IOANNIS BARCLAII PIETAS.

SIVE PVBLICAE PRO REGIBVS, AC PRINCIPIBVS, ET PRIVATAE PRO Guilielmo Barclaio Parente Vindiciæ.

Aduerſus Roberti S. R. E. Cardinalis Bellarmini Tractatum, De Poteſtate Summi Pontificis in rebus Temporalibus.

BIBLIOTECA NAZIONALE V. E. III NAPOLI

PARISIIS,
Ex Typis P. METTAYER Typographi & Bibliopolæ Regij.

M. DCXII.

IOANNIS BARCLAII PIETAS.

SIVE PVBLICAE PRO REGIBVS, AC PRINCIPIBVS, ET PRIVATAE PRO *Guilielmo Barclaio Parente Vindiciæ.*

Aduerſus Roberti S. R. E. Cardinalis Bellarmini Tractatum, De Poteſtate Summi Pontificis in rebus Temporalibus.

PARISIIS,
Ex Typis P. METTAYER Typographi &
Bibliopolæ Regij.

M. DCXII.

LECTORI BENEVOLO
IOANNES BARCLAIVS.
S.

AEQVIOREM te habeam, Lector, in hoc opere æſtimando, quod non præceps ambitio, non ira, aut odium, ſed iuſti officij neceſſitas mihi admouit. Vtinam ſilere tam liceret, quàm inuidioſum eſt loqui! Nam in magnos hoſtes incidimus, & plus aſtu graſſantes, quàm virtute. Hi nimirum poteſtatem Pontificis laborioſis ſcriptis aſſerunt: hæc deinde ſcripta commendant pietatis nomine, factionibus, dignitate authorum. Mox vbi ſentiunt in contrarium ſtilos aptari, quietis ſimulatores, & conuerſi ad inſidias, negant eſſe fas de ea re nunc agi: inutilem quæſtionem in pacatis modò rebus; Pontificem in altâ cùm Regibus pace. Et hæc illi audaciùs, quòd aliquot Optimatum prudentia vi-

deatur ſancire has vtrinque ſcriptionũ inducias; ſeu irata procacitati quorundam, qui nomine Regij iuris Religionem ſcriptis petunt; ſeu amicitiæ offenſam metuẽs, etiam in defenſione æquiſsima; Dicturi nihilominus eruditis illi Magnates penè cum Sexto Pompeio ad Menam, DEBERETIS ID AGERE, SED NOBIS INCONSVLTIS. *Quippe hæc quæſtio quando certius, aut vtilius poteſt, quàm noſtra tempeſtate diſcuti? cùm, inquies, opus erit: id eſt, cùm Regi Pontifex abrogabit Imperiũ, quæremus an hoc poſſit. Quaſi verò ſinceræ diſputationi tunc locus. In eiuſmodi turbis cuique ſeducto in partes pertinacia rationem intercipit; fauor, odium, factio vtrobique inuenit argumenta, & ſæpe minus cauſæ ſtudemus, quàm fouentibus cauſam. Nunc autem vacui animi, nec de hominibus, ſed de re ipſa, & rationibus iudicaturi, agnoſcent veritatis veſtigia, & ad illam inoffenſa ratione peruenient. Præterea cùm toties iſtud fulmen exarſerit, cùm hodierna pax nihil habeat in perennitatis ſuæ pignus; quis credat inutilem interea eiuſmodi armorum apparatum, quæ in iſtam vim potiſsimum valeant, niſi cui placeat* demum fodere puteum vbi ſitis fauces tenet? *Saltem conſulendum venturis ſeculis; vt nobis beneficium debeant poſteri, quod ſi plenum debuiſſemus maioribus, non*

in tantam

in tantam Sedis Romanæ *perniciem , tot ſalutis diſcrimina, quinque Reges hoc ſeculo petiiſſet hæc tempeſtas; vnum etiam euertiſſet. Non hodie tot mortales hanc pro Pontifice ſententiam in pietatis parte ponerent, parata infauſtis motibus turba : Non denique ipſis Pontificum hoſtibus odij & maledicentiæ tanta cauſa, qui hanc maculam aliquorum toti ſuffundunt Eccleſiæ.*

Accedit, quod ne ceſſare quidem licet tam ſolemniter prouocatis. Quippe cum Illuſtriſſimi Cardinalis Roberti Bellarmini liber De poteſtate Summi Pontificis in rebus temporalibus *iam in ore ſit populo, ipſa tanti nominis reuerentia inſignis, & omnibus ad legendum, etiam ſimplicibus ad credendum ingens incitamentum ; aut illi obſtandum eſt, aut cedendum; & cedimus, ſi non obſtamus. Nec ſatis eſt Magiſtratuum ſacra authoritas; quæ de publico quidem hunc librum tollere, at non eripere priuatis ſtudijs poteſt, etiam hac nota commendatum, quaſi per iniuriam oppreſſus ſit; qui non argumentis, ſed imperio deiectus, plus ſupplicij in aperto habeat, quàm criminis. Paribus armis opus eſt quæ in ingenia graſſantem coërceant; Scripturis, argumentis, hiſtorijs, quæ & illius libri diluant fucum, & natiuam ſpeciem noſtræ ſententiæ adornent. Hæc ſunt tela, hæc edicta, quæ*

ē

ponere animis legem poſſunt; quæ de mentibus excutere Bellarmini ſententiam, magno olim præiudicio triumphos concipientem, ſi non inueniet hoc ſæculo qui certamen audeat; tanquam preſſa aliquamdiu timidâ magiſtratuum tyrannide, quam apertè adoriri nemo poſſet. Nec morantur Aduerſarij. Iam hodie diſsipatis per Orbem ſcriptis inclamant, hoc opus Bellarmini ita dānari, vt nemo ad ſingularem pugnam, cum illius rationibus, cum exemplis, cum argumentis deſcenderit. Audent ideo incuſare ſanctiſsimam illius Curiæ mentem, quâ nulla in Orbe terrarum illuſtrior. audent & regio patrocinio dignam vocem, dignamque diligentiam ad examen *ſcilicet prouocare; in quo nihil, niſi longum ineptiarum & contumeliarum examen.*

Neque verò Eccleſiæ modò Romanæ veneranda potētia imminet Regibus, ſed ſectarum, ſed hæreſeωv plurimi Myſtæ, ſiue rerum iā potiti, ſiue preſsi; id eſt ſiue nacti potentiā, ſiue quærentes. Nulla tamē rationes pro aliarum Religionū miniſtris in Reges, *quæ non veriori auxilio ſtent pro Summo Pontifice.* I*taque hoc ſubmoto, tuta erit à cæteris qui Eccleſiæ iure nituntur Principum & Rerumpublicarum Maieſtas; communi certe bono, ſi vtiquè nec inuiſus Pontifex, nec in fragili poſiti* Reges.

Ne quis igitur inuidiam Eccleſiæ Romanæ faciat, quaſi vna timenda ſit Principibus; aut mihi tanquam in ſolos mouenti Catholicos. Multi ex Sectariis neſcio quid ſeuerius Principibus Pontificio iugo imponunt; & in hac quæſtione omnium indiſcretim cauſā iugulo, qui, quocūque prætextu, poteſtatē in terras diſpenſatori cæleſtium tradunt, velut cognationis iure, & veriſsimè cælum terræ permiſcent.

Cur autem tam ardui momenti prouinciam inuaſerim, expedita ratio, &, vt arbitror, non iniqua. Cùm celeberrimus Cardinalis Bellarminus, in Controuerſiis olim ſuis, præcipua capita annotaſſet, quibus aſtruitur hæc Pontificis poteſtas in Reges; Guilielmus Barclaius felicis & illuſtris memoriæ vir, Parens meus, ſummo Orbis applauſu aggreſſus eſt fucum illum, & ſolertiſsima ratione diſcuſsit. At verò Bellarminus velut alliſus hoc obice, vehementior in Pontificiam defenſionem incubuit; Barclaij librum pugnaciſsima lite inuadens, omnia argumenta, omnia auxilia euocauit in aciem, ſummo niſu, ſed ſi ſemel profligentur, in perniciem ſuæ cauſæ; cui nihil ſubſidij tam accurata reliquit induſtria. Non tanti apud me ſunt patris ſtudia; & veluti factio quin veritas domeſticis affectibus præuertat. Legi itaque timidiſsimâ primum curâ librū illum Bellarmini; eo animo, vt ſi parentis rationes

iuſtis armis victa eſſent, tacitus quidem patriæ cladi ingemerem, cæterùm ego quoque ad victorem ingenua confeſſione accederem. Sed momento reſpiraui, nihil in Barclaium agi videns, niſi implicatis ſophiſmatis, ſuſpectis teſtimonijs, erroribus, fallacijs; vt eiuſmodi Pontificum defenſio plus mihi libertatem Regum perſuaſerit, quàm ipſe Barclaius. Non ſuſcipere igitur cauſam publicam, cauſam domeſticam? Sinerem inultam Patris famam, & ipſe indigno ſilentio marcidus fierem Bellarminiani triũphi acceſſio? Imò quamquam vindices alios maiorum virium habet Reſpubl. in me tamen viſa eſt illa prouincia reſpicere. Ne illos quidem credidi iri offenſum, quibus omiſſâ diſputatione, tãquam incentiuo motuum, res vtcunque compoſita placent inſtar vlcerum, quæ vt tecta non ſanantur, ita medicata acrius pungunt: Non inquam, eos credidi iri offenſum; tum quòd iraſci non poterunt æquiſſimæ pietati; tum quòd æſtus, qui plerumque per inſana maledicta ſcribentes abripiunt, ita componere conſilij mei fuit, ne in ſcriptione iſta poſſit aliquid reprehendi; niſi ipſum forſitan ab Aduerſarijs argumentum: id eſt tuitio ſancti iuris, quod à Numine Principibus, ſuis quippe in ciuili diſpenſatione Orbis vicarijs, apertiſſima ratione indultum eſt.

Nec ignoro, cui me certamini implicuerim.

Ampliſ-

Ampliſsimo Cardinali Bellarmino, quantam famam ſua ſcripta pepererint, tam hi ſciunt, qui ſcripſiſſe eum dolent, quàm qui gaudemus. Vir de Eccleſia benè meritus; fœliciſsimæ diligentiæ in ſectarios. Neque illi, opinor, excidiſſet læuum hoc opus de poteſtate Pontificis, niſi quòd propugnare ſententiam, quam iuuenis aſſeruerat, ex dignitate duxit, & præterea ſuo Principi, qui vnus eſt Papa, parare potentiam. Quod itaque tam vanæ illius rationes, non illi aſcribo, ſed infœlici cauſæ; quod falſa, quod abſurda miſcuerit, cæco affectui, & præcipitanti animo; iniurias denique, quæ ab illo in Barclaium, Chriſto condono, Eccleſiæ, mitiſsimi etiam Patris manibus, quos velut audio loquentes Bellarmino, vt Themiſtoclem minitanti Pauſaniæ, FERI, DVM AVDIAS.

Cæterũ, nec iſta quæſtio, Lector, de Catholica fide eſt, vt aduerſarij teſtes ſunt; nec qui illam inter rationes fidei ponunt, à nefando excuſem ſcelere, cùm legi diuinæ tam flagitioſum ſit addi, quàm adimi. Omninò agitur de Pontificis ſeculari Imperio; quod ei in terris ſummum; contra Scripturæ mentem, contra antiquorum Patrum ſcripta, aliquot ſophiſmatum, & vocularum, beneficio tribuunt; directè, indirectè, per ſe, per conſequentiam. *Perniciosa Pontificibus adulatio, quos ad apicem euebit infeſtum inuidia, & tam præcipitio imminentem, quàm*

in altum ſeductum. Quippe cùm eruditi iudicij homines has nugas deuoueant, periclitatur intolerabile onus, & plus diſsimulantium aſtu toleratum, quàm credentium religione, aliquando prolabi; in ruinam etiam paſſim dare iuſtam illam, & ſpiritualem Pontificis poteſtatem; ni auertat hoc Deus, ſanctitaſque Pontificum, quæ non ferro, aut humano Imperio, venit ad cœleſtis venerationis culmen, aut in eo durabit.

Mihi porrò, ne quid ex aduerſarijs argumentis cenſerer ſubduxiſſe, viſum eſt tranſcribere totum librum Bellarmini, & in Paragraphos diſtribuere, tuo commodo, Lector; ne continua cuiuſque capitis lectio, longiori deinde reſponſione proſequenda, non ſineret in ſingularum rationum vim meditatè inſpicere. Scias tamen neceſſarium lectu Parentis mei librum, quem non totum in Bellarmino habes, aut earum virium quibus integer, nec inciſo alueo, in legentium mentes incurrit. Multa habet pro ſummo iure Regum intacta Bellarmino, cui ſoli adortus reſpondere, non potui vno contextu dare in conſpectum æquitatem noſtræ cauſæ, coactus, ingratiori fortè ſtudio, ad diſtinctiones aduerſarij euoluendas, excludenda ſophiſmata, refellenda teſtimonia; vt non quæ ipſe volui diſſeruerim, ſed ad quæ me ille adegerit. At hoc ipſum immane pro Regibus. Cùm enim

Barclaius ampliſsimè Regum ius aſſeruerit, ſi quæ in eum conijciuntur aptè dilui, reſtabit vt extra aleã intemerata illa potentia de fuco, aut ſcrupulo, ineptæ pietatis emergat.

Rogandus es denique, Lector, ne me Operarum culpis oneres. Errores Typographorum haud pauci; nec vlli quàm mihi grauiores. Senſum, ſententiam ſæpe impediunt; & quod peius eſt, aliquando immutant. Nec fuit ſpatium omnes colligere, ſed quos primus aſpectus mihi ſubiecit; eos ſimul in libri calce dedi. Vellem ocium tibi eſſet hunc librum, antequam perlegas, ex eo indice emendare. Addidi & ibidem aliqua vel quæ mihi tardius ſuccurrerunt, vel indiligentiâ Operarum omiſſa.

Faue, Lector, tuenti Numinis, Eccleſiæ, Regum cauſam, non ſeditioſo voto, non turbulenta ratione; ſed vtilitate publica, & neceſſario ſtudio domeſticæ cauſæ. Habes argumenti præſtantiam, & neceſsitatem diſputandi; tùm quæ de me profiteor, tum quæ de aduerſario, cui me compoſui, non induſtriæ, ſed cauſæ confiſus. Vale.

IOANNIS BARCLAII PIETAS,

SIVE PVBLICAE PRO REGIBVS AC PRINCIPIBUS, & priuata pro Guil. Barclaio Parente, Vindiciæ.

Aduerſus Roberti S. R. E. Card. Bellarmini Tractatum, De Poteſtate Summi Pontificis in rebus temporalibus.

EXAMEN PRÆFATIONIS Rob. Bellarmini.

LIBRO tuo, Ampliſſime Cardinalis, præmiſiſti Prolegomena; aliam præfationem Prolegomenis; quæ omnia damus Lectoribus; ne aut ille credere, aut tu iactare poſſis, à nobis aliquid in tam ſeria quæſtione omiſſum. Sic igitur præfationem exorſus es.

QVI librum Guilielmi Barclaij de poteſtate Papæ nuper emiſit in lucem, neque nomen ſuum, neque Typographi, ac ne loci quidem vbi liber excuſus ſit, prodere auſus eſt. Quamuis enim in quibuſdam codicibus editus dicatur is liber Muſiponti: id tamen confictum fuiſſe, exploratum habeo. Timuit videlicet, nec ſine cauſa, pœnam aut vituperationem, non præmium aut laudem expectauit. Nomen tantum authoris, quod ipſe author, ſi viueret, libenter fortaſſe texiſſet, liberè detexit; quòd ſciret eum ad Iudicem ſupremum auocatum, & raptum nihil negotij cum mortalibus iam habere. Hæc ſanè non boni operis argu-

menta ſunt; qui enim malè agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta, Ioan. 3. Ipſe etiam Barclaius veritus fortaſſe, ne incredibilis arrogantiæ, ac temeritatis argueretur, ſi quaſi alter Goliath, aduerſus acies omnium Catholicorum Scriptorum vnus procederet; diſſimulata multitudine aduerſariorum mea ſolius ſcripta ex propoſito oppugnanda ſuſcepit. Sed ego non tanti ſum vt cauſam Eccleſiæ vniuerſæ à me vno pendere exiſtimem; noui imperfectum meum; ſcio me vnum eſſe de multis, neque committam vt communi cauſæ præiudicetur, ſiue diſputando ſtem, ſiue cadam.

Aſt ego qui librum Guilielmi Barclaij de Poteſtate Papæ nuper emiſi in lucem, nomen meum, & Typographi, ſed & loci vbi liber excuſus eſt, prodere audeo, & iam tùm audebam. Ioannes Barclaius ſum, officina Northoniana, vrbs Londinum. Sed niſi das ſcriptoribus veniam ſub alieni nominis latentibus larua, Matthæe Torte, Franciſce Romule, pœnas dabis: nam alia omitto ſimulacra ſub quibus latuiſti. Hîc verò quid accuſer? Num ego operi illi author? aut quid ad rem pertinebat ſi poſthumum Guilielmi Barclaij librum filius aut amicus euulgabat? imò materiam laudis amiſi, quòd tanti pretij chartas ſic tradidi Orbi, vt neſciret cui gratiam deberet: & verò addere meum nomen ſuperuacaneum videbatur, maximè iuſtas & neceſſarias laudes Parentis effundenti; cùm ad domeſtica præconia facile cuiuſque modeſtia erubeſcat. Etiam diſſimulabam nomen vrbis, ne iniquo præiudicio tanquam hæreticus obrueretur à vobis, apud quos ſæpe libri ſuorum natalium crimen luunt. Apponere autem Muſſipontanum nomen adeò conſilij mei non fuit, vt vehementer illis offenſus ſim, qui hoc lenocinium me ignaro & tunc fortè abſente inuenerunt, quo conciliarent timidos & ineptæ pietatis emptores.

Ais tamen me *pœnam expectaſſe*; ſi tam grande nimirũ facinus proderetur: Sed nec Parenti meo (cap. 1.) *licuiſſe ſcribere impunè quod ſcripſit*. Quid autem ſi Pater à ſacris deſciuiſſet, non impunè faceret homo Scotus in Gallijs degens? aut quid ego timuiſſem, quòd Catholici hominis librum darem, eam ſententiam

aſtruentem, quam ex veſtris multi laudant, ſeu te eſſe Cardinalem, ſeu meminerimus fuiſſe Ieſuitam? Quibus inquam per iſtorum temporum leges à Romana Eccleſia licuiſſet deſciſcere, hi non impunè Catholicam quæſtionem modeſtiſſima eruditione tentarent? Sed neque vt exiſtimas longis velis, timiditatem meam inuolui. Quis eſſem nec obſcurè hac ſponſione prodideram, ſi quis illud opus argueret, hunc *ſciturum Guilielmi Barclaij cineres loqui poſſe.*

Addis Barclaium veritum incredibilis arrogantiæ ac temeritatis notam, diſſimulaſſe multitudinem aduerſariorum. Tecum pugnas: mox enim (primo cap.) ita ſcribis; *Barclaius ſatis apertè ſe prodit tanquam alterum Iſmaelem è regione vniuerſorum fratrum ſuorum fixiſſe tabernaculum*; Quia nempe ab aliquot Theologis, Canoniſtis verò plurimis profitetur recedere. qui igitur diſſimulauit multitudinem aduerſariorum? Ecce autem quam magnificè contra ſe ſtantium agmen percenſuit. *Duplex*, inquit, *Catholicorum quidem hominum, ſed nimis Pontifici addictorum de hac quæſtione opinio eſt. Vna Canoniſtarum qui Papæ &c. Altera opinio eſt quorundam Theologorum, quibus &c. Mihi verò hanc animo quæſtionem verſanti, neutra iſtarum opinionum, quantum ad temporalem poteſtatem, ſatis firma viſa eſt.* Sed quod in illis aduerſariis, aciem omnium Catholicorum ponis, id nec vero nec tolerabili indicio à te factum. Aut enim antiquorum Patrum cœtus à Catholica religione errauit, errauerunt Concilia, erat hodie ſententia & praxis Theologorum Gallorum, Germanorum, & (quanquam in ipſo velut diſcrimine pertinacius pro Pontifice ſtantium) Anglorum, qui plerique pro Barclaio, aut in omnes Catholicos non ſtetit Barclaius: ſed de illa quæſtione mox ſequenti paragrapho.

Cur igitur *tua ſolùm ſcripta ex propoſito oppugnanda ſuſcepit?* Nimirùm quia hæc nouorum doctrina ſeculorum, non Scripturis, non Patribus nixa, tantùm per ocioſa ſcholarum argumenta, & vanas aut ſuperſtitioſas coniecturas quorundam hominum emerſit; ſiue ambitioſa fraude, ſiue illius tempeſtatis malo, quo omnia Pontificum facta excuſare argumentis, quàm gemitu aut

ſatiem [illegible] anxia reuerentia malebat. Pauca illa fuerunt argumenta, & plerumque ἀνίσχυρα. Tu præcipua collegiſti, vt [illegible] vulnus tota hæc acies faciliimè ſaucietur, & Barclaius tam longè à tautologiæ vitio abfuit, quod ad nauſeam illi affingis, vt contentus fuerit in te vno communem errorem notauiſſe. Quod itaq; ais, *ſed ego non ſum tanti vt cauſam Eccleſiæ vniuerſæ à me vno pendere exiſtimem &c. neque committam vt communi cauſæ præiudicetur, ſiue diſputando ſtem, ſiue cadam:* hic minùs verum erit, quàm te omnium auxilijs inſtructum, communis, non Eccleſiæ quidem cauſa, ſed quam peſſimè Eccleſiæ aſcribis, iugulatur.

§. 2.

E*A de cauſa*, inquis, *primùm adferam in medium ſententias clariſſimorum Scriptorum ex omni natione Orbis Chriſtiani, vt omnes intelligant Barclaij ſententiam ſingularē eſſe, & Scriptoribus Catholicis omnibus, tum Theologis, tum ſacrorum Canonum, ac ciuilium legum profeſſoribus repugnare. Mirum autem eſſet ſi Barclaius nunc viueret, & in theatrum tot virorum doctiſſimorum, Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, Germanorum, atque Anglorum introductus, tot aduerſa lumina intueri, vel os aperire, aut omninò mutire auderet. Deinde vt de ſententia Catholicæ Eccleſiæ nemo dubitare poſſit, plurium Conciliorum Patres in vnum quaſi maximum Concilium cogam, vbi aliquot Summi Pontifices, non pauci Patriarchæ, plurimi Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, alijque viri doctiſſimi, qui varijs locis & temporibus olim congregati ſederunt, nunc iterum ſemel omnes conueniant, & vnum Barclaium in medium vocatum ſententijs ſuis obruant. Poſtremò cùm ſatis conſtiterit, tum ex ſingulis Scriptoribus, tùm ex Concilijs generalibus, quis ſit Eccleſiæ Catholicæ ſenſus de Summi Pontificis poteſtate in temporalibus: tum demum ad Barclaij obiectiones ſoluendas, atque eius argumenta examinanda deueniam. Et quoniam Barclaius poteſtatem Summi Pontificis in temporalibus vniuerſè negat; ego quoque poteſtatem eandem vniuerſe*

aſtruam non multùm laborans, ſi ea poteſtas ſit abſoluta, vel in ordine tantùm ad ſpiritualia ſe extendat. Relaturus igitur ſententias illuſtrium Scriptorum Occidentalis Eccleſiæ de poteſtate Papæ in temporalibus, viſum eſt ab Italica natione incipere, quia idem obſeruatum eſſe video in Concilio Conſtantienſi, ſeſſ. 41.

En vt Concilia, Pontifices, Epiſcopos, magna nomina, truci maieſtate, velut in Senatum cogis, vt ad hunc tantum & tam iratum ſcilicet cœtum horreſcat Barclaius. Meræ nugæ, & eloquentia eneruis, quam in te multò robuſtius torquemus, totam Eccleſiæ faciem oſtentantes, eadem dignitatum nomina, & quidem ſecula decem prima pro nobis nullo diſſenſu ſtantia: cæteras autem ætates, vt per ſeditionum mala diſcerptas, non tamen vt exiſtimas tam antiquæ veritatis oblitas. Sed dum ais, velle te *neminem de ſententia Eccleſiæ Catholicæ dubitare*, vide ne in illis ſis qui Apoſtolicæ pręceptionis obliti, ſuperuacua onera ſimplicibus, & inſolens iugum imponunt: Quaſi verò illa ſententia *de fide* ſit, vt Theologi vocant: & hoc tamen tua verba perſuadent facilibus animis, & omnia credentibus tibi. Fateor; ne quid dubium ſupereſſet paternis inſiſtẽti veſtigijs, non olim Doctoris vnius aut ſcholæ ſententiam exquiſiui: plerique vanam eſſe opinionem veſtram, piam aliqui retulerunt, ſed incertam; nemo de fide. Celeberrimi quoque Ieſuitæ priuatis rogati colloquiis idem prorſus reſponderunt. Rectè Trithemius, vir religioſiſſimè Catholicus (in Chron. Monaſt. Hirſaug. ad Ann. 1106.) *Scholaſtici certant, & adhuc ſub indice lis eſt, vtrum Papa poſſit Imperatorem deponere.* Et Almainus (de poteſt. Eccl. & laic qu. 1. Cap. 9.) vbi Occami mentem expoſuit, aſſerentis in caſu quo Princeps ſua poteſtate abuteretur, *ita quod ille abuſus eſſet in maximo nocumento pro conſecutione felicitatis æternæ*, poſſe Pontificem Principi abrogare imperium, ſubijcit, *etſi alij Doctores hoc negent.* & eſſe ſeipſum ex illis *alijs Doctoribus*, ſtatim prodit; vt mox dicendum eſt Num. 28. Doctiſſimus etiam VVidringtonus eximio in te libro, cui nomen *Apologia Cardin. Bellarmini pro iure Principum*, quamplurimos religionis Catholicæ, eruditionis multæ authores, pro noſtra numerauit ſententia; cui

alios in hoc opere paſſim addemus.

Nunc ad tot Scriptorum Senatum accedamus, cui quoniam Barclaius ille non poteſt, quem citaſti, huius vice me ſiſtam. Prius tamen lectorem moneo, Auctorum plurimos, quos hîc profers, ex Canoniſtarum populo eſſe, quos vltrò fatemur iniquiſſimos Regibus, imò in quos ex profeſſo pugnādum eſt, homines exortos circiter mille & trecentos annos à Chriſto, Pontificios palpones, & plerumque ex Romana Curia, ignaros hiſtoriæ, ignaros literarum, niſi quod reſcripta Pōtificum immani & ſæpe inepto ſtudio coluerunt. Hinc tot in iis ridicula, tot vicina blaſphemiæ, quę tamē vtcumque aut ſtudiorum aut temporum error excuſat. Accedit horum ipſorum quos profers, de hac *poteſtate Pontificis* ſententias, adeò eſſe abſurdas, vt ne quidē tibi placeant; quod faxo in plerisque mox conſtet. Sint enim ex iis in interpretandis legibus celebres aliqui, ſint in plurimis rebus non abſque ſale homines, at inepta ſententia & in eos veluti contagione vulgata, ad ineptias ſæpe cogit. Denique rationes vt plurimum ipſis, non aliæ quam ex Pontificum geſtis. Atqui illud ipſum docere agredimur, hos Pontificum impetus non æquos aut legitimos, ſed ſeculi errore ac vitio irrupiſſe in Principes. Abſit porrò ius metiendum ſit ex Pontificū vſurpatione, vel factis. Hæ auctoritates à Canoniſtis tritæ ſunt, Canon *Alius* 15. q. 6. Cap. *Excommunicamus itaque*, De hæreticis, Extrà, Cap. *Ad Apoſtolicæ*, De ſent. & re iudic. in 6. Cap. *Grādi*, De ſuppl. negl. prӕl. in 6. Cap. *Solitæ*, De maiorit. & obed. Cap. *Licet*, De foro competenti: Extra. At hæ auctoritates; Deus bone, quàm feriæ! Pontificum in ſua cauſa iudicantium, in rebus temporalibus, aduerſus tot eruditorum, tot Orthodoxorum ſententiam! tamen ex authoribus tuis multi nulla prorſus ratione, nulla authoritate alia, ſuæ opinionis fulciere commentum. Quod in ſingulis ſolerter tacuiſti, vt ſuopte ingenio, & multiplici ratione vnuſquiſque in veſtram ſectam videretur diſceſſiſſe, & tu ex iiſdem Capitulis mox aliquot quaſi recentes machinas admoueres. Vt igitur qui diuerſas partes agunt in ſcena, ſemperque alij reuertuntur ab aulæo: ſic illa Capitula, aliis

aliiſque induta coloribus, ſpeciem ingentis exercitus in tuis ca-ſtris præbent.

Ac ne toties refutanda ſint (nam plus quadrageſies à vobis ingeruntur) eadem tela; melius erit, opinor, ſemel & in perpetuum reſpondere; hæc omnia eſſe reſponſa Pontificum in ſua cauſa & pro ſe de re temporali iudicantium, quæ ſi tu ipſe apud Catholicos idonei ponderis eſſe duxiſſes, non fuiſſet vt tam anxiè aceruares in eam rem Scripturas, argumenta, rationes: ſatis eſſet oſtendere (quod negare nemo poterat) ita ſenſiſſe, ita reſcripſiſſe Pontifices. At cùm hæc cerneres à magnis repudiata authoribus, & Pontifices in partibus non in iudicibus numerandos, incubuiſti in probationes alias, quas ex diuerſorum hominum malè natis vt plurimum ſubtilitatibus, magna vi ingenij, ſed infelici conſuiſti. Rectè Ioann. Pariſienſis, Dominicanus doctiſſimus, De poteſt. reg. & papal. Cap. *14. vbi quæritur,* inquit, *de poteſtate Papæ in temporalibus, efficax eſt teſtimonium Imperatoris pro Papa, & non eſt multum efficax teſtimonium Papæ pro ſeipſo.* Sed priuſquam ad horum Canonum vnumquemque deſcendo, & veluti ſingularem in Auctores quos coëgiſti pugnam, excuſandus lectori eſt reſponſionis ordo, qui in his Prolegomenis ſæpe turbatus. Nimirum, cùm præcipuus mihi labor, tibi, Bellarmine, reſpondere, eſſentque nihilominus, quos præmiſiſti authores, etiam præludio excutiendi; viſum hæc tantùm in illis refellere, de quibus non ipſe meminiſti, cætera, in eum locum reijcere, vbi tu eadem opponis Barclaio. Nam ſi quæque argumenta, vt apud illos occurrunt, diluerim, exhaurietur deſtinata in tuum librum reſponſio; & ego in eos omnia, in te nihil, cùm pauca ſcilicet habeas, ab eorum aliquo iam non antè prolata. Hæc mihi ratio ſuſpendendi Lectoris, vbicunque in argumenta incido quibus tu in Barclaium vſus. Nec indigna, opinor, excuſatio iſta videbitur, miraturis aliâs quæ in ipſa ſtatim fronte occurrũt, non ibidem oppugnari. Fraude certè non agam, quâ nonnulli grauia argumenta, & quibus pares non ſunt, veluti in aliũ locũ reijciant, intacta omittunt. Iã perpẽdamus ſtrictim, quę memorauimus modò reſcripta Põtificũ.

Canō *Alius*, eſt pars Epiſtolæ Gregorij. VII. (id eſt illius qui prior hoc in Reges infelicibus ſtudiis vindicauit imperiū.) qua Hermanno Metenſi Epiſcopo probatū voluit, iure ſe in Henricum IV. Imperatorem, abdicationis protuliſſe ſententiā. Ibi dicitur Childericum Franciæ Regem à Zacharia Pontifice depoſitum. Nos verò nec Zachariā de hac quā tueris poteſtate cogitaſſe, nec de iſta re extitiſſe quæſtionem, ſuo loco, id eſt cap. 42. vberius oſtendemus. Non omiſerim ex Canoniſtis multos, ob titulum qui huic Canoni apud Gratianum eſt, tam imperito errore eſſe lapſos, vt eum crederent ex Epiſtola Gelaſij ad Anaſtaſium eſſe deſumptū; cū tamen Anaſtaſius ille, atque Gelaſius, plus ducētis & quinquaginta annis obierint ante Zachariam & Childericum, de quibus iſthic ſermo. Capitulum *Excommunicamus itaq;* De Hæreticis, apud Gregorium, & Capitulum *Ad Apoſtolicæ*, De ſentent. & re iudic. in 6. diluenda à nobis ſunt in his Prolegomenis, Numero 76. & 77. Capitulum *Venerabilem*, De Electione, totum eſt de iure quod ſibi ſpeciatim Pontifex in Imperatorem Germanorum vindicat; quod nec ad cæteros Reges extēditur. Vide infrà apud nos Caput 2. §. 7. Cap. 4. §. 6. Capitulum *Solitæ*, De Maior, & obedi. nihil ad quæſtionem. Ibi dicitur quòd ſpiritualia *tantò ſunt corporalibus digniora, quantò anima præfertur corpori.* nec negamus; ſed non ſequitur ſi ſpiritualis poteſtas eſt dignior temporali, ideo temporalem illi eſſe ſubiectam; vt diſputandum eſt cap. 2. §. 11. Addit Pontifex, Ieremiæ à Domino eſſe dictum, *Ecce conſtitui te ſuper gentes & Regna, vt euellas & diſſipes, ædifices, & plantes.* At hoc vt fortaſſe allegoricè de ſpirituali imperio poſſit capi, ita vero & genuino ſenſu, neque de poteſtate ſpirituali, neque de temporali intelligi, dicemus vberius mox in his Prolegomenis, Num. 16. Ait deniq; Innocentius, Pontificalem auctoritatem eſſe *luminare maius*, & Imperatoriam poteſtatem *luminare minus*; & Pontificem omnium Chriſti ouium eſſe Paſtorē; quæ omnia quàm ad veſtram ſententiam nihil ſint, docendum eſt. cap. 13. §. 6. cap. 31. §. 2. cap. 33. §. 2. Et hæc quidem de Capitulo *Solitæ*. Capitulum *Grandi*, de ſuppl. neglig. prœl. in 6. mera authoritate Pontificis

nititur

nititur. neque ibi vel vmbra argumenti. Iubet autem Innocentius IIII. vt Regi quidem Portugalliæ non adimatur Regnum, ſed eius tamen fratri tradantur totius Regni arces, prouentus, municiones, ciuitates, vt denique *eius diſpoſitioni, ordinationi, & mandatis vniuerſaliter ſinguli, & ſingulariter vniuerſi, per omnia & in omnibus intendere, abſque difficultate qualibet procurent.* Quibi ludi? quàm confuſa, quàm immenſa potentia? Negamus igitur illud poſſe Pontificem, nec ſe poſſe vllo iſthic argumento aſſeruit. Denique Capitulum *Licet*, De ſoro competenti, de Prouinciis agit Imperio Romano obnoxiis. dicit Pontifex prouocari à Iudicibus laicis ad Eccleſiaſticos poſſe, *hoc præſertim tempore, quo vacante Imperio ad Iudicem ſecularem recurrere nequeunt qui à ſuperioribus in ſua iuſtitia opprimuntur.* At & praxis, & ratio, id ſub Regnis aut Rebuſpublicis fieri negat; quãdoquidem Rege defuncto aut Principe, nihil minus Iudices ac Præſides ſucceſſoris nomine ius dicere conſueuerunt; nec ferretur qui ab iis appellaret Pontificem; tum quòd Regnum nuſquam vacet, in ſucceſſorem ipſo iure tranſlatum; tum quòd ſi vacaret, ex Populi & Optimatum ſententia ius ciuile pendere, non ex Pontificis nutu, certiſſima ratione monſtretur. Si qua alia prærogatiua Pontifici in Imperatoris terris, id aut pactis, aut conſuetudine, non autem communi iure factum.

Cæterùm excutiemus ſingulos Authorum quos dediſti, proferemus rationes, ſi quas habent; & vel nobis, Bellarmine, debebis, quòd velut ad auxilium veſtrum euocabimus eorum argumenta quæ retices; vel certè debebimus tibi, quòd ex tuo conſtabit catalogo, neminem hactenus ex tuarum partium viris hanc Pontificiam in temporalibus poteſtatem idonea ratione firmaſſe.

Scriptores nationis Italicæ pro temporali poteſtate Pontificis.

NVMER. PRIM.

GREGORIVS VII. PONTIFEX.

PRIMVS igitur, inquis, *ex Italica natione prodeat Sanctus Gregorius VII. Papa, qui lib. 8. Regiſtri ſui, Epiſt. 2. ad Epiſcopum Metenſem copiosè docet, poſſe à Romano Pontifice Principes Chriſtianos excommunicari, & Principatu priuari, eorumque ſubditos ab obedientia eorum abſolui: Quod autem inquit, poſtulaſti, te noſtris ſcriptis iuuari, & præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt, non potuiſſe authoritatem Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis Regem Henricum excommunicare, nec quemquam à Sacramento fidelitatis eius abſoluere, &c.*

Hoc autem omnes gentes, hoc Chriſtianorum exaudiant cœtus, quòd de rebus inter homines ſummis, de diſcrimine poteſtatum, & omninò totius Imperio Orbis, vt apud Chriſtianos eſſe debeat, nemo poſt Chriſtum per mille & ſeptuaginta annos, ex Bellarmini ſententia, ſincerè aliquid poſteritati commendarit; quòd ille denique qui fatetur hæreſes omnes, ex doctrina, quæ prima quatuor ſecula illuſtrauit, poſſe damnari, de tanta re diſceptans profiteatur Gregorium VII. primum ex Italica natione eſſe, qui in hanc rem idonea inuenerit verba. Et certè ex Gallicis Britanniſq; gentibus, ex Hiſpaniæ Germaniæq; terris, neminem deinde producis, qui Gregorij VII. annos, & illius cum Henrico bella præceſſerit. Vbi Cypriani, Hilarij, Auguſtini, Ambroſij verba? vbi antiquitas, quam in tuis controuerſiis tam egregia ratione percenſes? En veſtræ doctrinæ ætatem. audes igitur amplius nobis nouitatem aſcribere, tuentibus Reges? Sed obliuiſcamur annorum. Illud tantùm videamus, quàm ex candido & legitimo nomine tanti teſtimonij veritatem exorſus ſis. Agitur an Summus Pontifex ha-

beat poteſtatem in temporalibus ſupra Reges ac Principes. Illius poteſtatis poſſeſſionem Gregorius VII. primùm, vt dicimus, vt autem vos dicitis euidentiſſimè vindicauit. Sub eo per ſtilos & enſes, in foro atq; campo, tanta lis agitata. Tu illum de partium ſubſellio ad Iudicum tribunal extollis, & benè egiſſe vis, vel ideò quòd ſcripſerit malè. Quid illudis mortalibus? quęritur an Gregorius iure egerit; tu eiuſdem Gregorij teſtimonium ad ſuæ innocentiæ quæſtionem adducis. An verò aliquos in Henricum coëgiſſet Gregorius, Rudolphum armaſſet, bellis omnia & ruinis impleſſet, ſi à ſuis ipſe conſiliis ſtultiſſima prę-uaricatione deſciuiſſet? Sed & ſtatim magnus vir, Sigebertus Gemblacenſis Monachus, quem tanti fecit Platina, vt *felicia tempora fuiſſe dicat,* quæ eum protulere, hanc Gregorij VII. refutauit Epiſtolam; vt ipſe affirmat in *Catalogo*; & nos paſſim de hoc Gregorij facto, præſertim cap. 9. infra.

NVMER. II.

S. THOMAS AQVINAS.

SANCTVS *Thomas Aquinas,* inquis, *qui non ſolùm excellenti doctrina floruit, ſed ea ſanctitatis gloria fulſit; vt eum ab omni adulatione erga Pontificem longiſſimè abfuiſſe, dubitari non poſſit, in 2.2. q. 10. art. 10. Conſiderandũ eſt, inquit, quòd dominiũ vel prælatio introducta ſunt ex iure humano: diſtinctio autem fideliũ, vel infidelium eſt de iure diuino: ius autem diuinum, quod eſt ex gratia, non tollit ius humanum, quod eſt ex naturali ratione. Ideò diſtinctio fidelium, & infidelium, ſecundum ſe conſiderata, non tollit dominium & prælationem infidelium ſupra fideles. Poteſt tamen iuſtè per ſententiam, vel ordinationem Eccleſiæ, authoritatem Dei habentis, tale ius dominij, vel prælationis, tolli: quia infideles meritò ſuæ infidelitatis merentur poteſtatem amittere ſuper fideles, qui transferuntur in filios Dei; ſed hoc quidem Eccleſia quandoque facit, quandoque non facit. Hæc Sanctus Thomas*; qui duo dicit aduerſus Barclaium: *vnum eſt, dominium & prælationem introductam eſſe de iure humano, non ex iure diuino, vt*

Barclaius frequenter affirmat: alterum eſt, authoritate Eccleſiæ, quæ ſine dubitatione pleniſsimè reſidet in Papâ, priuari poſſe Principes infideles dominio, quod habent ſuper fideles. Neque per infideles intelligit Sanctus Thomas ſolos Ethnicos, vt videtur exiſtimare Barclaius; ſed omnes infideles, ſiue Pagani, ſiue Iudæi, ſiue Hæretici ſint: Nam art. 6. eiuſdem quæſtionis enumerat, & comparat inter ſe ſpecies infidelitatis, ac dicit hæreticos eſſe infideles Paganis, & Iudæis abſolutè, & ſimpliciter deteriores: deinde art. 10. de omnibus infidelibus diſertè pronunciat, poſſe eos priuari dominio, quod habent ſuper fideles, ſi Eccleſia iudicet expedire. Idem repetit quæſtione 12. art. 2. & addit, propter alia etiam crimina, poſſe ab Eccleſia priuari dominos dominio quod habent ſuper alios. Idem in ead. 2. 2. q. 60. art. 6. ad tertiũ, Poteſtas, inquit, ſæcularis ſubditur ſpirituali, ſicut corpus animæ, & ideò non eſt vſurpatum iudicium, ſi ſpiritualis Prælatus ſe intromittat de temporalibus. Idem S. Thomas in ſecundum ſentent. diſt. 44. in fine, dicit in Papa eſſe apicem vtriuſque poteſtatis, ſpiritualis, & temporalis.

Fateor D. Thomam Aquinatem maiorem omni laude, ſed vt eximiæ omnes formæ, ſuis quoque næuis inſignem. Ita Ioan. Maior, in 18. Cap. Matth. *Beatus Thomas*, inquit, *tenuit quòd diua Virgo fuit in originali peccato concepta, quòd materia non poteſt eſſe ſine forma, de potentia Dei abſoluta, quòd Deus poteſt modò facere duos Angelos eiuſdem ſpeciei ſpecialiſsimæ, & multa alia quæ omninò improbabilia in Schola putantur.* Tantus certè Theologus, in hac de poteſtate temporali Pontificis quæſtione, non ſatis ſibi conſtat. In explicatione Epiſtolæ D. Pauli ad Corinth. 1. pro nobis prorſus facit. In his locis, quos producis, à vobis ſtat, Sed illa Barclaius cap. 21. impigrè refutauit. Nos etiam eodem cap. 5. 5. & 6. cum Barclaio oſtendemus, & mala ratione Thomam hîc vti, & per repugnantia implicare ſuos ſenſus. Tu ipſe fateris; non facile poſſe ſciri, quid de iſta re ſenſerit. Ais enim lib. 5. de Rom. Pont. Cap. 1. *De S. Thoma quid ſenſerit non eſt tam certum.* Tunc refers, eum videri directam poteſtatem aſtruere; quia *in fine ſecundi ſententiarum, dicit in Papa eſſe apicem vtriuſque poteſtatis*; Videri etiam pro indirecta facere, quia in 2. 2. q. 40. art. 2. *dicit Prælatos poſſe diſponere de bellis, ſolum quatenus ordinantur ad.*

bonum ſpirituale; Addo ego, videri pro neutra facere, cùm in primam ad Corinthios ſcribat, Apoſtolum nihil omninò iuſſiſſe *contra ſubiectionem quæ debetur Principibus*, quia hoc eſſet *contra ius diuinum*. qua de re plura cap. 21. Quod hic præterea dicit, dominia de humano iure eſſe, excutiendum infrà eſt cap. 3. §. 17. & cap. 5. §. 2. Illius etiam ratio, *poteſtas ſecularis ſubditur ſpirituali, ſicut corpus animæ*, refellitur capite 2. §. vlt. Quid denique minus verum quàm quod in eo, qui pro vobis eſt loco, nempe 2. 2. q. 10. art. 10. *& ideò nullomodo permittit Eccleſia, quòd infideles acquirant dominium ſuper fideles, vel qualitercumque eis præficiantur in aliquo officio?* Cur igitur tuliſſet patienter Eccleſia Valentem hæreticum à Valentiniano Catholico ad Imperium promoueri? cur non monuiſſet Ambroſius, haud licere Imperatoribus Chriſtianis Symmachũ, vtpotè Ethnicum, & patronum Ethnicorum, dignitate excolere, officio, magiſtratu? Cur hoc inquam paſſa eſſet Eccleſia, tunc Ethnicis, vt ex illa conſtat hiſtoria, omninò potentior? Cur denique hodie in Galliis Chriſtianiſſimi Reges, & ſummè Catholici, etiã mutua gratia cum Summo iuncti Pontifice, Catholicis & Proteſtantibus pro arbitrio diuidunt dignitates, magiſtratus, præfecturas? Cur hæc inquam omnia ſi eſt ex Eccleſiæ poteſtate decernere, qui, aut quarum religionum viri, Politico Magiſtratu fungantur; aut ſi ſancire potuit, & ſanciuit, ne vllo modo hæ dignitates aliorum quàm Orthodoxorum ſint? Quis inquam excuſaret Galliæ Reges palam & quotidie in contrarium enitentes; quos tamen ipſi Ieſuitæ non Catholicos modò prædicant, ſed & ad ſacra ſacramenta ipſimet ſua opera ſua manu admittunt? Hæc omnia in Principum manu; quorum paſſim pietate, non Pontificis iuſſu, à Reipub. dignitatibus excluſi infideles, imò à publicis ſæpe commodis. toto Tit. C. de Hæret. l. vlt. C. de Iudæis. Ac vt poſſunt à Principibus illa ſanciri, ita & reuocari. Vnde Baldus in Proœm. D. veter. *Princeps*, inquit, *poteſt creare Iudæum Tabellionem, ſi dicat, non obſtante lege vlt. C. de Iudæis.*

NVMER. III.

THOMAS ALIVS.

IDEM, *ſi tamen idem*, inquis, *lib.3. de Regimine Principum, cap. 10. Quòd ſi dicatur, inquit, ad ſolam referri ſpiritualem poteſtatem (plenitudinem videlicet poteſtatis Pontificiæ) hoc eſſe non poteſt, quia corporale & temporale ex ſpirituali & perpetuo dependet. Et cap. 19. Simile contingit in Principe totius Regni, quia pro conſeruatione regiminis ſuper ſubditos ampliatur eius poteſtas, imponendo taleas, deſtruendo ciuitates & caſtra, pro conſeruatione totius Regni. Multò igitur magis conueniet ſummo & ſupremo Principi, id eſt Papæ, ad bonum totius Chriſtianitatis. Hæc ille. de quo etſi nonnihil dubium eſt, an ſit ſanctus Thomas, cùm cap. 20. ſequenti, mentionem faciat Alberti Imperatoris, cuius tempora ſanctus Thomas viuendo non attigit: & quia cap. 10. citato, ſanctum Petrum Chriſti ſucceſſorem non ſemel appellat; qua voce, ſucceſſoris videlicet, vti non ſolent qui propriè loquuntur, vt ſanctus Thomas imprimis ſolet, tamen author eſt antiquus, & doctus, quem Barclaius ſpernere non poteſt.*

Quid nobis cum ſuppoſiticio iſto Thoma, qui videtur quæſiiſſe ne quis illo eſſet abſurdior? Quis ferat hominem inconditum, in illis de Regimine Principis libris, de Regum officio, de populi poteſtate, de antiquorum ritibus aut geſtis differentem? Sed & admiſcet conſilia, Deus bone! quàm ex altâ ſapientiâ effuſa; cùm bono Principi negat ſtipendiario ſatellitio eſſe opus, quia *omnes ſubditos pro ſatellitibus ad cuſtodiam habet, in quibus aliquid expendere opus non eſt*; & cùm debere Principem ait, *conſtituere Regnum in loco congruo, qui ſalubritate conſeruet habitatores.* Diuinum hominem, ſi in tempora incidiſſet, quibus vacuus orbis erat, & occupantibus vltrò conceſſus! Cùm autem Conſules olim *Comites* appellatos eſſe dicit, & *Marchiones à Marcha, quod eſt ſingulare diuitum pondus, per quod ſignificatur recta & rigida iuſtitia*, cùm denique *Scipiones, Cenſores, & Cenſorinos*, docet fuiſſe nomina dignitatum Romanarum, quis non hominem

ex Sybillæ adyto vaticinari credat? Cui nugatori ſi aliquid in Reges excidit, id non modò ſpernendum eſt, ſed quodam tam barbari in politicis rebus ingenij præiudicio, aliquid iis partibus, à quibus receſſerit, credemus acceſſiſſe. Dicis tamen quòd *author eſt antiquus, & doctus, quem Barclaius ſpernere non poteſt*: imò verò ante decennium ſpernere auſus eſt (lib. 6. de Regno, cap. 20.) & Cuiacij verbis dicere *non putare ſe D. Thomæ ſummo Philoſopho, & penè ab Ariſtotele ſecundo, ſyntagma tam ineptum excidiſſe*. Sed vt atroces quidam morbi ſeſe contagionis lue inſinuant, ita te tantum virum de hoc inſitiuo Thoma agentem quædam eiuſdem genij aura afflauit. Ais enim, *De quo etſi non nihil dubium eſt, an ſit ſanctus Thomas, cùm cap. 20. ſequenti mentionem faciat Alberti Imperatoris, cuius tempora ſanctus Thomas viuendo non attigit*. Nonnihil verò dubium? Per tuam fidem, ſi quis de Henrici IIII. Chriſtianiſſimi Regis morte ſcriberet, an nonnihil dubium eſſet id alterius eſſe quam P. Iouij aut Guicchardini ſcriptum, qui multis ante illum Regem annis, viuis exceſſerant? aut an nonnihil dubium eſt, te à Leone X. qui ante ſæculum vixit Cardinalitia purpura non eſſe donatum? Quæ verborum inſania, vt dicas nonnihil dubium eſſe num Sanctus Thomas librorum author ſit, qui de Alberto loquantur aliquot annis poſt exceſſum Thomæ nato? Multò apertius dixiſti (lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 5.) *fieri igitur non poteſt, vt ſanctus Thomas horum librorum ſit author, cùm tot annis ante Alberti & Adolphi Imperium de vita migrauerit*.

NVMER. IIII.

SANCTVS BONAVENTVRA.

SANCTVS *Bonauentura*, inquis, *vir doctiſſimus & ſanctiſſimus Epiſcopus Cardinalis Albanenſis tantùm abfuit ab adulatione Pontificis, vt ne leuis quidem ſuſpicio tanti criminis in eo vnquam adhæſerit. Is nihilominus in lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, part. 2. cap. 1. ſic loquitur, Iam verò poſſunt Sacerdotes & Pontifices ex cauſa*

amouere Reges, & deponere Imperatores, ſicut ſæpius accidit & viſum eſt, quando ſcilicet eorum malitia hoc exigit, & Reipublicæ neceſſitas ſic requirit. Summus verò Pontifex penes quem in terris prima reſidet authoritas, non à Rege, non à Principe ſæculari, non ab homine iudicatur, ſed ſolius Dei iudicio reſeruatur.

An hic Bonauentura de ſummo tantùm Pontifice? imò de Sacerdotum & Pontificum omnium imperio in Principes. Sic enim illius argumentum ad efferendam Eccleſiæ poteſtatē, iudicari à Sacerdotibus Reges poſſe, à nemine autem Papam: nam per Sacerdotes, & Pontifices, non ſe tantùm de Romano loqui Epiſcopo ſatis prodit, quòd verbo generali id Sacerdotes & Pontifices in Reges poſſe doceat: cùm mox non ſimpliciter dicat Sacerdotes & Pontifices, ſed ſummum dumtaxat Pontificem, Dei iudicio reſeruari. Et reuera quæ paſſim argumenta confingitis, non minùs pro cæteris Epiſcopis pugnant, quàm pro Romano Pontifice: ſi quidem vt fateris lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 3. *Id quod eſt Papa in Eccleſia vniuerſa, eſt quilibet Epiſcopus in particulari.* Illa etiam quæ de ſpirituali excellentia, atque potentia, ex antiquis affertis, Gelaſio, Ambroſio, Gregorio Nazianzeno, non de ſummo tantùm Pontifice dicta ſunt, ſed in genere de cunctis Epiſcopis. At quæ rerum confuſio, quæ Politici ſtatus calamitas, ſi Epiſcopis omnibus commorantes in Diœceſi ſua Reges de Regno liceret eijcere? ſaltem non concipiendus liber tuus, De poteſtate ſummi Pontificis, ſed latiùs, De Epiſcoporum poteſtate. Nam vos ita ſentire, & tu apertus es cùm inter exempla temporalis poteſtatis in Reges recenſes Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi in Theodoſium ſeueritatem, & apertiſſimè Antonius Cordubenſis lib. 1. Quæſtionar. quæſt. 57. Dub. 3. *Et ita*, inquit, *ſi neceſſarium ſit ad conſeruationem & ſpiritualium aliquando vti gladio materiali, & authoritate temporali, Papa hoc facere poteſt, & ad id habet ampliſſimam poteſtatem, quia quantum & quando neceſſe eſt ad finem ſpiritualem, poteſt non ſolùm omnia quæ poſſunt Principes ſeculares, ſed etiam facere nouos Principes, & alios tollere, & imperia diuidere, & vnire, & punire delicta, atque rebelles etiam gladio temporali ſaltem per alios*

ipſum

ipſum exercendo & mandando, & multa alia eiuſmodi facere in toto mundo. Imò & Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus idem iure diuino facere poſſunt proportionabiliter, niſi per Papam illis prohibeatur: qui etiam poſſunt delinquentes punire pœna temporali & corporali.

Ad Bonauenturam igitur dico, eius ſententiam quàm iniqua eſt ciuilibus rebus tam ab illo parum aptâ ratione firmari. Ea eſt, *Regalis poteſtas ſubiacet poteſtati & authoritati ſpirituali, ſicut in 1. Pet. II. dicitur, Vos eſtis gens ſancta, Regale Sacerdotium.* Quaſi illa Pontificibus ſolis dicta: imò omnibus Chriſtianis; vndè addit Apoſtolus, *populus acquiſitionis.* Sed de ſolis Sacerdotibus loquatur Apoſtolus; Non ideò vel vmbra argumenti, quo probetur Eccleſiæ ius in Reges: vnde Ioan. Pariſienſis doctiſſimus Dominicanus, De poteſt. Reg. & Pap. cap. 18. *Quod autem* inquit, *dicitur xxv. quòd Sacerdotium dicitur Regale, quia Sacerdotes ſunt Reges, dicendum quòd ſacerdotium, vt patet ex prædictis, dicitur Regale, à Regno, non quidem mundi, ſed cæli, ad quod ordinat & dirigit: vel ſecundum intentionem beati Petri, hîc dicitur omnibus fidelibus iuſtis, qui in quantum ſunt vnum cum Chriſto capite, in ipſo ſunt Reges & Sacerdotes, attribuendo membris quod eſt capitis ſecundum regulam tyconij. Vel ideò dicuntur regnum, quia in ipſis regnat Rex eorum Chriſtus; & Sacerdotes dicuntur, quia offerunt Deo ſacrificia laudis & ſpiritus contribulati, quod etiam conferunt omnes iuſti.* Imò ſi de ſolis Clericis intelligendus Petrus, id omninò pro Regibus; quandoquidem ibi iubet, vt illi quos vocauit *gentem ſanctam, Regale Sacerdotium, populum acquiſitionis*, ſubiecti ſint Regi. Malè igitur Bonauentura, *temporale Regnum*, inquit, *velut quoddam adiectum ſubiacet ſacerdotio in nouo teſtamento.* O quantum & quale id *adiectum*! nec quomodo adijciatur oſtendit. Nam fruſtrà eſt quod ad Pontificum facta recurrit; *ſicut ſæpius*, inquit, *accidit, & viſum eſt.* Quærimus ſcilicet non quid factum, ſed quid omninò faciendum, nec ad iuris quæſtionem ſufficit factum eſſe. Et de eiuſmodi Pontificibus dicimus, quod tu è contrario de Imperatoribus qui Pontifices depoſuerunt (lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29.) *Reſpondeo*, inquis, *hæc quidem facta, ſed quo iure ipſi viderint.*

NVMER. V.

AEGIDIVS ROMANVS.

ÆGIDIVS *Romanus*, inquis, *Ordinis S. Auguſtini, Archiepiſcopus Bituricenſis, in tract. de Poteſtate Eccleſiaſtica, parte 1. cap. 30. Sed, inquit, diceret aliquis, quod Reges & Principes ſpiritualiter, non temporaliter ſubſint Eccleſiæ, ſed hæc dicentes vim argumenti non capiunt: nam ſi ſolùm ſpiritualiter Reges & Principes ſubeſſent Eccleſiæ, non eſſet gladius ſub gladio; non eſſent temporalia ſub ſpiritualibus; non eſſet ordo in poteſtatibus; non reducerentur infima in ſuprema per media. hæc ille, qui toto illo tractatu hoc probat, poteſtatem Eccleſiæ, quæ pleniſſima eſt in ſummo Pontifice, non ad ſola ſpiritualia, ſed etiam ad temporalia ſe extendere.*

Vnde autem id Ægidio Romano *argumentum?* Nempe ab Extrauaganti *Vnam Sanctam.* De maiorit. & obed. cuius author Bonifacius VIII. præcipui inter Pontifices ambitus ad hoc temporale faſtigium. En Authorem, en Philoſophiam, vnde illud argumentum Ægidij; De quo nos fusè infrà, Capite 3. §. 3. Neque libet ibi dicenda commodius, hîc inutili diſputatione præcipere.

NVMER. VI.

AVGVSTINVS DE ANCONA.

BEATVS *Auguſtinus Triumphus*, inquis, *aliàs de Ancona, vir adeò pius, & doctus fuit, vt in eius ſepulchro Beati titulum inciſum videamus. Is in libro de poteſtate Eccleſiæ, quæſt. 22. art. 3. Imperatorem, inquit, à Papa poſſe deponi quis ibit inficias? Eius enim eſt deponere Imperatorem, cuius eſt eundem conſtituere. id quod exempla ipſa declarant. Vide plurima alia in tota quadrageſima quæſtione.*

Hæc verba in Auguſtino de Ancona non reperi; ſed tamen ſententiam; vt exiſtimem, vel te iſta non habuiſſe ab Ancona,

ſed ab alio, qui Anconæ mentem, non orationem retulerit; vel exſcripſiſſe ab alio quàm quem notas loco Anconæ. Quicquid ſit, facilis reſponſio. Nego enim Imperatorem per Papam conſtitui. Nec ſi conſtitueretur, id fieret ex ſubordinatione Imperij ad Papatum, ſed ex aliquo particulari iure, quod pactionibus vel conſuetudine competeret Papæ: quæ omnia ad cæteros Principes extendi non debent, quos certum eſt à Papa non conſtitui. Nam quis dicat ab eo conſtitui Galliæ aut Hiſpaniæ Regem? qui nec in electione, nec in coronatione indigent Papæ; & tamen eâdem in ſuis ditionibus poteſtate eminent, quâ in Imperio Imperator. Ineptũ præterea argumentum eſt, *poteſt conſtituere Imperatorem, ergo & deponere.* Cardinales conſtituunt Papam, Clerus Epiſcopum, Abbatem Monachi; an ad eoſdem ſpectabit Papam, Epiſcopum, Abbatem deponere? Hæc ratio in illis tantum vera, qui aliquos ſub ſe conſtituunt, vt Rex ſatrapas, iudices, magiſtratus.

Sed & quarum virium hoc Anconæ teſtimonium? qui cæco & præcipiti ſtudio, omnia ſpiritualis & temporalis Imperij iura in Pontificem confert. Ait enim quæſt. 22. de poteſt. Eccleſ. à Papa pendere omne ius poſitiuum; ita vt poſſit iura ciuilia *omnia tollere in toto Orbe, vel in parte.* Ait, totum Orbem non eſſe niſi vnum principatum; Principem eſſe Chriſtum, & Pontificem eius vicarium. Ideò Imperatorem ita ſe habere ad Papam, vt procurator ad Proconſulem, vel Proconſul ad Imperatorem, id eſt, vt vicarius ad eum, cuius eſt vicarius. Et quæſt. 1. dè poteſtate Papæ dicit, *Nullius Imperatoris, Regis, vel alterius, leges ſeu ſtatuta alicuius roboris vel firmitatis eſſe, niſi quatenus ſunt per authoritatem Papæ confirmatæ & approbatæ.* Ratio illi ſcilicet egregia; quia ſcripſit B. Auguſt. *Quicunq; autem legibus Imperatorum, quæ contra Dei voluntatem feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium.* Quis tam inſulſæ conſequentiæ, niſi cachinno, reſpondeat? aut deinde quis miretur, ſi tam abſurdæ ſententiæ, quæ contra Scripturas eſt, contra traditiones Patrum, contra omnium cordatorum iudicium, addiderit poſſe Reges à Pontifice abdicari? Vnis fungis Bellarmine per hunc

authorem perſuadeas veſtram *de poteſtate temporali* ſententiam.

NVMER. VII.

IOANNES DE CAPISTRANO.

BEATVS *Ioannes de Capiſtrano*, inquis, *qui doctrina & miraculis Eccleſiam Catholicam illuſtrauit, in lib. de Poteſtate Papæ, parte 2. ſecundæ partis principalis, in argumento octauodecimo, pag. 54. editionis Venetæ anni 1588. Papa, inquit, Princeps in ſpiritualibus debet ſimiliter in temporalibus eminere, vt tanquam dignior propter eminentiam, ſupremus in omnibus habeatur.*

Ratio Capiſtrani, quam retices, leuis & fallax, quia *ſi Papa*, inquit, *tanquam Cephas ſubeſſe debet Regibus, vel Imperatori, ergo ſimulerit ſuperior in ſpiritualibus, & inferior in temporalibus, & ſic caput & pes, quod eſt abſonum & monſtruoſum.* Nihil, inquam, inanius. Neque Papa *tanquam Cephas*, id eſt ſub hac formalitate qua eſt Papa, Regibus ſubeſt, ſed ea ratione in ſpiritualibus Princeps eſt. Iam verò *abſonum & monſtruoſum* non eſt, eundem in aliquo politico aut vniuerſitatis corpore caput eſſe, & pedem in alio; neque abſonum & monſtruoſum, Reges qui Politici corporis caput ſunt, in Eccleſiaſtico corpore inferiora membra eſſe, & ſubiecta Pontifici. Rex olim Angliæ, Anglici regni caput; at Gallici membrum erat, Aquitanici feudi cauſa. Nuper Hiſpani Reges, Gallica membra erant, ob Flandricam Prouinciam; nec id oberat ſummæ eorum in Hiſpania poteſtati. Sit igitur Pontifex, vt Pontifex, Eccleſiaſtici regiminis caput. At vt ciuis, inferius Politicæ rei membrum. Quod vt olim, ita hodie locum haberet, niſi ipſe Romano donatus principatu, vtriuſque corporis caput in Patrimonio Petri eſſet. Vana igitur Capiſtrani conſequentia, quam aliquot paginis inutili ſermone deducit, oportere Pontificem in temporalibus ſummum eſſe, ne ſimul ſit pes & caput.

NVMER. VIII.

S. ANTONINVS FLORENTIAE ARCHIEPISCOP.

SANCTVS *Antoninus* . inquis, *Florentiæ Archiepiſcopus, vir æquè ſanctus ac doctus; atque ab omni adulandi ſpecie alieniſſimus, in Summa ſua, part. 3. tit. 22. cap. 3. §. 7. Talis, inquit, eſt poteſtas Imperatorum, Regum, & Principum, quia per Papam habet inſtitui, regulari & confirmari, ſi bona eſt: & per ipſum habet iudicari, & condemnari, ſi bona non eſt. Item c. 5. §. 7. Poteſt, inquit, ipſos Reges ex cauſa rationabili deponere.*

Næ meritò Matthæus Tortus vapulet, aut quiſquis eſt, cuius opera has authorum corrogaſti ſententias. Nam teipſum tam ſupinè lapſum haud credam. Primùm igitur hîc erraſti deſignando titulo, capite, paragrapho: cùm hæc verba, *Talis eſt Imperatorum, Regum, &c.* ſint in titulo 23. cap. 4. §. 8. illa autem, *Poteſt ipſos Reges, &c.* in cap. 6. §. 17. Sed hæc leuia. Multò inſigniùs peccauiſti, cùm nobis Auguſtini Anconæ verba ſub Antonini Florentini nomine auſus dare. Hæc inquam omnia, *Talis eſt poteſtas Imperatorum, Regum, & Principum, quia per Papam habet inſtitui, regulari, & confirmari, ſi bona eſt, & per ipſum habet iudicari & condemnari, ſi bona non eſt,* ſunt verba Auguſtini de Ancona, in ſua Summa, q. 1. de Papæ poteſtate, cuius ſententiam ex profeſſo, & ad verbum, retulit in illo paragrapho Antoninus Florentinus. quòd adeò non diſſimulat vt paragraphi initio ſcripſerit, *Sciendum ſecundum Auguſtinum de Ancona in Summa de poteſtate Papæ &c.* & ſub finem, *Hæc Auguſtinus de Ancona.* Vapulet, meâ ſententiâ, quiſquis te decepit, Bellarmine. Secunda S. Antonini authoritas, nempe, *poteſt & ipſos Reges ex cauſa rationabili deponere*, nòn alia ab eo authoritate firmata eſt, quàm his verbis, *ſicut Zacharias Papa depoſuit Regem Francorum, & ſubſtituit Pipinum, 15. q. 6. Alius.* De quo canone iam nos Prolegomenôn initio, & plura capite 42. infrà.

NVMER. IX.

ISIDORVS MEDIOLANENSIS.

ISIDORVS *Mediolanenſis*, inquis, *Ordin. Prædic. lib. 2. de Imperij militantis Eccleſiæ dignitate, tit. 8. concl. 3. Papa, inquit, poteſt eorum demeritis exigentibus Imperatorem, ac Regem deponere.*

Nimirum, quia de facto depoſuerunt, Can. *Alius.* Cap. *Ad Apoſtolicæ, &c.* quam Philoſophandi rationem ſatis antè excluſimus.

NVMER. X.

GABRIEL BIEL.

GABRIEL *Biel*, inquis, *inſignis Theologus, lect. 23. in Canone Miſſæ: Ille, inquit, regit & cuſtodit, qui propter ipſius Eccleſiæ regimen, vnum (Papam videlicet) præpoſuit vniuerſis, vt omnes ab vno, ſicut corpus à capite gubernentur. Et prope finem, Papa transfert poteſtatem ſupremam ſæcularem de gente in gentem, & Imperatorem deponere poteſt, &c.*

Neque vlla huic homini probatio, præter cap. *Venerabilem*, de Elect. & Canonem *Alius.* 15. q. 6. De quibus antè dictū, & mox vberius, cap. 2. §. 7. cap. 4. §. 6.

NVMER. XI.

THOMAS CAIETANVS.

THOMAS *Caietanus*, inquis, *Ordin. Prædic. S. R. E. Card. doctrina & vitæ integritate inſignis, in Apologia de comparata authoritate Papæ & Concilij, par. 2. cap. 13. ad octauum idem docet: nam propoſito argumento octauo aduerſarij his verbis: Octauo, quia nonnulli ſummi Pontifices inueniuntur definiuiſſe, ſe in temporalibus*

habere ſupremam poteſtatem: cæteri verò in oppoſitum; Reſpondet his verbis: Ad octauum dicitur, quòd quia poteſtas Papæ directè eſt reſpectu ſpiritualium ad ſupremum ſimpliciter finem humani generis; ideò ſuæ poteſtati duo conueniunt: primò quòd non eſt directè reſpectu temporalium: ſecundò quòd eſt reſpectu temporalium in ordine ad ſpiritualia. hoc enim habet ex eo quòd ad ſupremum finem omnia ordinari debent, etiam temporalia, ab eo proculdubio cuius intereſt ad illum finem omnes dirigere, vt eſt Chriſti Vicarius: primum autem ex natura ſuæ poteſtatis conſequitur. Ex his autem ſequitur quòd vtrumque verè poteſt determinare, vt Papa: *& quòd habet ſupremam poteſtatem in temporalibus, & quòd non habet ſupremam poteſtatem in temporalibus; quoniam vtrumque verum eſt ad ſanum intellectum: affirmatio namque eſt vera in ordine ad ſpiritualia, negatio verò eſt vera directè, ſecundum ſe ipſa temporalia. Vnde nihil ex vtraq; deciſione erroris accidit.*

Nullæ in Caietano rationes, præter exſcripta à te verba: quæ nituntur hoc errore, ita ſubordinari tẽporalia ſpirituali fini, vt ſit neceſſarium præfectos ſpiritualium rerum in temporalia ius habere: imò & illorum eſſe omni modo & poteſtate quam ſuo officio vtilem credunt finem ſpiritualem procurare. Quæ hîc paſſim refelluntur, & maximè cap. 2. §. 4. cap. 3. §. 6. cap. 17. §. 1.

NVMER. XII.

ALEXANDER DE S. ELPIDIO.

ALEXANDER de S. Elpidio Ord. Eremitarum S. Auguſtini, in libro de authoritate ſummi Pontificis, & iuriſdictione Imperij, cap. 9. Deo, inquit, non ſubditur, qui ſubiectus non eſt Dei Vicario, & Eccleſiaſticæ poteſtati: nullus ergo Rex, nullus temporalis Princeps, cuiuſcunq; conditionis exiſtat, excipi poteſt, ſi Chriſtianum ſe fateri vult nomine & re: quia etiam in temporalibus poteſtati ſupremæ ſpirituali ſubiici debent.

Hæc verba neque eo quem citauiſti loco, neque omnino illo Alexandri tractatu reperi; licet capite. 9. multa habeat de po-

teſtate Pontificis. Non hìc igitur pugnem in hoſtem quem nuſquam inuenio.

NVMER. XIII.

PETRVS DE MONTE.

PETRVS *de Monte, Venetus, & Epiſcopus Brixienſis, in Monarchia, parte 2. quæſtione 4. in fine, Magnam, inquit, habet poteſtatem Papa ſuper Imperatorem, quia ex delicto eum deponit.*

Ex illis iſte author, quos præmonui, fulcire ſententiã ijs tantùm reſcriptis Pontificum, de quorum æquitate certamus. Nihil illi, præter cap. *Ad Apoſtolicæ,* de ſent. & reiudic. in 6. & notam Innocentij Interpretis. Addit ab Ambroſio excõmunicatũ Imperatorem; Sanè ſi fuerit, quid ad hanc quam effingitis Pontificis poteſtatem, per quam vultis non Eccleſiam modò auferri, ſed purpuram. Vide infrà de Theodoſio & Ambroſio, trigeſimũ nonum caput. Subjungit quoſdam Canones, quibus probet, *quòd in ſpiritualibus quilibet Epiſcopus ſit maior Imperatore*: At de ea re inter nos non agitur. Adjungit Canonem *Tibi domine*, de quo nos infrà cap. 2. §. 7. tum capit. *Grandi*, De ſupplen. negl. Præl. in 6. & cap. *Licet*, De foro compet. De quibus initio horum Prolegomenõn.

NVMER. XIIII.

PETRVS ANCHARANVS.

PETRVS *Ancharanus*, inquis, *in cap. Canonum ſtatuta, num. 6. de Conſtitut. Papa, inquit, habet vtrumque gladium, & ſuperioritatem ad Imperium, & hinc eſt, quòd Imperatorem coronat, & iungit, & quandoque deponit.*

Hic & Canoniſta eſt, id eſt addictus reſcriptis Pontificum, & illi de ſolo Imperatore ſermo, quem volunt apertè ſuis reſcriptis Pontifices Sedi Romanæ mancipatum. Dicemus vberius capite

pite 2. §. 7. De vtroque porrò gladio, quem dat Ancharanus Pontifici, vide mox caput 3. §. 3. & caput 19. §. 1. & 2.

NVMER. XV.

SYLVESTER PRIERAS.

SYLVESTER *Prieras Ord. Prædic.* inquis, *Theologus & Canoniſta doctiſsimus, in Summa, verbo, Papa, num. 10. Papa, inquit, poteſt eligere Imperatorem per ſe ipſum immediatè, quando ex iuſta & rationabili cauſa expediret: quia principalis agentis habentis dirigere omnes fideles ad pacem & finem ſpiritualem, eſt eligere miniſtros. & infrà, Poteſt (Papa Imperatorem) dignum excommunicatione excommunicare, & dignum depoſitione deponere. & num. 11. Habet (Papa in Reges & Principes Chriſtianos omnes) vniuerſalem ſpiritualium & temporalium iuriſdictionem. & infrà, Poteſt ex rationabili cauſa deponere.*

Hominem profers Canoniſtarum ineptiis ita captum, vt Dominicus Soto vir eiuſdem ſodalitij, hac exploſſa ſententia, eum quoque nominatim arguat. *Eſt ergo* (inquit Soto in 4. Sent. diſtinct. 25. q. 2. art. 1.) *merum commentum, ſic Papam conſtituere ordinarium regnorum temporalium & Regum, vti eſt ſupremus iudex rerum Prælatorumque Eccleſiæ, aut ſicut ſecularis Rex ſuorum eſt Ducum, &c. Neque Syluester contrariæ debuiſſet adhærere ſententiæ, cùm D. Thomas, cuius ille diſcipulum agit, quamuis fuerit Sedis Apoſtolicæ ſtudioſiſſimus protector, nullibi tale commentum reliquerit.* Quæ authoritas, quodve pondus, tam inſanè ſentientium? Volunt Pontificem in omnibus ſecularibus negotiis poſſe omnibus laicis imperare; volunt in Pontificatu regiam ineſſe poteſtatem. Pudeat hos authores, & patronos protuliſſe, quorum ſententiæ puderet inſiſtere.

NVMER. XVI.

ASTENSIS.

ASTENSIS *in Summa*, inquis, *prima parte lib. 2. tit. 64. art. 4. pag. 101. Ex prædictis, inquit, collige quòd Principes ſeculi, & domini temporales, non tantùm propter hæreſim ſuam, ſed etiam propter negligentiam extirpandi hæreſim aliorum, ſunt excommunicandi, ab Eccleſia deponendi, de terris ſuis expellendi, & terræ eorum occupandæ Catholicis poſſunt exponi, & idem, ſi Princeps circa regnum & iuſtitiam faciendam inuentus fuerit negligens, inſufficiens, & ineptus: Vnde Zacharias depoſuit Childericum, & Innocentius Ottonem.*

Quænam illa ex quibus hanc Aſtenſis collegit ſententiam? Ait enim, *ex prædictis collige, &c.* Nimirum Cap. *Si aduerſus*, & Cap. *Excommunicamus*, de Hæretic. extrà. Cap. *Vt officium*, Cap. *Vt inquiſitores*, lib. 6. eod. Ex iis collegit Aſtenſis pœnas in Hæreticos, eorumque fautores, id eſt, ex reſcriptis Pontificum temporalem iuriſdictionem vſurpantium, deponentium Principes, infamiam in laicos irrogantium, iubentium ne Reges carceribus præſumant eximere ſuos ciues, in ſuis ditionibus, quos Inquiſitores hæreticæ prauitatis includi voluerint; nec audeant *executionem detrectare ſibi pro huiuſmodi crimine à Diœceſano vel Inquiſitoribus, ſeu Inquiſitore iunctam.* Hæc ſunt eorum Capitulorum argumenta, hæc ſupercilia. Egregium probationis genus, oſtendere quid *de facto* ſibi vſurparint Pontifices; vt doceas quantum illis *de iure* ſit conceſſum.

Sunt & aliæ probationes Aſtenſi, interſertæ illis verbis quæ ex eo deſcribis, nec ſcio quo conſilio à te omiſſæ. Ante hanc ſcilicet clauſulam, *Vnde Zacharias depoſuit &c.* affert hos Canones. *17. q. 4. Si quis deinceps. & 11. q. 1. Nullus. & 32. q. 5. præceptum.* Videamus de ſingulis. Canon, *Si quis deinceps.* 17. q. 4. nihil habet de puniendis Principibus ſeu negligentibus ſeu excommunicatis, ſed de plectendis hominibus qui Epiſcopum

violarint, aut Clericum; quas ſanctiones de Principibus ſummis latas, neque tu dixeris, quandoquidem ibi iubetur, vt quicunque Presbyterum, vel vllum omninò Clericum comprehenderit, percuſſerit, aut aliqua vi à propria ſede expulerit, Is *Canonicæ pœnitentiæ atque depoſitioni* ſubiaceat, *Si contumax fuerit, excommunicetur*; qui verò ijs modis Epiſcopum violauerit: anathematizetur, & eius *bona, Eccleſiæ ipſius iuri perpetuo tradantur.* At nec vnquam ſomniaſti, Bellarmine, poſſe iubere Pontificem, vt ſi quis Rex Epiſcopum *comprehenderit, aut percuſſerit,* eius opes atque Regnum *iure perpetuo tradantur Eccleſiæ.* Nimis hoc à ſenſu communi, imò & à veſtra diuertit ſententia; quæ vult Reges per Pontificem poſſe deponi, at non regnum ideò donari Eccleſiæ, aut ad nutum transferri Pontificis, qui debeat vel electioni, vel ſucceſſioni locum dare. Sed nec omninò in Principes ipſos valent reſcripta Pontificum, quæ diſſerunt de temporali ſtatu; quin è contrario vel ex ipſis Principum edictis vim hauriunt, leges Eccleſiæ ſub eiuſmodi pœnis violari vetantium, vel ex eorum ratihabitione dependent, vel tenent illos tantùm, qui Eccleſiaſtico iuri tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus ſubſunt; ſi nihil horum eſt, caſſa illa quantum ad has pœnas edicta, vt mox diſputandum in his Prolegomenis, Numero 76. & deinde cap. 3. §. 14. & cap. 34. §. 8.

Sequitur *Canon, Nullus. 11. q. 1.* Dubitaui an loquatur, de Canone *Nullus. 1.* quòd eum in hanc rem videam ab Oſtienſe proferri, an de Can. *Nullus. 3.* in neutro illi auxilium, ſed maior argumenti ſpecies in *Nullus. 3.* Nam in primo nihil eſt, niſi vt Iudex qui Clericum per ſe diſtrinxerit, *ab Eccleſia, cui iniuriam irrogare dignoſcitur, tamdiù ſit ſequeſtratus, quamdiù reatum ſuum agnoſcat & emendet.* An hoc eſt negligentem Regem deponere? aut hîc omninò quæſtio de temporalibus pœnis? Imò paſſim in eundem edicitur ſenſum, non modò non in Reges, ſed ex conſenſu Regum; nempe vt excommunicentur laici Iudices, qui Clericos iam beneficio Regum exemptos, auſu temerario ad ciuile tribunal abripiunt. At in Canone *Nullus. 3.* prohibetur ne Epiſcopum Iudex laicus ſuo tribunali ſiſti iubeat. *Magiſtratus*

enim qui hoc iubere auſus fuerit, amiſſionis cinguli condemnatione plectetur. Verùm illius edicti vis non ex iure Canonico; Tantùm refert Pontifex quod decretum ciuili iure erat. Et ideò fortè non dixit *plectatur*, ſed, *plectetur.* Hæc enim deprompta ſunt ex Iuſtiniani ſanctione, Authent. *Nullus Epiſcopus.* C. de Epiſcop. & Cleric. Nouella. 123. cap. *ſed neque* c. 8. Nam vt eſt Epiſcopi ab Eccleſia delinquentem arcere, ita Principis, auferre cingulum, & ciuilem cum inſignibus dignitatem.

Canon verò *Præceptum.* 32. q. 5. eſt Capitulum octauum duodecimi Concilij Toletani. Ibi ſcribitur. *Ita tamen vt qui iam admoniti à Sacerdote ſemel, bis, terque, vt corrigerentur, ad thorum ſuæ coniugis noluerint redire, ipſi ſe ſuis meritis à Palatinæ dignitatis officio ſeparabunt, & inſuper generoſæ dignitatis teſtimonium; quamdiù in culpa fuerint, amiſſuri ſunt.* At hoc nihil ad depoſitionem, non ſummorum Principum modò, ſed nec iſtorum Palatinorum. Nam dicitur, *quamdiù in culpa fuerint*; quod non ablationem oſtendit officij, ſed ſuſpenſionem dumtaxat exequendi. Neque mirum irrogari temporales à Concilio iſto pœnas, cui intererant delegati à Rege Optimates, qui cum Patribus iſta ſancirent; adeò vt Rex legis vim obtinere voluerit, quicquid in hoc Concilio, Epiſcopis & Aulæ Regiæ ſenioribus placuiſſet. Sic enim in Compellatione Regis Eringij ad Concilium; *Omnes tamen in commune conuenio, & vos Patres Sanctiſſimos, & vos illuſtres Aulæ Regiæ viros, quos intereſſe huic Sancto Concilio delegit noſtra ſublimitas, per diuini nominis atteſtationem, & terribilem cunctis futuri iudicij diem; vt ſine perſonarum acceptione aliqua, vel fauore, ſine aliquo quoque aut malignæ contentionis ſcrupulo, aut ſubuertendæ veritatis ſtudio, quæ veſtris ſenſibus audienda ingeſſerint, ſana verborum examinatione diſcutite, ſaniorique iudicio comprobate, vt collatarum habita prius deliberatione cauſarum; diſcreta noſtri ordinis condatur probitas titulorum.* Et: *Magna ſalus Populi, Gentiſque noſtræ ac Regni conſcribitur, ſi hæc ſynodalium decreta geſtorum, ſicut pio deuotionis noſtræ ſtudio acta ſunt, ita inconuulſibilis legis noſtræ valido oraculo confirmentur, vt quod ſereniſſimo celſitudinis noſtræ iuſſu, venerandis Patribus, & clariſſimis Palatij*

noſtri ſenioribus, decretâ titulorum exaratione eſt edictum, preſentis huius legis noſtræ edicto ab æmulis defendatur. Et in confirmatione Concilij, Rex non Palatinos modò, ſed quicunque in Concilij decreta cōmiſerint, à ſuo cœtu arcet. *Si quis autem hæc inſtituta contemnat, contemptorum ſe nouerit damnari ſententia, id eſt, vt iuxta voluntatem noſtræ gloriæ excommunicatus, à cœtu noſtro reſiliat.* Quæ verò conſequentia: Epiſcopi cum Optimatibus, conſentiente & confirmante Rege, ſanxerunt in noxios pœnas; ergo eaſdem in ipſum Regem ſancire potuerunt, imò & illum deponere?

Pergit Aſtenſis ad exempla Zachariæ, qui, vt volunt, Childericum, & Innocentij III. qui Ottonem depoſuit. De quibus dicendum eſt cap. 2. §. 7. & cap. 42.

Rationem annectit, *quòd quilibet nullo excepto contrahit forum Eccleſiæ ex peccato.* quid deinde? certè vt in Eccleſia iudicetur quilibet Eccleſiaſtico more, & plectatur Eccleſiaſticis pœnis. Vide infrà, Num. 32. ad duodecimam Aufrerij rationem. *Poteſt enim Eccleſia*, inquit Aſtenſis, *propter ipſorum Iudicum negligentiam, de illorum ſubditis iudicare.* Id annotat ex reſcriptis Pontificum; At hoc eos non poſſe contendimus: Repetam Ioannis Pariſienſis ſententiā, *vbi quæritur de Poteſtate Papæ in temporalibus, efficax eſt teſtimonium Imperatoris pro Papa, & non eſt multum efficax teſtimonium Papæ pro ſeipſo.* Nihil igitur iuris Pontifici in negligentes Reges, niſi vt ſpirituali cenſura caſtiget; nihil etiā iuris in Populos extra patrimoniū Petri in lite ciuili. Quàm enim ridiculum, deuolui regnorum omnium iuriſdictionem ad Papam, vbi Reges ſunt obeundo muneri negligentes? Vnde illa ſucceſſio, vnde auctoritas? ex qua Scriptura, ex qua traditione? *In criminibus*, inquit Bernardus, *non in poſſeſſionibus, poteſtas veſtra.* licet igitur de negligentis Regis *crimine* iudicare Pontifex poſſit, at non de *poſſeſſione* tamen aut lite, in qua iudicanda Rex negligēs fuit. Multò veriſimilius dixeris, ad Rempublicam deuolui iudicandi poteſtatem, vbi Rex negligit vti iudicandi poteſtate, quam à Republica illa accepit. Quæ porrò rerum confuſio, ſi hoc indulgeas Papæ? cui ſemper liberum di-

cere, hunc aut illum Principem, in hac, aut illa cauſa, negligentẽ; Romam ideò deuocari iudicium, & ſe ferre ſententiam. Si quæ lites moram trahant, (quot autem trahere, negotiorum moles cogit?) hæc ratio non ſine argumento prætexetur, & pars optima rerum ciuilium Romanos Iudices feret. Magna tũc, fateor, imò ſumma Pontificis in temporalibus auctoritas. Sed, vt monui, hæc eſt principij petitio: de qua & nos anteà, in Præfationem tuam.

Addit Aſtenſis: *Certum eſt quòd Deus eſt ſuper omnes poteſtates, diſt. 8. quæ contra mores, in fin. ergo & eius Vicarius, qui vices gerit in terris? Extra. De tranſlat. Prælat. Inter corporalia.* Præclarum argumentum, & quo omnipotentia, non potentia, Papæ datur; ſi nimirùm ſatis ſit ad probandam illius potentiam, oſtendere Deum hoc poſſe, cuius eſt Vicarius. Sit igitur Pontifex Dei Vicarius, at in ſpiritualibus certè; Reges verò in ciuilibus Dei quoque Vicarij: vt & Pontificum poteſtas, & Regum, Dei poteſtas omninò dici poſſit.

Vnde, inquit Aſtenſis, *dicit Dominus ad Ieremiam, Ecce conſtitui te Principem ſuper omnes gentes & regna. 36. diſt. §. Ecce quod.* Addidit de ſuo Aſtenſis τὸ *Principem*; quæ particula nec habetur in Scriptura (Ierem. 1.) nec apud Gratianum in illa diſt. 36. *§. Ecce quod.* Verba Scripturæ ſunt (Ierem. 1.) *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas & deſtruas, & diſperdas & diſſipes, & ædifices & plantes.* Rem à quæſtione alienam. Neq; enim ibi Ieremiæ, aut per eum ſummo Pontifici, poteſtas in temporalibus vlla conceditur. Indicat tantùm Deus, ad quæ prænuncianda Ieremiam deſtinet; nempe ad clades, quas deſignat his verbis, *eradices & euellas &c*, & ſalutem, quam per reædificationem & plantationem notat. Theodoretus, in hunc locum; *Prophetauit enim, inquit, non ſolùm Iudæorum captiuitatem, ſed etiam à Cyro præſtitam libertatem. Prophetauit item aliis pleriſque nationibus non tantùm calamitates omnimodas, ſed & ſalutem per Incarnationem Chriſti Domini donatam. Quapropter eradicandi & deſtruendi verba collocauit inter triſtia, reædificandi verò & plantandi, inter contraria.* Hinc Chriſtophorus de Caſtro, Ieſuita, in

Comment. ad Cap. 1. Ierem. *Sic accipiendum*, inquit, *illud quod dicitur, vt euellas & deſtruas, hoc eſt more Scripturæ, vt denuncies euellendas per Nabuchodonozor &c. Communis eſt expoſitio Hieronymi, Theodoreti, Rabani, Lyræ, Vatabli, Dionyſij, & Ianſenij, Eccleſiaſtici. 49. Non enim ipſe, quaſi Imperator aliquis, euulſurus erat, & aliò translaturus, & iterùm reuocaturus, aut gentes ſua prædicatione à falſo cultu ad veri Dei cultum reducturus.* Paulò aliter, pro nobis tamen, expoſuit Ioannes Pariſienſis Dominicanus, in Tractatu, De poteſt. Reg. & Papal. cap. 14. *Quod ergo primò dicitur*, inquit, *de Ieremia; Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna; Reſpondetur; Dupliciter exponitur. Aliqui dicunt hoc fuiſſe dictum in perſona Chriſti, eò quòd Ieremias interpretatur excelſus Domini: ſic enim de Salomone multa dicuntur, quæ verificata tantùm fuerunt in Chriſto per Salomonem ſignificato, vt dicit Auguſt. 18. De ciuit. Dei. Ipſe ergo Chriſtus per Ieremiam ſignificatus, poſitus eſt ſuper gentes & ſuper regna mundi, & Diaboli, dum in excelſo montis poſitus, ea ſibi oblata contempſit; vel ſuper ea poſitus eſt in membris ſuis, qui fide ſibi adhærentibus Regum & regnorum ſæuitiam vicerunt patiendo, fidei conſtantiâ armati, iuxta illud, Sancti per fidem vicerunt regna, & illud Salomonis, melior eſt patiens viro forti. Vel de perſona Ieremiæ intelligatur; conſtat quòd nullum Regem ex quacunque cauſa depoſuit; ſed intelligitur poſitus ſuper gentes, & regna, quaſi habens authoritatem ſuper ea in annunciando & prædicando, ſicut dictum eſt de Domino & Chriſto in Pſalmis, Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper montem ſanctum eius, prædicans præceptum eius. Licet etiam poſitus fuerit ſuper gentes & regna, vincendo per patientiam, cùm in manu acceperit calicem plenum vini meri, & propinare iuſſus ſit omnibus nationibus. Vnde ſequitur, vt euellas, gloſa, mala; & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, intelligitur, regna Diaboli; & ædifices, intellige, Eccleſiam non ſcandalizes; & plantes, intellige, bona. Sic exponitur à Sanctis, non de euulſione & deſtructione Regum Mundi, & ſubrogatione aliorum, ſed de deſtructione vitiorum, & plantatione fidei & morum. Sicut accipitur illud. 1. Cor. 3. Dei ædificatio eſtis, Dei agricultura eſtis.*

NVMER. XVII.

NIC. ABBAS PANORMIT.

NICOLAVS *Abbas Panormitanus*, ais, *in Cap. Solitæ, de maior. & obed. num. 7. Papa, inquit, poteſt rationabiliter increpare Imperatorem, & alios Principes ſeculares: & non mirùm, nam poteſt eos ex cauſa deponere. idem docet in Cap. Per venerabilem, Qui filij ſunt legitimi.*

Non aliis iſthic Panormitanus argumentis, non coniecturis aliis nititur, quàm vulgatis veſtris telis, Can. *Alius.* 15. q. 6. & Cap. *Ad Apoſtolicæ*, De re iudic. in 6. Tu cautè has probationes non exſcribis. Nec in Cap. *per Venerabilem,* ad quod ipſe nos remittis, aliud probationis genus; repetit Can. *Alius*, additque Innocentij ſententiam, in Capitul. 1. De homic. in 6. Sed mox plura de Panormitano, Num. 55.

NVMER. XVIII.

IOAN. DE ANANIA.

IOANNES *de Anania*, inquis, *Archidiaconus Bononienſis, in Cap. licet, De voto, num. 10. Papa, inquit, priuat laicum ordine genituræ, quia habet poteſtatem ſuper Reges & regna. Vnde deponit Imperatorem.*

Non ſine conſilio omiſiſti probationes Ananiæ, quas verbis à te citatis, & aliquantum immutatis interſerit. nam ſic ille, *Nota quòd Papa priuat ipſum laicum ordine genituræ, quod poteſt ſecundum Oſtienſem, & Ioannem Andræam; quia Papa habet poteſtatem ſuper Reges & regna, in cap. Solitæ, ſuprà de maior. & obed. Vnde deponit Reges. 15. q. 6. Alius. & Imperatores, in Cap. Ad Apoſtolicæ, de re iudic. lib. 6.* Sic tu vana Ananiæ argumenta, vana ſilentij fraude tegis, vt credantur grauiora; cùm nihil ſint niſi reſcripta Pontificum, de quibus ſigillatim initio Prolegome-

nõn,

nōn, & quorumdam Canoniſtarum ſententia, quam ex profeſſo conuellimus.

NVMER. XIX.

BARTOLVS.

BARTOLVS *in l. ſi Imperator. C. de legibus, num. 4. Ius, inquit, eligendi Imperatorem habent Principes de Alemania, & ius priuandi ſolus Papa habet.*

Atqui nulla lex illo titulo, cuius initium *Si Imperator.* Dicere debueras, *Si imperialis?* Porrò Bartoli argumentum de ſolo Imperatore eſt, vt nec poſſit ad cæteros Reges extendi. Ait enim, ius eligendi & priuandi Imperatoris, olim fuiſſe apud Senatum Populumque Romanum; *ſed hodie*, inquit, *omnis poteſtas Imperij eſt abdicata àb eis. Ius enim eligendi habent Principes de Alemania, & ius priuandi habet ſolus Papa.* En vt de iure loquitur quod olim, vt putat, Senatui competebat & populo, & iam credit in Electores Imperij, & Pontificem eſſe tranſlatum. Atqui ius nuqnuam fuit, vt Romani conſtituere eos Reges aut abdicare poſſent, qui nullo modo Romano Imperio ſubderentur; neque iam ſibi vindicant *Principes de Alemania*, cæteros Reges, ſed dumtaxat Imperatorem eligere. Sed intellexerit Bartolus de omnibus Regibus vniuersè; quibuſnam argumentis aſſerit ius illud Pontificis? nempe iam toties decantato capitulo *Ad Apoſtolicæ*, de ſent. & re iudic. in 6. Quaſi dicat, Papa de iure id poteſt, quia Innocentius I I I I. id de facto vſurpauit. Vide infrà hæc Prolegomena, Num. 77. Nihil, inquam, ad hanc rem Bartolus, præter illud Capitulum; vir magnus, ſed quanti iudicij in priuatarum rerum legibus, tam in humanis ſtudiis rudis, in hiſtoriis etiam & publico iure; adeo (non ridendo homini dico, ſed ad miſerationem barbari ſeculi quod tanta ingenia corrupit) vt ad l. 1. D. de iuriſdict. quærat cur Vlpianus dixerit *iuſdicentis officium latiſſimum eſt*, & non potius *longiſſimum*, mox inter cauſas referat, quia *longi homines ſunt ra-*

rò ſapientes. & in l. hoſtes. D. de Captiu. ſcribit, fortaſſe eſſe hæreticum, dicere Imperatorem non eſſe dominum totius mundi, propter Euangelij verba, *exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus Orbis.* Hæc verò tam polita ſubtilitate concepta, quàm iſta conſequentia, poſſe Pontificem abrogare Imperatoribus maieſtatem, quia ita ſenſit Innocentius Quartus.

NVMER. XX.

BALDVS.

BALDVS *in proëmio ff. vet. Solu?*, inquit, *Papa priuat Imperatorem.*

Aut fallor, aut hæc ibi in Baldo verba non ſunt; imò contrà in eodem proëmio refert *legiſtarum* axioma, quorum ipſe penè primarius. *hæc eſt*, inquit, *maxima* (id eſt axioma) *apud legiſtas, quòd Imperator Romanorum in temporalibus ſuperiorem non habet.* Tum addit, *ſed Canoniſtæ ponunt Papam ſupra eius verticem, qui habet poteſtatem confirmandi & infirmandi electionem Imperatoris, & priuandi eum ex iuſta & notoria cauſa, vt in Cap. Ad Apoſtolicæ, de re iudic.* En vt loquitur ex Canoniſtarum ſententia, non ex ſua; nec producit aliud pro iis, imò ex iis, argumentum, quàm exemplo Bartoli, de quo ſuperiori numero, tritum Capit. *Ad Apoſtolicæ*; vana & communis omnibus veſtris ratio. Addit, *& non eſt negandum, quòd Papa qui habet claues cæli & mundi traditas ſibi ad iuſticiam eſt maior Imperatore & nomine & re ſecundum quid, ſed non ſimpliciter.* Hoc iam Baldus ex ſua ſententia, cui & nos aſſentimur. Secundum quid, nempe ſpiritualiter, Summus Pontifex maior eſt Rege. Illius porrò verba, *Papa qui habet claues cæli & mundi, &c.* videntur ex Nicolao II. deducta, qui ſcribit, Can. *Omnes.* Diſt. 22. quòd Chriſtus Beato Petro *æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cæleſtis Imperij iura commiſit.* quæ verba, inquit Almainus, quæſt. 2. cap. 5. de Suprem. pot. Eccl: & laica, *niſi exponantur, ſanè ſapiunt hæreſim, & maxima inconuenientia ſequerentur*; & tu ipſe, Bellarmine, exponis tantùm de

ſpirituali poteſtate, lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 5. Ais enim ſenſum Nicolai Pontificis eſſe eundem, ac ſi dixiſſet, *Chriſtus Petro conceſſit, vt quod ille ſolueret aut ligaret in terris, eſſet ſolutum aut ligatum & in cælo*. Nihil igitur in nos Baldus, nihil etiam illa ratio (nempe Capit. *Ad Apoſtolicæ*) qua Canoniſtas niti refert.

NVMER. XXI.

PETRVS ANDRAEAS GAMBARA.

PETRVS *Andræas Gambara*, inquis, *in tractat. de officio & poteſtate legati. lib. 2. tit. de Varijs ordinariorum nominibus, num. 220. Solus, inquit, Papa deponit Imperatorem, & Reges, demeritis ſuadentibus.*

Nullum illi ad hanc ſententiam argumentum, præter Can. *Alius*, 15. q. 6. Cap. *Ad Apoſtolicæ*, De re iudic. Cap. *Grandi*, De ſuppl. negl. præl. lib. 6. De quibus ſatis ſuprà.

NVMER. XXII.

RESTAVRVS CASTALDVS.

RESTAVRVS *Caſtaldus*, inquis, *in lib. de Imperatore, qu. 81. Solus, inquit, Papa ſine concilio deponit Imperatorem, quia Papæ, & Chriſti vnum eſt tribunal. & infrà; Papa Principem quantumcunque exemptum, ſi expedit, punit, & deponit.*

Si hoc ſequitur ex Caſtaldi ratione (cuius authores affert, aliquot Canoniſtas) quidni eodem iure dicas; Papa poteſt peccatori etiam ſine ſacramentis peccatorum gratiam facere; Papa poteſt peccatorem ſtatim ad Inferos tranſmittere; Papa poteſt de omnibus, & ſingulis omnium opibus tanquam dominus diſponere? Ratio horum, & aliorum quæ ſequerentur innumera, abſurda, blaſphema; *quia Papæ, & Chriſti vnum eſt tribunal*. Scimus omnem poteſtatem quã Pontifex habet, à Chriſto deſcendere, vt verum ſit ius quodlibet Pontificij tribunalis, multò

eſſe perfectius in tribunali Chriſti;ſed non ferendus error,ęquè patere Pontificis tribunal atque Chriſti. Nihil ergo Caſtaldus; cui probandum erat,non modò Principes in temporalibus à Chriſti pendere iudicio, ſed etiam omnem omnino Chriſti poteſtatem collatam in Papam;aut certè in illa poteſtatis parte, quam Chriſtus commiſit Pontifici, ius abdicandorum Regum eſſe. Reliqua Caſtaldi argumenta omnino vulgaria. Capitul. *Ad Apoſtolicæ*, Cap. *Alius*, tranſlatio Imperij ad Germanos; Auguſtini de Ancona & quorundam Canoniſtarum ſententia.

NVMER. XXIII.

DOMINICVS CARD. TVSCVS.

DOMINICVS *Cardinalis Tuſcus*, inquis, *vir doctiſsimus, qui adhuc viuit, & magnum opus ante paucos annos edidit, in ſexto tomo Practicarum Concluſionum, verbo, Papa, multos authores citat ad hoc ipſum propoſitum: ad eum, ſi quis plures authores velit, lectorem remitto.*

Quid mirum,ſi Cardinalis Italus,ſi Canoniſta,etiã Romæ ſcribens, huic aſſertioni incubuit? Quòd verò ad Authores, quos congerit, quinam illi præter recentium ſeculorum homines, Summiſtas, Canoniſtas, nouam in hac re commentos doctrinam, & antiquæ ignotam Eccleſiæ? Ex his omnibus hîc ſelegiſti eximios, vt iam cæteram farraginem fruſtrà obiicias. Nam ſi in ea eſſet aliquis allaturus authoritate nominis, aut rationum ſubtilitate, momentum, non grauatus eſſes, tam curioſe vir, tam in hac cauſa vehemens, illum annumerare his teſtibus, quorum agmen coëgiſti.

Gallorum quorundam opinio, ſub hoc titulo à Bellarmino concepta.

Sententia illuſtrium Scriptorum Nationis Gallicæ.

NVMER. XXIIII.

SANCTVS BERNARDVS.

S*ANCTVS Bernardus*, inquis, *lib. 4. de Conſider. cap. 4. Quid tu, inquit, denuò vſurpare gladium tentes, quem ſemel iuſſus es ponere in vaginam: quem tamen qui tuum negat, non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis ſic, Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ipſe, tuo forſitan nutu, & ſi non tua manu euaginandus; alioquin ſi nullo modo ad te pertineret, & is, dicentibus Apoſtolis, ecce duo gladij hîc: non reſpondiſſet Dominus, Satis eſt; ſed nimis eſt. Vterque ergo Eccleſiæ, & ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Eccleſia, ille verò & ab Eccleſia exerendus eſt; ille Sacerdotis; is militis manu, ſed ſanè ad nutum Sacerdotis, & iuſſum Imperatoris. Hæc S. Bernardus, qui certè non diceret gladium materialem Eccleſiæ eſſe, & non ſolùm pro Eccleſia exerendum, ſed etiam ad nutum Sacerdotis exerendum, ſi cum Barclaio exiſtimaret poteſtatem in temporalibus nullo modo ad Eccleſiam, eiuſque Præſidem pertinere. Sed de hac ſententia ſuo loco plura dicemus.*

Hæc ex Bernardo obiectio, cui tu perperam veſtram imponis ſententiam, à nobis diluenda eſt, cap. 19. §. 1. & 2.

NVMER. XXV.

PETRVS DE PALVDE.

P*ETRVS de Palude Patriarcha Hieroſolymitanus, vir doctiſſimus*, inquis, *in Tractat. De cauſa immediata Eccleſiaſticæ pote-*

ſtatis, art. 4. qui eſt de poteſtate Papæ, ſic loquitur, Licet Papa non habeat confirmare quemlibet Regem, qui conſenſu populi à principio Regnum aſſumpſit: tamen poteſt deponere omnem talem, non ſolùm propter hæreſim, aut ſchiſma, aut aliud crimen intolerabile in populo; ſed etiam propter inſufficientiam; vtpote, ſi quis idiota ſenſu, vel impotens viribus in Regno præeſſet, & propter eius inſufficientiam Regnum fidelium periclitaretur: & infrà, reddens rationem ait, Quia Papa eſt ſuperior in ſpiritualibus, & per conſequens in temporalibus, quantum neceſſe eſt pro bono ſpirituali.

Hæc ratio, quâ vnâ Petrus de Palude nititur, *neceſſariam eſſe poteſtatem in temporalia ad ſpiritualem finem*, multis locis à te ipſo vſurpatur, & vberius diluenda eſt, infrà, Num. 42. in rationes Franciſci Victoriæ, & deinde Cap. 2. §. 5. Cap. 3. §. 6. Cap. 17. §. 1.

NVMER. XXVI.

DVRANDVS EPISC. MELDENSIS.

DVRANDVS *Epiſcopus Meldenſis*, inquis, *Theologus inſignis, in lib. de Origine Iuriſdictionum. quæſt. 3. Quia, inquit, vtraque poteſtas temporalis & ſpiritualis eſt neceſſaria, ideò vtramq; poteſtatem (Chriſtus) contulit Petro. & infrà. Iſti ſunt veri termini iuriſdictionis ſpiritualis, & temporalis à fundatione Eccleſiæ, quos tranſgredi non licet; quia iuriſdictio temporalis nullo modo ſe extendit ad ſpiritualia, de quibus nihil nouit: iuriſdictio verò ſpiritualis ſe extendit primò & principaliter ad ſpiritualia, ſecundariò verò & per quandam conſequentiam ſe extendit ad actiones hominum circa temporalia, quæ ordinantur ad ſpiritualia, tanquam ad finem.*

Omnis Durandi ratio, & multis paginis explicita, eadem quæ Petri de Palude, quòd *poteſtas temporalis ſit neceſſaria ad ſpiritualem*; vana ratio, & paſſim à nobis refellenda, vt monuimus ſuperiori Num. in Petrum de Palude. Quàm autem futilis in exemplis iſte Durandus! quàm ſuam ipſe doctrinā deſtruit! Sic enim ſequitur in loco quem exſcribis, *Et de poteſtate quidem ſpirituali nullus Chriſtianus dubitabat, de poteſtate autem temporali patet,*

Actor. v. Cap. vbi legitur quòd Petrus damnauit iudicialiter Ananiā & Saphyram pro crimine furti & mendacij. Quæ verba ſunt & in Petro Bertrandi, De orig. iuriſd. q. 3. num. 38. Quid verò? ergo Petrus in criminali iudicio, criminalis iudex fuit? ergo ex Petri ſententia & ordinaria poteſtate extinctus Ananias, extincta Saphyra? Quò igitur tot antiquorum dicta, tot reſcripta Pontificum, *Eccleſiam non noſce ſanguinem*? Cur nec hodie per Eccleſiaſticos Iudices, etiam Romæ, irrogatur mortis pœna? Cur Conſtantienſe Concilium dixit, Seſſ. 15. ſç, Ioannem Huſs *excommunicatum & degradatum, attento quòd Eccleſia Dei non habeat vltra quid agere valeat, iudicio ſeculari relinquere*? Longè alia ab hoc Durando Patrum mens, extraordinario Dei iudicio punitum Ananiam, ad Eccleſiæ decus, piamque Chriſtianorum formidinem; non autem ex ordinaria poteſtate Apoſtoli. B. Hieronymus, Epiſt. 18. lib. 2. ad Demetriadem, *Denique*, inquit, *& Apoſtolus Petrus nequaquam imprecatur eis*, Ananiæ & Saphyræ, *mortem, vt ſtultus Porphyrius calumniatur, ſed Dei iudicium prophetico ſpiritu annunciat, vt pœna duorum hominum ſit doctrina multorum.* At etiam ſi dicamus à Petro occiſos; certè non factum ordinaria poteſtate, & in ſucceſſores tranſmittenda; ſed eâdem, qua claudo & debili dixit (Act. 3.) *Surge & ambula*; qua & ſanabat ægros (Act. 5.) quos *vmbra illius obumbraret.* id eſt, ad prodigium conceſſa Apoſtolis, & ad incrementum naſcentis Eccleſiæ. Par ibidem Durandi ſubtilitas in interpretādis Petri verbis, *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi, tanquam præcellenti, ſiue ducibus, tanquam ab eo miſſis.* Ait enim, non ibi de debito agi obſequio, ſed *de ſubiectione quoad meritum humilitatis.* Ratio illius ô quàm egregiâ! quia ſcilicet dicit Apoſtolus, *omni humanæ creaturæ*; certum autem non debere nos ex neceſſitate obſequij omnibus hominibus ſubiici. et demiror Innocentium III. tam rudi errori implicitum, in Cap. *Solitæ*, de Maior. & obed. *Scribebat enim*, inquit, *Apoſtolus ſubditis ſuis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat; nam ſi per hoc quod dixit, Subditi eſtote, Sacerdotibus voluit imponere iugum ſubiectionis, & eis prælationis authoritatem afferre,*

quibus eos ſubiectos eſſe monebat; ſequeretur ex hoc, quòd etiam ſeruus quilibet in Sacerdotes imperium accepiſſet, cùm dicatur, omni humanæ creaturæ. Quaſi verò Petri verba non eo ſenſu ſcripta ſint, quo tu ipſe, ex antiquorum mente, exponis, lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ, id eſt, omni creaturæ poteſtatem habenti.* & Albertus Pighius lib. 5. de Eccleſ. Hierarch. Cap. 7. *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ; hoc eſt,* inquit, *quiſq; ſuo ſuperiori, aut illi, cui eſt ſubditus ſecundum ipſam humanarum ſocietatum legem atque ordinem.* En vt ipſi (ne ad antiquos ire ſit labor) veſtrorum hominum ineptias, vi veritatis victi, damnatis.

Vides quàm certò ac ſecurè iſti Durando credendum ſit, exponenti Scripturas de poteſtate Pontificum atque Regum.

NVMER. XXVII.

ERVEVS BRITO.

ERVEVS *Brito*, inquis, *Ord. Prædic. Magiſter Generalis, & Theologus acutiſsimus, Tractat. de Poteſtate Papæ, §. Ad euidentiam ſecundi; ſic loquitur, Ad Papam pertinet corrigere omnem abuſum, tam poteſtatis Eccleſiaſticæ, quàm terrenæ, in quocumque exiſtente de populo Chriſtiano.*

Non hoc magis Erueus dixerit, quàm Barclaius. Poteſt Papa omnes Chriſtianos corrigere, ſed inquirendum ſupereſt, qua correctione poſſit. Non enim ſequitur, Poteſt dominus ſeruum corrigere, magiſter diſcipulum: ergo dominus poteſt ſeruum trũcare auribus, magiſter diſcipulum lictoris publici virgis permittere; Ita nec ſequitur, Poteſt Papa corrigere Principes Chriſtianos, ergo & eos à ſuo Principatu deponere. Certi omnibus corrigendi, & correctionis modi. Nec negamus poſſe Papam temporales abuſus caſtigare, ſed ſpiritualibus pœnis.

NVMER.

NVMER. XXVIII.

IACOBVS ALMAIN.

IACOBVS *Almain*, inquis, *in Tractatu, De ſuprema poteſtate Eccleſiaſtica & temporali, quæſt. 2. principali, quæ eſt de ſuprema poteſtate laica, cap. 5. ad tertiam allegationem, Papa, inquit, poteſt Imperatorem deponere in duobus caſibus: primus, pro crimine purè ſpirituali, vt eſt hæreſis: ſecundus, quando illi, ad quos ſpectat iure ordinario, ſunt negligentes ipſum deponere. Ibidem, ad quartam allegationem, ſic ait, Si gens Imperij efficeretur hæretica, vel transferret ſe ad aliam ſectam, dimittendo ſectam Chriſtianam, poſſet propter hoc Papa illam gentem priuare dignitate Imperiali, & ſic transferre in aliam gentem.*

Quanta fraude, quàm verſuta, Occami ſententiam imponis Almaino? Is Occami opinionem refert, à qua ſe diſſentire liquidò probat. Tu tamen hanc obtrudis, & vocas Almaini ſententiam. Quid iniquius, Bellarmine, quid te indignius? Ita igitur Almainus. *Veruntamen dicit Doctor, quòd Papa poteſt Imperatorem deponere &c.* Tu illis omiſſis, *Veruntamen dicit Doctor*, tantùm hæc refers, *Papa poteſt Imperatorem deponere, &c.* quaſi hæc ex ſua ſententia loquaur Almainus, quæ Doctoris nomine refert, id eſt Occami, quem in illo Tractatu vbique Doctorem appellat; quia nempe totus liber, vt fert ipſe titulus, eſt *Expoſitio circa quæſtionum deciſiones Magiſtri Guilielmi Occami ſuper poteſtate ſummi Pontificis.* In illis quoque verbis, *Si gens Imperij efficeretur hæretica*, de Occami opinione diſſerit; *Dicit Doctor, quòd Papa poteſt transferre Imperium &c.* Eodem igitur modo *non eſſe Deum*, ex Scripturis deduxerim, quo tu ex Almaino hanc Pontificis poteſtatem, quia dicitur in Scripturis, *non eſt Deus*, nempe apud Pſalmiſtam, *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus.*

Vide porrò, quàm non ambiguè nobiſcum ſenſerit Almainus. Libro eodem, qu. 1. c. 9. refert Occami ſententiam, quòd *ſi contingeret Principem ſecularem abuti re ſua in perniciem Chriſtianitatis, vel fidei &c. in tali caſu Papa poſſit eum deponere.* Tum ſub-

F

iungit, *etſi alij Doctores hoc negent*; ſe autem eſſe vnũ ex illis *aliis Doctoribus*, liquidiſſima ratione oſtendit, cùm dicat eorum *patere* ſententiam, & pro ijs argumentum proferat contra hanc temporalem Pontificis poteſtatem, non inſtar obiectionis (nam alioqui illud ipſum diluiſſet) ſed vt à ſe laudatam ſententiam. Ita igitur, vt probet Pontificem nullo caſu poſſe Reges deponere; *Patet*, inquit, *quia eſſet occaſio, quòd ratione talis poteſtatis Papa efferretur in maximam ſuperbiam, & illa plenitudo poteſtatis eſſet multùm damnoſa ſubiectis, ideò illa etiam eſſet nociua Papæ & ſubiectis, & ſic non eſt veriſimile, quod Chriſtus ei talem contulerit poteſtatem.* Et ead. quæſt. cap. 14. dicit, quòd Papa habet poteſtatem *ſolùm illam, quæ explicatur in ſuo Vicariatu. Nam* Chriſtus *dedit ei poteſtatem remittendi peccata, prædicandi, inſtituendi miniſtros Eccleſiæ, excommunicandi, dandi indulgentias &c. ſed nullibi reperitur quòd dederit ei poteſtatem inſtituendi & deſtituendi Reges temporales: ideò ex collatione poteſtatis ſibi facta à Chriſto non habet poteſtatem ſupremam iuriſdictionis in temporalibus.* Non exſcribo quæ in eandem ſententiam paſſim habet. Sed & de Occamo pronunciat, quæſt. 2. cap. 5. *Opinio Doctoris ſimpliciter probabilior eſt, quòd nec per excommunicationem, nec alio modo poteſt Papa Principem deponere à ſuâ dignitate Imperiali & Regali*: vt cætera quę ex illo retulit pro poteſtate Pontificis in temporalibus, plus ad diſputationem & dubia, quàm ad certam ipſius Occami ſententiam, videantur inducta.

NVMER. XXIX.

OSTIENSIS.

HENRICVS *Cardinalis Oſtienſis*, inquis, *in Summa, tit. de Hæreticis, §. Qua pœna puniantur, num. 11. Notã, inquit, quòd domini temporales non ſolùm propter ſuam hæreſim, ſed etiam aliorum, quòd cùm poſſunt admoniti exterminare negligunt, excommunicari poſſunt, & terræ ipſorum exponi Catholicis occupandæ. Idem, ſi Princeps negligens inueniretur circa regimen & iuſtitiam*

facienda. Vnde Zacharias Papa depoſuit Childericũ Regem Francorũ.

Vt vbique retices Authorum quos producis rationes! ne & paucæ, & ad faſtidium repetitæ, authoritatem ſcribentibus tollant. Eo more ſuſtuliſti allegationes Oſtienſis è medio quem exſcripſiſti textu. Nam ſic ille, *Nota quòd domini temporales non ſolùm propter ſuam hæreſim; ſed etiam aliorum, quòd cùm poſſunt admoniti exterminare negligunt, excommunicari poſſunt, & terræ ipſorum exponi Catholicis occupandæ, infrà, cap. Excommunicamus. §. Si verò dominus. Idem ſi Princeps negligens inueniretur circa regimen & iuſtitiam faciendam. 17. q. 4. Si quis deinceps. 11. q. 1. Nullus. 1. 23. q. 5. Principes. Vnde Zacharias Papa depoſuit Childericum Regem Francorum.* En rationes Oſtienſis. Prima, nempe Cap. *Excommunicamus*, eſt ipſa Lateranenſis Concilij authoritas, quâ tu deinde in his Prolegomenis vteris, & nos infrà diluemus, Numero. 76. De Canone *Si quis deinceps*. 17. q. 4. & Can. *Nullus*. 11. q. 1. actum ſuprà. Num. 16. Quod verò meminerit Canonis *Principes*, 23. q. 5. mihi mirum; & præuaricatorem penè agit. Nihil enim Iſidorus, Canonis huius author, de adimendis per Pontificem regnis; ſed, *Principes ſeculi Deo debere rationem reddere*; addidiſſet vir veſtrarum partium, *Deo & Pontifici*. En verò vt loquitur, non ex tua & Oſtienſis ſententia, ſed prorſus ex noſtra. *Cognoſcant Principes ſeculi Deo debere ſe rationem reddere propter Eccleſiam quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſiue augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſiue ſoluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.* O quàm ille opinionis veſtræ expers! qui flagitioſis Principibus, & Eccleſiæ turbantibus pacem pœnam atque iudicium à Numine minatur, non à Papæ ſententia; à Cœlo, non à Româ.

NVMER. XXX.

PETRVS BERTRANDI.

PETRVS Bertrandus, inquis, *Card. & Epiſcopus Eduenſis, in Tract. de Origine iuriſdict. quæſt. 4. num. 5. Poteſtas, inquit, ſpi-*

ritualis debet dominari omni humanæ creaturæ: & quemadmodum Ieſus Chriſtus, dum fuit in hoc Mundo, & etiam ab æterno naturalis dominus fuit, & de iure naturali in Imperatores, & quoſcunque alios, depoſitionis, & damnationis ſententias ferre potuiſſet: ita eâdem ratione eius Vicarius.

Hîc duo nobis mira, detruncaſſe te iſtum Bertrandi locum; tum hominis inſana blaſphemia auſum vti. Aio, inquam, te indignè exſecuiſſe indignam Bertrandi ſententiam, cuius verba ſunt; *Reſpondeo, & dico, quòd poteſtas ſpiritualis, debet dominari omni humanæ creaturæ, per rationes quas Oſtienſis induxit, in ſumma, Qui filij ſint legitimi. §. Qualiter & à quo. Item quia Ieſus Chriſtus filius Dei, dum fuit in hoc Mundo, & etiam ab æterno, naturalis dominus fuit, & iure naturali in Imperatores, & quoſcunque alios, depoſitionis ſententias ferre potuiſſet, & damnationis, & quaſcunque alias, vtpote in perſonas quas creauerat, & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiam conſeruabat, & eadem ratione & eius Vicarius poteſt. Nam non videretur diſcretus Dominus eſſe (vt cum reuerentia eius loquar) niſi vnicum poſt ſe talem Vicarium reliquiſſet, qui hæc omnia poſſet. Fuit autem iſte Vicarius eius Petrus, Matth. 16.*

En vt callidè truncas hunc locum; nam omittis, *& quaſcunque alias*, nēpe ſententias. Vult enim iſte Bertrandus poſſe Pontificem omnis generis ſententias proferre in homines, quas proferre Deus poteſt. Subducis hæc etiam, *vtpote in perſonas quas creauerat, & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiam conſeruabat, & eadem ratione & eius Vicarius poteſt.* quibus miſſis extrema exſcripſiſti, *& eius Vicarius poteſt.* non auſus, opinor, vti ratione tam impia, quâ dicatur Pontifex habere in creaturas poteſtatem, quam Chriſtus, quatenus Deus, habet, quatenus Creator, Dotator & Seruator. Omiſiſti denique illam periodum, *nam non videretur Dominus diſcretus fuiſſe, &c.*

Non reſpondeo igitur Petro Bertrando, niſi eius ſententiam indignam Chriſtiano; te etiam erubuiſſe illam lectori totam dare. Quid enim ſequeretur, niſi Papam in omnium opes mortalium, in omnium corpora, in omnium animas, abſolutam dominij habere poteſtatem? vt bona auferat, transferat; do-

mos exurat, corporibus tormenta exterius, aut intus morbos addat; ſit vitæ, ſit mortis ratus arbiter; animas etiam cum electis numeret, aut inter reprobas conſtituat; corda induret, infundat gratiam, cuius vult miſereatur. Hæc enim omnia Deus poteſt. *Deus vltionum dominus, Deus vltionum liberè egit.* Pſalm. 93. *O homo tu quis es qui reſpondeas Deo? nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit quid me feciſti ſic?* Ad Rom. 9. Hæc, inquam, omnia in homines poteſt Chriſtus; *vt, ote in perſonas quas creauit, &c.* vult autem diſertis verbis iſte Bertrandi, depoſitionis ſententias & damnationis, *& quaſcunque alias*, quas Chriſtus vt Creator, Dotator, & Conſeruator, ferre poteſt, etiam Pontificem ferre poſſe.

En egregios aſtipulatores tuæ cauſæ; quibus excuſandis laborandum magis erat, quàm eorum ſententiis, vt loqueris, obruendus Barclaius.

NVMER. XXXI.

IOAN. DE SYLVA.

IOANNES *de Sylua*, inquis, *Tract. de Beneficio, par. 3. quæſt. 8. Et Papa, inquit, poteſt deponere Regem.*

Vellem addidiſſes prærogatiuas alias, quas ibidem Ioannes de Sylua concedit Pontifici. Erubuiſſes authore illo niti, aut erubuiſſet pro te lector. Audet enim dicere, *Item pro iſta parte facit quòd Papa dicitur Deus in terris, vt not. Baldus in l. final. C. ſent. reſcind. &c.* Paulò pòſt, *Et licet ius diuinum diſponat, quòd in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, C. Nouit. de Iudic. C. In omni negotio, de Teſtib. C. Relatum, C. Cùm eſſes, de Teſtam. tamen Papa ſtatuit contra illud, vt eſt textus in C. Præſul. 2. q. 4. &c.* Addit etiam, *Item Papa aliquando diſpenſat ſuper matrimonio copula carnali conſummato. tex. in Cap. Quanto, De Diuort. licet ſit contra ius diuinum, in quo dicitur, quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Cap. 1. & 2. de Tranſl. Epiſc.* Et hunc hominem das nobis, Bellarmine, qui edoceat poteſtatem Papæ in Reges? Certè ſi Papa dicen-

dus eſt Deus in terris, ſi poteſt ſtatuere contra ius Dei qui eſt in cælis, poterit non dubito, & abdicare Reges, & aliam, quàm Chriſtus, legem dare. Sed omittamus hos homines ineptâ blaſphemiâ ita efferentes Pontificem, vt illum apud ſectarios in inuidiam deducant, etiam in contemptū. Quod itaq; addit de Regibus, eodem iure factum, & appendix diuinitatis illius quam præſcripſit; Neque ipſi alia argumenta, quàm hæc trita, Capitulum, *Ad Apoſtolicæ*, Canonem *Alius*, & Canoniſtarum ſententiam in Cap. *Per Venerabilem*; De quibus ſatis multa.

NVMER. XXXII.

STEPHANVS AVFRERIVS.

STEPHANVS *Aufrerius*, inquis, *in Tract. de poteſt. ſecularium, num. 5. & 6. Papa, inquit, ipſum Imperatorem tanquam inferiorem deſtituit, exigentibus cauſis: & in omnibus arduis negotiis, & maximis difficultatibus generantibus ſcandalum in Chriſtianitate, Papa poteſt huiuſmodi maioritatis ratione, ſe intromittere, etiam inter laicos, & exercere huiuſmodi poteſtatem ſibi à Deo attributam.*

Hæc verba in Aufrerio in Introductione Tractatus de poteſt. ſecul. & in additione ad repetitionem Clement. I. de offic. Ordin. ad verbum ex Panormitano ad Cap. *Nouit.* De Iudiciis, deſumpta ſunt; & neutribi apud Aufrerium rationes; ſed remittit nos ad 2. quæſt. repetitionis illius Clement. *Vide vbi ſuprà*, inquit, *circa finem ſecundæ quæſtionis.* Ibi habet ſeptemdecim argumenta; vana mehercule, ſed hîc danda, tum ne inaudita ſui opinionem moueant, tum vt conſtet quàm egena ſit verarum rationum veſtra ſententia. Primum Aufrerij argumentum; *quòd dicit gloſſa in Cle. Ad noſtrum. §. De hære. videlicet quòd ſecundum ſanctum Dionyſium Eccleſia militans diuinitus eſt ordinata & exemplata ad ſimilitudinem tryumphantis, Ioanne teſtante in Apocal. Et vidi Ieruſalem nouam deſcendentem de cælo &c. & Exod. 25. fac ſecundum exemplar quod tibi conſtitutum eſt in monte. Sed in Eccleſia*

tryumphante non eſt niſi vnus ſolus Hierarcha, cui omnes Angeli & homines obediunt & intendunt; ergo & in Eccleſia militante vnus eſt ſolus Hierarcha, cui omnes, tàm laici, quàm Clerici, tàm Reges, quàm cæteri, tenentur in ſpiritualibus, & temporalibus obedire: ſed ille non poteſt eſſe Imperator; ergo eſt Papa, qui & temporalibus præeſſe poteſt. Quàm aliena, & extorta, in tanta diſputatione ratio! Certum quidem, Eccleſiam militantem eſſe in aliquibus tryumphanti conformem; videlicet, quòd vtraque pro ſummo capite habeat Chriſtum, quòd vtraque ſit Electorum collectio, quòd vtrique Dei ſpiritus moderetur, quòd vtraque ſit columba, ſit immaculata, ſit ſponſa. At vtramque in omnibus, ac præcipuè in regimine, conformem eſſe velle, mera prorſus inſania. Certè in tryumphanti non ſunt aliqua, quæ dicantur temporalia, alia quæ ſpiritualia; in militanti diſtinguntur; nec vult confundi vtraque Aufrerius, ſed vtriſque præeſſe Pontificem. Non ſunt Antiſtites in tryumphanti Eccleſia, qui miniſtrent ſacramenta, qui edoceant Dei legem, qui ſeminent ſpiritualia; ſunt in militanti tamen. Non fides, non ſpes ſupereſt in tryumphanti Eccleſia; at ſunt ex præcipuis dotibus militantis. Boni & mali ſimul ſunt in militanti Eccleſia; in tryumphanti nulla malitia. Ab Eccleſia militante multi recedunt, excommunicatione, hæreſi, apoſtaſia; qui tryumphantem ſemel ingreſſus eſt, nunquam excedet. Omitto innumera diſcrimina, quæ inter militantem & tryumphantem Eccleſiam. Tryumphantem igitur immediatè Deus regit; militantem per Vicarios, Pontificem, atque Regẽ; quorum ille ſpiritualia, id eſt homines, quatenus Chriſtiani ſũt, regat; hic temporalibus, id eſt Chriſtianis, quatenus ſunt homines atque ciues, præfectus ſit. Nec argumentum Aufrerij modò à nobis, ſed & à veſtrarum partium viris exploſum. Ita Fern. Vaſquius lib. 1. Illuſtr. Controu. Cap: 21. num. 32. *Quod autem vulgò dicitur*, inquit, *Eccleſiam militantem, ad tryumphantis imaginem exemplatam fuiſſe, nihil obeſt, quandoquidem quod ſimile eſt, nõ eſt idem, l. Quod Nerua &c. et illa eſt quædam imitatio in illis duntaxat ſeruanda, in quibus eadem, aut par ratio eſt, vt tradunt Doctores &c. vbi autem diuerſa ratio eſt, ceſſant omnes illæ limitationes, vt*

tradunt plenè Alex. &c. Sic ergo, & in ſpecie noſtra, nulli (modò ſano & Catholico) dubium eſt, quin ſit pluſquam manifeſta differentia inter Eccleſiam tryumphantem, & militantem, quia illa regitur à Summo Deo, qui vbique eſt, ſicq́ omnia ad nutum perfectiſſimè poteſt diſponere, ordinare, & prouidere. Hæc autem regenda ſi eſſet per vnum hominem, qui in vno duntaxat loco eſſe poteſt, non ita ab eo regi poſſet quoad temporalia, quæ exigunt frequentiſsimas rerum diſpoſitiones, mutationes, ordinationes: quæ cùm notiſsima ſint, & ea naturaliter ſentiamus, in his legem quærere, eſſet (vt Philoſophus ait) infirmitas intellectus. En vt ex illa ſimilitudine argumentum, pro Pontifice, aut Imperatore fruſtrà contexitur.

Secundò, *Sicut vnus ſolus Creator eſt cauſa ſpiritualium & tẽporalium, & à quo omnia producuntur in eſſe, & vnus finis, ad quem ſicut ad finalem terminum ordinantur omnia, ſicut ipſe teſtatur Apo. 1. 21. & 31. & de conſecr. diſtinct. 4. c. propriè, in fi. Ego ſum alpha & omega, principium & finis. Sic vnus eſt omnium gubernator, & rector, tàm ſpiritualium, quam temporalium: ergo vnus ſolus ſub Deo Vicarius eius erit, habens totius regimen vniuerſi, quantum ad temporalia, & ſpiritualia.* Neganda conſequentia abſurdi argumenti. quaſi verò vnus multarum rerum dominus, gubernationem illarum non poſſit in diuerſos partiri Vicarios. Vnus Rex omnibus regni nogotiis præfectus eſt. An ideò non poterit alium iuri dicundo præficere, alium ad militaria deſtinare negocia?

Tertiò. *Sicut duo ponere principia eſt hæreticum, vt de ſumma Trinit. cap. 1. & 2. ſic & ponere duos Vicarios æquales in terris, eſt hæreticum. fa. gloſ. in cap. Non autem. 7. q. 1.* Conſequentia iterum riſu digna. Populus Rom. in ſuis terris ſummus, nunquid Conſules ſæpe duos pari imperio ad idem bellum miſit? Vnus Rex, vnus Papa, nonne Legatos, Iudices, Duces plures pari poteſtate vni deſtinabit negotio? Res experientiâ, & quotidiano vſu clara. Sed nec ponimus *duos Vicarios æquales in terris.* Sit ſanè Pontifex maior abſolutè Vicarius, quia ſpiritualia præcellunt ciuilibus. At nihilominus Reges diſtincto ab eius ditione præfecti Imperio, imò quantum ad temporalia maiores Pontifice.

Quar-

Quartò, *In vno corpore materiali vnum eſt tantùm caput, in quo vigent omnes ſenſus, & omnia membra regit: ergo in corpore myſtico, quod eſt Eccleſia, vnum erit caput, cùm vnum corpus ſimus in Chriſto: alioquin monſtruoſum eſſet Eccleſiam habere duo capita, ſicut monſtruoſum eſſet in capite materiali, C. Quoniam, De offic. ordin. quod etiam innuitur. 96. diſt. C. Conſtantinus.* Hinc probatur ſpirituali capiti ſubiectos ſpiritualiter Reges, & è contrario ciuili capiti ciuiliter ſubeſſe Pontifices. Nam vt Eccleſia corpus eſt, & eius membra omnis gradus Chriſtiani, ita & ciuile imperium corpus eſt, cuius membra omnes omnino homines, præter illos qui ipſimet ciuile conſtituunt caput. Et nos plura de iſto argumento, Cap. 14. §. 2.

Quintò, *Ab exordio Mundi non niſi vnum Rectorem genus humanum legitur habuiſſe, ſicut patet in diuerſis ſtatibus Mundi, ergo & modo debet eſſe vnus Rector, & Princeps. Aſſumptum probatur. In ſtatu innocentiæ Adam præfuit omnibus, & ſemper præfuiſſet, ſi ſemper in innocentia perſtitiſſet. Poſt peccatum verò, & in ſtatu legis naturæ, ſuo tempore præfuit Noë ſuper omnes. Poſtmodum Abraham, Iſaac, & Iacob, quilibet eorum præfuit populo Dei, & cæteri permulti; ergo & c.* Nugæ. Adam iure naturæ atque ſexus ante peccatum vni coniugi præfuit; poſteà, etiam ſuæ proli. Noë non antè imperauit omnibus, quàm illi *omnes* eſſent vna vxor, tres filij, totidem nurus. Abraham, Iſaac, & Iacob præfuerunt populo Dei (quandoquidem hũc populum appellat Aufrerius) quia populus Dei erat ipſa eorum familia, quam patrio & dominico iure regebãt. At eâdem tempeſtate, diuerſi in Orbe terrarum Reges erant, & audi Iudæi vixere ſub diuerſis, vt & deinde Chriſtiani. Quis ferat tam abſurda?

Sextò, *Papa poteſt abſoluere Vaſallos dominorum temporalium à iuramento fidelitatis. C. Nos ſanctorum. 15. q. 6. quod non eſſet, niſi in temporalibus iuriſdictionem haberet: ergo & c.*

Septimò, *Zacharias Papa, Franciæ depoſuit Regem, in Canon. Alius. 15. q. 6. Similiter Innocentius IIII. Fridericum Imperatorem depoſuit, C. Ad Apoſtolicæ, De re iudic. lib. 6. Facit Clem. Paſtoralis, De re iudic in Cle.* En tritum omnibus vobis carmen, Pontificum

G

in ſua cauſa, & extra ſuam iuriſdictionem iudicantium ſententiæ. de quibus ſuprà actum, & mox Num. 77.

Octauò, *Statuitur in C. 1. De immun. Eccleſ. lib. 6. non licere his qui iuriſdictionem habent temporalem, Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, ad diſtrahendum, vel alienandum, aut extra manum ſuam ponendum acquiſita, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus compellere. Sed hoc non poſſet Papa ſtatuere, niſi eſſet dominus temporalium: ergo &c.* Nihil hinc colligas, niſi Papam Eccleſiaſticorum priuilegiorum ita eſſe cuſtodem, vt interdicere ſub Cenſurarum pœna poſſit, ne inferiores Iudices priuilegia violent à ſummis Principibus conceſſa Eccleſiæ: qualis eſt exemptio tributorum, de qua hîc agitur à Pontifice, prohibente ne cogantur clerici aut *collectas & tallias* perſoluere, aut poſſeſſiones quas acquirũt *extra manum ſuam ponere.* Nam ante conceſſionem Principum hæc exemptio nuſquam fuit, etiam ſub piiſſimis Principibus, Conſtantino magno, Valentiniano primo; ſub cuius filio ſcripſit D. Ambroſius., *ſi tributum petit* Imperator *non negamus; agri Eccleſiæ ſoluunt tributum.* Hæc autem quid ad temporalem ſupra Reges poteſtatem? Sed nec primum iſtud Capitulum de immun. Eccl. quantum ad multa, in terris ſummè Catholicis videas obſeruari; vbi nec poteſt Eccleſia iniuſſu Principis fundos emere, & Clerici pro patrimonij bonis, cæteriſque quæ acquirunt, inſtar aliorum ciuium tributa perſoluunt. Non igitur Pontifex *dominus temporalium*, cui non obtemperant Catholici, in his rebus imperanti.

Nonò, *Scriptum eſt. 1. ad Corinth. 6. & Cap. Per Venerabilem, Qui fil. ſunt legit. neſcitis quoniam Angelos iudicabitis, quanto magis ſecularia? quaſi dicas, ſi poſſumus iudicare ſpiritualia, multò magis ſecularia poſſumus & debemus.* Hoc argumentum, quod ab inuita Scriptura deducitis, infrà ſoluendum eſt, Capite 5. §. 4.

Decimò, *Papa tranſtulit Imperium ab Oriente ad Occidentem, in Cap. Venerabilem, de Elect.* De illa tranſlatione agendum Capite 4. §. 6.

Vndecimò. *Papa legitimat in temporalibus & ſpiritualibus, in Cap. per Venerabilem, Qui filij ſunt legitimi.* Imò, ita ibi Põtifex; *ex*

quo veriſimilius creditur, & probabilius reputatur vt eos ad actus legitimare valeat ſeculares, præſertim ſi præter Romanos Pontifices inter homines ſuperiorem alium non cognoſcant, &c. Vides ipſum Pontificem non pronunciare vt de re certa, ſed tantùm, eſſe *veriſimilius & probabilius*; additque, præſertim in terris vbi Pontifex eſt Princeps temporalis. & rectè; nam in illis tantùm locis hæc legitimatio Pontificis locum habet. Vnde gloſ. in hoc Capit. *propter hoc tamen*, inquit, *quod legitimat aliquem in ſpiritualibus, non probatur quòd habeat iuriſdictionem in temporalibus: legitimare enim pertinet ad voluntariam iuriſdictionem, &c. Item quia ad Papam nihil ſpectat de temporalibus; & ſic videtur quòd Papa quoad temporalia legitimare non poſſit, vbi non habet temporalem iuriſdictionem.* Ita Ioannes Pariſienſis, Ordinis Fratr. Prædic. in Tract. de poteſt. Reg. & Papali. cap. 15. *Quod autem dicitur*, inquit, *quòd Papa legitimauit in temporalibus. Reſponſio. Diſpenſare poteſt in temporalibus in terra propria, vbi habet iuriſdictionem; alibi verò non niſi per conſequentiam, vt notat Ioannes Andreæ. vel melius, quòd nec etiam per conſequentiam poteſt in terra non ſubiecta ſibi. Et ponit Richardus, quòd diſpenſando in ſpiritualibus, diſpenſat per conſequentiam & indirectè in temporalibus in terra ſubiecta, vbi concedendo maius intelligitur concedere minus, quoniam vtrumque poteſt; ſed extrà non poteſt niſi in ſpiritualibus legitimare.* Et hæc quidem vt rationi conſentanea, ita & praxi.

Duodecimò, *Papa cognoſcit de omni delicto. c. Nouit. De Iudic. Conſtat autem quòd delictum benè committi poteſt in temporalibus, vt cùm quis indebitè ſibi vindicat alienum.* Inane argumentum. Nemo negat eſſe Eccleſiæ edocere Dei legem, tam quæ ex mera fide eſt, vt de rebus quæ de Trinitate, Reſurrectione, Sacramentis, credendæ ſunt, quàm quæ in agendo conſiſtunt, vt ius ſuum cuique reddere, non furari, non occidere, licet illæ actiones quæ his præceptis imperantur, aut vetantur, verſentur circa res temporales. Vtrumque igitur docet Eccleſia, & cognoſcit de peccatis in vtrumque commiſſis, vt delinquentes corrigat, aut monitis, aut permiſſis ſibi pœnis. At quàm ridicula conſequentia, *ergo & ſeculares res ſunt in manu Eccleſiæ*? Imò nul-

G ij

lum facinus ab Eccleſia aut Pontifice caſtigatur, ſub eâ ratione quòd aut circa ſpiritualia, aut circa temporalia commiſſum ſit, ſed ſimpliciter, quòd contra Dei legem, cuius cuſtodia commiſſa Eccleſiæ. non poteſtas, inquam, aut aduerſio in res per quas, aut circa quas peccatum eſt, committitur Papæ, ſed tantum ſpiritualis poteſtas vetandi peccati, & vbi commiſſum eſt, ſpiritualiter caſtigandi. Neque vltio aut prohibitio peccatorum, quę circa res temporales committuntur, magis innuit poteſtatem in Pontifice temporalem, quàm ſi ob crimen hæreſeos aut Apoſtaſiæ conſtituta eſſet aut lata. Licet enim circa res temporales, aut ſpirituales, delictum ſit quod per Eccleſiæ ſententiam vindicatur, illa ſententia ſemper ſpirituale telum eſt, nec ad diuerſitatem rerum naturam quoque mutat, ita vt diuerſam in caſtigato ſubiectionem inducat, aut in caſtigante potentiam. Non res, inquam, ſed delictum, cenſura reſpicit, quod ſiue circa temporalia, ſiue circa ſpiritualia commiſſum ſit, ſemper ſpirituale eſt, capaxque vulneris quod illo inuiſibili excommunicationis mucrone infertur.

Decimotertiò, *Cùm Princeps vnus alteri iniuriatur, puta de feudo, poteſt iniuriam paſſus hoc denunciare ſummo Pontifici, in quo caſu poteſt cognoſcere de temporalibus, iuxta illud Euangelicum Matth. 18. Lucæ. 17. Gal. 6. Eccle. 19. 1. Corinth. 8. Deuteron. 17. Ioan. 8. 2. Corinth. 13. Hebræor. 10. & in cap. Si peccauerit. 2. q. 1. & in præall. cap. Nouit, ſi peccauerit in te frater tuus. Vnde dicit Baldus in §. præterea, de phi. feu. ali. per Fede. quòd Papa eſt iudex inter Regem Franciæ & eius Vaſallos, quando deficit iuſtitia, vel Pares Curiæ nimis fauent Regi.* Huic argumento, eadem quæ ſuperiori, *Solutio.* Nihil enim hinc aliud probes, quàm poſſe Eccleſiam aut Pontificem iudicare de delictis quæ circa res temporales; non verò de temporalibus ipſis rebus. Vnde Pontifex in Cap. illo, *Nouit,* De Iudic. *Non enim intendimus*, inquit, *iudicare de feudo: cuius ad ipſum* Regem *ſpectat iudicium, &c. ſed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura.* Quòd ſi de feudo lis ſit, aut re alia temporali, & pars alterutra ad Papam recurrerit, tanquam paſſa iniuriam, non ideò rei temporalis iudicium deuol-

netur ad Papam; ſed illius tantùm erit, inquirere an alteruter contendentium peccauerit, & tunc non temporalibus eum pœnis vlciſci, ſed ſpirituali cenſura, quæ pro peccatis ferri poteſt. Sic ille in quem Pontifex aget, ſi ſit innocens, parùm à decepto aut irato Pontifice poteſt lædi; quandoquidem nec temporalia cogetur dimittere, nec verè excommunicatione ferietur, quæ non niſi ob peccata poteſt infligi. Non alia itaque in his caſibus poteſtas Pontifici, quàm excommunicanti adulteros, parricidas, hæreticos, vbi nec vmbra temporalis poteſtatis.

Decimoquartò, *Si qui fuerunt Imperatores in Imperio ius habentes, illud tamen propter eorum peccata, quæ commiſerunt in Sanctos, ipſos occidendo, & præcipuè Summos Pontifices, priuati fuerunt iure Imperij: quia priuilegium meretur amittere &c. 11. q. 3. c. Priuilegium.* O indignas hominis nugas! Nero, Decius, Diocletianus, perſequuti ſunt Chriſtianos; an ideò & ipſi exciderunt Imperij iure, & quod magis eſt, innocentes eorum ſucceſſores? Vbi Tertullianus, & illius ſeculi Chriſtiani, qui infenſiſſimos fidei Principes crediderunt, *ſecundos à Deo, poſt Deum primos, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines?* Ius etiam Imperij, propter Principis culpā, ab ipſo Principe, & ab eius ſucceſſoribus imò & ab omni populo, eſſe ſublatum? Vbi Democritus ad hoc Aufrerij argumentū?

Decimoquintò, *Ab eodem Deo producta ſunt temporalia & ſpiritualia: omnia enim per ipſum facta ſunt. Io. 1. 22. diſtinct. ca. 1. & 26. q. 5. C. Epiſcopi, in fi. Papa igitur qui gerit vicem Dei in terris, ſimiliter poteſtatem habere debet in ſpiritualibus & temporalibus.* Mala conſequentia. Probandum fuerat, Papam in omnibus eſſe Dei Vicarium. Nos enim contendimus ſpiritualem duntaxat Vicariatum illi; Regibus verò ciuilem aſſignatum à Deo, qui vnus ſpiritualium & temporalium Summus eſt Princeps.

Decimoſextò, *Bona temporalia ordinantur ad ſpiritualia, tanquam organa & tanquam inſtrumenta. Vnde Philoſophi poſuerunt quòd ſine exterioribus bonis, quarum fortuna domina eſt, non contingit eſſe felicem & virtuoſè operari. fa. 1. q. 3. C. Saluator. Vbi dicitur quòd ſpiritualia ſine temporalibus diù eſſe non poſſunt. Componitur ſimiliter homo ex anima & corpore; vnde ſicut ipſum corpus ordinatur ad animam, &*

eſt inſtrumentum eius, mediante quo exercet operationes ſuas, ſic ipſa bona temporalia & bona ſpiritualia ordinantur mediante Papa. Cum igitur Papa habeat prouidere de ſpiritualibus ſuis fidelibus, habere debet eodem modo facultatem prouidendi de temporalibus, ſine quibus ſpiritualia in iſta vita politica exerceri non poſſunt. Vnde Apoſtolis dicentibus dimitte turbas, vt emant ſibi eſcas, dictum eſt, non habent neceſſe ire, date vos illis manducare. De ſubordinatione iſta finium, de ſimilitudine etiam inter animam & ſpiritualem poteſtatem, num denique datum Pontifici vt omnibus prorſus modis & imperiis procuret ſpiritualem finem, diſſerendum toto opere; præſertim Cap. 2. §. 4. Cap. 3. §. 6. Cap. 17. §. 1.

Decimoſeptimò, *Videmus quod temporalia & corporalia mouentur per Intelligentias, & per ipſas in eorum operationibus regulantur; in tantum vt Philoſophi ſecundum numerum mobilium corporum poſuerint numerum motorum, ſicut patet 12. Metaphyſ. Iſtos etiam motores poſuerunt regulari & moueri ab vno motore primo, qui eſt Deus. Auguſtinus etiam dicit omnem ſubſtantiam temporalem & corporalem adminiſtrari per Angelos. Papa igitur, in quo eſt ſpiritualis poteſtas, habebit per ipſam poteſtatem ſpiritualem ſimiliter diſponere & ordinare de temporalibus.* Similitudo ſcilicet aptata egregiè. Sed ne in vanis morer; Satis dicere, motorem primum, qui Deus eſt, per diuerſas Intelligentias mouere corporalia, ita & per diuerſas poteſtates hũc Orbem gubernare, Eccleſiaſticam & Ciuilem: quæ ambæ ſpiritualem vim ab eo accipiunt, & tanquam à fonte, capite ac principio omninò dependent. Argumentum iſtud, inquam, non pro Pontifice, ſed pro Deo. Sed nec ciuilis poteſtas, vt talis, ab Eccleſiaſtica quicquam habet, vt ab illa moueri tanquam ab Intelligentia, dici poſſit. Non, inquam, ab ea aut docetur, aut mouetur, ſed ex ſe perfecta eſt; quod vel ex Ethnicis clarum, apud quos fuit vera poteſtas Politica, abſque ſpirituali, vt fateris, Bellarmine, lib. 5. de Rom. Pontif. Cap. 6. Neque ad rem quòd illi quibus ciuilis poteſtas committitur, mouentur per Eccleſiaſticam, ad pios & Chriſtianos ritus. Nam & è contrario Pontifices, & cæteri quibus Eccleſiaſtica poteſtas conceditur, mouentur per ciuilem ad Politicam viuendi

rationem; teſte Papa Nicolao in Can. *Cùm ad verum.* 96. diſt. vbi ait, ita Numen præſcripſiſſe, vt Pontifices pro curſu temporalium rerum legibus imperialibus vterentur. Neque tamen ideò dixeris temporalem ſeu ciuilem poteſtatem, Intelligentiæ inſtar eſſe, quæ regat & moueat ſpiritualem.

NVMER. XXXIII.

GVIL. DVRANDVS, SPECVLATOR.

GVILIELMVS Durandus, inquis, *Epiſcopus Mimatenſis, Speculator vulgò dictus, in ſpeculo lib. 1. tit. de Legato. §. nunc oſtendendum. num. 17. Papa, inquit, deponit Imperatorem propter ipſius iniquitates, & dat (Principibus) curatores, vbi ipſi ſint inutiles ad regendum.*

Et hic Canoniſta acerrimus, qui ibidem primùm ait ſedem Apoſtolicam habere *vniuerſale dominium*; mox addit poſſe Imperatorem & Reges, à Papa deponi, vel curatores iis dari. quæ omnia non argumẽto alio, non authoritate firmat, quàm tribus Capitulis iam toties repetitis, nempe Capit. *Ad Apoſtolicæ*, Can. *Alius*, Cap. *Grandi*.

NVMER. XXXIIII.

IOANNES FABER.

IOANNES Faber, inquis, *in legem primam, num. 10. C. de Summa Trinit. & fid. Catholica. Sed, inquit, de Papa non eſt dubium, quin ſit ſuperior omnibus Chriſtianis, & in temporalibus, & in ſpiritualibus. & infrà. Cùm agitur de præiudicio animæ, vel populi; Papa poteſt, vel debet, prouidere, & ſi neceſſe ſit, quoſcunque Reges deponere.*

Vide porrò fundamentum quo nititur Faber; nimirum (ibid. numer. 10. & 11.) *quòd ridiculoſum eſſet dicere quin Papa in omnibus temporalibus haberet omnimodam ſuperioritatem ſi exercere voluiſſet.* Ratiò, quòd *omnis iuriſdictio in Vicarium tranſeat*, & *Papa ſit Vica-*

rius domini cuius eſt plenitudo &c. & cui data eſt omnis poteſtas. Nullus enim negare poteſt quin Ieſus haberet omnimodam ſuperioritatem, ſi exercere voluiſſet, cùm ſit Creator, & ſic dominus. En vt vult Papam habere omnem poteſtatem quam habet Chriſtus, vt Creator, id eſt vt Deus. Quid ore Chriſtiano, quid aure indignius? Hinc colligit hanc *ſuperioritatem ſupra Reges*; atqui æquè collegiſſet poteſtatem patrandi ad libitum miracula, ſanandi ægros, infundendi fidem, indurandi reprobas mentes. En vt non imperiti homines malarum ſententiarum vitio ad abſurda prolabuntur & impia. Refert deinde Capitulum *Ad Apoſtolicæ*, Cap. *Grandi*, & vnius aut alterius Canoniſtæ conſenſum. Hæc eſt tota illius in tanta re probatio.

NVMER. XXXV.

AEGIDIVS BELLAMERA.

ÆGIDIVS *Bellamera*, inquis, *Episc. Auenionenſis, in cap. Alius. 15. q. 6. num. 2. ſic ait, Papa poteſt deponere Imperatorem qui ab eo temporalitatem recognoſcit. Et infrà, Etiam alios Reges, licet ab eo regna ſua non teneant in feudum, nec temporalitates ſuas ab eo recognoſcant, nec iuramentum fidelitatis ei præſtent, videlicet, pro delictis, & negligentiis. & infrà, Depoſitio autem Regum facienda per Papam, non ex illa ordinaria, ſed ex quadam ſuprema, & abſoluta poteſtate procedit: & quod illam ſupremam & abſolutam poteſtatem Papa habeat, videtur multum æquum & Reip. valdè expediens, ſcilicet vt ſit aliquis ſupremus Monarcha, qui Regum huiuſmodi exceſſus poßit corrigere, & de ipſis iuſtitiam miniſtrare. Vide eundem, in Cap. Nouit. de Iudic. & in Cap. Solitæ. De maiorit. & obed.*

Neque noui aliquid in iſto Canoniſta. Refert intolerandam vero & verè Imperatori ſententiam, eum à Papa *temporalitatem recognoſcere*. Hoc colligit ex reſcriptis Pontificum. Ex iiſdem quoque habet, cæteros etiam Reges per Romanam ſententiam moueri loco poſſe. Porrò de illius ratione, eſſe illud *multum æquum & Reip. expediens &c.* differendum eſt, Capite. 13. §. 3.

§. 3. vbi tu de eâdem ſcilicet *æquitate* & publica vtilitate.

NVMER. XXXVI.

IOANNES QVINTINVS.

IOANNES *Quintinus*, inquis, *Hæduus, in repet. ad Capit. Nouit. de Iudic. num. 64. Quare, inquit, ponimus vtrumque gladium Eccleſiæ datum eſſe; hoc eſt, Eccleſiæ Pontificem habere ius & poteſtatem in ſpiritualia ſimul, & omnia temporalia, atque de his ſtatuere, & decernere ex cauſa poſſe, cuius decretis ſtandum: nam quamuis homo ſit mortalis, tamen cæleſti poteſtate pollet. & infra, num. 127. Hoc, inquit, iure Papa Zacharias, Anno Chriſti nati. 753. Childericum, longa Maiorum ſerie legitimum Galliæ Regem, & poſſeſſorem regno auito deſtituit, & in eius locum Pipinum Belgam ſubſtituit, cauſatus peccatum eſſe, hominem tantæ imparem poteſtati, inertem, & nihil agentem, Reip. gubernacula moderari: & infrà. Hinc & Leo, vt Pontifex Romanus, eadem fultus authoritate Carolum pariter Gallorum Regem, Romanum creauit Imperatorem.*

Quæ illa ratio, cui à Quintino ſubnectitur, *quare ponimus vtrumque gladium Eccleſiæ eſſe datum?* Nimirum, quia, inquit, *duo leguntur in ſacris gladij, & vterque in Apoſtolorum manibus.* Certè duo gladij, ſed veri gladij, & materiales, non figuratè ſumpti. Vnde ais, Bellarmine, (lib. 5. de Pontif. cap. 5.) per hos gladios non intelligi proprio ſenſu & ad literam, ſpiritualem & temporalem poteſtatem, ſed tantùm ita myſticè à quibuſdam exponi. Dicis autem (lib. 3. de Verbo Dei, Cap. 3.) de his myſticis ſenſibus, quòd *non ſemper conſtat an ſint à Spiritu ſancto intenti.* Sed nos vberius de his gladiis, Capite 19. infrà.

Quod verò illud ius, de quo Quintinus, *hoc iure Papa Zacharias &c?* nempe ab illo ſic conceptum, *ſemper in fidei & peccati materia ius Eccleſiaſticum attendendum eſt, etiam in foro ciuili.* At probandum Quintino fuerat, eſſe *de fide*, quòd deponi à Pontifice Reges poſſint; & eſſe *peccatum*, ſi populus in rebus legitimis obtemperet, legitimo quidem Regi, ſed impio aut inepto.

Hæc verò neque Hæduus, neque tu recta ratione probaueris. Quot præterea errores in hoc Quintini loco? nam & corrupta Scriptura vtitur, & pro eo quod eſt Deuteron. 17. dandum hūc morti, *qui noluerit obedire Sacerdotis imperio, & decreto Iudicis;* ſubſtituit, hunc mori debere *ex decreto Iudicis, qui ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio.* Ait quoque Papam Gelaſium in Canon. *Alius.* 15. q. 6. meminiſſe de depoſitione Childerici per Zachariam. Atqui ille Papa Gelaſius plus ducentis & quinquaginta annis, ante Zachariam, aut Childericum mortem obierat. Quem errorem temporum tam immanem, vt fero in ijs Canoniſtis, qui ſub rudi hiſtoriarum & humanitatis vixere barbarie; ita in hoc nouo homine, & de tantis rebus, vt credit, ſapiente, parùm excuſo.

NVMER. XXXVII.

REMVNDVS RVFFVS.

REMVNDVS *Ruffus*, inquis, *contra Molinæum, cap. 6. pag. 106. Non ignoramus, inquit, Leonem III. Pontificem Græcis ademptum Imperium in Carolum Magnum contuliſſe: id enim cùm noſtri Annales, tum Græcorum libri teſtantur: quod iure ſibi quæſitum, & Carolus Magnus, & poſteri Franci, Germanique putarunt. Omitto Pipinū à Stephano II. vel vt nonnulli, à Zacharia Regem factum, detruſo in monaſterium Childerico, ignauo, ſtupido, & bardo Rege.*

Nullum hîc argumentum de tranſlatione Imperij; præter hæc verba, *id enim cùm noſtri Annales, tum Græcorum libri teſtantur*; nec de depoſitione Childerici per Zachariam, præter iſta, *vt in Annalibus noſtris ſcriptum extat.* Atqui Annales illi, & libri, nihil aduerſus hanc quam tuemur ſententiam; vt eſt differendum vberius, Capite 4. & Cap. 42. Et licet dicat Ruffus *poſtea inſtituto meo ſeruiens cogar cauſas harum rerum explicare*, nihil tamen apud illum in iſtam rem, quod aut nouitate, aut magnitudine argumenti diſputationem mereatur.

Sententia quorundam Hiſpanorum, ſub hoc titulo apud Bellarminum.

Sententia illuſtrium Scriptorum Nationis Hiſpanicæ.

NVMER. XXXVIII.

S. RAYMVNDVS.

SANCTVS *Raymundus*, inquis, *in Summa, lib. 1. tit. de Hæreticis. §. 7. Ex præmiſsis, inquit, inter alia collige notabiliter, quòd iudex vel poteſtas ſecularis, non ſolùm propter hæreſim ſuam, ſed etiam propter negligentiã contra hæreſim extirpandam, poteſt non ſolùm excommunicari ab Eccleſia, ſed etiam deponi: & extende hanc pœnam, & Eccleſiæ poteſtatem, quandocunque Princeps aliquis ſecularis fuerit inutilis, diſſolutus, & negligens circa regimen & iuſtitiam obſeruandã. 17. q. 4. Si quis Princeps.*

Vanæ prorſus S. Raymundi rationes. Profert Canonem, *Si quis deinceps.* 17. q. 4. (Tu verò exſcripſiſti, *Si quis Princeps*, qualis Canon non in illa modò Quæſtione, vel Cauſa, ſed nec in ingenti Decretorum volumine) & Canonem, *Nullus Epiſcopus.* 11. q. 1. etiam Canonem, *Præceptum.* 32. q. 5. Tum exempla Pontificum, id iuris de quo agimus, in Reges vindicantium, tum etiã pro ſe ſcribentium; Domini quoque ad Ieremiam verba, *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes &c.* Quibus omnibus antè reſpondimus, Num. 16. in Aſtenſis rationes.

NVMER. XXXIX.

PELAGIVS ALVARVS.

PELAGIVS *Aluarus*, inquis, *Epiſc. Syluenſis, ex ordine Minorum aſſumpt. in Tract. de plantu Eccleſiæ, lib. 1. art. 21. Papa, inquit, transfert Imperium, & confirmat Imperatorem, electum canonicè inungit, & coronat; & contumacem & perſecutorem Eccleſiæ Imperio priuat.*

Quid hoc autem in cæteros Reges, quos Pontifex nec confirmat, nec inungit, nec coronat? Iam monuimus (& mox fuſius, Cap. 2. §. 7.) longè diuerſam Imperatoris cauſſam eſſe, in quem Pontifex multis ex cauſis ſibi poteſtatem vendicat, & cæterorum Regum, quibus nullum ius temporale à Sede Apoſtolica, vel ex ipſorum confeſſione Pontificum. Sed nec mirum, ſi iſte Pelagius in Pontificum partibus contra Imperatorem ſtetit. Pœnitentiarius erat Papæ Ioannis XXII. & ex profeſſo ſcripſit hos libros in defenſionem illius Pontificis, cùm excommunicaſſet Ludouicum Bauarum Imperatorem, & è contrario Ludouicus Imperator Ioannem de Papatu pellere, & Petrum de Corbario ſubſtituere moliretur. Vnde in iſtorum librorum præfatione, *Ludouicus Bauarus*, inquit, *intruſus, qui ſe pro Imperatore gerit, &c.* & lib. 1. art. 30. *Bauarus tyrannus, qui ſe pro Imperatore gerit, &c.* Neque igitur mirum ſi hic homo pro Pontifice; neque tantus vt nudo illius teſtimonio quiſquam credat. Videamus quæ illi rationes. In Art. 21. quem citaſti; nihil adfert, præter Canonem *Alius*. 15. q. 6. Cap. *Venerabilem*, De Election. & Cap. *Ad Apoſtolicæ*, De re iudic. in 6. cuiuſmodi probationis genus iam antè exploſimus. Remittit nos deinde ad ea quæ dixerat, Articulo 13. vbi vix aliquid præter nugas; nimirum, quòd *iuriſdictionem habet vniuerſalem in toto mundo Papa, nedum in ſpiritualibus, ſed temporalibus, licet executionem gladij temporalis, & iuriſdictionis, per filium ſuum legitimum Imperatorem, cùm fuerit, tanquam per aduocatum & defenſorem Eccleſiæ, & per alios Reges, &*

mundi Principes,&c.& quòd *Imperatores Pagani& Idololatræ nunquam iuſtè poſſederunt , accipiendo iuſtitiam Theologicè vel diuinè, &c. Regna ergo Idololatrarum & Paganorum Deum verè non colentium, ad Eccleſiam, cuius tamen anteà erant, licet per eos occupata, non immeritò redierunt.* Quale huic homini ſinciput? Quod de Ieremia addit, *Ecce conſtitui te ſuper gentes, &c.* in Aſtenſis rationibus, Numero 16. diſcuſſum eſt. De *duorum gladiorum* argumento, quos hic homo vult Petro conceſſos, capite decimo nono agendum, vbi tu idem ſentis. Abeo à Pelagij deliramentis, ne Lectorem fruſtrà morer. Nam quid futilius, quàm deducere temporalem Pontificis poteſtatem ex eo quòd Samuel populum rexerit? Verius elicuiſſet contrarium; quandoquidem vbi primùm in Regem conſtitutus eſt Saul, ceſſauit temporalis hæc poteſtas Samuelis. Quid ſtolidius denique hac illius ſententia? *Papa Vicarius non puri hominis, ſed Dei eſt. Sed Domini eſt terra & plenitudo eius; ergo eſt Papæ terra, & plenitudo eius.* En tu, quales aduocas, Bellarmine, tuæ cauſæ patronos.

NVMER. XL.

IOAN. DE TVRRECREMATA.

IOANNES *de Turrecremata*, inquis, *S.R.E. Cardinalis doctiſſimus, in Summa de Eccleſia, lib. 2. cap. 113. propoſitione quarta, docet Papam iure Papatus non habere extra principatum ſuum Eccleſiaſticum poteſtatem in temporalibus directè: ſed cap. 114. docet per ſexdecim concluſiones, Papam in ordine ad ſpiritualia habere poteſtatem ampliſsimam in temporalibus. Referam hoc loco vnam tantùm concluſionem. Quarta propoſitio. Romanus Pontifex videtur iuriſdictionem etiam in temporalibus habere, quia non ſolùm Principes ſeculares circa vſum ſuæ iuriſdictionis delinquentes poteſt per cenſuram Eccleſiaſticam coërcere; verùm etiam notabiliter negligentes à dignitate deponere. Videat lector totum Caput, & commentarium eiuſdem authoris in cap. Alius. 15. q. 6.*

Variæ huic authori rationes (imò fons veſtrarum rationum)

vanæ tamen, & quæ plerumque nec ad primos ictus ſtent. Eas hîc omnes dabo.

Prima propoſitio eſt. Romanum Pontificem poteſtatem & iuriſdictionem iure Papatus ſui habere in temporalibus aliquo modo, colligitur ex eo quòd eius principatus directiuus & præceptiuus ſit poteſtati ſæculari in adminiſtratione ſui officij, ſecundum exigentiam finis vltimi, qui eſt ipſa beatitudo ſuprema, ad quem omnes fideles dirigendi ſunt. Id probat ex ſubordinatione finium, & præeminentia *architectonici ad artifices.* At repono finem vltimum non exigere, id eſt non eſſe neceſſarium ad adminiſtrationem vltimi finis eo modo quo eſt commiſſa Eccleſiæ, vt poſſit Pontifex rebus præeſſe ciuilibus, & Principibus abrogare maieſtatem, quia, vt egregiè Io. Pariſienſis, cap. 14. de pot. Reg. & Pap. *licet iudex Eccleſiaſticus habeat homines in Deum reducere, & à peccato retrahere, & corrigere, hoc tamen non habet, niſi ſecundum viam à Deo ſibi datam, quæ eſt ſeparando à Sacramentis, & participatione fidelium.* Non, inquam, exigit vltimus finis, vt poſſit Pontifex malos Reges deponere, vt mox Num. 42. in Fr. Victoriam dicendum eſt, & vberius Capite. 2. §. 4. & Cap. 17. §. 1. Non etiam ſimpliciter conceſſum Eccleſiæ, vt quocunque modo & imperio illi videbitur ſalutem procuret mortalium, ſed tantùm determinatis à Deo limitibus, ſpiritualibus nempe iuſſis, & ſpiritualibus pœnis; vt paſſim docendum eſt, & præcipuè Capite. 3. §. 6. Cap. 17. §. 1.

Secunda propoſitio. Romanum Pontificem iure Vicariatus ſui habere in temporalibus iuriſdictionem ſuam, aliquo modo, oſtenditur ex eo quòd omnium fidelium generaliter eſt à Deo paſtor conſtitutus. Paſtor quidem, ſed ſpiritualis, & in ſpiritualibus. Alioqui fœda, infanda ſequerentur, vt infrà dicendum ad idem argumentum quo vteris, Bellarmine, Capite. 31. §. 2. & Cap. 33. §. 2.

*Tertia propoſitio. Romanum Pontificem temporalem etiam iuriſdictionem iure principatus ſui oſtenditur habere, ex eo quòd eius poteſtas ſe extendit ad cognoſcendum de omnibus peccatis: non ſolùm de his quæ ſunt contra articulos fidei, & Sacramenta, in quibus principaliter Chriſtiana fundatur religio, ſed etiam de omnibus peccatis circa quaſ-

cunque actiones perſonales, etiam ſeculares, commiſsis. Huic argumento ſuprà reſpondimus, Num. 32. ad duodecimam Stephani Aufrerij rationem.

Quarta propoſitio. Romanus Pontifex videtur iuriſdictionem etiam in temporalibus habere: quia non ſolùm Principes ſeculares circa vſum ſuæ iuriſdictionis delinquentes poteſt per cenſuram eccleſiaſticam coërcere, verùm etiam eos notabiliter negligentes à dignitate deponere.

Quinta propoſitio. Romanum Pontificem inde iuriſdictionem temporalem habere manifeſtè oſtenditur, quia non modò excommunicare poteſt ſeculares Principes, ſed etiam ipſis in contumacia perſeuerantibus, ſubditos eorum à Sacramento abſoluere, ne eis fidelitatem obſeruent. Hæc verò conſtanter pernegamus. Nec argumenta ſunt, ſed ipſum diſputationis, & quæſtionis noſtræ thema. Rationes porrò huic authori ad iſtarum propoſitionum confirmationem non aliæ, quàm hæ toties repetitæ, Canon *Alius.* 15. q. 6. (quem etiam Gelaſio Papæ tribuit; cùm ſit pars Epiſtolæ Gregorij. VII. ad Metenſem Epiſcopum) & Cap. *Grandi*; De ſuppl. negl. præl. in 6. Addit & Canonem, *Nos Sanctorum*, qui eſt eiuſdem Gregorij. VII. & Can. Iuratis; qui eſt Vrbam II. q. 15. q. 6. qui Pontifices ex profeſſo poteſtatem vſurparunt, de cuius æquitate iam certatur. & qui ideo nec vt iudices hîc valeant, nec vt teſtes: vt ad eoſdem Canones infrà dicendum eſt, Cap. 33. §. 3. Refert etiam Petri de Palude ſententiam, eandem quam nos antè (Num. 25.) excuſſimus.

Sexta propoſitio. Romanum Pontificem habere iuriſdictionem in temporalibus ex eo oſtenditur, quòd vtrumq; gladium habere dignoſcitur. De hac poteſtate gladiorum, Capite 3. §. 3. & vberius toto Capite decimo-nono. Nec aliquid in Turrecremata ad iſtam rem, quod tu non ijs locis obijcias.

Septima propoſitio. Romanus Pontifex iure diuino habere videtur iuriſdictionem temporalem aliquo modo, videlicet, nobiliori, & excellentiori, quàm poteſtates ſeculares; quoniam ad eum iure ſummi Sacerdotis ſpectat declarare, definire, & iudicare dubia & ambigua, circa quaſcunque actiones hominum perſonales, quæ inter Iudices inferio-

res, ſiue Clericos, ſiue ſeculares, variantur. Quî autem aſſertionem iſtam probes? Nimirum, inquit, Deuteronomij, 17. Capite. Atqui hoc nemo collegerit, niſi qui corrupta Scriptura vti volet. Ibi quippè Deus iubet vt *morte moriatur* quicũque noluerit obedire Sacerdotis imperio, & decreto Iudicis; Sed qui Pontificiæ poteſtati & mentem commodant & Scripturam, dicunt ibi iuberi vt *ex decreto Iudicis* morti detur *qui noluerit obedire Sacerdotis imperio.* Ita Turrecremata eum Scripturæ locum refert, *Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, decreto Iudicis moriatur.* cùm longè aliter Scriptura habeat, *Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille.* Quàm mira, quàm intoleranda Scripturæ peruerſio? Sed de illa mox fuſius, Num. 52. ad Ludou. Molinam. Nulla tamen alia Turrecrematæ ratio; quæ nec vera nec veriſimilis, cùm neque Scriptura id habeat, neque ambiguas ciuilium rerum lites ad Pontificem deferri conueniat, cui Canonum ſcientia & cura, non poſſeſſionum & legum. non, inquam, deferri à Regibus, qui ſunt ipſimet interpretandis legibus, & finiendis litibus à Numine conſtituti, & quibus Iuriſperitorum ſemper copia, Iudicum, Senatorum. non etiam à litigantibus; Alioqui miro aſtu deuoluantur omnia ad Romanæ Curiæ poteſtatẽ, nec aliud Reges ſint reſpectu Pontificũ, quã municipales Iudices reſpectu Præſidis Prouinciæ, aut Præfecti Prætorio; ſi nimirum poſt ſententiam Regis liceat de eius æquitate ambigere, & rem illam veluti *dubiam & ambiguam* deferre ad Papam. Non repeto quæ in eam rem dixi, Num. 16. ad Aſtenſis rationes.

Octaua propoſitio. Romanus Pontifex iuriſdictionem habet temporalem ex conſequenti adiunctam ſpirituali, eò quòd occurrente caſu euidentis neceſſitatis pro defenſione fidei contra hæreticos, aut contra inuaſionem Paganorum, iure Principatus ſui, quia caput eſt omnium fidelium & pater, poteſt exigere decimas, vel decimatas portiones à ſingulis fidelibus, ſecundum tamen debitam proportionem, ne alij ſine ratione plus grauentur quàm alij, ad ſuccurrendum communi Eccleſiæ neceſ-

neceſſitati: & poſſit rebelles contradicentes per cenſuram Eccleſiaſticam compellere. Nulla hîc Turrecrematæ probatio, niſi quòd nobis incumbat neceſſaria miniſtrare parentibus; ergo Eccleſiæ atque Papæ. Fateor nos teneri; At non parentum eſt (qui ſæpe iniuſti atque triſtes) vbi ipſis controuerſia cum liberis, in ſua cauſa ferre ſententiam, & vt ſic loquar *ſententialiter* iudicare quid ſibi & quantum debeatur. Inter parentes & liberos iudex eſt ille Princeps aut magiſtratus ſub quibus ſunt. Inter Papam & Regem iudicat, vtriuſque iudex Deus. Sed vt filius qui neceſſaria parenti denegat, etiamſi nulla iudicis ſententia coërcitus, facinore ſe obſtringit, ita Rex eôdem in Eccleſiam aut Pontificem modo peccans, ante illud ſupremum & euidens Numinis iudicium in crimen incidit: ideoque ſi cenſuram illi peccato addat Eccleſia, quæ peccatis lethalibus addi poteſt, valebit proculdubio; ſed licet ob res temporales lata, tamen temporalia non adimet iura, quæ nulla excommunicatione à Principe poſſunt auferri. Dicam paucis. Vbi Pontifex has nummorũ collationes fieri imperat, non vtique ſtatim & ſemper incumbit Principibus parendi neceſſitas. Eorum eſt, conſulere an iuſtæ illæ ſint ſtipendiorum rationes. Cùm Principatuum quippè nerui ex opulentia maximè & ciuium numero conſtent, neceſſe eſt prouideant Reges, ne ambitu Pontificis, aut Romanæ auaritia aulæ (quod ſæpe accidiſſe hiſtoriæ teſtes ſunt) exhauriantur eorum ditiones. Quandoquidem et ipſi ſunt ſuarum Prouinciarũ ſecuritati à Numine deſtinati, & ſecretis cõſilijs ignotiſque Pontifici, poſſunt ſcire ex ſui populi incolumitate eſſe, ne inde milites ad extranea bella legantur, aut in ſtipendium erogetur pecunia. Ita S. Ludouicus Francorum Rex, in ſua Pragmat. ſanctione. *Exactiones*, inquit, *& onera grauiſſima pecuniarum per Curiam Romanam Eccleſiæ regni noſtri impoſitas vel impoſita, quibus regnum noſtrum miſerabiliter depauperatum extitit, ſiue etiam imponendas vel imponenda, leuari aut colligi nullatenus volumus; niſi duntaxat pro rationabili, pia, & vrgentiſſima cauſa, vel ineuitabili neceſſitate, ac de ſpontaneo & expreſſo conſenſu noſtro, & ipſius Eccleſiæ regni noſtri.* Eduuardus verò 1. Rex Angliæ, vetuit ne Hiero-

ſolymitani belli nomine ex ſingulorum bonis, vt Papa præſcripſerat, *decimæ* colligerentur. Res certa ex *Archiuorum* fide.

Si igitur iniuſtæ ſint Pontifici cauſæ, iuſtè Rex illas ſpernet; & ſi eum excommunicet Pontifex, plus excommunicans ligabitur, quàm excommunicatus. Sin iuſtæ ſint cauſæ, iuſtè excommunicari poteſt Princeps, non vt propterea temporale ius amittat, aut inde colligatur temporalis poteſtas ineſſe Pontifici; quandoquidem non alia vi, aut alio iure feretur hæc excommunicatio, quàm ſi ob crimen in rem merè ſpiritualem. Nam peccatum ſiue circa res temporales, ſiue circa ſpirituales committatur, ſemper quid ſpirituale eſt; & cenſura non petit rem circa quam peccatum eſt, ſed ipſum peccatum atque crimen: vt non magis Pontifex dici poſſit habere poteſtatem temporalem ſi Regem excommunicet denegantem neceſſaria ad Eccleſiæ vſum ſtipendia, quàm ſi Apoſtatam, Hæreticum, Infidelem. vt ſuperius dictum eſt. Num. 32. ad duodecimam Steph. Aufrerij rationem.

Nona propoſitio. Romanus Pontifex arguitur habere temporalem iuriſdictionem; quia ipſe iure ſuo legitimat ad ſeculares honores, & dignitates; vt habetur in Cap. Per Venerabilem. Extrà, Qui ſi. ſint legi. Hæc eſt vndecima Aufrerij ratio; quam ſoluimus ſuprà, Num. 32.

Decima propoſitio. Romanus Pontifex arguitur inde habere iuriſdictionem temporalem: quia ipſe iure pontificatûs ſui negligentibus dominis temporalibus facere iuſticiam ſubditis ſuis iniuriam patientibus, poteſt ſupplere negligentiam illorum, & iuſtitiam reddere quibuſcumque ſubditis negligentium dominorum. Hoc iam ſuprà ſolutum eſt, Num. 16. in Aſtenſis argumentis.

Vndecima propoſitio; Romanum Pontificem habere poteſtatem & iuriſdictionem temporalem, inconuincibili teſtimonio arguitur ex eo quòd imperium Romanum à Græcis tranſtulit in Germanos, & poteſtatem ac ius eligendi Regem Imperatorem, poſtmodum certis Principibus contulit. Quàm hoc inconuincibile argumentum facile vinci poſſit, dicendum inferiùs Cap. 4. §. 6.

Duodecima propoſitio. Romanus Pontifex arguitur habere iure ſuo

iuriſdictionem temporalem in radice, quia vacante Imperio ipſe habet iuriſdictionem in temporalibus, vt in Cap. Licet. De for. comp. dicit Innoc. III. & in gloſſa etiam notatur. Hæc aſſertio ſola authoritate Pontificis nixa in rem ſuam iudicantis, & vt Imperatorem deponere, ita vacuum Imperium regere ambientis, cùm argumenta non habeat, hîc nec aliis argumentis refelletur, quàm Almaini ſententiâ, q. 2. de pot. Eccl. & laic. Cap. 5. *Dico*, inquit, *quòd cùm deeſt Imperator, ex inſtitutione Chriſti Imperium non debet regi à Papa, imò ab Electoribus Imperatoris. & de facto ita eſt, quòd regitur ab eis; & tamen ſi Papa ex inſtitutione Chriſti haberet regere Imperium mortuo Imperatore, male facerent Electores ſi non permitterent eum regere; & in poteſtatibus malefactum eſt cedere iuri ſuo. Sed ſi Papa habeat regere, illud eſt ſolùm ex inſtitutione humana. Ideò vacante Imperatore, qui habent illum inſtituere, debent illud Imperium regere.* Hactenus Almainus.

De poteſtate quam habet circa infideles ſit iſta Decima tertia propoſitio. Papa poteſt auferre dominium ſiue ius quodcunque quod habent infideles prælationis ſuper fideles. At repono, Papam haud poſſe; nam vt antè monui ad 4. & 5. propoſitionem, hæc aſſertio non argumentum eſt, ſed quæſtionis pars, quæ inter nos agitatur. Vide quæ diximus ſuprà Num. 2. ad authoritatem S. Thomæ, qua ſola hîc nititur Turrecremata; & quæ dicenda inferiùs, Cap. 3. §. 18. vbi iniquam hanc & Eccleſiæ infeſtam ſententiam oſtendemus, nec inter vos ſatis eſſe conſtantem.

Decima quarta propoſitio. Papa oſtenditur habere poteſtatem in temporalibus, quia poteſt punire Iudæos forefacientes tam pœna temporali, quàm etiam indirectè pœna ſpirituali: Imò neque Iudæos, neque Chriſtianos, neque mortalium vllos poteſt Papa coërcere temporalibus pœnis, niſi vel ſub patrimonio Petri degentes, vel ſub eiuſmodi Principibus, qui Pontificiæ illi ſententiæ ſua ſponte conſenſerint. Nam quod eſt ad Cap. 61. quarti Concilij Toletani, quod Turrecremata laudat, expedita eſt ratio; id Decretum non ex poteſtate Concilij ſed ex regio nutu pendere. Ibi ſtatuitur vt Iudæi quidam *publicis tædibus deputentur*: atqui conſtat neque Eccleſiam, neque Concilium mortis pœ-

nam poſſe ſancire, vt anteà diximus, Num. 26. Sed hæc ſunt Toleti conſtituta conſulente quid agendum eſſet Rege, vt Capitulo 58. eiuſdem Concilij dicitur, & Patrum ſententiam approbante, Capitulo 74. ſub finem.

Decima quinta propoſitio. Papa arguitur habere iuriſdictionem in temporalibus, quia poteſt Principes apoſtatantes à fide priuare dominio temporali quod habent ſuper fideles. Penè coincidit hæc propoſitio cum decima tertia; vt enim pernegamus poſſe Principem, qui ad Chriſtum nunquam acceſſerit, per Pontificem regno priuari, ita & Principem qui à Chriſto defecerit. Hæc, inquam, aſſertio eſt magna pars controuerſæ quæſtionis. Nec ratione probatur à Turrecremata, ſed authoritate D. Thomæ, (de qua nos ſuprà, Num. 2. & infrà vberius, Cap. 21.) & quibuſdam Pontificum ſententiis, nempe Cap. *Abſolutos*, De hæreticis, de quo à nobis infrà Capite 27. §. 3. & Cann. *Nos ſanctorum*, & *Iuratos*. 15. q. 6. qui quantarum virium eſſe debeant vide Caput 33. §. 3.

Decima ſexta propoſitio. Papa oſtenditur habere etiam in temporalibus iuriſdictionem, quia poteſt contra infideles hæreticos aut tyrannos contumelioſos fidei Chriſtianæ aut occupatores bonorum Eccleſiæ, aut perturbatores pacis & quietis populi Chriſtiani, indicere bellum; non quidem vt occidant, vulnerent, vel mutilent, ſed vt fidem defendant, Eccleſiam & patriam liberent, & terram ab infidelibus occupatam, reducant ad Chriſtum. & ſuper hoc poteſt licitè & iuſtè dare indulgentias magnas arma ad hoc ſumentibus. Poteſt, fateor, Pontifex bellum indicere & gerere, quatenus Princeps politicus, & populos qui in patrimonio Petri ſunt tanquam temporalis Princeps, armare, ducere. Nec illud ad quæſtionem noſtram. At cæteros Principes atq; gentes nõ eadem vi vocabit in caſtra. Nam ſi non ſit ad euidens religionis bonum, id belli, ſuo iure aſpernabuntur ita iubentem Papam Reges; Sin hunc reuera Martem declinare Principes ſine peccato non poſſunt, tunc id iubebit Pontifex, ſed ſpirituali authoritate, nec magis temporalem arguente, quàm ſi ageret de adorando vno Deo, de vi, de numero Sacramentorum. quandoquidem non ideò imperabit

bellum geri, quòd bellum ſit temporale quid, ſed quòd illius belli omiſſio ſit peccatum in Domini legem, cuius illi commiſſa cuſtodia, veluti & peccatum quoque eſſet, adorare plures Deos, non conuenire de vi, aut numero Sacramentorum. Vtrumque igitur pari poteſtate imperabit, & peccata in vtrumque commiſſa caſtigabit paribus pœnis, ſpiritualibus nempe, quas ſolas in ſua poteſtate antiqua agnouit Eccleſia. Non igitur vis alia huius decimę ſextę propoſitionis, quàm octauę. Nec video cur dixerit Turrecremata, poſſe Papam *bellum indicere, non quidem vt occidant, vulnerent, vel mutilent, ſed vt fidem defendant &c.* An in eo diſcrimen inter Papam & Principes ſeculares? Imò Regum ac Principum nemo iure bellum ea mente & fine indixerit, *vt hoſtes occidantur, vulnerentur, vel mutilentur*; ſed vt iniuriam à ſuis arceat, illatam vindicet, ſuos fines tueatur, & quæ cæteræ iuſti belli rationes. Et hactenus de *Propoſitionibus* Turrecrematæ. Nec illi in Ca. *Alius.* 15. q. 6. exempla alia, aliæ rationes.

NVMER. XLI.

CYPRIANVS BENETVS.

C*YPRIANVS Benetus Aragonenſis*, inquis, *Ordin. Prædic. in lib. De prima Orbis ſede, in reſp. ad ſextum, pro 2. parte concluſionis primæ. In traditione*, inquit, *clauium includitur etiam collatio terrenarum poteſtatum pro conſeruatione bonorum ſpiritualium.*

Iam monui hunc errorem eſſe nouitium; neminem ex antiquis crediſſe tam pollentes Petri claues; aut opus eiuſmodi poteſtate *ad implendum ſalutare mandatum.* Quòd ſi velit includi *directè* collationem terrenarum poteſtatum, ſeu directam poteſtatem, tu ipſe Bellarmine, hominem refutabis. Ais enim (lib. 5. de Rom. Pont. cap. 3.) *Ex Scripturis nihil habemus, niſi datas Pontifici claues regni cælorum: de clauibus regni terrarum nulla mentio.* Sin vult collationem eiuſmodi *indirectè* includi, illum mox vnâ operâ, teque abſoluam, Capite. 5. §. 3.

NVMER. XLII.

FR. VICTORIA.

FRANCISCVS *Victoria*, inquis, *Ord. Prædic. de Poteſtate Eccleſiæ, Relectione. 1. q. 5. prop. 8. In ordine, inquit, ad finem ſpiritualem Papa habet ampliſſimam poteſtatem temporalem ſuper omnes Principes & Reges, & Imperatorem. & infra. Quando neceſſe eſt ad finem ſpiritualem, poteſt, non ſolùm omnia quæ Principes ſeculares poſſunt; ſed & facere nouos Principes, & tollere alios, & Imperia diuidere.*

Audiamus rationem Fr. Victoriæ, quam non exſcribis. *quia temporalia*, inquit, *aliquo modo ſunt neceſſaria & ordinata ad finem ſpiritualem: ergo Chriſtus non ſatis prouidiſſet & cauiſſet rebus ſpiritualibus, ſi non reliquiſſet aliquam poteſtatem, ad quam ſpectaret, quando opus eſſet, ordinare & vti temporalibus conuenienter ad finem ſpiritualem. Sed hoc non ſpectat ad officium Principum ſecularium, qui ignorant proportionem rerum ſpiritualium ad temporalia, nec habent curam rerum ſpiritualium; ergo iſta cura vtendi temporalibus ad ſpiritualia, eſt poteſtatis Eccleſiaſticæ; ergo ſi neceſſarium ſit ad conſeruationem, & adminiſtrationem rerum ſpiritualium aliquando vti materiali gladio, & authoritate temporali, Papa hoc poterit.* Multa hîc ambigua, multa falſa. Sunt quidem temporalia aliquo modo neceſſaria ſpirituali fini, quia ſine his temporalibus rebus non viuerent homines, deſtinati huic mortalitati antequam vitæ æternæ. At verò ita ſubordinata eſſe temporalia ſpirituali fini, vt ad eum finem ſit neceſſarium, temporalia in *diſpoſitione* & poteſtate Præfecti ſpiritualis eſſe, falſum omninò, imò abſurdum, vt infrà diſputabimus, Cap. 2. §. 4. Cap. 3. §. 6. Cap. 17. §. 1. Nam ſi eſt neceſſaria Eccleſiæ hæc poteſtas, certè eſt neceſſaria non modò vt de iure, ſed & de facto poſſit; Reges ſpiritualem finem impedientes amouere. Quid enim intereſt ad Eccleſiæ finem, an à Rege legitimo, an à Tyranno qui de regni iure deiectus ſit, opprimatur; ſi Rex & Tyrannus pari periculo ſæuiant,

paribus viribus, pari violentia, imò ſæpe maiori Tyrannus; quod in Principibus ſæpe factum, qui depoſiti per Papæ ſententiam, & ſuorum fidelitate ſeruati, multò atrocius in Romanam feruntur Eccleſiam, quàm ſi omninò non eſſent depoſiti. Cur, inquam, ſit neceſſarium vt poſſit Pontifex Principem clades inferentem Eccleſiæ de legitimo Principe, Tyrannum & iniuſtum Principatus occupatorem facere; non autem neceſſarium vt poſſit illis cladibus finem imponere, auferendo eiuſmodi Principi tam poteſtatem quæ facti eſt, quàm quæ iuris? Nemo opinor concipiat. Cùm verò poteſtatem deponendi *de facto* Principes non habuerit Petrus, non Apoſtoli, neque per multas ætates qui ſucceſſerunt Pontifices, neque nunc ſæpe Eccleſia, ſequitur olim aliquid, imò nunc etiam, neceſſarium defuiſſe & deeſſe Eccleſiæ (quod dicere blaſphemum ſit) aut non eſſe neceſſarium vt impij Reges ad Eccleſiæ ſententiam ſuis regnis exigantur. Ita ruit argumentum Fr. Victoriæ. Satis enim *rebus ſpiritualibus cauit Chriſtus* abſque illa poteſtate, quandoquidem non eſt neceſſaria: Ex quo autem Principes acceſſerunt ad Chriſtum, poteſtas temporalis ſæpe vtilis ad ſpiritualem finem in Eccleſia eſt, non tamen Eccleſiæ, ſed Principum, qui Eccleſiæ filij *ordinent & vtantur temporalibus conuenienter ad finem ſpiritualem.* Nam quod obiicit Victoria, *hoc non ſpectare ad officium Principum ſecularium, qui ignorant proportionem rerum ſpiritualium ad temporalia, nec habent curam rerum ſpiritualium*; aut falſum eſt, aut nimis ambiguum. Edoceri quidem Principes legem Dei à Pontificibus debent, ſed deinde ipſorum eſt vti temporalibus ad ſpiritualem finem, ſecundum quod per Dei legem edocti ſunt; & ſi iis abutantur, nihil in eos iuris Eccleſiæ, præter ſpirituales pœnas. Audi verò quàm falſum ſit Principes ſeculares *non habere curam rerum ſpiritualium*; audi in hanc rem Iſidorum, cuius ſententia refertur Can. *Principes.* 23. q. 5. *Cognoſcant*, inquit, *Principes ſeculi Deo debere ſe rationem reddere propter Eccleſiam quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſiue augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſiue ſoluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.*

Secunda ratio Fr. Victoriæ eſt, quòd *Reſp. ſpiritualis debet eſſe perfecta, ſicut & temporalis, & per conſequens ſibi ſufficiens &c.* quam diſputationem nunc omitto, cùm ſit hæc tua *ſecunda Ratio Principalis*, Bellarmine, de qua agendum inferiùs, Capite. 17. & Cap. 18.

Tertia ratio Victoriæ, *quia cùm ſint in vna Eccleſia relictæ à Chriſto duæ poteſtates diſtinctæ, ad conſeruationem & incrementum bonorum tàm temporalium quàm ſpiritualium, & poßint non rarò oriri dubia & controuerſiæ inter vtramque poteſtatem, non videretur perfectè prouiſum Eccleſiæ, niſi eſſet aliquod iudicium, vbi terminarentur huiuſmodi dubia, aliàs omne regnum diuiſum deſolaretur. Matth. 12. Luc. 11. & non eſt rationale dicere quòd hoc ſpectet ad Principes ſeculares, qui non poſſunt rectè iudicare de ſpiritualibus. Ergo videtur quòd hoc potius ſpectet ad Principes Eccleſiaſticos.* Ex argumento tam ſubleſto nihil aliud colligere audet Victoria, niſi, *ergo videtur &c.* At repono *non videri*; niſi ſic intelligat, iudicaturam Eccleſiam, vbi controuerſia de ſpiritualibus rebus inter illam & laicos orietur; iudicaturos autem laicos, vbi inter Eccleſiam atque ipſos lis erit temporalis. Nam vt diuino iure *non ſpectat ad Principes ſeculares iudicare de ſpiritualibus*; ita nec ad Principes ſpirituales de temporalibus ferre ſententiam. Officia vtrorumque diſtincta ſunt, & Deus has in Eccleſia poteſtates eſſe voluit, non miſceri, non confundi.

Quod hic author, eâdem lectione, propoſ. 6. differit, de *ſuperioritate* ſpiritualis poteſtatis in ciuilem, nihil eſt niſi prima tua *Ratio principalis*, multis in locis penè ad verbum à te tranſcripta; quæ omnia in ſuum locum reijcimus, id eſt in Caput 13. & 14.

NVMER. XLIII.

DOMINICVS A SOTO.

DOMINICVS à *Soto*, inquis, *Ordinis Prædic. in 4. Sent. diſt. 25. q. 2. art. 1. concl. 5. Poteſtas, inquit, quæcunque ciuilis eatenus eſt Eccleſiaſticæ ſubiecta, in ordine ad ſpiritualia, vt Papa poßit per ſuam*

ſuam ſpiritualem poteſtatem, quoties ratio fidei & religionis exegerit non ſolùm Eccleſiaſticarum cenſurarum fulminibus aduerſus Reges agere, eoſque cogere, verùm & cunctos Chriſtianos Principes, temporalibus bonis priuare, & vſque ad eorum priuationem procedere.

Tria Dominico à Soto in iſtam ſententiam argumenta; quæ omnia in tua Opera tranſtuliſti. Primum, ſubordinatam eſſe ciuilem poteſtatem ſpirituali, ad eamque referri; Secundum, neceſſariam eſſe temporalem poteſtatem ad ſpiritualem finem; quæ tua illiuſque ſophiſmata refellimus ſuperiori Numero, ad primam rationem Fr. Victoriæ; tum mox vberius, Cap. 2. §. 5. Cap. 3. §. 6. Cap. 14. §. 1. Cap. 17. §. 1. Tertium illius argumentum, Pontificem paſtoris inſtar eſſe, arietis inſtar Regem. Iſtam quoque in te ſimilitudinem explicamus Cap. 31. §. 2. Cap. 33. §. 2. Cap. 36. §. 2. Hæ ſunt ſcilicet Dom. à Soto pro Pontifice rationes, qui & de legitimis Regibus vniuersè pronunciat (ibid. in 4. Concluſ.) quòd ſi quis ex iis *in tyrannidem prorumperet, citra iniuriam fidei, non Pontifici, ſed Reip. incumberet, illum regno depellere.* Sanguinolentam ſententiam, & multò plus populis infeſtam, quàm Regibus. Neque mirum qui ciuibus ſubſtrauerit Regem, Papæ quoque ſubſternere.

NVMER. XLIIII.

ALPHONS. DE CASTRO.

ALPHONSVS *de Caſtro*, inquis, *Ord. Minor. lib. 2. cap. 7. de iuſta Hæret. punitione, ſic ait, Nec mirari debet aliquis, quòd Papa propter hæreſis crimen Regem à regia dignitate deponat, & Regno priuet; quoniam in negotio fidei, etiam Reges, ſicut & alij inferiores ſubduntur ſummo Pontifici.*

Non refers totam iſtius Alphonſi ſententiam, qui execrando dogmati prorſus inſiſtit, Reges & Principes ſi labantur in hæreſim, etiamſi Pontifex eos nominatim non deponat, ipſo iure eſſe depoſitos, nec amplius cenſendos in Regibus. Sic enim initio illius capitis, *Altera Hæreticorum pœna eſt*, inquit, *pri-*

uatio cuiuſcunque Prælationis, iuriſdictionis, & dominij, quod anteà ſuper homines cuiuſcunq; conditionis habuiſſent. Nam qui Hæreticus eſt, ipſo iure omnibus talibus rebus priuatus eſt. Et infrà. *Rex factus Hæreticus ipſo iure eſt regno ſuo priuatus, & Dux ſuo ducatu, & Comes comitatu, & idem de alijs populorum dominis, quocunque nomine cenſeantur, dicendum eſt.* Sed nos vberius de impotentia tam infandæ ſententiæ Cap. 27. §. 3. Reges igirur *in negotio fidei, ſicut & alij inferiores*, ſubduntur Pontifici; At neutri ita ſubditi, vt vita, opibus, dignitate, exuantur, Probationes Alphonſi cæteræ, hæ vulgares, ab exemplis Zachariæ & Leonis, quorum ille, vt volunt, regnum abrogauit Childerico, hîc Imperium tranſtulit à Græcis in Françοs. De quibus nos vt ſæpè monuimus, Capite. 4. & Cap. 42.

NVMER. XLV.

IAC. SIMANCA.

IACOBVS *Simanca Pacenſis Epiſcopus*, inquis, *in lib. de Cathol. inſtitutionibus, tit. 45. num. 25. Quamuis, inquit, Eccleſiaſtica poteſtas diſtincta ſit à ſeculari, & Papa iuriſdictionem ciuilem non habeat in ſecularium Principum regna: nihilominus tamen in ordine ad finem ſpiritualem habet Pontifex Maximus ampliſſimam poteſtatem in omnes Principes Orthodoxos. Vnde ſi Princeps aliquis inutilis eſſet, aut iniquas leges contra religionem, aut contra bonos mores conderet, aut quidpiam ſimile faceret in detrimentum rerum ſpiritualium, poſſet Papa ſeruatis iuſtis circumſtantijs, congruum remedium adhibere, priuando etiam talem Principem adminiſtratione & iuriſdictione.*

Nihil nouum in hoc homine. Argumenta omnia, aut iam excuſſa, aut certum in locum deſtinata; nempe quòd Leo III. tranſtulerit Imperium, quòd Gregorius V. inſtituerit Electores Imperij, de quibus vt monuimus, differendum, Cap. 4. §. 6. Addit Imperatorem à Pontifice confirmari, conſecrari, & inungi, & ſolemniter iurare Pontifici; qua de re ſuprà à nobis actum, Num. 6. ad rationes Aug. de Ancona, & mox vberius Cap. 2. §. 7. Sed & ridiculum poteſtatem conſecranti & vngen-

ti in vnctum & conſecratum tribuere. *Inungere, & coronare*, inquit Io. Maior, in 16. Cap. Matth. *nihil ſuperioritatis arguit. Archipræſul Remenſis Francum inungit, & alius Epiſcopus ex more poteſt eum coronare; non ſequitur propterea illa maioritas in temporalibus. Sicut nec Hoſtienſis eſt maior ſummo Pontifice in ſpiritualibus, eſto quòd eum inungat: illa eſt ſolùm ſolemnitas.* Pergit ad exempla Pontificũ, qui adorti Imperatoribus dignitatem abrogare. De quo argumento nos vniuerſè initio horum Prolegomenõn; mox etiam dicturi ſigillatim, Numero Prolegomenõn vltimo, & deinde Capite 2. §. 7. Capit. 41. & 42.

Aliud Simancæ argumentum quòd cùm Reſp. ſpiritualis perfecta ſit, *& ſibi ſufficiens vt ſe ipſam indemnem ſeruet, poteſt ea omnia facere quæ neceſſaria fuerint ad ſuum finem conſequendum*, &c, quòd *manca procul dubiò eius poteſtas eſſet*, niſi poſſet Reges deponere. Eadem ſubtilitas in Fr. Victoria, cui Nume. 42. reſpondimus. Ait denique finem poteſtatis temporalis pendere à ſpirituali; poſſe igitur à ſpirituali poteſtate res humanas *ordinari & coërceri*. Conceſſa etiam Pontifici, cui Chriſtus commiſit omnes oues, neceſſaria omnia ad illi muneri *perfectè* obeundo. De his paulò antè in Fr. Victoria; & mox fuſius Capite 2. §. 5. Cap. 3. §. 6. Cap. 17. §. 1.

NVMER. XLVI.

DOMINICVS BANNES.

DOMINICVS *Bannes*, inquis, *in 2. 2. q. 10. art. 10. in fine Commentarij §. Quarta concluſio. Ita etiam, inquit, à iure diuino poſitiuo eſt poteſtas quam habet Pontifex ad auferendum dominium & iuriſdictionem ab infidelibus ſupra fideles: quando autem vtendum ſit hac poteſtate, relinquitur eius dominio vel iudicio. et q. 12. art. 2. in Comment. §. Circa vltimam concluſionem, Eccleſia, inquit, non tantùm priuat dominio in ſubditos Principes Apoſtatas perfectè, verùm etiam illos, qui lapſi ſunt aliquo pacto in hæreſim.*

Duo ſunt argumenta, ex quibus ſibi viſus eſt Dominicus Bãnes hanc aſſertionem deducere. Primum, quia 1. ad Corinth.

6. Paulus reprehendit fideles, quòd lites habebant apud tribunalia infidelium, quibus erant ſubiecti; ergo in Eccleſia eſt poteſtas prohibendi talem iuriſdictionem. Vana verba. Ipſe B. Thomas (cui addictus Bannes) in Commentario ad hunc locum, dicit ab Apoſtolo nihil eſſe præceptum *contra ſubiectionem quæ debetur Principibus*; addit porrò rationē; quia hoc eſſet præcipere *contra ius diuinum*. Quod quid eſt aliud, quàm dicere Apoſtolum aut Eccleſiam id non potuiſſe præcipere, quandoquidem diuino iuri repugnans eſt? Ibi tantùm monentur Chriſtiani ne ſponte apud Ethnicos Iudices litigent, ſi controuerſiæ commodè poſſint per Arbitros Chriſtianos terminari, *ſaluo iure Principis infidelis*. Sed nos de his fuſius Cap. 21. Secundum argumentum Dominici Bannes; *Cùm*, inquit, *vinculum matrimonij ſit naturâ ſua indiſſolubile, diſſoluitur tamen in fauorem fidei, quando alter coniugum fidelium conuertitur ad fidem, altero nolente conuerti, nec ſine iniuriâ Creatoris conuerſari.* Nec id ad rem. Hoc enim Coniugi ad fidem accedenti permittitur expreſſo Dei verbo nobis per Apoſtolum conſignato, 1. Cor. 7. Secus de infideli Principe per Eccleſiam abdicando; de quo verbum nec in Scripturis vllum, nec in Patribus; nec veſtigium in antiquæ traditione Eccleſiæ. At nec illud à coniuge infideli diuortium, ab Eccleſia pendet aut Papa, ſed à fidelis coniugis voluntate, cui hæc receſſio permittitur, non iubetur, vt rectè B. Auguſtinus lib. 1. de adulter. coniug. Cap. 18. Denique duo hæc, & diuerſa, diuini iuris præcepta ſunt, Regi obſequi, & coniugi ad mortem adhærere: quòd ſi ex iis mandatis alterutrum in aliquo caſu laxatur, eodem iure diuino; an ſequitur etiam aliud relaxari? Vteris tamen hoc eodem argumento Cap. 23. §. 1. Cui ibidem vberius reſpondendum.

Secundus locus quem ex Banne exſcribis, *Eccleſia non tantùm priuat dominio, &c.* non aliter ab eo fulcitur quàm his verbis, *quod factum eſt cum Rege Anglorum Henrico VIII. & cum Duce Saxoniæ.* Egregia Philoſophia, cùm *de iure* quæramus, *de facto* reſpōdere. Cuius autem emolumenti hæc Henrici VIII. abdicatio? damnatus à Papa ſubditorum tamen, etiam Orthodoxorum, fide

incolumis ad vltimam ſenectutem præfuit Regno. Sed & ob veſtræ importunitatem ſententiæ, tunc ex Anglia prorſus expulſa, quæ ibi anteà penè regnabat, Pontificis Romani & Romanæ Maieſtas Eccleſiæ. Non neceſſarium tamen ad ſpiritualem finem vt poſſit Eccleſia Principes *de iure* abdicare, niſi & neceſſarium, vt poſſit iiſdem *de facto* auferre Imperium, vt paulò antè in Fr. Victoria docuimus; dicturi paſſim plura.

NVMER. XLVII.

MARTINVS LEDESMIVS.

MARTINVS *Ledeſmius*, inquis, *in ſecunda quartæ. q.* 20. *art.* 4. *concl.* 8. *In ordine, inquit, ad finem ſpiritualem, Papa habet ampliſſimam poteſtatem temporalem ſuper omnes Principes, & Reges, & Imperatores.*

Vulgaris ratio pro hac poteſtate Pontificis; id ſpiritualis finis procurationem requirere. At verò neque nominatim appendicem eiuſmodi tributam à Chriſto Pontificiæ poteſtati conceditis, ſed tantùm per conſequentiam colligi; nos autem hanc conſequentiam non eſſe neceſſariam, ſed fictam, ſed inanem ſat probamus Cap. 3. §. 6. Cap. 5. §. 5. Certum porrò nihil Papæ iure diuino concedi, niſi quod aut illi nominatim Chriſtus dedit, aut quod inde neceſſaria conſecutione deducitur.

NVMER. XLVIII.

GREGOR. DE VALENTIA.

GREGORIVS *de Valentia*, inquis, *in 2. 2. diſp. 1. q. 12. punct. 2. aſſer. 2. Iure, inquit, Eccleſiaſtico per ſummi Pontificis authoritatem, atque ſententiam, omninò poteſt quis dominio & prælatione erga ſubditos priuari, propter peccatum Apoſtaſiæ à fide; neque eſt de hac aſſertione dubium vllum apud verè Orthodoxos.*

Nemo hoc homine aut in Reges atrocior, aut in ſua ſenten-

tia confidentibus audacior verbis. Nunc dicit probari à ſe *irrefragabiliter*, nunc, *manifeſtiſſima argumentatione*, hanc Pontificis poteſtatem in Principes. Parturient montes, naſcetur ridiculus mus. Audet etiam erumpere in hæc temeritatis verba, *neque eſt de hac aſſertione dubium vllum apud verè Orthodoxos.* Veniamus ad illius argumenta; quorum primum horrendum, infandum, de Chriſtiana tollendum memoria, nempe Regibus ac Principibus, ſi à fide defecerint, poſſe per Pontificis ſententiam adimi ipſam vitam, igitur multò magis dignitatem. Ita loquitur, *Iure Eccleſiaſtico, atque adeò per Summi Pontificis authoritatem, atque ſententiam, omninò poteſt quis dominio & prælatione erga ſubditos priuari propter peccatum Apoſtaſiæ à fide &c. Probatur autem hæc aſſertio, Primò, & quidem irrefragabiliter illis omnibus argumentis, quibus quæſt. præced. punct. 3. conuicimus poſſe Hæreticos & Apoſtatas à fide, priuari etiam ipſâ vitâ per Eccleſiæ authoritatem. Nam ſi vitâ poſſunt priuari, multò magis omnibus aliis bonis, atque adeò etiam prælatione in alios; cùm omnibus eiuſmodi bonis temporalibus vita præponderet, &, eâ ſublatâ, reliqua omnia tollantur.* Quis ferat tam impium dogma? ergo Eccleſia ſanguinem nouit; ergo non de Eccleſia Epiſcopus, ſed de vita deijciet; ad cuſtodiam, ad Tortorem, amandabit, non ad limen Eccleſiæ? Potuerat hunc hominem docuiſſe Auguſtinus, eo loco quem ipſe pro ſe exſcribit (epiſt. 50. ad Bonifac.) mortis aut exilij pœnas in Hæreticos, non ab ipſa Eccleſia, ſed à Principibus Politicis eſſe ſancitas. Sic enim de Hæreticis, *Quod dicunt*, inquit, *qui contra ſuas impietates leges iuſtas conſtitui nolunt, non petiiſſe à Regibus terræ Apoſtolos talia; non conſiderant aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem LEGES FERENDO ſeruiret, quando adhuc illud propheticum implebatur; Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania: Aſtiterunt Reges terræ & Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Pſal. 2. Nondum autem agebatur, quod paulò poſt in eodem Pſalmo dicitur; Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram: ſeruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.*

Quomodo ergo Reges Domino ſeruiunt in timore, niſi ea quæ contra Domini iuſſa fiunt, religioſa ſeueritate prohibendo atque plectendo? Et quamquam de vitandis Hæreticis multa Patres, de conuerſandi periculo, de pœnis quas merentur, nuſquam tamen hanc temporalem puniendi poteſtatem Eccleſiæ eſſe dixerunt. Vide quæ diximus Numer. 26. Cætera quæ iſte Gregorius pro illa poteſtate, tibi ſunt cum illo communia, ideòque non hîc in illum, ſed mox in te refutanda.

NVMER. XLIX.

GVIL. DE MONFERRAT.

GVILIELMVS *de Monferrat*, inquis, *Catalanus, in Tract. de ſucceſſione Regum. num. 30. Papa, inquit, Vicarius Chriſti cum cauſa poteſt quemcunque Chriſtianum Principem priuare, prout priuauit & depoſuit Childericum Regem Franciæ, & in eius locum Pipinum inſtituit, & Romanum Imperium à Græcis tranſtulit in Germanos.*

Nulla huic homini ratio, nullum argumenti veſtigium præter Canonem *Alius*. 15. q. 6. & Cap. *Venerabilem*, de Electione; Piget toties rem vnam iterare.

NVMER. L.

ALPHONSVS ALVAREZ.

ALPHONSVS *Aluarez*, inquis, *in Speculo, Cap. 16. Hinc, inquit, eſt quòd (Papa) Imperium transferre poteſt de certo genere perſonarum, cum maxima cauſa, ad aliud genus. & infrà. & ipſum Imperatorem tanquam inferiorem deſtituit, exigentibus cauſis maximis & arduis.*

Quod verò fundamentum, aut ratio, vnde hanc Aluarez poteſtatem collegerit? ait enim, *hinc eſt quod &c.* Nimirum quia poteſtas temporalis in Imperatorem deriuatur, inquit, *per de-*

bitam & ſubalternatam emanationem à Vicario Chriſti Ieſu; *apud quem ſunt iura cæleſtis & terreni Imperij, vt dicit textus. 22. diſt. Can. Omnes.* At hunc Canonem ipſe fateris, Bellarmine, de ſpirituali tantùm poteſtate intelligi, & Almainus dicere non timuit *ſapere hæreſim niſi ſanè intelligatur*; Ioannes autem Pariſienſis, Dominicanus illuſtris, ad eundem Canonem, *vbi quæritur*, inquit, *de poteſtate Papæ, in temporalibus, efficax eſt teſtimoniū Imperatoris prō Papa, & non eſt multùm efficax teſtimonium Papæ pro ſeipſo.* Sed vt exponitur ab iſto Aluarez, Scripturis, hiſtorijs, communi deniq; ſenſui repugnans eſt; quandoquidem & ante inſtitutū à Chriſto Pontificatum veri & legitimi Reges erant, neque ſomniauit ſanæ mentis aliquis in primatu Petri ablatum Ethnicis Imperatoribus principatum (*non eripit mortalia, qui regna dat cæleſtia.*) aut denique Conſtantinum vbi Chriſtianus factus eſt, excidiſſe antiquo regni iure, & (vt loquitur Aluarez) *per debitam & ſubalternatam emanationem à* Silueſtro *Vicario Chriſti* accepiſſe imperandi poteſtatem. Audet tamen Aluarez ex commento tam indigno iſtud grande deducere, *hinc eſt quod Imperium transferre poteſt, &c.* Ludicrum & fluxum fundamentum; ruinoſæ quoque ædes.

Quæ ex illo addidiſti, *& ipſum Imperatorem tanquam inferiorem deſtituat*, rationibus nullis firmat, ſed deducit velut ex conceſſo ſcilicet principio, iura cœleſtis & terreni Imperij eſſe à Chriſto commiſſa Pontifici. Concludit pulchris his verbis. *Nonne igitur iuſtè Iulius I I. Sanctiſſimus Pontifex Maximus, Ioannem Regem Nauarræ, Schiſmaticum, Hæreticum, Apoſtolicæ Sedis hoſtem publicum, atque reum læſæ Maieſtatis declarauit; regnumque & omnia eius bona publicauit primo occupanti, atque nominatim Catholico Regi Hiſpaniarum, conceſſit?* Vides hominum ſenſus, vides mentem, quos producis in ſententiæ tuæ teſtes.

NVMER. LI.

ANTONIVS CORDVBENSIS.

ANTONIVS *Cordubenſis*, inquis, *Ord. Minor. lib.*1. *Quæſtionarij. quæſt.* 57. *dub* 3. *Poteſtas, inquit, ciuilis ſubiecta eſt, non quidem poteſtati temporali Papæ, ſed ſpirituali, aliquo modo, in caſu neceſſitatis, vel magnæ vtilitatis ſpiritualium. Et Eccleſia, & maximè Papa, habet poteſtatem & authoritatem, vel iuriſdictionem aliquam temporalem in ordine ad finem ſpiritualem ſuper omnes homines, & Principes, & res omnes, & Regna totius Mundi.*

Neque hîc aliquid refutatione nouâ dignum. Primum, ſecundum, & tertium Cordubenſis argumentum, nihil eſt aliud, Bellarmine, quàm *prima tua ratio principalis*, de qua à nobis infra Cap. 13. & 14. Quartum illius argumentum, ex poteſtate quæ antiquæ legis Pontifici tribuitur, Deuteron. 17. de qua ſequenti Numero, in Ludouico Molina dicendum eſt. Subiungit primam, ſecundam & tertiam rationem Fr. Victoriæ; quas ſuprà excuſſimus, Numero 42. Addit & quædam ex Scripturis argumenta vobis trita, de paſtu, de clauibus, de gladiis. de quibus aut iam actum eſt, aut monuimus quem in locum ſeruarentur. Non omiſerim, ex illius ſententia Epiſcopos omnes poſſe dignitate illos Reges exuere qui in ſua diœceſi commorentur. cùm enim id iuris vniuersè Romano tribuiſſet Pontifici; *Imò*, inquit, *& Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus idem iure diuino facere poſſunt proportionabiliter, niſi per Papam illis prohibeatur.* Quæ illa non Regnorum modò, ſed Orbis, ſed Eccleſiæ exitialis & infandæ pernicies? Regem à ſubdito poſſe deponi? tot eſſe Iudices qui Regnum poſſint adimere, quot erunt Epiſcopi, in quorum Diœceſibus commorari contigerit Reges? Sed alibi plura commodius de vitio tàm horrendæ, tàm antiquis ignotæ ſententiæ.

NVMER. LII.

LVDOVICVS MOLINA.

LVDOVICVS *Molina*, inquis, *tomo 1. de Iuſt. & iure, tract. 2. diſp. 29. concl. 3. Poteſtas, inquit, ſpiritualis ſummi Pontificis ad finem ſupernaturalem adiunctam quaſi ex conſequenti habet ſupremam & ampliſſimam poteſtatem iuriſdictionis temporalis ſuper omnes Reges, & reliquos qui ſunt de Eccleſia; praeciſè tamen quantum poſtulat finis ſupernaturalis ad quem ſpiritualis poteſtas ordinatur. Quare ſi id exigat finis ſupernaturalis, poteſt ſummus Pontifex deponere Reges, eoſque Regnis ſuis priuare.*

Nemo audiat patienter Molinæ ſententiam, niſi priſcæ ignarus Eccleſiæ. Ibidem enim ait poſſe Papam exequi ſpirituale ſuum munus *vi & armis non ſecus ac quiuis alius Princeps ſecularis.* O dogma veteribus Chriſtianis execrandum! Argumenta porrò Molinæ: primò hanc in Reges poteſtatem fini ſupernaturali eſſe neceſſariam, imò *ſimpliciter neceſſariam*; quâ de ratione iam egimus Num. 42. acturi vberius, Cap. 2. §. 5. Cap. 3. §. 6. Cap. 17. §. 1. Deinde, Remp. ſpiritualem & ſecularem non eſſe duas Reſp. & finem Politicæ ſubordinatum ſpirituali fini. hæ ſunt probationes, *rationis tuæ primæ principalis* excutiendæ inferius, Cap. 13. & 14. Addit Summum Pontificem eſſe Paſtorem vniuerſalem totius gregis Chriſtiani, ita tu in tua *quinta ratione principali*, de qua agendum Cap. 26. §. 1. Cap. 31. §. 2. Cap. 33. §. 2. Adiungit exemplum Sacerdotum veteris legis; potuiſſe eos de temporalibus iudicare, vbi cæteri Iudices non ſatis conuenirent; ergo & iam Pontificem habere temporalem poteſtatem. Ait hoc haberi Deuteron. 17. Vanum & indignum argumentum. Primùm enim illa lex populo data multò antequam Reges eſſent, & relata ad tempus quo Reges non haberent; vt patet illis verbis, *Venieſque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore.* Nam Iudæi à Moſe ad Saülem Iudices habuere, non Reges; vnde Cap. vltimo Iudicum, dicitur,

In diebus illis non erat Rex in Iſraël, ſed vnuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat. At nec iubet hîc Moſes, Sacerdotis duntaxat obſeruari ſententiam; ſed *Sacerdoti* iungit *Iudicem qui fuerit illo tempore.* Nō igitur ambigua iudicia ad ſpiritualem modò, ſed & ciuilem Iudicem vult deferri. Vero & genuino ſenſu, populus iſte liber, ne libertatem in effrænem licentiam verteret, iubetur in litibus quas non vult ex municipum terminare ſententia, Sacerdotum ſaltem, & Iudicis publici, qui aliâs, vt recte Lyranus, poteſtatem coactiuam non habebat, iudicio eſſe contentus. Quâ igitur licentiâ hoc ad ſummum transferamus Pontificem, cùm iam Reges ſint quorum iudicijs acquieſcere debeant ciues, & ad quos dubia & ambigua rei politicæ, omneſque iuris ciuilis apices deferri oporteat; cùm denique in hoc loco, Scripturæ non de Sacerdotibus magis, quàm de ſeculari iudice agat Moſes?

Non abs re fuerit hîc monere quàm enormi vitio Scripturam corruperint, aut corruptâ vſi ſint, qui in Decretalibus retulerunt Capitulum, *Per Venerabilem*, Qui filij ſunt legitimi. Malo hunc errorem imputare ſcribentibus, quàm Innocentio III. qui Capituli huius author. Pro eo enim quod in Scriptura eſt, *Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tēpore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſraël*; refertur in Cap. *Per Venerabilem. Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, decreto Iudicis morietur.* Qui error multis authoribus erroris cauſa fuit, plus in reſcriptis Pontificum, quàm in Scriptura doctis. Corruptus & apud Molinam locus, qui pro his verbis, *& decreto Iudicis*, ſuppoſuit, *ex decreto Iudicis*. Inde volunt Iudici imperatum, vt morti addiceret hominem, qui noluiſſet obedire Sacerdotis imperio, cum Scriptura longè aliter dicat, hunc debere per liberum Populum morte plecti, qui ſimul in Sacerdotis & Iudicis ſententias contumax eſſe auderet.

Redeamus ad Molinam. Dicit quòd hæc de temporali poteſtate Pontificis opinio, *eſt expreſſa ſententia Bernardi 4. de Conſider.*

ad Eugenium. Bernardo imponit, quem ab illa ſuſpicione vindicamus, infrà, Capite 19. §.1. & 2. Profert denique authoritatem Io. de Turrecremata, lib. 2. Summæ, cap. 114. propoſit. 8. Cui paulò antè reſpondimus.

NVMER. LIII.

DIDACVS COVARRVVIAS.

DIDACVS *Couarruuias*, inquis, *in Tractatu de Reſtitutione, ſuper regulam, Peccatum. p. 2. §. 4. q. num. 7. Hæc, inquit, ſententia vera eſt in hoc ſenſu, vt Papa verè habeat poteſtatem temporalem, etiam ſuper Imperatorem, quatenus ea vtilis & neceſſaria ſit ad Eccleſiæ Catholicæ regimen, & ſpiritualis poteſtatis vſum.*

Profers hîc Canoniſtam, nulla authoritate nixum, niſi Nauarri, in Cap. *Nouit.* ratione prorſus nulla. At quis neget Canoniſtas vt plurimùm ita ſentire? Illos ipſos in quos profeſſum nobis bellum. Exſcribis Couarruuiæ verba in hunc modum. *Hæc ſententia vera eſt in hoc ſenſu &c.* Quæ autem ſententia? nẽpe, *ſummum Pontificem etiam temporalem in toto Chriſtiano orbe iuriſdictionem & poteſtatem immediatè ſibi à Deo commiſſam habere, habitu quidem, cùm eius vſum & exercitium in Imperatorem trãſtulerit.* tranſtulerit in Imperatorem? quo ſenſu id verum ſit? quis cordatus non ridebit tum ad tranſlationem illam; tum ad hanc interpretationem Couarruuiæ, qui ſic intelligit, *tranſtulerit in Imperatorem*, id eſt, *poſſit ab Imperatore auferre*. Dicit enim, eo ſenſu illam ſententiam eſſe veram.

NVMER. LIV.

FERNANDVS VASQVIVS.

FERNANDVS *Vaſquius*, inquis, *lib. 1. Illuſtrium Controuerſiarum, capit. 21. Cæterùm, inquit, Papa habet etiam iuriſdictionem in temporalibus, quatenus neceſſaria ſunt ad ſpiritualium ex-*

peditionem. & infrà, Id quod admittunt communiter vtriuſque partis fautores.

Cur non dabas Vaſquij rationem? certè enim & breuis eſt, & interjacet verbis quæ ab eo retuliſti. Ea eſt ex l. 2. D. de Iuriſd. vbi dicitur, *Cui iuriſdictio data eſt, ea quoque conceſſa eſſe videntur, ſine quibus iuriſdictio explicari non potuit.* & ex Cap. *Cùm quid.* de regul. iur. in 6. tum addit Vaſquius. *Sunt enim hæc ſpiritualis iuriſdictionis appenditia. l. Si quis hæres inſtitutus. D. de acquir. hæreditate. ibi ; ſunt enim appendices præcedentis inſtitutionis. id quod admittunt communiter vtriuſque partis fautores.* At ex illa quidem lege collegeris, appendicem cohærere principali, ſed nuſquam, temporalem poteſtatem eſſe ſpiritualis appendicem. Neque enim ibi illa quæſtio, nec Vlpianus, ex quo lex deſumpta eſt, aut curauit, aut ſciuit quid eſſet illa ſpiritualis authoritas. Nã quod Vaſquius dicit, id communiter à fautoribus vtriuſque partis admitti, intelligendus eſt de fautoribus directæ & indirectæ poteſtatis, qui aduerſi omnes nobis, nec appendicem eiuſmodi idonea ratione firmarunt, ſed coniecturis, ſed ſophiſmatis, quæ nec mouere Iudices in priuata lite poſſint; quid ergo in tanta, tàm publica quæſtione? Sed de tanti ponderis appendice mox fuſius, præſertim Cap. 5. §. 4. & 5. Neque enim pluribus opus in Vaſquium, apud quem ne vel vmbra argumenti, quo conſequentiam illam ſeu *appendicem* probet.

NVMER. LV.

MICHAEL DE ANINTON.

MICHAEL *de Aninyon*, inquis, *in Tract. de Vnitate Ouilis, & Paſtoris, num. 12. Penes Papam, inquit, eſt vtraque ſuprema poteſtas, licet non habeat vſum gladij temporalis: & quia poteſtas Papæ immediatè à Deo emanauit, & ipſi ſoli Deo ſubeſt: poteſtas verò Imperatoris à Vicario Chriſti, cui eſt ſubordinata; ideò Papa poteſt Imperium de certo genere perſonarum transferre ad aliud, & Imperatorem vngit, & coronat, confirmat, approbat, & reprobat, ac*

etiam deponit cauſis exigentibus.

Quàm ſupinè errauit (tibi ſcilicet parco) cui fidem habuiſti in his colligēdis authoribus! Saltem Caput annotares apud Michaëlem de Aninyo, ne in quærendis labor eſſet. Librum enim diſtinxit in Capita, & Capita in Numeros. Sed oblitus ſis ſcribere id haberi Capite 23. Quis ferat dare te ſub Aninyonis nomine, relatam ab Aninyone Panormitani ſententiam, relata quoque verba? ita me fides amet imperitè, aut peruicaci fraude, vt ſub diuerſis nominibus veſtrorum teſtium index creſcat. Ita igitur Michaël de Aninyon. *Papa poteſtatem immediatè dicitur à Deo habere, Imperator verò & Reges à Papa, Capit. Nouit. de Iudiciis, vbi Panormitanus latè in gloſſ. 2. num. 12. vbi dicit quod penes Papā eſt vtraque ſuprema poteſtas &c.* tibi placuit, omiſſis ſuperioribus, hæc tantùm, non vt ex Panormitano referre, ſed vt ex Aninyonis verbis, *penes Papam eſt vtraque ſuprema poteſtas &c.* Et hic quidem Aninyon cum fide Panormitani ſententiam refert, & illius, vt plurimùm verbis. Apud neutrum probatio, niſi ex reſcriptis Pontificum, & ineptis ſubtilitatibus, quas iam ferè in Aufrerio, cæteriſque excuſſimus. Licet multa Panormitanus cōgerat, tàm ex ſe, quàm ex Ioanne de Lignano; à quo refert, primùm quòd *in habētibus ordinē in vniuerſo, impoſſibile eſt eſſe duo æquè perfecta; ſed Imperator non eſt maior, ergo non erit æqualis.* Hæc eſt tertia Stephani Aufrerij ratio, cui ſuprà reſpondimus. Secūdo *multitudo Principatuum mala eſt.* Mala autem? quî id probes? niſi ex Homero intelligas, multitudinem Regum ſeu Principum, in eodem negotio, in eoſdem homines, vno iure vtentium. Tunc enim ex æmulatione, ambitu, diuerſis affectibus, ſcindi poſſunt Principū ſtudia, reſq; turbari. Ita mala in vno Principatu Principum multitudo; at non mala Principatuum multitudo in Orbe terrarum; imò laudanda; cùm vix vnus regendis omnibus ſufficiat per imbecillitatem humanitatis noſtræ. Tertiò, *Imperator eſt dominus temporalium, Papa ſpiritualium. Temporalia ordinantur in finem ſpiritualium. 1. q. 3. ſi quis obiecerit. ſicut ergo anima dominatur corpori, ſic Papa Imperatori.* Quàm ſit inane, hoc de ſubordinatione argumentum, diſputandum à nobis eſt, Capi-

te. 2. §. 4. Cap. 3. §. 6. Tantùm hîc dico, ineptiſſimè ad illam rem afferri Can. *Si quis obiecerit.* 1. q. 3. ibi enim agitur de temporalibus Eccleſiæ opibus, quas Pontifex dicit nullo modo poſſe emi, quin & ſimul ematur annexa illis ſpiritualitas, *cùm corporalis Eccleſia, aut Epiſcopus, aut Abbas, aut tale aliquid, ſine rebus corporalibus in nullo proficiant, ſicut nec anima ſine corpore corporaliter viuit.* At quæ nugæ hanc referre ſententiam ad laicorum bona, quæ & emi poſſunt, & vendi abſque nota Simoniæ? & de quibus ibi nec mentio? Quartò. *Principatus Papæ eſt infuſus à Deo, 21. diſt. In nouo. principatus temporalis ab homine. 93. diſt. Legimus. ergo principatus Dei debet præeſſe principatui hominis.* Et hoc contra Apoſtolum, quo teſte (ad Rom. 13.) *Non eſt poteſtas niſi à Deo.* Tàm enim Rex in temporalibus miniſter eſt Dei, quàm in ſpiritualibus Papa. Vtrobique igitur eſt *Principatus Dei*, quandoquidem propter Deum non modo Pontifici in Eccleſiaſticis, ſed & Regi in ciuilibus obſequendum; vt pulchrè Auguſtinus, in Pſal. 124. vbi de Chriſtianis ſub Iuliano Apoſtata, *diſtinguebant*, inquit, *dominum æternum à domino temporali, & tamen ſubditi erant propter dominum æternum etiam domino temporali.* Neque in Can. *Legimus.* 93. diſt. vllo modo habetur quod Io. de Lignano effutiit, Principatum temporalem ab homine eſſe, qui quo modo à Deo ſit, nos infrà commodius. Capit. 3. §. 17. Capit. 5. §. 2. Quintò. *Petrus vt Dei Vicarius habuit omnimodam poteſtatem, ſic & alij ſucceſſores in Vicariatu.* Fabulæ, & Imperitiæ. Hîc quod quærimus ſupponit vt conceſſum. Nam ſi probes poteſtatem omnimodam Petro commiſſam, facilè & illam Romano Pontifici concedat Barclaius. Hoc ipſum, inquam, eſt quod negamus, & iſte de Lignano, nullius argumenti vi probare aggreſſus eſt. Sextò. *Principatus optimus eſt vbi vnus principatur, 2. Politic. Vnus ergo Princeps in Orbe.* Hæc ratio cum ſecunda coincidit, cui modò reſpondimus. Septimò, *quia ſic eſt in regimine cæleſti.* & id argumentum primum eſt, quod in Stephano Aufretio ſuprà excuſſum.

Sunt iam & alia Panormitano argumenta, tàm ex ſe, quàm ex Hoſtienſi, primum eſt, quod gloſſa Decretalium ita ſentiat.

Mirificum argumentum. cùm & Canoniſtarum multi gloſſas contexuerint, plerumque ad faſtidium vanas, alij ſuas ineptias ex gloſſis deſumpſerint. Addit, ſpiritualem poteſtatem temporali priorem, *in dignitate ſeu maioritate, item in inſtitutione, item in auctoritate ſeu poteſtate.* Sic probat, *Eſt enim prior in maioritate, ſicut ſpiritus eſt maior in corpore.* Tantò dignior temporali (fateor) quantò anima corpore, at non ita temporali imperans, vt anima corpori, quæ duo cautiſſimè permiſcetis. & nos de hac fraude infrà, Cap. 2. §. 10. & 11. *Et eſt prior*, inquit, *in inſtitutione, vnde ſacerdotium Melchiſedech præceſsit legem ſcriptam, de quo in c. Tranſlato. De conſtit.* Quæ illa ratio? An verò ante legem ſcriptam, nullus fuit Rex legitimus? imò innumeri. imò an nullus ante Sacerdotium Melchiſedech? Certè is ſaltem, vt Sacerdos, ita Rex fuit (Geneſ. 14.) vt eo argumento non deducas inſtitutionem Sacerdotij antequam Regni. Neque in Capit. *Tranſlato.* de Conſtit. ad quæſtionem quidquam. Ibi dicitur, tranſlato Sacerdotio legem quoque trāsferri; quia idem Deus *ſimul & ſub eadem ſponſione*, Sacerdotium dedit & legem. At hanc Apoſtoli & Auguſtini authoritatem non capiens, quicunque Capitulis Decretalium compendia propoſuit, quàm hic aberrat! *Poteſtas legem condendi*, inquit, *& mutandi, eſt penes Vicarium Chriſti.* Imò mi homo hic dicitur, poteſtatem tàm Sacerdotē mutādi quàm legem, penes ſummum Deum eſſe. de poteſtate Pontificis, nihil. *Item*, inquit, Panormitanus, *per Sacerdotem Deo iubente fuit ordinata Regalis poteſtas 1. Reg. 8. in fi. dicit Dominus ad Samuëlem, Conſtitue ſuper eum Regem. Eſt ergo Sacerdos prior poteſtate & auctoritate, quia ſpiritualis poteſtas inſtituit & iudicat temporalia, de Electione, Venerabilem. 15. q. 6. Alius.* Aperti nimis doli. Neque enim Samuël ordinauit regalem poteſtatem, aut conſtituit quid Rex poſſet. Sed hìc *conſtituere* eſt per diuinum oraculum oſtendere quis ad Regnum ſubuehendus; quod opus Prophetæ Samuëlis. Res certa, ex populi voce. 1. Reg. 8. *Conſtitue nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes.* Ecce vt non ordinata Regalis poteſtas à Propheta, quandoquidem & anteà *vniuerſæ nationes* iam habebant ſuos Reges, & Iudæi Regem petunt,

petunt, non nouis aſtringendum legibus, ſed ſicut vniuerſæ habebant nationes. ibidem. *Rex enim erit ſuper nos & erimus nos quoq; ſicut omnes gentes.* Conſtituere, inquã, fuit diuino Oraculo cõſtituenti præbere miniſteriũ. *Dominus autem* (1. Reg. 9.) *reuelauerat auriculam Samuelis ante vnam diem quam veniret Saul, dicēs; hac ipſa hora quæ nunc eſt, cras mittam virum ad te de terra Beniamin, & vnges eum Ducem ſuper populum meũ Iſraël.* Diuinis etiam ſortibus peracta electio (1. Reg. 10.) non ad libitum & liberam nominationem Samuelis. et inaugurato ita Rege, *Dixit Samuël* (1. Reg. 12.) *ad vniuerſum Iſraël, ecce audiui vocem veſtram iuxta omnia quæ locuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper vos Regem.* Viden quæ conſtitutio, & quæ illius partes in conſtituendo Rege? De Can. *Alius,* & Cap. *Venerabilem*, plus ante vigeſies. En & aliam in Panormitano rationem, quòd *quantò quis melioribus præeſt, tantò maior eſt, &c. ſed anima cui Papa præeſt, præferenda eſt omnibus rebus humanis, quibus Imperator præeſt. 12. q. 1. Præcipimus. ergo Papa præeſt Imperatori.* Mala concluſio; reſpondendum, ergo Papa eſt maior Imperatore, id eſt ad nobilius & excellentius miniſterium deſtinatus. Nam de alia *maioritate* non concludit argumentum. Vide quæ modò diximus ad tertiam Io. de Lignano rationem. Addit Panormitanus argumenta, ex quibus Steph. Aufrerius primam ex ſuis & tertiam rationem contexuit; quibus Numero 32. reſpondimus. Tum authoritates Scripturæ, de paſtu, de gladiis: de quibus iam nos ſæpe. Etiam quòd Chriſtus temporali poteſtate vſus ſit, vendentes & ementes de templo eijciens. At verò non agimus de Chriſti temporali poteſtate. *Omnia mihi tradita ſunt à patre meo*, inquit, Matth. 11. Luc. 10. *Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Dediſti ei poteſtatem omnis carnis. Ioann. 3. & 17.* Malè inde poteſtatem metiare Pontificis, quam fateris, Bellarmine, (infrà hoc libro. cap. 27. §. vlt.) *nõn eſſe omninò æqualem illi poteſtati, quam in terris habere voluit, & habuit Chriſtus, vt homo.* Ais etiam (lib. 1. de Pontif. cap. 9.) ex ea poteſtate accepiſſe Pontificem duntaxat *portionem, ſecundum menſuram donationis Chriſti.* Et nos infrà vberius, Cap. 24. §. 1.

NVMER. LVI.

MART. NAVARRVS.

MARTINVS *Nauarrus*, inquis, *in Comment. ad Cap. Nouit, de Iudiciis, notab. 3. num. 41. Poteſtas, inquit, Eccleſiaſtica eſt ſpecies poteſtatis diſtincta à Laica, & longè nobilior eâ: vt aurum eſt ſpecies metalli diſtincta à ſpecie plumbi, & nobilior eâ: quæque directè ſolùm amplectitur ſupernaturalia: indirectè verò eatenus naturalia, quatenus ſunt neceſſaria ad conſecutionem finis ſupernaturalis. & infrà, Num. 99. Colligitur, inquit, ratio quare Papa deponere poteſt Reges adeò negligentes in regendis regnis ſuis, vt ob id populus Dei ſubditus illis retrahatur à conſequenda vitâ æternâ. Porrò hic author plurimos citat in eandem ſententiam.*

Has ſententias quas ex diuerſis locis, nec ſemper authoris verbis, conſarcinas, ita modeſtè, & veluti petita venia Nauarrus protulit, vt non ſit præiudicio in contrarium ſentire volentibus. Sic enim, *Arbitramur autem*, inquit, *ſub debita cenſura, primò quòd poteſtas Regia, &c.* Illius ratio eſt; quòd in poteſtate Papæ eſſe debeant *omnia naturalia quatenus ſunt neceſſaria ad conſecutionem finis ſupernaturalis.* Fatemur: Sed negamus quod deinde aſſumit, Num. 99. qui incipit, *Colligitur ratio, &c.* nempe hanc in Reges poteſtatem neceſſariam ſpirituali fini; vt iam diximus Num. 42. dicturi infra fuſius, deſtinatis Numero illo locis. Venis tandem ad Germanos, his verbis.

Sententia illuſtrium Scriptorum nationis Germanicæ.

NVMER. LVII.

STEPH. EPISC. ALBESTATENSIS.

STEPHANVS *Epiſcopus Albeſtatenſis*, inquis, *in Epiſt. quæ extat in Appendice Mariani Scoti, loquens de Henrico IV. Impe-*

ratore, Dominus, inquit, Henricus hæreticus eſt, & pro nefandis malis à ſede Apoſtolica excommunicatus, nec Regnum, nec poteſtatem aliquam ſuper nos, quia Catholici ſumus poteſt obtinere.

Vt ineptierit hîc Stephanus, in Epiſtolâ quam tu laudas, habebit infrà Lector Cap. 9. §. 12. Nec pro nobis moramur hos patronos Bellarmine, nec horremus infenſos.

NVMER. LVIII.

HVGO DE S. VICTORE.

HVGO de S. *Victore*, inquis, *natione Saxo, vir doctrina & ſanctitate celeberrimus. lib. 2. de Sacram. par. 2. cap. 41. Spiritualis, inquit, poteſtas terrenam poteſtatem, & inſtituere habet vt ſit, & iudicare habet, ſi bona non fuerit. Ipſa verò à Deo primum inſtituta eſt, & cùm deuiat à ſolo Deo iudicari poteſt.*

Iam olim iſta Hugonis verba explicuit Io. Pariſienſis, Dominicanus, de poteſt. Regal. & Papal. Cap. 18. Ad 20. arg. Nimirum, *quòd cùm mos ſacræ Scripturæ ſit, vt ait S. Auguſt. lib. 1. de Ciuit. Dei, dicere rem fieri, quando manifeſtatur, pro tanto dicit Hugo quòd poteſtas ſpiritualis Regiam inſtituit, non quidem ipſam efficiendo vt ſit, cùm ſit à Deo, & populo conſentiente & eligente; ſed quia in vngendo ipſum inſtituit, & electum manifeſtat, non ita tamen vt de neceſſitate poteſtatis ſecularis ſit quòd inungatur, cùm aliæ gentes Reges habeant, qui non inunguntur. Vnde & in nouo teſtamento non legimus quòd Sacerdotes inungere debeant Reges, nec etiam obſeruatur in omnibus Regibus Chriſtianis, vt patet in Regibus Hiſpaniæ. Atque idcirco Papa non inſtituit Regem, niſi ad modum iam explicatum; ſed vterque eſt à Deo inſtitutus ſuo modo; nec Papa dirigit Regem per ſe vt Rex eſt, ſed per accidens, inquantum conuenit Regem fidelem eſſe, in quo inſtruitur à Papa de fide, & non de regimine. Vnde ſubijcitur Papæ in ijs in quibus ſubijcit eum poteſtas ſuprema, ſcilicet in ſpiritualibus tantum.* Neque verò Hugonis ſententia, cùm Scriptura, cum moribus conſentiat, niſi ex eiuſmodi interpretationis ſenſu, cùm & in Ethnicis terrena poteſtas vera & legitima fuerit: & nunc in Chriſtianis ſæpe, nec in electione, nec in confirmatione, vllam vim à Papa habeat, vt ab illo inſtituta dici poſſit.

NVMER. LIX.

HENRICVS DE GANDAVO.

HENRICVS *de Gandauo*, inquis, *Quodlibeto. 6. q. 33. Iſte, inquit, Hierarcha primus poſt Chriſtum ſuper vniuerſalem Eccleſiam Petrus erat, cui ambas claues tradidit, & duos gladios commiſit, ſic vt regimen vniuerſalis Eccleſiæ tàm in ſpiritualibus quàm in temporalibus ad ipſum pertineret.*

Ratio qua id probat, eſt, *iuxta illud*, inquit, *quod dicitur diſt. 22. Can. Omnes. Romanam Eccleſiam ſolus ipſe fundauit, & ſuper petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cæleſtis imperij iura commiſit. Vbi dicit gloſſa, argumentum quòd Papa habet vtrumque gladium, ſpiritualem & temporalem.* Hoc eſt ſcilicet argumentum Henrici à Gandauo ex epiſtola Nicolai Pontificis, vanum, neque hanc Pontificis poteſtatem, qualem fingit ritè aſtruens, vel confeſſione tua; vt eidem rationi ſuprà reſpondimus, Numero. 20. Sed & tam inſipidè hîc Henricus fauet Papæ, vt ſcribat, quòd *Imperator ſub ipſo Papa habet authoritatem in temporalibus.* Ridiculam, vt ipſe differis, & ex nouitiorum erroribus factam ſententiam.

NVMER. LX.

VLRICVS.

VLRICVS, inquis, *in ſua Summa, ſic ait, Si Rex eſſet manifeſtè Hæreticus, vel ſi interpellatus ab Eccleſia negligeret nihilominus regimen regni ſui, quantum ad ea quæ ſunt fidei, ſcilicet ſi non intenderet extirpationi Hæreticorum, poſſet ab Eccleſia deponi à Regia dignitate. Hunc authorem allegat Io. de Turrecremata, loco ſuprà citato.*

Hunc authorem certè allegat Io. de Turrecremata, ſed prorſus inanem argumentis. Non eſt igitur litiloc us, nec exerani extorqueri arma poſſunt.

NVMER. LXI.

DIONYS. CARTHVSIANVS.

DIONYSIVS *Carthuſianus*, inquis, *in lib. De regimine Politiæ, art.* 19. *In Eccleſia, inquit, Dei eſt vnus Pontifex ſummus, videlicet dominus Papa, in quo eſt vtriuſque poteſtatis, atque dominij, plenitudo & apex, hoc eſt, tàm ſpiritualis quàm ſecularis poteſtatis: idcircò iuriſdictionem & diſpoſitionem habet ſuper omnia regna & principatus fidelium, non ſolùm in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus, dum rationabilis cauſa requirit. Nam & Imperatorem poteſt deponere, & Reges, ſi vita eorum id mereatur, regnis ſuis priuare.*

Exſcribe verò vlterius Carthuſiani verba; *& Reges, ſi vita eorum id mereatur, regnis ſuis priuare, eáque dignis ac ſufficientibus, ſicut quidam ſummi Pontifices feciſſe leguntur tradere. hinc in Summis Doctorum habetur, quòd quandocunque Princeps ſecularis fuerit negligens & inutilis, circa regnum, ſeu principatum, atque iuſtitiam, vel circa hæreſeũm extirpationem, poteſt per Papam deponi. Vnde Zacharias Papa depoſuit Childericum Regem Francorum, & Innocentius* III. *Ottonem Imperatorem, & Innocentius* IV. *Fridericum Imperatorem.* Hæc ſcilicet omnis eſt Dyon. Carthuſiani probatio, id ſcriptum in Doctorum Summis eſſe (id eſt à quadringentis demum annis, qua tempeſtate cœpit hæc farrago Summarum, inepta vt plurimum, ex repetitionibus ſæpe, ex imperitijs ſæpe conſtans.) Et de facto id vſurpaſſe Pontifices. Quam probationis rationem iam ſatis excluſimus.

NVMER. LXII.

IOANNES DRIEDO.

IOANNES *Driedo*, inquis, *lib.* 1. *de libertate Chriſtiana, cap.* 14. *Verùm, inquit, hîc non eſt ſilentio prætereundum, quòd Papa ex plenitudine poteſtatis ſuper vniuerſos Principes Chriſtianos, poteſt Reges ac*

Principes propter hæreſis crimen priuare ſuis regnis, atque Imperiis, & in temporalibus prorſus eximere plebem Chriſtianam ab obedientia & ſubiectione eorum. Vide etiam caput 9. vbi demonſtrat auctor in ordine ad finem ſupernaturalem, ſubiectam eſſe poteſtatem temporalem poteſtati ſpirituali.

De Driedone, videat Lector infrà, Cap. 2. §. 9. Cap. 13. §. 5. vbi de illo & tu, & Barclaius.

NVMER. LXIII.

ALBERTVS PIGHIVS.

ALBERTVS *Pighius*, inquis, *lib. 5. de Eccleſiaſtica Hierarchia, cap. 2. Quare, inquit, hi omnes (Reges videlicet & Principes Chriſtiani) vt pars & membra ſunt Eccleſiæ, neceſſariò etiam ſubſunt Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Præſidi, qui ſui Imperij habenâ moderetur eoſdem, in ſuam mutuo & totius corporis vtilitatem conſpirantes teneat, omnes contineat in officio, præuaricantes corrigat, & ſi ita exigat totius neceſſitas, adminiſtratione quoque & officio amoueat, & in locum eorum conſtituat alios, aut conſtituendos præcipiat per eos, ad quos hoc ipſum de iure aut conſuetudine pertinet. Vide eundem authorem, cap. quartodecimo, vbi idipſum repetit, & exemplis allatis probat.*

Vna Pighio ratio, & quam multis exponit, *nullam poſſe in vnum multitudinem contineri, niſi colligatur vinculo ordinis ad vnum, & per vnum aliquod principans, quod ſuum cuique præſcribat ac moderetur officium.* Quaſi verò aliqua multitudo in vnum contineri non poſſit, niſi omnimodè vnus præſit. Haud bene milites in vnum cõtineas, *niſi vinculo ordinis ad vnum Ducem*; an ideò neceſſarium, illum Ducem non in militaribus modò rebus, ſed & ciuilibus, ſed & ſpiritualibus imperare? imò milites Duci, Ludi magiſtro diſcipuli, Regi ciues, Chriſtiani Pontifici *vinculo ordinis ad vnum alligantur*, non vt quilibet poſſit omnia, ſed vt Dux in rebus bellicis audiatur, obſeruetur in tradendis artibus Ludi magiſter, Rex in ciuili regimine, in ſpirituali Papa. Ita hæc ratio pro ſpiri-

tuali Pontificis poteſtate egregia, pro temporali nulla. Neque verò qui regendæ multitudini deſtinantur, omnibus omnes pœnis eam coërceant, & in delinquentem agant. Alioqui mera rerum confuſio: & Rex poſſit cenſuris ſpiritualibus caſtigare ſuos ciues. Vt omnibus ſunt fines poteſtatis, Bellarmine, (veluti Duci bellum, Iudici lites, Regi ciuilia, Papæ ſpiritualia) ita & certæ coërcendi rationes. Non igitur collegeris ex Pighij argumento Regem Chriſtianum in omnibus ſubdi Pontifici, aut omnibus pœnis per eum poſſe plecti, ex eo quòd in ſpiritualibus ſit ſubditus, & caſtigari poſſit pœnis quæ ſunt iuriſdictionis Eccleſiæ; Quæ quales ſint aliis argumentis veſtigare Pighium & probare oportuit. Remittis nos ad alium Pighij locum; at nec ibi noua ratio, nec exempla alia quàm Pontificum de facto hanc poteſtatem aſſerentium. quod infirmiſſimum probationis genus, & à te vſurpatum, ſatis ſuprà exploſimus.

NVMER. LXIIII.

IACOBVS LATOMVS.

IACOBVS *Latomus*, inquis, *in lib. de Eccleſia, cap.* 14. *Ex eiſdem inquit, principiis conficitur, Regem, aut alium quemcunque terrenum Principem Chriſtianum, regno, & principatu iure priuari poſſe per Eccleſiam; quia regnum & principatus cum perſonis, vt ſuprà dictum eſt, in Eccleſiæ corpus & ius tranſiit per ſacrum baptiſma, & per Chriſtianæ Religionis liberam acceptionem Chriſto & Sponſæ eius dedicatum, & conſecratum, & donatum donatione irreuocabili. Hæc ille; qui poteſtatem Eccleſiæ pleniſſimè reſidere in ſummo Pontifice demonſtrauit in alio libro quem de Primatu Romani Pontificis inſcripſit.*

Quæ autem *ea principia* ex quibus rem tàm grandem *confici* Latomus credidit? nimirùm (vt præcedenti Capite ſcripſerat) quòd *Principatus & Regna*, quando primùm Principes baptiſmate tincti ſunt, Eccleſiæ *incorporata* fuerunt, atque eo ipſo ſub Eccleſiæ leges iuerunt. quod repetit iiſdem penè verbis, in illis quæ exſcribis, *quia regnum & principatus, cum perſonis &c.* Vix

vlla ex veſtris nugis ineptior. Neque Rex enim poteſt, ad Eccleſiam ipſe accedens ius Eccleſiæ in regnum ſuum facere, ſi illud ſit infidele. Ius, inquam, ſiue ſpiritualis, ſiue temporalis poteſtatis; non ſpiritualis quidem, cùm nec infidelis ad Eccleſiam cogi poſſit, nec ſpirituali Eccleſiæ iuri ſubdi. quid enim ad illam *de his qui foris ſunt?* non etiam temporalis: cùm non ſit in Rege ſuam poteſtatem transferre in alium, & populum qui ſe illi ſubdidit, ſub alio collocare. De ſummo loquor imperio; Nam ſat ſcio poſſe Regem temporale ius Eccleſiæ in ſuos concedere, ſed ſub ſe, & tanquam vicariam poteſtatem: De qua ſi loquitur Latomus, nihil agit; cùm non inde ius in Reges Eccleſiæ naſci poſſit, magis quàm Pręſidibus aut cæteris magiſtratibus à Rege conſtitutis. Eadem ratio in populis fidelibus. Neq; enim eſt ius quæſitum Eccleſiæ in regiam dignitatem, vt eam auferat, mutet, donet; aut in Populos, vt eis in temporalibus dominetur, ex ipſorum Regum, aut Populorum ad Eccleſiam accedentium conſenſu atque pacto, quandoquidem eiuſmodi conſenſus ac pacta res ſunt omninò fictitiæ, & penè ſomnia ægrotantis. Vt vberius differendum eſt, Cap. 24. §. 1.

NVMER. LXIII.

CONRADVS BRVNVS.

CONRADVS *Brunus*, inquis, *lib. 3. de Legationibus, Cap. 6. Hæc, inquit, iuriſdictio iudicia ciuilia, & criminalia, denunciationes, & inquiſitiones, accuſationes, pœnas item & cenſuras Eccleſiaſticas complectitur in perſonas, & res Eccleſiaſticas: multis etiã caſibus in laicas perſonas, & pro rebus temporalibus datur. In his omnibus pleniſſimam habet iuriſdictionem ſummus Pontifex; determinatã autem, & certis limitibus concluſam Archiepiſcopi, Epiſcopi &c.*

Cui rei hæc authoritas? vbi negauit Barclaius, *iuriſdictionem quæ pœnas & cenſuras Eccleſiaſticas complectitur, multis caſibus in laicas perſonas, & pro rebus temporalibus dari?* Certè ſiue in rebus temporalibus, ſiue in ſpiritualibus Chriſtianus peccauerit, tàm laicus,

Laicus, quàm Clericus; illud eſt Eccleſiaſticæ notionis. Abſit neget. At hoc negat, *inter pœnas & cenſuras Eccleſiaſticas* depoſitionem Regum eſſe. Pergis ad tranſmarina auxilia, hoc titulo.

Sententia illuſtrium Scriptorum nationis Anglicæ & Scoticæ.

NVMER. LXVI.

ALEXANDER ALENSIS.

ALEXANDER *Alenſis*, inquis, *Anglus*, *Ord. Minor. vir doctiſſimus.*, *& Sanctorum Thomæ & Bonauenturæ præceptor*, *par. 4. q. 10. in explicatione Canonis Miſſæ, in illud, Et pro Rege. N. Spiritualis, inquit, poteſtas terrenam habet inſtruere, & iudicare ſi bona fuerit, ipſa verò à Deo primùm inſtituta eſt; & cùm deuiat à ſolo Deo iudicari poteſt. Idem Alexander, par. 4. quæſt. 79. memb. 5. & 6. Voluit, inquit, Deus quoſdam in alios plures habere poteſtatem, & deinde in illos, alios pauciores; & ſic ſemper donec deueniretur ad vnum, ſcilicet Papam, qui ſub Deo immediatè eſt. Quo loco docet Alexander, Papam ita præeſſe omnibus poteſtatibus, vt ipſe ſolus ſub Deo immediatè ſit.*

Propter iſtas in Alenſi ſententias, Canoniſtæ eum in ſuis numerant, vos in veſtris; cùm reuera neutris fauerit, ſed abſolutę immunitati Regum. Vult quidem à ſpirituali poteſtate inſtrui & iudicari temporalem, ſed præceptis ſpiritualibus, & ſpiritualibus pœnis. Vult Papam habere poteſtatem ſuper omnes, ſed ſpiritualem; & eſſe immediatè ſub Deo, ſcilicet non quatenus ciuis, qui aliis ſubdi poteſt, ſed quatenus Papa, & Præfectus Eccleſiæ. Hunc illius ſenſum eſſe, ex eiuſdem ſcriptis vident, niſi forſitan cæci. Ait enim. 3. part. q. 40. *Reges à Deo ſolo materiali pœna puniendos eſſe.* Subdit. *Atque ita. 1. Petri. 2. Rex dicitur præcellere in ſuo ordine ſecundum poteſtatem ad vindictam, non ſpiri-*

tualem ſed corporalem, qua vindicta, ſi deliquerit, non habet quicum puniat, niſi Deum. Et quod in gloſſa eſt ad hæc Pſalmiſtæ verba, *Tibi ſoli peccaui*; ſcilicet *Rex omnibus eſt ſuperior, ideò tantùm à Deo, qui maior eſt eo, puniendus eſt*, ita explicat. *Expone igitur, à Deo tantùm eſt Rex puniendus, ſupple materiali pœna; & iterum, Non habet hominem qui eius facta dijudicet, ſupple, ad corporalem pœnam inferendam.* Quid liquidius? noli repugnanti Alenſi nouam mentem impônere; quocum fatetur Barclaius Pontificem ſpiritualibus præfici, Reges tamen cùm ſummi ſint in temporalibus; neque à Pontifice, neque ab alio vllo plecti *materialibus & corporalibus pœnis* poſſe, quales ſunt abdicatio dignitatis, poteſtatis, regni, iuris.

NVMER. LXVII.

ROBERTVS OLKOT.

ROBERTVS Olkot, inquis, *Anglus, in lib. Sapientiæ, lect. 200. Hic autẽ, inquit, eſt Rex Regum, cui omnes ſubſunt nationes, & populi, qui temporalia ab eo recipiunt: Sacerdotio tamen ac Summo Pontifici debet ſubeſſe. & infrà. Samuël vnxit Dauid in Regem, in figura quòd Vicarius Chriſti, & prælatus Eccleſiæ confert principatum, & regiam poteſtatem ad vtilitatem Eccleſiæ. Vnde ius, & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem, & promouendi ad Imperium, ad Papam pertinet.*

Nullum huic authori argumentum, niſi Capitulum *Solitæ*, de Maior. & obed. de quo nos initio Prolegomenõn. Cætera, nimirum, *Samuël vnxit Dauid in Regem, in figura quòd Vicarius Chriſti &c.* omninò aliena; vt pigeat refutandis incũbere. Taceo ſcilicet quòd Samuël non modò non Põtifex, ſed nec Sacerdos fuit; vt annotat B. Hieronymus lib. 1. aduerſus Iouinianum, & Genebradus ad verſiculum Pſal. 98. *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus eius, & Samuel inter eos qui inuocant nomen eius.* Sed Sacerdos fuerit; cur colligas conferri regiam ab Eccleſia poteſtatem, ex eo quòd Dauidem Samuël in Regẽ vnxerit, potius quàm ſpirituale,

poteſtatem conferri à Rege, ex eo quòd Dauid conſtituerit Sadoc & Abiathar Sacerdotes, & Salomon expulſo Abiathar vni Sadoc ſacerdotium confirmarit? Quæ hæ nugæ? aut quis non exſibilet pari ratione dicentem, Franciæ & Angliæ Reges Eccleſiæ collatione inſtitui (vt ex Dauide quem Samuël vnxit colligit hîc Robertus) quia ab Epiſcopis ſibi ſubditis in inauguratione oleo vngi ſolent? Venit ad Cap. *Venerabilem*, De Elect. Atqui ibi non de iure Pontificis in omnes Principes, ſed in vnum Imperatorem; de quo iam initio Prolegomenω̃n, & mox plura, Cap. 2. §. 7. Cap. 4. §. 6.

NVMER. LXVIII.

FRANC. MATRONVS.

FRANCISCVS *Mayronus*, inquis, *Scotus, in 4. Sent. diſt. 19. q. 4. plenitudo, inquit, poteſtatis ſecundum vtramque iuriſdictionem concurrit in eandem perſonam: hoc patet authoritate Chriſti dicentis, Quodcunque ligaueris &c.*

Quatuor concluſiones ſunt Mayrono, in hac quartâ quæſtione. Prima eſt, de ordine Eccleſiaſticę Hierarchiæ. In ea diſſerit, vnum eſſe caput Eccleſiæ. Eſtò. quid hoc in Reges? quos non facimus ſpiritualia Eccleſiæ capita, ſed ciuilia temporalium rerum. Nec ſequitur, ſi vnicum debet eſſe caput Eccleſiæ, non dari in terris capita alia, & aliarum rerum.

In ſecunda *concluſione* contendit, de naturæ iure eſſe ne ſint plures principatus temporales, niſi ſubordinati vni ſummo Principi temporali, qui toti Orbi præſit. Ineptiſſima propoſitio, Scripturis, ſenſui, moribus contraria. Sed non moror in diſputatione inutili, & prorſus abſurda. Tertia illius concluſio, ſummum Principem temporalium debere ſubiici Hierarchæ ſpiritualium. Id quatuor modis probat. Primò & ſecundò, ex ratione & ſubordinatione finium; Eadem habes argumenta, Bellarmine, tum paſſim, tum ex profeſſo in *prima ratione principali*; ad quam illa diluemus. Vide Cap. 2. §. 4. Cap. 3. §. 6. Cap. 17. §. 1. Ter-

tiò, quia, inquit, *impoſſibile eſt quòd aliquis ſit ſubiectus iure naturali pluribus dominis non ſubordinatis*, quoniam *alioquin vnus præciperet vnum, & alius contrarium, & erit inobediens illi, cui debet eſſe obediens, niſi ſint ſubordinati*; cùm igitur, inquit, conſtet, Chriſtianos Pontifici & Imperatori ſubdi; ſequitur vnum alteri ſubordinari, id eſt, Imperatorem Pontifici. Sophiſma ridiculum. Rex enim atque Papa licet eorundem hominum ſint domini; (verius dicam, Moderatores & Præfecti) tamen non in iiſdem rebus ſũt: Rex in ciuilibus, in Spiritualibus Papa. Si igitur ſpiritualia Rex imperet, ſi ciuilia Pontifex, iam non hoc ſuo iure fecerint; & ideò ſecurè ſpernentur. Ita neutra iuriſdictio aliam impedit, facitue vt alterutri dominorum negetur obſequium, quandiù vt dominus imperat, non autem alienæ inuaſor potentiæ. Argumentum verò Mayronis eſt de duobus dominis, quorum in eoſdem homines vniuerſa ſit & indiſtincta potentia. Quartò, quia, inquit, *non debent plures Principes eſſe. Primò in temporalibus, hoc aſſeritur ſic; quòd ſi eſſent plures Principes, & vnus non ſubordinaretur alteri, oriretur diſſenſio, ita in propoſito oriretur contrarietas. ergo ad hoc quod tranquillitas Politiæ ſeruetur, oportet quòd ſit vnus ſupremus omnium quoad omnia.* Fabulæ. Neque enim vllus in temporalibus Princeps eſt, cui cæteri omnes ſubſint: abſurda igitur & Mayronis ratio, quam pro Pontifice inde deducit. Quis enim ille Princeps, cui cæteri ſubordinati? Imperator? imò prouinciæ penè omnes eodem belli iure quo ad Imperium acceſſerant, iam ab eo receſſerunt; *de iure*, inquam, non modò *de facto*; abierunt ab Imperij poteſtate. Ne percenſeam ſingulas, teſtis Pontifex. (Cap. *per Venerabilem*, Qui filij ſunt legit.) Regem Franciæ *ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcere*. Sed nec florente Imperio, vniuerſus ſub eo Orbis fuit. Perſæ armati, ignoti Indi, multa in Septentrione inacceſſa. Neque vllus à Noëmo, cuius in paucos liberos, totius Orbis Princeps. Sed Mayronus quaſi prudentior Numine, & genere humano ingenioſior, præſcribit incognitam regendi Mundi formam. Neque aliter ſtatuat vni Pontifici in terris imperium. Vult tamen has rationes aſſerere. *Confirma-*

tur, inquit, *tum quia in veteri teſtamento Deus ordinauit Reges conſtitui per Sacerdotes. Sic patet de Hely, & Saüle ac Dauid; ſimiliter Papa confirmat Imperatorem.* Conſtitui autem per Sacerdotes? quo modo? niſi vt per Sacerdotes vngerentur, vt & hodie per Remenſem præſulem vnguntur Franci Reges, per Cantuarienſem Angli; vel certè per Prophetas, quibus nominatim ſignificaſſet Deus, quemnam vellet ad regnum extolli. Vide infrà. Cap. 3. §. 16. Sed nec Papæ eſt omnes Reges *confirmare*. Id ſibi in Imperatorem vendicat, nullo cæterorum præiudicio; cùm hoc pactis aut conſuetudine, non communi iure fiat. De *ſolo* igitur Imperatore, hoc Mayronis ſophiſma eſt. Dicemus vberius Cap. 2. §. 7.

Quarta concluſio demum eſt, cuius initium deſcripſiſti, *quòd plenitudo poteſtatis ſecundum vtramque iuriſdictionem concurrit in eandem perſonam. Hoc patet auctoritate Chriſti dicentis, Quodcumque ligaueris, &c.* Quis verò ex antiquis hanc Chriſti ſententiam ita exponit? Aut quæ conſequentia; ſpiritualia vincula ſunt in Eccleſiæ & Pontificis manu; ergo poteſt iuriſdictionem in temporalia exercere, ipſos Reges abdicare? Imò, vt ligari temporaliter Pontifex poteſt, & ſpiritualiter eſſe ſolutus; ita nec ſequitur à Pontifice in temporalibus ligari poſſe Regem, quia ſpiritualibus ab eo vinculis poteſt aſtringi. Argumenta Mayronis ad iſtam rem, ſunt; Primo, quòd in ſuperiori *concluſione* probauerit, ſubordinari debere temporalem Principem ſpirituali Hierarchæ. Hoc verò quàm infeliciter, quàm non ex ante probauerit, modò ſatis oſtendimus. Secundò, *quia Papa confirmat leges; hoc autem non poſſet, niſi poſſet eas condere.* Pingue, vel intolerabilis commentum audaciæ. Omni iure, omni praxi, conuincitur; nec ciuilibus Principum legibus confirmatione Pontificia opus eſſe; nec Pontificem poſſe ciuiles leges *condere*, niſi in Prouinciis, vbi ipſe ciuilis eſt Princeps. Tertiò, *Cuicunque datur authoritas ad principale, datur & reſpectu annexi, quod ſine eo non poſſit exequi: ſed temporalia ſunt annexa ſpiritualibus actibus. Nullus enim poſſet celebrare Miſſam ſine veſtibus; nec veſtes poſſent haberi ſine bonis temporalibus, ergo, &c.* Hoc argumento

probes, quæ ſunt neceſſaria miniſtris Eccleſiæ, iis largiendis teneri Chriſtianos. Poſſe etiam Eccleſiaſticis pœnis cogi; ſed non ſequitur poſſe ideò Eccleſiam ciuili imperio & ciuilibus pœnis, hæc à Chriſtianis auferre. Ea, inquam, naturali iure debentur Eccleſiæ: At *quod nobis debetur, noſtrum non eſt*, neque actio iuriſdictionē inducit; ſed opus eſt facto Iudicis, vt creditores, quod ſibi debetur ab inuito debitore recipiant. Spirituali verò iudicio atque cenſura non nego quin coërceri poſſint qui neceſſaria Paſtoribus ſuis negent; non vt per cenſuras eiuſmodi, velut ciuili ſententia auferantur à damnatis ſua bona, vel vt in temporalibus regnet Eccleſia; ſed vt cogantur tam ingrati animi aut ab eiuſmodi peccato recedere, aut à limine abire Eccleſiæ, quæ de criminibus iudicat etiam circa temporalia perpetratis, non temporali tamen modo, aut vindictâ temporali. Et de his fuſius capite. 3. §. 8.

NVMER. LXIX.

IO. BACHONVS.

IOANNES *Bachonus*, inquis, *Anglus Ord. Carmelitarum, in Prologo ſuper 4. ſent. quæſt. 11. art. 4. Papa, inquit, habet iudicare de regnis & Regibus, in cauſa belli, & pacis: poteſt enim compellere Principes temporales, vt pacem, & iuſtitiam ſibi inuicem ſeruent. & infrà, Habet Regem deponere, vt alteri regnum tribuatur, ratione iniquitatis vel inutilitatis ſuæ perſonæ. Item habet Imperatorem deponere, & Imperium alteri dare, ſi non defendat Eccleſiam.*

Nihil mirum ſi Bachonus hæc Pontificem poſſe contendat. Vult enim poteſtatem omnem illam quę in hominum temporalia competit Chriſto, per hæc verba Petro eſſe conceſſam *Quodcumque ligaueris ſuper terram &c.* Habet varia in hanc rem argumenta, ex Can. *Omnis.* 22. diſt. ex Hoſtienſi; ex 17. Deuter. Quæ omnia vide ſuprà. Num. 20. Num. 52. Num. 55. Tum addit, quod ab illo exſcribis, *habet Papa iudicare de regnis &c.* id ſcilicet probat, quia *Petrus eſt, Paſtor vniuerſalis illimitatus, ſecundum illud,*

quodcunque ligaueris, ergo tenentur eum ſequi & ei obedire illimitatè in omnibus licitis & honeſtis. Falſum prorſus. Petrus *limitatus Paſtor* eſt, ſiue res conſideres, ſiue perſonas. Perſonas; neque enim Infidelium paſtor eſt. Res; quia non accepit ciuilis regiminis poteſtatem. Alioqui, quod negaris, ſummus ipſe Rex eſſet & in temporalibus Imperator; cùm nihil ſit aliud eſſe Regem, quàm ciuili præeſſe regimini, & in iſtis humanis poſſe *licita & honeſta* præcipere. Addit Bachonus poſſe Reges à Pontifice iudicari, *in cauſa peccati*: qua de re actum ſuprà, Num. 32. ad 12. Aufrerij rationem. Hanc deinde ſententiam, *Habet Regem deponere vt alteri regnum tribuatur, ratione iniquitatis vel inutilitatis ſuæ perſonæ*; non aliter firmat, quàm toties repetito exẽplo Zachariæ deponentis Childericum, Can. *Alius*. 15. q. 6. Iſtam denique, *item* habet *Imperatorem deponere, & Imperium alteri dare, ſi non defendat Eccleſiam*; aſſerit eodem Can. *Alius*, & Can. *Duo ſunt*. 96. diſt. vbi dicitur excõmunicatus ab Innocẽtio Arcadius: commentum commodius excutiendum, Capite 9. §. 3. Addit denique ſacramentum quo ſe Pontifici Imperator obſtringit, & cenſuras, quæ à Ioanne 22. in Ludouicum Bauarum latæ. De quibus nos, Capite 2. §. 7. & in Operis deinde Epilogo.

N V M E R. L X X.

THOMAS VALDENSIS.

THOMAS *Valdenſis*, inquis, *Ordin. eiuſdem, in lib. 2. Doctrinalis fidei antiquæ, artic. 3. cap. 75. explicans quo ſenſu Sanctus Gregorius ſeruum ſe Imperatoris dixerit; Profectò*, inquit, *nec Beatus Gregorius eminentiæ ſui ſtatus ſuper ſtatum Imperatoris præiudicauit in aliquo, cùm Regem ſibi verbo tenus præpoſuit, negotio quoque quod tunc tractabatur attento: quod tunc aptè videbimus, ſi poſteriora eius facta, & ſcripta quæramus. Vide an ſe Magiſtrum & Imperatorum & Regum non arbitraretur, cùm poſt priuilegia quædam Senatori Presbytero, & Abbati Xenodochij Francorum directa ſub interminatione dignitatis, & honoris, omni eius violatori con-*

cluſit. hæc ille, qui continuò ſubiungit duo priuilegia Sancti Gregorij, quibus minatur Regibus regnorum amiſſionem, ſi priuilegia illa violare præſumerent.

Quàm futilis hæc Valdenſis ratio, dicendum Cap. 3. §. 17. vbi de Gregorio agitur, ſeruum ſe Imperatoris profitente, & Cap. 40. in quo diluuntur argumenta à priuilegiis ducta, quæ Senatori Presbytero, & Abbati, Xenodochij Francorum direxit Gregorius.

NVMER. LXXI.

REGINALDVS POLVS.

REGINALDVS *Polus*, inquis, *Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, in lib. de ſummo Pontifice, cap. 8. Ex quo, inquit, id quod paulò antè diximus, ita concludi poteſt, Chriſti Vicarium, cui ſingulare, & maximum omnium miniſterium commiſſum eſt, illud nimirum quod vltimum ſpectat hominis finem, in Orbe terrarum, Eccleſiæque gubernanda, obtinere ſummam ac præcipuam poteſtatem inter cæteros omnes Dei miniſtros, ſeu Imperatores, ſeu Reges, ſeu Principes, aut quocunque alio nomine nuncupentur.*

Nihil in Barclaium. Fatemur Pontificem obtinere ſummam ac præcipuam poteſtatem inter cæteros omnes Dei miniſtros; ſed non ſuper omnes Dei miniſtros, niſi in ſpiritualibus. Dico igitur (vt ad ſimile argumentum Almainus, De ſupr. pot. Eccl. & Laic. qu. 3. Cap. 8.) *argumentum benè probat quòd poteſtas Papalis eſt dignior quàm regalis, ſed non probat quòd ipſa ſit ſupra poteſtatem regiam, quantùm ad inſtitutionem & deſtitutionem.*

NVMER. LXXII.

NICOL. SANDERVS.

NICOLAVS *Sanderus*, inquis, *in lib. 2. de viſibili Monarchia Eccleſiæ, cap. 4. Ex his igitur, inquit, quæ tum diuinum ius,*

ius, tum ipſius naturæ lumen reuelat, abundè apparet, quantopere aberrent à veritate, qui putant Reges Chriſtianos in ſuis regnis ſupremam ſemper poteſtatem habere, nec vnquam Epiſcopis ita ſubeſſe, vt cùm in fidem obſtinatè peccant, à regno remoueri queant. & ſuprà, Pontifex igitur non minus dabit operam, vt Regem, qui populum Chriſtianum falſa doctrina imbuit, à regimine populi remoueat, quàm Paſtor operam dat, vt malè affectum arietem de medio tollat.

HABEMVS igitur quæ doctrina viguerit in Eccleſia, antequam Barclaius & ego litigare inciperemus. Et ſi ſanctus Auguſtinus in lib. 2. cap. vlt. aduerſus Iulianum, adductis teſtimoniis vndecim Scriptorum, quorum aliqui ante ducentos annos, aliqui antè centum, aliqui ipſius ætate vixerant; affirmat in nullo Concilio Eccleſiaſtico tot illuſtres Scriptores & Magiſtros vnquam ſimul conueniſſe; & miratur ſi Iulianus in illum conuentum introductus os aperire, & tot viris grauiſſimis & doctiſſimis reſiſtere auſus fuiſſet, quanto maiore ratione poſſumus nos affirmare, in nulla Synodo quantumuis numeroſa conueniſſe vnquam Scriptores eximios ſupra ſeptuaginta, quorum aliqui ante quingentos annos floruerunt, quiq; diuerſis ſeculis in diuerſis Chriſtiani Orbis partibus, non ſolùm doctrina, ſed etiam ſanctitate, & miraculis Eccleſiam illuſtrarunt? Et quamuis affirmare nõ poſſum, an Barclaius in coronam tot inſignium Scriptorum introductus, ſi nunc viueret, reſiſtendum, an cedendum ſibi eſſe cenſeret: hoc tamen ſecurus affirmo, vel omnium iſtorum libros, quibus Eccleſia tot iam ſeculis vſa eſt, exterminandos eſſe; vel Barclaij libellum, vt ſcandaloſum, temerarium, ſeditioſum, & erroneum, flammis vltricibus eſſe tradendum.

Tandem inueniſti dignum teſtem, Nicolaum Sanderum; qui ſeu Pontificis gratiam ambiens, ſeu in Reginam Elizabetham odio, ſeu pertinacia partium, in hac diſputatione cæcutiit, vt fanda infanda, apta inepta, nullo delectu, nulla ratione miſcuerit. Nam quid imperitius quàm hanc Papæ poteſtatem colligere ex caſu Saulis, quem *pro eo quòd abiecit ſermonem Domini* ſibi per Samuëlem reuelatum, *abiecit Dominus ne eſſet Rex?* ex eo etiam, *quòd Abias Silonites, viuo adhuc Salomone, prædixit Iero-*

boam decem tribubus præfuturum. *Ex eo*, præterea, *quòd Helias* (expreſſo & ſpeciali Dei iuſſu) *vnxit Azaël Regem ſuper Syriam*, & *Iehu Regem ſuper Iſrael*; & ignem è cælo deuocauit in milites ab Ochozia in ſe miſſos? quæ omnia quàm pueriliter ad noſtram concinnata quæſtionem, quæ eſt de ordinaria poteſtate Pontificis, næ pepo qui non videt; & nos infrà fuſius, Cap. 3. §. 16. Argumentum illius *de malè affecto ariete*; quoniam eo vteris, Cap. 31. §. 2. Cap. 33. §. 2. in teipſum, Bellarmine, ſoluendum eſt.

Iam conclamas, Io tryumphe; oſtendiſſe te *quæ doctrina viguerit in Eccleſia*, ante tuam cum Barclaio litem. Noli tantùm tibi placere. Barclaius ritè oſtendit quæ fuerit Eccleſiæ ſententia, antequam hi quos profers Authores aut Eccleſiam aſpexiſſent aut lucem. De tantâ re, tanto momento Chriſtianorum, nemo ſcripſerit annis mille & ſeptuaginta à Chriſto; pauciſſimi etiam vnde dicis annum milleſimum & ducenteſimum? ante *quorum aliqui ante quingentos annos floruerunt*. Multi, Bellarmine, primis ſcripſere ſeculis, ſed nemo in rem veſtram; multi etiam his nuperis ætatibus, qui cum præcipua Catholicorum parte, tam temporalē in Pontifice poteſtatem deuouent, quàm venerantur ſpiritualem. Dic porrò ex iis quos protuliſti Scriptoribus an vel decem qui ſentiant tecum? Vix opinor. Hi directam poteſtatem, hi diuinam, hi caſualem, hi indirectam commenti ſunt, in re diuerſi, in verbis, in ſenſu; vt in repentina & velut tumultuaria ſententia, ad quam nullis Scripturis ducerentur, nullis traditionibus, nullis etiam argumentis, niſi vanis, & quæ nec in priuatis iudiciis quidquàm euincant. Sed neque cum plurimis Pontificibus tibi conuenit; directam vindicantibus non indirectam poteſtatem; vt ex iis ipſis fidelitatis ſacramentum ab Imperatore exigentibus, ex Gregorij, ex Bonifacij verbis, denique vel ex Sixti V. in tuos libros indignatione compertum eſt. Non tamen, vt tu contumelioſè de libro Barclaij, *exterminandi* authorum tuorum omnes libri: at notandi, & vel dolendum abreptos ſeculi vitio, vel indulgendum inter humana lapſis mala, adulationem, ſpem, cupiditatem. *Si*

præter hæc egregium quicquam habēt, publicæ vtilitati ſeruandum eſt. At *libellus*, vt vocas, Barclaij, per tuas tryumphabit calumnias, ſoſpes, felix, in bonorum omnium ſinu. *Flammæ* autem *vltrices, ſcandaloſis, temerariis, ſeditioſis, & erroneis,* deſtinandæ ſunt, vt ſunt illi quicunque in nefandas cædes idonei, audent nexus diſſoluere qui Regibus Ciues ſacroſancta Numinis, Naturæ, Gentium, inſtitutione coniungunt. Vis tamen non priuatis modò ſuffragiis, ſed & publicis niti, his verbis.

Sententia Conciliorum de poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

NVMER. LXXIII.

S*ED ſi fortè alicui,* inquis, *fidem non faciunt teſtes ſingulares, quamuis plurimi, & omni exceptione maiores: veniam ad teſtes conteſtes, eóſque penè innumerabiles, qui aduerſus Barclaium teſtimoniū dicent. Ante annos nongentos à Gregorio II. Romano Pontifice excommunicatum fuiſſe Leonem Iſauricum Imperatorem, propter crimen hæreſeos, & vectigalibus Italiæ, ac per hoc parte Imperij mulctatum, teſtantur hiſtorici Græci Glycas, Theophanes, Cedrenus, & Zonaras, in Leone Iſaurico; & Latini Sigebertus, anno 727. Paulus Diaconus lib. 21. & Platina in Gregorio III. Latini enim tribuunt Gregorio III. hoc factum, quoniam is Gregorij II. ſententiam confirmauit. Porrò ſententiam Gregorij II. in Synodo Epiſcoporum latam fuiſſe, teſtatur Ioannes Zonaras Græcus author, in vita Leonis Iſaurici, cuius hæc ſunt verba, tomo 3. Annalium. Gregorius, qui tum Romæ veteris Eccleſiam gubernabat, illos vnà cum Imperatore Synodico anathemate obſtrinxit, & vectigalia quæ ad id vſque tempus Imperio inde pendebātur, inhibuit, inito cum Francis fœdere. Itaque,* inquis, *tota illa Synodus Gregorio Pontifici aſſenſit, tótque ſunt eius rei teſtes, quot in eandem Synodum Epiſcopi conuenerunt.*

Hanc de Gregorio II. & Leone Iſaurico hiſtoriam ſeu, vt

vocat Onuphrius, fabulam, in ſuum locum reiicimus, nempe in quadrageſimum primum Caput. Tantùm moneo abuti te Zonaræ verbis. Dicit quidem Imperatorem, & Iconomachos à Pontifice Synodico anathemate eſſe obſtrictos; At non Pontificem in eâdem Synodo abſtuliſſe Leoni tributa Italiæ. Si dicas; Brutus inimicus Cæſari fuit, cum eo acie Pharſalica congreſſus eſt, & eum confôdit inito cum Caſſio fœdere; an ſenſus eſt fœdus cum Caſſio, & Cæſaris cædem, in Pharſalico campo factam? Sic intelligenda de diſtinctis temporibus Zonaræ verba: qui anathema ad Synodi tempus refert; & inhibitionem tributorum, ad tempus quo icta fœdera inter Pontificem atque Francos. Neque verò vllibi extat Gregorij ſiue ſecundi, ſiue tertij vlla ſynodalis ſententia, qua exuatur Imperator tributis Italiæ; ſed extat memoria decreti Synodalis (in libro Pontificali; & refertur in Conciliorum codicibus, vbi de Gregor. III.) quo Gregorius tertius omnes Iconomachos, in quorum præcipuis Imperator, iubet eſſe *extorres à corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti.* de qua ſententia palam eſt Zonaram loqui, tum quòd reuera ſub illo Gregorio III. Italia ab Imperatore receſſerit, vt in Chronico annotat Onuphrius, & ante illum Platina, ac, vt fateris, plerique Latinorum, tum quod idem Pontifex primus fœdus cum Francis iniuerit; vt Platina ex vetuſtioribus ritè collegit. Hęc igitur diuerſa Synodus qua excõmunicati Iconomachi, & fœdus quo cum Francis ſancito vult Zonaras vectigalia pendi deſiſſe; quæ tu apertâ fraude iungis, quaſi Zonaras dicat vtrumque ſimul factum, quia vtrumque narrando coniungit. Nego igitur vllam Synodũ conſenſiſſe huic ademptioni tributorum; Sed & vllâ Pontificis ſententiâ depoſitum hunc Leonem; vt fuſius diſſerendum Capite quadrageſimo primo.

NVM. LXXIV.

DEINDE, inquis, *poſt annos circiter trecentos, cùm Gregorius VII. Pontifex, Henricum IV. Imperatorem ſæpius admonitum excommunicauit, & Imperio, Regnoque priuauit, non id occultè & ſolo ſuo arbitratu, ſed in Synodo Romana, ad quam plurimi Epiſcopi*

vndique conuenerant, omnibus conſentientibus, & laudantibus, publicè & ſolemni ritu, ac ceremonia fecit. De hac Synodo ſcribitur, in lib. 7. Regiſtri Gregorij VII. actam eſſe Anno Domini. 1080. anno ſeptimo eiuſdem Gregorij, atque ad eam Synodum conueniſſe Archiepiſcopos, & Epiſcopos, necnon Abbates, & diuerſorum ordinum Clericorum, & Laicorum innumerabilem multitudinem.

His addi debent alia quinque Concilia habita à ſucceſſoribus Gregorij VII. videlicet Beneuentanum à Victore III. Placentinum ab Vrbano II. Romanum à Paſchale II. Colonienſe à Gelaſio II. Remenſe à Calliſto II. in quibus confirmata eſt ſententia Gregorij VII. Vide de his Conciliis infrà, caput 9.

Hæc eadem Concilia recenſes, capite 9. quibus à nobis ibidem reſpondendum.

NVMER. LXXV.

PRæterea, inquis, *cùm Vrbanus II. Pontifex, Philippum Primum, Francorum Regem, ob repudiatam legitimam vxorem, & adulteram in matrimonium acceptam, & admonitum obedire recuſantem, excommunicaret, & corona regni priuaret, id fecit in Concilio frequentiſſimo Claromontano, vt teſtis eſt Sigebertus in Chronico anni 1095. & clarius idem refert Matthæus Paris, in Vilhelmo II. ad annum 1095. Sed quod cum excommunicatione intelligeretur priuatio regia dignitatis, intelligi poteſt ex Iuone Epiſcopo Carnotenſe, qui in Epiſt. 28. ad Vrbanum II. Papam, ſic loquitur, Qui ad vos venturi ſunt in calliditate ingenioli ſui, & venuſtate linguæ, impunitatem flagitij ſe impetraturos Regi à Sede Apoſtolica promiſerunt, hac ratione ex parte vſuri, Regem cum regno ab obedientia veſtra diſceſſurum, niſi coronam reſtituatis, eúmque ab anathemate abſoluatis. Intelligi poteſt etiam ex hiſtoricis, qui teſtantur vetitum fuiſſe ab Vrbano* Pontifice, *ne diadema regium Philippo excommunicato imponeretur. Vide Chronicam Io. Naucleri, gener. 37. Paulum Æmilium, lib. 3. in Rege 38. Papirium Maſſonium, Annal. lib. 3. Adde etiam quod ſcribitur in Summario, ſiue compendio hiſtoriarum Francicarum Nicolai Vignerij, toto tempore quo Philippus ſub anathemate vixit, in publicis Scripturis non fuiſſe poſitum de more, regnante Philippo, ſed, regnante Chriſto; quia videlicet Regem excommunicatum*

pro Rege populus non habebat.

Quàm id autem præter ſpeciem veri, abdicatum Pontificia ſententia illum Regem, nec ſequutas inde turbas, quæ ad eiuſmodi ſententias penè certæ? Quis declinandi belli locus, ſi Vrbanus Philippo abrogaſſet imperium; cùm tunc Francia ſūmè deuota Pontifici, & Philippus, clientibus, opibus, armis grauis? Vel in exemplum vide Germaniam atque Italiam, eodem illo tempore bellis ardentem, propter Henricum IV. Imperatorem à Pontifice abdicatum. Pacata nihilominus Francia; cui tamen aut à Pontifice decedendum aut à Rege, ſi abdicatus hic Philippus. Vbi denique de ſucceſſore actum? vbi Pontifex, vbi Antiſtites alium ſuffici iuſſerunt, ſuaſerunt? Nuſquam gentium. Sed optimo prorſus exemplo, boni non à Regis imperio, at à ſceleris communione receſſere. Vnde Paul. Æmilius, lib.3. in geſtis Philippi, *Francia ſub Rege minus probato*, inquit, *ita incolumem maieſtatem ei ſeruauit, vt ipſa à ſanctitate Maiorum non degeneraret.* Iuo quoque in Epiſtolis ſemper ſuis, Philippum licet excommunicatum, *Regem Francorum*, & *Dominum Regem* vocat. Ad Vrbanum Pontificem Epiſt.46. (quam tu perperam 28. eſſe dicis) *venturi ſunt ad vos in proximo Nuncij ex parte Regis Francorum.* Ad Vvidonem Regis dapiferum, Epiſt. 47. *Scio conſilium Domini Regis bonum exitum habere non poſſe, niſi ab hoc peccato deſiſtat.* Cur porrò non negaret tunc Philippum eſſe Regem, vir pro Pontifice acer, exemplo eorum qui tum in Henricum IV. erecti? apud quos religio Henricum Imperatorem dicere, vt ex Stephano Albeſtatenſi habes, qui ad Vvaltramum Magdeburgenſem, *Miror autem*, inquit, *ſi in te vel gutta ſanguinis eſt, quòd non erubeſcis dominum Henricum Regem dicere, vel ordinem habere*, ita refertur apud Dodechimum, in Appendice ad Marianum Scotum, ad Ann. 1090. Falſum igitur quod Vvillelmus Malmesburienſis lib.4. de geſt. Reg. Anglor. cap. 2. vbi de Cōcilio Claromontano. *In eo Concilio excommunicauit Dominus Papa Philippum Regem Francorum, & omnes qui eum vel Regem, vel dominum ſuum vocauerint.* Falſum, inquam, aut Iuo cenſuræ eiuſmodi parum curans, vir ad extremum tenax Eccleſiaſticæ

diſciplinæ At, inquis, idem Iuo, in Epiſt. 46. ad Vrbanum Pont. habet, *niſi Coronam reſtituatis*. Ergo coronam Papa ademerat. Quantā rem ambiguo verbo agitis! quaſi per *Coronam* hîc intelligatur regnandi ius: imo reuera *Corona* intelligitur, quam inter Sacra præcipuis anni feſtis, ab Antiſtite aliquo impoſitā Reges olim geſtauere. Quod in Philippo fieri Papa vetuerat: tū ne ab Epiſcopis hunc honorē ferret Rex ad Eccleſię cēſuras peruicax: tum quòd ſacris intereſſe excommunicato omnino nō liceret, multò minus cum pompa & dignitatis inſignibus; cui potius ad *pœnitentes* recedendum. Vnde hæc iunxit Iuo, *niſi Coronam reſtituatis, niſi Regem ab anathemate abſoluatis*. Ita, inquam, hîc *Coronam* intelligi, & illum morem Coronę ſæpe per Antiſtites imponendæ feſtis ſolemnibus, habemus ex eodem Iuone, Epiſt. 66. ad Hugonem Pontificis legatum, *Turonenſis enim Archiepiſcopus*, inquit, *prædictæ Eccleſiæ pædagogus & incubus, in Natali Domini, Regi contra interdictum veſtrum Coronam imponens, hac arte obtinuit, &c.* quod totidem penè verbis repetit Epiſt. 67. ad Vrbanum Pont. Et in Epiſt. 88. ad Ioannem Card. Rom. Eccl. Legatum. *Licet*, inquit, *quidam Belgicæ prouinciæ Epiſcopi, in Pentecoſten, contra interdictum bonæ memoriæ Papæ Vrbani Coronam ipſi Regi impoſuerint*. Non hîc igitur actum de ſolemni inauguratione Regis qui ſeptuennis *coronatus* fuerat, aut, certè, vix anno ætatis ſuæ nono, Chriſti verò M. LX. id eſt, plus viginti annis ante Vrbani Pontificatum; adhuc Hērico patre viuo, qui filium regnātem videre voluit. Vide Paulum Æmilium in Henrico I. & Rob. Gaguinum, in eiuſdem Regis vita. Neque quicquam accedebat regij iuris per hanc iterationem coronandi: trimeſtres alioqui vt plurimū Reges, quibus ab vna ſolemnitate anni ad aliam poteſtas cum corona traderetur. Quòd ſi nihil his *coronationibus* iuris datum, nihil etiam ſublatis ademptum eſt; vt nec iſta ætate qua deſiit *coronationum* frequentiūm ille vſus. 15

Sed, inquis, ſcribitur in Summario Nicolai Vignerij, *toto tempore quo Philippus ſub anathemate vixit, in publicis Scripturis non fuiſſe poſitum de more, regnante Philippo, ſed regnante Chriſto*.

Quis ferat malam fidem, qua Scriptoribus imponis, qua

confundis hiſtorias? Nicol. Vignerius ſcribit ad Annum. 1200. *interdictum* fuiſſe Franciæ regnum, donec Rex Philippus Auguſtus Isburgim Danam, Coniugem reciperet, dimiſſam repudio; additq; in Chronico Fuxenſi haberi interdicti illius tempore, quod menſium ſeptem fuit, ſcribi ſolitum, *regnante Chriſto*, non, *regnante Philippo.* Tu porrò Bellarmine, quod de Philippo. II. cui cognomen Auguſto, dixit Vignerius, transfers ad Philippum hunc primum, qui excommunicatus in Claromontano Concilio. Satis tibi vt decipereris, aut falleres, vtrumque Philippum nominari; licet centum & quinque anni inter excommunicationem Philippi. I. & *interdictum* ſub ſecundo. Sed nec illud de Philippo Auguſto aſſeruit Vignerius; tantùm haberi dixit in Fuxenſi Chronico. Rem autem tam ſingularem credideris in vnico & obſcuro Chronico ſeruari; in melioribus omitti authoribus? Diſce ſaltem non confundere totas ætates; nec quæ de Philippo Secũdo ſunt apud Vigneriũ, transferre ad Primum; de quo, qua fronte ſcribis; *quia videlicet Regem excommunicatum pro Rege populus non habebat?* cùm ex conſenſu omnis hiſtoriæ, conſtet populum in Philippi Regis fide, abſque bello, toto illius anathematis tempore, conſtantiſſima deuotione manſiſſe.

Sed demus, quando ita vis cum Authoribus aliquot, Vrbanum abdicationis aut verius ſuſpenſionis ſententiam in Philippum protuliſſe, idque in Synodo. An ſequitur omnes Synodi Patres aſſenſos? quis author? vbi aſſenſus Synodi? cur non illius authoritate & nomine, vnà cum Pōtificis, peracta res? de ſancto more, de antiquo. Nihil horum: & plerique Gallorum non Præſulum modò, ſed Procerum, in Claromontana Synodo; Francia omnino Orthodoxa, pia, & mox militibus frequens in Turcas. Nulli tamen in Philippum Regem motus. Vide quid malis; non abdicatum Philippum ab Vrbano, an ſpretum à Chriſtianiſſimo regno Vrbani imperium.

NVMER.

NVMER. LXXVI.

AD HAEC, inquis, *Innocentius III. Pontifex, anno 1215. Concilium generale Lateranenſe, quod iure maximum dici ſolet, conuocauit. Adfuerunt enim cum ipſo ſummo Pontifice Patriarchæ Orientales duo, per ſe, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus; duo per legatos, Alexandrinus, & Antiochenus, Archiepiſcopi ſeptuaginta, Epiſcopi quadringentiduodecim, Abbates, Priores conuentuales octingenti, Legati Imperatorum Occidentis & Orientis, Regum verò, Hieroſolymæ, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & Cypri. In hoc igitur Orbis Chriſtiani celeberrimo conuentu editus eſt Canon, qui eſt ordine tertius, aduerſus Hæreticos in hæc verba. Excommunicamus, & anathematizamus omnem hæreſim extollentem ſe aduerſus hanc ſanctam Orthodoxam Catholicam fidem, quam ſuperius expoſuimus &c. & infrà. Si verò dominus temporalis admonitus ab Eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hæretica fœditate, per Metropolitanum & comprouinciales Epiſcopos, excommunicationis vinculo innodetur. Et ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, vt ex tunc ipſe Vaſallos ab eius fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis Hæreticis ſine vlla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſeruent, ſaluo iure domini principalis, dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eâdem nihilominus lege ſeruata circa eos, qui non habent dominos principales. Quid hîc Barclaius diceret? ſi hæc non eſt Eccleſiæ Catholicæ vox, vbi obſecro eam inueniemus? & ſi eſt (vt veriſſimè eſt) qui eam audire contemnit, vt Barclaius fecit, an non vt Ethnicus, & publicanus, & nullo modo Chriſtianus & pius habendus erit? ſi non habet Summus Pontifex poteſtatem in terris, diſponendi de temporalibus vſque ad depoſitionem Principum eorum, qui vel ipſi Hæretici ſunt, vel Hæreticis quoquo modo fauent, cur in editione huius Canonis nullus ex tanto numero reclamauit? cur ne vnus quidem ex tot Imperatorum, & Regum Oratoribus mutire auſus eſt? Nondum videlicet paraſiti Principum temporalium exorti fuerant, qui, vt Re-*

gna temporalia ſtabilire videantur, Regnum æternum ijs, quibus adulantur, eripiunt.

Non tenerem in contumelias tuas iram, ni tam ſanctè promiſiſſem. Barclaius, vt Ethnicus, vt Publicanus, & nullo modo Chriſtianus, audiat? Barclaius, Bellarmine, qui omnibus rebus Deum, ſalutem, ſacra auita, tam publicè, tàm religiosè præpoſuit? Nolim has iniurias vindicet Deus; ſed moneo te ſancti hominis memoriam indigna licentia, & vt iuſta ſunt Numinis iudicia, fortaſſe non inpunè laceſſere. Hæc porrò fraus familiaris vobis ante ætates aliquot, pietatis nomen atque arma ad humanam transferre potentiam. Sed id parum in veritatis ſanctum ignem, & quacunque ſit latebrâ erumpentem. At quis non rideat, te etiam Paraſitorum meminiſſe? certè in Barclaium nuſquã hæc ſuſpicio. Ab Aulis abfuit, nullo Principum munere corruptus, nullo allectus. Abſit in cõmunionẽ nominis: venerit quo plerumq; infames Scripturientes Romæ, Romæ euecti, & per hæc indigna figmenta paraſitãtes Pontifici; de quibus aptè Ioannes Maior, Nobilis Theologus, in Cap. 18. Matth: *Quòd verò plures Pontificem extollant quàm Concilium, non miraberis. Concilium rarò congregatur, nec dat dignitates Eccleſiaſticas; Papa dat eas. hîc homines ei blandiuntur, dicentes quòd ſolus poteſt omnia; quadrare rotunda, & rotundare quadrata, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus.* Venio ad Lateranenſe Concilium.

Haud arduum, opinor, oſtendere, hos Canones nunquam à Concilio Lateranenſi promulgatos, & ſolemni more editos; vt prorſus ſit verborum tuorum vana pompa, *cur in editione huius Canonis ne vnus quidem reclamauit? cur ne vnus quidem ex tot Imperatorum & Regum oratoribus mutire auſus eſt?* Scio quàm ſe nuper, vt aſſereret editos, in Torturam Torti torſerit Ioannes Eudæmon; at quo ſucceſſu? quàm ad fiduciam ſuam impari? Dic autem, ſed non æquiuoca fide, an tibi veriſimile, Cardinalis Ampliſſime, huius Concilij quod vt ais *iure maximum dici ſolet* intercidere potuiſſe Canones & Decreta; ſi perfecta, ſi promulgata, ſi à tanto Concilio publicè Orbi data? Intercidere inquam; nam vt omnia tibi concedam, certum, non perueniſſe

ad nos hos Canones, eo modo quo in Lateranenſi Concilio ſunt concepti; ſed vt correcti, imò mutati ab Innocentio. III. non quidem in Concilio, ſed poſt Concilium. Res clara ex ipſorum Canonum verbis. Cap. 11. *In Lateranenſi Concilio piâ fuit inſtitutione prouiſum.* Cap. 33. *Euectionum & perſonarum mediocritatem obſeruent in Lateranenſi Concilio definitam.* Cap. 51. *In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum.* Quæ omnia extra loquendi morem, ſi de ſeipſo Concilium loqueretur. Diceret potius, Hæc Sancta & Oecumenica Synodus Lateranenſis ſtatuit &c. Nihil vos in contrarium; ſed dicitis confirmatos, auctos, & immutatos hos Canones ab Innocentio. III. At id certè poſt Concilium. Patet ex Cap. 11. Ibi Pontifex; *Quia nonnullis propter inopiam, & legendi ſtudium & opportunitas proficiendi ſubtrahitur, in Lateranenſi Concilio pia fuit inſtitutione prouiſum &c.* mox addit. *Verùm quoniam in multis Eccleſiis id minimè obſeruatur, nos dictum roborantes ſtatutum adiicimus &c.* Cap. 39. *De multâ prouidentiâ fuit in Lateranenſi Concilio prohibitum &c. quia verò propter ſuppreſſiones & cupiditates quorundam nullus hactenus fructus, aut rarus, de prædicto ſtatuto peruenit, nos euidentius & expreſſius occurrere cupientes, præſenti decreto ſtatuimus, &c.* Cap. 61. *In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum, &c. Nos autem id fortius inhibentes, &c.* En vt hi Canones non Concilij, ſed Pontificis, & poſt Concilium. Saltem hinc certum, intercidiſſe decreta Lateranēſis Concilij, eo modo quo à Cōcilio ſunt cōcepta; quandoquidē nullibi gentium hodie Canones, de quibus Pontifex ſic meminit, *In Lateranenſi Concilio piâ fuit inſtitutione prouiſum. Fuit in Lateranenſi Concilio prohibitum. In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum.* Vbi, inquam, illi Canones, quos edidit Lateranenſe Concilium, & in hunc deinde modum Innocentius immutauit? Quid autem? Haberemus ſcilicet tàm vetera quàm nòua Concilia, probata, improbata, eo modo, iis verbis, quibus à Conciliorum Patribus ſunt edita; & hoc vnum Lateranenſe, penè nouitium, adeò autem vniuerſale, ita perierit, ne ſciamus quo modo eſt ab illis Patribus concinnatum? Vix te credere opinor, Bellarmine. Multa igi-

tur ibi à Patribus, cogitata, parata, etiam exarata, quæ tamen inedita, nec probata ſolemniter; imò nec veluti in corpus ſimul iuncta, præcipitato per inſperatos motus Concilij exitu, in quo res agebantur ingentes, arcanæ; & auocato Pontifice ad Ligurum & Etruſcorum lites. Sed nec veriſimile ipſum Innocentium ita digeſſiſſe hos Canones; vt retulerit in formam libelluli, ad cæterorum Conciliorum modũ. Cur id enim mortales latuiſſet? cur tot annis hæc compilatio abfuiſſet, à cæterorum Conciliorum codicibus? donec, ſi diis placet, Ioannes Cochlæus, Anno M. D. XXXVII. neſcio ex quo tumulo eam eruit. Is, inquam, mortalium primus, qui Orbi attulerit iunctos hos actus Lateranenſis Concilij (quod trecentis annis præceſſerat) & Ioanni Rinco Colonienſi tranſmiſerit, vt ex eiuſdem Cochlæi conſtat epiſtolâ, excuſâ in Conciliorum editione quæ vulgò Petri Crabbe Franciſcani dicitur, Coloniæ, Ann. 1538. Neque ante editionem illam iſtius Lateranenſis compilationis mentio: licet hæc Cochlæi ad Rincum Epiſtola, à recentioribus editionibus ſublata ſit, vt amoto nouitatis veſtigio ducat id quicquid eſt colorem vetuſtatis. Et hæc ego nõ quòd noſtra interſit quam ſolemniter evulgati hi Canones, ſed in hiſtoriæ gratiam: quam qui veriori dabit indicio, næ me ſpondeo habebit obſequentem.

Demus omnia de more perfecta, Canoneſque à Lateranenſis Concilij Patribus & probatos & editos. Iam diſtinguendum de decretis Conciliorum. Sunt aliqua circa fidem, cùm Patres definiunt, & anathema non credentibus dicunt. & hæc Chriſtianos omnes tenent, modò legitimè & in legitimo concepta Concilio. Idem dixeris, de ordinatione rerum merè ſpiritualium. Alia de moribus, aut rebus humanis. Sed iterum diſtinguendum. Nam ſi prohibentur aut iubentur res imperatæ lege diuina, vel vetitæ (veluti parentes colere, non occidere, non furari) tunc & decretis eiuſmodi certa vis, & in omnes. Neque Concilium propriè illa ſancit, ſed declarat à Numine eſſe ſancita. Sin de rebus agitur quæ ad Politicam ſpectant, ordinemque ciuilem, ea verò non Principes, non magiſtratus tenent, niſi

ſponte conſenſerint, cùm illorum arbitrio, non autem Clericorum ſummus Deus commiſerit hanc regendi Orbis partem: poſſintque nonnũquam agnoſcere hæc Reipublicæ eſſe, infeſta quæ Clerici de illius gubernatione decreuerint, ignari ciuiliũ rerum, vel non ſatis eiuſmodi momenta penſantes, vel denique temporalia iura inuadere, humano & dulci ambitu nixi. Alioqui temporalia omnia in Eccleſiæ iure, & Pontifex, cuius authoritatem etiam præfertis Concilio, poſſit qualibet ſanctione non regium fortè nomen, ſed ius ſibi ac poteſtatem addicere. Nunc iubendo quo modo finiendæ ſint lites, id enim diceret ad charitatem publicam, ideòque ad ſe ſpectare, nunc recidendo mercibus pretia, nunc inſtituendis veſtibus, nunc diſtribuendis præfecturis, nunc temperandis tributis & vectigalibus. Nihil enim in quo non inuenire poſſit, aut ſpecioſè affingere, *ſpiritualitatis* rationem.

Et verò vt ſtatuere de temporalibus tantùm, ita ſancire ſuas & Numinis leges Eccleſia, nonniſi ſpiritualibus pœnis poteſt; niſi fortè ex conſenſu ciuilium Poteſtatũ. Hoc eſt quippe exerrare à ſpirituali poteſtate, hoc vſurpare vim ciuilis Imperij, aut cum Eccleſiaſtico confundere; hoc inquam, vſurpare temporalem vindictam in Regem, quem Alex. Alenſis poſt Ambroſium & Hieronymum pulchrè dixit, *non habere hominem qui eius facta diiudicet, ad corporalem pœnam inferendam*. Quòd ſi temporales pœnas Pontificij iuris facis; poterit certè Papa non hæreſi modò, ſed adulterio, fornicationi, homicidio, minoribus etiam criminibus, vt conuenire crediderit, abdicationem dignitatis in pœnam imponere; ſicque in Principem omnem (quis enim, aut quam rarus, ſine crimine?) in quem irâ, odio, cupiditate incenſus ſit, inuenire idoneam *depoſitionis* rationem. Abſurda impietas: ſed ad quam vos cogit ſententiæ veſtræ vitium: vt vberius Capite quadrageſimo diſſerendum.

Sed nec mirum, ſi Concilia ex iis ſæpè conflata qui omnia volunt Pontifici, ius illi aſſignarint Politicum; cùm pars Antiſtitum in Pontificis terris degat, vbi penè tot Epiſcopi quot oppida; pars illius fauorem ſpe tumida ambiat, plerique ſe di-

expreſſiſſima Lateranenſis ſub Leone X. Concilij verba, quibus dicitur Papam habere *ſuper omnia Concilia authoritatem*, eſſe dubium an Concilium id definiuerit *vt decretum fide Catholica tenendum*, & ideò non eſſe Hæreticos *qui contrarium ſentiunt.* Dices tamen non Hæreticum quidem eſſe, ſed temerarium, repugnare Lateranenſi Concilio ſub Innocentio, & negare temporalem Pontificis poteſtatem. Ais enim eſſe temerarium, ſi quis contra Lateranenſe ſub Leone Concilium, poteſtatem Conciliorum Papæ præponat. Aſt id temerè à te dictum, ſatis oſtendit tot & tantorum Theologorum conſenſio. Audi teſtem certè magnum, Ioannem Maiorem, in Comment. in Matth. Cap. 18. qui ſic pro ſententia quam tu vocas temerariam, *Superius oſtenſum eſt quod Auguſtinus, & alij doctores, tenent partem quam inſequimur: hoc tenuerunt varij Cardinales, vt Ioannes Patriarcha Antiochenus, Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracenſis, Nicolaus de Cuſa Cardinalis, Doctor vocatus Chriſtianiſsimus, Ioannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis, profectò nunquam ſatis laudatus, & noſtra facultas à diebus Concilij Conſtantienſis (in qua plures exercitatos habebis Theologos, quàm in duobus vel tribus regnis) quæ ſic hanc partem fouet, quod nulli hoc licuit aſſerere oppoſitum probabile. Adde etiam quòd æquitas naturalis eſt pro hoc modo.* Quòd ſi fateris non eſſe hæreticum ſentire contra expreſſam mentem Cōcilij de re ſpirituali agentis, imò & definientis; quia eſt dubium an Concilium id ſtatuerit *vt decretum fide Catholica tenendum*: & hic Doctor, imò tot Theologorū conſenſio, non modò nō temerarium, ſed & pium iudicat, aduerſus illius eiuſdem Concilij ire ſententiam. quis hæreticum aut temerarium credat, reſpuere decretum alicuius Concilij, de re temporali agentis, nec docentis ſe id *de fide* tenendum decernere? decretum, inquam eiuſmodi quod ex Catholicis præcipui reſpuant, & omnis generis argumentis faciliimè poſſit euerti.

NVMER. LXXVII.

SED addamus, inquis, *& Lugdunenſe Concilium. Ergo Innocentius IIII. Pontifex, anno ſalutis 1245. Lugduni generale Concilium celebrauit, in quo præter Archiepiſcopos & Epiſcopos vndique euocatos, interfuerunt etiam Balduinus Imperator Orientis cum aliis multis Principibus. Sanctum quoque Ludouicum Francorum Regem eo tempore Lugduni fuiſſe, & Pontifici adfuiſſe, teſtantur Aemilius & Nauclerus. Atque in conuentu illo, Eccleſiam vniuerſam ſine dubio repræſentante, lata eſt ſententia in Fridericum II. Imperatorem, in hæc verba, Nos itaque ſuper præmiſſis, & quam plurimis aliis eius nefandis exceſſibus, cum fratribus noſtris, & ſancto Concilio deliberatione præhabita diligenti, cùm Ieſu Chriſti vices, licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in B. Petri perſona dictum ſit, Quodcunque ligaueris ſuper terram, ligatum erit & in cælis, memoratum Principem, qui ſe Imperio, & regnis, omnique honore, & dignitate reddidit indignum, quique propter ſuas iniquitates, à Deo ne regnet vel imperet, eſt abiectus, ſuis ligatum peccatis & abiectum, omnique honore & dignitate priuatum à Domino oſtendimus, & denunciamus; & nihilominus ſententiando priuamus; omnes qui ei fidelitatis iuramento tenentur adſtricti, à iuramento huiuſmodi perpetuo abſoluentes, auctoritate Apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam de cætero ſibi tanquam Imperatori pareat, & intendat: decernendo quoslibet qui ei deinceps veluti Imperatori, vel Regi conſilium, vel auxilium præſtiterint, ſeu fauorem, ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubiacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio, Imperatoris ſpectat electio, eligant liberè ſucceſſorem. De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum noſtrorum conſilio, ſicut viderimus expedire. Hæc ſententia eſt ſummi Pontificis, toto approbante Concilio, hoc eſt, tota conſentiente, & laudante Chriſtianorum Præſulum vniuerſitate: & tamen audet vnus neſcio quis contrà diſputare, & librum ſuum in lucem edere, atque imperitorum oculos faſcinare. Quòd ſi ſingula per ſe Concilia Catholicæ Eccleſiæ, præſertim cùm in iis præſidet ſummus Pontifex, fidem ampliſſimam faciunt, vt nemini fas ſit contrà ſentire; quanta temeritas eſſet, ſi quis decem Conciliis frequen-*

frequentiſsimis, ſimul iunctis, contradicere auderet? Nam etiamſi Concilia iſta diuerſis locis, & temporibus habita ſint, tamen facilè poſſunt ante oculos mentis omnia ſimul conſtitui, & ex omnibus vnum maximum & numeroſiſsimum fieri, vbi ſimul conſpiciantur Gregorius VII. Victor III. Vrbanus II. Paſchalis II. Gelaſius II. Callixtus II. Innocentius III. & Innocentius IV. Sanctiſsimi omnes, doctiſsimique Pontifices, Apoſtolica authoritate, Reges Hæreticos vel Hæreticorum patronos excommunicantes, atque à regni ſolio deponentes; & ſimul omnes Præſules Eccleſiarum, cum legatis omnium ferè Principum, ſententias tantorum Pontificum, vt iuſtiſsimas approbantes, & collaudantes. Certè ſi Barclaius, aut quicunque illi ſimilis eſt, in einſmodi conuentum introduceretur, mirum eſt, ſi loqui auderet, imò ſi non continuò obmuteſceret. Sanctus Auguſtinus lib. 1. in Iulianum Cap. 2. Concilium Palæſtinum Epiſcoporum quatuordecim, ſatis magnæ authoritatis futurum exiſtimauit ad vnius Iuliani audaciam comprimendam; cur igitur non multò magis valeant ad vnius Barclaij temeritatem damnandam Epiſcopi ſupra mille, qui in decem Conciliis conuenerunt? Hanc igitur ſententiam Eccleſiæ Catholicæ, quam in meis diſputationibus de ſummo Pontifice, cùm iuuenis adhuc eſſem, breuiter attigeram, cogor nunc aduerſus Guilielmum Barclaium ſenex defendere: quem ſanè laborem ab homine, qui ſe Catholicum profitetur, mihi adferendum ſuſpicatus nunquàm fuiſſem. Nam eos qui foris ſunt, & aſsiduè contra me ſcribunt, nihil moror.

Quid tu pro Concilio ſupponis Pontificem? Pollicitus oſtendere quid egiſſent Concilia, das ſententiam Papæ. At hanc in Concilio. quid tum? num ſequitur id ex decreto Concilij? Lata eſt illa ſententia ſtatim penè poſt coactum Concilium, nempe Seſſione tertia. Et ni interueniſſent Franciæ & Angliæ Reges, res ſecũda Seſſione agebatur. Paruum tempus *ad deliberationem diligentem cum ſancto habendam Concilio*, in re præſertim tanta, & quæ deinde tot cladibus afflixit Eccleſiam. Sed & interfuit Cõcilio Thaddæus Imperatoris Nuncius, *qui pro eo*, inquit Abbas Stadenſis ad Annum 1245. *elegantiſſimè allegauit, ita vt plurimorum ſibi audientiam conquireret & fauorem.* Quo modo igitur omnes Concilij patres conſenſerunt Pontifici, ſi tot pro Imperato-

Q

re erant? En vt inanem tryumphum duxiſti his verbis, *Hæc ſententia eſt ſummi Pontificis toto approbante Concilio, id eſt, tota conſentiente & laudante Chriſtianorum Præſulum vniuerſitate &c.*

Licet verò ab euentu conijcere? (certè conijcis, Bellarmine, vbi de depoſitione Childerici) næ id Innocentij facinus explodendum, vnde tot mala, tot clades, quas dolenter illius temporis deſcribunt hiſtoriæ. adeò (Trithemij verbis, in Chronic. Hirſaug. Ann. 1244.) *vt Pontificem viuere tæderet, voluiſſetque ſe nunquam depoſitionem illius* Friderici *cogitaniſſe.* Sed & longum ideò in Romano Imperio interregnum; tum bella, tum clades, velut in vltima fata Auguſti nominis coniuratæ.

Longè denique alia Friderici, quantum ad poteſtatem Pontificis ratio, alia Principum cæterorum; quandoquidem iure eodem nactus erat Imperium, quo deinde amiſit; nempe Pontificali ſententia. Ottone ſcilicet per Innocentium III. abdicato, hic Fridericus ad Imperium ſubuehitur, & in Ottonis quaſi non Imperatoris ditionem armis irrumpit. Igitur aut initium Friderici nequaquam legitimum, cui vis ex abdicatione Ottonis; vel eius depoſitio legitima, quæ per parem Papæ ſententiam. At in cæteris Principibus diuerſa ratio, Bellarmine, qui vel naſcendi ſorte, vel alio iure prouecti. Vnde Author Tractatus, qui incipit *Rex Pacificus,* De poteſt. Papæ. *Quod autem dicitur,* inquit, *de Friderico quem depoſuit Innocentius Papa Quartus, dico quod verum eſt, & de illo Imperatore concedo quod Papa eſt eius dominus temporalis, quoniam ille Imperator fit per electionem, & à Papa confirmationem recipit & Coronam. Nihil horum eſt in Rege Franciæ.* Sed & nihilominus à plurimis improbata hæc Pontificis in Fridericum ſententia, & *quidam Principum,* inquit Abbas Stadenſis, *cum multis aliis reclamabant, dicentes, ad Papam non pertinere Imperatorem vel inſtituere, vel deſtituere.*

NEQVE igitur iſta quęſtio *de materia fidei,* neq; vt *de fide* ab vllo ſancita Concilio, & hi omnes quos refers Põtifices, in partibus, non in Iudicibus numerãdi. Ecce quàm leuis fucus, quem adornas metuenda verborum maieſtate, vt terrorem eli-

cias, vel aſſenſum, à piè timidis, aut à credulitate ſimplicium. In argumentis verò non magis quàm in Authoribus felix, debuiſſes, aut *iuuenis hanc ſententiam non attingere*, aut ſaltem non *nunc aduerſus Guilielmum Barclaium ſenex defendere*, qui cum antiquiori cum maiori Catholicorum parte, hanc temporalem poteſtatem deuouet, tuos teſtes, rationes, argumenta, non per ſophiſmata, confuſaſque ambages, ſed ipſo candore ſimpliciſſimæ veritatis euertit. Sed tandem audiamus quid tu in illum.

IOANNIS BARCLAII PIETAS, SIVE PVBLICÆ PRO REGIBVS AC PRINcipibus, & priuatæ pro Guil. Barclaio ſuo Parente Vindiciæ.

Aduerſus Roberti S. R. E. Card. Bellarmini Tractatum, De Poteſtate Summi Pontificis in rebus temporalibus.

CAPVT PRIMVM.

THEOLOGOS ILLOS ET CANONISTAS, qui aſſerunt temporalem poteſtatem Pontificis, non ſolùm non in modo, ſed nec ſemper in re conuenire; Plurimos verò Catholicorum, cum Barclaio ſtatuere, nihil iuris Pontifici in temporalia Regum eſſe.

§. I.

PRIMO Capiti titulum facis, Ampliſſime Cardinalis, *De Excuſatione Barclaij*, quod his verbis ordiris.

HIS ERGO quaſi Prolegomenis præmiſſis; venio ad librum Barclaij. Is in primo capite totus eſt in ſe excuſando, & purgando, quod in hac quæſtione de Poteſtate Papæ ſcripſerit quod ſcri-

pſit: Ac primùm probat licuiſſe ſibi ſententiam ſuam dicere, quia multi alij Catholici id fecerunt.

Si complures, inquit, tum Theologi, tum Iuriſconſulti, alij poſt alios, in eandem hanc quæſtionem excutiendam incubuerunt, nec priorum de ea iudicium ſequentium Scriptorum ſententijs præiudicauit; cur non & ego aliquem indagandæ veritatis locum (quandoquidem in eo ſtudio ætatem conſumpſi) meo mihi quodammodo iure vendicem?

At quanti momenti ſit hæc ratio, vel ex eo poteſt intelligi, quòd ne ſuo quidem hæredi, aut amico ſingulari perſuaſit. Cur enim hæres ipſius, aut quicunque fuit, qui librum eius edidit, qui certè amiciſſimus fuit, & nomen ſuum, & Typographi, & loci in quo liber editus eſt, ſilentio inuoluendum cenſuit, niſi quia non ſine cauſa exiſtimauit, non licuiſſe authori impunè ſcribere quod ſcripſit?

At verò quanti momenti ſit hæc tua in Barclaium ratio, Bellarmine, *vel ex eo poteſt intelligi, quod ſuo hæredi perſuaſit.* Nam ecce illius hæres qui librum eius edidit, nomen ſuum, & Typographi, & loci, in quo liber editus eſt, ſilentio inuoluendum iam non cenſet; neque anteà inuoluit quod *exiſtimaret non licuiſſe authori impunè ſcribere quod ſcripſit.* Sed huic tumori, quem totidem penè verbis in tua Præfatione inflas, ſatis antè reſpondimus.

§. 2.

NAM alioqui, inquis, *Hæreticorum omnium errores excuſari poſſent. Ergo licuit Catholicis Scriptoribus qui cõſentiunt in re, diſputare de modo: non licuit Barclaio aduerſus omnes alios Scriptores, atque aduerſus Conciliorum etiam Generalium ſententiam, negare omninò poteſtatem ſummi Pontificis in temporalibus: quemadmodum licuit, & licet Scholaſticis Doctoribus, qui confitentur in Deo vnitatem eſſentiæ cum Trinitate perſonarum, multa diſputare de attributis eſſentiæ diuinæ, & perſonarum conſtitutione: Sed non licuit Arianis veteribus & nouis, vel eſſentias Dei ſcribendo multiplicare, vel Trinitatem confundere. Pari ratione licuit, & licet Catholicis Doctoribus, qui conſentiunt de ſubſtantia ſeptem Sacramentorum, diſpu-*

tate de multis, quæ ad fidei fundamenta non pertinent; non tamen licet, nec licuit Sectarys Lutheranis & Caluiniſtis tam multa ſcribere contra ſubſtantiam & numerum Sacramentorum: quod idem de alijs fidei dogmatibus dici poteſt.

Fruſtrà tàm aliena ſimilitudo, tàm inuidioſa, Bellarmine. Certè quæ de Catholica fide ſunt, ita in Scholis poſſunt aut libris agitari, vt de ijs quæ illorum ſubſtantiam non euertunt diſputandi ſubtilitas permittatur. Cætera non modò quanta ſint, aut qualia, ſed & an ſint omninò, Chriſtiana libertate ſcrutamur. Itaque nec Hæreticorum errores excuſari, quòd ſubſtantiam eorum quæ de fide ſunt, ſollicitant; nec accuſari Barclaius poteſt, quòd quæ *de fide non ſunt*, ea an ſint aggreſſus ſit indicare.

Erras quoque quod Canoniſtas illos atque Theologos, in quos Barclaius ſcripſit, ais quantum ad temporalem Pontificis poteſtatem de re quidem conuenire, ſed de modo diſputare. licet enim, quantum ad malorum abdicationem Principum, de poteſtate Papæ conſentiant, tantûque de modo & ratione illius poteſtatis inter ſe diſceptent; non in alijs tamen caſibus de ipſa poteſtate conueniunt; quandoquidem Canoniſtæ, & qui ſequuti Canoniſtas Theologi, volunt omnibus Principibus cuiuſcunque religionis atque vitæ vero ac directo dominio ſuperſtare Pontificem, vt dominum feudorum Vaſallis, aut Optimatibus Regem; adeò vt per hanc temporalem poteſtatem poſſit iura merè Ciuilia & Politica in his aut illis regnis ipſe ſtatuere; à Regibus verò ſtatuta abrogare; denique iubere, imperare, moderari, in temporalibus, nõn in malorum modò aut negligentiũ Regum, ſed & piorum ditione. Vide Inter cæteros Auguſtinum de Ancona, quæſt. 1. & 22. De poteſtat. Eccleſ. Bozzium lib. 1. Cap. 1. lib. 2. Cap. 16. De temporal. Eccl. Monarch. & paſſim illos libros, Doctorem Martham, in libris de Iuriſdictione, præſertim 1. part. Cap. 18. num. 1. & Cap. 20. num. 32. At hoc genus imperium, Theologi non quoad modum tantùm, ſed quoad poteſtatem prorſus negant: adeò vt non plus de poteſtate Pontificis qualem iſti Theologi fingunt, recidat Barclaius, quàm de illâ

ad Canoniſtarum effictâ ingenium, ſuſtulerunt Theologi. Sed nec ipſis Theologis ſatis conuenit, qui Principes poſſint per Pótificem abdicari, qui non poſſint. Quidam nolunt ſub hoc ictu, Infideles Principes poni; quidam volunt; alij cum hac exceptione concedunt, ſi infeſti ſint fidei, & moleſti fidelibus; vt pluribus dicendum eſt Cap. 3. §. 18. En vt non de modo tantùm inter illos, ſed & de ipſa poteſtate quæritur. Non enim diſputant quo modo, aut quo iure temporalia piorum Principum, & ſuo munere ritè fungentium, mutare, regere, imò in iis regnare Pontifex poſſit; aut quo modo infideles Principes, ſed Eccleſiæ non noxios, deponere; ſed an illud vllo iure aut vllo modo poſſit.

§. 3.

SVBIVNGIT, inquis, *Barclaius. Monendus in primis Lector eſt, omni me reuerentia & beneuolentia Sedem illam proſequi; nec id ant hîc aut alibi agere vt debitæ poteſtatis & dignitatis aliquid decedat Vicario Chriſti, & Succeſſori Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.*

At hoc videtur eſſe ſimile ei, quod ſcribit S. Marcus cap. 15. Percutiebant caput eius arundine, & ponentes genua adorabant eum: & quod ſcribit S. Ioannes cap. 19. Veniebant ad eum & dicebant, Aue Rex Iudæorum, & dabant ei alapas. Sic enim Barclaius omni reuerentia & beneuolentia proſequitur Apoſtolicam Sedem, ſed interim poteſtatem eius ferè dimidiat.

Os tuum locutum eſt aduerſum te, Bellarmine, quæ hîc in Barclaium conjeciſti; non aliud quippe molitum quàm de veſtris ſophiſmatis Eccleſiæ & Pótificis bono impeditæ veritatis frontem euoluere. At vos tanquam ex Africæ familiis, quæ quod laudare videbantur effaſcinando perdebant, dum dicitis Pontifici, *Aue Rex Chriſtianorum*, imò, *Rex Mundi, Eccleſiæ alapas datis, & blaſphemare facitis inimicos Dei propter verbum hoc.* Populi nimirum Principéſque per hæreſeõn aut ſchiſmatum mala à Romana Sede ſciuncti, nihil in ea amplius quàm hoc iugum,

velut

velut vltimæ ſeruitutis, exhorrēt. Id verò ne directè, vel indirectè ſubeant, acri odio ſæpè totam infeſtant Eccleſiam. Sic vos dum *omni reuerentia & beneuolentia proſequimini Apoſtolicam ſedem; interim poteſtatem eius non dimidiatis modò*, ſed ex multis euellitis terris, & ſi eodem inſiſtitis gradu (ô caſſus ſim vates!) euelletis ex pluribus.

§. 4.

ADDIT *poſteà Barclaius*, inquis, *Eos itaque obſecro, qui ante me bono, vt opinor, animo ſcripſerunt, ne indignētur aut ſuccenſeāt, ſi ab illorum opinione receſſero: neq; enim (vt cū S. Auguſtino loquar, Epiſt. III.) quorumlibet diſputationes, quamuis Catholicorum & laudatorum hominum, velut Scripturas Canonicas habere debemus &c.*

At ego non indignor, neque ſuccenſeo, quòd à mea opinione vel Barclaius, vel alius quicunque receſſerit: ſed illud æquo animo ferre non poſſum, quòd à communi Scriptorum ſententia, in re tam graui, imò etiam à Conciliorum vniuerſalium ſenſu, & conſenſu vllus recedat. Et quamuis non debeamus libris Doctorum, quantumuis Catholicorum & laudatorum hominum, eam reuerentiam, quam Scripturis ſanctis debemus, tamen negari non poteſt, quin communi Scriptorum ſententiæ multum omnino tribui debeat, vt à temeritate excuſari non poſsit, qui contra torrentem Doctorum vt dici ſolet, ſcribendo nititur.

Imò communi ſententiæ magnorum veterúmque Scriptorum adhæſit Barclaius, nec à debito Conciliorum receſſit obſequio. Hæc, inquam, non obiicienda Barclaio, ſed illis Doctoribus qui ab aliquot ſeculis demum enixi in primæ torrentem Eccleſiæ, temporalem poteſtatem tribuere Pontifici. Doctorum igitur duos cœtus, duóſque torrentes aduertebat Barclaius; et in primo quidem eſſe, Patres antiquos, *qui tunc de iſta cauſa iudicauerunt.* (Auguſt. lib. 2. contra. Iulianum.) *quando in eos nemo poteſt dicere perperam cuiquam vel aduerſari vel fauere potuiſſe. Nondum enim extiteratis contra quos ſuſciperemus de hac quæſtione conflictum.* quos denique, cùm cruorem atque vitam in

R

Chriſtianæ fidei pignus darent, conſtat nihil ſuper æquum largiri Principibus, aut Eccleſiæ negare, voluiſſe. Per alium verò torrentem eiuſmodi homines agi videbat, qui vndecimo primùm ſæculo inter denſam orti barbariem, non poterant non errare, cùm à priſcorum deſciſcerent curſu; qui denique iam non Pontificem, vt Pontificem modo colebant, ſed vt Principem, multis ſuccinctum viribus, multa potentia adornatum. Noli mirari, Bellarmine, ſi ſe priori torrenti Barclaius addidit. Sed relinque mirandum, quòd tu ipſe neglecto antiquitatis alueo, hanc recentem maluiſti voraginem.

§. 5.

NAm, inquis, *ipſe idem Sanctus Auguſtinus, qui ſcripſerat, diſputationes quorumlibet hominum nullo modo æquandas eſſe auctoritati Scripturarum diuinarum, Iuliani temeritatem arguit, quòd ſe auderet opponere vndecim ſcriptoribus Catholicis, quorum verba & ſententias diligenter expendit lib.* 1. *cap.* 2. *& lib.* 2. *cap. vlt. aduerſus Iulianum.*

O idoneæ ſimilitudinis memorandum exemplar! Iulianus fœda Pelagianorum hæreſi infamis, & Orthodoxos authores improbo faſtu deſpiciens, nimiæ ſuperbiæ ab Auguſtino arguitur. Barclaius, cum omni antiquitate Chriſtiana quandam nouitiorum opinionem refellens, cenſuræ notam apud Bellarminum eandem fert, quam tanto hæretico Auguſtinus adſcripſit.

§. 6.

DEINDE *Barclaius*, inquis, *ad rem propius accedens, refert duas Catholicorum ſententias: Alteram, quam plerique Canoniſtarum ſequuntur, quòd in Summo Pontifice ſit poteſtas vtraque, ſpiritualis & temporalis, vt Chriſti Vicarius eſt: Alteram, quæ Theologis ferè communis eſt, quòd poteſtas Summi Pontificis, vt Chriſti Vicarius eſt, ſpiritualis propriè ac per ſe ſit, ſed tamen per eam diſponere*

poſsit de temporalibus, vt ad ſpiritualia ordinantur.

Callidè. Ais Barclaium referre duas Catholicorum ſententias, & ſic illius mentem exponis, quaſi vltrò conceſſerit quæ ingenti præiudicio noſtram cauſam affligant: nimirùm, quòd omnes Catholici vobiſcum ſentiant (ſic enim plurimi tua verba accipient, *refert duas Catholicorum ſententias*) quódque indirectæ poteſtatis opinio Theologis ferè communis ſit. Iam enim non videris ex tuo, ſed ex Barclaij ſenſu loqui: producis denique eo modo Canoniſtarum ſententiam, vt illorum inuidioſam ineptiam, quam detexit Barclaius, iam in Barclaij inuidiam mitioribus verbis celes. At ſi adhibuiſſes tuo more, verba Barclaij, audiuiſſet ex ipſo tuus lector, non illum cum Catholicis omnibus componi ad prælium, ſed cum aliquot qui *nimis Pontifici addicuntur*. Vidiſſet, non eum credere quam refutat ſententiam, *Theologis ferè omnibus communem*, ſed duntaxat *quorundam Theologorum* eſſe; Canoniſtas denique ea rudibus ſæculis concepiſſe, quæ hodie, vt clementiſſimè dicam, riſum expectent.

§. 7.

TVM *Barclaius*, inquis, *ſententiam ſuam, pro qua nullum Catholicum ſcriptorem citat, ita proponit. Mihi vero, inquit, neutra iſtarum opinionum, quantum ad temporalem poteſtatem, ſatis firma viſa eſt, & paulò infrà. Theologi itaque iſti Canoniſtarum opinionem probiſsimè refellunt, ſed pace ipſorum dicam, nec ipſi melius ſentiunt. Hæc ille, qui ſatis apertè ſe prodit tanquam alterum Iſmaëlem è regione vniuerſorum fratrum ſuorum fixiſſe tabernaculum, vt manus eius contra omnes eſſent. Geneſ. 16.*

Non ſine iniuriâ in Barclaium dicis, eum ita ſententiam ſuam proponere, vt pro illa *Catholicum ſcriptorem nullum citet.* Sic ſuſpicionem facis, ipſum Hæreticis aſſertoribus vſum eſſe. At hîc ſolùm ad quas partes tranſiret oſtendens, nullius Authoris momento innixus eſt; neque opus videbatur, antequam ad certamen deſcenderet; ſed paſſim alibi, ſententiis Pontificum atque

Patrum (quorum aliquot mox Capite proximo ipſe enumeras) ſuam cauſam inſtruxit.

Sed hunc dicis apertè ſe Iſmaëlis ſimilem prodere, cuius manus contra omnes ſit. Quid igitur in Præfatione ſcribebas, eum *veritum ne incredibilis arrogantiæ ac temeritatis argueretur, ſi quaſi alter Goliath aduerſus acies omnium Catholicorum vnus procederet, multitudinem aduerſariorū diſsimulaſſe?* Ille verò è regione fratrum non tetendit, vt dicis, *ſed ſeparatus eſt à tabernaculis eorum,* qui in Chriſtos domini ſurrexerunt.

§. 8.

E*XTREMAM partem*, inquis, *primi capitis totam conſumit in refutatione vel potius irriſione Bozij, qui cùm ſe Theologum profiteatur, Canoniſtarum opinioni adhærere maluit. De qua re nihil habeo quod dicam. Nam Bozij opinionem neque refutare neque defendere ſtatui; ſed id tantùm in quo Catholici omnes conueniunt, & in quo à Barclaio omnes diſſidemus confirmare, meque ipſe ab eiuſdem Barclaij obiectionibus propugnare decreui.*

Mirum nec vel leuiſſimo ictu, ſaltem in bonorum gratiam Regum, te Bozij perſtrinxiſſe ſententiam, qua Principes omnes in Romanam ſeruitutem, non fidei ac religionis tantùm nomine, ſed *ſimpliciter ac directè* deducit. Neque ferendus es, cum te propugnaturum dicis id, in quo Catholici omnes conueniūt, & *in quo à Barclaio omnes diſſident*. Nam & ſi de hac cauſa per diſceſſionem ſtatuendum eſt, ipſa multitudine obtinebimus cauſam. Cur enim Barclaij liber à maximis laudatus Theologis per Chriſtianum orbem vbique colatur, vbique præter vnam Romam venalis ſit; Tuus autem, quem in Barclaium conſcripſiſti, à Galliis, publico auguſtiſſimæ Curiæ decreto exulare iuſſus ſit, in Hiſpaniis lateat, & in pulcherrima Italiæ parte grauiſſimis pœnis & omnino memorabili mulcta aut legi prohibeatur aut ſeruari? Vnde, inquam, tot Catholicorum, imò penè omnium in hanc cauſam conſpiratio, ſi ab omnibus Catholicis receſſit Barclaius?

CAPVT II.

Quo ſenſu poteſtas Eccleſiæ ſit Ciuili ſuperior. In Canone, Duo ſunt, XCVI. Diſt. afferri ab aduerſariis truncatam, & peruerſam ſententiam Papæ Gelaſij, qui examuſſim pro Regibus. Diſcretam omnino ab Eccleſiaſtica poteſtate Ciuilem, non ſubiectam, non ſubordinatam. De iure quod ſibi Pontifex in Imperatorem vendicat; quod nec ad cæteros Principes poteſt extendi. Hoſium aperte noſtram ſententiam aſtruere; contrà quàm Bellarminus opinatur; qui & Gregorij Nazianzeni verba & mentem corrumpit. De collatione animæ & corporis, cum Eccleſiaſtica & Politica poteſtate.

Bellarminus verò hunc iſti Capiti titulum ſcripſit, *Excutitur Principium ſiue fundamentum doctrinæ Barclaij.*

§. I.

IN *ſecundo capite*, inquis, *Barclaius fundamenta iacere aggreditur doctrinæ ſuæ: quorum vnum, ac fortè primarium eſt, Poteſtatem Eccleſiaſticam & Politicam iure diuino diſtinctas & ſeparatas eſſe, vt quamuis ambæ à Deo ſint, vtraque ſuis terminis concluſa in alterius fines inuadere ſuo iure nequeat, neutriq; in alteram imperium ſit. Ad probandum hoc principium adducis Can. Duo ſunt; &; Cùm ad verùm diſt. 96. Cap. Nouit. de Iudiciis, Cap. Per venerabilem, Qui filij ſunt legitimi. S. Bernardum, lib. 1. de Conſideratione; Ioan-*

nem Driedonem, lib. 2. de libertate Chriſtiana, cap. 2. & Hoſium Cordubenſem Epiſcopum, apud Athanaſium in Epiſt. ad ſolitariam vitam agentes.

Atqui hoc principium, ſiue fundamentum, in vltima particula falſum omninò eſſe contendimus, in illis videlicet vltimis verbis, Neutrique in alteram imperium ſit. Siquidem affirmamus, Eccleſiaſticam poteſtatem, diſtinctam quidem eſſe à Politica, ſed ea non modo longè nobiliorem, verùm etiam ità ſuperiorem eſſe, vt eam dirigere & corrigere, & in certis caſibus, in ordine videlicet ad finem ſpiritualem, & vitam æternam, eidem imperare poſſit.

Nihil nobis das, niſi tuum αυτὸ ἔφα. Quæritur, *an poteſtas Eccleſiæ ita ſit Politicâ ſuperior, vt eam dirigere & corrigere, & eidem in certis caſibus imperare poſſit?* Barclaius negat; quia ab authoribus omni exceptione maioribus neceſſaria conſecutione colligitur, has poteſtates ita eſſe diſtinctas, *vt neutri in alteram imperium ſit.* Tu Barclaij rationem contendis eſſe vanam, *quia poteſtas Eccleſiæ, ita eſt Politicâ ſuperior, vt eam dirigere & corrigere, & eidem in certis caſibus imperare poſſit.* Quid eſt aliud quàm ijſdem verbis, quæ quæſtionem faciunt, aduerſarij argumenta velle diluere? Nec negamus quodam ſenſu eſſe verum, Ciuilem poteſtatem ab Eccleſiaſtica & dirigi & corrigi poſſe; nempe vt ab illa edoceatur Dei legem, & ni à vitiis iuſſa receſſerit, ſpiritualibus pœnis coërcita à Sacramentis aliena ſit, & ſaluo temporalium rerum iure, à fidelium communione diuiſa. Sed nec illa mens tibi extitit, nec ſi eſſet, contra illam propoſitionem pugnaret, *neutri poteſtati in alteram imperium eſſe.*

§. 2.

NEQVE *vltima*, inquis, *illa particula, videlicet, neutrique in alteram imperium ſit, inuenitur in teſtimoniis allegatis, ſiue ex Canonibus, ſiue ex Doctoribus.*

Neque Barclaius dixit hæc verba, ſed (quod idem eſt) ſenſum & mentem iis in locis eſſe. Alioqui quod ſolemne eſt aliorum proferenti ſententias, iſtam partem diuerſo charactere ſi-

gnarct. Sed his miſſis, videamus quibus teſtimonijs Barclaius ſuam ſententiam aſſeruerit, & quid in contrarium tàm ſolemnis patronus adducas.

§. 3.

IN *Canone duo ſunt*, inquis, *qui deſumptus eſt ex Epiſtolâ Gelaſij Papæ primi, ad Anaſtaſium Imperatorem, hæc habentur. Duo ſunt quippe Imperator Auguſte, quibus principaliter Mundus hic regitur, authoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas: in quibus tantò grauius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis regiminibus hominum in diuino ſunt reddituri examine rationem. & infrà. Noſti itaque ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam poſſe redigi voluntatem. Hæc ibi, vbi non ſolùm non habetur, quod Barclaius dicit, Neutri in alteram imperium eſſe; ſed habetur omninò contrarium: Nam ſi Pontifex redditurus eſt Deo rationem, pro regiminibus hominum, certè dirigere debet ea regimina, & ſi forte deuiant, corrigere atque in viam reducere. Quomodo autem poteſt dirigere & corrigere humana regimina, ſi nullum in ea imperium habet?*

Tibi autem in hoc Canone præſidium? imò pernicies veſtræ cauſæ. Nam pendamus verba Gelaſij. Dicit per Pontifices atq; Reges principaliter Mundum regi, verâ & certâ partitione, ſi inde cum Barclaio colligis, *neutri poteſtati in aliam imperium eſſe*; ridiculè verò, ſi ſummum ius Pontifex in temporalia Regum habet (directè an indirectè nihil moror, quandoquidem effectus eſt idem; nec quæritur quomodo ius habeat, ſed quale ius, & an habeat) ſummum inquam ius: niſi fortè ſummum non eſt, poſſe Regi poteſtatem abrogare; & eas leges ferre, in quas committere Principes abſque priuatione regni non poſſint. Vt tu Cap. 40. multis diſſeris. Dicendum fuerat, *à Pontifice principaliter Mundum regi*, ſi vt hoc capite fusè ſcribis, ita ſubordinatur ac ſubiicitur Politica, Eccleſiaſtico iuri, vt in Regno omnes artifices Regiæ arti. Nam quis dicat regnum à Rege & aliquo artifice *principaliter* gubernari? A Rege & aliquo artifice, dixi; non à Rege & aliquo Magiſtratu ſub Rege conſtituto. Vis enim

non vt vicarios & mandata iuriſdictione fungentes, ſed vt viliores artifices Orbis terrarum Reges Pontifici o faſtigio eſſe ſubiectos. An verò ab ijs Gelaſius Mundum regi, imò *principaliter regi* dixiſſet, quos ſciuiſſet à ſeipſo, nimirum Pontifice, regi, & regi quidem & plecti in illo poteſtatis genere quo ipſi Mundum regunt? En vt veſtra in Gelaſium pugnat opinio; ex qua omninò ſequitur, à ſolis Pontificibus principaliter Mũdum regi, cùm & in ſpiritualibus ſummi ſint & in temporalibus ipſos Reges iudicent, & temporalibus coërceant pœnis. Non conſentit Gelaſij verbis, inquam, hæc indirecta Põtificis in Reges authoritas, quæ ad illius nutum libera, infinita, tanquam in precarios poſſeſſores eſt: licet hanc ſeruitutem medicato verborum fuco tegas; vt eſt vberius, duodecimo Capite, diſſerendũ.

Sed triumphas veluti perculſo Barclaio in ſequentibus eiuſdem Canonis verbis. *In quibus tantò grauius eſt pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipſis regiminibus hominum in diuino ſunt reddituri examine rationem. & infra. Noſti itaque ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam poſſe redigi voluntatem.*

O quanta res Pontificibus agitur iſtis verbis, *& infra.* Magna res Bellarmine; niſi enim Gregorius VII. hanc Gelaſij truncaſſet epiſtolam, fuiſſet res aperta, nec idonea veſtræ fraudi. Verba ſunt Gelaſij. *Noſti enim, fili Clementiſſime, quòd licet præſideas humano generi dignitate, rerum tamen præſulibus diuinarum deuotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas tuæ ſalutis expetis: inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis, eiſque vt competit diſponendis, ſubdi te debere cognoſcis religionis ordine potius, quàm præeſſe. Noſti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.* Quid apertius? quid imperitis imponitis? Dicit Gelaſius Imperatorem *præſidere humano generi dignitate*, ergo & Pontifici quatenus ciuis & homo. Niſi fortè ex humano genere Pontifex non eſt. Addit, Principem in diſpoſitione & perceptione Sacramentorum Sacerdotibus ſubdi; & *inter hæc*, id eſt, inter illa ſpiritualia & ſacramentalia, pendere ex Sacerdotum iudicio. Tu ſublatis illis verbis, *inter hæc*, ita refers, importuno prorſus dolo; *Noſti itaque ex illorum te pendere iudicio.* Subduxit ergo

go Gregorius. VII. totam periodum, qua dicitur Imperatorem hominibus præſidere *dignitate*, Sacerdotibus autem ſubiici in ſumendis Sacramentis. Tu verò, Bellarmine, eradis etiam τὸ *inter hæc.* (qua verò confidentia?) vt innuas dixiſſe ſimpliciter & ſine exceptione Gelaſium, *Imperatorem ex Sacerdotum pendere iudicio*; cùm ſcripſerit tantùm, id fieri, *inter Sacramenta*, & *in ſumendis cæleſtibus Sacramentis.* Cætera in eo Canone, ſcilicet, *Talibus igitur inſtitutis talibuſque fulti authoritatibus, &c.* iam non Gelaſij verba ſunt; ſed Gregorij. VII. Libet igitur cum Gelaſio profiteri, Pontificum iudicio res ſpirituales Eccleſiæ eſſe regendas; ſi paſtoritio muneri defuerint, rationem errantis pecoris redituros. Sed apertiſſimis verbis de ſpirituali agit iudicio, & ſpirituali regimine, per quæ, ſi homines ſibi medicinam adhiberi non ferunt, ſatis eſt Pontifici dicere, Popule meus, Grex meus, quid potui facere & non feci? Neque Gelaſius hoc de ſummo tantùm Pontifice, ſed de Pontificibus in genere, & Sacerdotibus. Nec de illa quam cogitas indirecta in Reges (nam tunc necdum illius aut vmbra, aut nomen) ſed de directa in Spiritualia poteſtate. *Quomodo autem*, inquis, *poteſt dirigere humana regimina, ſi nullum in ea imperium habet?* Dico corrigi, & dirigi poſſe à Pontificibus humana regimina ſpirituali imperio atque modo, vt Gelaſius Papa diſertè perſcribit, & illius temporis ſolebat Eccleſia; non temporalibus pœnis, & poteſtate in temporalia excurrente, vt nouis deinde ſeculis per corruptos inualuit mores.

§. 4.

PARI *ratione*, inquis, *in Canone, Cùm ad verum, qui ex Epiſtola Nicolai Papæ Primi, ad Michaëlem Imperatorem, ſumptus eſt, non habentur illa verba, Neutri in alteram imperium eſſe. Hæc enim ſunt verba Pontificis Nicolai; cùm ad verum ventum eſt, vltra ſibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium vſurpauit: quoniam mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Ieſus actibus propriis, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis vtriuſque diſcreuit.*

Hîc quoque nullo verbo indicatur, Neutram poteſtatem in alteram habere imperiũ, ſed ſolùm diſcretas eſſe actibus, dignitatibus & officiis.

At ego non aliis quàm Barclaij verbis vtar. *Si neque dignitatibus*, inquit, *neque officiis, neque actibus, coniunctæ ſunt hæ poteſtates, dicas nobis ecqua in re ſunt coniunctæ? ſi dixeris, in eo quod altera alteri ſubordinetur & ſubiecta ſit; id ipſum eſt quod negamus, quodque ſi verum eſſet, ſequeretur neceſſariò poteſtates illas, neque dignitatibus, neque officiis, ſed tantùm actibus eſſe diſcretas, atque ita hanc Nicolai Pontificis ſententiam falſam eſſe.* Huic argumento mox prolixè reſpondes; ſed ne vim tot verborum in pauca reuocans, videar tuos neruos exſcindere, integrum & illibatum te producam. Sic tu ergo.

Pergit deinde Barclaius & Bozium exagitat, eiuſque reſponſiones & diſputationes refellit: quæ ipſi Bozio integra relinquo; non enim defendenda ſuſcepi, niſi ea, quæ cauſam communem vel meam particularem attingunt: quale eſt illud quod in extremo capite Barclaius dicit, non poſſe vnam poteſtatem alteri ſubordinari, & ſubiectam eſſe, niſi dignitas & officium, quod eſt in ſubordinato, ſit etiam in ſubordinante. Nam ſubiectionem & ſubordinationem poteſtatis Politicæ ad Eccleſiaſticam, omnes Catholici docemus: ſed non omnes admittimus, quod Barclaius inde colligit. Hæc enim ſubordinatio duobus modis poteſt intelligi: vno modo, vt poteſtas quæ eſt in ſubordinato, deriuetur à ſubordinante, qualis eſt poteſtas Vicarij, quæ deriuatur ab eo, cuius eſt Vicarius, & Legati quæ deriuatur à Principe, qui eum legauit, & Iudicis ſiue Præſidis, quæ deriuatur à Rege: & tunc ſine dubio poteſtas ſubordinantis includit poteſtatem ſubordinati; Altero modo vt vna non deriuetur ab altera, ſed ob id ſolùm ſubiecta & ſubordinata ſit alteri; quia finis vnius ſubiicitur & ſubordinatur fini alterius, qualis eſt ſubordinatio & ſubiectio variarum artium ad artem regẽdi populos, quæ Regia dici poteſt. Verè enim dixit Poëta,

Excudent alij ſpirantia mollius æra,
Credo equidem, viuos ducent de marmore vultus:
Orabunt cauſas melius, cœlique meatus
Deſcribent radio, & ſurgentia ſidera dicent.
Tu regere imperio populos Romane memento.
Hæ tibi erunt artes.

Ars enim regendi populos diſtincta eſt ab artibus, ſculptoriâ, oratoriâ, aſtronomicâ, & alijs ſimilibus, neque vna deriuatur ab alia, neque vna propriè alteram includit: & tamen omnes ſubordinantur & ſubiectæ ſunt arti regendi populos, vt poſſit Rex omnes dirigere ad communem populi vtilitatem, & niſi pareant, exterminare de regno ſuo, vel remouere quoſlibet artifices, & alios ſubſtituere: quoniam fini artis Regiæ ſubiiciuntur, & ſubordinantur fines artium cæterarum. Iam igitur ſi ſubiectio & ſubordinatio poteſtatis Politicæ ad Eccleſiaſticam intelligatur priore modo, vtique ſequitur, vt poteſtas Politica coniuncta ſit Eccleſiaſticæ; neque video quomodo id non repugnet verbis Gelaſij, Nicolai, & Innocentij Summorum Pontificum; nec non Hozij, Bernardi, Driedonis: ſed ſi intelligatur poſteriore modo, vt nos eam intelligimus, tum ratio & exempla Barclaij nihil omninò concludunt: quemadmodum enim ars Regia non includit artem Sculptoriam, neque Sculptoria deriuatur à Regia: & tamen ars Regia imperat Sculptoriæ, eamque ſubiectam & ſubordinatam habet, & poteſt ac debet Rex Sculptori iubere vt non ſculpat ſtatuas obſcœnas, ne corrumpatur iuuentus; neque ex auro, vel argento, vt ea metalla ſeruentur ad vſum magis neceſſarium: neque ſtatuas ſuas nimis magno pretio vendat, ad coërcendam auaritiam: ſic ars Eccleſiaſtica regendi animas, quæ eſt ars artium, & præcipuè reſidet in Papa, non includit neceſſariò artem Regiam, neque neceſſe eſt, vt omnia Regna deriuentur ab Eccleſia; & tamen quia finis eius eſt vita æterna, ad quam ſubordinantur omnes alij fines, ſubiecta & ſubordinata eſt illi ars politica regendi populos, & poteſt, ac debet Summus Pontifex Regibus imperare vt non abutantur poteſtate Regia ad Eccleſiam euertendam, ad hæreſes, & ſchiſmata fouenda, ad perniciem denique æternam animæ ſuæ, & populorum ſibi ſubiectorum; & ſi non obtemperent, cùm admoniti fuerint, poteſt eos de Eccleſia per cēſuram excommunicationis eijcere, & populos à iuramento fidelitatis abſoluere, denique etiam eos Regno exuere, & Regia poteſtate priuare.

Dicis non ſubordinari Eccleſiaſticæ poteſtati ſecularem, eo modo, quem Barclaius ex veſtra recitauit ſententia; ſed alio, qui reuera effectu non diſcrepat, nec minus eſt contra Nicolai Pontificis verba: Nempe *artem Eccleſiaſticam regendi animas, quæ*

eſt ars artium, & præcipuè reſidet in Papa, habere ſibi ſubiectam & ſubordinatam artem Politicam, vt ars Regia inferiores artes ſubiectas & ſubordinatas ſibi habet. At hanc ſententiam prorſus euertit ſupremum artis Politicæ faſtigium, quæ cùm ſumma, cùm abſoluta ſit, nec quatenus Politica à Spirituali quicquam accipiat, certè nec ſubordinari illi poteſt. Summa, inquam, nec à Spirituali quicquam habens; quandoquidem ex ſe non refertur ad aliud vltimum quàm ad politicam pacem; ad quam non inſtruitur à Spirituali; vt mox dicendum vberius. Sed nec negem ita ſpiritualiter ſubordinari Pontificibus Reges, vt temporaliter Regibus Ciues. Sculptor, aut Pictor, aut quemcunque de Rep. nominabis, ſubordinatur Regi vt ciuis, vt homo, vt corporis politici membrum; non autem quatenus Chriſtianus, diuinæ iracundiæ obnoxius, aut promiſſorum hæres. Rex quoque ſubordinatur Pontifici, non vt Princeps Politicus, non vt Populi ſummus Rector, ſed vt ſpiritualis filius, & vnus de arca Noë, extra quam non eſt ſalus. Quid aliud colliges quàm temporales illi pœnas, huic autem ſpirituales in ſibi ſubditos eſſe conceſſas? Referamus ad animum ſimilitudinem quam ipſe concinnaſti. Princeps cui ars temporalis imperij committitur, quidquid è Rep. eſſe viderit, inferioribus artificibus, puta pictoribus aut textoribus, imperabit; ſi bono publico obſint, iuſta ſeueritate vlciſcetur. Ita ſummus Chriſtianorum paſtor de ijs quæ ad fidem & ſalutem pertinent ſuo iure diſponet; impios aut perditos acerbè caſtigabit. At verò quibus pœnis in artifices aut ciues Princeps aget? nonne illis, quæ ſuæ poteſtati cohærent, vt cùm temporaliter præſit, temporaliter quoque deſæuiat? Certè neque de peccatis, vt peccata ſunt, cognoſcet, neque Eccleſiæ limen claudet. Sic Pontifex, qui ſpiritualiter præeſt, quibus modis in merentes inſurgat, niſi vt eos qui ſpiritualiter errant, ſpirituali vltione caſtiget? Neque Rex, inquam, Eccleſiaſticas pœnas in quemquam effundet, cùm Eccleſiaſtica iuriſdictione nulli præſit, neque Pontifex temporalibus pœnis vindicabit Principum facta, in quos temporalem iuriſdictionem non eſt nactus.

An autem nec illud cogitabas Bellarmine, artifices, qui in Rep. degunt, non aut propter officiorum ſuorum vilitatem, aut finem, aut Regiæ præſtantiam artis, ſubordinari Regi, ſic vt ab illo & corrigi poſſint & plecti; ſed quia illi artifices partem ciuilis & temporalis Reip. faciunt, quæ ſe tota ciuiliter & temporaliter Regi ſubmiſit? Conſtat, hominem peregrinum in cuius Principis peruaſerit fines, ſtatim & in illius poteſtatem concedere: puta aut fullonem, aut ſutorem, à Francis ad Belgas tranſiiſſe; num in illum quòd aut ſutor aut fullo ſit, Belgarum Principi ius quæretur? Non hoc dices, opinor; ſed vt in hominem Belgici cœli terræque participem, qui ſi aut fullo non eſſet, aut ſutor nihil minus noui Principis imperio acceſſiſſet.

Vides omnem tuæ ſubordinationis rationem ſine ordine aut ratione eſſe. Primùm enim non minores artes arti Regiæ; ſed minores artifices, non tamen propter artificium, ipſi Regi ſupponuntur. Deinde non ſat apta ſimilitudine conferuntur, poteſtas artis ſupremæ temporalis, in artes inferiores temporales, & artis ſupremæ ſpiritualis in artem ſupremam temporalem, quæ cùm ſuma ſit cùm ſuprema, ſubiici aut ſubordinari nõ poteſt vt mox fuſius, Cap.3.§.6. Cap.14.§.1. Sed & nobis ſatis eſt, quòd admiſſa tuæ ſubordinationis ratione Summum Sacerdotiũ *dignitatibus, actibus, officiis,* non à regno diſtinguetur: ita vt Barclaij argumentum nullomodo tetigeris. Dicit; ex Nicolai Pontificis ſententia, has poteſtates dignitatibus, actibus, officiis eſſe diſtinctas; *ecqua igitur*, inquit, *in re coniunctæ ſunt? ſi dixeris in eo quòd altera alteri ſubordinetur & ſubiecta ſit*; *idipſum eſt quod negamus*. Nihil minus hanc ſubordinationem & ſubiectionem, nempe *idipſum quod negamus*, vt vaticinabatur Barclaius, protuliſti, contentus dicere te non Reges ità ſubordinare Pontifici, vt Vicarios aut Legatos; Cùm tamen in hac ſubordinatione quam effingis, nihilo magis iſtæ ſummæ poteſtates (quod hîc vnum quæritur) actibus, officijs, dignitatibus diſtinguantur. *Regis eſt dignitas* vt ſummus quantum ad temporalia in ſua ditione emineat (Cap. Per venerabilem, Qui filij ſunt

legitimi.) At vos vultis ipſum quoque Pontificem, licet ſpiritualem Iudicem, ſummum tamẽ *in temporalia* & ſupra Reges eſſe; id tùm paſſim hoc libro, tum expreſſiſſimè doces cap. 12. §. 2. & 3. *Regis officium*, ſtatuere per quos adminiſtretur Reſp. nimirùm quos ærario præfici velit, quos militaribus officiis, quos iuri dicundo. Atqui id Regis officium Pontificali auctoritate confunditur, quæ poteſt decernere vt ſi qui ſuis obſtiterint Bullis, aut aliquid à ſe vetitum omninò patrauerint, *honore ſuo priuentur*, id eſt, vt hoc ipſo deſinant eſſe Præſides, Cancellarij, Duces, & omni dignitate abeant, etiam Rege inuito. Ita mox interpretaberis Gregorij Magni verba, capite quadrageſimo. Imò neque *actibus* hæ poteſtates diſtinguentur, cùm vtraque poſſit in temporalia imperare. Idem, inquam, actus erit Pontificis temporalia imperantis, qui & Regis: Nec obiicias finem Pontificis ſpiritualem eſſe, at Principis merè Politicum: neque enim finium diuerſitas facit vt non ſit eiuſdem generis actus qui à pluribus exercetur, licet in varios tendentibus fines.

Quid igitur intereſt qua ſubordinatione hæ ſubordinentur poteſtates, ſi effectus eſt idem in Reges, & neutro ſenſu Nicolai Pontificis ſententia locum habet? ex quâ rectè collegit Anton. de Roſellis. Monarch. part. 1. Cap. 38. Papam & Regem, *nullum ab altero in ſuis officiis dependere, ſed à Deo vtrumque immediatè procedere.*

§. 5.

ET *quoniam*, inquis, *idem Nicolaus paulò poſt ſubiungit Chriſtianos Imperatores egere Pontificum miniſterio pro æterna vita, & contrà Pontifices vti legibus Imperialibus pro curſu tantùm vitæ temporalis: apertiſsimè indicatur finem poteſtatis Pontificiæ, ſuperiorem eſſe fini poteſtatis Politicæ; ac per hoc poteſtatem Pontificum imperium habere ſuper Politicam poteſtatem, quatenus opus eſt vt poteſtas Politica non impediat adeptionem vitæ æternæ, ad quam à Pontificia poteſtate dirigenda eſt.*

Ecquis negat, finem Spiritualis poteſtatis, digniorem illo eſſe, quem ſibi proponit Politica? ſed & ſuperiorem; eo ſenſu quo aliquid ſuperius dicimus, excellentiæ ſuæ non poteſtatis ad inferiora reſpectu. quod infers, *At per hoc poteſtatem Pontificum habere, &cat.* mala conſecutione illatum eſt; cùm ex duabus rebus ſæpè vna præſtantiorem finem habeat, neque aliam ideò ſibi ſubiectam; quando nimirum *vna res non dicit ordinem ad aliam*, qualis eſt poteſtas Politica, quæ vel teipſo teſte (lib. 5. de Rom. Pont. cap. 6.) non dicit ordinem ad Eccleſiaſticam, *vt patet*, inquis, *in infidelibus vbi eſt vera poteſtas Politica ſine ordine ad aliquam veram poteſtatem Eccleſiaſticam.* Qua de rè mox fuſius Cap. 3. §. 6. & Cap. 14. §. 1. Ais igitur, Pontificiam poteſtatem Politicæ imperare, *quatenus opus eſt vt poteſtas Politica non impediat adeptionem vitæ æternæ.* At repono ad hunc æternum finem *opus haud eſſe* illâ, de quâ agimus poteſtate, abdicandorum Regum. Certum enim nullam deeſſe Eccleſiæ poteſtatem, quæ ſit neceſſaria ad æternæ adeptionem vitæ, neque tamen de facto ſemper poſſe deponere illos Reges quos Papa iudicauerit deponendos. Neque Fridericus II. Imperator; Philippus Pulcher, Ludouicus XII. Galliæ Reges; Henricus VIII. & Elizabetha Reges Angliæ, ita tangi potuerunt hoc fulmine, vt de regno exciderent. At verò ſi poteſtas abdicandorum Regũ eſſet neceſſaria Eccleſiæ; id eſſet vt poſſit infeſtos ſibi Reges de facto priuare viribus, non ſolo regni iure. Quis enim concipiat, neceſſarium eſſe Eccleſiæ, vt poſſit Principi ſibi clades inferenti auferre ius regni; non verò neceſſarium vt poſſit eidem de facto auferre potentiam? Certè ſi alterutrum neceſſarium, erit hæc *facti* non ſolius *iuris* priuatio. Cui inquam non neceſſarium potius videatur Eccleſiæ, vt poſſit ſe à cladibus vindicare, quam vt poſſit facinoroſo Regi, auferre ius regnandi, ſæpe inutili & ſæpe infeſtâ Chriſtianorum incolumitati ſententia? Vt iam antè Prolegomenis diximus. Num. 42. Cùm igitur *opus non ſit* ad *adeptionem vitæ æternæ*, vt Eccleſia *de facto* regnis exigat, malos, ignauos, Reges; certè neque opus eſt, vt exigat de iure regnandi. Accedit quòd Eccleſia per tempeſtates à malis

excitas Principibus, non poteſt extingui; ſed & ſolet illuſtrari. Tu inter cæteros mihi author, lib. 4. de Eccleſia, Cap. 6. vbi dicis, *Duraſſe Eccleſiam à Chriſto huc vſque, fruſtra eam oppugnantibus primò Iudæis, deinde Paganis, vltimò Hæreticis, nec ſolùm duraſſe, ſed etiam ex perſecutionibus creuiſſe. Vt enim aquæ diluuij Palatia Regum obruebant atque deiiciebant, Arcam verò Noë magis ac magis attollebant: ita perſecutiones Regna temporalia facilè deſtruunt; Chriſti regnum, quod eſt Eccleſia, non ſolùm non deſtruunt, ſed etiam illuſtrant.* Addis etiam in hanc rem veterum Patrum ſententias. Non igitur, vel ex tua ſententia, neceſſarium Eccleſiæ vt eiuſmodi Principibus abrogetur Imperium. Scio perſecutionem, impietatem, tyrannidem, magno Chriſtianis incommodo; gemitu, precibus amoliendam, omni denique ratione quæ ſit commoda ac licita. At non inde collegeris ſæuiendum in Principes: ſed quærendum ſupereſt an hæc ratio ſit commoda & licita; quod, vt vides, ex neceſſitate ſpiritualis finis nuſquam ritè deduxeris. Id, inquam, & quærendum, & alia argumentatione probandum: cùm non liceat per ſcelus refutare ſcelera, per impietatem ab impiorum iugo recedere, nec ſequatur, ſi à facinoroſis prematur Eccleſia, per fas nefaſque euendam. *Non ſunt facienda mala, vt indè eueniant bona.*

§. 6.

SIC etiam, inquis, *in cap. Nouit. de Iudic. & in Cap. Per venerabilem. Qui filij ſunt legitimi, quæ ſunt Innocentij tertij Pontificis, nihil omninò habetur vnde colligi poſſit, Politicam poteſtatem ſpirituali, ſiue Eccleſiaſticæ poteſtati non eſſe ſubiectam.*

Ain' quæſo? Atqui ſic in Capit. *Nouit.* habetur. *Non putet aliquis quòd iuriſdictionem illuſtris Regis Francorum perturbare aut minuere ſtudeamus, cùm ipſe iuriſdictionem noſtram nec velit nec debeat impedire.* Quis non cum Barclaio inde aſſumat, non magis ſpiritualem poteſtatem in temporalia, quàm temporalem in ſpiritualia iure poſſe excurrere? quandoquidem hæc inter ſe à Pontifice conferuntur; Et gloſſa, licet immanè addicta Pontifici ſic

fici ſic habeat. *Excuſat ſe Papa, dicens quòd non intendit iudicare de feudo, ſed de peccato.* Hinc collige Pontificem non modò non temporalem Iudicem Regum eſſe, ſed nec in temporalia iudicare; quam diſtinctionem hoc libro non ſemel inculcas. Nam alioqui potuiſſet ſpiritualis iſte Iudex in temporalia inſpicere, & de feudo iudicare; quod tamen ſe nec facere, nec moliri, apertiſſima excuſatione teſtatur. Non moror Innocentij interpretis ſenſum, qui primus in hunc locum diſtinctionem veſtram directæ & indirectæ poteſtatis inuenit.

Porrò in Cap. *Per Venerabilem*, cui rei hæc ſententia; *Cùm Rex ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcat?* Quo modo qui non habent in temporalibus ſuperiorem, temporales ab aliquo metuant pœnas? quales ſunt bonorum publicatio, Regni priuatio? Vnde, inquam, in temporalibus pœnas expectent, cùm in temporalibus teſte Pontifice maiorem non agnoſcant, & par in parem, multò minus inferior in ſuperiorem, imperium obtinere non poſſit? Ac de illo Canone fuſiùs infra Cap. 12. §. 2.

§. 7.

ALIOQVI, dicis, *non decreuiſſet idem Pontifex in Concilio Lateranenſi generali, cap. 3. poſſe Principes ſeculi per Apoſtolicam Sedem principatu priuari, ſi negligentes eſſent in purgandis ſuis terris ab hæretica labe, & admoniti ab Epiſcopis non obedirent.*

Neque idem ipſe Ottonem IV. Imperatorem depoſuiſſet, ſi exiſtimaſſet poteſtati Eccleſiaſtica nullum imperium eſſe in Politicam poteſtatem.

Quid hoc rerum? modò hunc Canonem à Concilio Lateranenſi decretum dixeras, nunc ais à Pontifice in Concilio factum. Niſi fortè nihil intereſt, à Concilio, an in Concilio; à Concilij Præſide, an à toto Concilio aliquid decernatur. Sed de hoc Canone ſat à nobis in tuorum Prologomenōn Anacriſi, Num. 76.

De Ottone dici poſſit hunc de facto, non de iure à Pontifice

in ordinem eſſe redactum. Nam vt Canoniſtæ ipſi ferunt, *facta Pontificum, non faciunt fidei articulum*, & aliud ſcribere Innocentius potuit; facere aliud. Niſi fortè nemo factis, in ſententiam pugnat quam ſcriptis probauerit. Sed quoniam plus in Imperatores iuris quàm in cæteros Principes vindicarunt Pontifices, & plus etiam iurgiorum cum illis extitit; operæ pretium erit rem totam paucis euoluere.

Pace igitur Romani imperij; cæterorum Principum iura per ſuæ mutationis æſtus haud quaquam ſecũ rapit. Sciendum igitur Imperatores qui poſt Caroli Magni ſtirpẽ in Occidente imperarunt ex Pontificum ſententia Sedi Romanæ deuinctos, obnoxios, & beneficiarios extitiſſe. Ideò ſibi multa in Imperatorem iura competere ipſi ſcripſerunt; Germaniæ Principibus qui ius eligendi Imperatoris habent, *hanc poteſtatem ab Apoſtolica Sede perueniſſe*, ſcripſit iſte idem Innocentius Tertius, (Cap. *Per Venerabilẽ*, de Electione) qui & illic affirmat *quòd ius & authoritas examinandi perſonam electam in Regem* Romanorum, *& promouendam ad Imperium, ad Papam ſpectat, qui eum inungit, conſecrat, & coronat.* Imò & in Canone, *Tibi domino*. diſt. 63. relatum eſt Ottonis iuramentum, quod dicitur per Procuratores præſtitiſſe Pontifici; et *Iuramentum fidelitatis* appellatur à gloſſa: ac quod eſt amplius, Clemens V. Clement. vnic. de iure iurando, dicit *in libro Pontificali Romano hoc iuramentum præſtandum Pontifici per Imperatorem coronationis ſuæ tempore contineri*, Et, *Quin iuramenta huiuſmodi fidelitatis exiſtant à retrò Romanis Principibus non fuiſſe hactenus hæſitatum.* Sed & fusè, & ex profeſſo contendit, hoc iuramentum, quod Imperator Pontifici præſtat, eſſe verè & propriè fidelitatis iuramentum; cui neceſſariò conſequeretur Imperium in feudis Eccleſiæ Romanæ numerandum, vt rectè arguit Almainus, de ſupr. Pot. Eccleſ. & Laic. quæſt. 2. Cap. 5. cùm niſi vel directo, vel ſummo domino fidelitatis iuramentum non præſtetur. Ita Gregorius Septimus, vt eſt in Lamberto Schafnaburgenſi, hanc conditionem Henrico Quarto tulit, vt in imperium reſtitutus, *ſubditus Romano Pontifici ſemper, dictóque obediens foret.* Et Pontificibus graue, ſi

Imperatorium nomen in Epiſtolis ſuo nomini præponeretur. Vnde Papa Adrianus ad Fridericum Primũ Imperatorem (Vide Appendicem ad Radeuicum.) *In literis ad nos miſſis nomen tuum noſtro præponis, in quo inſolentiæ, ne dicam arrogantiæ, notam incurris. quid dicam de fidelitate B. Petro & nobis à te promiſſâ & iuratâ*, &c. Is ipſe in alia ad eundem Fridericum Epiſtola (Radeuicus in Appendice ad Ottonem. Cap. 9.) *Debes enim glorioſiſſime fili*, inquit, *ante oculos mentis reducere, quàm gratanter & quam iocundè alio anno mater tua Sacro Sancta Romana Eccleſia te ſuſceperit, quanta cordis affectione tractauerit, quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit & honoris; & qualiter Imperialis inſigne coronæ libentiſſimè conferens, benigniſſimo gremio ſuo, tuæ ſublimitatis apicem ſtuduerit confouere.* Eiuſdem Adriani Legatus, cùm Germaniæ Principes ægrè illius Epiſtolæ ſenſum decoquerent. *A quo ergo habet*, inquit, *ſi à Domino Papa non habet Imperium*? Vide Radeuicum lib. 1. de geſtis Frid. cap. 9. & 10. Hinc Canoniſtæ pronunciant, cum Ægid. Bellamera, in Can. *Alius.* 15. q. 6. quòd *Papa poteſt deponere Imperatorem qui ab eo temporalitatem recognoſcit.* Nec dubitauit Azorius, Societatis Ieſu vir, in eandem ſententiam ſcribere, Tom. 2. Inſtit. lib. 4. Cap. 19. *Profectò*, inquit, *ex Canonico iure conſtat, Imperium quale nunc eſt à Romano Pontifice dari, ipſique ſubijci, ac Imperatorem Romani Pontificis poteſtati ſubeſſe.* Paulò pòſt. *Ex his omnibus perſpicitur, Imperium Romanum, quale nunc eſt, ex Romani Pontificis authoritate pendere, tanquam ei ſubiectum.* O liberum Imperatorem, quiſquis tulerit eo modo de ſua libertate ſcribentem!

Mitto plura de Pontificum in Imperatores poteſtate, ex ipſis Pontificum reſcriptis, annotare, quos certum in hunc tumorem non elatos ante Henrici IV. tempora, id eſt (vt Ottonis Friſing. verbis vtar) non ante *euiſceratum & viribus exhauſtum* Imperium. Neque hic diſputo, num Pontifices Imperium à Græcis ad Francos Germanoſque tranſtulerint, num ideò illis ius in Imperatores quæſitum ſit. rem commodius exequẽdam, Cap. 4. §. 6. Satis huic loco, oſtendere, Pontifices ſibi id poteſtatis in Imperatores vendicaſſe, quod in homines ſedi Ro-

manæ per fidelitatis iuramentum omnino ſubiectos; cui ſeruituti cæteros Reges nullâ vel iuris vmbrâ potuerunt addicere; vt argumentum non ſic ritè deduxeris; *Pontifex teſtatur ſe hoc aut illud in Imperatorem, ergo & in cæteros Reges poſſe.*

At verò ex Imperatoribus multi hunc Pontificis dominatum ſuo faſtigio duxerunt indignum, profeſſiſe liberos, non Romano Pōtifici, non vlli mortalium, in temporalibus mancipatos. Ex his Henricus. VII. qui, vt Pontifex refert in eadem Clementin. De iureiur. *præſente hominum multitudine copioſâ reſpondit, ſe non fore cuiquam ad iuramentum fidelitatis adſtrictum, & quod nunquam fecerit iuramentum propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus.* Et Fridericus Primus Adriani offenſus epiſtolâ, deſtinatis litteris per varias Imperij partes, inter cætera in hæc verba reſcripſit. *Cumque per Electionem Principum à ſolo Deo Regnum & Imperium noſtrum ſit, qui in paßione Chriſti filij ſui duobus gladijs neceſſariis regendum Orbem ſubiecit, Cumque Petrus Apoſtolus, hac doctrinâ mundum informauerit, Deum timete, Regem honorificate; quicunque nos Imperialem coronam pro beneficio à domino Papa ſuſcepiſſe dixerit, Diuinæ inſtitutioni & doctrinæ Petri contrarius eſt, & mendacij reus erit.* Quidam alij ad omnes conditiones deſcenderunt, ſeu terrore Pontificum omnia ſuis armis & fœderatis quatientium, ſeu ab ipſis Pontificibus ad Imperium euecti, & tantum beneficium multis pactis in Romanæ gratiam Sedis, veluti conſtituta mercede penſantes; Inter quos Otto iſte, cui Innocentius III. Imperij cauſa fuit; cùm in Philippum Ottonis æmulum Electores præter vnum Colonienſem conſenſiſſent, vt refert Abbas Stadenſis ad annum 1198. Hinc in Epitome vitarum Cæſarum, *Philippus Friderici Barbaroſſæ filius Henrici VI. frater à Germanorum Procerum parte maiore Imperator eligitur: At Innocentius III. Ottonem Saxoniæ Ducem, cuius maiores olim Pontificiam dignitatem tutati ſunt, ab aliquot Principibus electum confirmat, inungit, coronaque Imperiali exornat.* & infrà. *Otto Saxonum dux, quem in Philippi odium Imperatorem legerat Innocentius Pontifex* &c. Et hîc Otto tantùm Sedi Romanæ indulſit, vt à Clemente V. Pontifice inter illos numeretur, in dict. Clement. vnic. de Iureiur.

qui plurimùm Eccleſiæ conceſſerint. Mox tamen, ſiue nouis mutatus conſilijs, ſiue ſublato æmuli metu, in aliud ingenium abijt, Romanæ Eccleſiæ ditionem infeſtans. Vnde Innocentius, qui illi auctor Imperij, eum quoque abdicare annixus eſt; quod forte in hominem potuit, Coronam ijs conditionibus adeptum, *& ſub fidelitatis iuramento.* quandoquidem *nemo videtur fraudare eos qui ſciunt & conſentiunt.* (L. Nemo. D. de regul. iur. Cap. Scienti. eod. tit. in 6.) neque tamen in ſummos Principes (qualis non eſt qui iuramentum fidelitatis alteri præſtat) ius ſibi vendicare. *Quod dicitur octauò*, inquit Io. Pariſienſis, Cap. 15. de Pot. Reg. & Pap. *quòd Papa deponit Imperatorem. Reſponſio; Verum eſt, illum quem ipſe poſuit, qui ab ipſo accepit feudum, & ex cauſa rationabili: Tamen iſta argumenta ſunt de facto, & dicunt factum, non tamen quid fieri debeat.* Hæc abdicatio, inquam, Ottonis, illis Principibus præiudicio eſſe non poteſt, de quibus idem Pontifex dixit, quod *ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcũt.* Nam *antè omnia animaduertendum eſt.* (L. Si vnus, 27. §. antè omnia. D. de pactis) *ne conuentio in alia re facta, aut cum alia perſona, in alia re, alia ue perſona noceat.* Et, *non oportet ex ſententia ſiue iuſta, ſiue iniuſta pro alio habita alium prægrauari* (L. Lucius Titius, 21. D. de his qui not. infam.) Præterea, *quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.* Cap. quæ à iure. De reg. iur. in 6. L. quod contra rationem. D. eod. Denique vt paucis abſoluam, vis eiuſmodi exemplis exigua. Nemo neget ab aliquot Pontificibus vſurpatum vt Imperatores ac Reges abdicarent; at hoc quærimus, quo iure, quaue iniuria.

§. 8.

SANCTVS quoque Bernardus, in primo libro de Conſideratione, dicit quidem Pontificis poteſtatem eſſe in peccata, & ſpiritualem; ſed idem S. Bernardus lib. 4. de Conſid. cap. 4. vtrumque gladium ſpiritualem & materialem dicit eſſe Eccleſiæ, & materialem ad nutum Pontificis euaginandum eſſe: quæ ſanè non diceret, niſi crederet gladium materialem gladio ſpirituali eſſe ſubiectum.

Bernardum pro ſe ſtare Barclaius quàm verè docuerit, & quàm inuitum in veſtram ſectam trahas, dicendum à nobis Cap. 19. §. 1. & 2. Sed & ſponte iam fateris, eum dicere Pontificis poteſtatem eſſe in peccata, & ſpiritualem; addere debuiſti eſſe tantùm in peccata, & tantùm ſpiritualem. Nã Pontifices in alienam meſſem ſuam falcem dicit immittere, cùm temporalibus ſe immiſcent; & quidem ſe legiſſe Apoſtolos ſtetiſſe iudicãdos, nunquã autem ſediſſe iudicaturos. Quod non aliter quàm de temporalibus accipias, cùm de ſpiritualibus Apoſtolos iudicaſſe vbique cum Bernardo legamus.

§. 9.

PORRO *de ſententia Ioannis Driedonis*, ais, *nulla dubitatio eſſe poteſt: nam dicit quidem poteſtates Eccleſiaſticam & Politicam eſſe diſcretas; ſed dicit etiam Politicam Eccleſiaſticæ adeò debere eſſe ſubiectam, vt poſſit Pontifex in certis caſibus, in ordine ad vitam æternam, Reges & Principes Regnis ſuis dominiiſque priuare: vt nos ſuprà allatis verbis ipſius indicauimus.*

Quod eſt ad Driedonem, non hunc ſecum vbique ſenſiſſe dixit Barclaius; ſed in eo exultauit, quòd nonnulli, qui aut ſcrupulis, aut affectu, aut imprudenti religione acti, hanc Pontificis poteſtatem aſſerunt, vi veritatis victi à ſe ſæpe diſſentiant. Hîc enim Driedo aſſerit has poteſtates verè & propriè actibus, dignitatibus, officiis eſſe diſtinctas; cui neceſſariò conſequitur, vt iam oſtendimus, neutri in alteram eſſe imperium. Sed gratias illuſtri veritati inter authores, quos Barclaius Patronos ſuæ cauſæ citauit, neminem præter Ioannem Driedonem, hominem nouitium, & leuem ſi ad cæteros appendatur, extitiſſe, de quo poſſes dicere *nullam dubitationem eſſe*, quin in veſtris partibus numeretur, ſed nec totus, in veſtram iurauit ſententiam; vt differendum eſt Cap. 13. §. 5.

T

§. 10.

DENIQVE *Hoſij*, inquis, *Epiſcopi Cordubenſis verba à S. Athanaſio commemorata, diſtinctionem officiorum vtriuſque poteſtatis demonſtrant, æqualitatem non demonſtrant: Tibi Deus, inquit, Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi diuinæ, ita & tu caue, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias: date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ Dei Deo. Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere, neque tu Thymiamatum & Sacrorum poteſtatem habes, Imperator.*

Quid tibi vis cum his verbis, *diſtinctionem officiorum demonſtrat, æqualitatem non demonſtrat?* Atqui de diſtinctione agimus; de æqualitate non curamus: de diſtinctione, inquam, qua nec Pontifex in Principem quicquam poteſt, nec in Pontificem Princeps; Quam diſtinctionem adeò perſpicuam Hoſius fecit, vt videatur timuiſſe ne quis tandem ſui ſenſus corruptor exiſteret. Tibi Deus Imperium, inquit, nobis Eccleſiam concredidit. At hoc falſum, ſi ſumma Imperij & Regnorum diſpoſitio eſt Pontifici concredita; mala, inquam, diſtinctio, ſi Sacerdotibus non modò Eccleſia commiſſa eſt; ſed etiam propter Eccleſiam, inſpectio & Imperium *in temporalia*, veluti neceſſaria quædam connexio Eccleſiaſticæ accedens prouinciæ.

Pergit Hoſius, *Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere*, inquit. quæ tu verba ſic infrà diluis cap. 4. §. 8. quòd etiam ſi Pontifex Imperium non gerat, poteſt tamen vt Pontifex malis Regibus Imperium abrogare. Itane? quaſi verò Hoſius id nomen *Imperium* ſcripſerit tantùm pro Imperatoria dignitate. Nugator fuerit, niſi his verbis, *imperium in terris*, intellexerit poteſtatem in hæc terrena & temporalia imperandi. Alioqui tuo ſenſu locutum, ità arguiſſet Imperator; fruſtra dicis neque vos *imperium in terris*, neque me ius Thymiamatum habere. Nam vt vos directè quidem ſpiritualia procuratis, in-

directè autem in humana intenditis, corrigitis Principes, eoſque vbi viſum, amouetis. Ita ego directè quidē in terris Imperiū teneo, ſed tamen indirectè in Thymiamatum iura inſpicio, ne ab improbis Eccleſiæ miniſtris res ſeculi perturbentur. Mihi enim æquè diuino iure inucmbit vtilitati Imperij proſpicere, ac vobis Eccleſiæ: Nam ille (vt fatemini) Deus qui vobis Eccleſiam, idem mihi commiſit Imperium.

Sed quibus perſuadeas, Bellarmine, eum non habere in terris Imperium (quoquo iure, quoquo nomine, aut Imperium, aut Imperans appelletur) qui eos omnes poſſit qui Imperium tenent in terris à ſuis Imperiis remouere, qui collocatus ſit *in ſupremo Iuſtitiæ throno*, qui denique, *Imperia, Regna, Principatus*, (Gregorij VII. verba ſunt) *& quicquid habere mortales poſſunt, auferre & dare ſe poſſe* contendat? Habemus igitur aut locutum inſulsè Hozium, aut has Poteſtates, ex illius ſententia, ita diſtinctas, vt vna in alteram nihil poſſit.

Hac *diſtinctione* poteſtatum admiſsâ, facilis æqualitatis aut inæqualitatis diſputatio relinquitur. Vel enim inæqualitatem intelligis, qualis inter diſcretas res, & nobilitate impares reperitur, vt inter oratoriam & ſutoriam, artes, aurum, argentúmque, metalla; & ſic Pontificum poteſtatem non negamus excellere: Vel de inæqualitate agis, quæ digniori parti in minùs dignam ius & poteſtatem concedit, vt Regi in ciuem, in ſeruum domino, in filium patri, quo ſenſu falſum eſt de harum poteſtatum æqualitate Hoſium non egiſſe; cùm hoc modo *Diſtinctio* & *æqualitas*, idem ſonent. Et quidem ſi eſſent inæquales, eo ſenſu, poteſtates, quòd ſpiritualis in temporalem poſſit inſpicere, eamque temporaliter caſtigare, falſum eſſet, *non eſſe fas Sacerdotibus in terris tenere imperium*. Quod enim maius in terris Imperium, quàm imperare Imperantibus, quàm de terrenis diſponere, quàm terreno Imperatori terrenum Imperium abrogare? Nugaretur, inquam, Hoſius ſi tantùm de nomine Imperatoris illi ſermo, ac non potiùs de poteſtate in temporalibus imperandi. Vides vt harum poteſtatum diſtinctionem, imò & æqualitatem aſſeruit.

HAEC

§. II.

HAEC ille Hoſius *qui non repugnat*, inquis, *S. Gregorio Nazianzeno, qui Oratione ad populum timore perculſum, & Præſidem iraſcentem, apertiſsimè docet, Eccleſiaſticam poteſtatem itá ſe habere ad Politicam, vt anima ſe habet ad corpus: animam autem præeſſe corpori, illudque regere, eique imperare nemo vnquam in dubium reuocauit.*

Sancto Gregorio Nazianzeno neque Hoſius repugnauit, neque Barclaius; ſed tu (ignoſce tam ſeriam cauſam iure tuenti) Gregorij mentem & verba non ferendo errore corrumpis. Is in Concione docuit ſpirituale Epiſcoporum Imperium, ciuili Imperio præſtantius eſſe atque perfectius, quòd illud animam, iſtud corpus (anima vtique inferius ac vilius) regat. Sed Politicum regimen ſpirituali ſubiici nuſquam dixit. En verba, (in quibus triumphare vis,) pro concione alloquentis Magiſtratum. *Nam vos quoque imperio meo ac throno lex Chriſti ſubiicit. Imperium enim nos quoque gerimus, addo etiam præſtantius ac perfectius; niſi verò æquum eſt, ſpiritum carni faſces ſubmittere, & cæleſtia terrenis cedere.* Hoc & ego dicerem, & niſi irreligioſus nemo neget. Sed nec ſemper minus digna ſubijciuntur magis dignis; nec eſt in Gregorio quod tu dicis. *Eccleſiaſticam poteſtatem ita ſe habere ad Politicam, vt anima ſe habet ad corpus.* Nec enim vnam ad aliam dirigit, aliique ſubordinat. Sed, quod in confeſſo eſt, dicit animam nobiliorem eſſe corpore, ideoque & ſpirituale reginien nõ cedere Politico, ſed omninò eſſe nobilius; ita tamẽ nobilius, vt qui illi præfecti ſunt non modò Politicæ poteſtati, licet ignobiliori, non imperent, ſed etiam in Politicis ſubſint. Vnde paulò antè dixerat, ſe qui ſacerdos erat, qui Epiſcopus, *propter conſcientiam pẽdendo tributo eſſe obnoxiũ.* Mens igitur Gregorij, & quidem aperta legentibus. Vos quidẽ, ô Politici magiſtratus, imperium in nos geritis; nam *inter cæteras noſtræ doctrinæ leges* (verba ſunt Gregorij, ibidẽ) *hanc quoque habemus cũ primis laudandam, & à ſpiritu, qui id quod præſtare poſſumus, cum eo quod*

pulchrum & honeſtum eſt, explorauit, legeque ſanxit, præclarè conſtitutam, quâ vt ſerui heris ſuis, & vxores viris, & Eccleſia Chriſto & diſcipuli magiſtris ac paſtoribus dicto audientes eſſe atque obtemperare iubentur; ita nobis etiam præſcribitur, vt ſublimioribus poteſtatibus pareamus, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam; vt qui pendendo tributo ſimus obnoxij. At nos etiam imperium in vos gerimus; illudque veſtro perfectius, nam terrena poteſtis imperare, nos cæleſtia: vobis noſtræ vitæ tranquillitas commiſſa eſt, nobis porrò veſtra ſalus. Adoret igitur faſceſque ſubmittat iuriſdictioni noſtræ veſtra potentia; cui tamen ſumus obnoxij, humiliori quidem, ſed & à Deo ordinatæ. qui cùm author ſit & noſtræ poteſtatis & veſtræ, idem vtrimque eſt parendi vinculum. Neque noſtra eſt dignior quòd illi vos obſequi magis oporteat, quàm nos veſtræ, ſed quòd imperet digniora. Par inquam vtraque in imperandi iure, impar in mandatorum dignitate.

Ingens omninò diſcrimen, Bellarmine, inter ſubiectionem corporis & animæ, & harum poteſtatum. Quid, inter cætera, liquidius, quàm corpus vt corpus referri ad animam, & animam vt animam referri ad corpus; quandoquidem vnius compoſiti Phyſici eſſentiales partes ſunt? At nequaquam poteſtas Politica, vt Politica, ad ſpiritualem ordinatur, vt tu ipſe faſſus es (cum abſque illius conſortio perfecta, integra, abſoluta eſſe poſſit, & plerumque apud infideles extiterit) multò minus ſpiritualis vt ſpiritualis, ad Politicam. Duæ ſunt, & diſtinctæ poteſtates, nobilitate impares, libertate æquales.

Sed & quæ rerum confuſa calamitas, ſi oratorijs ſimilitudinibus, quas ſancti & eloquentes homines, qualis Nazianzenus fuit, in populi concione proferunt, ita ſollicita fides habenda eſt, vt ad tam grandes conſequentias valeant, & omninò exactæ habeantur? multò certius Gregorij verba ex Gregorij factis, quam ex tuo ſenſu concipias. Chriſtianorum opes tunc validiſſimæ erant, Principes impij, Conſtantius, Iulianus, Valens; nec is tamen vel leuiſſimo aſſeruit verbo, ius faſque Eccleſiæ malos Principes principatu deiicere. Quid etiam toties

monendus es, non hîc de Summo Pontifice modò, ſed de omnibus Epiſcopis Gregorium eſſe locutum?

Quæ apud te ſequuntur ad ſecundi capitis finem cunċta conſumis in duplici ſubordinationis genere diſtinguendo: ſed hæc paulò antè ad verbum recitata, & vt opinor, ſatis excuſſa, non tanti ſunt vt ſecundum certamen mereantur.

CAPVT III.

Bellarminum truncare argumenta Barclaij; & iterare quæ ſuperius, pro ſua ſententia attulerat. De Extrauag. Bonifacij VIII. Vnam ſanctam: Bellarminum ſuam ſententiam perperam ex Scripturis deducere; & ex ſubordinatione ſinium, ac poteſtatum: Fruſtra oppugnare argumentum, quod Barclaius texit à poteſtate Apoſtolorum in ſuis temporis Chriſtianos; quâ maiorem Papa non poteſt obtinere. Apoſtolos temporalem poteſtatem non habuiſſe. Solutum argumentum ex Apoſtoli verbis, ſi nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? Num Chriſtus liberauerit nominatim Petrum, & Apoſtolos, à ſubiectione Ethnicorum Principum. Apoſtolos fuiſſe de iure ſubditos Regibus, aut ſuæ doctrinæ repugnaſſe. B. Paulum agnouiſſe nominatim, ſe Cæſari ſubiectum; cùm ad eum appellauit. De illius præcepto, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Ex Bellarmini ſententia colligi, duriori conditione Reges in Eccleſiam admitti quàm priuatos. Aſſerta ſimilitudo Barclaij inter Pontificem, & patrem adoptiuum, contra Bellarmini ſophiſmata. Ineptiſſimè conferri à Bellarmino Joiadam qui Athaliam ſuſtulit,

& Prophetam qui vnxit Iehu in Regem, Romano Pontifici Reges & Principes abdicanti. Vanam reddi ab eo rationem, cur Eccleſiâ Chriſtianâ tot ſeculis hac poteſtate non ſit vſa: nempè quod defuerint primò vires, deinde mali Principes quos deponeret. B. Gregorium, ſeriò agnouiſſe poteſtatem Imperatoris tam facti quàm iuris ſupra ſe omnéſque Clericos. Solutæ in eam rem obiectiones Bellarmini. Regum poteſtatem immediatè eſſe à Deo. Collata B. Gregorij verba, cum Pij V. & Sixti V. Bullis. Aduerſarios ipſos non ſatis inter ſe conſentire, an poſſit Pontifex infideles Principes abdicare. Aſſertus à Bellarmini calumniis Barclaius.

Bellarminus huius Capitis titulum ſic concepit, *Poteſtatem Summi Pontificis in temporalibus, non eſſe rem dubiam, neque ab opinionibus Doctorum ſolùm pendere.*

§. I.

IN *tertio capite*, inquis, *contendit Barclaius, de poteſtate ſummi Pontificis in temporalibus, nihil certi haberi; ſed rem totam inter Theologos & Canoniſtas liberè diſputari.*

Ingens, inquit, Theologos inter & Canoniſtas, & vtrorumque inter ſe de hac re diſſenſio, dum hi directam, alij indirectam poteſtatem aſtruunt, facit vt quæſtio hæc de temporali poteſtate Papæ, dubia, & incerta, ac tota in hominum opinione poſita videatur: ac proinde ſolutionis eius veritatem lumine rationis, & diſſerendi ſubtilitate eſſe perueſtigandam. Hæc ille.

At magnum eſt diſcrimen inter quæſtionem an ſit, & quid ſit, vel quomodo ſit. Deum eſſe ne Pagani quidem in dubium reuocare ſolebant: tamen de natura Deorum plurimæ erant apud Philoſophos opiniones. Deum eſſe trinum & vnum, nullus Catholicus negat, ſed omnes firmiſſima fide tenent: & tamen quot ſunt inter Scholaſticos Theologos de conſtitutione perſonarum, de relationibus, de notionibus opiniones! Sic igitur de poteſtate in temporalibus, quòd ea ſit in Papa, non opinio, ſed certitudo apud Catholicos eſt: quamuis non deſint altercationes, quid ſit & qualis ea poteſtas, id eſt, an ſit per ſe, & propriè temporalis: an potius ipſa quidem ſpiritualis ſit, ſed per quandam neceſſariam conſequentiam, & in ordine ad ſpiritualia de temporalibus diſponat. Quare non rectè colligit Barclaius dum ſic ratiocinatur: Diſſenſio eſt inter Theologos & Canoniſtas, dum hi directam, illi indirectam poteſtatem aſtruunt; ergo quæſtio de temporali poteſtate Papæ dubia & incerta, ac tota in opinione hominum poſita eſt.

Cur detruncas Barclaij verba? an hæc vna apud illum ratio, quòd ſcilicet *diſſenſio ſit inter Canoniſtas atque Theologos?* Primùm dicit multa fuiſſe à Chriſto ſecula ad primum veſtigium illius poteſtatis, quam fingunt Canoniſtæ. Mox tuum argumentum in eoſdem Canoniſtas exſcribit (nimirum quòd *ſi res ita ſe haberet, deberet id conſtare ex Scripturis, aut certè ex Apoſtolorum traditione.*) quæ ratio non minus in indirectam eſt, quàm in directam poteſtatem; vt infrà Cap. 5. fusè diſputat. Tum demum hæc ſubiungit, *Quæ res, ſimulque ingens Theologos inter & Canoniſtas, & cætera* quæ deinceps protuliſti: Cur igitur à media incipiebas periodo, his particulis omiſſis, *quæ res ſimulque &c.* quæ aliquid iam in eandem rem præceſſiſſe monſtrabant? Aut ſi tantam libertatem tibi facis in referendis authoribus, cur cenſurâ tam ſedulâ ſuſpicionem atque vmbram eiuſdem libertatis, vt criminis, in Barclaio captas? qui cùm capite vigeſimo primo dixiſſet Eccleſiam de infidelibus Principibus nequaquam iudicaſſe; *nec ſolùm propter ſcandalum abſtinuiſſe, vt putat Thomas eo loco, ſed propter defectum poteſtatis &c*, Inſanùm exclamas. *Intolerabilis eſt huius moroſi Cenſoris carpendi & vellicandi libido: S. enim Thomas, cùm ait Eccleſiam non vti ſuo iure, propter ſcandalum: non*

addit particulã, ſolùm: quare ſi ſint aliæ cauſæ, non ideò reprehendi debet Sanctus Doctor, qui vnam cauſam &c. Quid verò? an hoc loco (ô vir ad tantum ſcrupulum integer) Barclaius dixit, *ſolùm* propter Theologorum & Canoniſtarum controuerſiam, iſtam de qua agimus quæſtionem non eſſe *de fide*? imò nunquid contrarium his verbis indicauit, *quæ res, ſimulque ingens Theologorum & cætera*?

Sed iſtius rei gratiam facimus; ſincerè Barclaij mentem dederis. Age nunc, ad iſta quid tu noui? Nihil prorſus; Repetis quæ iam primo capite *in excuſationem Barclaij* effuderas; aliud eſſe quærere an hæc poteſtas ſit; aliud, quid ſit: *An ſit*, Theologos & Canoniſtas conuenire, nec licitum ambigere; *quid ſit* eos controuerti, vt de multis fidei articulis fas eſt. Aſt ego neque, *an ſit*, Theologos & Canoniſtas conuenire iam docui; neque *de fide* iſtud eſſe, vt quæſtione *an ſit* omiſſa, *quid ſit* tantùm Catholici quærant. Vides te in iiſdem argumentis huc & illuc iterandis multum eſſe; quam artem tamen, aut vitium, Barclaio non times affingere. Sed inſtas, & *certum ac exploratum* eſſe Pontificem habere temporalem poteſtatem, hoc modo contendis.

§. 12.

ESSE autem rem certam, & exploratam, poſſe Pontificem Maximum iuſtis de cauſis, de temporalibus iudicare, atque ipſos temporales Principes aliquando deponere; probamus,

Primùm ex communi conſenſu Scriptorum, quorum verba initio diſputationis attulimus: quod enim communi conſenſu Doctores varijs in locis, & temporibus docent, id Eccleſia vniuerſa ſentire & docere cenſetur: ideò enim poſuit Deus in Eccleſia Paſtores, & Doctores, vt dicitur ad Epheſeos. 4. vt eos populi tanquam Duces ſequantur, neque ab eis recedant, niſi fortè videant vnum aliquem noui aliquid contra doctrinam communem inuehere, vt hoc tempore Barclaius fecit.

Iam antè tot Scriptorum aciem explicuiſti; nunc ad eadem redis auxilia. Ego quoque vno clypeo eandem tempeſtatem

propellam. Primùm, magna illorum Scriptorum pars nequaquam de ipſa re tecum, nedum de modo conſentit. Sed & omnes, vt in Prolegomenis diſſeruimus, aut vanis, aut abſurdis, aut blaſphemis ſophiſmatis, iſtam aſtruxere ſententiam. Qui verò ante illos vixere Eccleſiæ Patres, haud dubia ratione euincunt, nullam Pontifici poteſtatem in temporalia Regum eſſe; vnde primam Eccleſiam vniuerſam, vt tibi regeram tua verba, id ſenſiſſe & docuiſſe certum eſt. *Qui patres quod inuenerunt* (vt bellè Auguſtinus lib. 2. contr. Iulia. Pelag.) *in Eccleſia tenuerunt, quod didicerunt docuerunt, quod à Patribus acceperunt hoc filijs tradiderunt. Nondum vobiſcum apud iſtos iudices aliquid agebamus, & apud eos acta eſt cauſa noſtra. Nec nos, nec vos eis noti fueramus, & eorum pro nobis latas contra vos ſententias recitamus. Nondum vobiſcum certabamus, & eis pronunciantibus vicimus.* Quòd ſi multos protuliſti horum ſeculorum viros, quos typographia, & ante illam argumenti nouitas, & ſcribendi cacoëthes iam publico errore excuſata tibi admonuit; dico cum eodem Auguſtino, Antiquorum *appende ſententias. Nolo eſſe plures, vt eas te pigeat numerare. Sed non ſunt leues vt eas te pigeat appendere; imò tam ſunt graues, vt te videam ſub earum onere laborare.* Quàm autem fruſtrà iactes veſtram ſententiam Catholicis eſſe communem; ſatis in Præfationem tuam; tum etiam primo Capite, opinor, oſtendimus.

§. 3.

SECVNDO, *probamus*, inquis, *per Extrâuagantem, Vnam Sanctam, De maiorit. & obedientia. Vbi docemur, gladium eſſe ſub gladio, & temporalem poteſtatem ſpirituali ſubiici poteſtati: & quòd ſi deuiat terrena poteſtas, iudicabitur à ſpirituali, ſi deuiat ſpiritualis minor, à ſuo ſuperiore; ſi verò ſuprema, à ſolo Deo poterit iudicari. Neque obſtat, quòd definitio huius decretalis videtur eſſe reuocata à Clemente V. in Extrauaganti, Meruit, de Priuilegiis. Neque enim Clemens V. Extrauagantẽ Bonifacij reuocauit, ſed admonuit eam nihil noui definiuiſſe, ſed antiquam obligationem decla-*

raſſe, quam habent homines ad obediendum & ſubiacendum Apoſtolicæ Sedi.

Hiſtoriæ luce, caligo diluenda quam offundis. Philippus Rex Francorum, cui cognomen Pulchro, Bonifacij. VIII. Pontificis legato, ſibi in os minitanti, iniici manus iuſſit, & in cuſtodiam tradi. Hinc Pontificis iræ; & miſſus in Galliam Archidiaconus Narbonenſis, qui Regem anathemate feriret, Francos à fidelitatis Sacramento abſolueret. Neque animoſus Pontifex, quem R. Gaguinus vir religioſus ac pius *ſuperbum* ac *ſupra modum arrogantem & contemptorem omnium hominum*, vocare non timuit, de hac indirecta poteſtate cogitabat quam tueris, *ſed Imperatoribus, Regibus, Principibus, Nationibus, Populis*, vt Platinæ verbis vtar, *terrorem potius quàm religionem iniicere conabatur: dare Regna & auferre, pellere homines ac reducere, pro arbitrio animi conabatur, aurum vndique conquiſitum pluſquam dici poteſt ſitiens.* Itaque per Legatum edixit (Gaguin. lib. 7.) *Regnum Franciæ propter contumaciam Philippi ad Sedem Apoſtolicam eſſe deuolutum.* Et vt Paul. Æmil. in Philippo Pulchro, ait (quanquam Bonifacio per omnia ipſe fauens.) *Addebat*, Pontifex Bonifacius, *id quod omnibus permirum fuit, Regem Franciæ non ſacro modo Pontificioque iure, Pontificem Romanum vt animorum Parentem oportere obſeruare, ſed ciuili iuriſdictione, profanaque re, ac cauſa, & dominatu, Principem authoremque agnoſcere.* Erectus in tumorem tam immenſæ poteſtatis, & quam ipſe, Bellarmine, aduerſaris, vt iure omnia facere videretur, ſeu faciles animos Religionis capturus imagine, hanc Extrauagantem edidit, *Vnam ſanctam*. Edidit, inquam, anno ſui Pontificatus octauo (vt dicitur in fine Extrauagantis) id eſt vltimo; quo nempe odia inter illum & Philippum acerrima. Bonifacio animi dolore confecto, ſucceſſit Benedictus X I. vir eximiæ pietatis. Is deceſſit menſe Pontificatus octauo. Longum deinde interregnum; diſſentientibus Cardinalibus, quorum Itali aliquot, plures Galli. *Nunc Franci Cardinales*, inquit Æmilius, *conſpirarant. Contrà Italici generis Patres, & ſui memores erant, & vereri poterant id quod vſu venit. Alterum iam annum illud interregnum tenebat. Tandem conſenſere vt Galli ederent*

tria nomina, modò in illis nemo numeraretur actorum Bonifacij aduerſarius: Itali ex illis tribus optionem haberent. Erat Bertrandus Vaſco Pontifex Burdegalenſis à Bonifacio creatus; Idem à Pulchro Rege animo alienus, quòd Pulchri frater Carolus Valeſij Comes, bello Aquitanico eius propinquos domúmque vexauerat. Is ſi à Gallis Patribus nominetur, etiam ab Italis cupidiſsimè recipiatur, agnoſcaturque Pontifex. Senſit id agi Pulcher Rex, reconciliatáque cum Vaſcone amicitia, ſui beneficij Pontificatum feciſſe dicitur, ac ſibi Bertrandum tanto munere, velut ſuo, deuinxiſſe. Galli nomen Vaſconis edidêre, Itali recepere; creatus conſentientibus animis Clemens vocari voluit. Et hîc eſt Clemens, qui deinde Extrauagantem *Meruit*, in gratiam Gallici Regis emiſit. Vides & Bonifacio mutua neceſſitudine charum, & Philippo poſt reconciliationem amicum. Sic igitur inter duos hoſtes, ſibi neceſſarios, animum partitus eſt, vt & defuncti Bonifacij memoriæ parceret, & viui Regis auctoritatem tueretur. Nam Regi apud Pictauium petenti vt Bonifacium damnaret, non conſenſit (Platina in Clemente V.) ſed diplomate tamen ſanxit, ne quod præiudicium ex illa conſtitutione Bonifacij *Vnam Sanctam*, in Regem & Regnum Franciæ oriretur. Verba ſunt, *Hinc eſt quod nos Regi & Regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit Vnam Sanctam, Nullum volumus vel intendimus præiudicium generari: Nec quod per illam Rex, Regnum, & Regnicolæ prælibati, amplius Eccleſiæ ſint ſubiecti Romanæ, quàm antea exiſtebant: ſed omnia in eodem eſſe ſtatu quo erant ante definitionem præfatam.* Verba in deceſſorem permodeſta, & tamen efficacia ad Regis dignitatem. Ita enim illa Bonifacij conſtitutio, *Vnam Sanctam*, eſt conſcripta, vt omnia ex ipſo orationis ſenſu ambigua, & tàm ad ſpiritualem poteſtatem, quàm temporalem trahi poſſint; licet author de temporali & directa poteſtate intellexerit, vt ex Platinâ, Gaguino, Æmilio, oſtendimus. Sic igitur Clemẽs ſententiã temperauit, vt ſenſum Extrauagãtis inflecteret, ſaluo honore & Authoris & verborum. Nam voluit omnia *in eodem eſſe ſtatu, quo erant ante definitionem præfatam*; Nimirum ne Rex ſuperiorem in temporalibus agnoſceret (Cap. *Per Ve-*

nerab. qui filij.) ne Regnum Franciæ propter contumaciam Regis, ad ius Eccleſiæ deuolui putaretur. qui illis Extrauagãtis ſcopus. Ipſa autem vt monui verba, omninò ambigua, non damnauit Pontifex Clemẽs, quòd de ſpirituali poteſtate poſſent intelligi; nempe gladiũ temporalem in poteſtate Petri eſſe, *gladium eſſe ſub gladio, & temporalẽ authoritatem ſpirituali ſubijci poteſtati: & quòd ſi deuiat terrena poteſtas, iudicabitur à ſpirituali, ſi deuiat ſpiritualis minor, à ſuo ſuperiore: ſi verò ſuprema, à ſolo Deo poterit iudicari*, & quæ alia in eadem Extrauaganti præſcribuntur; quæ optimum ſenſum ferent, ſi de ſpirituali poteſtate capiantur. Nam ibidem dicitur, *hunc gladium pro Eccleſia, alium ab Eccleſia exercendum.* Nimirum vt ſpiritualis gladius ſtringatur ab Eccleſiâ; ſit quoque in Eccleſia gladius temporalis, ad imperium non ad actum; id eſt, vt filiis ſuis Regibus imperet, vt pro neceſſitate rerum Chriſtianarum bellum gerant, non autem, vt ipſa armetur: et hoc modo gladius erit ſub gladio, ſub authoritate authoritas. quòd ſi terrena poteſtas deuiat, ſi ſtringere gladium pro defenſione contemnat Eccleſiæ, iudicabitur à Spirituali; ſed Spirituali modo & ſpiritualibus pœnis. Nam de temporalibus pœnis per Eccleſiam infligendis, ne verbum in Extrauagante reperias. At quâ fiduciâ dixiſti, Bellarmine, Clementem V. in Extrauag. *Meruit*, admonuiſſe in hac Extrauaganti, *Vnam Sanctam*, *antiquam obligationem declarari quam habent homines ad obediendum & ſubiacendum Apoſtolicæ Sedi*? quâ, inquam, fiduciâ? cùm illic de eiuſmodi *admonitione*, nec ſit leue veſtigium?

Denique, vt hæc Conſtitutio Bonifacij clariſſimis verbis de temporali poteſtate concepta ſit, nec à Succeſſore abrogata; quarum porrò virium, apud cordatos homines, quantæ authoritatis erit? Non hoc modò reſcripto, Bellarmine, agitauit Orbis imperium, & temporale ius Eccleſiaſtico miſcere quæſiuit. Voluit, vt modò retulimus, ad libitum regna transferre, voluit regnum Franciæ in Rom. Eccleſiæ feudis eſſe. Mirum verò exiſtimas, ſi hominis moribus, ſi ſtudiis, ſi cupiditati, ſcripta quoque conſentiant? Nunquam mihi perſuadeas te non

aut pudore tentatum, aut riſu: quoties Gregorij V I I. Bonifacij V I I I. & eiuſmodi Pontificum ſcripta vſurpas, tanquam ad hanc controuerſiam idonea; in qua agitur num illi ipſi Pontifices, rectè egerint, rectè ſcripſerint.

§. 4.

TERTIO, inquis, *probamus ex Conciliis ſuprà allatis, quorum duo poſtrema generalia fuerunt: quomodo enim poteſt in dubium reuocari, & à ſola hominum opinione pendere, quod generalia, Catholica, legitimaque Concilia probant? Poſſe autem per Summum Pontificem deponi Principes temporales, quando Eccleſiæ neceſſitas id poſtulat, ac per hoc temporalem Principum poteſtatem ſpirituali poteſtati Pontificum ſubiectam, & ſubordinatam eſſe, Concilia illa decem, ac præſertim duo poſtrema, Lateranenſe, & Lugdunenſe, apertiſſimè docent.*

Actum agis. Nec fuit quod eadem repeteres, niſi vt hæc verba, *decem Concilia*, magnâ apud credulos maieſtate intonares.

§. 5.

QVARTO, inquis, *probamus ex diuinis literis, quemadmodum id probat Gregorius V I I. in Epiſt. 21. libri octaui. Nam in Scripturis & traditione manifeſtiſſime reperimus fundatum Primatum Eccleſiaſticum Romani Pontificis, quo Primatu ampliſſima poteſtas continetur regendi, ligandi, & ſoluendi quoſcumque etiam Reges & Imperatores: id quod neque Barclaius, neque vllus Catholicus negat. Ex hoc autem principio ſatis apertè colligitur, eſſe in Romano Pontifice poteſtatem temporalia diſponendi, vſque ad ipſorum Regum & Imperatorum depoſitionem: nam per ipſam ſpiritualem poteſtatem poteſt Summus Pontifex ligare Principes ſeculares vinculo excommunicationis, poteſt per eandem ſoluere populos à Iuramento fidelitatis & obedientiæ, poteſt obligare eoſdem populos ſub excommunicationis pœna, vt Regi excommunicato non pareant, atque vt alium ſibi eligant Regem.*

Quid hoc rerum? Vis probare Pontifici temporalem poteſtatem eſſe in Reges, *in tantum vt eos poſsit deponere.* Id ſic probas: poteſt eos deponere, ergo habet in eos poteſtatem temporalem: ſeu, ſi mauis, poteſt eos deponere, ergo poteſt eos deponere. Dicis enim, Primatum Pontificis continere poteſtatem ligandi, ſoluendi, etiam Reges, &c. Tum ais; *ex hoc principio colligi,* Pontificem poſſe temporalia diſponere, vſque ad depoſitionem Principum: quam conſequentiam ita deducis (nimirùm quòd ex poteſtate ligandi, ſequatur poteſtas abdicandi ipſos Reges) quia, inquis, Pontifex poteſt ſoluere populos à iuramento fidelitatis, poteſt eos obligare vt Regi excommunicato non pareant, atque vt alium ſibi eligant Regem. Dic porrò; Regem excommunicare, ſubditis imperare ne illi pareant, ac vt alium ſibi eligant Regem, an eſt aliud quàm Regem abdicare? En quàm verè monuerim te, ſic argumentari: poteſt deponere Reges, ergo poteſt eos deponere; ſeu vt tecum verba quoque immutemus; poteſt iis Regnum tollere, quia poteſt eos Regno priuare.

Quod ad Primatum Pontificis: vbi in Barclaio verbum de eo non honorificum? illum coluit, illi ad extremum obſequens vixit. Hinc dicis poteſtatem regendi, ligandi, ſoluendi, Ponfici datam. Certè. modo de ſpirituali regimine, de ſpiritualibus vinculis dicas; qualia ipſe Petrus, & Paulus, prompta in peruicaces habuerunt, qui temporalia vincula neſciuerunt, niſi vt vincirentur. At ſi de temporalibus tibi ſermo, nimis ambiguo verbo ludis: vt quod propriè in hanc diſputationem cadit aſſumas pro conceſſo.

Quæ inde deduxiſti, *poſſe Pontificem de temporalibus rebus vſque ad ipſorum Regum depoſitionem diſponere*, ſubditis imperare, *vt alium ſibi eligant Regem*, *&c.* Sunt ipſum quæſtionis noſtræ thema. Tu inquam hanc probationem tuam iiſdem verbis concepiſti, quibus poteras titulum libri; nempe aſſertione nuda, Papam poſſe Reges deponere, ſubditos à vinculo fidelitatis abſoluere.

§. 6.

PRAETEREA, inquis, *cùm finis ſpiritualis regiminis ſit adeptio æternæ vitæ, qui eſt finis ſupremus, & vltimus, cui omnes alij ſubordinantur fines; certè neceſſe eſt vt ſpirituali poteſtati ſupremi Hierarchæ Eccleſiaſtici ſubyciatur, & ſubordinetur omnis ſecularis poteſtas, quam ille dirigere debet, & ſi deuiat corrigere, & iudicare, ac demum efficere ne impediat ſalutem populi Chriſtiani.*

Nihil dubium quin adeptio vitæ æternæ pro ſupremo ſit atque vltimo animæ, quatenus immortalis eſt, fine. At verò rerum omnium, finiumque reſpectu, neque is vltimus finis, imò neque omninò finis eſt; cùm alij fines ex ſe abſoluti ſint, neque ab illo ſpirituali pendentes. Nam condidit homines Deus, non modò vt cœlo fruantur ad vltimum, ſed vt nunc etiã Mundum exornent ciuili ſocietate atque imperio. Hi gemini fines ómninò diſtincti, nempe iſtius mundi ordo, & æterna felicitas, referuntur ad Deum, qui ipſe eſt rerum omnium proprius finis atque vltimus, ipſe Alpha & Omega; cuius gloriæ, inquam, cedit hic mundi ornatus, magnitudo, varietas rerum, hominum prudentia, tranquillitas, ingenium. Ad quærendum hunc humanæ ſocietatis finem, ſuffecit induſtria & inſtinctus, quem Deus hominibus cum Natura infudit; Quo nempe intelligerent tum neceſſarium aliquos à ſe deligi quorum imperijs contineretur multitudo, nunquam in ſuam pacem conſtans; tum etiam quos ſibi in hunc modum præfeciſſēt, eos ſtatim ab ipſius Naturæ authore vim & poteſtatem accipere. Hi Reges ſunt, ſummique in Rebuspublicis Magiſtratus; ſeu ſi mauis, hæc Politica poteſtas eſt, quæ, vt fateris alibi, viguit etiã in Ethnicis, qui veram ſpiritualem poteſtatem ignorabant, quæque, vt ait D. Thomas, *ad ſuum finem peruenit cohibendo exteriores actus, quantum ad illa mala, quæ poſſunt perturbare pacificum ſtatum ciuitatis*: Qui & addit *perfectionem* legis humanæ in ea tranquillitate conſiſtere. Ita Franc. Victoria, Relect. 1. de Poteſt. Eccl. ſect. 6. propoſ. 5. *Dato*, inquit, *quòd non eſſet aliqua poteſtas Spiritualis, nec*

aliqua beatitudo ſupernaturalis, eſſet aliquis ordo in temporali Republica, & eſſet aliqua poteſtas, ſicut eſt in rebus naturalibus, etiam irrationalibus, inter quas aliqua agunt, alia patiuntur, propter bonum duntaxat vniuerſi.

At verò cùm ad apiſcendam æternitatis gloriam, maiori auxilio opus eſſet, & lumine naturam ſuperante, conſtituta Synagogæ poteſtas eſt, & mox Eccleſiæ, qua edoceremur fidem, qua Numinis legem; Data quoque huic Eccleſiæ iuriſdictio, ſine præiudicio Politicæ, non infinita, non immenſa, ſed incluſa intra fines; vt neceſſariam quidem omnem haberet, & vtilem poteſtatem procurandæ ſalutis humanæ: haberet, inquam, poteſtatem neceſſariam & ſufficientem ex ſe, ſeu ipſius poteſtatis reſpectu, ſubuehendi in cœlum quotquot ex mortalibus ea poteſtate vti volent, & ſe Eccleſiaſticis ornare remediis; At non poteſtatem de externis diſponendi, quæ videri ad ſalutem poſſunt vtilia, obiceſque amouendi, qui in cæli viam ingreſſuros remorantur aut ingreſſos. Nam ſi illud Pontifici, ſi Eccleſiæ datum; tunc nemo, niſi Pontificis culpa, damnatus (quod crudele) nemo, quem Pontifex vellet à cœlis excluſus, quod blaſphemum, cùm nec morienti in vtero fœtui cōferre Baptiſmum, neque ægris quos peccata profiteri morbus vetat, poſſit crimina ſacramentali abſolutione donare. Longè igitur aliud, Eccleſiam ſui reſpectu habere neceſſaria & vtilia omnia ad ſalutem mortalium, & tollenda impedimenta quæ in illam incurrunt; aliud habere poteſtatem reſpectu ipſorum mortalium, eiuſmodi impedimenta tollendi, & de omnibus diſponendi, quæ obſtruunt æternæ vitæ iter. Hinc Almainus. (De poteſt. Eccl. & Laic. quæſt. 1. Cap. 10.) ex ſua & Ioannis Pariſienſis ſententiâ; *dicit Ioannes de Pariſiis*, inquit, *ad maiorem; cuius eſt iudicare de fine, eiuſdem eſt iudicare, ſupple innuitiuè, id eſt innuere quæ ſunt media neceſſaria ad illum finem conſequendum, & quæ impedimenta. Et hoc verum eſt quòd ſpectat ad Eccleſiaſticum, quia ad eum ſpectat oſtendere quod eſt neceſſarium ad felicitatem conſequendam. Sed ſi intelligas, cuius eſt iudicare de fine, eiuſdem eſt iudicare iudicio coërcitiuo & correctiuo, de quolibet neceſſario ad illum finem, negatur. Imò illa eſt*

falſa vniuerſaliter, cuius eſt iudicare de fine, illius eſt iudicare de mediis iudicio coërcitiuo, & hoc ordinariè de quolibet neceſſario vel impediente reſpectu talis finis. etiam dico quòd ſummus Pontifex non iudicat de beatitudine æternâ iſto iudicio de quo loquimur, ſed per modum doctrinæ & incitamenti, oſtendendo de mediis neceſſariis ad ſalutem. Et nos hac de quæſtione fuſius, Cap. 17. §. 1.

Quòd ſi Chriſtus ſalutem hominum Petro ita commiſit, vt in omnia illi ius eſſet, quæ ſaluti aduerſantur; cur non ei, vt externa (puta inſpectionem in temporalia, diſpoſitionem bonorum ciuilium, abdicationem Regum) ſic etiam interna permiſit? verbi cauſa, vt duritiem cordium ad nutum inflecteret, vt molliret incredulas mentes, vt Tyrannorum furorem ad arbitrium auerteret. At hanc certè poteſtatem nec ſibi vendicat Pontifex, nec adeò vllus ineptiat qui illi tributam exiſtimet. Nunquid tamen videri potuit vtiliſſima Eccleſiæ? aut num difficilius Chriſto fuit hanc largiri Pontifici, quàm remittēdi peccata, conferendi ſacramenta? Num denique vllo Scripturæ loco, vllo Patrum teſtimonio, probari potius poteſt, hanc externam diſponendi de Regnis quàm internam inflectendi ad nutum animas in Eccleſia eſſe? Imò è contrario videas quinque hominum millia vna Petri concione ad Chriſtum adducta; Videas eius vmbra ſanari languentes; quæ oppidò quam naſcentem iuuerunt Eccleſiam! At huius poteſtatis in Reges ne vel leue veſtigium. Adeò imperium in omnia quæ videri poſſunt ad ſalutem vtilia, Deus non conceſſit Eccleſiæ.

Non igitur ſubordinata eſt Eccleſiaſticæ poteſtas Politica, cùm non propter Eccleſiaſticam conſtituta ſit, ſed ad Ciuilem concordiam, & adipiſci ſuum finem, abſque illius ope, poſſit, quod, vt ipſe fateris, in Ethnicis ſæpe factum; cùm Eccleſiaſtica etiam abſque illa eſſe queat, vt primis reuera poſt Chriſtum annis fuit, cùm denique neque ad finem, neque ad eſſentiam vna ad aliam ordinem dicat, ſed ſint à ſummo Deo dignitatibus, officiis, actibuſque diſtinctæ.

Hæc ad argumentum tuum ſatis. Sed vlterius in errorem tuum inquiram; Erras, inquam, cum ex præſtantia finium po-

teſtatem eorum quibus eſt illorum finium procuratio commiſſa, metiris. Neque aliud hac deductione fallacius. Vis exemplis rem illuſtrem? vt animi bona corporis bonis præſtant, ita fortunæ quoque bonis corporis bona præcellunt. Audi Regis Medicum, cum Quæſtoribus, cum Cubiculi, cum Stabuli Præfectis, hoc modo differentem. Mihi Principis cura potior, quàm vobis incumbit: ipſius Corpus mihi commiſſum eſt; vt viuat, vt valeat, arti meæ relinquitur. Vos duntaxat aduigilatis ijs bonis, quæ fortunæ ſunt, & ab ipſo Rege diſcreta. Ita finis ad quem ſuſpicitis, meo fini ſubijcitur. hoc iure, ſi Principis valetudini eſtis incommodi, vobis Magiſtratum abrogabo. Quis inſanientem Medicum auferri non iubeat? quot hunc omnium ſuſpendant Ciconiæ? ſed & ſi reuera Purpurati in valetudinem Regis peccent, puta, ſi quietem Regis turbent, ſi noxios præbeant cibos, quid Medico, licet adornato ad ſuperiorem quàm illi ſint finem, relinquitur, niſi Regem adire, contumaciæ Magnatum admonere? Ita Pontifex cùm Spiritualium præfectus ſit, Regibus inferiora curantibus, in ijs poteſt præcipere quæ ſuam iuriſdictionem non excedunt; puta vt Trinitatem æqualem & indiuiduam credant, de Sacramentorum numero conueniant. Si tam ſublimi arte fretus, erumpet in Regum ditionem, ſæculares pœnas intentans, & in aliena prouincia rideatur, hunc pudorem intempeſtiuo debebit conatui, aut ſi etiam mandata iuriſdictione rectè fungens nõ audietur à Regibus, nihil amplius poteſt quàm ſpiritualibus vti remediis, & communem omnium Deum ad vltionem aduocare iniuriæ. Innumera in iſtam rem exempla ſunt. Is cui Magnates, vt ſolet, ſuæ ſalutis & animæ curam tradunt, ſiue Eleemoſinarij ſiue Sacellani nomine cenſeatur, numquid digniori præfectus eſt fini, quàm qui in eadem domo aut ſtabulo præeſt aut æri? Nunquid tamen ſuo iure hos multabit? Nunquid propter illius præſtantiam finis, hos ab officio amouebit? ſenſus communis expers ſit, qui hoc putet.

Cùm igitur de Miniſtrorum poteſtate, aut iuriſdictione quærendum eſt, iniuriâ in commiſſæ rei finem inquiras; videndum

dum eſt tantùm quanta cum iuriſdictione atque potentia, illud officium miniſtro commiſerit, quicunque ſit, qui commiſit: vt ecce, ſummus iſte Paterfamilias Deus, inter ſuos Vicarios, Pontificem atque Regem, orbis gubernationem diſtribuit, vt illi ſpiritualium cura, illi temporalium cederet: Non ſic tamen vt omnibus modis, aut rationibus ſuum munus explicent, quod aptum aut vtile prouinciæ ſuæ credant, ſed iis tantùm rationibus quibus ipſe communis vtriuſque Magiſter illorum poteſtatem definiuit; ne Rex nempè ſpiritualia iura inuadat, licet id poſſit aliquando videri ad ciuilem vtiliſſimum pacem; neque Pontifex Regem temporali pœnâ caſtiget, quamuis id ad incrementum Eccleſiæ videatur aliquando facturum. Egregiè Ioan. Pariſienſis, Cap. 14. de Poteſt. Reg. & Papal. *Licet*, inquit, *Iudex Eccleſiaſticus habeat homines in Deum reducere, & à peccato retrahere, & corrigere; hoc tamen non habet niſi ſecundum viam à Deo ſibi datam, quæ eſt ſeparando à Sacramentis & participatione fidelium; & huiuſmodi ad cenſuram Eccleſiaſticam pertinent.*

§. 7.

A*T QVE hæc eſt ratio*, inquis, *cur & Gregorius VII. & Innocentius IV. in depoſitione Imperatorum, vt oſtenderent iure ſe id facere, verba Domini allegauerint. Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis: Matth. 16. et Paſce oues meas, Ioann. 21. Nimirum vt ſignificarent poteſtatem ſuam diſponendi de temporalibus, quando id requirit ſalus animarum, Religionis incolumitas, Eccleſiæ conſeruatio, non pendere ab incertis hominum opinionibus, ſed ab ordinatione diuina Chriſti Regis æterni, & Pontificis Maximi, qui & ſuper omnia Deus eſt benedictus in ſæcula, teſte Apoſtolo ad Rom. 11.*

Egregium argumentum, Bellarmine! An verò ſi Gregorius, & Innocentius depoſuerunt Imperatores, & *vt oſtenderent ſe iure facere verba Domini allegauerunt*, ideò hæc poteſtas à Scripturis, non ab hominum opinione pendebit? Imò hoc quæritur,

an Gregorius, an Innocentius iure Imperatores depoſuerint, & Scripturas in hãc rem idoneo protulerint ſenſu. Quis enim ex Antiquis illas Chriſti ſententias eo ſenſu accepit? Nullus omninò Scriptorum, nullus Patrum, inter tot Homelias, ſcripta, commentarios, libros, per mille à Chriſto & ſeptuaginta annos. Tunc hæc demùm nata interpretatio (cui autem expoſitioni Scriptura non facilis?) ex inuentis Pontificum; ſcilicet poſt abdicatos à ſe Reges. Vt non eos depoſuiſſe videantur, quod id ſibi ex Scriptura licere iudicarent; ſed ita denique interpretati Scripturam, cùm hoc ſibi arrogaſſent in Reges.

Tertium locum quem ſic allegas, *teſte Apoſtolo ad Rom. 11.* neſcio quo conſilio produxeris, niſi vt tanti Oraculi nomine imperitis illudas, qui ſtatim exclament, ibi aliquid pro Pontifice in Reges haberi; cùm illic tamen non de Pontificis poteſtate, ſed de Domini laude agatur. Verba ſunt, *Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula, Amen.* Ita ſit, & quæſtionis, quam agitamus ſummus Iudex, glorioſam ſuo Numini victoriam meliori indulgeat parti.

§. 8.

S*ED videamus*, inquis, *quid contra hæc Barclaius obiiciat. Primum argumentum eius hoc eſt. Abſurdum & iniquum eſt dicere Principes Ethnicos duriore & deteriore cõditione ad Eccleſiam eſſe receptos, quàm homines priuatos: vel Papam habere maiorem nunc poteſtatem in Principes politicos Chriſtianos, quàm olim B. Petrus, & cæteri Apoſtoli in quemlibet priuatum hominem Eccleſiæ filium: At hi nullum ius & poteſtatem temporalem habuerunt tunc temporis in Chriſtianos Laicos: Ergo nec Papa in Principes Seculares poteſtatem vllam temporalem nunc habet.*

Reſpondeo. Aſſumptio argumẽti falſa eſt, & Scripturis Sanctis omninò contraria: primùm enim ius habebant Apoſtoli percipiendi ex bonis temporalibus Laicorum. Id probat Apoſtolus 1. ad Corinth. cap. 9. dicens. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? ſi alij poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare

non potius nos? Sed non vſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Chriſti: Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, & qui altari deſeruiunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinauit iis, qui Euangelium annunciant de Euangelio viuere. Deinde potuerunt Apoſtoli iubere vt Chriſtiani in cauſis ciuilibus Iudices Chriſtianos conſtituerent, nec ad iudicia Gentilium Magiſtratuum accederent: ſic enim mandat Apoſtolus 1. ad Corinth. 6. Audet aliquis veſtrûm habens negotium aduerſus alterum, iudicari apud iniquos, & non apud Sanctos? neſcitis quia Angelos iudicabimus? quantò magis ſecularia? ſecularia igitur iudicia ſi habueritis, contemptibiles qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum. Quare ſi poterant Apoſtoli ordinare iudicia in cauſis ciuilibus, & mandare laicis, vt miniſtros Euangelij ſuis facultatibus ſuſtentarent: quomodo nullum ius habebant in bona temporalia Laicorum?

Itane? *Primum,* inquis, *argumentum eius* (Barclaij) *eſt, &c.* Atqui ſuperiori capite argumentum propoſuit, quod tu ipſe appellas *ſuæ ſententiæ* primarium fundamentum; Politicam poteſtatem, ita ab Eccleſiaſtica ſeparatam, vt neutri in alteram relinquatur imperium. Nunc veluti & Barclaij oblitus, & tui, dicis hoc argumentum Barclaij primum eſſe, quod pro immunitate protulerit Regum.

Ais, *Apoſtolos ius habuiſſe percipiendi ex bonis temporalibus Laicorum.* Quid hoc in Barclaium, qui dicit *Apoſtolos nullum ius & poteſtatem temporalem habuiſſe in Chriſtianos Laicos?* Nugæ. Barclaius de ciuili iuriſdictione loquitur, quam negat Apoſtolis competiſſe; tu de iure ſiue obligatione naturali, quæ creditoribus aut mercenariis, in debitorum bona conceditur; qualem Apoſtoli in Chriſtianorum opes habebant. Neque enim Apoſtolis propter Apoſtolatum id iuris quæſitum eſt, ſed per labores, quos in erudiendis Chriſtianis ſuſceperant; neque hoc *ius* aliud fuit, quam quod mercenarij aut geſtores negotiorum in eorum bona habent quorum vtilitati & operam impendunt & curam. Locus, de quo agis, Apoſtoli, ſatis probat. *Quis,* inquit, *militat ſuis ſtipendiis vnquam? quis plantat vineam & de fructu*

eius non edit? quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? At hæc omnia non aliqua *ſpeciali prærogatiuâ*, ſed communi & naturali iure militi competunt, vinitori, paſtori. Subiungit, *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? &c.* Non dicit, ſi Principes ſumus Eccleſiæ, ſi Apoſtoli, ſed, *ſi ſeminauimus vobis*. Ergo ſi non ſeminaſſent, quamuis fuiſſent Apoſtoli, nō hoc iure, de quo Paulus, meſſuiſſent carnalia. Vides non hic Apoſtolatū iuriſdictione donari, ſed laborem mercede penſari. Et verò quid iuſtius, quàm *non alligare os boui trituranti*, & *eos qui altari deſeruiunt, participare cum altari?* Idem Paulus (ad Rom. 15.) dicit Græcos, qui ex Achaia & Macedonia Chriſti fidem ſuſceperant, *debitores* eſſe fidelium pauperum Iudæorum; illis itaque ſuas opes meritò impertiri. Rationē quoque addit: *nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles, debent & in carnalibus miniſtrare illis.* Num ſequitur, Bellarmine, potuiſſe Iudæos imperare iſtis Græcis, vt debitas ſibi opes largirentur, aut eaſdem ſuo iure ab illis aufferre?

Apoſtoli igitur, quibus ciuilis iuriſdictio non credita, nec iudicare ciuiliter inuitos Chriſtianos poterant, nec ab ipſis veluti per ſententiam, bona auferre. Longè enim aliud, *habere in aliquem poteſtatem temporalem*, aliud, *habere ius in alicuius bona.* hoc eſt ſolius Principis, illud autem plerumque creditorum, qui in ipſius Principis bona, cui temporaliter ſubſunt, ius etiam poſſunt habere. In hanc ſententiā Ioannes Pariſienſis, De Pot. Reg. & Pap. Cap. 14. *Poteſtas*, inquit, *accipiendi neceſſaria ad debitam vitæ ſuſtentationem, eſt temporalis: magis debet dici ius quod eis debetur in ſtipendium vitæ, in quo non ſunt Principes ſubiecti, ſed debitores, ſicut cæteri fideles qui ab eis ſpiritualia recipiunt.* Ais etiam, *potuiſſe Apoſtolos iubere, vt Chriſtiani in cauſis ciuilibus Iudices Chriſtianos conſtituerent, &c.* Sed iam ex Barclaij xxj. Capite diſcere, Bellarmine, debueras, non eos verè Iudices, ſed arbitros extitiſſe. Habes ibi Barclaium de ea re diſſerentem, illic quoque tuæ reſponſionis refellemus argutias.

Vides intactum Barclaij argumentum; vides nec Apoſtolos temporalem poteſtatem in priuatos homines ad Eccleſiam ac-

cedentes habuiſſe, nec iam igitur Eccleſiam in Reges habere; quandoquidem vltrò fateris, non deteriori iure Principes quam priuatos, in Chriſti militiam conceſſiſſe.

§. 9.

AT, inquit Barclaius, certo certius eſt, Eccleſiaſticam poteſtatem fuiſſe omninò ſeparatam à Politica, tempore Apoſtolorum, & hanc totam penes Ethnicos Principes extra Eccleſiam fuiſſe, adeò vt ipſi Apoſtoli in poteſtate temporali Ethnicorum fuerint; idque Albertus Pighius, & Robertus Bellarminus, aliique Theologi inſignes ingenuè fatentur.

Reſpondeo. Eccleſiaſtica poteſtas nunc etiam ſeparata eſt à Politica: Non enim eadem, ſed diuerſa eſt poteſtas Pontificum, & Regum. Sed quoniam, vt ſuprà diximus, poteſtas Eccleſiaſtica, quæ ſpiritualis eſt, præeſt poteſtati Politicæ temporali, & eam dirigere debet ad finem ſupremum æternæ vitæ; ideò poteſt in ordine ad ſpiritualia diſponere de bonis temporalibus. Verum autem eſt Apoſtolorum tempore, Politicam poteſtatem, non quamcunque ſed Regiam, ſiue Imperatoriam, fuiſſe apud Ethnicos totam, quia nulli tunc erant Reges aut Imperatores Chriſtiani; ſed ex hoc nihil ſequitur aliud, niſi poteſtatem Eccleſiaſticam eo tempore non habuiſſe paratam executionem, præſertim in temporalibus, vt hoc tempore habet: ipſos verò Apoſtolos fuiſſe in poteſtate temporali Principum Ethnicorum ſcripſi olim cum Alberto Pighio, & aliis nonnullis: ſed poſteà recognoſcens & expendens diligentius libros meos, cenſui Apoſtolos de facto ſubiectos fuiſſe Principibus illis, non de iure, vt in recognitione mea poſui.

En porrò quàm tu aptè reſpondeas. Barclaius dicit, initio Eccleſiæ Politicam & Eccleſiaſticam poteſtatem fuiſſe ſeparatas. Ita eſt, inquis, *ſed Poteſtas Eccleſiaſtica præeſt poteſtati Politicæ temporali, & eam dirigere debet ad finem ſupremum vitæ æternæ; ideò poteſt in ordine ad ſpiritualia diſponere de bonis temporalibus.* Atqui quoties monendus es, illud eſſe quod quæritur, illud ipſum, quod te non ad probationem afferre, aut ſolutionem argumenti, ſed argumentis ſtabilire oportuit.

Sed nec ritè vim producis argumenti, quod Barclaius ſic pro-

ponit. Eccleſiaſtica poteſtas, atque Politica, Apoſtolorum temporibus diſtinctæ prorſus erant, adeò vt Politicis Principibus non cæteri modò ciues, ſed & Apoſtoli, id eſt præfecti Eccleſiaſticæ poteſtatis ſubiicerentur, vt fatetur Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. Cap. 29. Cui neceſſariò conſequitur; Apoſtolos tunc non potuiſſe in temporalibus iudicare Principes, quibus ſcilicet ipſi in temporalibus *de iure & de facto* ſubdebātur, quandoquidem par in parem, multò minus inferior in ſuperiorem iudicandi poteſtatem non poteſt obtinere. Nec in Principes modò id temporalis iudicij habere non poterant Apoſtoli; ſed nec in reliquos ciues, etiam Chriſtianos, quandoquidem non modò non erant Politica poteſtate præditi, ſed etiam Politicæ poteſtati ſubiecti; nec erat eorum de temporalibus mortalium ſummo Imperio diſponere, (quam tu iſtius poteſtatis rationem eſſe vis) qui Principi in temporalibus parere tenebantur. Iā hinc ſequitur, neque nūc Pontificem, in temporalibus Iudicem Regum eſſe, cùm abſurdū ſit ei maiorem in Principes aſſignare potentiā, quàm quę olim Apoſtolorū fuit in ſingulos Chriſtianos.

Dicis; *Apoſtolorum tempore, Politicam poteſtatem non quamcunque, ſed Regiam, ſiue Imperatoriam, fuiſſe apud Ethnicos totam, quia nulli tunc eārt Reges aut Imperatores Chriſtiani.* Intelligis opinor; non Imperatorem quidem tunc fuiſſe Chriſtianum; at certè Optimates aliquot, quibus tunc fortè creditus ſub Imperatore magiſtratus. Hoc porrò nihil ad rem. Nam & poteſtas Præfectorum cùm à Rege ſit, regia dici debet; neque enim ſuo nomine, ſed regio, nec ſua poteſtate, ſed regia, obeunt ſuum munus. Præterea non de inferiori iudice, ſed de ſummo hîc agit Barclaius. Et verum eſt Politicam poteſtatem fuiſſe apud Ethnicos totam, quamdiù Imperator Ethnicus fuit in quo *tota & ſumma* poteſtas Politica, etiam in Apoſtolos atque Papas, quos iam ſcribis, *habere poteſtatem, eámque ſummam, diſponendi de temporalibus.*

Sin eſt alius tuis his verbis ſenſus, *Apoſtolorum tempore poteſtatem Politicam, non quamcunque, ſed Regiam, &c.* vellem diceres quo in Parnaſſo ſomniaris aliam poteſtatem Politicam eſſe,

quàm Imperatoriam, ſeu Regiam; niſi fortè Reſpublicas intelligis: ſed in iis aut Populus aut Optimates pro Rege ſunt. Cùm igitur neque tunc Regnum, neque Ariſtocratia, neque Democratia, fidem Chriſti ſuſcepiſſet, quid tibi vis cum his verbis, ***non quamcunque Politicam poteſtatem***?

Addis, ex illo Eccleſiæ ſtatu quo poteſtas Politica fuit omninò ab Eccleſiaſtica ſeparata, ***nihil aliud ſequi niſi poteſtatem Eccleſiaſticam eo tempore non habuiſſe paratam executionem, præſertim in temporalibus, vt hoc tempore habet.*** At repono, longè aliud ſequi, nempè nullam fuiſſe Eccleſiæ eiuſmodi poteſtatem; quandoquidem non de facto tantùm Barclaius, ſed & de iure agit. Alioqui exſibilares hominem, & diceres eum ex Ethnicorum iniuriâ tunc Eccleſiam prementium, ius Eccleſiæ velle metiri. Clarum, inquam, iſthinc ſequi, hanc poteſtatem nec ***de iure*** competiſſe Eccleſiæ. Si enim ita diſtincta erat à ſpirituali poteſtas Politica, vt & ipſi Apoſtoli temporali Principi ***de iure*** ſubderentur; & contra diuinas humanaſque leges eſt, vt ſubditus imperium obtineat in eum cui eſt ſubditus; quo modo potuiſſent Apoſtoli qui ***in temporalibus*** ſubiiciebantur Imperatori, Imperatorem ***in temporalibus*** iudicare?

At cur dicas ***paratam executionem non fuiſſe?*** An quod nulli tunc Principes Chriſtiani? Atqui dicis (hoc capite, §.18. & apertiſſimè in tuis recognitionibus, ad lib. 5. de Roman. Pontif. Capit. 8.) Eccleſiam ius etiam habere in Ethnicos Principes, vt eos poſſit deponere, non modò ſi ***perſecutores*** ſint, ſed etiam ſi religionem Chriſtianam non infeſtent. An quòd deeſſent vires; nec poſſet Pontifex iis ***de facto*** auferre imperium? Atqui nec hoc ſeculo in Ludouicum XII. Galliæ Regem, Henricum VIII. Angliæ, ***paratam executionem*** habuit. Nullum igitur hinc diſcrimen; ſi tàm de iure, quàm de facto, Petrus potuit Caligulam, Claudium, Neronem deponere, quàm Iulius II. Ludouicum XII. aut Paulus III. Henricum VIII.

Cur verò dixiſti, ***Eccleſiæ poteſtatem eo tempore non habuiſſe paratam executionem, præſertim in temporalibus?*** Aut hæc particula ***præſertim*** fruſtrà eſt, aut innuis ne in ſpiritualibus quidem po-

teſtatem Eccleſiæ tunc executionem habuiſſe paratam. O miſeram Dei Eccleſiam! O Apoſtolorum ſortem! ad eam rem à Deo miſſorum, quam exequi ipſi non poſſent. Imò verò executionem Eccleſiaſticæ poteſtatis ſenſit iam ab initio Simon Magus, Corinthius incæſtu fœdatus; & tu ipſe mox oſtendes Paulum in ſuæ poteſtatis iteratione multum eſſe; ridiculè; niſi tunc eandem omninò exercere potuiſſet.

Ais te mutaſſe ſententiam; nec amplius credere *ipſos Apoſtolos fuiſſe in poteſtate temporali Principum Ethnicorum.* Sed nec quòd antè credideris, verum fuit; nec iam falſum, eo ipſo quòd neges. Audiamus igitur quî ſententiam & tibi & orbi recentem (nemo enim in ea veterum) aduerſus Barclaium tuearis. Primùm Barclaij verba ſic refers.

§. 10.

AT, inquit Barclaius. Non venit Chriſtus ſoluere legem, ſed adimplere, nec naturæ & gentium iura tollere, aut quemquam temporali rerum ſuarum dominio excludere. Itaque ſicut ante eum Reges Politica poteſtate ſubditis præerant, ita etiam poſteaquam aduenit, & à nobis deinde in cælos receſſit, eam ipſam poteſtatem Apoſtolica doctrina confirmatam, nullaque ex parte debilitatam retinuerunt. Si itaque Petrus cæterique Apoſtoli, antequam Chriſtum ſequerentur temporali Principum Ethnicorum ditioni & iuriſdictioni ſubijciebantur (quod negari non poteſt) nec Dominus vllibi diſertè & nominatim ipſos ab illa naturalis & gentium iuris obligatione liberauit, conſequitur neceſſariò manſiſſe eos ſub eodem iugo etiam poſt Apoſtolatum.

Reſpondeo. Chriſtus non venit legem ſoluere, ſed adimplere; ideò non ſuſtulit iura gentium & Naturæ, ſed perfecit; non priuauit Reges & Principes Dominio aut iuriſdictione, ſed eorum iuriſdictionem & dominia ordinauit: Nam & in ipſa Eccleſia Reges & Principes ſunt non minori prædti poteſtate, quàm Ethnici eſſent: hoc ſolùm acceſſit, quòd præpoſuit illis Paſtorem magnum, qui vice ſua fungere-

tur in terris, à quo dirigerentur, ſi fortè à via qua ducit ad Regnū cælorum eos aberrare contingeret: quod beneficium Dei inter potiſſima debet agnoſci à fidelibus omnibus, ſed à nullis magis quàm à Regibus, & Principibus, qui, quo ſunt in loco ſublimiore, eo magis obnoxij ſunt caſui grauiori, & tāto magis egent Epiſcopo & Paſtore animarum ſuarum; vt eleganter & copioſè admonuit Reginaldus Polus Cardinalis, in dialogo de Pontifice Maximo: Quod autem Chriſtus non liberauerit nominatim & expreſſe Petrum, & Apoſtolos, ab obligatione qua tenebantur Ethnicis Principibus; videtur omnino Euangelio repugnare: ſi quidem Matth. 17. Chriſtus ſoluit didrachma pro ſe, & Petro, ob ſcandalum vitandum: nam alioqui neque ſe, neque Petrum ad id vectigal ſoluendum obligatos fuiſſe demonſtrauit illis verbis; Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis? & reſpondente Petro, ab alienis, dixit illi Ieſus, ergo liberi ſunt filij: quibus verbis declarauit ſe, quòd filius eſſet Regis omnium Regum, immunem eſſe ab omni tributo & cenſu: & quoniam cùm filius Regis immunis eſt, ipſa quoque eius familia cenſetur immunis, ideò Petrus, et Apoſtoli, qui ad familiam Chriſti ipſius beneficio pertinebant, immunes quoque eſſe debebant. Sed de hac re alibi ſcripſimus copioſius.

Hæccinè à tanto viro, tam vana, tam ludicra? Barclaius dicit, Reges non minori poteſtate poſt Chriſti aduentum, quàm anteà, ſubditis præfuiſſe: id concedis, ſtatimque ſubiungis, *hoc ſolum acceſsit quòd præpoſuit illis Paſtorem magnum, qui vice ſua fungeretur in terris, à quo dirigerētur, ſi fortè à via quæ ducit ad regnum cælorum eos aberrare contingeret*; id eſt (ita enim proculdubio intelligis) qui in ordine ad ſpiritualia, in eorum temporalia dominetur eóſque omni poteſtate & iure regnādi poſſit exuere. O te ſententiæ quam tueris vitio, à tuo acumine degenerantē! Si eo modo prępoſitus eſt Principibus Paſtor magnus, quî dicere audes, Principes eodem iure eſſe, quo ante Chriſtum erant? Ante Chriſtū à nemine mortali poterant in tēporalibus iudicari; nūc à Pontifice poſſunt. Nō erat qui eorum ſubditos à Sacramento fidelitatis exolueret; nunc qui facere poſſit inuentus eſt: Quo tu pacto illa coniunxeris; *eodem iure ſunt*, & *non eodem iure ſunt*,

quo ante Chriſtum erant? At hoc veluti leue, nec inter regnorum momenta numerandum, his verbis inſinuas; *hoc ſolum acceſsit, &c.* Dixiſſes; hoc ſummũ acceſſit, quòd iam illis Regibus alium Regem cum infinita iuriſdictione præfecit. Putas tamen hoc ipſum *beneficium Dei eſſe inter potiſſima agnoſcendum à fidelibus omnibus; ſed à nullis magis quàm à Regibus & Principibus, qui quò ſunt in loco ſublimiore eò magis obnoxij ſunt caſui grauiori.* Apage tam aperti fuci laruam. Quod beneficium appellas, veriſſimè nominauerim ſeruitutis vltimæ metum. Præcipuè cùm & in prudentia errare Pontifex, & in moribus poſſit, quod beneficij genus erit ab hominis fortaſſe imprudentia aut ſcelere, Regum omnium & Principum ſceptra pendere? Quidquid ſit, ô tuâ ſententiâ non ſat charum Pontificem cœlo! cui iſtud ex *potiſſimis Dei beneficiis* non contigit, vt, *cùm in loco maximè ſublimi conſiſtat, eóque magis obnoxius caſui grauiori*, imò cùm & ſæpe labatur, & aliqua nonnunquam, vt Syluester loquitur, *faciat cum ſcandalo totius Chriſtianitatis*, quempiam ſaltem habeat, à quo, correctionis & abdicationis metu, in officio teneatur.

Quod autem, inquis, *Chriſtus non liberauerit nominatim & expreſſe Petrum, & Apoſtolos ab obligatione, qua tenebantur Ethnicis Principibus, videtur omninò Euãgelio repugnare.* Salua res eſt; Erubuiſti cõfidentius loqui, quàm, *videtur omninò repugnare.* Sed tamen videamus ne nõ vel tibi ipſi hoc quicquid eſt *videatur.* Ais Matth. 17. *Chriſtum ſoluiſſe didrachma pro ſe & Petro, ob ſcandalum vitandum*; cæterùm neque ſe, neque Petrum, ad ſolutionem teneri oſtendiſſe, cùm diceret filios Regum eſſe immunes. *Et quoniam cùm filius Regis immunis eſt*, inquis, *ipſa quoque eius familia cenſetur immunis, ideò Petrus & Apoſtoli, qui ad familiam Chriſti ipſius beneficio pertinebant, immunes quoque eſſe debebant.* Idem ais, in Recognitionibus tuis, ad librum 1. de Concil. & Eccleſia, cap. 29. Vtinam addidiſſes ex cuius gentis moribus hæc loquaris. At ego, ne à remotis argumẽtis veritatẽ arceſsã, aio te nimis Italici, Gallici, Britãnici, Hiſpanici, Germanici, Chriſtiani, Mahumetani moris, denique te & veteris & tui ſæculi nimis oblitum. Neque enim qui in familia filiorum Regum modò, ſed qui in ipſa familia Regum ſunt, tributa, vectigalia, cenſus præ-

ſtant, niſi illis alio iure conſultum ſit. Quaſi verò portitores, aut vectigalium redemptores, hæc exceptio ſubmoueat, has merces, illas ſarcinas, ad Regis aut Principis miniſtros pertinere: imò diligentius inſpicient, ſuſpecto rerum precio quæ ad Optimates deferantur. An autem qui ex Britannia in Galliam, aut ex continenti in Inſulam traiiciunt, cenſum in capita conſtitutum non exſoluunt, ſi in familia Regum etiam ſecretiſſimis deſtinantur officiis? Scio aut ipſo Rege, aut Regis filio per paternas ditiones commeante, hoc tantæ dignitati concedi, ne quis ex eius comitatu ſiue domeſticus, ſiue extraneus, ad ſolitæ ſeueritatis legem à vectigalibus, aut portitoribus vrgeatur. Hoc & dabimus Petro, vt cum Domino viam ingreſſus, de iure fuerit à cenſuum præſtatione immunis.

Sed age; concedamus id commenti, nempe filiorum Regiorum domeſticos eſſe à cenſibus & tributis exemptos: quid hoc ad Apoſtolos? dicis eos in familia Chriſti fuiſſe. Aut familiam temporalem intelligis, quam in hoc ſæculo degens Chriſtus habuit; aut ſpiritualem illam, in quam omnes Eccleſiæ filij adoptamur. Si de temporali dicis, ergo illa Apoſtolorum exemptio ad mortem Chriſti tantùm durare potuit, poſtquam nec amplius familia, nec familiares erant. Niſi fortè eam familiam conſtare ex his dicas, qui ſe ſpontaneæ paupertati obſtringunt: nam & de eiuſmodi familia, hunc locum B. Thomas intelligit; negans hinc exceptionem omnium Clericorum à tributis, colligi poſſe. 2. ſentent. diſtinct. 44. quæſt. 2. art. 2. & ibi Bonauentura, quos refert & ſequitur Dom. Soto in 4. ſent. diſt. 25. q. 2. ar. 2. dicens, id priuilegium ſolùm extendi ad eos *qui Apoſtolicam vitam ſequuti ſtatum paupertatis elegerunt*. Sin de ſpirituali in fide familia tibi ſermo, tua ratio non Apoſtolos ſolum, ſed & omnes Chriſtianos includit; dicimur enim paſſim non in familiam Chriſti tantùm, ſed & in Dei filios adoptione prouecti. Sic igitur omnium Chriſtianorum libertatem extẽderes, vt nec vectigalia Principibus, nec tributa vlla pendant; Cùm è contrario Apoſtolus, & tributa imperet, & vectigalia, & timorem, & honorem, exhiberi Principibus; & Ambroſius author ſit ab

ipſis Eccleſiæ agris tributum exſolui.

Couarruuias quoque, probans Clericorum exemptionem de diuino iure non eſſe, Pract. quæſt. Cap. 31. *Non oberit*, inquit, *locus apud Matth. Cap. 17. quia illic non cenſentur à Chriſto omnes Sacerdotes & Clerici liberi & immunes à tributis, cùm non omnes Sacerdotes ſint verè filij Regum; ſed ex reſponſione Petri infert Ieſus libertatem filiorum Regis, ad ſubintelligendam aliam concluſionem, ergo liber ſum, ego qui ſum naturalis filius æterni Regis, & Omnipotentis, qui vniuerſum regit: vt illic plures interpretes locum illum intellexere.* Vide quàm recte tibi viſum ex Euangelio conſtare, Bellarmine, *quòd Chriſtus liberauerit nominatim & expreſſe Petrum, & Apoſtolos, ab obligatione, qua tenebantur Ethnicis Principibus.*

§. II.

SED non quieſcit, inquis, *Barclaius; addit enim. Sed & eos aliorum ciuium inſtar Principibus ſubditos extitiſſe, ex ipſorum doctrina & factis apparet: quippe id illis exprobrari non poteſt, quod Chriſtus Scribis & Phariſæis improperat, aliud eos feciſſe, aliud docuiſſe. Docuerunt autem Chriſtianos ſubiectionem & obedientiam, de qua loquimur, Regibus & Principibus exhibendam: qua de cauſa Paulus ipſe ad Cæſarem appellauit, & iuſſit Chriſtianos omnes ſubiectos eſſe temporali poteſtati Ethnicorum, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.*

Reſpondeo. Apoſtoli ſine dubio non fuerunt ſimiles Phariſæorum, qui aliud docebant, aliud faciebant; ſed non ideò de iure ſubiecti erant inſtar aliorum ciuium temporalibus poteſtatibus, cùm eſſent ipſi conſtituti à Deo Principes ſuper omnem terram, vt legimus in Pſal. 44. quamuis enim Principatus ille ſpiritualis eſſet, non temporalis; tamen verus Principatus erat, & temporali Principatu longè nobilior. Porrò Sanctus Paulus appellauit ad Cæſarem, vt ad Iudicem Præſidis Iudææ, & Hebræorum, qui iniuſtè illum opprimebant: alioqui enim cauſa illa, quæ ſpiritualis erat, videlicet de reſurrectione Chriſti, & ceremoniis legis Moſaicæ, ad Principem Ethnicum iure pertinere non poterat. Vide Acta Apoſtolorum cap. 21. 22. 23. 24. 25. & 26. Idem verò Paulus ad Rom.

13. vniuerſalem doctrinam tradidit de obedientia inferiorum ad ſuperiores, cùm ait, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: quam poſtea doctrinam applicauit in particulari ad obedientiam quam debent ſubditi Principibus temporalibus; & tandem concludit: Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorem, cui honorem, honorem. Quare ſi quis probet ſe non eſſe iure ſubditum alicui poteſtati, non tenebitur hac Apoſtolica ſententia, etiam ſi fortè de facto, vel ad ſcandalum vitandum, ſubditum illum eſſe oporteat.

Mirum cur ſemipaginam ex Barclaio omiſeris, in qua probat, nihil interfuiſſe propagationis Euangelij, vtrum Principes Ethnici ius quod initio habebant in Apoſtolos retinerent: Mirum, inquam, cur omiſeris, niſi ſi ad illam ſententiam ſilentio fortè accedis.

Hîc Barclaius dicit Apoſtolos docuiſſe *ſubiectionem Regibus exhibendam*: ergo aut ipſos exhibuiſſe; aut aliud docuiſſe, feciſſe aliud, ad Phariſæorum exemplum. Reſpondes, eos de iure ſubiectos inſtar aliorum ciuium non fuiſſe. Imò verò docuerunt, omnes homines *de iure & propter conſcientiam* Regibus eſſe ſubiectos. (Ait Paulus ad Rom. 13. *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*: quod de Politicis poteſtatibus intelligi, mox fusè ex Barclaio, imò ex Auguſtino habebimus; ſed maximè ex Apoſtolo, qui addit, Poteſtatem de qua loquitur *non ſine cauſa gladium portare*) Ergo & ipſe Paulus ſe de iure Principibus ſubditum agnoſcebat, aut *ſine dubio fuit ſimilis Phariſæorum, qui aliud docebant, aliud faciebant*. niſi fortè hoc generali verbo, *Omnis anima*, non continebatur ipſe Paulus.

Probas Apoſtolos, *inſtar aliorum ciuium temporalibus poteſtatibus de iure ſubiectos non fuiſſe, quia erant ipſi conſtituti à Deo Principes ſuper omnem terram.* At videbas ſolutionem in promptu; eam igitur vltrò affers: fuiſſe illum *ſpiritualem non temporalem Principatum*; ſed addis, fuiſſe *tamen verum Principatum, & Principatu temporali longè nobiliorem*. Reſpondeo; fuiſſe quidem verè Principatum, ſed Principatum verè ſpiritualem; qui verus Principatus non eos magis à vero Principatu temporali effecit

immunes, quàm verus Principatus temporalis Magiſtratum Politicum ab eorum ſpirituali exemit. Nam quòd addis eſſe *longè nobiliorem Principatum*, ſuprà oſtendimus omninò fruſtrà dici; eadem diuerſo reſpectu vni rei, & ſubiici,& poſſe præponi; nec quæ ſimpliciter excellunt, in omnibus excellere. Neque Apoſtoli quatenus Spirituales Principes, & Temporalibus *longè nobiliores*, Temporalibus ſeu Politicis Principibus ſubiecti fuerunt; ſed vt ciues,& Reip. membra: qua ratione temporalibus Principibus & inferiores fuiſſe, & ignobiliores nec tu ibis inficias.

Porrò, inquis; *S. Paulus appellauit ad Cæſarem, vt ad iudicem Præſidis Iudææ, & Hebræorum, qui iniuſtè illum opprimebant: alioquin cauſa illa, quæ ſpiritualis erat, videlicet de Reſurrectione Chriſti, & ceremoniis legis Moſaicæ, ad Principem Ethnicum iure pertinere non poterat. Vide Acta Apoſt.cap.21.&c.* Hic & iuris, & iudicij, & appellationis notionem planè confundis. Reus enim, niſi apud ſuum Iudicem conueniri non poteſt; nec ad alium quàm ad maiorem Iudicem, ſed ſuum, vel prouocare, vel trahi; licet actor ſequatur forum rei, & ſic interdum ſuæ cauſæ Iudicem faciat, qui alioqui illius Iudex legitimus eſſe non poſſet. *L. quia etiam. D. de alien. iudic. mut. cau. fact. Cap. Si Clericus. & Cap. Cùm ſit generale, De foro competenti.* Hoc firmatum omni iure, ne quidem te aſſertore deſtituitur. Scribis quippe lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 21. appellationem eſſe *argumentum certiſſimum Principatus* illius qui appellatur, in eos qui appellãt. Atqui hoc ex Scripturis habemus, reum Paulum fuiſſe, & Iudæos actores; habemus etiam Paulum appellaſſe Cæſarem. Cur igitur contra iuris regulas, contra tuam ipſius ſententiam atque verba, iam negas hunc reum appellaſſe ſuum Iudicem, & appellationem eſſe argumentum certiſſimum Principatus illius qui appellatur, in eos qui appellant? Cur Cæſarem, inquam, quem Paulus appellauit, verum & legitimum Apoſtoli Iudicem negas? Cùm præterea Paulus ſe Ciuem Romanum prædicaret, cùm Romanæ vrbis priuilegijs niteretur, ſemel Philippis in Macedonia (Actor. 16.) iterum Hieroſolymis

(Actor. 22.) quis dubitet quin Cæſarem ciuium Romanorum Iudicem Principemque, ſuum quoque Iudicem ac Principem fateretur? cùm ciuis eſſe non poſſit, niſi qui ciuitatis iure cenſeri vult, iiſdem moribus, legibus, iudiciis deſtinatus. Nihil, inquam, ſit aliud eſſe ciuem, quàm *communionem nanciſci omnis iuris quod illa ciuitas conſtituit.* Dicis tamen; *cauſa illa quæ ſpiritualis erat, videlicet de Reſurrectione Chriſti, & ceremoniis legis Moſaicæ, ad Principem Ethnicum iure pertinere non poterat. Vide Acta Apoſt. cap. 21. &c.* Imò nemo te non damnabit (ne quid grauius dicam) qui videat hæc Actorum Capita quæ tu ſignas. Accuſabatur quippe Paulus non de Reſurrectionis Chriſti doctrina: ſed vt ſeditionum ſignifer, vt tumultuum author. *Inuenimus*, inquit Tertullus Iudæorum Patronus ad Fœlicem Præſidem, (Actor. 24.) *hunc hominem peſtiferum & concitantem ſeditiones omnibus Iudæis in vniuerſo Orbe.* Poſteà Iudæi, apud Præſidem Feſtum, eidem *multas & graues cauſas obiiciebant, quas non poterant probare.* Atqui ſi tantùm de Reſurrectione Chriſti actum, facilè quæ volebant probaſſent in Paulum. Sed vlterius audi Scripturam. *Paulo rationem reddente, quoniam neque in legem Iudæorum, neque in Cæſarem quicquam peccaui.* Ergo accuſatus fuerat, quod aliquid in Cæſarem peccauiſſet. Paulò pòſt. *Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare.* En vt apertus eſt, ficta ſibi crimina obiici. Ergo non de his accuſatur quæ ad *Reſurrectionem* Chriſti ſpectant. Neque enim tantus Apoſtolus nollet agnoſcere, quæ de Chriſti Reſurrectione docuiſſet. Certa res ex cōtextu hiſtoriæ. Prædicantem Paulum in templo Iudæi arripiunt, hominem per ſeditionem confecturi (Actor. 21.) Superuenit Tribunus Lyſias, ignarus quid in Paulum tantum iræ popularis exciuiſſet. Poſtridie deduxit eum in Concilium Iudæorum, *& inuenit accuſari de quæſtionibus legis ipſorum.* Mox compertis eorum in Paulum inſidiis, Cæſaream ad Fœlicem Præſidem illum miſit. Apud eum primum accuſatus eſt, deinde apud Feſtum Fœlicis ſucceſſorem; & quidem ſeditionum ac tumultuum accuſatus; ne fortè ſi tantùm de violata ſua lege Iudæi queſti eſſent, ad Gentilis ho-

minis tribunal ridere̅tur. Qua fraude iam anteà Chriſti accuſationem ad Pilatum inuidioſam fecerant (Lucæ 23.) *Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram & prohibentem tributa dari Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum Regem.* Neque minus Ananias Pontifex cæterique Iudæi, quàm Bellarminus ſciuit, *Cauſam ſpiritualem de Reſurrectione Chriſti, & ceremoniis legis Moſaicæ ad Principem Ethnicum iure pertinere non poſſe.* Sed & Fœlix fraudem deprehendit, & Feſtus agnouit cæteras in eum accuſationes falſas eſſe, *Quæſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſtitione* Iudæos *habere aduerſus eum, & de quodam Ieſu defuncto, quem affirmabat Paulus viuere.* Quod totum neque curabat ille Præſes, *neque morte aut vinculis dignum* eſſe credebat. Paulus tamen non cauſæ diffiſus, ſed Præſidem Feſtum timens, qui recens delatus in Prouinciam, volebat *gratiam præſtare Iudæis*, appellauit ad Cæſarem, apud quem oſtenderet ſe non eſſe *hominem peſtiferum & concitantem ſeditiones Iudæis in vniuerſo Orbe.* Hinc Chriſoſtomus à conſtantia Paulum laudat (Homil. 51. in Actus. & orat. 7. de laud. Pauli) quòd *apud illum quem accuſetur læſiſſe, iudicari velit.* Cæſarem ergo læſiſſe accuſabatur. Sed quid adhuc egemus teſtibus? tu ipſe, Bellarmine, alibi ſcripſiſti eum ſeditionis accuſatum (lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29.) *Meritò itaque*, inquis, *Paulus Cæſarem appellauit, eumque Iudicem agnouit, cùm accuſaretur ſeditionis & tumultus in populo excitati.* Non igitur prouocauit ad Cæſarem vt ab illo iudicaretur, an reſurrexiſſet Chriſtus, ſed vtrùm ipſe Paulus eſſet *homo peſtifer & concitans ſeditiones Iudæis in vniuerſo Orbe.*

Quæ apud te ſequuntur, *Idem verò Paulus ad Rom. 13. vniuerſalem doctrinam, &c.* Statim à Barclaio refutantur, iam præſagiente quas eſſes latebras petiturus. Illum ergo videamus à teipſo productum.

§. 12.

SVBIVNGIT *Barclaius*, inquis, *Nam quod quidam dicunt B. Paulum non de poteſtate temporali ſecularium Principum illic loqui, ſed de poteſtate in genere, vt quiſque ſuo ſuperiori obediat, laicus laico,*

laico, Eccleſiaſticus Eccleſiaſtico, mera cauillatio eſt, & reſponſum viris doctis ac Theologis indignum: nulla ſiquidem tunc temporis alia, quam politica, & temporalis poteſtas, vulgò ab hominibus agnoſcebatur.

Reſpondeo. In verbis Apoſtoli, vt paulò antè diximus, quædam ſunt ſententiæ generales, quædam particulares: Quis enim inficiari poteſt illam eſſe ſententiam generalem, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit? Item illam, Non eſt poteſtas niſi à Deo? & illam, qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit? At Apoſtolus ſubiungens, nam Principes non ſunt timori boni operis, ſed mali; & infrà, Si male egeris time, non enim ſine cauſa gladium portat: videtur omnino per ſublimiores poteſtates intelligi voluiſſe Principes Politicos. Ita eſt; per ſublimiores poteſtates Politicos Principes intelligi voluit, ſed non ſolos: maluit enim doctrinam ſuam Apoſtolus generalibus verbis concipere, & proponere, vt pluribus prodeſſet. Vnde alibi monet, vt filij parentibus obediant, vxores viris, ſerui dominis, & populi præpoſitis ſuis Eccleſiaſticis. Nam quod Barclaius dicit, nullam tunc temporis agnitam fuiſſe vulgò hominibus poteſtatem, niſi politicam & temporalem; ſententia eſt prorſus indigna homine docto & Iure conſulto. Siquidem notiſſima ſemper fuit poteſtas patria, poteſtas herilis, poteſtas maritalis, poteſtas magiſtri in diſcipulos, poteſtas denique Eccleſiaſtica: Quæ omnes poteſtates à Politica (ſi propriè loqui velimus) apertiſſimè diſtinguuntur. Ac de poteſtate Eccleſiaſticà, nonne idem Apoſtolus frequentiſſimè meminit? Certè ſic loquitur 2. Corinth. 10. Nam etſi amplius gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem, non erubeſcam. & cap. 13. Hæc abſens, ſcribo, vt non præſens durius agam ſecundum poteſtatem, quam Dominus dedit mihi. & ad Hebræ. 13. Obedite præpoſitis veſtris & ſubiacete eis.

Hanc diſtinctionem tuam de *generalibus* & *particularibus* ſententijs refellit ipſe textus; ſatis inquam oſtendit hanc ſententiam, *Omnis anima &c.* intelligi de obſequio, quod omnes omninò homines Politicis poteſtatibus debent. Audiamus Apoſtolum: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, inquit; cauſam addit. *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo.* Dic ſodes; hæc *po-*

teſtas, quam à Deo eſſe dicit; nonne illud eſt quod *poteſtates ſublimiores* proximis antè verbis appellauit? opinor, non negabis; alioqui mala ratio Apoſtoli eſſet, iubentis ideò poteſtates ſublimiores honorari, quia non eſt poteſtas niſi à Deo. Igitur æquè dictio illa *poteſtas* in propoſitione iſta patet, *non eſt poteſtas niſi à Deo*, ac τὸ *poteſtates* in iſta, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Atqui illam ipſam poteſtatem dicit, *portare gladium*; quod non negas de Principibus Politicis eſſe dictum. Igitur de Principibus Politicis dictum eſt, vt illis omnis anima ſubiaceret. Verba Scripturæ ſunt. *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Subiungit rationem, cur Deus poteſtates ordinarit, neque hominibus illa ordinatio ægrè ferenda ſit. *Nam Principes*, inquit, *non ſunt timori boni operis; ſed mali.* Qui Principes? Certè Politici. Sequitur enim, *Vis autem non timere poteſtatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa: Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malum agit.* Annectit, *Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Vides Apoſtolum primò præcipere, vt *omnis anima poteſtatibus ſubijciatur*; Mox rationem præcepti referre, Nempe eſſe à Deo ordinatas, ferre gladium in malos, innocentibus eſſe miniſtros in bonum; nunc idem mandatum repetere, *Ideò neceſſitate ſubditi eſtote.* Quibus? ijs qui gladium portant &c. alioqui illud *ideò* non valeret, neque quod ſequitur. *Ideò* enim *& tributa præſtatis; miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſeruientes.* Quibus enim præter Politicos Principes tributa præſtantur? *Reddite ergo*, inquit, *omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem*; Id eſt, cùm Politicæ Poteſtatis negotia in multos diuiſa ſint, qui omnes à ſumma illa Poteſtate dependent, vnicuique in aſſignato ſibi munere, vos faciles ſubditoſque præbete; vt vectigal vectigalium præfectis, tributorum exactoribus tributa præſtetis, honorem etiam & timorem hominibus in eo

magiſtratu conſtitutis, cui honor debetur aut timor. Ecce illum, de quo controuertimur, textum; cui non affictum à nobis ſenſum eſſe, ſed ex Patrum depromptum ſententijs, ſequenti paragrapho firmandum eſt.

Nam, inquis, *quod Barclaius dicit, nullam tunc temporis agnitam fuiſſe vulgò poteſtatem, niſi Politicam & temporalem, ſententia eſt prorſus indigna homine docto & Iureconſulto. Siquidem notiſſima ſemper fuit poteſtas patria, poteſtas herilis, poteſtas maritalis, poteſtas magiſtri in diſcipulos, poteſtas denique Eccleſiaſtica; quæ omnes poteſtates à Politica (ſi propriè loqui velimus) apertiſſimè diſtinguuntur.* Nimirum oportuit taliónis lege vti, & reddere Barclaio verba ſua. Dixerat neſcio quod reſponſum, quod es amplexus, eſſe *viris doctis, & Theologis indignum*: tu iam illius ſententiam *prorſus indignam homine docto & Iureconſulto* eſſe dicis. Cur igitur hoc capite extremo ſcribebas, *illum enim imitari volumus, qui cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur non comminabatur 1. Petri. 2*? Quàm tu, verò hic egregia, quàm eximia in Barclaium! Quid ais? aut ex quibus Iuriſconſultis habes, poteſtatem patriam, herilem, maritalem, magiſtri in diſcipulos, non eſſe partes politicæ poteſtatis? Quid autem eſt poteſtas Politica; niſi poteſtas res humanas & ciuiles gubernandi, ſecundum iuris naturalis & gentium inſtinctum, qui ad locorum & temporum modos prudentiæ & rationi ſummorum Magiſtratuum relinquitur temperandus? Quid? poteſtas patria, herilis, maritalis non eſt politica? *Ius poteſtatis*, inquit Iuriſcontus, (L. 3. D. de his qui ſui ſunt vel al. iur. Inſt. de patr. pot. §. Ius autem) *quod in liberos habemus, proprium eſt ciuium Romanorum.* Ergo ius illud patriæ poteſtatis, quod tunc erat notiſſimum (Romano Imperio per præcipua terrarum præpollente) Politicum erat; nimirum per politicas leges & ciuiles definitum & præſcriptum. De ſeruis, eundem Iuriſconſultum audi (L. 1. D. eod. Inſti. de his qui ſui.) *In poteſtate itaque dominorum ſunt ſerui; quæ quidem poteſtas iuris gentium eſt: nam apud omnes peræquè gentes animaduertere poſſumus dominis in ſeruos vitæ, neciſque poteſtatem fuiſſe, & quodcunque per ſeruum adquiritur, id domino ad-*

quiri. Sed hoc tempore nullis hominibus qui ſub Imperio noſtro ſunt, licet ſine cauſa, legibus cognita, in ſeruos ſuos ſupra modum ſæuire. Ecce herilem poteſtatem per politicas gentium leges conſtitutam, ſimulque temperatam. Nam de vxoribus eſſet infinitum dicere. Quid maritis liceret in illas, quid in illorum bona, hoc totum certo iure, ſed mutato per temporum vices, conſtitutum ſemper fuit. Hinc innumeræ rei vxoriæ actiones, de iure dotiũ, donatione propter nuptias, ſoluto matrimonio, dos quemadmodum petatur, & quæ aliæ in toto iure extant. Superuacuum ex Solonis Lycurgique legibus, ex Græcorum atque Perſarum iure, referre ſanctiones, quantum vellent Patri in filium, in ſeruum domino, in vxorem marito licere. Scias igitur hæc omnia in Politicæ poteſtatis parte eſſe, cùm & natura duce ad ſocietatem & tranquillitatem humani generis ſpectent, & ex Politici Magiſtratus prudentia, pro hominum ſorte, temporúmque fortuna, ſanciantur, laxentur, temperentur. Niſi fortè Politicæ poteſtatis nihil intereſt quam ſibi poteſtatem vir, dominus, pater vſurpet. Nam quod addis *de poteſtate Magiſtri in diſcipulos*, leue nimis, & indignum Bellarmino: quaſi vlla ſit Magiſtri poteſtas, niſi quam aut ipſe diſcipulus ſi iam ſui iuris eſt in ſe magiſtro facit, id eſt voluntaria, & quæ propriè poteſtas non eſt, cùm non ſit coactiua; aut quam ſiue dominus, ſiue pater, ſiue tutor, qui diſcipulum illum in poteſtate aut cura ſua habet, magiſtro permittit; qui non diſtinctam dat à ſuâ poteſtatem, ſed tantùm in illius velut partem magiſtrum adoptat.

Poteſtas denique Eccleſiaſtica, inquis, de qua mox ais; *At de poteſtate Eccleſiaſtica, nonne idem Apoſtolus frequentiſſimè meminit? Certè ſic loquitur, 2. Corinth. 16. &c.* Hic eſt locus vbi te in Barclaiũ ira cæcauit; ne vel eius ſatis legeres verba. Ait quippe Eccleſiaſticam poteſtatem nondum Apoſtoli temporibus vulgò agnitam; illum autem & Chriſtianorum, & Ethnicorum bono conſcripſiſſe Epiſtolas, ne Chriſtiani ſe à Principum poteſtate liberos, aut Ethnici Chriſtianorum legem infeſtam Principibus eſſe putarẽt; igitur in hoc loco de Politica poteſtate loquutum

Apoſtolum, quam tunc ſolam *vulgò* gentes agnoſcebant. Tu ex Barclaij ſenſu & verbis recidiſti, mutilam ſententiam contentus excerpere. Barclaij verba ſunt, *Nulla ſiquidem tunc temporis alia quàm Politica & temporalis poteſtas VVLGO ab hominibus agnoſcebatur, & Apoſtolus diuino ſpiritu afflatus ita ſuas Epiſtolas conſcripſit, vt non ſolùm conuerſos ad fidem erudiret, ſuique officij commoneret, ne exiſtimarent ſe ita Chriſti ſanguine redemptos, vt nulli amplius poteſtati ſeculari obedire tenerentur (quod quorundam animis Chriſtiani nominis dignitate & libertate fretis perperam inſederat) ſed etiam vt Ethnicis & Infidelibus oſtenderet, legem Chriſtianam nulli ius ſuum auferre, nec eſſe vllo modo temporali Regum & Imperatorum auctoritati & poteſtati contrariam.* Non igitur negauit Barclaius tunc Eccleſiaſticam extitiſſe poteſtatem; ſed dixit *vulgò* cognitam non fuiſſe, præcipuè Ethnicis, ad quorum conuerſionem *gentium Apoſtolus* & vitam aptabat & ſcripta.

§. 13.

ADDIT *Barclaius,* inquis, *teſtimonium S. Auguſtini, in expoſitione quarundam propoſitionum Epiſt. ad Rom. Ex quo teſtimonio colligit Barclaius. Primò, Chriſtianæ religionis profeſſionem non eximere quemquam à temporalis poteſtatis ſubiectione. Secundò, Apoſtolos, & ipſum S. Petrum, Ethnico Magiſtratui ſubiectos fuiſſe. Tertiò, non licuiſſe primis illis Chriſtianis ab Ethnicorum Principum imperio deficere, & alios ſibi Principes conſtituere, etiam ſi vires illis ad perficiendum ſuppetiſſent. Quartò, Auguſtinum intellexiſſe verba Apoſtoli de poteſtate temporali tantùm. Quintò, Auguſtinum ſeipſum includere in numero eorum, quos Apoſtolus iubet ſubiectos eſſe debere poteſtatibus temporalibus: Ex quo ſequitur, vt etiam Epiſcopi & Clerici omnes ſubditi eſſe debeant iiſdem temporalibus poteſtatibus. Sextò, Duplex eſſe officium ſubditorum: vnum vt obediant Regi, quando nihil iubet contra Deum: alterum, vt non obediant Regi, quando contrarium iubet Deus.*

Reſpondeo. Sanctus Auguſtinus verè docet Chriſtianæ Religionis profeſſionem non eximere quemquam à temporalis poteſtatis ſubie-

ctione,idque rectiſſimè colligit ex verbis Apoſtoli, neque nos contradicimus. Sed ex hoc non ſequitur, ſanctum Petrum & Apoſtolos cæteros ſubiectos fuiſſe de iure temporalibus poteſtatibus; neque hoc ſanctus Auguſtinus dicit: nam etiamſi non eximebat Apoſtolos ab illa ſubiectione profeſſio Chriſtianæ religionis; eximebat tamen Principatus Apoſtolicus, qui ſublimior eſt omni Principatu temporali. An autem licuerit Chriſtianis deficere ab Ethnicis Imperatoribus, infrà ſuo loco tractabimus: interim hoc ſolum dicimus, id non colligi ex verbis Auguſtini, vel Apoſtoli: docet enim ſanctus Auguſtinus ex Apoſtolo, Chriſtianos debere obedientiam temporalibus Principibus, dum videlicet cum poteſtate imperant: non autem ſi à Principatu excidant. Vtrum autem licuerit Chriſtianis Imperium Ethnicis abrogare, neque Apoſtolus, neque Auguſtinus, hoc loco definit. Illud verò falſum eſt, Sanctum Auguſtinum intelligere hunc locum Apoſtoli de temporali poteſtate tantùm. Nuſquàm enim habetur apud Auguſtinum, neque apud Apoſtolum particula tantùm: & nos habemus Sanctum Ioannem Chryſoſtomum cum Theodoreto, & Theophylacto, qui exponunt de poteſtate in genere: & Sanctum Anſelmum qui exponit de poteſtate Eccleſiaſtica & temporali, & Sanctum Bernardum Epiſt. 42. & 183. qui exponit etiam de vtraque. Quod autem Sanctus Auguſtinus ſeipſe numeret inter eos, qui iubentur obedire temporalibus poteſtatibus; non cogit, vt inde colligamus, Epiſcopos & Clericos non eſſe exemptos à poteſtate ſæculari: nam cùm dicit, cùm conſtemus ex anima & corpore, quandiu in hac vita temporali ſumus, etiam rebus temporalibus ad ſubſidium degendæ huius vitæ vtamur; oportet nos ex ea parte quæ ad hanc vitam pertinet ſubditos eſſe poteſtatibus, id eſt hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus: oſtendit omnes homines egere legibus, & Magiſtratibus Politicis, ſine quibus hæc vita tranquillè duci non poteſt. Quemadmodum etiam Nicolaus Papa in Epiſtola ad Michaëlem, ſcribit ipſos etiam Pontifices vti legibus Imperialibus pro curſu rerum temporalium: omnes enim obſeruare debent huiuſmodi leges, ſed non omnes vi legum ipſarum, ſed aliqui vi legum, aliqui vi rationis.

Multa ex authoritate Auguſtini collegit Barclaius. Primò Chriſtianam Religionē, neminem eximere à iure Politico; hoc

concedis. Secundò, ipſos igitur Apoſtolos in Principum ſubiectione manſiſſe. Illud negas, dicíſque Apoſtolos nõ quatenus Chriſtianos, ſed quatenus ſpirituales Principes, de ſecularium Principum poteſtate fuiſſe exemptos. Sed iam huic ſophiſmati, hoc capite, paragrapho vndecimo, reſpondimus. Tertiò, non licuiſſe Chriſtianis ab Ethnicis Principibus deficere, etiamſi illis vires ſuppetiſſent. Tu hanc diſputationem in alium locum reijcis; illic quoque te morabor. Colligit deinde Barclaius, Auguſtinum *intellexiſſe locum illum Apoſtoli de temporali poteſtate tantum*, tu, ſi Deo placet, miro artificio hoc negas, quia nempe Auguſtinus non addidit particulam *tantùm*. Quid autem opus fuit? Auguſtinus interpretatur locum illum de poteſtate Politica tantùm; nec dubium quin, vt intellexit, ita interpretatus ſit; Ergo tantùm de Politica poteſtate intellexit. Nam alioqui ille Doctor tanta verborum exundans copia aliquid de ſpirituali addidiſſet.

At, inquis, *habemus S. Ioannem Chryſoſtomum, cum Theodoreto, & Theophylacto, qui exponunt de poteſtate in genere: & Sanctum Anſelmum, qui exponit de poteſtate Eccleſiaſtica, & Temporali, & S. Bernardũ Epiſt.* 42. *&* 183. *qui exponit etiam de vtraque.* At ex his omnibus neminem habes authorem, qui dicat illam propoſitionem generalem quæ vniuerſos includit (*Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*) de poteſtate Politica non intelligendam. Imò omnes hunc locum de illâ exponunt; quidam generaliter, plerique expreſsè. Ita S. Gregorius Nazianzenus in orat. ad ciues Nazianz. timor. perculſ. *Nobis etiam preſcribitur, vt ſublimioribus poteſtatibus pareamus, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, vt qui tributo pendendo ſimus obnoxij.* Erat Clericus, erat Epiſcopus; ſe tamen tum Principibus tum tributo dicit obnoxium, propter Apoſtoli ſententiam, quæ vult *omnem animam poteſtatibus ſublimioribus eſſe ſubiectam.* Sanctus Auguſtinus (præter authoritatem quam ex eo Barclaius, & de qua mox agendum) in libro de catechiſ. rudib. *Dicit, & Apoſtolica*, inquit, *doctrina, vt omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit, & vt reddantur omnibus omnia, cui tributum, tribu-*

L 2

tum, cui vectigal, vectigal, & cætera, quæ ſaluo Dei noſtri cultu conſtitutionis humanæ Principibus reddimus, quando & ipſe Dominus, vt nobis huius ſanæ doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis, quo erat indutus, tributum ſoluere non dedignatus eſt. Et paulò pòſt, *Omnibus tamen præcipitur ſeruire humanis poteſtatibus atque terrenis, quouſque poſt tempus præfinitum, quod ſignificant ſeptuaginta anni, ab iſtius ſæculi confuſione, tanquam de Captiuitate Babyloniæ, ſicut Hieruſalem liberetur Eccleſia.* quid apertius? Dicit præceptum eſſe Apoſtoli, imò Dei per Apoſtolum, vt humanis poteſtatibus ſeruiant, non laici modò, ſed *omnes*. Seque ex *omnibus* vnum eſſe, nihil dubia oratione teſtatur, *cui vectigal, vectigal, & cætera. quæ ſaluo Dei noſtri cultu conſtitutionis humanæ Principibus reddimus.* Theodoretus ad eadem verba Apoſtoli, omnis anima poteſtatibus &c. *ſiue eſt ſacerdos aliquis*, inquit, *ſiue Antiſtes, ſiue monaſticam vitam profeſſus*, ijs cedat *quibus ſunt mandati magiſtratus.* Oecumenius, ibidem. *Hanc etiam ſubiungit admonitionem, omnem animam inſtruens, ſiue ſacerdos ſit quiſpiam, ſiue monachus, ſiue Apoſtolus, vt Magiſtratibus ſubdatur.* & mox illud explicat de Principibus gladium geſtantibus. Gratianus etiam, quem ipſe fateris (infrà cap. 34.) fuiſſe virum probum & Chriſtianę perfectionis ſtudioſum: authoritate Euangelij, Pauli, Ambroſij, probans non licere Clericis etiam Papa iubente arma accipere, dicit hunc Apoſtoli locum de politicis Principibus intelligendum, quibus omnes omninò mortales ſubditi eſſe debent (q. 8. cauſâ 23.) *De Epiſcopis verò*, inquit, *vel quibuſlibet Clericis, quod nec ſua authoritate, nec authoritate Romani Pontificis, arma arripere valeant, facilè probatur.* & mox. *Omnis enim præter illum vel authoritatem eius qui legitima poteſtate vtitur, qui vt ait Apoſtolus, non ſine causâ gladium portat, cui etiam omnis anima ſubdita eſſe debet: omnis inquam, qui præter authoritatem huiuſmodi gladium acceperit, gladio peribit.* Licet verò Apoſtoli ille locus de poteſtate Politica propriè & *ad literam* intelligatur, *fatemur tamen*, vt Barclaij verbis vtar, *ſententiam illam de obedientia præſtanda, ad ſpiritualem quoque poteſtatem propter omnimodam ſimilitudinem, & identitatem rationis, vt aiunt, rectiſſimè accommodari poſſe L. illud D. ad leg. Aquil.*

Sed

Sed quod caput eſt videamus. *Cùm generaliter*, inquit Barclaius, *de illa ſubiectione loquatur Auguſtinus, eoque ſermone vtatur in quo ſeipſum includit, neminem verò excipit, ſatis apertè indicat, Clericos iuxta ac laicos temporali poteſtati in hac vita ſubditos eſſe.* Auguſtini verba ſunt. *Cùm enim conſtemus ex anima & corpore, quamdiu in hac vita temporali ſumus, etiam rebus temporalibus ad ſubſidium degendæ huius vitæ vtamur, oportet nos ex ea parte quæ ad hanc vitam pertinet, ſubditos eſſe poteſtatibus, id eſt hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus.* Hìc te prodis immanè licentem interpretem. Dicis enim, *Non inde colligi Epiſcopos, & Clericos non eſſe exemptos à poteſtate ſeculari; ſed quòd omnes homines egeant legibus & Magiſtratibus politicis, ſine quibus hæc vita tranquillè duci non poteſt.* O, hìc conſcientiam tuam appello. Auguſtinus cùm eſſet Epiſcopus dixit: *Oportet nos ſubditos eſſe hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus:* ſeque ita Apoſtoli præceptum interpretari docet; & tu dicas non inde colligi Epiſcopos, & Clericos, non eſſe exemptos à poteſtate hominum res humanas cum aliquo honore adminiſtrantium? Imò verò, Bellarmine, non colligitur modò, ſed expreſſis decernitur verbis. Nam ſi exempti ſunt Epiſcopi & Clerici, malè de illis Auguſtinus, *oportet ſubditos eſſe*; dicendum è contrariò, *oportet non ſubditos eſſe.* Neque verò qui ſunt Principi ſubditi (quales docet Auguſtinus non Clericos modò eſſe, ſed & Epiſcopos,) mandata illius, vi tantum rationis, ſed etiam vi legis obſeruant. Quid eſt enim eſſe ſubditum, niſi teneri ad obſequium & mandata illius, cui ſubiiceris? aut qua alia cauſa tenentur laici ad Principis leges, niſi quòd illius ſint *ſubditi*? Nimis liquet. et naturam & loquendi rationem euertat quiſquis cõtrà ſenſerit. Sed & diſertis verbis in Auguſtinum pugnas; hic Epiſcopos dicit eſſe Laicorũ Principum ſubditos; tu verò pernegas, paſſim in libro de Clericis, & ex profeſſo infrà hoc libro, cap. 35.

Vis tamen Nicolai Pontificis nomine, incautis illudere. *Quemadmodum etiam*, inquis, *Nicolaus Papa in Epiſtola ad Michaëlem ſcribit ipſos etiam Pontifices vti legibus Imperialibus pro*

curſu rerũ temporalium: omnes enim debẽt obſeruare huiuſmodi leges, ſed non omnes vi legum ipſarum, ſed aliqui vi legum, aliqui vi rationis. Imò vel inepta hæc erit collatio; vel vtrique pari modo tenentur, hi ad Pontificias, illi ad Imperatorias leges; id eſt vtrique vi coactiua legum, aut vtrique vi rationis tantùm. Nam quæ ludificatio eſſet? tu ad meas leges omninò teneris Imperator; ego veſtris, ſi ita mihi ratio ſuggeſſerit, vtar. Te ad meas poſſum cogere; tu non me potes ad tuas. Sed Apoſtolo, Auguſtino, & Pontifici Nicolao, maior authoritas habenda, quàm vobis, hi ſimpliciter & ſine diſtinctione aſſerunt, tam laicos, quàm Eccleſiaſticos, Politicis legibus eſſe ſubiectos. *Vbi autem lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.* Præterea, vt iam dixi, qui Politicas leges non vi legum ipſarum, ſed vi rationis obſeruat, non poteſtatibus eſt ſubditus, vt Apoſtolus iubet; non ſubditus eſt hominibus res humanas cum honore adminiſtrantibus, vt Auguſtinus voluit; ſed rationem tantùm reſpicit, cui ſubdatur, quaque vtatur.

§. 14.

PERGIT *Barclaius, & ait. Quid indignius & iniquius dici poteſt, quàm Principes Chriſti fidem profitentes duriori iugo preſſum iri, quàm ſingulos de multitudine? At priuati homines quando in ſpiritualem Eccleſiæ ditionem concedebant, nihil patrimonij, aut iuris temporalis amittebant, exceptis rebus illis, quas ſponte obtulerant, vt ex actis Apoſtolorum patet: ſimiliter ergo & Principes, vbi Chriſto nomen dabant, ius ſuum temporale, imperium dico, & poteſtatem politicam integram & intactam retinebant.*

Reſpondeo. Priuati homines cùm in Eccleſiam admittuntur, non amittunt quidem patrimonia, aut alia temporalia iura: poſſunt tamen per Eccleſiam cogi, vt Parochos ſuos alant, &, vt Apoſtolus loquitur, ſeminantibus ſpiritualia concedant vt carnalia metant; ad quæ ante fidem ſuſceptam minimè tenebantur: poſſunt quoque in pœnam variorum criminum, non ſolum cogi in foro interiore à Confeſſariis, vt Eleemoſynis redimant peccata ſua: ſed etiam ab Epiſcopis in foro exteriore

mulctari pœna pecuniaria, vel etiam carceribus mancipari, vt ex Concilio Tridentino, Seſſ.25. cap.3. perſpicuum eſt. Pari ratione Principes temporales cùm ad familiam Chriſti veniunt, neque Principatum, neque iuriſdictionem ſuam amittunt; ſed ſubiiciantur ei, quem Chriſtus ſuper familiam ſuam conſtituit, vt ab eo regantur, & dirigantur in ea via, quæ ducit ad vitam.

Nullo modo Barclaij argumentum tetigiſti. Nam fruſtra eſt, quod iteras priuatos homines in Eccleſiam admiſſos, poſſe *per Eccleſiam cogi vt Parochos ſuos alãt, &c.* cui ſophiſmati hoc Cap.5. 8. reſpondimus. Poſſe autẽ laicos ab Epiſcopis in foro exteriore mulctari pœnâ pecuniariâ, vel etiam carceribus mancipari, omnino imus inficias; niſi in iis fortè locis, vbi ipſi Epiſcopi Politico imperio præſunt, aut ſicubi indulgentia Principum illis eiuſmodi priuilegium nominatim indulſit; niſi denique ipſi Principes, ſub carceris pœna, aut mulctæ penſione, has aut illas editiones Eccleſiæ obſeruari præceperint. Quo caſu non ipſi Epiſcopi, aut mulctam peccantibus imponunt, aut in cudiam duci iubent; ſed in ſpirituali cauſa iudicant reos, & in eam Eccleſiæ legem commiſiſſe declarant, quæ Politico edicto ſub eiuſmodi mulcta ſancitur.

Neque aſſertionem tuam probas, niſi auctoritate Concilij Tridentini, Seſſ. 25. cap. 3. At quàm illa ſanctio non teneat niſi conſentientes popu los & recipientes vltrò iugum, habes ex Ordinum conuentu Lutetiæ, Anno M D X C I I I. vbi omnes qui aderant Antiſtites, omnes Ordines, publico decreto excluſerunt hanc Tridentini Concilij partem. Verba ſunt in publicas relata tabulas, quæ latinè ſic reddo. *Concilium* Tridentinum *permittit Epiſcopis & eorum Officialibus, vt procedant in cauſis quæ ſuæ iuriſdictionis ſunt, non modò pecuniariis mulctis applicandis piis locis, ſed etiam per captionem pignorum, & diſtrictionem perſonarum. Seſſ. 25. cap.3. Hic articulus eſt notoriè contra Franciæ vſum, innume-*

Le Concile permet aux Eueſques & leurs Officiaux de proceder és cauſes qui ſont de leur iuriſdiction contra laicos, *non ſeulement par amandes pecuniaires, applicables* piis locis, *mais auſſi* per captionem pignorum, *qui eſt la ſaiſie des biens,* & diſtrictionem perſonarũ, *qui eſt la priſe de corps* Seſſ.25.c.3. *Ceſt article eſt notoirement contre l'vſage de France, authoriſé par infinis Arreſts, qui denie aux iuges d'Egliſe, comme n'ayans aucun territoire, l'execution de leurs ſentences & iugemens, par ſaiſie de bien, ou empriſonnement de la perſonne du condamné. Et quant ils veulent venir à ces voyes, il faut qu'ils implorent le bras Seculier.*

ris ſanctionibus confirmatum, qui Eccleſiaſticis iudicibus, quaſi territorium non habentibus, negat vt exequi ſuas ſententias, aut iudicia, poſſint, captione bonorum, vel perſonæ quam condemnant. Et ſicubi ita velint procedere, oportet implorent brachium ſeculare. Non igitur ſuo iure Eccleſia leges has feret, & ad ipſas laicos coget. Sed eſt deinde ciuilium poteſtatum in illas inſpicere, antiquare, vel admittere. Et tu perperam id Epiſcopos Eccleſiaſtico iure poſſe contendis, quod ita eſt Politicæ notionis, vt niſi à ſeculari Principe ſancitum ſit, à Catholicis hominibus iure ſpernatur. Vt pluribus dictum, in Prolegomenis, Num. 76. Quàm immenſa igitur nec ferẽda conſequentia, Bellarmine, quã deducis ex his vnis Concilij verbis; (neque enim authoritas tibi alia) nempe ius eſſe Epiſcopis cùm illis viſum erit, in Diœceſanos omnes, qui in Eccleſiaſtico foro diſceptenț pecuniariam mulctam, & carceris pœnam inferre, quæ pars eſt iuriſdictionis Politicæ penè præcipua.

Sed nec abſque argumento quis ambigat, an Concilium Tridentinum eo loco egerit, de infinita hac in omnes laicos poteſtate Eccleſiæ, quam reiecerunt Gallici Ordines, & tu nunc effingis; an hoc tantùm in eos ſtatuerit, qui in temporalibus ſubſunt Eccleſiæ. Nihil ibi ſcilicet de Epiſcopis ſpeciatim (de quibus in primâ eiuſdem capituli parte actum) ſed in genere de *omnibus iudicibus Eccleſiaſticis, cuiuſcunque dignitatis exiſtant.* Concilij verba ſunt. *In cauſis verò iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Eccleſiaſticis cuiuſcunque dignitatis exiſtant, vt quandocunque executio realis, vel perſonalis, in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe à Cenſuris Eccleſiaſticis,* ſed aut mulctã pecuniaria aut carceribus vtantur in noxios. Cur hæc verba? ſi vbicunque, aut in omnes hæc *executio* fieri poteſt? Liquida opinor ex ipſis Concilij verbis diſcretio, id in omnes non licere; ſed dũtaxat in illos qui Eccleſiaſticis iudicibus ciuili aliquo iure ſubſunt. Neque verò, vt iam monui, hic de Epiſcopis ſermo, ſed abſque diſcrimine, de *omnibus Iudicibus Eccleſiaſticis*, quales eſſe poſſunt ipſa Canonicorum Capitula, aut à Capitulis delegati Iudices; Abbates etiam, aut Monachi, & ab Abbatibus aut Monachis delegati, mille denique inferiores Epiſcopis. An vis

illis omnibus eſſe ius vt promiſcuè laicos qui in eorum Eccleſiaſtico foro diſceptant, mulctis pecuniarijs caſtigent, carceribus deſtinent? Puduit rem tanti monſtri edere, in ſolis itaque Epiſcopis conſtitiſti; de quibus nihil hic tamen magis Concilium Tridentinum, quàm de inferioribus iudicibus, quocunque nomine, quacunque dignitate cenſeantur.

Sed ſint vt vis omnia; hoc ius Eccleſiæ quæſitum ſit in priuatos: quid ſequetur, niſi Reges poſſe cogi vt Parochos alant, & à Iudicibus Eccleſiaſticis mulctari eo modo quo priuati? At tu porrò quàm alia & quàm turbatè deduxiſti! Barclaius dicit, *nihil indignius & iniquius, quàm Principes Chriſti fidem profitentes duriori iugo premi quàm ſingulos de multitudine.* Tu non negas; ſed dicis poſſe priuatos cogi vt Parochos alant, ab Epiſcopis etiam poſſe mulctari pœna pecuniaria &c. Tum addis, *pari ratione Principes temporales ad familiam Chriſti venientes Pontifici ſubijci, vt ab eo regantur, & dirigantur in ea via quæ ducit ad vitam*; id eſt, ſic enim intelligis, vt ab eo de ſolio eijci, & principatu exui poſſint. Nam de alia *regula & directione* iam non agimus. Eſt ne *par ratio*, Bellarmine? Dicendum fuerat; pari ratione Principes tenentur Parochos alere, poſſuntque mulctari à Iudicibus Eccleſiaſticis, & cuſtodiæ deſtinari. Hæc ſcilicet quamuis horrenda, quamuis Regio abominanda faſtigio; tamen & tuo argumento conſentanea erant, & æquiori animo ferri poſſent, quàm ablatio Regni, omniſque in ſubditos iuris: licet inquam hoc infandum, hoc auribus atrox, poſſe Reges Epiſcoporum aut Pontificis iuſſu, carceribus tradi; quod non potes non ſignificaſſe, cùm dicas hoc licere in priuatos; & mox addas, *Pari ratione Principes &c.* Repones te non de iiſdem pœnis, ſed ſimilibus loqui; vt priuatis quidem carcer, Principibus pœnæ aliæ deſtinentur; At vrgeo, de omnino ſimilibus pœnis, ſaltem de non grauioribus te loqui debuiſſe, cùm de Principibus ageres, quàm cùm de priuatis. Alioqui, & illud tuum *pari ratione* rationem non habebit, & verum erit, *Principes Chriſti fidem profitentes*, vt Barclaius obijcit, *duriori iugo preſſum iri, quàm ſingulos de multitudine.* quod tu ipſe *indignum & iniquum* prorſus eſſe negare non auſus es. Quis

autem dubitet, quis inquam, etiam de abſurdis & Quirinalium Myſtis, quin ſit multò grauius priuari iure quod in ſubditos Princeps habet, quàm ijs affici pœnis quas in priuatos homines ſcribis licere Eccleſiæ? Reſtat vt erepto iam velo concedas Barclaio, quod verborum fucas ambagibus, ex veſtra ſententia *Principes Chriſti fidem profitentes duriori iugo preſſum iri, quàm ſingulos de multitudine*; quæ vox & infeſta Eccleſiæ, & contumeliæ plena in Reges.

§. 15.

NEC iuuat, addit Barclaius, aduerſariorum cauſam, dicere, Apoſtolos ideò non habuiſſe temporalem poteſtatem in ſui ſeculi Principes, quia nondum facti erant Chriſtiani: ſecundum illud, Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt iudicare? 1. Corinth. 5. Papam verò nunc illam poteſtatem habere, quia facti ſunt Chriſtiani, & filij Eccleſiæ, cuius ipſe ſupremus Princeps, & caput in terris eſt, atque omnium Chriſtianorum Pater: & rectum Naturæ & rationis ordinem poſtulare, vt filius Patri, non Pater filio ſubijciatur. Hæc, inquam, adeò nihili ratio eſt, vt mirum ſit, locum ei aliquem à viris doctis datum eſſe: nam illa ſubiectio ſpiritualis, per quam Principes facti ſunt filij Papæ, penitus diſtincta, & ſeparata eſt à ſubiectione temporali, ita vt altera alteram non ſequatur. Sed quemadmodum Præſes, vel Conſul, intereà dum Magiſtratum gerit, poteſt ſe in adoptionem aliò dare, atque ita in familiam Patris adoptiui, & patriam poteſtatem tranſire, cùm tamen per illum actum legitimum nec faſces Conſulares, nec aliud quicquam iure magiſtratus ſibi competens in adoptantem transferat.

Reſpondeo. Mirum eſt quam facilè Barclaius de ſcriptis hominum doctorum pronunciet: cùm optimo iure in ipſum retorqueri poßit, eius reſponſiones atque ſimilitudines, adeò nihili eſſe, vt vix credibile ſit eas authori ſuo ſatisfacere potuiſſe. Siquidem illa ſimilitudo de filio adoptiuo, qua tota eius reſponſio nititur, nihil omnino facit ad rem; poteſtas enim patris ad filium adoptiuum, & poteſtas Præſidis, ſiue Conſulis, non ſolùm diſtinctæ & ſeparatæ ſunt; ſed etiam prior poſteriore inferior eſt; & ſi Pater poteſtate patria abutatur, poteſt per Præſidem, ſiue Conſulem, ac

multò magis per Regem & Principem corrigi, & in certis caſibus poteſtate ſua priuari: cùm è contrario ſi Præſes, aut Conſul, aut Princeps, poteſtate ſua politica abutatur, non poſſit à Patre adoptiuo, vel etiam naturali, pro imperio corrigi, & multò minus poteſtate ſua priuari. Iam verò poteſtas ſummi Pontificis ſpiritualis & ſupernaturalis, & Regia temporali & terrena poteſtate ſublimior, atque maior, non debuit conferri cum poteſtate humana Patris adoptiui erga filium Præſidem aut Cõſulem, ideſt cum poteſtate inferiore erga ſuperiorem: ſed cum poteſtate Principis, aut Præſidis erga poteſtatem patriam ciuium priuatorum, ideſt cum poteſtate ſuperiore erga inferiorem. Ex quo ſequitur, vt quamuis poteſtas Papæ, & Regis diſtinctæ ſint, & ſeparatæ, & non neceſſariò alia aliam ſequatur: tamen cùm in eodem Eccleſiæ corpore inueniuntur, poteſtas Papæ ita eminet, vt Regiam poteſtatem dirigere & corrigere, non ab illa dirigi vel corrigi debeat, aut poſſit. Itaque tota deceptio Barclaij in eo poſita eſt, quod ſpiritualem, & ſupernaturalem paternitatem ſummi Pontificis erga Reges, & Principes Chriſtianos, nihilo ſublimiorem eſſe cenſuit paternitate humana, & ciuili hominis priuati erga filium adoptiuum; quæ manifeſta & puerilis hallucinatio eſt.

Quid tibi vis cum hoc more, non modò non totum Barclaij argumentum, ſed nequidem totam periodum dandi? Addendum omnino ex illius verbis fuit, quæ vt ſoles ſuppreſſiſti: *Ita Reges & Principes, atque omnes omnino homines, cum in Eccleſiæ gremium ſe conferunt, & ſummo Pontifici tanquam Patri in adoptionem dant, inſignia imperij, & quicquid vſpiam temporalis iuriſdictionis aut patrimonij habent, eodem planè iure quo antè libera, integra, atque intacta ſibi retinent; atque ita Pontifex nihil amplius temporalis poteſtatis per illam adoptionem ſpiritualem acquirit, quàm ante adoptionem habuerat, quod pluribus infrà demonſtrabitur.*

Tu quidem in iſtam rem multa verba, nihil tamen in Barclaij argumentum, quem ridiculè rides. Nihil, inquam, hæc diſſimilia quæ recenſes inter poteſtatem patris adoptiui in filium, & Papæ in Chriſtianos Reges, tangunt aut deſtruunt ſimilitudinem quam concinnat. Nam ſi Conſulis aut Præſidis in adoptionem dati ciuilis poteſtas maior eſt, quàm ſit patris adoptiui patria authoritas, non ſequitur (imò contrarium potius) eum ſuos

faſces patri adoptiuo per adoptionem ſubmiſiſſe; neque ſi Pontificis poteſtas ſimpliciter excellentior eſt Regia, ſequitur Reges, qui ſe ei ſpirituali adoptione ſubiecerunt, etiam temporalia iura in eum tranſtuliſſe. Hoc autẽ ſolum eſt, quod dicit Barclaius. Sed tu omnia multis verbis obduxiſti, in quibus nihil aliud niſi intempeſtiua, & extra aleam, ſapientia. Satis ad Barclaij rationem, quòd nec Præſes cùm ſe in adoptionem dat, publicæ dignitatis ſuæ iura adoptiuo parenti ſubmittit, nec Principes temporalia iura Pontifici tradunt, cùm ab eo in ſpirituales filios adoptantur. Si quo modo perſonæ, non res ipſa diſcrepat, hæc ſimilitudini nuſquam officiunt: cuius vt prima pars in confeſſo eſt, nempe iura publica in adoptantem non tranſire: ita tu ſecundæ etiam parti non ſemel aſſenſus es, fuiſſe nimirum eodem iure Reges poſt baptiſmũ, quo Ethnici erant. Sic tu diſertis verbis ſuprà, hoc capite, paragrapho decimo. Quod, quid eſt aliud, quàm adoptione ſpirituali nihil eos ſui iuris temporalis pèrdidiſſe? Quid nunc igitur hanc ſimilitudinem ex tuis verbis ductam tanto niſu oppugnas?

Ecce autẽ quàm tu in Barclaium aliena. *Poteſtas*, inquis, *patris ad filium adoptiuũ, & poteſtas Præſidis ſiue Conſulis, nõ ſolùm diſtinctæ & ſeparatæ ſunt, ſed etiam prior poſteriore inferior eſt.* Ita ſit; quid concludes? An Barclaio ſermo eſt de magnitudine aut excellentia poteſtatis quam habet Præſes aliquis in adoptiuum Patrem, & Rex Chriſtianus in Papam? Imò non de Præſidis aut Regis poteſtate, ſed tantum de immunitate vtriuſque; quòd ſcilicet neque Præſes imperantem Patrem teneatur audire in publici ſui muneris rebus; neque Rex Pontificem de temporalibus conantem diſponere. Tantùm, inquam, de ipſa adoptionis vi agit, vt dicat in adoptione ciuili iura publica illibata manere, in adoptione ſpirituali temporalia iura non perdi; Quæ omnia hìc nec cogitans aſſeruiſti. Nam ex eo, quod dicis filium adoptiuum ſi Præſes ſit, poſſe Patrem in certis caſibus poteſtate ſua priuare: ſequitur Præſidem, licet ſit filius, nihil minus in priuatum patrem poſſe, quàm ſi non eſſet filius, neque vllam officij ſui partem adoptione corrupiſſe. At ſi illum non vt Conſulem, ſed

lem, ſed vt filium reſpicis, falſum omninò poteſtatem ipſius parenti præcellere, cui ſcilicet in domeſticis rebus debet eſſe obnoxius, non ſecus ac ſi non eſſet Præſes. *Cùm è contrario*, inquis, *ſi Præſes, aut Conſul, aut Princeps, poteſtate ſua politica abutatur, non poſſit à Patre adoptiuo, vel etiam naturali, pro imperio corrigi, & multò minùs poteſtate ſua priuari.* Id etiam in te dictum; cùm ex eo firmetur nihil publici iuris acceſſiſſe parenti, qui hominem adoptarit publico iure fungentem; Nihil igitur etiam temporalis authoritatis acceſſiſſe Pontifici, ex eo quod temporales Principes in Eccleſiam ſpiritualiter adoptarit. Licet autem improbo filio Pater abrogare non poſſit dignitatem, quam non habet vt filius; at poteſt vt filium caſtigare, iure patrio quod ad eum adoptione delatum eſt, exhæredare etiam merentem, & de familia eiicere.

Iam verò, inquis, *poteſtas ſummi Pontificis ſpiritualis, & ſupernaturalis, & Regiâ temporali & terrenâ poteſtate ſublimior, atque maior, non debuit conferri cum poteſtate humana patris adoptiui erga filium Præſidem &c.* Neque verò eas poteſtates contulit Barclaius magnitudinis aut excellentiæ ordine; non, inquam, ipſarum poteſtatum magnitudinem contulit, ſed modum & effectum acquirendæ & acquiſitæ poteſtatis: fieri poſſe docens, vt aliquis vno reſpectu ſit ſubditus, alio prorſus immunis: Intuebatur Principes ſe ſpirituali Pontificis imperio, & Magiſtratus Politicos ſe patrio & domeſtico iuri illius, quem in patrem eligunt, ſubmittentes. Hos ſpiritualiter ſubdi aſſeruit, quia ſe ſpiritualiter ſubdiderunt; illos vt filios obligari, quia ſe in filios adoptari permiſerunt; Nihilominus Principes ſpiritualiter tantùm eſſe ſubiectos, cùm non aliud ſpirituali adoptione intenderint, ſibique quatenus Chriſtianis, Pontificem præfecerint, non ſuæ Regiæ poteſtati: neque filios adoptiuos, niſi priuatis & domeſticis rebus, eſſe ſubditos, cùm hæc priuata & domeſtica ſubmiſſio, adoptionis ſubſtantiam impleat. Fruſtra tu igitur, *Deceptio Barclaij*, inquis, *in eo poſita eſt, quod ſpiritualem, & ſupernaturalem paternitatem ſummi Pontificis erga Reges, & Principes Chriſtianos, nihilo ſublimiorem eſſe cenſuit paternitate humana, & ciuili ho-*

minus priuati erga filium adoptiuum. Abſit hoc ab eruditione, à pietate Barclaij. Eccleſiaſticæ poteſtatis dignitatem agnouit. Sciuit quàm ſupra temporalem poteſtatem atque vires ſanctum ſit, eximium, formidabile, ſpirituali fungi imperio, exoluere ſcelerum vincula, cœli limen reſerare aut claudere. Sed præter hæc ſciuit etiam, Bellarmine, temporalem poteſtatem ſub hac ſpirituali non includi; ac vt patris adoptiui authoritas à filij Conſulis poteſtate diſtincta eſt, neque propter affinitatem aut conſanguinitatem vllam mixta, ita has ſummas in orbe dignitates, Pontificiam & Regiam, nulla ſpirituali adoptione confundi, à Deo ſcilicet dignitatibus, officiis, actibuſque diſtinctas.

Dicis tamen conferendam fuiſſe poteſtatem Pontificis *cum poteſtate Principis aut Præſidis erga poteſtatem patriam ciuium priuatorum, id eſt cum poteſtate ſuperiore erga inferiorem.* Iam monui quæſtionem non fuiſſe de conferenda dignitate aut vilitate poteſtatis, ſed tantùm de terminis; cùm nec poteſtas Patria vltra res domeſticas exeat, nec Pontificia vltra ſpirituales.

Quod addis, *poteſtas Papæ ita eminet vt Regiam poteſtatē dirigere & corrigere, non ab illa dirigi, vel corrigi debeat, aut poſſit.* non aliter verum erit, quàm ſi intelligas Regiam poteſtatem in ſpiritualibus dirigi & corrigi à Pontifice, Pontificem autem in ſpiritualibus à Regia poteſtate nec dirigi poſſe, nec corrigi. Verum, inquam. Vt è contrario, nec poteſt Pontifex temporaliter Regiam poteſtatem corrigere, & quin ipſe à Regia corrigi poſſit, non Pontificatus ſui priuilegio habet; ſed ea fœlicitate fortunæ, qua hodie in ſuis ditionibus Princeps ipſe temporalis, nullum ſupra ſe Regem agnoſcit. Iam pergis ad alia Barclaij argumenta; his verbis.

§. 16.

HVC accedit, inquit Barclaius, quòd florente plurimùm Republica Chriſtiana tùm multitudine credentium, tum ſanctimonia Pontificum, tum eruditione & exemplis Doctorum, atque a malis interim Principibus Chriſtianis vexata, atque iactata, nulla de hoc Principatu, & iuriſdictione temporali in Principes ſeculares, non di-

ſam expreſſa, & manifeſta declaratio, ſed ne leuiſsima quidem mentio facta ſit.

Reſpondeo. Quærere poſſem à Barclaio, vnde factum ſit, quòd in teſtamẽto veteri tot ſecula tranſierint, antequam Pontifex Regem deponi, & alium ſubſtitui iuſſerit: quod factum eſt cùm Ioiada Pontifex Athaliam Reginã non ſolum deponi, ſed & interfici mandauit, & Ioas Regem ſubſtituit. 4. Reg. 11. Item cùm poſt diuiſionem Regni Salomonis in Regnum Iſraël & Regnum Iuda; inter Reges Iſraël nullus fuerit pius, ſed omnes impÿ, & idololatræ, cur alÿs multis toleratis Propheta Domini vnxerit Iehu in Regem, & iuſſerit, vt Regem Ioram, cui fidelitatem iurauerat, interficeret; quòd ille continuò fecit, & laudatus à Deo fuit, vt habemus. 4. Reg. 9. & 10. Reſponderet, opinor, ſic placuiſſe Deo cuius iudicia inſcrutabilia ſunt. Eodem igitur modo Eccleſia quæ ſpiritu Dei regitur, non ſemper exerit poteſtatem ſuam, ſed pro loco, & tempore, vt à ſpiritu Chriſti admonetur & ducitur. Et quidem primis trecentis annis Eccleſia Chriſtiana, non habuit Reges Chriſtianos, niſi pauciſsimos, vt Lucium in Britannia, & Donaldum in Scotia, qui cùm pÿ eſſent, non erat cauſa, cur Eccleſia poteſtatem ſuam in eos exerceret. Succeſſerunt poſtea Reges, aut valde pÿ & religioſi vt Conſtantinus Magnus, Conſtans eius filius, Iouianus, Valentinianus, Gratianus, Theodoſius, Honorius, & alÿ: aut valdè impÿ & blaſphemi, vt Conſtantius, Iulianus, Valens, Theodoricus, Totila, Genſericus, Hunericus, & alÿ: Erga priores Eccleſia beneuolentiam oſtendere debuit, non ſeueritatem: erga poſteriores, quoniam potentiſsimi erant, ſeueritatem oſtendere nihil profuiſſet; ideò patientia potius adhibenda fuit; quàm authoritas. Sed cùm temporibus Gregorÿ ſecundi Pontificis, Italici populi ægrè ferrent Imperium Leonis Iſaurici, hæretici, & perſecutoris, & prompti eſſent ad iugum nefarÿ Principis excutiendum, ſi Pontifex iuberet, vel annueret, tum demum opportunum viſum eſt Apoſtolicæ ſedi authoritatem ſuam exerere; quando videlicet non fruſtra exereret. Sic etiam non antè Pontifex Zacharias de Childerico Rege deponendo, & Pipino ad Regnum euehendo cogitauit; quàm populus, & Proceres Franci id expeterent: neque enim prudens concilium Pontificis fuiſſet, ſi inuito populo, & Proceribus, Regem illorum quamuis ineptum, & ignauum

exauctorare tentaſſet. Quòdſi Barclaius tanti facit ſilentium annorum ſeptingentorum, cur non maioris facere debemus nos verba, & exempla annorum nongentorum? Nam Pontifices, & Scriptores Eccleſiæ prioris temporis, vt non affirmarunt, ita etiam non negarunt, eſſe in Apoſtolica Sede poteſtatem aliquã diſponẽdi de temporalibus, in ordine ſaltem ad ſpiritualia: Pontifices autem, & Scriptores poſterioris temporis, diſertè pronunciarunt, eam poteſtatem Eccleſiæ non deeſſe. Eccleſia certè eadem eſt, neque aduerſus eam portæ inferi vnquam præualebunt; neque deſunt Eccelſiæ temporis poſterioris homines doctrina, & ſanctitate illuſtres. Quare non rectè de Eccleſia Chriſti ſentit, qui nihil admittit, niſi quod expreſſè in veteri Eccleſia, ſcriptum aut factum eſſe legit; quaſi Eccleſia temporis poſterioris, aut deſierit eſſe Eccleſia, aut facultatem non habeat explicandi & declarandi, conſtituendi etiam, & iubendi, quæ ad fidem, & mores Chriſtianos pertinent.

Malè cum Barclaio ageretur, ſi non alibi quàm in tuo opere eius liber extaret; adeò reſcindis ex verbis, adeò de rationibus demis, *& nihil eſt tam rectum quod non poſſit narrando deprauarier.* Ecce, hoc eius argumentum quàm decurtas? Aut nihil ex Barclaio recitandum fuerat, aut iſta coniungenda, quæ non modò rationis, quam ex illo deſcribis, ſed etiam periodi partem faciunt. Verba ſunt, *Quæ tamen* poteſtas *ſi in Petri perſonam à Domino fuiſſet collata, aut eius ſucceſſoribus aliquo modo competiſſet, licet eam reuera, ſiue de facto, vt loquuntur, non exercuiſſent, haudquaquam à tot tantiſque viris ſanctis & ſapientibus, ac pro Dei & Eccleſiæ cauſa nihil non contemnentibus, fuiſſet tam alto ſilentio & tam diu prætermiſſa. Quid, inquam, minus credibile, quàm omnes illorum temporum Pontifices zelo & ſtudio Eccleſiæ gubernandæ flagrantes, hanc ſui officij paſtoralis partem, ſi modò partem eſſe cenſuiſſent (in qua eorum ſucceſſores quidam maximum fidei protegendæ præſidium collocarunt) ita negligere voluiſſe, vt eâ apud Imperatores hæreticos tot tantiſque occaſionibus nequaquam vterentur? Nemo tamen inter eos extitit, qui ſe Imperatoribus iure diuino ſuperiorem in temporalibus, vel ſcripto, vel verbo, vnquam ſignificauerit: quin potius vt quiſque doctrinâ & ſanctitate magis excelluit, ita Imperatorem*

ſubmiſsius obſeruans, eius ſubditum & ſeruum ſe eſſe profeſſus eſt.

Hæc eſt Barclaij ratio, Eccleſiam primis ſeculis Paſtorum ſanctitate, & zelo ac multitudine credentium validiſſimam, ab hereticis Principibus fuiſſe vexatam, nihilominus non modo non exeruiſſe hanc in Reges poteſtatem, ſed nec in tanto Doctorum numero extitiſſe, qui vel verbo, vel ſcripto hoc illi ius aſſignaret. Tu vt hanc rationem eluderes, Deus bone! quam non timuiſti aberrare!

Dicis non eſſe mirum, ſi primis ſeculis Eccleſia nulli Principi poteſtatem abrogarit, *cùm in teſtamento veteri tot ſecula tranſierint antequam Pontifex Regem deponi & alium ſubſtitui iuſſerit: quod factum eſt cùm Ioiada Pontifex Athaliam Reginam, non ſolùm deponi, ſed & interfici mandauit, & Ioas Regem ſubſtituit, 4. Reg. 11.* Itane? an *tot ſecula* à Regibus conſtitutis ad Athaliam? quot quæſo? vix omnino duo erant; vt ridiculè *tot ſecula* dixeris; præſertim cùm ea illis ſeculis cōponeres quibus Eccleſia Chriſtiana ignorauit penitus hāc in Reges poteſtatem; quę certè numeroſa, & *tot ſecula* dici poſſunt. Nam ſi de ſeculis intelligis, quæ in Populo Iudaico Regum conſtitutionē præceſſerunt, inepta ſit & te indigna reſponſio. qui enim deponi Reges potuerūt antequam fierent, vel authoritas adimi priuſquam traderetur? Sed hoc de Athalia exemplum iam omitto, infra cap. 38. diſcutiendum vberius. Veniamus ad Iehu.

Quæris à Barclaio, *cùm poſt diuiſionem regni Salomonis in regnum Iſrael & regnum Iuda; inter Reges Iſrael nullus fuerit pius, ſed omnes impij & idololatræ; cur aliis multis toleratis Propheta Domini vnxerit Iehu in Regem, & iuſſerit vt Regem Ioram, cui fidelitatem iurauerat, interficeret; quod ille continuò fecit & laudatus à Deo fuit, vt habemus 4. Reg. 9. & 10. Reſponderet, opinor, ſic placuiſſe Deo cuius iudicia inſcrutabilia ſunt.* Reſponderet potius, idque indignans, te nimiùm Scripturis abuti, & ad tuas ſententias inuitam torquere hiſtoriam. Quid enim? an Propheta ordinariæ iuriſdictionis poteſtate vnxit Iehu in Regem? Imò verò etiam peſſimis Regibus Prophetæ paruerunt, in eos nihil moliti, niſi ſi *ſpeciali reuelatione* iubebantur. Ita Samuel cùm ad

Saulem nuncius in hæc verba eſſet miſſus (1.Reg.15.) *pro eo quod abieciſti ſermonem Domini, abiecit te Dominus ne ſis Rex* (quæ ſententia effectum in Saulis poſteritate ſortita eſt) ſtatim obſecranti Regi, *nunc honora me coram ſenioribus populi mei, & coram Iſrael*, morem geſſit. Ita Elias, cùm flagitia exprobraſſet Achabo, cum Prophetas Baal ad internecionem ſuſtuliſſet, tamen ſalutis Regiæ curam gerens, monuit vt ad vrbem properaret ne occuparetur ab imbribus, accinctis etiam lumbis ante equos Regios vſque ad ciuitatem decurrebat.

Sed videamus hoc tuum de Iehu exemplum. Fugerat Elias à facie Iezabel in deſertũ (3.Reg.19.) Cùm *dixit Dominus ad eum: Vade & reuertere in viam tuam per deſertum in Damaſcum, cumque perueneris illuc, vnges Hazael Regem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi vnges Regem ſuper Iſrael: Eliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abelmeula vnges Prophetam pro te.* Eliſæum igitur vnxit Elias qui Propheta Domini in Iſraële eſſet, & mandatum de inaugurandis Hazaele & Iehu impleret; nam ipſe Elias non multò pòſt per turbinem in cœlum aſcendit. Elizæus igitur *vocauit vnum de filiis Prophetarum, & ait* (4.Reg.9.) *illi, accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad, cúmque veneris illuc videbis Iehu filium Ioſaphat filij Namſi; & ingreſſus ſuſcitabis eum de medio fratrum ſuorum, & introduces in interius cubiculum; tenénſque lenticulam olei fundes ſuper caput eius, & dices; Hæc dicit Dominus: vnxi te in Regem ſuper Iſrael.* Hæc iiſdem penè verbis in Ioſepho referuntur, Antiq. Iudaic. lib.8.cap.7. Apud quem lib.9. cap.5. ille Prophetæ filius qui ad vngendum Iehu miſſus eſt; *Oleum in caput eius effundens, Deus inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, &c.* Mox Optimates Iſraelis, referenti Iehu ſibi à Propheta eſſe dictum: *Hæc dicit Dominus, vnxi te Regem ſuper Iſrael.* Nihil cunctanti crediderunt (4.Reg.9.) *feſtinauerunt itaque, & vnuſquiſque tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus eius in ſimilitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt, Regnauit Iehu.* Ille verò confeſtim Ioramum Achabi filium ſuſtulit (4.Reg.10.) & *percuſſit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria, vſque*

ad vnum, iuxta verbum Domini, quod locutus eſt per Eliam.

Hic omnium inuoco fidem; quod officium miniſteriumve Prophetæ in inaugurando Iehu? An aliud quàm miniſtri ad hoc nominatim deſtinati, qui neque illud exequi niſi eſſet diſertè imperatum, nec recuſare cùm imperatum eſſet, ſine flagitio potuit? Neque Propheta, inquam, id potuit, niſi quia ſpeciale mandatum acceperat, nec ſi ad alium quàm ad Prophetã ſermo ille Domini factus eſſet, minori quam Propheta imperio hanc eandẽ obiuiſſet prouinciam. Quid igitur magis abſurdum, quid ad blaſphemiam magis accedens, quàm extraordinariam Prophetarum miſſionem cum ordinaria Pontificis poteſtate conferre, & ius aliquod Pontifici in Reges hoc Prophetæ exemplo decernere? Alioquin & poterit Pontifex beneficium cœli per rores & pluuias exudandis arcere; Dicit enim Propheta Elias (3. Reg. 17.) *viuit Dominus Deus Iſraël in cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluuia, niſi iuxta oris mei verba.* Poterit flagitioſæ ciuitati deſtinare certum diem, intra quem à Domino ſubuertatur, cùm hæc Ionæ ſint ad Niniuitas verba (Ionæ 3.) *adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.* Poterit imperare, vt ſibi infligantur vulnera (3. Reg. 20.) & recuſantes per aduentantem Leonem conficere. Poterit ignem in impios deuocare de cœlo (4. Reg. 1.) Hæc, inquam, & ſimilia nominatim Dei iuſſu per Prophetas nunciata aut patrata, nunciare, aut exequi Pontifex poterit, ſi illi, ex eo quòd Dominus ſpecialiter imperauit Eliæ, *unges Iehu Regem ſuper Iſraël*, ius in vngendos Reges, aut *deponendos* quæſitum ſit.

Sed pendamus tua verba. Ais, *cùm poſt diuiſionem regni Salomonis in Regnum Iſrael & Regnum Iuda, inter Reges Iſrael nullus fuerit pius, ſed omnes impij & idololatræ, cur aliis multis toleratis Propheta Domini vnxerit Iehu in Regem.* Quæro quid intelligas, *aliis multis toleratis?* an à Deo intelligis, an à Propheta toleratos? Si à Deo; nihil falſius. Vix enim centum annis in Iſraële regnatum, cùm ad regnum vocatus eſt Iehu; & iam tertia Regum deletur familia. Ieroboamo ſcilicet, primo Regi, ſic Ahias Propheta, Domini nomine pronunciauit exitium, (3. Reg. 14.)

percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem &c. Nec multò poſt Nadabo Ieroboami filio imperante, Baaſa ipſum Nadabū interfecit, *& percuſſit omnem domum Ieroboam, non dimiſit ne vnam quidem animam de ſemine eius, donec deleret eum iuxtà verbum Domini &c.* An hoc tibi videtur *Reges impios tolerare?* Mox cùm Baaſa ipſe ſe omni ſcelere pollueret, hunc ſermonem Domini ex ore Prophetæ audiuit. *Ecce ego demetam poſteriora Baaſa, & poſteriora eius: & faciam domum tuam ſicut domum Ieroboam, filij Nabat.* Regnante igitur Ela Baaſæ filio, *rebellauit contra eum ſeruus ſuus Zambri &c. Irruens ergo Zambri percuſſit, & occidit eum, & percuſſit omnem domum Baaſa, & non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, & propinquos & amicos eius.* Iterum rogo; an hoc tibi eſt *Reges impios tolerare?* Zambri intra ſeptimum diem deletus eſt, & regnauit Amri, huic ſucceſſit filius Achab, deterrimus omnium, Achabo Ochoſias filius, & hoc poſt biennum defuncto, alius ex Achabi filijs Ioram, hic nimirum in cuius perniciem, totiuſque domus Achabi, Rex à Domino eligitur Iehu. Et hoc verò eſt Reges impios tolerare? Si dicis, toleratos à Prophetis; iterum quærò, quî dicas fuiſſe toleratos? Certè & Ahias Silonites, & Iehu filius Hanani, & Theſbites Elias, & Michæas ſemper Achabo aſper, ipſe denique Eliſæus, cæterique Prophetæ, malis Principibus ſua ſcelera nihil territa fortitudine exprobrauerunt. At dices, neminem eorum de Regno eiecerunt. Certè; neque iure potuerunt eijcere, nec iam aut Elizæus, aut Elias, ordinaria Prophetarū poteſtate, ſed extraordinario inſtructi oraculò, & ad hoc nominatim delegati, Iehu vngūt & in Ioramū Regem emittunt. Vnus Deus vel tolerabat impios, vel vlciſcebatur, nec quidem vltionis vno modo. nunc eos per inſidias opprimi paſſus: Ita Tyrannus Zambri domum Baaſæ delet; nunc in alium ius regni transferens, Prophetaſque huic nuncio ac miniſterio deſtinans, vt ecce nunc Eliam Eliſæum atque Iehu. Modò gentes exteras, & Aſſur virgam furoris ſui adducens, quæ belli iure & tolleret regnum & Regem. Reſpondeo itaque, Prophetam Domini vnxiſſe Iehu in Regem & non alios, quia Dominus non alios vngi, ſed Iehu, imperauit.

uit. Sed & dico,ſi qui impij Reges tolerati ſunt, non eos à Prophetis, ſed à Deo toleratos; ſi tolerare refers ad illum,qui quod tolerat,poteſt abijcere.

Addis. *& iuſſerit, vt Regem Ioram, cui fidelitatem iurauerat, interficeret.* Quàm verſutè! Atqui ipſe non iuſſit, ſed ſignificauit à Domino iuſſum eſſe. Horret animus ad hanc barbaræ feritatis ſententiam, vt iuberi ab vllo mortali poſſimus, Regem interficere *cui fidelitatem iurauimus.* Apage hæc monſtra verborum, hæc ſententiarum prodigia. Pergis; *quod ille continuò fecit* (nempe Ioramum Regem occidit) *& laudatus à Deo fuit, vt habemus 4. Reg. 9. & 10.* fecit certè, non quatenus à Propheta imperatum, ſed à Deo. Nam ſic illi Propheta: *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, vnxi te Regem ſuper Populum meum Iſrael, & percuties domum Achab domini tui &c.* Vnde nec dubium cordatis vſquam fuit,quin is egregio facinore Regem ſuũ ex Domini præcepto confecerit. Cui, ſi hoc diuinæ vltionis miniſterium abnuiſſet, quid aliud expectandum, quàm effuſus in Saulem Domini furor,quòd Agago Amalecitarum Regi, contra Sacrum pepercisset Oraculum;aut hæ ad Achabum Numinis minę,cùm dimiſiſſet captum Syriæ Regem, *quia dimiſiſti verum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius.* Dicis tamen; *& laudatus à Deo fuit*; nimirum vt inſinuares incautis, apud aliquos dubitari potuiſſe an Iehu ſuum Regem ex Prophetæ præcepto iure occiderit;ſed hanc dubitationem àDomino,qui eius factum laudauerit,eſſe ſublatam.quo præiudicio & iamCiues in Reges à Pontifice abdicatos excitas, vt nimirum quamuis rei iuſtitiam controuerti inter homines videant, tamen à Domino laudem expectent. O rerum ſcilicet paritatem, imò pudorem noſtrorum ſeculorum!

Eodem igitur modo, inquis, *Eccleſia, quæ ſpiritu Dei regitur non ſemper exerit poteſtatem ſuam, ſed pro loco, & tempore, vt à ſpiritu Chriſti admonetur, & ducitur &c.* Quæ inter hæc ſimilitudo; vt dicere audeas; *eodem modo Eccleſia*? Nam ſi vis, Ioiadam Pontificem, & Prophetam Eliſæum ſpiritu Dei in Athaliam & Ioramum inuectos, eodem modo Eccleſiam ſpiritu Dei Regibus

abrogare imperium, Dico primùm hæc Ioiadæ, & Prophetæ exempla, longè inter ſe eſſe diuerſa. Ioiada iure communi omnibuſque conceſſo Athaliam ſuſtulit: Propheta nominatim & ſpeciali Dei iuſſu vnxit Iehu. Quæ inter hæc ſimilitudo? Quid etiam ex alterutro pro Pontifice colligas? Qui nec iure publico omnibuſque conceſſo, vt Ioiada, tollit Reges, ſed iure quod vendicat ſuæ ſedi; nec ſpeciali reuelatione admonitus, vt Propheta, rem illam aggreditur; ſed vult tantum negotium ex iudicio ſuo pendere. Sed nec illa ad argumenti vim, quod refutandum ſuſceperas. Nam inſtituiſti reſpondere Barclaio, docenti primis Eccleſiæ ſeculis nullam eiuſmodi poteſtatis fuiſſe mentionem; cùm tamen & mali Principes exiſterent, & vires Eccleſiæ eſſent immenſæ.

Sin ita intelligis; Ioiadam & Prophetã non ſtatim initio conſtituti apud Iudæos Regni, ſed multò pòſt ſpiritu Dei agente in Athaliam & Ioramum inuectos; ita neque primis ſeculis Eccleſiam, ſed pro temporis conditione atque loci, eodem ſpiritu Dei duce, in Principes eſſe inuectam. Dico idipſum eſſe, quod probare debuiſti. Nam Ioiadam & Prophetam Dei ſpiritu in impios Principes eſſe ductos, nemo dubitet: cùm hic iure gentium in Athaliam coniurarit, ille aperto Dei iuſſu Iehu in Regem vnxerit. At Põtifices eodem inſtinctos ſpiritu, Regibus vnquã abrogaſſe imperiũ, ex quo iure gentium, ex qua Scriptura habes? Noli tam diuinum Spiritum tam infauſtis miſcere prodigiis. Certum quidem Pontificem quatenus Eccleſiæ Caput, Spiritu Dei regi; certum & illud tamen, Pontifices extra orbitam exerrantes, & quæ ſuæ non conueniunt poteſtati, Eccleſiæ nomine ad ſe trahentes, non diuino, ſed humano, aut peiore ſpiritu ſæpe ductos. Sed & ſimilitudo inepta eſt; vt cùm in veteri teſtamento neque Synagoga, neque Synedrium, neque Propheta, neque Pontifex, vllo tempore, vllaue de cauſa, ex ſui officij auctoritate atque vi, Regibus poteſtatem abrogarit; illa tamen ſecula his Eccleſiæ temporibus conferas, quibus tandem Pontifices hoc in Principes iuris, tanquam Pontificali annexum officio, omni ope, omni vi, ad ſe traxerunt.

Nihil igitur colligas ex his Athaliæ & Iorami exemplis; niſi quòd in veteri teſtamento, ſi quis per vim inuaſiſſet in regnum, vt Athalia, Pontificis & Optimatum coniuratione peribat; ſi Deus nominatim Prophetæ reuelabat, quem vellet Regem vngi vt Iehu, quem de ſolio deturbari vt Ioramum, mos Deo gerebatur. *Eodem modo* in Eccleſia Chriſtiana, ſi per ſpecialem & *indubitabilem* reuelationem aut Pontifici aut alicui alij factam, conſtet de voluntate Numinis in abdicando aut inaugurando Rege, ſtatim eſſe obſequendum; ſi quis per tyranidem regnum vſurpet, eum coniuratione ciuium peti poſſe.

Addis, primis Eccleſiæ ſeculis, aliquot ex Chriſtianis Principibus fuiſſe valdè pios; in hos Eccleſiam *oſtendere beneuolentiam debuiſſe, non ſeueritatem*; alios valdè impios ſed potentes; in eos cenſuras Eccleſiæ, cùm propter illorum potentiam inutiles eſſent, ſtringendas non fuiſſe. Imò nunquam coërcendis Regibus Eccleſia aptior, multitudine fidelium, & promptâ eorum pietate, ac velut exertâ, quàm ſub Conſtantio fuit, Iuliano, Valente, Valentiniano Iuniore; quod 7. & 8. capp. mox fuſiùs exequendum. Quid tu autem in Gregorij magni verba? qui (lib. 7. Epiſt. 11. ad Sabinian. Diaconum) dicit potuiſſe ſe Longobardorum Reges, atque regnum euertere, quod tunc ſæuis & infandis calamitatibus Romanam vexabat Eccleſiam (vt ipſe teſtatur. Homil. 18. ſuper Ezech. & lib. 11. Epiſt. 45. ad Phocam Imp.) noluiſſe ſe tamen id moliri, *quia Deum timeo*, inquit, *in mortem cuiuſlibet hominis me miſcere formido.* Viden & impios Reges, & in eorum perniciem ſat potentem Pontificem; nihil tamen in ſalutem eorum, aut Regnum; præ Numinis timore molitum? En quàm miſerè imponis lectoribus, dum ais defuiſſe tunc, vel impietatem Regibus, vel Pontificibus vires.

Neque fuerat ex re tua, vt Theodoſium hîc referres inter illos, quos Eccleſia non mulctarit; cùm à te deinde (Capite 39.) in exemplum ſtatuatur Imperialis faſtigij ad Epiſcopale tribunal temporaliter iudicati.

Sed cùm Gregorius ſecundus, inquis, & Zacharias Pontifex, viderent ſe ſuæ ſedis authoritatem non fruſtra exerturos,

hic Leonem Iſauricum parte imperij, ille Childericum Regem toto Franciæ regno priuauit. De Gregorio ſecundo deque Zachariâ capp. 41. & 42. agendum eſt: tantum noto tua de Zacharia verba. *Neque enim prudens*, inquis, *conſilium Pontificis fuiſſet, ſi inuito populo & Proceribus, Regem illorum quamuis ineptum & ignauum*, & (vt cap. 42. ſcribis) *cuius ſocordiâ Chriſtiana Religio in eo regno maximè laborabat, exauctorare tentaſſet.* En verò quo ſancta veritas te adegit. Ergo imprudens Bonifacij VIII. Iulij II. Pauli III. Pij V. conſilium fuit; (vt de cæteris ſileam) quòd Gallos atque Britannos Reges, inuito populo & Proceribus, regno deijcere, fruſtraque ſuam authoritatem tentauerunt exerere. Ita eſt, Bellarmine, certè imprudens, & perniciabilis cladis caput.

Quòd ſi Barclaius, inquis, *tanti facit ſilentium annorum ſeptingentorum, cur non maioris facere debemus nos verba & exempla annorum nongentorum?* Quaſi verò Barclaius ſolo illorum ſæculorum nitatur ſilentio: eorumdem ſuſpicit verba, authoritatem ſequitur. Neque eum tantùm ait, neminem illis temporibus aſſeruiſſe ius iſtud temporale Eccleſiæ; ſed & addit, vt quiſque tunc pietate maximè & eruditione pollebat, eum in noſtras partes clariſſimis iuiſſe ſententiis. Quæ autem fuerunt illa ſecula? puræ adhuc, & vt in fide, ſic in moribus incorruptæ Eccleſiæ; patientiâ Martyrum, Præſulum eruditione illuſtria. Adhuc ſpirabant Chriſti veſtigia, Apoſtolorum voces. Hos tu intemeratæ reuerentiæ annos qua voce componas cum ſuccedentibus vitijs, cum degeneri Chriſtianorum vita, cum hominibus ſæpe pietatis ſpeciem ad priuatas vtilitates torquentibus? Ex illis ſeculis metimur quid credamus; ex illis hanc de immunitate Regum habemus ſententiam. *Nam Pontifices*, ais, *& ſcriptores Eccleſiæ prioris temporis, vt non affirmarunt, ita etiam non negarunt eſſe in Apoſtolica Sede poteſtatem aliquam diſponendi de temporalibus &c.* Quaſi mirum ſit, quòd expreſſis non dixerint verbis, *Papa non poteſt Reges deponere.* Nondum de iſta re aliquis cogitabat. Qui autem diuinarent Sancti Patres quod nouitijs ſeculis facturi homines erant? Satis, hæc ab ijs de Principum imperio, de

Eccleſiaſticæ poteſtatis limitibus, dicta, quæ ſe huic Pontificiæ poteſtati prorſus opponant; Neque verò multæ hæreſes apertioribus teſtimonijs refutantur; cùm plerumque Doctores Eccleſiæ partes fidei ex profeſſo non muniant, priuſquam laceſſantur. Tu ipſe (in Apologia contra Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem, ad tertiam hiſtoriam falſi accuſatam) *quando ſoli recentiores affirmant*, inquis, *non eſt mirum ſi veteres non negent quod diuina re non potuerunt à recentioribus confingendum fuiſſe.*

Quare non rectè de Eccleſia Chriſti ſentit, inquis, *qui nihil admittit, niſi quod expreſſè in veteri Eccleſia ſcriptum aut factum eſſe legit; quaſi Eccleſia poſterioris temporis, aut deſierit eſſe Eccleſia, aut facultatem non habeat explicandi, & declarandi, conſtituendi etiam, & iubendi, quæ ad fidem, & mores Chriſtianos pertinent.* Loqueris meras ſententias; ſed vt vnius rei pictor Cupreſſum in naufragij voto pingis. Nihil verius quàm Eccleſiam noſtram eandem eſſe Eccleſiam quæ Apoſtoli temporibus fuit. Poteſt itaque explicare, conſtituere, declarare, & iubere, quæcunque ab antiqua non ſunt Eccleſia explicata, conſtituta, declarata, atque iuſſa. At quæcumque antiqua credidit Eccleſia, non magis noſtra Eccleſia, vt potè quæ eſt eadem, poteſt inuertere, quàm contradictorijs implicari vnus & idem Deus. Cùm igitur ſummam Principum in temporalibus poteſtatem ex prima illã Eccleſia indubitatis aſtruamus Auctoribus, non poteſt poſteriorum temporum Eccleſia, velle iſtam damnare ſententiam, quæ nec poteſt etiam à ſuperuenientis Angeli Doctrinâ Apoſtolo teſte ſubuerti.

§. 17.

ADDVCIT *Barclaius*, inquis, *Sanctum Gregorium, qui in Epiſt. 61 lib. 2. vocat ſe famulum indignũ Imperatoris: & dicit Imperatori cœlitus datam eſſe poteſtatem ſuper omnes homines: vbi notat illud, omnes, comprehendere etiam Papam, ſi Papa eſt homo. Et ne quis forte reſpondeat, S. Gregorium ex humilitate ita eſſe locutum, citat illud ex S. Auguſtino ſerm. 29. de verbis Apoſtoli, Cùm humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator antequam mentireris, men-*

tiendo efficeris, quod euitaueras. Denique addit, verba Sancti Gregorij, in fine illius Epiſtolæ, Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minime tacui.

Reſpondeo. Sanctus Gregorius non ſolius Imperatoris; ſed omnium fidelium ſeruum ſe nominabat, cùm initiò Epiſtolarum ſuarum adſcriberet, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Et Ioannes Diaconus lib. 4. vitæ S. Gregorij cap. 58. teſtatur à ſancto Gregorio vocari ſolitos fratres omnes Sacerdotes; filios, omnes Clericos; Dominos omnes laicos; nec tamen, opinor, Barclaius concedet, S. Gregorium omnibus laicis fuiſſe ſubiectum. Porrò quod ſcribit Sanctus Gregorius datam fuiſſe poteſtatem Imperatori cœlitus, non ſignificat Imperatoriam poteſtatem eſſe immediatè à Deo; ſed eſſe à Deo in eo ſenſu, quo dicit Apoſtolus, ad Rom. 13. non eſt poteſtas niſi à Deo. Omnis enim poteſtas à Deo eſt; ſed aliqua immediatè, vt Moſis. vt S. Petri, S. Pauli: aliqua mediante conſenſu hominum, vt poteſtas Regum, Conſulum, Tribunorum. Nam (vt S. Thomas docet in 2. 2. q. 10. art. 10. & q. 12. art. 2.) dominia & principatus humani de iure humano ſunt, non de iure diuino. Quod addit S. Gregorius, ſuper omnes homines, intelligitur ſuper omnes homines Romano Imperio ſubditos: alioqui poteſtas Mauritij Imperatoris fuiſſet etiam ſuper Antipodas, ſuper Garamantas & Indos, & tamen non fuit ſuper vicinos Perſas, vel Scytas, nec ſuper Germanos, aut Francos, aut Hiſpanos, aut alios innumerabiles: Proinde poterat Barclaius omittere illam conſequutionem, ergo ſuper Papam, ſi homo eſt. Neque mentitus eſt ex humilitate Beatus Gregorius, cùm ſeruum ſe dixit eorum, quibus ſubiectus non erat; ſeruus enim dicitur, qui ſeruit aliorum vtilitati, ſiue id faciat obediendo ſiue imperando: Nam & Apoſtolus, ſeruum ſe fuiſſe ſcribit Corinthiorum, ſuper quos tamen poteſtatem à Chriſto accepiſſe ſe dicit. 2. Corinth. 4. & 13. Denique quod attinet ad obedientiam, quam ſe exhibuiſſe ſcribit S. Gregorius Imperatori; dico eam fuiſſe coactam, & de facto non de iure præſtitam: Nam idem S. Gregorius in explicatione Pſalmi. 101. de Mauritio Imperatore ſcribit hæc verba, In tantum autem ſuæ temeritatis extendit veſaniam, vt caput omnium Eccleſiarum Romanam Eccleſiam ſibi vindicet, & in domina gentium terrenæ ius poteſtatis vſurpet.

Dicis B. Gregorium, non ſolius Imperatoris, ſed omnium fidelium

ſeruum ſe nominaſſe. Nō plus igitur iuris Imperatori, quàm ſingulis, quibus ſubditus reuera non erat, hac appellatione tributum. Affers authoritatem Ioann. Diaconi, qui in vita B. Gregorij ait, omnes Laicos ab eo Dominos appellatos. Ain' vero? Audiamus Io. Diaconi verba, *Laicos viros, dominos*, inquit, *& fœminas dominas in ſuis literis nominabat.* Hoc eſt, eorum nominibus, de quibus in ſuis Epiſtolis loquebatur, de ſui ſæculi more (qui & hodie paſſim viget) nomen Domini aut Domni præponebat; vt ad Narſem Patritium (lib. 1. Epiſt. 6.) *Domnum Alexandrum, Domnum Theodorum, filium meum Marinum, Domnam Euſiriam, Domnam Eudochiam, & Domnam Dominicam, mea peto vice ſalutari*, & ad Nonnoſum (lib. 1. Epiſt. 21.) *veniente humili veſtro Domino Maurentio, de poſſeſſione, quam gloria veſtra petiit, per omnia parebimus.* Ad Theotimum Medicum (lib. 3. Epiſt. vlt.) *quod ego ſic in Apoſtolorum Actibus lego, vt in me & Domino Theotimo recognoſcam.* Id in humilitatis notam Diaconus traxit, cùm ſequentes Pontifices; Laicos filiorum nomine nō dominorum appellēt. Sed ô quanto diſcrimine de Imperatore & de cæteris loquutus Gregorius! Cæteros non ſimpliciter Dominos, ſed Dominū Alexandrum, aut Dominum Maurentium: At Imperatorem ſimpliciter *Dominum* vocat, & etiam *ſuum Dominum*, non dubiis; non æquiuocis verbis. Alios, inquam, quamuis Proceres, quamuis illuſtres, non Dominos dicit, niſi eorum nomen addat; ſed aut filios vocat, aut *excellentiæ* titulo demeretur, aut *gloriæ*. Ad Leontium Exconſulem lib. 8. Epiſt. 51. *Ecce glorioſe fili amore Dei tuoque prouocatus, cuncta quæ ſenſi, quæ audiui breuiter indicaui.* Et ad Theotiſtam ſororem Imperatoris ſcribens, lib. 1. Epiſt. 5. ne *Dominam* quidem appellat, cùm in eadem Epiſtola Imperatorem *Sereniſſimum Dominum* vocet.

Sed quem tantus alliget ſtupor, vt in hac ad Mauricium Epiſtola Domini nomen & ſerui, ad humilitatem Gregorij, aut ſæculi morem reuocet, ac non potius ad ſubiectionem Gregorij, & Mauricij poteſtatem? Dicit Gregorius. *Ego autem indignus pietatis veſtræ famulus, in hac ſuggeſtione, neque vt Epiſcopus, neque vt ſeruus iure reip. ſed iure priuato loquor: quia ſereniſſime Domine ex illo,*

iam tempore Dominus meus fuiſti, quando adhuc Dominus omnium non eras. Deinde; *ego verò hæc Dominis meis* (Mauritio nimirum & Conſtantinæ, Auguſtis.) *loquens, quid ſum niſi pulus & vermis? Sed tamen quia contra authorem omnium Deum, hanc intendere conſtitutionem ſentio, Dominis tacere non poſſum. Ad hoc enim poteſtas ſuper omnes homines Dominorum meorum pietati cælitus data eſt, vt qui bona appetunt adiuuentur.* Mox. *Ad hæc ecce per me ſeruum vltimum ſuum & veſtrum reſpondebit Chriſtus, dicens &c. Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubſtrahis? &c. Ego indignus famulus veſter &c. Ego quidem iuſſioni ſubiectus, eandem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci: & quia lex ipſa Omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam Sereniſſimis Dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minimè tacui.* En vt tenor Epiſtolæ, ac vt dicam genius, te cum tuis ſubterfugijs omninò proſcribit. Neque verò Gregorius Mauricium Dominum vocat tantùm, ſed & eſſe Dominum aſſerit; neque Dominum modò, ſed & ſuum Dominum, non in hac Epiſtola tantùm, ſed & alibi ſæpe. Ad Theodorum (lib. 2. Epiſt. 64.) *Quanta bona Omnipotentis Dei, & Sereniſſimi Domini mei Imperatoris habeam, lingua mea non ſufficit explere,* Et mox. *Quod ſi ideò Sereniſſimus Dominus noſter fecit &c.* Et tam ſuo, quàm omnium Romanorum nomine (lib. 8. Epiſt. 2.) Imperatorem *Dominum* vocat, nihil inter Eccleſiaſticos laicoſque diſtinguens. Sed & hæc ſimul iungit, *ſe Chriſti & Imperatoris ſeruum*; niſi fortè etiam Chriſtum titulo tenus ſuum Dominum appellabat.

Porrò, inquis, *quod ſcribit S. Gregorius datam fuiſſe poteſtatem Imperatori cælitus, non ſignificat Imperialem poteſtatem eſſe immediatè à Deo, ſed eſſe à Deo in eo ſenſu quo dicit Apoſtolus ad Rom. 13. non eſt poteſtas niſi à Deo. Omnis enim poteſtas à Deo eſt, ſed aliqua immediatè vt Moſis, vt S. Petri, vt S. Pauli: aliqua mediante conſenſu hominum, vt poteſtas Regum, Conſulum, Tribunorum. Nam vt S. Thomas docet in 2. 2. q. 10. art. 10. & q. 12. art. 2. dominia & principatus humani de iure humano ſunt, non de iure diuino.* Hæc quidem omnia ad quæſtionem noſtram nihil, quibus admiſſis ſemper verum ſit poteſta-

poteſtatem Principibus ac Regibus *cœlitus* datam. Addo tamen omnem poteſtatem à Deo immediatè eſſe (& tu ipſe ſcripſiſti, lib. de Laic. Cap. 6. *poteſtatem Politicam in vniuerſum conſideratam, non deſcendendo in particulari, ad Monarchiam, Ariſtocratiam, vel Democratiam, immediatè eſſe à ſolo Deo*) omnes autem, qui aliquam poteſtatem exercent, ſuam authoritatem mediante hominum conſenſu accipere; ne forte Pontifices in hac parte meliori iure, quàm Reges eſſe putes. Illos excipio quibus immediatè à Deo collata authoritas, vt Moſem, vt Ioſue, vt Petrum atque Paulum. Nimirum in iſto ſuo *κόσμῳ* ne omnia confuſa agerentur, ſtatuit vt hominum gradus eſſent, & *ſubditi præpoſitis obedirent*: Ecce poteſtatem à Deo immediatè conſtitutam, qua iubentur homines, ſiue ſuo conſenſu, ſiue legitimo gentium iure, deuenerint in alterius poteſtatem, ſemper in illo ſuo duce atque præfecto, reuereri diuinā vim, & poteſtatem à cœlo manantem. Hinc Regum, hinc Principum, hinc Rerumpublicarum in ſubditos iura, qui hominum mediante conſenſu, poteſtatem adepti ſunt immediatè à Deo venientem. Sic & Pontifices olim à Clero Populoque electi, poſtea etiam Imperatorum intercedente conſenſu, deinde ab Imperatoribus ipſorum Pontificum decreto nominati, nunc à venerabili Cardinalium cœtu delecti, nonne illam poteſtatem, quæ immediatè olim data eſt Petro, iam accipiunt *hominum mediante conſenſu?* Nũquam neges Beati Gregorij æuo Imperatoris neceſſariũ fuiſſe conſenſum, antequam Pontificis tam de facto, quàm de iure, rata eſſet electio: Alioquin ipſe Gregorius Cleri populique ſuffragiis ad Pontificatum electus, non litteris flagitauiſſet ne Imperator hanc electionem ſuo conſenſu iuberet eſſe ratam. Non id, inquam, Gregorius; ſi ante conſenſum Principis, iam ſe legitimè in Pontificem crediidiſſet electum. Alioqui non alius literis illis ſenſus; quàm, velis & iubeas Imperator, vt ego qui iam legitimè in Pontificem electus ſum, de iure meo deiiciar, & alius deligatur. Sic etiam ad Ioannem Conſtantinop. Archiep. (lib. 1. Epiſt. 4.) quòd eius confirmationi apud Imperatorem non obſtitiſſet; *Epiſcopatus pondera ne mihi deberent imponi non reſti-*

tiſtû. Hinc Driedo (lib. 1. de Libert. Chriſt. cap. 9.) *ciuilem & poſitiuam* poteſtatem *dico quæ nata eſt accedente humana voluntate, vt Monachorum ſub Abbate, populi Chriſtiani ſub Pontifice, aut ſub Principe. Abbas enim, Pontifex, & Princeps eliguntur, conſtituuntur, ſeu præficiuntur, accedente hominum conſenſu. Nam quamuis poteſtas Eccleſiaſtica, vt Papalis, Paſtoralis, & Pontificalis ſit à conſtitutione diuina, ad eam tamen aſſumuntur homines ex electione humana.* Et tu ipſe (lib. 2. de Pontif. cap. 30.) *Iuriſdictio*, inquis, *datur quidem Pontifici à Deo, ſed hominum opera concurrente.* Vides ergo Sacerdotes atque Reges, ad poteſtates illas quæ immediate à Deo ſunt, mediante hominum conſenſu peruenire. Vides, inquam, tàm Politicàm quam ſpiritualem poteſtatem immediatè eſſe à Deo; tam Pontifices, quàm Principes ſeculares mediante hominum operâ ad hæc dignitatum extolli faſtigia.

At Diuus Thomas dicit, dominia, & principatus humanos de humano iure eſſe. Definiti, fateor, dominiorum, principatuum, hæreditatum termini, iure gentium & humano, puta bellis, fœderibus, ſucceſſione, populiue conſenſu; vt verum ſit dicere, hunc ex humano & gentium iure Galliæ Regem eſſe, illum Hiſpaniæ. ſed illa auctoritas atque poteſtas, quam ex eo quod Reges ſunt nanciſcuntur, iam non de humano ſed diuino iure eſt; vt & verum ſit, Gallos ſuo Regi, ſuoque Hiſpanos, diuino iure ſubdi.

Quod addit, inquis, *S. Gregorius, ſuper omnes homines, intelligitur ſuper omnes homines Romano imperio ſubditos; alioqui poteſtas Mauritij Imperatoris fuiſſet etiam ſuper Antipodas, ſuper Garamantas & Indos, &c.* Nihil verius: ſed timuiſti concluſionem adhibere, quam tamen minus cautis ita relinquis faciendam, atqui Papa non erat ſubditus Romano Imperio, ergo neque Imperatori. Quid autem à vero remotius? Non aliunde arceſſam argumenta: hic ipſe Gregorius quoties profitetur ſe Romano ſubiectum Imperio? *In hac ſuggeſtione*, inquit, *neque vt Epiſcopus, neq; vt ſeruus iure Reipublicæ, ſed iure priuato loquor.* Id eſt, (nam quis bonæ mentis aliter capiat, quis peritus hiſtoriæ?) licet Epiſcopus ſim, & ſic Eccleſiaſticis rebus præſim; licet etiam ciuis ſim,

& ſic ſubſim temporali poteſtati, ſimque iure ſeruus reipublicæ, neutram tamen hîc perſonam tibi loquuturus induam. Siquidem *republicæ* nomen pro temporali republica accipitur; maximè ſi in oppoſitione aut diuiſione aliquâ, ſit ab Eccleſiâ, Sacerdotio aut Epiſcopatu diſtinctum. Addit Gregorius, *ego quidem iuſſioni ſubiectus*. Atqui nemo Romani Imperatoris iuſſioni ſubiectus, niſi qui & Romano imperio. Quid quod ante probauimus, Imperatorē à Gregorio nō perfunctoriè, non titulo tenus, Dominum appellari? Quid quod diſertis verbis ſcribit, Imperatorem non Sacerdotibus minus; quàm Laicis, quàm militibus dominari? Sic enim ad Theodorum (lib. 2. Epiſt. 64.) *Valde autem mihi durum videtur, vt ab eius ſeruitio milites ſuos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non ſolùm militibus, ſed etiam Sacerdotibus conceſſit*. Et in hac de qua iam nôs, Epiſtolâ, ſic loquentem Principi Chriſtum facit. *Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubtrahis?* Nēmo adeò inuerecundæ inſaniæ, qui de facto credat hîc agi, non verò de iure; Cùm hoc à Deo Imperatori *tributum & conceſſum* ſcribat Gregorius; Chriſtum etiam in hac Proſopopæia quam fingit, non inducat accuſantem hanc Imperatoris poteſtatem, ſed admonentem liberalitatis ſuæ, qui illi & Sacerdotes commiſiſſet & milites; Cum denique ibidem Gregorius, in reprehendenda Imperatoris lege, quam rebatur iniuſtam, Apoſtolica libertate vtatur, hanc autem in Sacerdotes poteſtatem non modò non perſtringat, ſed vt certam rem atque iuſtam, vt ratum atque eximium Dei munus, in argumentum contra Imperatorem trahat, ſibi quid amplius vindicantem. Sciebat igitur Barclaius Gregorij verba, *ſuper omnes homines*, de hominibus Romano imperio ſubditis eſſe dicta; & cùm Papa tunc Romano Imperio ſubditus eſſet, non erat, quicquid dicas, vt conſecutionem illam omitteret, *ergo ſuper Papam, ſi homo eſt*. Hoc interim caue, ne cùm exemplum dabis gentis aut populi à Romano remoti Imperio, ad Garamantas iterum abeas, Lybiæ populum, Marmaricis vicinum, Romaniſque ſæpe obnoxium: Næ tu Virgilium Indiæ Garamantas annectentem, nō ex illius ſenſu cepiſti.

Neque mentitus eſt, inquis, *ex humilitate B. Gregorius, cùm ſeruum ſe dixit eorum, quibus ſubiectus non erat; ſeruus enim dicitur, qui ſeruit aliorum vtilitati, ſiue id faciat obediendo ſiue imperando, &c.* Atqui illi quos ſeruos dixeris, quòd vtilitati aliquorum imperando deſeruiant, vt Apoſtolũ, qui ſe Corinthiorum ſeruum dicit, vt Papam, qui ſe ſeruum ſeruorum Dei vocat, vt Reges ac Principes, qui Reipublicæ ſeruire dicuntur, non ita ſerui ſunt, vt eos quorum vtilitati ſeruiunt, dominos vocent. Hoc prorſus inauditum, hoc ſine exemplo eſt. At beatus Gregorius non ſe Imperatoris modò ſeruum, ſed & Imperatorem ſuum dominum vocat. Non igitur de hoc ſeruitutis genere actum, in quo iam ludis. Alioqui ſi non mentitus eſſet ex humilitate, cùm ſeruum ſe dixit eorum, quibus non erat ſubditus, at mentitus ſaltẽ eſſet, eoſdem *dominos ſuos* præpoſtera humilitate appellãs.

Denique, inquis, *quod attinet ad obedientiam, quam ſe exhibuiſſe ſcribit S. Gregorius Imperatori; dico eam fuiſſe coactam, & de facto non de iure præſtitam.* Dicis hoc quidem, ſed præter omne argumentum, aut fidem. Gregorij verba ſunt. *Ego quidem iuſsioni ſubiectus eandem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci: & quia lex ipſa Omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſsimis Dominis nunciaui.* At verò niſi obſequium Principi de iure deberet, non promulgaret ſine peccato illam Principis legem, quam credebat iniuſtam: ſi non, inquam, id ex neceſſitate officij ac præcepti ageret, ſed ex ſolo tyrannidis metu. Promulgauit tamen, nec conditionis ſuæ, nec diuinæ inſcius legis, quam expreſſit poſtea Innocentius III. (In Capit. Paſtoralis. De offic. & poteſt. Iud. deleg.) dum ait inferioris munus eſſe ne in æquitatem inquirat ſententiæ à ſuperiore prolatæ: *& ſi ſciat*, inquit, *ſententiam illam iniuſtam, exequi nihilominus tenetur eandem: niſi apud eum efficere poſsit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat.*

Addit Gregorius. *Vtrobique igitur, quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minimè tacui.* Vbi vides ad ſententiam Domini alludentem, *Reddite quæ ſunt Cæſaris, &c.* Sed & Chriſtus intellexit, (nec tu negas) vt redde-

rentur Cæſari, quæ Cæſaris iure eſſent; alioqui non *reddite*, ſed *date* dixiſſet. Et Gregorius non diceret ſe obedientiam Imperatori *debuiſſe*; Cùm quæ *de facto*, non *de iure* facere adigimur, ea nō debito aliquo, ſed coactione præſtemus. Probas tamen hanc obedientiam Gregorij, non iuris, ſed tantùm facti fuiſſe.

Nam idem Sanctus Gregorius, inquis, *in explicatione Pſalm. 101. de Mauritio Imperatore ſcribit hæc verba. In tantum autem ſuæ temeritatis extendit veſaniam, vt caput omnium Eccleſiarum Romanam Eccleſiam ſibi vendicet, & in domina gentium terrenæ ius poteſtatis vſurpet.* Quàm tu certò & ſecurè pronuncias, hæc à Gregorio de Mauritio Imperatore conſcripta! Quis in eam rem tibi auctor, Bellarmine? vbi in his omnibus vel *Mauricij*, vel *Imperatoris* nomen? Multo veriſimilius, multò magis ad Gregorij genium, atroces illos queſtus, de Agilulpho acceperis, Longobardorum Principe, tunc multis cladibus euertente Italiam, Vrbem ipſam pertinaci obſidione cingente. Demus tamen, quod nunquam mihi perſuaſerim, hæc de Mauricio eſſe dicta; Nihil inde, quo probetur obedientiam Gregorij, facti tantùm fuiſſe non iuris. Mauricius, (vt poſt alios Otto Friſing. refert, lib.5.cap.7.) *Cum eſſet inexplebilis auaritiæ, quæſtus gratia plurimum perſequebatur* Gregorium. *Præterea*, inquit Platina. (in vita Pontif. Gregorij I.) *cùm Ioannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus, habita Græcorum Synodo, ſe ipſum œcumenicum, id eſt vniuerſalem Patriarcham creaſſet, monuiſſetque Gregorium Mauritius vt Ioanni obtemperaret, reſpondit homo conſtantis ingenij & fidei, poteſtatem ligandi & ſoluendi Petro traditam, &c.* Addunt quidam, & inter cæteros Platina, Agilulphum inſtinctu Mauricij, vaſtaſſe Hetruriam, oppugnaſſe Vrbem Romam. Quid mirum ſi Gregorius in illum Romanæ Eccleſiæ inimicum inuectus eſt; eò quoque liberius, ſi is peregrini hoſtis viribus infeſtabat ipſam Romam, ipſum Imperij ſui caput? Sed vide Sanctiſſimi prudentiam viri, inter hæc iuſtæ & effuſæ iracundiæ verba, nihil prorſus in regiæ contumeliam poteſtatis. At, inquis, reprehendit Imperatorem, quòd *Caput omnium Eccleſiarum Romanā Eccleſiam ſibi vendicet.* Et verò reprehenſione digniſſimum, quòd quaſi im-

perialis iuris eſſet Romanæ Primatus Eccleſiæ, imperaſſet Mauricius, vt illi præferri Conſtantinopolitanam Sedem pateretur Gregorius. hoc erat in domina gentium terrenæ ius poteſtatis vſurpare. Sed non arguit Imperatorem, quòd Eccleſiaſticos ſibi etiam Romanæ vendicaret Eccleſiæ, in eos ius terrenæ poteſtatis exercens. Sic nequicquam, etiamſi hæc de Mauricio dicta conceſſerim, vis Gregoriū à temporali Principis poteſtate exemptū, quia ſcilicet docuit ipſam Eccleſiam nullo iure Principum aut regi aut teneri. Longè aliud *Eccleſiaſticos ſubdi*, aliud *Eccleſiam eſſe ſubiectam.* Eccleſiaſticos, non vt Eccleſiaſticos, ſed vt ciues ac homines, Imperatori ſubdi teſtatur Gregorius: Eccleſiam verò ipſam, Chriſti ſponſam, ſoli Deo debentem obſequium, in humanam poteſtatem redigi, nec patienter nec tacitè tantus Antiſtes tulit. Denique nec quid Laici crederent aut in ſpiritualibus agerent, in Principis manu erat; nec temporale Eccleſiaſticorum regimen ab Imperatoris iuriſdictione reciſum.

§. 18.

PERGIT, inquis, *Barclaius, & exclamat. O diuinum Antiſtitem, & ſententiam nullis non ſequentium ſæculorum Pontificibus inculcandam! Sed proh Numen; quo benigna illa & humilis confeſſio à noſtris ſæculis exulauit? cui paulatim ſuccreuit hæc minax & faſtuoſa aduerſus Reges, & Imperatores oratio, Nos in ſupremo iuſtitiæ throno collocati, ſupremum in omnes Reges, & Principes vniuerſæ terræ, cunctoſque populos, gentes, & nationes, non humana, ſed diuina inſtitutione nobis traditam poteſtatem obtinentes, declaramus, iubemus, præcipimus, &c. quæ verba falſa & inania, vel ex eo eſſe patet, quòd Papa in Principes, & populos infideles, qui multitudine Chriſtianos ſuperant, neque temporalem, neque ſpiritualem poteſtatem habeat; vt Bellarminus in libris de Romano Pontifice firmiſſima ratione oſtendit.*

Reſpondeo. Hanc inanem exclamationem, & humilis confeſſionis laudationem, Sanctus ipſe Gregorius refellit in eo priuilegio, quod Mo-

naſterio S. Medardi conceſſit, quodque ſubſcriptum ab ipſo Gregorio multiſque Epiſcopis legitur, lib. 12. Epiſtolarum poſt Epiſtolam triceſimam primam: in eo ſiquidem priuilegio ita loquitur, ſi quis autem Regum Antiſtitum, Iudicum, vel quarumcunque ſæcularium perſonarum, huius Apoſtolicæ authoritatis, & noſtræ præceptionis decreta violauerit, aut contradixerit, vel fratres inquietauerit, vel conturbauerit, aut aliter ordinauerit, cuiuſcunque dignitatis vel ſublimitatis ſit, honore ſuo priuetur, & vt Catholicæ fidei deprauator, vel Sanctæ Dei Eccleſiæ deſtructor, à conſortio Chriſtianitatis, & corpore, & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſequeſtretur. Et ſuprà dixerat, auctoritate diuina, vice B. Petri Apoſtolorum Principis ſe ſtatuere. Iiſdem verbis vtitur S. Gregorius in alio ſimili priuilegio, quod habetur lib. 11. Epiſt. 10. quæ eſt ad Senatorem Abbatem. Itaque humilis ille ſeruus ſeruorum Dei eminentiam ſuæ dignitatis non ignorauit, cùm diuina auctoritate, vice Principis Apoſtolorum, omnibus Regibus cuiuſcunque dignitatis & ſublimitatis eſſent, ſub interminatione priuationis proprij honoris imperare non timuit, vt præceptionis ſuæ decreta violare non auderent. Quid igitur eſt in Bullis Pij V. & Sixti V. (has enim bullas notat in margine) quas minaces & faſtuoſas appellat Barclaius, quod non ſit in priuilegio illo ab humili Gregorio dato? Pius, & Sixtus dicunt poteſtatem diuina inſtitutione ſibi traditam: & Gregorius dicit auctoritate diuina ſe præcipere. Illi dicunt, ſuper omnes Reges ſe poteſtatem habere: iſte dicit, ſi quis Regum vel quarumcunque ſecularium perſonarũ &c. Illi dicunt iubemus, præcipimus: iſte dicit, ſi quis Regũ &c. huius Apoſtolicæ auctoritatis, & noſtræ præceptionis decreta violauerit. At, inquit, verba illa Pij V. & Sixti V. falſa & inania eſſe vel ex eo patet, quòd Papa in Principes infideles, neque temporalem, neque ſpiritualem poteſtatẽ habet. Reſpõdeo, ſi falſa & inania ſunt verba, multo magis falſa & inania erũt verba S. Gregorij in Epiſt. 61. lib. 2. à Barclaio ſuprà citata, & laudata, vbi S. Gregorius dicit, Mauricio Imperatori datam eſſe à Deo ſuper omnes homines poteſtatem: conſtat enim Imperatoris Maurícij poteſtatem non fuiſſe ſuper omnes homines, cùm non fuerit niſi ſuper homines Romano Imperio ſubditos, quod imperium eo tempore ne tertiam quidem hominum partem continebat; quemadmodum igitur verba S. Gregorij,

de poteſtate Mauricij ſuper omnes homines, intelligi debent de omnibus hominibus, qui Romano imperio ſubditi erant: ſic etiam verba Pontificum de poteſtate ſuper omnes Reges & populos, intelligi debent de omnibus Regibus & populis, qui ſunt in Eccleſia Catholica, quæ toto terrarum orbe diffuſa eſt: ſic enim debere intelligi verba illa, docent verba præcedentia. Pius enim V. initio bullæ ſcribit vnicam eſſe veram Eccleſiam Dei, eamque totam S. Petro eiuſque ſucceſſoribus eſſe commiſſam, atque inde colligit, ſummum Pontificem poteſtatem habere ſuper omnes Reges, & populos, qui videlicet ad Eccleſiam pertinent, quæ in vniuerſo mundo eſt. Sixtus verò V. dicit, ſibi curam incumbere Eccleſiarum omnium populorum & gentium; vbi non dicit, ſe habere poteſtatem in omnes populos & gentes, ſed in Eccleſias quæ ſunt in omnibus populis & gentibus, Similis locutio inuenitur apud S. Bernardum, in lib. 3. de conſid. cap. 1. vbi dicit totum orbem terrarum ad curam ſummi Pontificis pertinere, Ita, inquit, tu hæres, & orbis hæreditas. & orbe illi exeundum eſt, qui fortè voluerit explorare, quæ non ad tuam pertinent curam; & tamen ibidem dicit, Papam non eſſe dominum orbis, ſed orbem totum ad eum pertinere, quia debet fideles paſcere eiſque cum poteſtate præeſſe, & infidelium conuerſioni ſtudium & diligentiam adhibere, vt Apoſtoli faciebant. S. quoque Thomas in 2. 2. q. 12. art. 2. dicit Papam habere poteſtatem ſuper fideles & infideles, qui fidem aliquando ſuſceperunt; non autem ſuper eos qui fidem nunquam ſuſceperunt, iuxta illud Apoſtoli. 1. Cor. 5. Quid ad me de his, qui foris ſunt, iudicare? Quos auctores & multos alios ego ſecutus ſum in loco quem Barclaius notauit, videlicet lib. 5. de Pontifice, cap. 2. Neque his repugnat, quod ſuprà docuimus cum S. Thoma, poſſe à ſummo Pontifice priuari quoſcunque infideles, à dominio, quod habent ſuper fideles: nam etiam ſi abſolutè non pertineat ad Pontificem, de his qui foris ſunt, iudicare, neque habeat Pontifex in illos ordinariam poteſtatem, cùm ad gregem ſibi commendatum non pertineant, niſi in potentia; tamen in ordine ad conſeruationem fidelium habet à Deo auctoritatem priuandi Principes infideles dominio, quod habent ſuper fideles, vt idem S. Thomas docet ſecunda ſecundæ quæſt. 10. art. decimo.

Fruſtra exultas: Nihil priuilegijs quæ monaſterio S. Medardi, &c

di, & Auguſtudunenſi Xenodochio, indulſit Gregorius, regio detractum faſtigio. Et cùm ibi Gregorius, *Omnibus Regibus cuiuſcumque dignitatis & ſublimitatis eſſent ſub interminatione priuationis proprij honoris imperare non timuit, vt præceptionis ſuæ decreta violare non auderent,* non de priuatione regni actum, quã iuberet Pontifex, ſed quam à Deo mali Principes expectarent: vt apertius ſuo loco, id eſt Cap. 40. differendum. Iam quòd Pij V. & Sixti V. verba confers cum Gregorij verbis, videamus qua fide à te factum. *Pius, & Sixtus dicunt,* inquis, *poteſtatem diuina inſtitutione ſibi traditam, & Gregorius dicit auctoritate diuina ſe præcipere.* Ita ſit; ſed Pius, & Sixtus, dicunt poteſtatem deponendorum Regum diuina inſtitutione ſibi traditam; & Gregorius dicit authoritate diuina ſe præcipere ne quis priuilegia pijs locis indulta violet. Eſt ne idem dicere, Bellarmine? *Illi dicunt,* inquis, *ſuper omnes Reges ſe poteſtatem* (debuiſti addere, *ſupremam*) *habere: iſte dicit, ſi quis Regum vel quarumcunque ſecularium perſonarum.* Ita eſt. Sed illi dicunt, ſuper omnes Reges ſe in temporalibus poteſtatem habere: iſte in ſacrilegos Reges ſpirituales pœnas intentat, & oſtendit temporales, quas Deus infligat. Cum verba metiamur ex ſenſu, an idem Pontifices iſti dixerunt? *Illi dicunt,* inquis, *iubemus, præcipimus; iſte dicit, ſi quis Regum &c. huius Apoſtolicæ auctoritatis, & noſtræ præceptionis decreta violauerit.* Sic eſt: ſed illi dicunt, iubemus, præcipimus, vt à ſolio deijciantur, quos proſcribimus Reges: iſte Apoſtolicam auctoritatem, & ſuæ præceptionis decreta extendit ad priuilegia piorum locorum munienda.

Iam multus es in refellendo Barclaio; qui hæc Pontificũ verba, *ſibi traditam poteſtatem in omnes Reges, & populos,* vel ideò arguit, quòd infidelibus nec ſpiritualiter, nec temporaliter præſint. tu reponis, multò igitur falſiora Gregorij verba, qui ait poteſtatem Imperatori ſuper omnes homines datam eſſe. Dicis igitur, vt Gregorij verba de *omnibus* accipienda hominibus, qui Romano ſubſunt imperio; ita iſtorum Pontificum, de *omnibus* Regibus, & populis, qui dederunt Christo nomen. At detorques Pontificum mentem non ambiguis verbis explicitam.

Neque enim tantùm dicunt, *omnes Reges & populos*, ſed *omnes Reges & populos vniuerſæ terræ*. Quin & ſtatim diſputas, an infideles quoque Reges Pontifici ſubſint; & ſic ſtatuis, directè & abſolutè non ſubdi, quia nihil ad eũ de iis qui foris ſunt, iudicare; poſſe tamen Pontificem, *in ordine ad conſeruationem fidelium priuare Principes infideles dominio quod habent ſuper fideles*; id eſt, Chriſtianos, & infideles Reges, ſub eodem Pontificis Imperio quoad effectum eſſe. Nam nec vultis directâ poteſtate agere Pontificem, cùm à ſceptris remouet Chriſtianos; ſed eum indirectè hoc poſſe, & *in ordine ad cõſeruationem fidelium*. Iam idem in Ethnicos illi conceditis; Sic vnius particulæ, & diſtinctionis beneficio, totum orbem Eccleſiaſtico ſubiicitis iuri. Et tu antea certè modeſtius, lib. 5. de Rom. Pontif. Cap. 8. dixeras poſſe infideles Principes tunc demum poteſtate priuari, quam ſupra fideles habent, ſi eos conarentur à fide auertere. Hîc vero, & in recognitionibus tuis, omnino licentius; vbi ais, eiuſmodi Principes illo dominio poſſe priuari, etiamſi nihil agant in ſibi ſubditorum Chriſtianorum fidem. Sic tu ergo in Recognit. ad libr. 5. De Rom. Pont. Cap. 8. *Non approbo quod dixi, non poſſe Principes infideles, priuari per Eccleſiam dominio quod habent ſuper fideles, niſi auertere conentur fideles ſibi ſubiectos*. Et paulò pòſt. *Itaque ſi tales Principes non conantur fideles à fide auertere, poſſent quidem per Eccleſiam priuari dominio, tamen Eccleſia non ſemper id facit*. Quid verò? in Infideles igitur Reges, ſed tamen Chriſtianæ religioni non moleſtos, hoc Pontificium valeat fulmen! O ſententiam Reip. Chriſtianæ inimicam! Ergo Turcarũ Princeps, ergo illi, qui nunquam vera fide imbuti ſunt, Chriſtianos aut Catholicos apud ſe viuere & augeri patientur? non facient apud quos tua vox peruaſerit, ſi eis curæ incolumitas ſui ſceptri. Cur non enim ita ſecum? Chriſtiana, aut certè Catholica religio, verum Dei cultum (vt credimus) non præſcribit. Itaque Chriſtianos, aut Catholicos, iure diuino non tenemur in terris noſtris pati; ſed tamen videamus an humanitatis & ſocietatis commercio rebus noſtris commodi eſſe, aut non incommodi ſaltem poſſint. Imò eorum lege cautum eſt, vt licet

nos eorum ſacris præbeamus innoxios, à ſuo tamen Pontifice omni in eos ſpoliemur dominio, quoties ipſe hoc ſuorũ Chriſtianorum rebus idoneũ eſſe cẽſebit. Si itaq; apud nos in validũ robur excreſcent, nobis quoque aut auita Religiõ etiam inuitis mutanda eſt, aut de ſolio vbi Põtifici illi placuerit decedendũ: ſed & inſidias noſtrę vitæ nihil territa cõſcientia molietur, quoties Pontifex iam nos non colendos vt Principes ſtatuet, ſed vt Tyrãnos de ſede, de dignitate deturbandos. Abeãt ergo potius ſiue ſponte, ſiue per ſupplicia, præcipitẽs, quàm quæ hominibus chariſſima ſunt, dignitatem & ſalutem, adducamus in diſcrimen. Hæc & talia non iniuſto metu Principes dicent, quibus infelicitas natalium alios Dei cultus perſuaſit, ſiue apud Infideles, ſiue apud eiuſmodi Chriſtianos quorum ne aui quidem rectam religionem ſuſceperunt. Ecce quàm vtili ratione, Bellarmine, noſtra ſacra procures. Abſit ille potius à Principibus metus. Sciant ſe à Chriſtianis coli vt homines *à Deo ſecundos, poſt Deum primos, antę omnes Deos, & ſuper omnes homines.*

Sed nec vobis ſatis conſtat, an infideles Principes amoueri à Pontifice poſſint: Tu aſſeris; negat Becanus Societ. Ieſu Theologus, quamuis indirectæ Pontificiæ poteſtatis in Chriſtianos Reges aſtructor ſtudioſus. Ita ille in Torturam Torti, paradox. 7. *ſicut nos fatemur Reges Chriſtianos deponi poſſe à Pontifice, ſi delinquant, non autem Ethnicos, ſic tu fateris Reges Chriſtianos excommunicari poſſe, non autem Ethnicos.* Quid hoc eſt aliud quàm ex incertis hominum ſententijs, & diſceptatione ſcholarum, ſacroſanctum ius Regum velle metiri? Vt ſi Bellarmini opinio hoc ſeculo obtineat, etiam infideles deponantur, ſi ſequentibus annis Becani emergat ſententia, Pontificis in hac parte recidatur auctoritas. O literatorum ſcilicet monarchiam! ô pudendam libertatem ius ſuæ Philoſophiæ in omnia facientium ſceptra! Quòd ad auctoritatem Diui Thomæ, ſcis de illa cap. 21. vberius à nobis diſputandum.

§. 19.

ADDO *poſtremò*, inquis, *verba Pij V. non eſſe ita faſtuoſa & minacia, vt Barclaius dicit: hæc enim ſunt ipſius verba in Bulla excommunicationis Elizabetæ prætenſæ Angliæ Reginæ. Regnans in excelſis, cui data eſt omnis in cœlo & in terra poteſtas, vnam ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam, extra quam nulla eſt ſalus, vni ſoli in terris, videlicet Apoſtolorum Principi Petro, Petrique ſucceſſori Romano Pontifici, in poteſtatis plenitudine tradidit gubernandam. Hunc vnum ſuper omnes gentes, & omnia Regna Principem conſtituit, qui euellat, deſtruet, diſſipet, diſperdat, & plantet, & ædificet, vt fidelem populum mutuæ Charitatis nexu conſtrictum in vnitate Spiritus contineat, ſaluumque & incolumem ſuo exhibeat Saluatori: quo quidem in munere obeundo, nos ad prædicta Eccleſiæ gubernacula, Dei benignitate vocati, nullum laborem intermittimus &c. & infrà, Illius itaque auctoritate ſuffulti qui nos in hoc ſupremo iuſtitiæ throno (licet tanto oneri impares) voluit collocare, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus prædictam Elizabetham hæreticam, & hæreticorum fautricem, eique adhærentes in prædicti anathematis ſententiam incurriſſe, eſſéque à Chriſti corporis vnitate præciſos: quin etiam ipſam prætenſo Regni prædicti iure, nec non omni, & quocunque dominio, dignitate, priuilegioque priuatam, &c. Porrò Bulla Sixti V. ita incipit: Ab immenſa æterni Regis potentia, Beato Petro, eiuſque ſucceſſoribus tradita auctoritas, omnes terrenorum Regum, & Principum, ſupereminet poteſtates, ſtabilique in petra conſiſtens, nec vllis aduerſitatibus, vel etiam ſecundis flatibus à recto deflexa, inconcuſſa profert in omnes iudicia. & infra. Itaque in præexcelſo hoc ſolio, & in plenitudine poteſtatis, quam ipſe Rex Regum & Dominus dominantium nobis licet indignis tribuit, conſtituti, auctoritate Dei Omnipotentis, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, & noſtra, ac de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio, pronunciamus, & declaramus &c. Quare ſententia quam Barclaius recitat, non habetur ad verbum in Bullis Pij V. vel Sixti V. Sed eam ipſe variis ex locis ita conſtruxit vt ad inuidiam conflandam aptiſſimum eſſe iudicauit. Omitto cætera quæ ſunt in hoc tertio*

capite: quia non argumenta vel rationes, ſed maledicta ſunt, & conuitia aduerſus Pontifices: illum enim imitari volumus, qui cùm malediceretur non maledicebat, cùm pateretur non comminabatur. 1. *Petri,* 2.

Pij verba atque Sixti, faſtu nec ne turgeant, nihil ad Pontificis in Reges poteſtatem. ſed poſt omnem quem adhibes fucum, tamen lector iudicabit, quam abſint, vt Barclaius dicit, à Gregorij primigenio atque ſtilo.

Dicis, *ſententia quam Barclaius recitat non habetur ad verbum in bullis Pij V. vel Sixti V. Sed eam ipſe varijs ex locis ita conſtruxit, vt ad inuidiam conflandam aptiſſimum eſſe iudicauit.* Quid intereſt, ſeu connexa Pontificum verba exſcribat Barclaius, ſeu colligat ſparſa? Num in his omnibus quicquam finxit? At hoc fecit *ad inuidiam conflandam* Pontifici. Vix te fero de optimo ſene tanta contumelia iudicantem, nemo ſtudio in Apoſtolicam Sedem ſuperauit Barclaium. Nemo ſacris, nemo Pontifici addictior. Teſtes habet lachrimarum, quas hæreſium dolor, & laceratæ Eccleſiæ, frequenter expreſſit: & ſi quid in Pontifices aliquos fortè, nihil in Pontificatum tamen dixit, vt te his verbis præbueris, Bellarmine, licenter iniurium. *Omitto cætera quæ ſunt in hoc tertio capite; quia non argumenta vel rationes, ſed maledicta ſunt aduerſus Pontifices &c.* Nullum ibi maledictum aduerſus Pontifices; ſed argumentum, & ratio, quâ ex collatione diuerſorum Pontificum iſtius indirectæ poteſtatis nouitatem deprenderet. Darem verba Barclaij, niſi ex laudatiſſimo eius libro haberent in promptu boni omnes, prudentes, eruditi. Videat lector hanc vltimam in tertio capite partem plenam, vt ais, maledictis. Ridebit inuidiam quam facis innocenti.

CAPVT IV.

Quæ cauſa & origo temporalis poteſtatis à Pontificibus *vendicatæ. Quid fuerit Patriciatus, ab Adriano Pontifice Carolo Magno conceſſus. Excommunicatio iniuſta, aut nulla, vt timenda. Nauarrus contra ſuam mentem & verba, à Bellarmino ſubdolè allegatus. Num qui Pontifices ante Gregorium VII. hanc poteſtatem vſurpauerint. De translatione Imperij, à Græcis ad Francos, aut verius communicatione; quam vult Bellarminus factam à Leone Pontifice. De Gregorio IV. & Ludouico Pio. De Adriano II. &* Carolo Caluo. *De cauſis diſſidij inter Henricum IV. Imper. &* Gregorium *VII. Hoſij ſententia, de immunitate Principum.*

Apud Bellarminum huic Capiti titulus eſt,

De falsâ causâ originis temporalis poteſtatis Pontificiæ à Barclaio aſſignatâ.

§. I.

IN *quarto capite,* inquis, *diſſerit Barclaius de origine temporalis poteſtatis Pontificiæ: quaſi iam exploratum eſſet diuino iure ſola ſpiritualia ad Summum Pontificem pertinere. Sed quoniam id neque exploratum, neque verum eſt, facilè potuiſſem totum hoc caput ſilentio præterire, vel quòd ad rem non faciat, vel certè ſolido fundamento careat. Videamus tamen quid ſit, quod hoc loco adfert Barclaius.*

Duas res, inquit, potiſſimùm inuenio, quæ anſam Pontificibus tantam poteſtatem arrogandi videntur præbuiſſe. Vna eſt ingens ille honor, qui vt par erat à Principibus, & populis Chriſtianis Summo animarum Paſtori deferebatur, & deferri adhuc debet; atque etiam præiudicata ſanctitatis opinio de Sede illa Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli. & infrà, Alteram tantæ iuriſdictionis temporalis captandæ anſam præbuit gladius excommunicationis.

Reſpondeo. Fruſtrà quærit Barclaius vnde tanta poteſtas Summis Pontificibus acceſſerit, cùm ratio ſit in promptu, quam & Doctores communi conſenſu, & ipſa generalia Concilia tradiderunt, ſumma videlicet ſpiritualis poteſtas diuinitus collata Apoſtolo Petro, eiuſque ſucceſſoribus ſuper omnem Eccleſiam: ex ea ſiquidem manifeſtè ſequitur, vt in ordine ad ſpiritualia, & vitam æternam, poſsit ſummus Pontifex de temporalibus quoque diſponere, vt capite ſuperiore explicatum eſt.

Non fruſtra quæſiuit Barclaius vnde hæc poteſtas acceſſerit Papæ, quando & ignota fuit antiquis, & eam, vt ſpes eſt, noſtri nepotes per ſolam cognoſcent hiſtoriam. Sed & falſum, eius poteſtatis hanc quam refers rationem à Doctoribus *communi conſenſu traditam*: cùm ex priſcis nemo in illam poteſtatem aut poteſtatis rationem conſenſerit, nemo, inquam, ante annum milleſimum & ſeptuageſimum. Ex iis verò ipſis, qui de poteſtate conſentiunt, vix pars media hanc rationem tradat, ſcilicet *ſummam ſpiritualem poteſtatem*; ſed recurrat ad temporalem poteſtatem, quam vult per ſe & propriè *collatam Apoſtolo Petro*. Vt in Prolegomenis non ſemel oſtendimus. Illud autē falſiſſimum generalia Concilia eam *rationem tradidiſſe*; nam in Lateranenſi Concilio de eâ *ratione* nec verbum: Lugdunenſis autem in Fridericum proſcriptio, non Concilij generalis aut opera, aut nomine, ſed Innocentij Papæ concepta. Apage igitur cum iſta confidentia, ex poteſtate Petro collata, manifeſtè ſequi hanc indirectam poteſtatem. Ais te *facilè potuiſse totum hoc Barclaij caput ſilentio præterire*. Omnino; præterire quàm oppugnare facilius. Nunc cùm arte non poſſis, aggrederis dolo. initium argumenti ex Barclaio profers; quæ inde conſequuntur, tanquam vana

aut inutilia non recitas. Sed legat hanc, quam omittis, partem Lector; Sciet ille num, vt ais, *ad rem non faciat, vel certè ſolido fundamento careat:* an verò prudentiſsimam velut hiſtoriam, & penè natiuitatem contineat huius indirectæ poteſtatis.

§. 2.

QVOD autem Barclaius dicit, inquis, *ex honore maximo, qui ſummis Pontificibus deferebatur, & præiudicatâ ſanctitate illius ſedis, captaſſe anſam Pontifices arrogandi ſibi poteſtatem temporalem ſuper Reges & Principes: falſum eſſe conſtat ex iis quæ ſuprà Barclaius ipſe ſcripſit: ſiquidem honor maximus, & præiudicata ſanctitas non defuit primis mille annis, imò tunc maximè viguit: & tamen Barclaius contendit, primum fuiſſe Gregorium VII. qui ſibi poteſtatem temporalem in Reges, & Principes vſurpauit, poſt annum milleſimum & ſeptuageſimum ab aduentu Saluatoris. Dicet fortaſſe, primis illis annis fuiſſe Pontifices optimos, ſed poſtea factos deteriores ad gloriam temporalis Imperij aſpirare cœpiſſe. At Gregorius VII. vir ſanctiſsimus fuit, nec ſolùm innocentia vitæ, ſed etiam miraculis clarus; cuius rei tot ſunt teſtes, quot ſcriptores illius temporis, exceptis ſchiſmaticis vel hæreticis: quemadmodum etiam Innocentius III. & IV. qui hac poteſtate præter cæteros vſi eſſe videntur, Pontifices laudatiſsimi habiti ſunt. Neque verum eſt Gregorium VII. fuiſſe primum, qui de temporali Regno diſponere cœpit: nam & Gregorius primus, & ſecundus, & alij Pontifices optimi & laudatiſsimi, ante Gregorium VII. hanc poteſtatem habere ſe teſtati ſunt, vt paulò infrà docebimus.*

Quaſi verò hæc repugnent, anſam Pontificibus ad hanc indirectam poteſtatem, reuerentiâ, honore, & præiudicatâ ſanctitatis opinione, quæ ſemper de ſede Petri fuit, datam eſſe; & Gregoriũ VII. tamen poſt mille & ſeptuaginta annos à Chriſto, primum fuiſſe Pontificum qui id ſibi vindicarit. Non honorem tantùm præcedere, Bellarmine, & præiudicatam ſanctitatis opinionem oportuit; ſed & multa alia, paulatim ab honore huiuſmodi & præiudicatâ opinione naſcentia. Neque enim ſummæ opes, tantæ factiones, clientelæ vno ſeculo quæri poſſunt.

Neque

Neque populorum reuerentia,niſi ſenex & inueterata,ſuffecit. quæ omnia æſtu quodam allabentia, penè nec ſentiētem Pontificem ſubuexērūt.Si quæſtio de lege diuina, nihil aptius quàm primi cum ſuis Chriſtianis Pontifices. Sed ad deſtructionem Regni (ita appellat Otto Friſingenſis,Prologo in ſept. lib.) expectandum erat, vt ait idem Præſul, dum *regnum ob amorem Sacerdotij euiſceratum ac viribus eſſet exhauſtum.* Quod de ſanctitate Gregorij addis, viderit, *qui finxit ſigillatim corda omnium, qui intelligit omnia opera eorum.* Et mox plura de illius cum Henrico diſſidio.§.7.Nec ſi eum immodicus zelus,nec *ſecundū ſcientiā*,vel turbulēti animi pertinax ſtudium prouexit ad hæc bella, ſequitur aut eum in iſto nō erraſſe,aut in cæteris peccauiſſe. Innocentium verò III. atque IIII.quæ cauſa quódque ius in Principes impulerit,iam antè diſcuſſimus. Non omitto quod dicis, *Scriptores illius temporis, exceptis ſchiſmaticis vel hæreticis*,laudare Gregoriū.O machinam omni acie, & milite fortiorē! vt quicūq; pro iure Regū in Pontifices ſteterint,eos & eorum libros in hæreticis aut ſchiſmaticis numeretis.At illud quanti pōderis,apud eruditos,& prudentes, Bellarmine, qui indignantur, qui rumpuntur, vos pietatis nomine, vos ſpiritualibus telis abuti, ad quærendum, ad firmandum in terris Imperium; cuius ſtudium heu quàm de cæleſtibus curis ademit! Neque verū eſt ante Gregorium VII. fuiſſe Pontifices, qui *de temporali regno diſponere cœperint.* Obtrudis ſine modo Gregorium I.&II.& quoſdam alios. Piget toties ad ea reſpondere, quæ ſemel & in perpetuum ſat erit conuellere.

§. 3.

PORRO *excommunicatio*, inquis, *eſt quidem inſtrumentum quo Pontifices plerumque vti ſolent ad coërcendas huius ſæculi poteſtates; ſed etiam ſine iſto inſtrumento non ſemel Pontifices Maximi de temporalibus dignitatibus pro Eccleſiæ vtilitate, & animarum ſalute diſpoſuerunt,vt cùm Zacharias Childericum Regem Francorū deponi mādauit, & Piginū inungi,atque in ſolium exaltari iuſſit, & populos*

ab obediētiâ, & fidelitate Childerico præſtitâ liberauit: & cùm Hadrianus primus Carolo Magno Regi Francorum dignitatem Patritiatus Romani contulit: & cùm Leo III. eundem Carolum Imperatorem Occidentis dixit. Quare verum non eſt, excommunicationis cenſuram anſam dediſſe Pontificibus, vt poteſtatem temporalem ſibi arrogarent.

Vel de Heraclito extorquens riſum. Vnam ex Machinis, quæ Pontificem ſubuexit in Reges, Barclaius excommunicationem eſſe dixit: tu ideò negas; quia, inquis, & ſi verum ſit excommunicationem plerumque adhibitam in eiuſmodi rebus, tamen aliquando etiam ſine excommunicatione peractæ ſunt. Quid? igitur falſum virtutem bellicam peperiſſe Romanis Imperiū, quia ad eos vna ex prouinciis Aſia Pergameni Regis teſtamento peruenit? falſum quoque vi occupatum à Cæſare Imperium, quia quædam ciuitates, quidam ciues, ſe ſponte dediderunt? Neque Barclaius dixit Pontifices ſemper excommunicatione vſos eſſe, ſed excommunicatione velut quodam fulmine inſtructos toti Orbi formidabiles tremēdóſque extitiſſe; vt eorum imperia etiam in Principes Regeſque concepta, multi propter opinionē ſanctitatis, & excommunicationis timorem, repudiare non auderent. Ecce porrò quàm tu in exemplis idoneus;

Primum eſt Zachariæ, qui, inquis, Childericum ſine excommunicatione depoſuit. Scis hanc diſputationem ſeruari in vltimum libri caput. Et *Hadrianus*, inquis, *Carolo Magno dignitatem Patritiatus contulit*. Quæ verò hic abdicandi aut conſtituendi Regis quæſtio? aut quis ibi excommunicaretur? Quid denique intelligis per hanc Patriciatus dignitatem? Satis fuit inuenire titulum, quo diceretur Rex ornatus à Papâ; Satis, vt intruderes nouum in hac farragine argumentum.

Nam quid ſignificat Patritij nomen? Patritij à Romulo olim dicti, quos in Senatum legit: ſeu quòd (rarum tunc Romæ) legitimi, & indicare Patres poſſent: ſeu quòd eorum eſſet patrocinari cæteris, & ope, conſilio ſe Patres exhibere. Qui illis orti, tulerunt Patritij nomen, magnæ & primariæ nobilitatis fami-

liæ. Multis poſteà ſæculis Romani Principes dignitatem quandam inſtituerunt, & appellarunt Patritiatum. Ea *cæteris omnibus anteponi* dicitur l. 3. C. De Coſſ. & *ſumma* appellatur §. filiusfamilias, Inſt. quib. mod. ius patr. Hi igitur Patritij à conſiliis Imperatori, hi Imperatoris patres dicti, neque vlli ad eum gradum aditus niſi maioribus Magiſtratibus functo, dict. leg. 3. & leg. vlt. Ibid. Erat hoc igitur Imperatorum inuentum, vt pleræque aliæ dignitates; velut hodie diſſipato Imperio Reges nouas dignitates ſuis ditionibus inuenerunt, vt Parium, Mareſchallorum, Grandium, Dominorum.

Quæro igitur quid hoc fuerit, Pontificem Romanum Carolo Regi conferre Patritiatus dignitatem? An illum in veterum Patritiorum nobilitatem adoptabat? at hoc nec tantus & tãtæ nobilitatis Rex vellet; eſſet quoque extra morẽ & exemplũ, & quod caput eſt, nec ad quæſtionem noſtrã faceret, Bellarmine. An verò ius ei conferebat, quale habebant Optimates ad Patriciatus faſtigium ab Imperatore aſſumpti? Si hoc ais, vide quæ te errorum inuoluant voragines. Certè ſi potuit Papa deligere, qui inuito aut etiam inconſulto Imperatori, à cõſiliis eſſent, qui ſummæ apud eum dignitatis, qui denique eius Patres, pari iure renunciare ac deligere poterit Conſiliarios Regum, vt etiam inuiti Principes ignotos aut inuiſos ad penetralia ſuæ mentis admittant. Si, inquam, aliquem potuit renunciare eo ſenſu Patricium, cur non in Franciâ Mareſcallos conſtituat, Dominos in Britanniâ, in Hiſpaniâ Grandes? cur non denique poſſit dignitatum ciuilium gradus & nomina, munera etiam atque officia inconſultis Regibus vbique largiri?

Reſtat, vt, quod res eſt, fatearis, Patricij nomen hîc non eſſe aliud quàm Patroni, & vt iam loquimur *Protectoris*; Carolum, inquam, ab Hadriano Pontifice conſtitutum Romanæ Patricium & protectorem Eccleſiæ; neque illi aliud hac appellatione tributum. Non enim ex eo quod eſſet Patricius, illi datum vt poſſet Papam eligere, & ordinare Apoſtolicam Sedem. Sed hæ prærogatiuæ omninò diſtinctæ, licet in vnum Carolum, à Pontifice, Synodo, Populoque collatæ. Verba

ſunt Canonis *Adrianus*. diſt. 63. *Hadrianus autem Papa cum vniuerſâ Synodo, tradiderunt Carolo ius & poteſtatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem. Dignitatem quoque Patriciatus ei conceſſerunt*. Neque tantùm Romanæ Eccleſiæ Patricius & protector Carolus, ſed & Romanæ Vrbis, acclamatione Populi dictus, cui tunc debilitato Imperio parum auxilij à Conſtantinopolitano Principe erat, in aſſiduè graſſantes Longobardos. Nam & naturâ duce, & ipſo inualuit more, vt quæramus nouam opem, vbi qui ei ferendæ deſtinantur, aut nolunt, aut non poſſunt. Et vix aliter tot Religioſos, Monachoſque excuſes, quos videas donatâ pecuniâ, ſupellectili, veſte, in proprios vſus vti, quàm quòd eorum Præpoſiti (& ſæpe non poſſunt) neceſſaria non miniſtrent. Sed nec hodie Imperiales quas dicimus, vrbes, ab Imperio creduntur recedere, vbi vicinorum Principum patrocinium ſibi aſciſcunt; neque Protectoribus eiuſmodi ius faciũt ſiue in ſuam, ſiue in Imperij libertatem. Clerus igitur Populuſq; Romanus, nullâ in Imperatorem iniuriâ, ſibi delegerũt Carolũ Patricium, Patronumq;. Clerus, inquam, cum Põtifice; vt dicitur illo Canone, *Hadrianus*; Etiam Populus. Vnde Otto Friſing. lib. 5. cap. 28. *Carolus Rex*, inquit, *Romã veniẽs ab Hadriano Papa honorificè ſuſcipitur &c. Ipſe verò acclamante Populo vniuerſo Patricius Romanorum appellatur.* Nec dubito, quin fuerit magno momento Papa, etiam apud Populum, vt Carolo deferretur hoc nomen. Vir authoritatis primariæ, ſacerdotio venerandus. Scis enim quàm moueatur populus, *pietate grauem ac meritis ſi fortè virum quem*, habuerit impulſorem.

Non ius igitur temporale in Romanos Laicos tributum tunc Carolo cum Patricij nomine; Nomen quoque tributum, acclamantis populi ſuffragio, atque voto. Da porrò ex vetuſtioribus aliquem, qui contra nos ſentiat. Certè nec Eginhartus, nec Author Annalium Franciæ, quos vetuſtiſſimos appellas; nõ etiam Rhegino, non Aimoinus, non Marianus Scotus; non cæteri antiquitate noti & Hiſtoriarum lectione, meminere de vlla dignitate vel authoritate tẽporali in Laicos, quã Carolo Hadrianus Papa conceſſerit: cùm tamen ijdem diligenter tam de Pipi-

no Zachariæ temporibus in Regem euecto, quàm de hoc ipſo Carolo ſub Leone in Auguſtum ſalutato perſcripſerint. Apud Sigebertum quidem inuenio (ad annum 773.) *Hadrianus Papa cum vniuerſali Synodo dedit ei ius eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, dignitatem quoque Principatus.* Sed illum Principatum nuſquam intelligas, niſi de poteſtate eligendi Pontificem & ordinandi illam ſedem, in cuius negotijs Carolus moderator eſſet & Princeps: Cùm neque Sigebertus, neque ex antiquis quiſquã authoribus, verum & temporalem in laicos principatum Carolo Regi collatum ab hoc Pontifice vſquam dicat. Et Patricij nomen tam à veri Principis ſignificatione ſemotum, quàm cothurnus à ſocco eſt.

Cur tu hunc igitur Patriciatum in exemplum temporalis in Principes poteſtatis hic refers? Aufer tam abſurdæ illationis vanitatem: Poſſe Pontificem, Reges & Principes omni in ſubditos iure priuare, quia cum Populo, Cleroque Romano potuit Regem Franciæ ſibi ſuæque Eccleſiæ & Vrbi Romanæ in Patrem Patronumque deligere; cùm in quotidianos hoſtes deficerentur auxilio Imperatoris, regione remoti, animo alieni, imbecilli viribus, nec ad ſubſidium Romanis ferendum idonei.

Tertium exemplum eſt, inquis, temporalis poteſtatis abſq; excommunicatione per Pontificem vſurpatæ, *cùm Leo tertius eundem Carolum Imperatorem Occidentis dixit.* At verò, vt ſuprà monuimus, ſi Reges aliquot Pontifex ſine excommunicatione de Regno deiecerit, priuatiſque nonnullis ſine excommunicatione detulerit ſceptrum, nihilo magis vniuersè probaueris *verum non eſſe excommunicationis cenſuram anſam dediſſe Pontificibus, vt poteſtatem temporalem ſibi arrogarent*, tam in eos quos cum excommunicatione deiiciunt, quàm in alios quos ſine excommunicatione quidem remouent, ſed illa maieſtate armati, quam ſanctitatis præiudicium, & excommunicationis mucro in Pontificia manu vibrans, adornat. Non enim ſemper opus armis vti, vbi præſertim vel eorum ſolus terror ſat obſequentes habet. Et timere ſolicitus ac præoccupatus Populus poteſt, ne in eum excommunicatio cõcipiatur, ſi fortè Pontificio edicto obſtiterit,

quocunque nomine, quocunque iure lato. De Leone verò, & Caroli Imperio, mox §. 6. commodius diſſerendum.

§. 4.

SED placet, inquis, *notare nonnulla, quæ in hoc Capite Barclaius non ſine magnâ temeritate effutijt.*

Primum eſt illud: Sed hic Lector monendus eſt, ſententiam illam omnium vocibus celebratam, excommunicationem omnem eſſe timendam; cùm hac exceptione intelligi debere, extrà quàm ſi manifeſtè conſtet eſſe iniuſtam; tunc enim nec curanda, nec timenda eſt, modò abſit ab excommunicato contemptus & præſumptio.

Hanc Barclaij doctrinam damnant omnes boni Scriptores, qui diſtinguunt inter excommunicationem iniuſtam, & nullam: & iniuſtam quidem docent cum S. Gregorio eſſe timendam; nullam autem, non eſſe timendam, niſi aliquando ob ſcandalum, quando videlicet nullitas excommunicationis nota non eſt. Ac ne ſingulos Doctores afferre neceſſe ſit, audiamus Martinum Nauarrum, qui communem doctrinam hanc eſſe teſtatur. In Enchiridio cap. 27. num. 3. ſic Nauarrus loquitur, Sententia excommunicationis, quantumuis iniuſta, valet regulariter, & ob id Gregorius in cap. 1. 11. q. 3. dixit, timendam eſſe ſiue iuſta ſit, ſiue iniuſta, & infrà, Vbi Gloſſa, & vbique Doctores apertè dicunt valere, & ligare excommunicationem iniuſtã, & differre ab ea quæ eſt nulla.

Tu ipſe, Cardinalis Ampliſſime, hæc omnia non ſine magnâ famę tuæ incuriâ, magnâ iacturâ, in Barclaium effutijſti. Nihil enim verius quàm excommunicationem manifeſtè iniuſtam nec curandam, nec timendam, modò abſit ab excommunicato contemptus & præſumptio, à quibus vt iniuſtè excommunicati caueant, ſedulò monet B. Gregorius, Homil. 26. in Euangel. *Is autem qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſtè: nec Paſtoris ſui iudicium temerè reprehendat; ne & ſi iniuſtè ligatus eſt, ex ipsâ tumidæ reprehenſionis ſuperbiâ, culpa, quæ non erat, fiat.* Monet igitur vt vel iniuſtè ligari timeamus; ſed & interpretem ſui agit, vt in tantum eiuſmodi excommunicatio timeatur, ne in ſuperbiam erumpamus, & tumorem, ſeu vt Barclaius ait, ne adſit *contemptus & præſumptio.* Tunc enim *ex ipſâ tumidæ reprehenſionis ſuperbiâ, culpa, quæ non erat, fieret*: Dico etiam ita eſſe ti-

mendam, ne temerè nos in illius mittamus periculum, incitatis neglectiſue Paſtoribus, qui ſi malè iniuſtâ excommunicatione vtuntur, noſtro tamen præiudicio eſſe poteſt, quia interdum qui *iniuſtè ligatur* (ait ibidem Gregorius) *ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex aliâ culpâ meretur:* At verò ſi in illam nos aut temporum, aut Sacerdotum præcipitet culpa, tunc *non trepidandum vbi non erit timor.*

Addo denique longè eſſe aliud *excommunicationem iniuſtam, & excommunicationem manifeſtè iniuſtam*, quæ hic verſutè confundis. Pudet dicere, etiam te falſi obſtringens, Nauarrum cōtra illius mentem profers. Dicis enim ex illius ſententiâ aliam excommunicationem eſſe iniuſtam, aliam nullam; & iniuſtam quidem (contrà quod Barclaius ſentit) eſſe timendam. Atqui Nauarrus ibidem diſertis in te verbis pro Barclaio pugnat, & excommunicationem iniuſtam diuidit in iniuſtam validam, & iniuſtam inualidam ſiue nullam, neque dicit, vt perperam exſcripſiſti, *excommunicationem quantumuis iniuſtam*, ſed, *excommunicationem quamuis iniuſtam, &c.* non enim valere vult *quantumuis iniuſtam.* Iniuſtam validam, vt ex ipſo conſtat nomine, valere vult, & de illa hæc ſcribit, quæ tu in hunc textum ſubdolè triumphans exſcribis. Iniuſtam inualidam, cum Barclaio dicit ipſo iure eſſe nullam. *Iniuſta eſt*, inquit, *quam fert is, qui non poteſt, aut aliter, & ob aliud quàm debet. Et diuiditur in iniuſtam validam, & iniuſtam inualidam.* & paulò pòſt. *Porrò excommunicatio iniuſta, eſt nulla in multis caſibus, quos ponit gloſſa, &c.* Qua igitur fronte abſque diſtinctione dixiſti excommunicationem quæ nulla eſt, apud Nauarrum ab iniuſta diſtingui? Imò & inter excommunicationis, quæ nulla eſt, caſus, hunc ponit. *Quando excommunicatio continet intolerabilem errorem, quæ datur contra aliquem ex quo rectè aliquid fecit: puta quia dedit eleemoſynam pauperi, aut quia non fecit aliquid illicitum aut impoſſibile.* Hoc autem quid eſt aliud quàm excommunicationem deſcribere, qualem vocauit Barclaius manifeſtè iniuſtam? Rectè gloſſa ad partem 3. cauſæ 24. q. 3. *Concludit Gratianus ex ſupradictis, quod iniuſta ſententia excommunicatum non lædit ſed excommuni-*

cantem. Et Origenes (Homil. 14. ſuper Leuit.) *dum aliquis non recto iudicio foras emittitur, ſcilicet ſi non antè exierit, id eſt ſi non egerit vt mereretur exire, nihil læditur.* Finio cum eximio Auguſtino, in Serm. 16. de verb. Domini, *Cœpiſti*, inquit, *habere fratrem tuum tamquam publicanum, ligas eum in terra, ſed vt iuſtè alliges vides: nam iniuſta vincula dirumpit iuſtitia.*

Sed & illud videamus, quàm omnis iniuſta excommunicatio, etiamſi non ſit nulla, timenda ſit. Iniuſtam hîc dico, non *quæ eſt iniuſta ob defectum rectitudinis animi Iudicis, aut formæ quæ non eſt eſſentialis, ſed quæ eſt iniuſta ex defectu iuſtæ cauſæ ad excommunicandum*, vt Nauarrus benè diſtinguit. Caietanus (in tract. 10. q. 2. De effect. Excomm.) ait, *excommunicationem iniuſtam non eſſe magis excommunicationem, quàm homo mortuus eſt homo.* Et Nauarrus dicit hanc Caietani ſententiam *effectu non differre à communi*; neque relinquẽdam eſſe niſi quia *differt à communi more loquendi Canonum*, id eſt Caietani mentem, ac ſenſum ſub aliis verbis eſſe tenendum. Nam aut excommunicatio fertur iniuſta pro anteactis rebus, quæ reuera iniuſtæ non fuerunt, ideo nec excommunicatione dignæ, & tunc *ligat parùm plus nihilo* (Nauarr. ibid.) *niſi in foro exteriori, qua non adimit communionem, quæ omninò eſt interior, neque ſuffragia generalia, quam Eccleſia & eius miniſtri faciunt, quatenus ſunt tales.* Et eo caſu ita tantùm excommunicatio timenda eſt, vt negligentiam vel contumaciam, ſeu, vt Barclaius ait, contemptum & præſumptionem excommunicati deuitent. Aut excommunicatio fertur iniuſta, vt nos à iure & æquo deuocet, ab officio deterreat, ad facinora quoque inuitet. At tunc etiam impius timor eſſet, qui ad excommunicationem declinandam, nobis impietatem perſuaderet ab eiuſmodi excommunicatione præſcriptam. *Debemus potius* (inquit Innocent. III. de ſent. excommuni. C. Inquiſitioni) *excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quàm peccatum operari mortale.*

Ita omni modo, Bellarmine, conſtat Barclaij ſententia, tum quòd manifeſtè iniuſta excommunicatio nulla ſit, (etiam ex Nauarri doctrina, quem in cõtrarium neſcio quo genio protuliſti, ideóque non timenda, tum etiam quòd excommunicatio quæ

ita

ita iniuſta eſt vt tamen nulla non ſit, in tantum ſit timenda, vt contemptus & præſumptio ab excommunicato abſint, quæ expreſsè apud Barclaium cautiones, illud vnum erudita pietate docentem, non adeò perhorreſcendum hoc fulmen, vt ſi quid ſub illius pœna præſcribatur iniuſtum, inutilis nos auferat terror, & quod in vitia ruentibus ſufflamen eſſe debet, præcipitium ſit in facinora; ne de Chriſtiana animâ dici poſſit quod de filiabus Peliæ:

His, vt quæque pia eſt, hortatibus, impia prima eſt,
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus.

Rectè Gratianus (in titul. Can. *Comperimus*, 27. q. 3.) *illicita excommunicatio notatum non lædit, ſed excommunicantem.*

§. 5.

ALTERVM *eſt in illis verbis*, inquis, *Cuius generis excommunicatio illa videtur, quæ in ſubditos profertur, eo quod Regi, vel Principi ſuo excommunicato pareant, in his quæ temporalis ſunt iuriſdictionis, & Dei mandatis non repugnant.*

Huius doctrinæ temeritatem, vel ex eo poſſumus demonſtrare, quod per eam damnatur ſententia Innocentij IV. lata in Lugdunenſi Concilio: quæ poteſt enim maior eſſe temeritas, quàm damnare manifeſtæ iniuſtitiæ ſententiam ſummi Pontificis, in generali Concilio latam, & omnium conſenſu probatam?

Satis in Prolegomenis de hac Innocentij ſententiâ. Neque damnare Innocentium, ſed aſtruere veritatem Barclaius voluit; quem nec temeraria ſentire nec loqui; iam in Prolegomenis, Num. 76. & 77. contra contumeliarum tuarum acerbitatem euicimus.

§. 6.

TERTIVM *eſt*, inquis, *in illis verbis: Et verò Gregorius VII. partim publica offenſa Henrici IV. Imperatoris, partim priuata iniuria permotus, id iuris dandi & auferendi Regna apertè ſibi primus omnium aſſeruit.*

Atqui falſum omninò eſt, quod Gregorius VII. primus omnium ſibi aſſeruerit ius dandi, & auferendi Regna: iam enim ſuprà numerauimus ſex Pontifices, qui ante Gregorium VII. idem fecerunt, videlicet Gregorium Primum, Gregorium Secundum, Zachariam, Leonē Tertium, Gregorium Quartum, & Hadrianum Secundū. Nam Gregorius Primus in priuilegio ſuprà citato appoſuit illa verba, ſi quis autem Regum, Antiſtitum, &c. honore ſuo priuetur. Gregorius Secundus Imperatorem Leonem Iſauricum vectigalibus Italiæ priuauit, teſte Zonarâ, Cedreno, & aliis. Zacharias Childericum à Regno depoſuit, & Pipinum in Regnum exaltauit, teſtibus Annalibus Francorum antiquiſſimis, vbi ſic legimus: Data authoritate ſua (Zacharias) iuſsit Pipinum Regem conſtitui, & infrà: Secundum Romani Pontificis ſanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus eſt. Idem dicit Aimoinus, Eginarthus, Lambertus, Regino, Sigebertus, Hermannus Contractus, Marianus Scotus, Abbas Vrſpergenſis, Otho Friſingenſis, & Albertus Chrantzius, quorum verba infrà citabimus. Leo Tertius à Græcis ad Francos Imperium Occidentis tranſtulit, quod teſtimoniis hiſtoricorum, Pontificum, Imperatorum, & ipſorum Principum Electorum probauimus in lib. 1. de tranſlatione Imperij. Gregorius IV. decretum Francorum, quo Ludouico Pio Imperium auferebatur, auctoritate ſua reſcidit, & Imperium Ludouico reſtituit, vt refert Marianus Scotus lib. 3. Chronici his verbis, Ludouicus Reginam Aquis obuiam ei venientem iubente Papa Gregorio accepit: ſiquidem filij Ludouici non ſolùm Imperium patri abrogauerant, ſed etiam Iudítham vxorem ei ademerant: ſed vtramque iubente Gregorio recepit. Et Paulus Æmilius lib. 3. de rebus geſtis Francorum: Lugduni, inquit, Concilium Epiſcoporum, quos Ludouici Imperatoris filij contraxerant habitum, Imperiumque Patri abrogatum, quod decretum mox à Gregorio Pontifice Maximo reſciſſum eſt. Denique Hadrianus Secundus plus ducentis annis Gregorio Septimo antiquior, cùm accepiſſet, Imperium Ludouici iunioris Imperatoris à Carolo Caluo Rege armis tentari, ſcripſit ad Carolum minaces literas teſte Aimoino lib. 5. cap. 24. qui ſic ait, In Epiſtolis Papæ continebatur, vt Regnum quondam Lotharij, quod Ludouico Imperatori ſpirituali eius filio, hæreditario ei iure debebatur, & quod ad eum poſt mortem eiuſdem Lotharij rediit, vel ho-

mines in eo degentes, mortalium nullus inuaderet, nullus commoueret, nullus ad ſe conaretur inflectere: quòd ſi quis præſumeret, non ſolùm per ſuæ auctoritatis miniſterium infirmaretur, verùm etiam vinculis anathematis obligatus nomine Chriſtianitatis priuatus, cum Diabolo omninò locaretur.

Dicis ante Gregorium VII. ſex iam Pontifices hanc ſibi poteſtatem in Regum temporalia vendicaſſe. At ego, ne vnum quidem, aio: vt cum alijs pulchrè ſcripſerunt, Otto Friſingenſis, Gotefridus Viterbienſis, Trithemius, Onuphrius Panuinius, quorum verba infrà dabimus. Cap. 9. §. 3. Et de Gregorio quidem Primo, Cap. 40. agendum eſt, de Gregorio II. Cap. 41. de Zacharia, Cap. 42. Vbi de illis tu in Reges, & in te Barclaius. Nunc de aliis videamus, Leone Tertio, Gregorio Quarto, & Hadriano Secundo.

Leo Tertius, inquis, à Græcis ad Francos Imperium Occidentis tranſtulit. Imò verò ipſum nomen non tam à Græcis tranſtulit, quàm cum Francis Populi Romani ſuffragio communicauit. Niſi fortè ab eo tempore Conſtantinopolitani Imperatores legitimi non fuerunt. Nec aliter Imperium à Græcis tranſtulit, quàm ſi hodie Turcarum Rex ad Chriſtianam accederet fidem, & ab eodem Pontifice Populoque Imperator diceretur, Imperium à Germanis tranſiret ad Græcos. Nam earum ditionum, quas Carolus Imperatorio nomine tenuit penes barbaros poſſeſſio erat iam diu de Romano reciſa imperio. Neque illas Prouincias Carolus cum Imperatorio nomine nactus eſt, ſed quòd eas partim hæreditatis iure, partim victoriis obtineret, viſus eſt tanti nominis magnitudinem capere poſſe, nimirum, Ottonis verbis, *Victorioſiſſimus, qui iam ſubiugatis ſibi Baioariis, Aquitanis, Saxonibus, Danis, Normanis, Britannis, Pannoniis, multiſque aliys, regnum Francorum plurimum dilatauerat.* Parum itaque Conſtantinopolitani repugnarunt; quòd nec multum ſibi decederet, & multum Romano Imperio adderetur, tot terris quæ barbarorum & ciuilium motuum mutatione defecerant, ſaltem ad Romani nominis reuerentiam redire diſcentibus. Certum, inquam, vix repugnaſſe Conſtantinopolitanos, ignaros, inquit Paulus Æmilius, *communicatum an diuiſum Imperium*

crederent; fœderibus cum Carolo ſub Irene ſtatim factis, mox ſub Nicephoro, mox etiam ſub Leone. Vide Cedrenum, in Irene. Zonaram, Tom. 3. Annal. Reginonem lib. 2. Gotfridum Viterbienſem Chronic. part. 17. Paul. Æmil. in Carolo Magno. Platinam in Leone 3. Neque nouum aut inſolens alium in Occidente, in Oriente alium imperare. Et iam diu Roma velut pro derelicto erat, Conſtantinopolitano Principe, aut ſeditionibus aut Sarracenorum bellis afflicto, & ad auxilia inualido. Ita Nauclerus (in ann. 800.) ait, tunc temporis *Occidentale Imperium quaſi pro derelicto habitum.* Et Albertus Pighius lib. v. Eccleſ. Hierarch. cap. 14. *Nec eſt*, inquit, *quod fortè criminentur maleuoli & oſores authoritatus Eccleſiaſticæ, Leonem illum iniuſtè ſibi vſurpaſſe illam donationem Imperij, tanquam ad Conſtantinopolitanorum Imperatorum ius adhuc pertinentis. Quandoquidem apud illos nihil huius iuris erat amplius, ſed vt vi armiſque partum ab initio, ſuccedentium temporum confirmatione factum erat legitimum: ita vi armiſque ablatum, tot annorum ſucceſſu iamdudum illorum eſſe deſierat: adeò vt etiam perſequi illud ipſum diu deſtitiſſent, contenti cum illo Orientis qualicunque adhuc Imperio.* Paulus Æmilius, in Carolo Magno. *Romani Proceres animis aliter afficiebantur. Solium Imperij velut à nemine inſeſſum, quaſi Numine offerente, Regi Franco dandum. &c.* Vnde iam aliquot antè luſtris, Eccleſiæ vrbiſque Romanæ Patrocinium, Francis creditum. Platina, in Gregorio III. *Conſueuerant*, inquit, *Pontifices Romani, ſi quid mali ab externo hoſte immineret, auxilia ab Imperatore Conſtantinopolitano petere. Quod facere Gregorius ſubſtitit, cùm ob eaſdem cauſas, quas paulò antè commemoraui, tum vel maximè quod vrbem regiam ægrè Leo à Sarracenis tutaretur, nedum alios defenderet. His itaque rationibus accidit, vt tunc primùm tutela Eccleſiæ, ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis ad alios tranſlata ſit. Carolus autem* Martellus *rogatu Gregorij patrocinium Eccleſiæ ſuſcipiens. &c.*

Sed quod eſt præcipuum, ſolus Pontifex hunc Carolo honorem non habuit. Pop. Romanus non modò conſenſit vt hic ſibi conſtitueretur Imperator, ſed & voluit atque ſanxit. Vnde Marianus Scotus lib. 3. Chronic. *Carolus*, inquit, *hoc tempore à Romanis Auguſtus appellatus eſt*; & Platina, Carolum inaugura-

tum ſcribit *Populi Romani ſcito ac precibus.* Habes in Rogeri VVidringtoni *Apologia pro iure Principum*, rem fusè explicitam, qui recentibus, qui antiquis auctoribus ſat firmauit vera eſſe hæc Onuphrij verba, *Senatus Populique ſuffragiis Carolus Magnus Imperator & Auguſtus appellatur*; veram hanc etiam Michaëlis Coccinei ſententiã, *Nec obſtat, quod ſcribit Innocentius tertius ad Bertoldum Zaringiæ Ducẽ, Sedem Apoſtolicam Romanum Imperium in perſonam Magnifici Caroli de Græcis tranſtuliſſe in Germanos. Nam ſedem Apoſtolicam non in alio ſenſu Imperium tranſtuliſſe concedimus, quàm Imperium transferentibus conſenſiſſe, aut transferendum declaraſſe, ſed talis tranſlatio vim & efficaciam ſuam habuit à conſenſu Populi.*

Nec intereſt quod nonnulli Scriptores id honoris à Pontifice delatum Carolo dicant. Nam Pontificem facti illius & conſilij caput, qui etiam diadema Carolo impoſuit, in hac hiſtoria non ad amuſſim deſcribenda, nominare ſatis fuit. Nemo tamen ex illis eſt qui neget id Populi Romani ſcito, poteſtate ac ſuffragijs factum. Et nos è contrario habemus multos graues, antiquos, qui hoc ipſum diſertè affirment. Obiiciam igitur quod vir doctiſſimus nuper, tua in re ſimili verba, (lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 8.) *Reſpondeo primò, nihil concludi ex argumentis ab auctoritate negatiuè. Non enim ſequitur, Lucas, Paulus, & Seneca, non dicunt Petrum fuiſſe Romæ, igitur non fuit Petrus Romæ. Non enim iſti tres omnia dicere debuerunt, & plus creditur tribus teſtibus affirmantibus, quam mille nihil dicentibus, modò iſti non negent, quod alij affirmant.*

A tranſlatione tamen iſta, origo poteſtatis; quam ſibi deinde aſſeruere in Imperatorem Pontifices; qui mox aucti Imperatorum donis, cum è contrario deficeret Imperium, ſeu rebellione ciuium, ſeu bellis externis, in ipſos Imperatores ius etiam vendicarũt, reuerentiam in poteſtatem mutauerũt, conſilium in imperium. Quod, inquam, ob venerationem Primæ Sedis, illis Imperator Populuſque conceſſerat, quaſi iure debitum, non donatum; quaſi à Chriſto veniens, non ab hominibus, deinceps tenuere, quæ etiam olim eorum patrata concilio, ſuo iuſſu acta eſſe & imperio contenderunt; adeò vt & Electo-

ribus Imperij ſcribat Innocentius III. Cap. *Venerabilem*, De Elect.ius & poteſtatem eligendi Imperatorem *ab Apoſtolica Sede perueniſſe.* Quod inter cæteros refutauit egregiè Cardinalis Cuſanus, lib. 3. de Concord. Cathol. Cap. 4. his verbis. *Electores, qui communi conſenſu omnium Alemanorum, & aliorum qui Imperio ſubiecti erant, tempore Henrici Secundi conſtituti ſunt, radicalem vim habent ab ipſo omniũ conſenſu, qui ſibi naturali iure Imperatorem conſtituere poterant, non ab ipſo Romano Pontifice, in cuius poteſtate non eſt dare cuicunque prouinciæ per mundum Regem, vel Imperatorem, ipsâ non conſentiente. Sed concurrebat ad hoc conſenſus ipſius Gregorij Quinti, tanquam vnius Pontificis Romani, qui iuxta gradum ſuum in conſentiendo in communem Imperatorem intereſſe habet.* Hæc Pontificibus, inquam, cauſa, cur ab Imperatoribus iuſiurandum fidelitatis exigerent; cur ad ſe illius examinationem & cõfirmationem traherent. niſi dicas, Imperatorum etiam aliquot acceſiſſe conſenſum, longi denique temporis præſcriptionem. Sed hæ cauſæ num in ſuccedẽtes Imperatores valeant, viderint Imperatores ipſi, viderint Imperatorum Purpurati. Nihil hoc quidem ad reliquos Reges, qui nec Pontifici iurant, nec ſe illi in examinatione & confirmatione ſubmittunt. Nam ex ipsâ *tranſlatione* Imperij, certè nec in Imperatorem, nec in cæteros Principes, ius Pontifici quæſitum eſt. cùm non aliud fuerit, quàm libera ac penè neceſſaria Romanorum (quorum præcipuus, Papa) ab antiquo Imperatore deſertorum, in nouum Principem ac Imperatorem conſenſio.

Sed redeo ad Pontifices, quos ais ante Gregorium VII. eſſe vſos temporali in Principes poteſtate. Venis igitur ad Gregorium IV. quem dicis, *decretum Francorum, quo Ludouico Pio Imperium auferebatur authoritate ſuâ reſcidiſſe, & Imperium Ludouico reſtituiſſe.* Vbi autem & quale decretum Francorum, Bellarmine? Nullum omninò, niſi rebellium, qui filiis in Patrem conſpirantibus adhæſerant. Affers auctoritati Mariani Scoti. Quâ fide, Bellarmine? cùm nec in illo huius rei veſtigium. *Reginam,* inquit, *Aquis obuiam ei venientẽ iubente* Papâ *Gregorio accepit.* Hoc tantùm Marianus: nam quæ apud te ſequuntur, *ſi quidem filij Lu-*

douici non ſolùm Imperium &c. tua ſunt, non Mariani verba. Qui è contrario indicat filijs Imperatoris adhęſiſſe Gregorium: *Ludouicus Imperator*, inquit, *à filijs ſuis, id eſt Pipino, Ludouico, & Lothario, Imperio priuatur, obuiam ei venientibus cum Gregorio Papâ in campo magno, qui eſt inter Argentoratum & Baſileam.* Id ipſum in Aimoino habes, lib. 5. cap. 14. *Tandem*, inquit, *ad id ventum eſt, vt filios Imperatoris in vnũ cũ copiis quibus poterant coire facerent, Gregoriumque Papam aduocarent, ſub ornatu quaſi qui patri ſolus filios reconciliare deberet, et poſſet. Rei tamen veritas poſt claruit. Imperator è contrario, Menſe Maio Vvormatiam venit cum valida manu, ibique quid agendum ſibi foret diu deliberauit. Miſſiſque deſtinatis, Bernardo ſcilicet Epiſcopo cum reliquis, filios hortabatur ad ſe redeundum. Sed & Papam Romanæ ſedis conueniebat, ſi more præceſſorum aderat, cur tantas nectere t moras, non ſibi occurrendo, &c.* Et mox de ſuſpecto aduentu Pontificis ad Ludouicum: *Quem venientem*, inquit, *in ipſa acie Imperator conſiſtens ſuſcepit, licet indecentius quàm debuit, imputans ei, quòd ipſe ſibi talem ſuſceptionem præparauerit, qui inuſitato modo ad ſe venerit.* Sed apertiſſimè Sigebertus: *Gregorius Papa*, inquit, *in Galliam veniens contrà Imperatorem cum filiis agebat.*

At, inquis, Reginam Iuditham iubente Gregorio Papâ recepit: hîc verò quidni authoritatẽ Pontificiam adhiberent? Eccleſiâſtica controuerſia vertebatur; mulier adulterij inſimulata, & iuſſu eorum, qui in Ludouicum coiuerant, in Monaſterium truſa; adacta etiam iuramento vt ſacrum ſuſciperet velum, & reuera ſuſceperat.

Sed &, inquis, decretum Epiſcoporum, quo Imperium Ludouico abrogatum à Gregorio Pontifice reſciſſum eſt. Hanc hiſtoriam vnde Paulus Æmilius hauſerit, vir multis ſæculis ab illa ætate remotus non video: Nam omnium conſenſus Auctorum eſt Ludouicum ſuorum ciuium pœnitentia, auxilio etiam filiorum, Ludouici & Pipini, libertati & dignitati reſtitutum. Vide Reginonem lib. 2. Chroni. Aimoinum lib. 5. Marianum Scotum lib. 3. nec quiſquam, quòd viderim, Antiquorum de hac Gregorij pro Ludouico ſententiâ. Sed ſit ita; & fieri quidem poteſt vt Pontifex coniurantium fraude in Ludouicum al-

lectus, rebus tandem patefactis pro Ludouico ſteterit: ſic enim Aimoinus: *Ductus autem Papa in habitationem caſtrenſem* Ludouici, *multis aſſertionibus perdocuit ſe tantum iter non ob aliud ſuſcepiſſe, niſi quia dicebatur quòd inexorabili contra filios diſcordia laboraret: ideoque pacem in vtramque partem ſerere vellet. Audita verò parte Imperatoris, manſit cùm eo aliquot diebus.* Et mox, Ludouico à liberis capto, *Gregorius Papa*, inquit, *talia cernens cum maximò mærore Romam regreditur.* Sit igitur, quod Æmilius ſcripſit, abrogarit Gregorius decretum Epiſcoporum, qui in Ludouicũ coiuerant: quid mirum ſi Pontifex hoc Eccleſiaſticorum hominũ nefas irritum eſſe iuſſerit, vltra iuſtitiæ ſuique muneris errantium metam? aut quid illud ad diſputationem noſtram? Detinebatur ab ingratis liberis parens. Epiſcopi id facinus ratum habuerant, Pontifex contrà decernit id eſſe piaculum; nec audendos Epiſcopos tantum ſcelus non modò probantes, ſed iubentes. Hîc rogo, non alicui Regi auferebat Pontifex Imperium, num aliquem Regno donabat? Nam de hoc vtique diſceptamus. Certè regnum Ludouico nõ dabat; nam Ludouici iure erat: nec legitimum regnum eius filijs eripiebat, qui legitimi Reges viuo patre non erant: nec ius, inquam, Ludouico dabat ad regnum, quod à Patre olim acceperat; nec ius regni adimebat eius filijs, quod hi nullum habebant. Quid hoc igitur ad exemplum legitimi Regis de ſolio per Pontificem deturbandi, aut quę iſta illatio, Pontifex Chriſtianis imperauit, ne à Rege ſuo legitimo deficerent, Tyranniſue illius ditiones inuadentibus adhærerent, quod & Diuinum & Apoſtolicum præceptum eſt: Ergo poteſt legitimos Principes in temporalibus iudicare, eoſque de regno deijcere?

Vltimum exemplum eſt Hadriani Secundi, quem ais plus ducentis ante Gregorium VII. annis, hanc ſibi poteſtatem vindicaſſe. Recitas ex Aimoino eius literas ad Carolum Caluum, vbi dicit, quòd ſi quis Ludouici Imperatoris regnum inuaderet, *non ſolùm per ſuæ authoritatis miniſterium infirmaretur*; verùm etiam vinculis anathematis &c. Age; quid illud Pontificem *per ſuæ authoritatis miniſterium infirmaturum*, ſi quis præſumeret ſibi regnum

regnum Ludouici vendicare! An hoc erat, ſe eum de regno deiecturum? Ita inquies: Aut igitur de *iure regni* aut reuera de poſſeſſione regni ſe inuaſorem deiecturum minabatur. Si de iure: qui fieri poſſet vt inuaſor, qui nullum ius habebat, (qualem eſſe qui Ludouici poſſeſſionem inuaderet ſat ſuperque iam Pontifex nunciabat, prædicabat) de iure deijceretur? ſi de facto; tunc milite & gladio, non clauibus Petri opus.

Senſus igitur; ſe qui per Pontificale miniſterium communis Principum pater eſſet, non infirmaturum modò quicquid in Ludouicum ageretur, nimirum edicendo eos, qui in illius hæreditatem inuaſiſſent iniuſtè, atq; tyrannicè id Imperium vſurpare, ſed grauius acturum, eóſque *vinculo anathematis obligaturum*, & Eccleſiæ liminibus eiecturum.

At ne me putes detorquere hæc verba. Fac quem placet illis ſenſum; cùm ſint tantùm ad Tyrannos, ſeu *Inuaſores*, expellendos; quibus ſomnijs ea flectas in legitimos Reges, & de quorum iure conſtet? Quid pluris? Carolus Caluus his Hadriani literis non paruit, vt ex Reginone, Aimoino, Mariano, Sigeberto; & aliis habes, qui ſcribunt, illum *bonam earum diuiſionum partem* occupauiſſe. Nec paterno tamen ſceptro poſt omnem contumaciam priuatus eſt à Pontifice adhuc iſtam authoritatem neſciente. Vis etiam voces audire, hominum *Eccleſiaſtici & ſecularis ordinis* (inquit Hincmarus) qui in prouinciis erãt, quas à Carolo Caluo occupari Papa vetabat, & nihilominus ſub Carolo eſſe volebant? Audi, inquam, tot hominum, & ordinum voces, apud Hincmarum Rhemorum Antiſtitem, tunc in viuis, & de hac ipſa lite agente, (in Epiſt. ad Hadrianũ Papam.) *Petite Dominum Apoſtolicum, ut quia Rex & Epiſcopus ſimul eſſe non poteſt, & ſui Anteceſſores Eccleſiaſticum ordinem, quod ſuum eſt, & non Rempublicam, quod Regum eſt, diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in ſic longinquis partibus adiuuare non poſſit contra ſubitaneos & frequentes Paganorum impetus, & nos Francos non iubeat ſeruire, cui nolumus ſeruire: quia iſtud iugum ſui anteceſſores noſtris anteceſſoribus non impoſuerunt: & nos illud portare non poſſumus, qui ſcriptum eſſe in Sanctis libris audimus, ut pro libertate &*

hæreditate noſtra vſque ad mortem certare debeamus. Et ſi aliquis Epiſcopus aliquē Chriſtianum cōtra legem excommunicat, ſibi poteſtatem ligandi tollit. Et nulli vitam æternā poteſt tollere, ſi ſua peccata illi eam non tollunt. Et non conuenit vlli Epiſcopo dicere, vt Chriſtianum, qui non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno regno alicui tollendo vel acquirendo nomine Chriſtianitatis debeat priuare, & eum cum Diabolo collocare, quem Chriſtus ſua morte & ſuo ſanguine de poteſtate Diaboli venit redimere, & Chriſtianos pro fratribus ſuis animas ſuas docuit ponere. Propterea ſi Dominus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat, vt rixam non moueat: quia non nos concredemus; vt aliter ad Regnum Dei peruenire non poſſimus, ſi illum quem ipſe commendat terrenum Regem, non habuerimus.

§. 7.

QVARTVM eſt, inquis, *in verbis ſequentibus. Verùm enim nihil aliud Gregorius eo facto, quàm cruentas & furioſas tragœdias excitauit, nec infeliciter deſtinata, vi & armis prohibitus, perfecit.*

Hoc quoque falſum eſſe notiſſimum eſt: quoniam cruentas & furioſas tragœdias non Gregorij decretum, ſed Henrici inobedientia peperit: & quod potiſſimum optauit Gregorius, vt videlicet inueſtituras Epiſcoporum de manibus Laicorum eriperet, partim per ſe, partim per ſucceſſores ſuos omnino perfecit. Siquidem Gregorij ſententiam & decretū confirmarunt omnes eius ſucceſſores, Victor III. Vrbanus II. Paſchalis II. Gelaſius II. & Calliſtus II. cuius tēpore Imperatoribus cedentibus pax, inter Sacerdotium & Regnum facta eſt: ſic enim ſcribit Abbas Vrſpergenſis in Chronico anni milleſimi centeſimi viceſimi ſecundi, Ipſe in cuius manu cor Regis eſt, omnem animoſitatem Auguſti ſub Apoſtolicæ reuerentiæ obedientiam, causâ matris Eccleſiæ, etiam vltra ſpem plurimorum inflexit &c. Vide totum locum.

Non Henrici *inobedientia*, Bellarmine, ſed Gregorij vſurpatio hos fluctus concitauit; neque illa tempeſtas excreuit in tam horridæ calamitatis molem, propter excommunicatum

tantùm Henricũ, quod pro Põtificali authoritate Gregorius & fortaſſe propter Henrici facinora potuit; ſed ob ſententiam, qua Henrico abrogabatur Imperium. quam poteſtatem Gregorius nec ex ſua Sede potuit, nec ex Henrici naſciſci flagitijs. At, inquis, Gregorius *ſaltem quod potiſſimum optauit inueſtituras Epiſcoporum de manibus Laicorum per ſe & ſucceſſores eripuit.* Omitto non hanc præcipuam diſcordiæ cauſam inter Gregorium & Henricũ memorari. Sed quòd Gregorius ſine Henrici cõſenſu electus (de quo tamẽ poſtea inter illum Henricumque videtur conueniſſe,) Quòd deinde Giberti Rauennatenſis Epiſcopi conſilijs, qui Henrico inter primos; Romæ grauiter violatus, & à Cincio ab arâ in cuſtodiam tractus. Quòd etiam ipſe Henricus coactâ Brixię Synodo, & deinde Vvormaciæ Pontificatum Gregorio abrogari voluerit. Quòd denique ipſe Henricus luxu quidem & ſimonia fœdus; ſed ad pœnitendum tandem adductus, dum in Italia iuſſu Pontificis ad *viſitanda* Martyrum fana annum impendit, eiuſdem Pontificis machinis penè de regno deiectus ſit; qui *pace durante*, & nihil tale ſuſpicante Henrico, Germanos ad rebellionem excitat, & Rudopho diadema tranſmittit. Ita ſcribit Abbas Stadenſis ad ann. M. LXXVI. Helmoldus Presbyter, in Chron. Slauor. lib. 1. cap. 28. & 29. Leo Hoſtienſis, in Caſſin. Chron. lib. 3. cap. 28. Sed vel illa maximè cauſa, quam affers, hoc Gregorio cõſilium admouerit. Annon tamen ille culpandus, qui res ſuas, vel Eccleſiæ, neque iuſto, neque Eccleſiaſtico modo repetiit? Imò vt peccauit Henricus, qui prætextu Imperialis iuris, quod à Gregorio turbatum aiebat, *Habito conuentu* (Platina in vitâ Gregorij) *apud Vvormaciam Sigifredo Archiepiſcopo Maguntino negotium procurante, interdicere omnibus auſus ſit, ne vlla in re Pontifici Romano obtemperarent*, & cuius mandato *Rolandus Clericus Parmenſis Romam veniens, Gregorio publicè interdixit ne quid ageret deinceps quod ad Magiſtratũ Pontificis pertineret, & Cardinalibus ipſis mandauit, vt relicto Gregorio alium habituri Pontificem ad ſe proficiſcerentur.* Ita nec ferendus Gregorius hos in ſpiritualia iura conatus ita vlciſcens, vt dicat ſe *Henricum Imperatoria adminiſtratione Regiaque deijcere, &*

Chriſtianos omnes imperio ſubiectos iuramento illo abſoluere, quo fidem veris Regibus præſtare conſueuerunt. Nihil, inquam, iniuſtius quàm vt Princeps temporalium vindex cum Henrico in ſpiritualia Pontificis, aut Pontifex ſpiritualia iura vlturus cum Gregorio in temporalia Regum excurrat.

At ſequentes Pontifices Gregorij decretum confirmarunt. Quid mirum? Victor III. inter præcipuos Gregorij familiares fuerat. Vrbanus II. ab eodem Gregorio ad Epiſcopatum Oſtienſem euectus, & acerrimus in his turbis miniſter Gregorij. Paſchalis II. item à Gregorio in Presbyterum Cardinalem creatus. Gelaſius II. ab Vrbano III. in Cardinales relatus, mox Calixtus, in ſedem & ſtudia ſuccedẽs. Omnes in illam cõtrouerſiam iurati, hæredeſque partium, quas non malo fortè animo, (libet enim clementer augurari) ſed propter inclinationem & vota tot hominum, errore excuſationem merente fouebant. Nec Henricus igitur ſolus, ſed & Gregorius, tot calamitatum cauſa; quod etiamſi fortè iuſta, iniuſtis tamen modis repetijt. Neque verò vt iactas, Bellarmine, *deſtinata perfecit.* cùm non inueſtituras modò *de manu Laicorum vellet eripere*, ſed & oſtendere (vt ipſius verba fuerunt) *imperia, regna, principatus, & quidquid habere mortales poſſunt, auferre & dare ſe poſſe*; quod nec ipſe, neque tu, neque alius adhuc oſtendit.

§. 8.

QVINTVM *& vltimum*, inquis, *eſt in illis verbis vbi magnificè laudat Hoſium Epiſcopum Cordubenſem, quem vocat virum magnum & nobiliſſimum Confeſſorem: atque ex eius ſententia conſtare dicit, Eccleſiam primis temporibus, neque temporalem poteſtatem in Principes habuiſſe, neque habere ſe credidiſſe; ac ne quidem ob hæreſim, quod crimen grauiſſimum & perniciosiſſimum eſt.*

Sed nos Hoſium virum magnum aliquando fuiſſe ſcimus, ſed turpiſſimè poſtea Arianam hæreſim non ignoramus. Id enim tradit Athanaſius in Epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, & in Apologiâ ſecundâ; Hilarius in libro de Synodis; Epiphanius hæreſi 73. Sebadius in libro contrà

Arianos, Sulpicius lib. 2. Sacræ Hiſtoriæ; Socrates lib. 2. cap. 26. Sozomenus lib. 4. cap. 5. Vigilius Martyr in lib. 5. aduerſus Eutychetem: Denique Iſidorus de viris illuſtribus in Gregorio Betico. Deinde Hoſius quantumuis nunquam lapſus fuiſſet, tamen non tanti faciendus eſt ab hominibus Catholicis, vt anteponatur Conciliis generalibus, non vni, ſed multis, & Doctoribus omnibus initio à nobis citatis, qui communi conſenſu docent, propter hæreſim poſſe à Summo Pontifice Principes deponi, ac Principatu priuari. Addo poſtremò verba Hoſij nihil omninò aduerſus communem ſententiam facere. Quid enim ille dixit? non licere Pontifici Imperium gerere, vt neque Imperatoribus Pontificatum. Sed etiamſi Pontifex Imperium non gerat, poteſt tamen per ipſam Pontificalem poteſtatem Imperatorem hæreticum ab Eccleſia arcere, ac ne Eccleſiæ noceat Imperium illi abrogare. Neque enim Zacharias Rex erat, & potuit tamen Regem deponere: Neque Leo III. Imperator erat, & tamen Imperium ab vna gente ad aliam transferre potuit. Imò ſi Papa Rex aut Imperator eſſet, non poſſet Imperiali aut regiâ poteſtate Imperatorem aut Regem deponere, quia par in parem non habet imperium: proinde quod facit Papa, facit Apoſtolicâ, id eſt ſupremâ ſpirituali poteſtate, vt Chriſti Vicarius, non vt Princeps terrenus. Ex his apparet quantum officiat luminis mentis prauus propriæ opinionis affectus: Barclaius enim amore captus opinionis ſuæ in verbis Hoſij perſpicuè ſe id videre exiſtimauit, cuius nos ne veſtigium quidem cernimus.

Hoſium in Arianam hæreſim incidiſſe ſat ſcimus, & dolemus; ſed multò pòſt hanc eius ad Conſtantium Epiſtolam, quam tunc vt Orthodoxorum patronus, Ariano Principi miſit, *non in priuati hominis Chriſtiani*, vt rectè Barclaius, *neque in ſimplicis Epiſcopi perſona, ſed totius ordinis Eccleſiaſtici, atque adeò Summi Pontificis nomine*; quod ipſe non negas. Addis, non tanti faciendum Hoſium, *vt anteponatur Conciliis generalibus & Doctoribus omnibus initio à te citatis*. Iam de Concilijs generalibus, in Prolegomenis, ſatis. Hoſium autem ſcio, quid ſuo tempore de Principibus ſentiret Eccleſiæ, multò certius quam hos tuos Doctores cognouiſſe. Et erubeſceres credo, palàm priſtinæ Eccleſiæ fidem relinquere, nouitiis adhæſurus. Ais denique, *verba Hoſij, nihil omninò aduerſus communem ſententiam facere*. Nihil Hoſius quidem aduer-

ſus communem ſententiam, ſed aduerſus veſtram multum, vt diſſeruimus ſuprà Cap. 2. §. 10. vbi & ſatisfactum diſtinctioni illi, quam affers, Pontificem, etiamſi Rex eſſet, non abdicaturum tamen Reges, quatenus ipſe Rex, ſed quatenus Papa. Quem tu locum omninò, Lector, vide. Finio in hanc tuam Bellarmine ſententiam. *Ex his apparet quantum officiat lumini mentis prauus propriæ opinionis affectus. Bellarminus enim amore captus opinionuſuæ, quod in verbis Hoſij perſpicuè videre poterat, eius ſe ne veſtigium quidem cernere exiſtimauit.*

CAPVT V.

Quid ſit poteſtas indirecta, de qua hîc diſputatur. Bellarmini argumentis, quibus oppugnat directam poteſtatem, etiam indirectam euerti. Quo modo ſit à Deo poteſtas Politica. Pontificem iure vicariatus ſui non poſſe Regibus auferre imperium. Pontificem habere claues non modò regni cœlorum, ſed & regni terrarum, ſi illi data hæc poteſtas indirecta. Perperam à Bellarmino accepta Apoſtoli verba, Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus? Aduerſarios Scripturis defici, & Apoſtolorum traditione, vt probent poteſtatem indirectam in temporalia neceſſariò eſſe annexam poteſtati directæ in ſpiritualia.

Titulus apud Bellarminum eſt,

De poteſtate in temporalia, quam indirectè Theologi Summo Pontifici tribuunt.

§. I.

IN quinto capite, inquis, *Barclaius exploſa (vt ipſa dicit) Canoniſtarum & Bozij ſententia, aggreditur refutare ſententiam Theologorum, qui dicunt Papam habere poteſtatem in temporalia indirectè.*

Sed antequam ad eius argumenta refellenda accedam, explicabo breuiter quid intelligamus per voces illas directè & indirectè, & quis ſit auctor earum vocum. Igitur per voces directè & indirectè, non intelligimus, vt aliqui per iocum dicunt, poteſtatem ſpiritualem eſſe in Pontifice directè, id eſt, iuſtè & legitimè, temporalem autem indirectè, id eſt, iniuſtè & vſurpatiuè, ſed poteſtatem Pontificiam per ſe, & propriè ſpiritualem eſſe, & ideò directè reſpicere, vt obiectum ſuum primarium, ſpiritualia negocia; ſed indirectè, id eſt per ordinem ad ſpiritualia, reductiuè & per neceſſariam conſequentiam, vt ſic loquamur, reſpicere temporalia, vt obiectum ſecundarium, ad quod non conuertitur hæc ſpiritualis poteſtas niſi in caſu, vt loquitur Innocentius Tertius in cap. Per Venerabilem. Qui filij ſint legitimi, In aliis, inquit, regionibus, certis cauſis inſpectis, temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus: quomodo etiam loquitur S. Bernardus in lib. 1. de Conſid. cap. 5. Sed, inquit, aliud eſt incidenter excurrere in iſta (temporalia negocia) cauſa quidem vrgente, aliud verò vltrò incumbere iſtu, tanquam magnis dignisque tali. Porrò auctorem harum vocum habemus Innocentium I V. Pontificem doctiſſimum. Is enim explicans cap. Nouit, de Iudiciis, §. de feudo, dicit, Pontificem directè non iudicare de feudis, ſecus autem indirectè, ratione peccati. Eadem diſtinctione vtitur Ioannes de Turrecremata, Thomas Caietanus, Petrus de Palude, Durandus, Franciſcus Victoria, Dominicus à Soto, Martinus Ledeſmius, Iacobus Simanca, Antonius Cordubenſis, Martinus Nauarrus, Ludouicus Molina, & alij.

Fruſtrà tot verba, niſi vt diſſimulares magnitudinẽ poteſtatis, quam vocatis indirectã: quæ cum in tẽporalibus ſumma dicẽda ſit, cùm omniũ Regum & Principum ſuperſtet faſtigium eâdem vi, quoad effectum, qua ipſi Principes cuilibet è vulgo præfecti ſunt; imò, vt fatetur Io. de Turrecrem. in Summa de Eccleſ. lib. 2. cap. 114. cùm ſit apex poteſtatis temporalis, quæ in Papa ſit *modo digniori, ſuperiori, & perfectiori*, quàm in Principibus Politicis & temporalibus, cùm denique aut par ſit, aut etiam maior, quàm quæ merè temporalis à Canoniſtis dicitur (quippe *blandientes*, homines, inquit Ioann. Maior, in 16. Cap. Matth. *vt Ioannes Gerſon dicit, dant ei* Pontifici *dominium in temporalibus; & plerique ponentes eandem ſententiam diſcrimen ponunt*

verbale; A te tamen velut leuis quadam nec inuidioſa conſequentia à ſpirituali poteſtate deducitur. Eam hîc ſyncerius proponit Barclaius; *Papam* ex veſtra ſententia, *habere poteſtatem temporalem indirectè & aliquo modo, id eſt, ratione ſuæ ſpiritualis Monarchiæ: habere inquam, ſummam poteſtatem, etiam temporalem, diſponendi de temporalibus rebus omnium Chriſtianorum: quæ ſententia ſi vera eſt; quicquid Pontifici per abnegationem directæ poteſtatis ſubtractum eſt, id ei per obliquam & indirectam hanc imperandi viam, cumulatè reſtituitur.*

Vis Innocentium III. de indirecta locutum poteſtate, cùm dixit. *In aliis regionibus certis cauſis inſpectis, temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus*. At hoc contra Innocentij mentem, & verba. Nam hos caſus ipſe ponit; cùm ſupremus Princeps, ſe iuriſdictioni Pontificiæ ſubiicit; aut cùm in iudiciis difficile aliquid aut ambiguum reperitur, quo caſu ad Apoſtolicam ſedem recurrendum eſſe ait, propter Deuteronomij verba Cap. 17. *ſi difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe*, &c. Vbi autem hic poteſtas indirecta? quaſi indirectè pertineat, quæ in Scripturis directè conceduntur (vt omnia tibi ex Innocentij mente largiar, in cuius reſcripto truncatus hîc Deuteronomij locus; vt quod ibi ſimul Pōtifici & Iudici ſæculari tribuitur, vni cōferatur Pontifici; qua de re nos ſuprà in Prolegomen. Num. 52.) quaſi denique quæ caſualiter fiunt, ea etiam indirectè. Dominus feudi, extinctâ Vaſalli ſtirpe, caſualiter quidem feudum, neque tamen propter indirectam poteſtatem, imò verò propter directum dominium, recipit. Neque hæc ampla Regum iura, quæ caſualitates vocant, ad Reges indirecta poteſtate & per conſequentias peruenire quis dicat.

Nec felicius Bernardum produxiſti; qui Pontifici conſuluit ne à ſpiritualibus recederet, licet ditionibus multis potens, munitus ſtipatore, equo albo ſubuectus. Quia tamen à ſæcularibus curis totus non poterat eſſe immunis, qui tot ſæcularia poſſideret, hortatus eſt, ne iis ſaltem præcipuâ cogitatione incumberet. *Sed*, inquit, *aliud eſt incidenter excurrere in iſta, cauſâ quidem vrgente, aliud verò vltro incumbere iſtis, tanquam*

quam magnis, dignisue tali &c. Ecce hæc indigna Pontifice Bernardus eſſe dicit. Vide tu vtrum malis indignum Pontifice eſſe, vt Principem infeſtum Eccleſiæ amoueat (quod Paſtoralis curæ ais maximum & vtiliſſimum munus, licet indirectum ac per conſequentiam, eſſe.) An verò Bernardum de hac indirectâ Pontificis poteſtate non eſſe loquutum.

Nihil verò opus fuit, authores memorare vt probares ante te natas voces, *directè indirectè*. Sciuit Barclaius his poſtremis ſeculis illam demùm diſtinctionem vocum, non à Theologis primùm, ſed à Canoniſtis inductam. Et quem tu antiquiſſimum refers, Innocentium Quartum, is à Christo plus mille & ducentis annis vixit.

§. 2.

V*ENIO nunc ad argumenta Barclaij*, inquis, *Primùm adfert argumentum, quo ego fueram vſus aduerſus eos, qui poteſtatem Pontificis, ſimul Pontificiam, & Regiam; ſpiritualem, & temporalem eſſe volebant, Reges autem temporales, non tam eſſe Reges, quàm executores pontificiæ poteſtatis, & voluntatis. Argumẽtum meum hoc fuit, Poteſtas Regũm terrenorum eſt à Deo, vt confitentur ipſimet Pontifices; S. Leo, epiſt. 38. ad Martianum, S. Gelaſius, in epiſt. ad Anaſtaſium, S. Gregorius lib. 2. epiſt. 61. Nicolaus, in epiſt. ad Michaëlem: ergo vel poteſt ſummus Põtifex tollere exequutionem adminiſtrationis à Regibus, & Imperatoribus tanquam ſummus ipſe Rex, & Imperator, vel non poteſt; ſi poteſt, ergo eſt maior Chriſto, cùm poſſit auferre, quod Chriſtus dedit; ſi non poteſt, ergo non habet verè poteſtatem Regiam in ipſos Reges & Imperatores. Hoc argumentum ita retorquet Barclaius aduerſus meam, & Theologorum cæterorum ſententiam.*

I. Aut poteſt ſummus Pontifex aliquo modo, hoc eſt directè, vel indirectè auferre Regibus & Imperatoribus Regna atque Imperia, alijſque conferre, aut non poteſt: ſi poteſt, ergo eſt aliquo modo maior Deo, quia quod Deus dedit ipſe aufert: minor enim vel par auferre non poteſt, quod à maiore, vel æquali conceſſum eſt: at ne Vicarius quidem

eius qui conceſſit, ſine expreſſo Domini mandato: (ne quis nobis reponat, Papam tanquam Chriſti Vicarium id facere, cùm ipſe nullum de ea re mandatum, neque expreſſum, neque tacitum accepiſſe inueniatur) ſi non poteſt, ergo falſum eſt quod dicunt, eum habere ſummam poteſtatem indirectè diſponendi de omnibus rebus temporalibus Chriſtianorum, & deponendi de ſolio Reges, & Imperatores, aliosque in eorum locum ſufficiendi. Hæc Barclaius.

Reſpondeo. Cùm dicimus ex Pontificum ſententia Regum terrenorum poteſtatem eſſe à Deo: non intelligimus eſſe à Deo immediatè, quomodo eſt à Deo poteſtas ſummi Pontificis., ſed eſſe à Deo, quia Deus voluit eſſe in genere humano politicum regimen, & ideò inſtinctum quendam naturalem dedit hominibus, vt eligant ſibi magiſtratus à quibus regantur: & præterea voluit Deus regimen politicum eſſe diſtinctum ab Eccleſiaſtico, vt expreſſe docuit Nicolaus Papa in epiſt. ad Michaelem, & poſt eum Innocentius in Cap. Solitæ, de maiorit. & obedien. & ante vtrumque Gelaſius, in epiſt. ad Anaſtaſium. Ex his perſpicuum eſt argumentum meum ſolidum eſſe: & argumentum Barclaij omninò infirmum: Nam ſi in ſummo Pontifice eſſet poteſtas ſpiritualis, & temporalis directè, & eſſet Pontifex Rex mundi, vt eſt Pontifex Eccleſiæ vniuerſæ, & Reges cæteri eſſent meri executores temporalis iuriſdictionis, certè poſſet Pontifex pro arbitrio ſuo priuare quoſlibet Reges adminiſtratione, & executione iuriſdictionis temporalis, & hoc modo poſſet tollere regimen politicum, vel confundere cum Eccleſiaſtico, & eſſet maior Chriſto, cùm poſſet tollere, vel confundere poteſtates, quas ille voluit eſſe, & eſſe diſtinctas. At ſi in ſummo Pontifice ponatur poteſtas ſpiritualis tantùm directè, & temporalis indirectè, id eſt, in ordine ſolum ad ſpiritualia, non ſequitur poſſe Pontificem tollere vel confundere politicum regimen, ſed ſolùm ſequitur poſſe Pontificem per ſpiritualem atque Apoſtolicam eminentiſſimam ſuam poteſtatem dirigere, & corrigere poteſtatem politicam, eamque ſi opus ſit ad finem ſpiritualem vni Principi adimere, & alteri conferre. Atque vt reſpondeamus in formà ad argumentum: cùm ille dicit, aut poteſt Summus Pontifex aliquo modo, hoc eſt directè vel indirectè, auferre Regibus & Imperatoribus Regna, atque Imperia, aliiſque conferre, aut non poteſt. Reſpondeo, poteſt; cùm ille colligit, ſi poteſt, ergo eſt aliquo modo maior Deo, quia

quod Deus dedit, ipſe aufert; nego conſecutionem. Nam Deus non dedit immediatè regnum huic aut illi, ſed dicitur poteſtas Regum eſſe à Deo; quia Deus voluit eſſe inter homines poteſtatem politicam, eamque diſtinctam ab Eccleſiaſticâ; proinde cùm ſummus Pontifex transfert Regnum ab vno ad alium, non tollit quod Deus dedit, ſed ordinat & dirigit: & quemadmodum Deus dat Regna hominibus, mediante conſenſu, & conſilio hominum, & poteſt ac ſolet ea mutare & transferre de gente in gentem, mediante conſilio & conſenſu eorundem hominum: ita poteſt maiore ratione ea mutare & transferre propter finem ſpiritualem per Vicarium ſuum generalem, quem conſtituit ſuper totam familiam ſuam. At, inquit Barclaius, iſte Vicarius non habet mandatum Domini, neque expreſſum neque tacitum. Imò habet expreſſum, ſed in genere; eo ſiquidem ipſo quod factus eſt Paſtor gregis totius, & prępoſitus toti familiæ, & caput vice Chriſti totius corporis Eccleſiæ, intelligitur habere mandatum regendi & dirigendi, & corrigendi omnes oues totius gregis, omnes conſeruos qui ſunt in familiâ, & omnia membra quæ ſunt in corpore: neque excipiuntur Imperatores & Reges, niſi velint excipi à numero ouium Chriſti, & ſeruorum Chriſti, & membrorum corporis Chriſti.

Ais igitur te *non intelligere*, cùm dicis Regum poteſtatem eſſe à Deo, eam eſſe à Deo immediatè; *ſed eſſe à Deo, quia Deus voluit eſſe in genere humano politicum regimen; & ideò inſtinctum quendam naturalem dedit hominibus, vt eligant ſibi Magiſtratus à quibus regãtur.* Quàm ambiguè, & æquiuocè de tam magnis & generis humani præcipuis! Nam ſi intelligas nō immediatè quidem eligi Reges à Deo; ſed tamen per ipſius voluntatem, *qua voluit eſſe in genere humano politicum regimen*, dari illis poteſtatem, quæ immediatè ab ipſo deſcendat, & de iure diuino ſit, tunc nobiſcum ſenſeris; & expungenda erit ſententia, qua aſſeris hanc poteſtatem non *immediatè* eſſe à Deo: Sin vt ex verborum & argumenti ratione nimis conſtat, vis dicere hanc poteſtatem *eſſe à Deo*, non quòd illa poteſtas de iure diuino ſit, & à Numine promanet in Principes, ſed tantùm quia inſtinctus conſtituendi ſibi aut Magiſtratus aut Reges à Deo eſt, tunc in Scripturas, in rationem omnem pugnas, iniurio in Principes dogmate & prorſus, infe-

ſto. Quaſi verò Regum aut Magiſtratuum authoritas non aliter à Deo ſit, quàm quia dedit hominibus inſtinctum vt ab iis regi velint! Pari modò dixeris non aliter matrimonij vinculum eſſe à Deo, quàm quia Deus hominibus dedit inſtinctum quærendi ſibi parem, & ſui ſimilem generandi? Imò verò Bellarmine, ille inſtinctus ſibi conſtituendi Reges, aut ad matrimonium accedendi, non eſt cauſa obligationis quæ ſub Regum aut matrimonij iugo poſitos tenet; alioqui quoſcunque ille inſtinctus impeteret, iis ſtatim aut Regum aut coniugij vincula adderet; Sed vis maior, nempe Dei, qui non tantùm dat inſtinctum, vt deligamus homines qui nos regant, ſed delectis etiam vim ſacram impertitur, & à ſe venientem poteſtatem, cui iam in particulari parere tenemur, qui nō illis ipſis aſtringebamur anteà; ſed aliquos in genere poterimus eligere. Vno verbo dixerim, Regem non habere immediatè à Deo quod ſit Rex; ſed cùm ſit Rex habere poteſtatem immediatè à Deo venientem. Vnde Theodoretus, in Cap.13. ad Roman. *Porrò autem*, inquit, *ſciendum eſt, quòd & magiſtratum gerere, eique parere à diuina prouidentia pendere ſtatuit diuinus Apoſtolus, non autem vt hic vel ille ſit magiſtratus. Neque enim iniquorum hominum poteſtas à Dei electione procedit, ſed ipſa principatus diſpenſatio.* Et B. Auguſtinus, aut quicunque author eſt, *quæſtionum veteris & noui teſtamenti*, certè antiquus, & vt credunt ex eruditis aliquot, ipſe Ambroſius. *Non neſcius David*, inquit, quæſt. 35. *diuinam eſſe traditionem in officio ordinis regalis, idcircò Saul in eadem adhuc traditione poſitum honorificat, ne Deo iniuriam facere videretur, qui his ordinibus honorem decreuit. Dei enim imaginem habet Rex, ſicut & Epiſcopus Chriſti.* Vbi inquam, in Regem, Principémue conſenſimus; iam faceſſat inſtinctus qui quidem eſt ſtimulus, vt illi poteſtati nos ſubdamus, ſed non tamen cauſa eſt illius poteſtatis: quæ nimirùm ſic à Deo eſt vt nec violari nec lædi, niſi à ſacrilegis poſſit. Ita Regibus dicitur (Sap. cap.6.) *Data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab altiſſimo.* Ità Apoſtolus (ad Rom.13.) *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt.* Irenæus (lib. 5. aduerſus hæreſ. Valent.) *Ad vtilitatem gentilium terrenum regnum poſitum eſt à Deo. Cuius*

enim iuſſu homines naſcuntur, huius iuſſu & Reges conſtituuntur, apti iis qui in illo tempore ab ipſis regnantur. Tertullianus (in Apologetico) *Inde eſt Imperator, vnde & homo antequam Imperator; inde poteſtas illi, vnde & ſpiritus.* Molina etiã veſter, tom. 1. de iuſt. & iure tract. 2. diſputat. 27. *Vnde licet,* inquit, *quæ à regia, & aliis legitimis inferioribus poteſtatibus rite vel conſtituuntur, vel præcipiuntur, ſint de iure poſitiuo, quia tamen illis poſtquàm ita fuerint conſtitutæ, pareatur eſt de iure naturali lumine ipſo naturali intellectus, ex naturis ipſis rerum, id ita docente & præſcribente, atque adeò eſt de iure diuino à Deo ipſo, mediis naturis rerum ita conſtitutum. Quo fit vt leges & præcepta non iniuſta, laicarum poteſtatem de iure ſint humano; quòd verò illis pareamus ſit de iure naturali ac diuino.* Non eſt igitur illa inſtinctus cauſa Regiæ poteſtatis, ſed eſt cauſa, aut veriùs ſtimulus, cur eligamus nobis Reges.

Addis, quòd *voluit Deus regimen Politicum eſſe diſtinctum ab Eccleſiaſtico.* Nemo negat. *Ex his*, inquis, *perſpicuum eſt argumentum meum ſolidum eſſe* (nimirùm quod in Canoniſtas texuiſti) *& argumentum Barclaij* (quod nempè ex illo tuo in Canoniſtas, in te retorſit) *omninò infirmum.* Quamobrem, Bellarmine? quia *ſi* Canoniſtarum ſententia vera eſſet, & *Pontifex eſſet directe Rex mundi, poſſet pro arbitrio ſuo priuare quoſlibet Reges, & hoc modo poſſet tollere regimen politicum, vel confundere cum Eccleſiaſtico: & eſſet maior Chriſto, cùm poſſet tollere vel confundere poteſtates, quas ille voluit eſſe, & eſſe diſtinctas.* Non validius in Canoniſtas agis, quàm in te Barclaius. Nec enim Pontifex eâ poteſtate præditus quam ſomniant Canoniſtæ, & quoſlibet Principes pro arbitrio amouens, tolleret regimen Politicum, aut confunderet cum Eccleſiaſtico. Sed in illo reſideret ſpiritualis authoritas, qua ſpiritualia regeret, & politica qua res ciuiles gubernaret. Neque credunt Canoniſtæ poteſtatem, quâ Pontificem Orbis Regem ſtatuũt, ſpiritualem eſſe; ſed reuera temporalem, atque Politicam; quam aiunt cum ſpirituali in Petrum à Chriſto collatam. Neque quærunt an directè & temporaliter Principibus dominari, ſit præeſſe ſpiritualiter (nam quis adeò fatuus qui hoc quærat?) Sed num Pontifici competat temporalis hæc poteſtas. Audi

Doctorem Martham (de Iuriſdict. 1. part. cap. 18. num. 1.) *Non obſtantibus præcedentibus rationibus, contrarium deciditur in hoc textu, videlicet ipſum Summum Pontificem habere ſummam laicam poteſtatem in temporalibus, non ſolùm habito reſpectu ad ſpiritualia, ſed etiam ad temporalia naturaliter, & temporaliter.* Idem (eadem parte cap. 20. num. 32.) *Ex his ſequitur intenta concluſio: Imperator habet temporale dominium temporaliter & directè in toto vniuerſo, cuius partes quotitatiuæ ſunt Regna, & ſtatus: ſed Imperator recipit exercitium huius dominij temporalis à Papâ: Ergo Papa habet dominium temporale temporaliter & directè in toto vniuerſo.* Bozius libris ſuis titulum fecit *de temporali Eccleſiæ Monarchiâ & iuriſdictione.* Sed & diſertè (lib. 1. cap. 1.) ſcribit, *probari ſupremam temporalem Eccleſiæ Monarchiam, & temporalem poteſtatem contineri in Eccleſiaſtica ſeu ſpirituali eminenter, imò formaliter & abſolutè, pro omnibus alijs temporalibus poteſtatibus.* Et vult (lib. 2. cap. 16.) ex Leonis IX. verbis deducere, Pontificem *diſtinctim accepiſſe regnum terreſtre, & abſolutè non conſecutiuè, & per accidens ad vnam & ſimplicem ſpiritualem poteſtatem.* Piget pauca exſcribere. Tota volumina eiuſmodi nugis conſtant.

Falſum itaque Pontificem regimen Politicum ſublaturum, aut cum Eccleſiaſtico confuſurum, ſi Regibus executionē tollat. Sed hoc tantùm conſequetur, eundē hominem Eccleſiaſtica & Politica gubernare; & ſub eo nihilominus Eccleſiaſticum regimen à Politico diſtingui, vt hodie in Patrimonio Petri de facto diſtinguitur. Nam *Chriſtus voluit illas poteſtates eſſe, & eſſe diſtinctas*; ſed non vetuit ne idem vtrique præeſſet poteſtati. Alioqui nec Pontifex hodie temporalis ditionum ſuarum Princeps eſſet. Tu ipſe prolixum Caput habes (lib. 5. de Pontif. Rom. Cap. 9.) cui titulum facis. *Non pugnare cum verbo Dei, vt vnus homo ſit Princeps Eccleſiaſticus, & Politicus ſimul.*

Nihil igitur in Canoniſtas tuum illud argumentum; aut certè niti debet non confuſione poteſtatum, quæ nequaquam ſequeretur; ſed poteſtate Regum, quam, cùm à Deo ſit, nemo niſi Deo maior poteſt auferre. Quo ſenſu & à te ſcriptum eſſe non dubito, & vt eſt in Canoniſtas egregium, ita optimè in teipſum

ſic à Barclaio retorquetur. Si poteſt Pontifex aliquo modo, nempe directè vel indirectè, auferre Regibus imperia, erit maior Deo; quia quod Deus dedit, ipſe aufert. Tu reponis Pontificem non fore Deo maiorem, quia Deus non dedit regna immediate. Quid? an non eadem pro Canoniſtis ſolutio? Sic in eos argumentaris, *ſi poteſt ſummus Pontifex auferre à Regibus & Imperatoribus hanc executionem eſt maior Chriſto.* & ſic in te Barclaius: *Si poteſt ſummus Pontifex vllo modo auferre Regibus regna, eſt maior Chriſto.* Si Barclaij argumentum ea diſtinctione ritè ſoluis, quod non ideò Pontifex erit maior Chriſto, *quia Deus non dedit immediate regnum huic aut illi*; Nunquid & Canoniſtæ tuum quoque argumentum ſic eludent, non ideò Pontificem fore Chriſto maiorem, quia Deus non dedit immediatè executionem temporalis Imperij huic aut illi? Nam tu ipſe apertè diſſeris eiuſmodi exequutionem non immediatè à Deo huic aut illi aſſignari. Sed iam ad iſtud tuum de immediato & mediato imperio argumentum ſuprà reſpondimus (Cap. 3. §. 17.) Certum enim Reges, aut Principes quos appellamus ſummos, licet ipſi non ſemper Deo immediatè habeant quòd ſint Principes, habere tamen in ſe poteſtatem à Deo immediatè venientem.

Quid denique tuâ ſolutione abſurdius, cui conſequitur, omnia quæ eo modo mediate dantur à Deo auferri per Pontificem poſſe? Certè ne in exemplis morer, vt non immediatè iubetur populus hunc aut illum in Regem eligere, ita nec ego hanc aut illam vxorem ducere; vbi igitur populus conſenſit in Regem, aut ego in vxorem, num quæſo hoc vinculum per Pontificem tolli poteſt, quia mediatè à Deo eſt? mediatè, inquam, vtrumque pari modo, cùm nec immediatè ille Rex, nec immediatè illa vxor deſtinetur; vtriuſque tamen poteſtate & iure, vbi in eum proue cti ſunt locum, immediatè à Numine conſtitutis?

Reſtat igitur inconcuſſum Barclaij argumentum, Pontificem Deo maiorem fore, ſi poſſit Regibus auferre imperium, quod Regibus Deus dedit.

Dicis tamen. *Proinde cùm Summus Pontifex transfert regnum*

ab vno ad alium, non tollit quod Deus dedit; ſed ordinat & dirigit. Ridiculè. Quo pacto, quo miraculo, poſſit Pontifex transferre à Ioanne in Petrum id quod Deus Ioanni dedit, niſi tollat ac auferat à Ioanne id quod illi Deus dedit? Neque enim tantùm in genere Deus iubet vt Regibus & Magiſtratibus obſequamur. Sed in indiuiduo etiam, huic aut illi, vbi Rex aut Princeps effectus eſt, poteſtatem tribuit, & reuerentiam iubet haberi.

Et quemadmodum Deus, inquis, *dat Regna hominibus mediante conſenſu & conſilio hominum: & poteſt ac ſolet ea mutare & transferre de gente in gentem, mediante conſilio & conſenſu eorundem hominum: ita poteſt maiore ratione ea mutare, & transferre, propter finem ſpiritualem, per Vicarium ſuum generalem, quem conſtituit ſuper totam familiam ſuam.* Numquis negat Deum hoc poſſe? Sed ô eximium argumẽtum! Deus potuit dare illam poteſtatem Pontifici; ergo dedit.

Pergis. *At inquit Barclaius, iſte Vicarius non habet mandatum Domini neque expreſſum, neque tacitum: Imò habet expreſſum, ſed in genere: eo ſiquidem ipſo quod factus eſt Paſtor gregis totius, & præpoſitus toti familiæ, & caput vice Chriſti totius corporis Eccleſiæ, intelligitur habere mandatum regendi, & dirigendi, & corrigendi omnes oues totius gregis, omnes conſeruos, qui ſunt in familiâ; & omnia membra quæ ſunt in corpore, neque excipiuntur Imperatores & Reges, niſi velut excipi à numero ouium Chriſti, & ſeruorum Chriſti, & membrorum corporis Chriſti.* Quid hoc rei? Barclaius ait, Vicarium illius, qui aliquid cõceſſit, id quod conceſſum eſt ſine *expreſſo domini mandato*, auferre non poſſe. Dicis Papam habere expreſſum mandatum, ſed in genere, auferendi Regna, quæ Deus dedit. Quid inquam hoc rei? quaſi expreſſum mandatum non ſit, quod nominatim & expreſſis verbis datur: non autem quod per conſequentias ex generali mandato deducitur; quo hîc modo Pontificis temporalem deducis poteſtatẽ: ex eo nempe, quod Paſtor gregis factus ſit. Neque enim (vt rectè Barclaius) quantumlibet generale mandatum Vicario hanc poteſtatem facit, vt auferat quod conceſſit is cuius eſt Vicarius. Et ne fortè cauilleris, generale mandatum expreſſum dici poſſe

cùm

cùm non ſit tacitum, ſed verbis exprimatur; Reſpondeo, Barclaium dicere, nèque te auſum ire inficias, ad hoc vt vicarius poſſit auferre id quod datum eſt ab eo cuius eſt vicarius, neceſſarium eſſe vt mandatum habeat, non quod generaliter tantùm exprimat illum vicarium conſtitui, ſed quod expreſſis contineat verbis, illum cum hac poteſtate conſtitui, vt quod dominus dedit poſſit auferre: alioqui nihil illi mandatum generale quo vicarius conſtitutus ſit, ad hanc poteſtatem profuturum. At dicis Papam eſſe *Paſtorem gregis totius, præpoſitum toti familiæ &c.* Aio eum eſſe Paſtorem, præpoſitum, caput, ſpiritualiter: ipſos igitur Imperarores & Reges ſi de grege, ſi de familiâ Chriſti ſunt, ei ſpiritualiter eſſe ſubiectos; in temporalibus verò, quatenus eſt Pontifex, ne minimum quidem ex vulgo.

§. 3.

ADFERT deinde Barclaius, inquis, *alterum argumentum, quod ego propoſui aduerſus eorum ſententiam, qui tribuunt ſummo Pontifici poteſtatem temporalem directè in omnia Regna mundi: illudque retorquere conatur aduerſus meam, & aliorum Theologorum ſententiam de poteſtate temporali indirectè, id eſt in ordine ad ſpiritualia. ſic autem loquitur. Sed aliud longè efficaciſſimum, quod ex eodem Bellarmini libro, & capite ſuprà retulimus, hoc loco ad inſtitutum noſtrum optimo iure in hunc modum adaptabimus. Si verum eſt Papam habere poteſtatem indirectè diſponendi de rebus temporalibus omnium Chriſtianorum, aut eam habet iure diuino, aut iure humano: ſi iure diuino, deberet id conſtare ex Scripturis, aut certè ex Apoſtolorum traditione: ex Scripturis nihil habemus, niſi datas Pontifici claues Regni cælorum: de clauibus Regni terrarum nulla mentio fit: traditionem Apoſtolorum nullam aduerſarij proferunt.*

Reſpondeo: habet ſummus Pontifex iure diuino poteſtatem diſponendi de rebus temporalibus Chriſtianorum in ordine ad finem ſpiritualem. Id verò conſtat ex Scripturis; nam in Clauibus Regni cælorum Apoſtolo Petro, pro ſe, & ſucceſſoribus traditis, Matth. 16. non intelliguntur quidem claues Regni terrarum, de quibus nulla mentio facta,

eſt in Euangelio, quia non erat neceſſarium vt ſummus Princeps Eccleſiæ ſimul eſſet Monarcha temporalis huius Mundi: ſed intelligitur poteſtas diſponendi de temporalibus, quatenus ea iuuant ad aperiendum fidelibus Regnum cœlorum, vel impediunt atque obſtant, ne fidelibus aperiatur Regnum cœlorum.

Vis igitur veſtræ cauſæ inſeruire id Matthæi 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum.* Ex illo vis ſequi omnia: & quæ tamen ſequi vis, vis deinde nō ſequi. Dicis quippe iis verbis contineri *poteſtatem diſponendi de temporalibus, quatenus ea iuuant ad aperiendum fidelibus regnum cœlorum, &c.* id eſt, vt interpretaris, poteſtatem dandi & auferendi regna, prout iudicat *iuuare ad aperiendum fidelibus regnum cœlorum, &c.* At repono contineri igitur claues regni terrarum; quod tu ipſe tamen negas. Nam Pontifici ita non dantur cœleſtis regni claues, vt ſimpliciter & abſolutè poſſit, quibus aut quando volet, cœli limen reſerare aut claudere; ſed vt indignos in Eccleſiam non recipiat, Eccleſiâ eiiciat, regno cæleſti arceat; aperiat porrò dignis; & ob hanc poteſtatem habere dicitur *claues regni cœlorum.* Si igitur pari modo habet poteſtatem diſponendi de temporalibus, vt terrena regna poſſit (Gregorij VII. verbis) *auferre & dare*; vt de ſolio indignos præcipitet, dignos inducat; quidni dicetur, Bellarmine, habere etiam claues regni terrarum? Non Pontifex, inquam, cœli claues ideò habet, quòd ſit Rex cœli, ſed quòd poſſit homines, exigente iuſtitia, cœlo inducere, aut cœlo arcere; cur igitur & regni terrarum non habeat claues, quamuis non ſit terrarum Rex, ſi de temporalibus poteſt & terreſtribus regnis, eâdem ratione diſponere?

En vt Canoniſtas malè carpis, aut te rectè Barclaius: quandoquidem traditionem Apoſtolorum, quam ab illis efflagitas tu pro te nullam affers. Quæ autem producis ex Scripturis, non veſtram amplius quàm Canoniſtarum propugnant ſententiam; ſed apud vos vtrimque certatur pari iure, commentis ſcilicet, ſophiſmatis, pertinaci interpretatione, quæ, vt ſcis, tot hæreſes peperit. Quid porrò ab inuitâ Scripturâ extorquetis hos ſenſus? quis inter tot Theologos, tot Doctores, annis mille & ſeptua-

ginta poſt Chriſtum, de hac conſequentia quam fingitis meminit, & ab illis Chriſti verbis, *Tibi dabo claues, &c.* ſeu indirectam deduxit, ſeu directam in temporalia poteſtatem? Sed nec aliter tu ipſe deducis, quàm quòd per ea *intelligitur poteſtas diſponendi de temporalibus quatenus ea iuuant ad aperiendum fidelibus Regnum cœlorum, vel impediunt atque obſtant, ne fidelibus aperiatur Regnum cœlorum.* Hoc autem quomodo *intelligatur* prorſus ſiles; vt nobis relinquas cogitandum, ex tua ſententiâ, ea omnia, non modò quæ neceſſaria ſunt, ſed quæ *iuuant*, aut quæ tibi fingis *poſſe iuuare*, ſalutem æternam, mortalium Pontificiæ poteſtati per illam Chriſti ſententiam eſſe commiſſa. Quod commentum cap. 3. §. 6. iam ſatis excuſſimus.

§. 4

AT *obijcit Barclaius*, inquis, *Quod ſi dixerint neque expreſſo Dei verbo, neque traditione Apoſtolorum ad huius poteſtatis confirmationem opus eſſe; cùm indirectè tantùm, & ex quadam ſequela Pôtifici competat, tanquam inſeparabilis quædam acceſſio, & appendix poteſtatis illius ſpiritualis, qua ſupremus animarum Paſtor in omnes Chriſtiani gregis oues præditus eſt. Nos rurſus ab eis petemus aliquod eius acceſſionis & coniunctionis teſtimonium ex Scripturis, vel traditione Apoſtolorum.*

Reſpondeo. Iam dixi poteſtatem, de qua loquimur, haberi expreſſe in Scripturis, ſed generatim, non in particulari; in illo videlicet cap. 16. Matth. Tibi dabo claues Regni cœlorum. & Ioann. 21. Paſce oues meas: atque ex iiſdem iſtis teſtimoniis diuinis colligi particularem illam acceſſionem, & coniunctionem poteſtatis diſponendi de temporalibus in ordine ad ſpiritualia, vt non ſemel explicatum eſt. Neque verum eſt, quod Barclaius ſubiungit: Hanc tantam poteſtatem tum à Chriſto, tum ab Apoſtolis eorum ſucceſſoribus alto ſilentio in Eccleſia tot ſæculis fuiſſe prætermiſſam. Nam à Chriſto ſatis aperte ſignificata eſt in locis citatis: & ab Apoſtolo etiam indicata. 1. Corinth. 6. cùm ait, Neſcitis, quia & Angelos iudicabimus? quanto magis ſecularia? & à ſucceſſoribus Apoſtolorum Petri & Pauli, Romanis videlicet Pontificibus, re

ipſa demonſtrata eſt in depoſitione Regum, & Imperatorum, iam inde ab anno Domini ſeptingenteſimo: nam ante illud tempus, vel defuit neceſſitas, vel opportunitas.

Cùm hæc ſcriberes, an tenebas ipſe riſum? Dicis *poteſtatem de qua loqueris haberi expreſſè in Scripturis*. Mox ais, ex Scripturis *colligi particularem illam acceſſionem & coniunctionem poteſtatis diſponendi de temporalibus in ordine ad ſpiritualia.* Atqui particularis illa acceſſio & coniunctio poteſtatis &c. eſt illud ipſum de quo agimus. Ergo in iiſdem Scripturæ locis illa poteſtas expreſsè ponitur, & ex iiſdem tantùm per conſequentias colligitur. Quid Lectori ſiue credulo, ſiue rudi tantùm illudis?

Neque verum eſt, inquis, *quod Barclaius ſubiungit hanc tantam poteſtatem tum à Chriſto tum ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus tam alto ſilentio in Eccleſia tot ſeculis fuiſſe prætermiſſam. Nam à Chriſto ſatis apertè ſignificata eſt in locis citatis.* Imò nec apertè, nec obſcurè vt iam diſſeruimus, à Chriſto ſignificata eſt. *Et ab Apoſtolo*, inquis, *etiam indicata 1. Corinth. 6. cùm ait, Neſcitis quia & Angelos iudicabimus? quanto magis ſæcularia?* Quid? hanc poteſtatem indicauit Apoſtolus cùm dixit, *Neſcitis quia & Angelos iudicabimus?* Imò nec de temporali nec de ſpirituali Eccleſiaſticorum hominum poteſtate, ſed de futurâ electorum omnium dignitate loquutus eſt, qui in extremo Mundi die etiam malos Angelos iudicabunt, & hoc verbo *iudicabimus* non ſe modò aut Apoſtolos, aut Clericos, ſed & omnes electos incluſit. Quippe monebat Chriſtianos, vt inter ſe iudices ſeu arbitros ex fratribus conſtituerēt, nec vbi aliter poſſent ad Ethnicorū tribunalia diſceptarēt. *An neſcitis*, inquit, *quoniā ſancti de hoc mundo iudicabunt? Et ſi in vobis iudicabitur mūdus, indigni eſtis qui de minimis iudicetis? Neſcitis quoniā Angelos iudicabimus? Quanto magis ſæcularia? Sæcularia igitur iudicia ſi habueritis, contēptibiles qui ſunt in Eccleſiâ illos conſtituite ad iudicandum.* Ecce, qui iudicaturi ſunt *mundum*, qui *Angelos*, eos vult Apoſtolus *minima & ſæcularia* iudicare. Atqui neque ſe neque cæteros Eccleſiæ deſtinatos, præcipuè ſummum Pontificem, ad hæc iudicia deligi voluit, ſed contemptibiles, id eſt vt interpretatur B. Gregorius (ſecunda parte Pa-

ſtor. cur. Cap. 7. & lib. 19. Expoſ. Moral. in Iob. Cap. 21.) *qui non ſpiritalibus bonis ditati ſunt, & quos ſpiritalia bona non exornant*, ſed qui tamen *exteriorum rerum ſapientiam perceperunt*. Sed & electis omnibus hæc quæ affers Apoſtoli verba dici, idem Doctor oſtendit. (lib. 4. Expoſ. in 1. Reg. cap. 7.) *B. Paulus Apoſtatarum Angelorum memorans, ad amorem futuræ dignitatis electos accendit, dicens: An neſcitis, quia Angelos iudicabimus?* & ante illum Theodoretus ad hunc locum. *Angelos autem dicit Dæmonas, olim enim hoc fuerunt. Eos autem ſancti condemnabunt, quòd cum corpore tecti eſſent, diuini cultus curam geſſerunt, illi autem in natura incorporea improbitatem amplexi ſunt.* Eadem ratione in Almaino ſoluitur iſtud ipſum argumentum. Quæſt. 1. Cap. 14. De ſupr. poteſt. Eccleſ. & laic. *Ille*, inquit, *qui habet temporalia ſeu ſecularia iudicare ſine exceptione, habet plenam poteſtatem in illis, ſed Papa eſt huiuſmodi. Ergo. Conſequentia eſt certa cum maiore. Sed minor probatur. 1. ad Corinth. 6. Angelos iudicabimus, quanto magis ſecularia? Hoc dicit ſine exceptione. Ergo. Reſpondet Doctor, negando minorem, & ad authoritatem Pauli dicit, quòd Paulus non dicit hoc in ſua propria perſona, quia loquitur in plurali, neque erat Papa, neq; loquebatur in perſona Pontificis, ſed dicit hoc loquens de toto cætu fidelium, volens dicere quòd inter fideles eſſet aliquis conſtituendus à fidelibus, ſiue Laicus ſiue Clericus, & adhuc magis Laicus quàm Clericus, qui haberet cauſas temporales & ſeculares inter ipſos diiudicare, ſaluo tamen iure iudicis infidelis.*

Addis hanc poteſtatem, *à ſucceſſoribus Apoſtolorum Petri & Pauli, Romanis videlicet Pontificibus, re ipſa eſſe demonſtratam in depoſitione Regum & Imperatorum, iam inde ab anno Domini ſeptingenteſimo.* Primùm nego Pontifices antè annum milleſimum & ſeptuageſimum illud iuris vendicaſſe. Sed vt verum ſit quod tu dicis, nempe à ſeptingenteſimo Chriſti anno id ſibi arrogaſſe Pontifices; quid hoc in Barclaij argumentum, qui traditionem Apoſtolorum à te petit, quæ certè per ſeptem ſæcula nequaquã latuiſſet. Nam quis non rideat ad Apoſtolorum traditionem id referri, cuius nullum in Eccleſiæ doctrina aut factis veſtigium reperiatur ante ſeptingenteſimum à Chriſto paſſo annum? Illi

porrò deinceps *ſucceſſores Apoſtolorum Petri & Pauli*, qui eam quam tueris poteſtatem aſſeruerunt ſuæ ſedi, non *depoſuerunt Reges & Imperatores*, quòd de hac poteſtate quiſquam expoſuiſſet verba Scripturæ, *Paſce oues meas, & quidquid ligaueris*, ſed cùm Reges abdicaſſent, tunc ab iis ipſis Pontificibus hæc interpretatio demum exorta. Quòd dicis deponendorum Regũ ante ſeptingenteſimum annum vel defuiſſe neceſſitatem vel opportunitatem, quàm non verum ſit, proximo capite dicendum eſt.

§. 5.

OBIICIT *rurſus Barclaius*, inquis. *Si vtraque poteſtas ab alterâ, ſpiritualis ſcilicet à temporali, & è contrà, ſeparari poßit: locus erit ſententiæ, qua quod directè fieri non permittitur, id nec indirectè fieri poſse ſtatuit: ita enim prudentes definierunt, quoties aliquid directè fieri prohibetur, id nec indirectè quidem, ſiue per conſequentiam fieri poſſe; niſi id quod prohibitum eſt, ſequatur neceſſariò ad aliud iure permiſſum, ita vt permiſſum ſine prohibito non poſsit procedere, & niſi (vt cum Iuriſconſulto dicam l. 5. §. generaliter de donatione inter vir. & vxor.) Vtriuſque cauſa ita commixta ſit, vt ſeparari non poßit. Vnde eum qui ſolus rem alienare non poteſt, ne cedere quidem poſſe liti ſuper ea moræ concluditur, iuxta Panorm. in Cap. Dudum 54. de elect. & cap. cùm pridem, de part. quòd nimirum obliquè & indirectè hoc modo rem alienaret. Si igitur Papa, quatenus Papa, nullam tẽporalem iuriſdictionem directè habet in Chriſtianos quod illi concedunt, ſuperiore iuris ſententiâ effici videtur, eum ne indirectè quidem habere poſſe. Quapropter vt ſuam hominibus ſententiam perſuadeant, debent ex Scripturis, aut Apoſtolorum traditionibus teſtimonium proferre, vel ſaltem docere, temporalem poteſtatem, de qua loquuntur, ita coniunctam eſſe cum ſpirituali, vt ab ea diuelli & ſeparari, vt, inquam, ſpiritualis ſine eâ conſiſtere nullo modo poßit: quod quoniam præſtare nequiuerunt, nihil niſi opiniones incertas ſunt ſecuti, & rationes, quæ non ſatis videntur concludere, quod aſſumunt.*

Reſpondeo. De coniunctione & ſeparatione Eccleſiaſticæ Poteſtatis, & Politicæ, duplex poteſt eſſe quæſtio. Vna, An poßit Eccleſiaſtica poteſtas eſſe ſine Politica, ita vt nullus in Eccleſia ſit Politicus Princeps; &

contrà, An poſsit poteſtas politica inueniri in aliqua gente, vbi nullus ſit Prælatus Eccleſiaſticus; & hoc modo concedimus poſſe inueniri has poteſtates omninò ſeparatas: primis enim temporibus Eccleſiæ, fuit in terris Eccleſia ſine vllo Principe temporali Chriſtiano; & fuerunt eodem tempore, & ſunt etiam nunc aliqua Regna infidelium, vbi nulli ſunt Prælati Eccleſiaſtici. Altera quæſtio eſſe poteſt, an poßit dari ſumma poteſtas Eccleſiaſtica, ſiue ſpiritualis, quæ non habeat aliquo modo annexam poteſtatem diſponendi de temporalibus in ordine ad ſpiritualia: & hoc modo negamus poſſe dari poteſtatem ſummam Eccleſiaſticam, ſiue ſpiritualem, quæ non habeat annexam poteſtatem temporalem aliquo modo id eſt in ordine ad ſpiritualia. Nam etiam illo tempore, quo nulli erant in Eccleſiâ Principes temporales, potuit Princeps Eccleſiaſticus iubere fidelibus, vt de bonis temporalibus alerent miniſtros Sacramentorum: item vt fideles dirimerent inter ſe lites ciuiles, & non adirent pro his rebus tribunalia infidelium: quorum vtrumque docet Apoſtolus in priore ad Corinth. cap. 8. & 9. Potuit quoque Eccleſia nõ tolerare ſuper ſe Principem infidelem, ſi is auertere conaretur fideles à cultu veri Dei, vt S. Thom. docet in 2.2.q.10. art. 10. Denique illo tẽpore deerat vſus poteſtatis huius in Principes, quia nulli erant, ſed poteſtas ipſa non deerat: aliud enim eſt poteſtas, aliud vſus poteſtatis. Itaque fundamentum Barclaij de ſeparatione harum poteſtatum omninò corruit, & eo ruente ruit totum ædificium argumentorum ipſius. Nam quod adducit ex iure ciuili & canonico non facit ad rem: quia non admittimus ſeparari poſſe omnino poteſtatem ſpiritualem à temporali, & cõtrarium pro comperto habemus, idque ex teſtimonio Scripturæ, & praxi Eccleſiæ. Barclaius autem aſſumit tanquam certa & conceſſa nos deſtitui teſtimonio Scripturæ, & poteſtates illas nullo modo eſſe coniunctas: quæ nemo noſtrum concedit, imò etiam falſa eſſe contendimus. Accedit præterea, quòd quando in Eccleſia ſunt Principes temporales, vt poſt primos ducentos vel trecentos annos ſemper fuerunt: tunc poteſtas Eccleſiaſtica & politica coniunctæ ſunt adhuc ſtrictiore vinculo; quoniam Princeps politicus ſubiectus eſt Principi ſpirituali vt filius patri, & membrum capiti. Siquidem Reſpublica politica & ſpiritualis vnam Eccleſiam faciunt, non duas: & illius vnius Eccleſiæ caput eſt Vicarius Chriſti, Petrique ſucceſſor. Quare ſi quid valerent argumenta Barclaij pro Principibus qui fidem nunquam ſuſceperunt, quod tamen non admittimus, certè

pro Principibus Chriſtianis, aut qui Chriſtiani aliquando fuerunt, nihil prorſus valent. Sed de hac re plura ſuo loco dicenda ſunt.

Scis maximam mortalium partem, inuolutis rationibus, perplexis argumentis, diſtinctionibus & ſubdiſtinctionibus, veluti in quodã Labirintho non Ariadnæ modò filum, ſed & ſydus rationis amittere. Totũ itaque Barclaij librũ, quo non alium puto magis nudo & veluti innocenti cõtextu ſeſe ad hominũ protuliſſe iudiciũ, neſcio quo velas fuco, vt non tam reſpõdere videaris, quam texiſſe. Obiecit Barclaius poteſtatem Politicam ſeparatam eſſe ab Eccleſiaſtica: ideòque non ſequi, eum, qui Eccleſiaſticam habet, etiam habere politicam; niſi probetis inquit, vſurpans tua in Canoniſtas verba, *conſtare ex Scripturis, aut certe ex Apoſtolorum traditione, vtriuſque cauſam ita commixtam eſſe, vt ſeparari non poſſit*, Tu reſpondes poſſe quæri, *an poſſit Eccleſiaſtica poteſtas eſſe ſine Politica, ita vt nullus in Eccleſia ſit Princeps Politicus.* Quid hoc ad rem; aut quis de eo vnquam niſi de Pyrrhoniis dubitauit? Item, an poſſit poteſtas Politica inueniri in aliqua gente, vbi nullus ſit Prælatus Eccleſiaſticus. Quaſi Barclaius de ea re aut dubitarit, aut quæſierit. Tandem propius ad rem accedens, negas poſſe dari poteſtatem ſummam Eccleſiaſticam ſiue ſpiritualem, quæ non habeat annexam poteſtatem temporalem aliquo modo, id eſt, in ordine ad ſpiritualia. Negas inquam, ſed abſque fundamento: imò Barclaij argumentum nihil tangens; quod ſuperiori partim paragrapho, partim iſto exſcribis; fortaſſis vt eiuſmodi diuiſione elangueat; ita quoque exſcribis, vt multa omittas. Nos hîc illud aſſerturi, Bellarmine, primùm Lectori dabimus, tum quæ tu ſuperiori illo paragrapho, tum quæ etiam tibi prorſus intacta. Sic igitur Barclaius, *Quòd ſi dixerint, neque expreſſo Dei verbo, neque traditione Apoſtolorum ad huius poteſtatis confirmationem opus eſſe, cùm indirectè tantum & ex quadam ſequela Pontifici competat, tanquam inſeparabilis quædam acceſſio, & appendix poteſtatis ſpiritualis, qua ſupremus animarum Paſtor in omnes Chriſtiani gregis oues præditus eſt. Nos rurſus ab eis petemus aliquod eius acceſſionis & coniunctionis teſtimonium ex Scripturis, vel traditione Apoſtolorum: Petemus, inquam, vt ex Scri-*

pturis

pturis vel Apoſtolorum traditione doceant, hanc eſſe acceßionem, & ſequelam neceſſariam, & inſeparabilem illius poteſtatis ſpiritualis quam habet ſummus Pontifex; atque ad munus Pontificale pertinere aliquo modo, hoc eſt indirectè, vt loquuntur, diſponere de omnibus rebus temporalibus Chriſtianorum: cùm neutiquam ſit veriſimile ſi id eius officio conuenit, tanquam poteſtatis amplitudinem, & qua nihil in rebus humanis præclarius, tum à Chriſto Saluatore tum ab Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus, tam alto ſilentio in Eccleſia tot ſæculis fuiſſe prætermiſſam. Tum ſequitur quod ex illo hîc exſcribis. *Si vtraque poteſtas ab altera, ſpiritualis ſcilicet &c.* Huic tu rationi nullo modo reſpondes. Petit quippe Barclaius vt ex Scripturis, aut traditione Apoſtolorum, oſtendas, hanc indirectam in temporalia poteſtatem, eſſe neceſſariam & inſeparabilem ſequelam ſpiritualis poteſtatis. Tu non oſtendis. Ais tamen muliere confidentius, *Non admittimus ſeparari omninò poteſtatem ſpiritualem à temporali, & contrarium pro comperto habemus, idque ex teſtimonio Scripturæ & praxi Eccleſiæ.* Cur autem non admittis? vbi illæ Scripturæ? vbi Apoſtolorum traditio? Nam neq; nos admittimus tuũ iſtud αὐτὸς ἔφα. Ex Apoſtolorum traditione (ô rem ad integritatem noſtræ cauſæ eximiam!) neque hic prorſus, neque alibi quicquam habes. Ex Scripturis ſæpius iſta affers: *Tibi dabo claues regni cœlorum, &, Paſce oues meas.* quæ verba non tu negas propriè & directè de ſpirituali poteſtate intelligi: at nos ex iiſdem Scripturis aut ex traditione Apoſtolorum petebamus nobis oſtendi, non tantùm poteſtatem ſpiritualem Petro datam, ſed etiam poteſtatem in temporalia, eſſe neceſſariam ſequelam poteſtatis ſpiritualis. Non inquã, petimus, num tu dicas poteſtatem temporalem ex ſpirituali ſequi, ſed num Scriptura hoc dicat, num Apoſtolorum traditio.

Habes aliam ſcilicet ex Scripturis authoritatẽ. *Potuit*, inquis, *Princeps Eccleſiaſticus iubere fidelibus, vt de bonis temporalibus alerent miniſtros Sacramentorum.* Quaſi hoc fuerit in temporalibus iudicare. Quin eodem iure ſcribebas, potuiſſe Eccleſiaſticũ Principem iubere, ne quis furti ſe adſtringeret, vt cuique quod ſuum eſt redderetur, ne quis à lege naturæ recederet? Tam hoc enim eſt in temporalibus iudicare, quàm cùm imperabat vt Euangelij

Mm

Miniſtri alerentur, quod omnino ex naturæ lege erat. Poterat igitur, non Pontifex modò, ſed omnes Eccleſiaſtica authoritate pollentes, prædicare Chriſtianis eos teneri ad ſtipendium ſpiritualium Patrum; ijs etiam ſpirituali iuriſdictione imperare, ne vel in illa re, vel in vlla alia, in Dei legem committerent. At non eadem bona, quæ ſibi debebantur, à nolentibus Chriſtianis, veluti *per ſententiam* potuerunt auferre. Vt diſſeruimus vberius; Cap. 3. §. 8. Quod addis *potuiſſe Principem Eccleſiaſticum iubere vt fideles dirimerent inter ſe lites ciuiles &c.* nihil ad iuriſdictionem temporalem. Sed huic commento Cap. 21. deſtinauimus.

Potuit quoque, inquis, *Eccleſia non tolerare ſuper ſe Principem infidelem, ſi is auertere conaretur fideles à cultu veri Dei.* Quid hoc ad Barclaij argumentum? An ſcriptura hoc dicit, quam hic efflagitat? An Apoſtolorum traditio, quam hoc argumento requirit? quid nugaris? quid hæc certa & antiqua poſcentibus das doctrinam poſt tot à Chriſto annos natam?

Reſtat illibatum Barclaij argumentum, neque ex Scripturis, neque ex traditione Apoſtolorum, poſſe doceri, Pontificem ex eo quod poteſtatem ſpiritualem directè nactus ſit, etiam poteſtatem indirectè in temporalia eſſe adeptum, non doceri, inquã, poſſe teſtimoniis illis ſacris, has duas poteſtates eſſe connexas, vt quis ſpiritualem exequi ſine temporali non poſſit. Reſtat etiam vt colligamus (Barclaij verbis) *locum hic eſſe ſententiæ, quæ: quod directè fieri non permittitur id nec indirectè fieri poſſe ſtatuit. Ita enim prudentes definierunt, quoties aliquid directè fieri prohibetur, id nec indirectè quidem, ſiue per conſequentiam fieri poſſe, niſi id quod prohibitum eſt ſequatur neceſſario ad aliud iure permiſſum.* Habes in Cap. Cùm quid vna. De Reg. iur. in ſexto. *Cùm quid vna viâ prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.* Idem ſenſus in L. vlt. C. ſi manc. ita ven. ne proſtit.

Denique, inquis, *illo tempore deerat vſus poteſtatis huius in Principes, quia nulla erant, ſed poteſtas ipſa non deerat.* Egregia diſputandi ratio. Petit Barclaius, vt ex Scripturis probes, hãc poteſtatem temporalem; tu prorſus exerrans dicis defuiſſe Eccleſiæ primis ſæculis, non poteſtatem, ſed vſum poteſtatis. Quid deflectis ab

orbita? Quæritur an poteſtas in temporalia, ſit poteſtati ſpirituali, neceſſariâ conſecutione annexa: tu reſpondes, vſum illius poteſtatis primis ſeculis defuiſſe. Idoneam ſcilicet rationem! Non *corruit*, igitur, vt ſcribis, *Barclaij fundamentum de ſeparatione harum poteſtatum*, neque illius *ex iure ciuili & Canonico* argumenta: & quod ais, *non ſeparari poſſe omninò poteſtatem ſpiritualem à temporali, pro comperto vos habere, idque ex teſtimonio Scripturæ, & praxi Eccleſiæ*; mera verba ſunt in ipſsâ fugâ triumphum inclamantis.

Accedit, inquis, *quod quando in Eccleſia ſunt Principes temporales, vt poſt primos ducentos vel trecentos annos ſemper fuerunt, tunc poteſtas Eccleſiaſtica & Politica coniunctæ ſunt adhuc ſtrictiore vinculo.* An hoc ad Barclaij rationem? qui non quærit, ſtrictone an laxo vinculo hæ poteſtates coiuerint; ſed an ab initio poteſtas vtraque neceſſariò Eccleſiaſtico Principi cōpetiuerit. *Quoniam*, inquis, *Princeps politicus ſubiectus eſt Principi ſpirituali, vt filius patri, & membrum capiti.* Imò verò, Princeps Politicus, quatenus talis, non ſubijcitur Principi ſpirituali; ſed vt Chriſtianus, & Eccleſię filius, qui non ſuam dignitatem, ſed directionem animæ ſubiecit Pontifici. *Siquidem Reſpublica Politica*, ais, *& ſpiritualis vnam Eccleſiam, faciunt: & illius vnius Eccleſiæ caput eſt Vicarius Chriſti, Petrique ſucceſſor.* Nimis cautè. Si Eccleſiam accipis eo modo quo eſt Eccleſia, ſiue quatenus fidelium congregatio; certè Pontificem, omnium qui in eâ ſunt, ſiue populorum, ſiue Regum, caput eſſe admittat Barclaius. Sin intelligis Pontificem eſſe caput eorum, qui ſunt in Eccleſiâ, etiamſi conſiderentur vt homines ciuilem & politicam vitam agentes; multùm erras. Quin è contrario Chriſtiani, ſiue ſæculares, ſiue Eccleſiaſtici, in ijs quæ ad huius vitæ rationem, quæ ad ciuilem tranquillitatem ſpectant, Politicum corpus faciunt, Principique politico, qui Reip. caput eſt omnes ſubſunt, etiam Apoſtoli, etiam Prophetæ, etiam Pontifices, niſi & ipſi temporali principatu ſublimes.

Addis, argumenta, Barclaij etiamſi pro Ethnicis valerent Principibus, pro Chriſtianis nequaquam valitura. Itane, Bellar-

mine? Imò petit, ut *ſaltem doceas temporalem poteſtatem de qua loqueris eta coniunctam eſſe cum ſpirituali, vt ab eâ diuelli & ſeparari, vt, inquam, ſpiritualis ſine ea conſiſtere, nullo modo poſſit.* Hoc autem non ad Ethnicorum magis quàm Chriſtianorum libertatem. Nam ſi poſſint (vt poſſunt) hæ poteſtates abiungi, nec reperiantur nominatim Chriſti verbis aut Apoſtolorum traditione, coniunctæ, non eſt quod vtramque credamus conuenire Pontifici, ex eo quod ſpiritualem accepit: aut cum ſiue Chriſtianis ſiue Ethnicis Principibus in temporalibus præſidere, ex eo-quod Ethnicis quidem in nulla re, Chriſtianis verò in ſpiritualibus præſit.

CAPVT VI.

Bellarminum, libri auctorem eſſe, qui Franciſci Romuli nomine euulgatus. Indigna ratio iſtius Romuli, cur olim Eccleſia impios Reges tolerauerit; ſcilicet quòd tunc Epiſcopi martyrio parati eſſe debuerint, nunc coërcendis Principibus. Exempla quæ proponit Bellarminus, bellorum in infideles aut hæreticos geſtorum, cur à quæſtione aliena.

Titulus apud Bellarminum eſt,

Cur primis ſeptingentis annis Summi Pontifices non depoſuerunt Reges hæreticos, vel Apoſtatas.

§. I.

IN *ſexto Capite*, inquis, *Barclaius producit tanquam argumentum inſolubile, quòd neque vſus, neque exemplum, neque mentio vlla talis Pontificiæ poteſtatis annis circiter mille in Eccleſia fuerit: Cùm multi intereà Principes Chriſtiani impiè, crudeliter, peruersè, & magno Eccleſiæ detri-*

uento, Regnis atque imperijs abuterentur. Deinde adfert ſolutionem ad hoc ſuum argumentum, quam ante annos viginti ad argumentum ſimile dedit Franciſcus Romulus, in Reſponſione ad Apologiam, quæ falsò Catholica inſcribebatur: & eam ſolutionem in toto capite & ſequentibus vſque ad duodecimum prolixè admodum & magnis clamoribus odioſiſſimè refellere nititur, vt in his ſex capitibus non Iureconſultum aut Theologum diſputatorem: ſed tragicum declamatorem agere voluerit.

Nihil mirum, ſi tanto ſtudio Franciſci Romuli patrocinium ſuſcepiſti, nemo tibi çoniunctior: tecum is in eandem ſortem natus, tecum aliquando deceſſurus. Aufer laruam, Bellarmine, vt te ſub Romuli nomine differentem audiamus. Certum enim te libelli, cui ille titulus, eſſe auctorem. Omitto dubia ad eam rem indicia, vt ſtylum & argumenta, à te tum alibi tum in hoc in Barclaium opere repetita; ſed & loci paſſim extant, ex aliis tuis libris ad verbum exſcripta. Ita capit. 16. iſte Romulus. *Cùm Principes ad Eccleſiam veniunt, vt Chriſtiani fiant, recipiuntur illi quidem, ſed cum pacto aut tacito, aut expreſſo*, & cætera quæ disertè apud te extant lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 7. Dices fortè Romulum, quicumque ſit, ex tuis voluminibus, hæc in ſuum tranſtuliſſe: At nondum Orbi dederas tuum *de tranſlatione Imperij* librum, & tamen apud Romulum multa leguntur, quæ deinde in eo euulgaſti. Inter cætera, duodecimum caput libri illius ex maximâ parte habetur in vigeſimo capite huius Romuli. niſi forte Robertus Bellarminus ex alieno libro tot lineas ignobili furto ſubduxit. Non longus ſum in re ſuperfluâ, nec repeto quot vel in iſtum quem iam refello librum, ex illo Romuli deſcripſeris. Sed ad æſtimandam Barclaij modeſtiam ſat eſt, quòd cum vehementius eſſet in te dicendum, Romulum quàm Bellarminum maluit neceſſariâ ſeueritate perſtringere: leui contentus indicio, tibi potius, quam aliis oſtendere, non neſcire ſe, te illius ſcripti auctorem. Dicit enim, *cuius libri auctorem Bellarminus ſatis nouit & amat.* &c. & Cap. 35. *quem plerique Bellarminum eſſe affirmant.* Quæ tu verba nulla reſponſione aut inficiatione diluiſti. Quis igitur non ignoſcat tanto æſtu in

Barclaiũ declamanti; quandoquidẽ te ſub alieno nomine tuebaris? Nũc Barclaium ais, *prolixè admodũ, & magnis clamoribus, odioſiſſimè refellere* Fr. Romulum; nunc dicis, *eum tragicum declamatorem agere, maximo furore bacchari, caninam eloquentiam habere*, & cætera egregiæ & Chriſtianæ manſuetudinis verba. Sed hoc notum; multa animalia nullibi mordere crudelius, quàm ſi capta & incluſa vlciſcuntur ſuum fatum. Nunc verò te tibi patrocinantem, Fr. Romule, audiamus.

§. 2.

QVARE, inquis, *adſcribam hoc loco reſponſionem integram Franciſci Romuli, vt eam Barclaius refert, deinde reſpondebo ad ſingulas partes Barclaianæ confutationis. Sic igitur loquitur Franciſcus Romulus, in Apologia, ca. 8.*

Iam verò quod quarto loco aduerſarius obiicit de maiorum noſtrorum conſuetudine, qui Principes multos hæreticos paſſi ſunt, vt Conſtantium & Valentem, Arianos, Anaſtaſium Eutichianum, Heraclium monothelitam, & ſi qui ſunt alij, ad rem nihil facit; neque enim Eccleſia temerè & inconſideratè poteſtate ſua debet abuti. Porrò non rarò accidit, vt tanta ſit quorumdam Regum cum improbitate ac ſæuitia iuncta potentia, vt Eccleſiaſtica cenſura neque ad eos coërcendos quicquam proſit, & Catholicis populis, in quos Principes irritati magis ſæuiunt, plurimùm obſit. Quid enim quæſo profuiſſet quondam Eccleſiæ, ſi tentaſſet vel Oſtrogothos Reges in Italia, vel in Hiſpania Viſegothos, aut Vandalos in Africa excommunicare, ac de ſolio deturbare, quamuis id facere optimo iure potuiſſet? Quod idem de Conſtantio, Valente, & aliis ſuprà nominatis intelligi debet. Siquidem ea tunc erant tempora, vt potius ad martyrium ſubeundũ Epiſcopi, quàm ad Principes coërcendos parati eſſe deberent. At vbi vidit Eccleſia ſuæ poteſtati locum aliquem aperiri, vel cum ipſorum Principum ſpirituali vtilitate, vel certe ſine detrimento, & pernicie populorum, non ſibi defuit; vt exempla paulò ante allata demonſtrant. Sic enim Eccleſia Leonem Iſauricum Imperij parte, & Henricum Quartum toto Imperio, & Childericum Regno Franciæ ſpoliandos eſſe iudicauit, vt re ipſa de-

inceps & Leo parte Imperij, & Henricus Imperio toto, & Childericus Regno caruerit: Itaque veteres illos Imperatores Conſtantium, Valentem & cæteros, non ideò tolerauit Eccleſia (vt aduerſarius ſomniat) quòd legitimè in Imperium ſucceſſiſſent; alioqui enim Leonem etiam, & Henricum, & Childericum, qui non minus legitimè ſucceſſerant, pertuliſſet, ſed quòd illos ſine populi detrimento coërcere non poterat, iſtos poterat.

Hæc Reſponſio Franciſci Romuli à morſibus Barclaij vindicanda eſt, tùm quia ad rem noſtram maximè facit, tum quia eſt hominis Catholici, & eruditi, cuius librum iam olim vidi, non Romæ excuſum, vt Barclaius fingit, ſed in Galliis, qua vrbe non memini. Ergo Barclaius partem illam reprehendendam primo loco ſibi deſumpſit, vbi dicitur, ea tunc erant tempora, vt potius ad martyrium ſubeũdum Epiſcopi, quàm ad Principes coërcendos parati eſſe deberent. Quæ verba Barclaius pro ſua modeſtia dicit falſa eſſe, & in meris miriſque mendaciis fundata. Deinde addit ea indigna ſibi videri quæ ab vllo Catholico, nedũ Theologo in medium adferantur. Denique ita in partem deteriorem ea verba interpretatur, vt exclamet. Quid enim? an nos incidimus in ea tempora quibus Epiſcopi milites potius, quàm martyres eſſe debeant? aut legem Dei atque Eccleſiam prœliis, quàm prædicationibus defendere? Atque hinc accepta occaſione, toto illo Capite aduerſus mores Epiſcoporum, & Cardinalium maximo, furore bacchatur.

Non à Barclaij morſibus Bellarmine, ſed ab ipſius Veritatis accuſatione, ſi potes, tibi vindicanda hæc Romuli Reſponſio. Ais, *eſſe hominis Catholici & eruditi.* Ita ſit: At vtinam tantas laudes, Franciſce Romule, vltimis libellis nequaquam corrupiſſes. Addis te Fr. Romuli *librum iam olim vidiſſe, non Romæ excuſum, vt Barclaius fingit, ſed in Gallijs, qua in vrbe, non meminiſſe.* Nihil Barclaius fingit; ſed quicunque tuum illud opus emiſit, aut tenetur mendacij, aut Barclaium verè docuit id ſcripti Romæ editum. Tituli verba ſunt. *Reſponſio ad præcipua capita Apologiæ quæ falsò Catholica inſcribitur, pro ſucceſſione Henrici Nauarreni in Francorũ regnũ. Auctore Frãciſco Romulo, iuxta exemplar Romæ editũ, Ann.* 1588. Ais, Barclaium Romuli *verba ita in partem deteriorem interpretari, vt exclamet, quid enim? an nos incidimus in eá tempora, quibus Epiſcopi mili-*

tes

tes potius, quàm martyres eſſe debeant? Imò non alium ſenſum Romuli verbis fecit, quàm quem ipſa verba facerent omnibus latinè ſcientibus. Sed de hac Romuli, ſiue tua ſententia, lachrymis dicam an ſtomacho digna? proximo §. diſputandum. Ais Barclaium *toto illo capite aduerſus mores Epiſcoporum & Cardinalium maximo furore bacchari.* Barclaij Lector (id eſt præcipuus eruditorum cætus.) ridebit tam petulantis importunitatem conuitij. Nihil ibi in Epiſcopos, in Cardinales nihil, niſi in illos qui his dignitatibus ad libidinem & ſuperbiam, ad Eccleſiæ iniuriam, *ad ſcandalum ſimplicium*, non horrent abuti. *Hæc equidem*, inquit, *non ad inuidiam ordinis Eccleſiaſtici profero, quem ſemper à puero obſeruaui. Nec dubito multos eſſe qui commiſſum ſibi gregem vigilantiſsimè cuſtodiant, parati in omnem euentum mandatas ſuæ fidei oues obiectu corporum tueri, & Chriſti confeſsionem ſanguine conſignare: ſed totum ad ſuperioris reſponſi reprehenſionem dico, ſimulque ad ignominiam eorum, qui dignitates nunc paßim affectant, nullo Eccleſiaſticæ vitæ deſiderio, ſed vt ipſi magnifice & laute agitent &c.* Niſi fortè viro pio, non licuit tam magnis antiquorum exemplis in fœda & publica vitia dicere. Vt omittam alios, quos facilè vel innumeros recenſere, Matthæus Paris, penè toto opere, Platina paſſim, ac præcipuè in vita Gregorij IV. multo acriùs quàm vnquã Barclaius, in Eccleſiaſticorum mores, ac præcipuè Procerum Romanorum, inuectus eſt. Nemo tamen maximo furore bacchari illos dixit. Sed preſſius ad illam veniamus quam tu poſt Barclaium exſcripſiſti Fr. Romuli rationem.

§. 3.

SED nos, inquis, conuicijs & maledictis præteritis, & tota eius canina eloquentia prætermiſſa, breuiter reſpondebimus. Primò falſum eſſe dico, quod initio capitis ipſe ſumit, annis circiter mille, neque vſum, neque exemplum, neque mentionem vllã, talis Pontificiæ poteſtatis in Eccleſia fuiſſe: ſiquidem exempla Gregorij Primi, Secundi, & Quarti, nec non Zachariæ, & Leonis III. ſuprà allatà, contrarium euidenter oſtendunt. Deinde addo Franciſcum Romulum non diuiſiſſe reſponſionem in

partes

partes duas, vt iſte fingit; vna eſt enim, & ſimplex reſponſio, videlicet non potuiſſe Eccleſiam illo tempore vti poteſtate ſuâ; ideò ſubeundum fuiſſe martyrium potius, quàm fidem abnegandam. Quemadmodum etiam hoc tempore vbi Ethnici præualent, vt in Inſulis Iaponiis; vel hæretici, vt in Britannia, plurimi ad martyrium animantur, & reipſa martyrium fortiſſimo animo ſuſcipiunt potius, quàm ad fidei abnegationem perduci ſe ſinant. Adiungo poſtremò tempus martyrij proprium illud eſſe, cùm neque fugâ, neque iuſtâ defenſione, ſed ſolâ paſſione abnegatio fidei declinari poteſt. Neque enim Dominus in Euangelio vim vi repellere vnquã prohibuit; fugam autem non modò permiſit, ſed etiam in certo caſu, vt cùm Eccleſiæ neceſsitas, vel maior vtilitas id poſtulat, imperauit, dicens, Cùm vos perſequentur in vna ciuitate fugite in aliam, Matth. 10. neque in gladios perſecutorum irruere, ſed mortem pro fidei confeſsione illatam tolerare æquo animo iuſsit. Et quidem quod attinet ad fugam tam euidens eſt mandatum Domini, & teſtimonia, atque exempla ſanctorum Prophetarum, & Apoſtolorum, quæ copioſè adducit S. Athanaſius in Apologia pro fuga ſua, vt nulla de hac re dubitatio Catholicis relicta ſit.

Piget eadem millies diluere. Et Gregoriũ I. II. & IV. nec nõ Zachariam, & Leonem oſtendere nihil eiuſmodi quod tu dicis in Regium faſtigium eſſe molitos. Sed de his ſæpe anteà, & mox fusè Cap. 40. 41. 42. Certum enim, quod Barclaius dixit, hanc poteſtatem in Principes annis mille & amplius in Eccleſia fuiſſe ignotam.

Caninam Barclaij eloquentiam vocas, moderatiſſime virorum; en porrò quàm tu verecunda ratione, quàm ſaltem veritatem adumbrante, te ab illius ictu ſubmoueris. Sub Fran. Romuli nomine hanc cauſam aſſignaras, cur Eccleſia Conſtantium, Valentem, ſimileſque Principes pertuliſſet; *Si quidem, ea tunc erant tempora, vt potius ad martyrium ſubeundum Epiſcopi, quàm ad Principes coercendos parati eſſe deberent.* In hæc verba Barclaius. *Quid enim? an nos incidimus in ea tempora, quibus Epiſcopi milites potius quàm martyres eſſe debeant? aut legem Dei atque Eccleſiam, prælijs quàm prædicationibus potius defendere?* Tu verò hanc frigidam, addo indignam, excuſationem adhibes, *Franciſcum Romulum non diuiſiſſe reſponſionem in partes duas: vna eſt enim & ſimplex reſponſio; videlicet non po-*

tuiſſe Eccleſiam illo tempore vti poteſtate ſua: ideò ſubeundum fuiſſe martyrium potius quàm fidem abnegandam. Itane? Imò expreſſis verbis Franciſcus Romulus hanc reſponſionem ſuã *in partes duas diuiſit?* Bellarmine, verba ſunt. *Siquidem ea tunc erant tempora, vt potius ad martyrium ſubeundũ Epiſcopi, quàm ad Principes coercẽdos parati eſſe deberent. At vbi vidit Eccleſia ſuæ poteſtati locum aliquem aperiri, vel cum ipſorum Principum ſpirituali vtilitate, vel certè ſine detrimento, & pernicie populorum, ſibi non defuit.* Ecce non vnam & ſimplicem reſponſionem, Bellarmine, ſed diuiſam in horum temporum illorumque diſcrimen; vt tu neſcio quo genio auſus ſis excuſationem tam liquidè falſam pro Franciſco Romulo comminiſci, & meritò Barclaius ſic in tam impium dogma exclamet. *Et verò, ne quid diſſimulem, prior eius ratio ſeu cauſa diuerſitatis indigna mihi videtur, quæ ab vllo Catholico, nedum Theologo, in medium afferatur, quam ego propterea vix legere ſine lachrymis ſuſtineo. Quid enim? an nos incidimus in ea tempora quibus Epiſcopi milites potius quàm martyres eſſe debeant, aut legem Dei atque Eccleſiam prælijs quàm prædicationibus potius defendere? At non hoc dicit (inquiet aliquis) Quid ergo? aut prorſus nihil, aut omninò tale quid dicit. Vult quippe horum & illorum temporũ differentiã, quantum ad Principum coercitionem in eo conſiſtere, quòd tunc potius ad martyrium ſubeundũ parati eſſe debuerint Epiſcopi, quàm ad redigendos in ordinem Principes: Quod cum ita ſit, quis non innato iudicio & naturali dialectica facilè deprehendat, aut rationem illam ex diſſimilibus non conſiſtere, aut id in altera parte collocandum quod nos poſuimus? Et tamen audacter affirmem, nullum vnquam à Conſtatino Magno tempus offerendi ſe martyrio Epiſcopis opportunius & magis neceſſarium extitiſſe.*

Quæ deinde de fugiendo aut expectando martyrio in hunc locum conieciſti, tam ad quæſtionem noſtram faciunt, quàm ad Cereris ſacra vinum. Nec alia, credo, mẽte hæc ſuperflua adhibes, quàm vt puræ ſimpliceſque Barclaij rationes in tam laxæ diſputationis nauſeâ aut lateant, aut pereant. Non enim diſputamus, illone an noſtro ſeculo Epiſcopis fugiendum fuerit, an manendum; ſed vtrum (quod ſub Romuli nomine aſſeris) tunc

Epiſcopi martyrio parati eſſe debuerint, nunc Principibus coërcendis intenti. Iam porrò videamus, num id vnquam *de iure* liceat, præſertim Epiſcopis, num etiam id *de facto* hac ætate facilius, quàm ſub Conſtantio, Valente, Valentiniano Iuniore. Hæc probare ſic contendis.

§. 4

QVOD autem liceat, inquis, *vim vi repellere, & iure belli perſecutionem ſiue gentilium, ſiue hæreticorum propulſare, ſi vires adſint, docent bella Machabæorum aduerſus Antiochum, qui populum Dei ad Idololatriam compellere ſatagebat. docent bella Catholicorum aduerſus hæreticos in Africâ tempore ſancti Gregorij, de quibus loquitur idem S. Gregorius lib. 1. Epiſto. 77. ad Gennadium Exarchum, vbi eum laudat, quòd magno zelo hæreticos armis perſequeretur, eumque excitat, & hortatur vt viriliter pergat. Docent bella Catholicorum aduerſus hæreticos Albigenſes, & Tholoſanum comitem Raymundum Patronum ipſorum, vbi diuina adiuuante gratia plus centum millibus vno prælio à Simone Comite Monfortio cum exigua manu cæſi ſunt, vt ſcribit Paulus Æmilius lib. 6. Hiſtoriæ Francorum. docent noſtro tempore bella Heluetiorum Catholicorum aduerſus Heluetios hæreticos Zuinglianos. Nam vt ſcribit Ioannes Cochleus de Actis Lutheri anno 1531. Heluetij pro fide Catholica pugnantes, cùm numero, & viribus eſſent inferiores, & ſola iuſtitia cauſæ ſuperiores, quinque præliis hæreticos glorioſè vicerunt. Quo tempore autem Catholici à Conſtantio Ariano Imperatore vexari cœperunt, ad Conſtantem Principem Orthodoxum, qui in Occidente imperabat, S. Athanaſius, aliique Epiſcopi confugientes literas impetrarunt minaces ad Conſtantium, vt habetur in hiſtoria tripartita lib. 4. cap. 25. quibus literis ad tempus repreſſa perſecutio eſt: ſed paulò poſt Conſtante defuncto, & Conſtantio in toto orbe Romano Imperium obtinente, cùm nemo eſſet, qui illi reſiſtere auderet, tempus illud aduenit, quo Epiſcopi ad martyrium parati, non autem de Imperatore excommunicando, vel deponendo cogitare deberent. Atque hæc eſt ſententia Franciſci Romuli, non ea, quam illi Barclaius affingit, quaſi voluerit olim Epiſcopos martyres eſſe debuiſſe, nunc milites eſſe debere.*

Quorſum iſta Bellarmine? *Quod autem liceat*, inquis, *vim vi repellere, & iure belli perſecutionem ſiue gentilium ſiue hæreticorum propulſare, docent bella Machabæorum &c.* Si intelligis, licere aduerſus vim nullo iure nobis imperantium etiam vi agere, armiſque reſiſtere; quid hoc ad tollendā legitimis Principibus in ſubditos poteſtatē? aut quem ſanum de ea re vel credas ambigere? Sin his verbis inferre vis Principes hæreticos, gentileſue, infeſtos noxioſque fidelibus, vi & armis in ordinem à ſubditis redigi iure poſſe; tunc aberras ab exemplis quæ proponis, deflectis etiam in doctrinam primis Chriſtianis prorſus ignotam, quorum nomine Tertullianus oſtendit (in Apologet. cap. 37.) Se ſi vellent & liceret, facilè perſecutorum violentiam armis poſſe refellere. *Sed abſit*, inquit, *vt igni humano vindicetur diuina ſecta, aut doleat pati in quo probatur. Si enim hoſtes extraneos, non tantùm vindices occultos, agere vellemus, deeſſet nobis vis numerorum & copiarum? Plures nimirùm Mauri & Marcomani, ipſique Parthi, vel quantæcunque, vnius tamen loci & ſuorum finium gentes, quàm totius Orbis? Externi ſumus, & veſtra omnia impleuimus, vrbes, inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, palatium, ſenatum, forum. Sola vobis reliquimus templa. Cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur? Si non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret, quàm occidere.*

Sed & quàm tibi alienæ à quæſtione hiſtoriæ? Prima eſt Machabæorum in Antiochum nō ſuum Principem, ſed Iudææ Tyrannum, armis certantium. Secunda Gennadij, qui Exarcha Africæ Donatiſtas compeſcuit; vt pro magiſtratu debuit, Principiſque Imperio, cùm hæc hæreticorum ſecta ſæpe Imperatori rebellis, crudelis, violenta, nullâ lege toleranda cenſeretur. De his hæreticis pœniſque in eos per Imperatores conſtitutis, vide D. Auguſtinum (tract. 6. in Ioann.) Tertia eſt, Simonis Monfortij, qui belli dux, in Albigenſes hæreticos, & Raymundum Tholoſatium Comitem; Ecquid inde collegeris, niſi Pontificis Regiſque imperio iuſtum in Hæreticos ſuſcipi bellum poſſe? *Romanus Pontifex Innocentius III.* (inquit R. Gaguinus. lib. VI.)

miſſo Gallone Cardinali Legato Philippum Pontificu auctoritate monet in hæreticos armari, peccatorum remiſſione conceſſa his qui inſigne Crucis ad id bellum deſumerent. Legati oratione permotus Philippus, permittit ſuos arma capere & in Albigenſes proficiſci. Coactus ſtatim exercitus, & poſt aliquot in Albigenſes prælia, *Franci cupidi ſua quique loca reuiſere, reliquo exercitui Symonem de Monteforti, hominem nobilem & ſtrenuum, nec minus religioſum præficiunt.* Quò igitur hoc exemplum, Bellarmine? vt licere ciuibus probes ab hæretico Rege deficere? arma in eum expedire? Num quid tale iſte Monfortius? Dux belli, Procerum conſenſu, deligitur; Rex illi Toloſatium Comitatum, qui perdomandus erat, in feudum attribuit. An hoc verò eſt, ſuo Regi, religionis causâ, moliri perniciem, eius ſolium & dignitatem euertere? Sed nec Paulus Æmilius tibi author, *plus centum millibus vno prælio à Simone Comite Monfortio cum exiguâ manu cæſos.* Fuſos fugatóſque diceres. Centum enim, aut amplius millia, ſub Raymundi aut amicorum ſignis, Collatâ manu omnes à Monfortio fœda ſtrage fugati? At plerique euaſere, & ex tanto numero Paul. Æmilius refert *plus viginti millia deſiderata*; Guaguinus, tantùm *octodecim millia interempta.*

Quarta apud te hiſtoria, Heluetiorum, qui in duas partes ſecti ea ſorte pugnarunt, vt Catholici victoriam obtinerent. At quis neſcit vel *inuaſoribus* (ac præcipuè religionem mutantibus) poſſe reſiſti, Machabæorum exemplo; Vel hæreticos nondum ciuilibus legibus toleratos per ſedulos magiſtratus opprimi; Principes etiam atque Reſpublicas hæreſin eo periculo alentes, vt ad vicinos emanet periculum, à vicinis vi & armis poſſe compeſci; vt Exarcha Gennadius, vt Simon Monfortius, & noſtro ſæculo fecerunt Heluetij? At probare debueras, Bellarmine, ipſum Principem à ſuis ciuibus, ac maximè ab Epiſcopis hæreſeos aut perſecutionis causâ, infeſtari armis poſſe. Quàm autem ad noſtræ cauſæ integritatem eximiũ, te nullũ inueniſſe hîc exemplũ, Populi vi & armis in ſuum Regẽ Religionis cauſa cum laude decertantis! Et de cæteris quidem clarum; de Antiocho & Machabæis curioſi fortè dubitent. Sed & hunc ſcrupulum ſic euello. Antiochus quorundam Iudæorum perfidiâ ab

Ægypto cum exercitu rediens tyrannicè Hieroſolyma occupat. Auctor Ioſephus, lib. 12. Antiquit. Cap. 7. & 8. in Templũ in Populum, etiam in ſuæ factionis viros ſæuus: donec in furorem tam impium Machabæorum virtus erecta eſt. Neque vſquã hic Antiochus pro legitimo Principe à Iudæis habitus; vt clariſſimè ex eodem Ioſepho videre eſt. Sic enim de Republica Iudæorum à Babylonica tranſmigratione reuerſorum. lib. 11. Antiq. cap. 4. *Atque ita*, inquit, *ſumma liberalitate in re diuina vſi, incoluerunt Hieroſolyma, inſtitutâ eâ Reipublicæ formâ, quæ per Optimates adminiſtratur: penes Pontifices enim fuit ſumma authoritas, donec Aſamonæorum gens mutato rerum ſtatu regnum obtinuit.* Qui autem hi Aſamonæi? nempe Matathiæ & Machabæorum ſtirps. Vide Ioſephum lib. 12. Antiq. cap. 8. Vbi igitur, aut quo tempore legitimè in Iudæa regnauit Antiochus, ſi ſumma authoritas penes Pontifices fuit, à Darij Regis temporibus donec Aſamonæi *mutato rerum ſtatu regnum obtinuerunt?* id eſt vſque ad Ariſtobulum Hircani filium, nepotem illius Matathię, qui in Antiochum pugnauerat? Nam is demum Ariſtobulus non contentus Pontificali gradu, quem maiores tenuerant, *volens*, inquit Ioſephus lib. 13. cap. 19. *principatum in regni formam vertere, diadema ſibi primus impoſuit, 481. annos, & menſes tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad priſtinas ſedes poſt liminio reuerſus eſt.*

Addis Epiſcopos Orthodoxos à Conſtante minaces literas ad Conſtantium impetraſſe. Quid mirum ſi à Conſtantio ad Conſtantem profugerunt, & fauore Orthodoxi Principis miſeriarum leuamen petierunt inopes, exuléſque? Sed nec ipſi, quod caput eſt, in Imperatorem arma mouerunt; neque populorum animos hac ſententia imbuerunt, licere iubentibus Epiſcopis, ab hæretico Principe deficere, ille imperium abrogare. Vides hîc nullâ arte, nulliſque coloribus, Franciſci Romuli næuos aut leuigari aut fucari ſatis poſſe.

CAPVT VII.

Non defuiſſe olim vires Eccleſiæ, ad coërcendos Reges impios, ſed ius & poteſtatem. Conſtantij Ariani temporibus, imò & ante ipſum, præcipuam Romani Imperij partem fuiſſe Chriſtianam. Nihil ad ſecuritatem Regum eſſe quæ Bellarminus dicit, de Clericis, quibus vetitum arma tractare; & de modo quo vtitur Pontifex in depoſitione Principum. Iuliani Apoſtatæ horrenda crimina; vires in eum Eccleſiæ, ex Hiſtoricis, ex Auguſtino. Valentis etiam impietas, & in eum Eccleſiæ robur. Solutæ obiectiones, quibus contendit Bellarminus, eos non potuiſſe de facto ab Eccleſiâ in ordinem redigi.

Apud Bellarminum titulus eſt,

Cur Eccleſia Conſtantium hæreticum, & Iulianum Apoſtatam Imperatores non depoſuit.

§. I.

IN *ſeptimo Capite*, inquis, *refutare aggreditur Barclaius verba illa poſtrema Franciſci Romuli. Itaque veteres illos Imperatores Conſtantium, Valentem & cæteros; non ideò tolerauit Eccleſia, quòd legitimè in Imperium ſucceßiſſent: alioqui enim Leonem etiam, & Henricum, & Childericum, qui non minus legitimè ſucceſſerant, pertuliſſet; ſed quòd illos ſine populi detrimento coërcere non poterat, iſtos poterat. Et miratur, hoc idem ſcripſiſſe Bellarminum, lib. 5. de Pontif. cap. 7. Sed vt magis miretur, ſciat hoc idem ſenſiſſe S. Thomam in 2.2.q.12.art.*

2. ad primum, vbi dicit Eccleſiam toleraſſe, vt fideles obedirent Iuliano Apoſtatæ, quia in ſui nouitate nondum habebat vires compeſcendi Principes terrenos.

Si tã in hiſtorijs & rebus humanis, quàm in Philoſophia fuiſſe & ſcholaſtica ſubtilitate verſatus, eximius ille Thomas, nũquam hoc de Iuliano & illius tẽporis ſcripſiſſet Eccleſia, quod Tertulliano, Euſebio, Auguſtino, Theodoreto aduerſatur, qui ſui ſeculi hiſtoriã multò ſyncerius calluerunt, quàm hic Thomas octingentis ſaltem annis ab illa tempeſtate ſemotus, qui etiam ſibi diſcors, de hac poteſtate Eccleſiæ alibi à ſe diſſentit, vt infrà Cap. 21. dicendum eſt. Non igitur miratus eſt Barclaius B. Thomam ita ſenſiſſe, qui ſcilicet ſui ſæculi tenebris hiſtoriæ errores potuit imputare, ſed Robert. Bellarminum, inter horum annorum faces ſua ſponte caligantem. Prætereà tua cauſa toto cœlo à Thoma ſeiuncta eſt; dicit quidem toleratum Iulianum quòd tunc deeſſent Eccleſiæ vires; ſed non tecum & cum Romulo addit, Henricum Quartum poſteà abdicatum, quòd cum facilè iam auctior Eccleſiæ coërcere potuerit; rem abſurdam, & contra omnium hiſtoriarum fidem.

§. 2.

EXISTIMAT *igitur Barclaius*, inquis, *Eccleſiam facilè potuiſſe, ſi voluiſſet, tùm Conſtantium Arianum, tum Iulianum Apoſtatam de ſolio deturbare: ſed id non feciſſe, quòd ſciret illos legitimè in imperium ſucceſſiſſe. Argumenta eius hæc ſunt. Primum, quia totus Orbis tempore Conſtantij Chriſtianus erat, & eius pars maxima Orthodoxa. Falſiſſimum, inquit, eſſe dico non potuiſſe Eccleſiam coercere illos æquè facilè, atque iſtos, ne dicam facilius, & ſine detrimento populi, ſiue id armis tentare, ſiue arte aliqua, & hominis deuoti opera vti voluiſſet. Iam enim totus Orbis ſub Conſtantio Chriſtianus fuit (vt ex Epiſtola Conſtantini Magni ad Eccleſiam, ab Euſebio & Nicephoro relatâ conſtat) & eius pars maxima Orthodoxa: ita vt vires illis ad opprimendum Imperatorem nequaquam defuerint, ſi fas, aut pium credidiſſent, armis aduerſus legitimum Principem decertare.*

Reſpondeo.

Reſpondeo. Primùm, verum non eſt, tempore Conſtantij totum Orbem fuiſſe Chriſtianum, neque hoc dicit in ea epiſtola Conſtantinus. Et ſi hoc eſſet verum, quo modo Symmachus præfectus Vrbis longa oratione (quæ extat apud S. Ambroſium inter Epiſtolas eius vicesimam nonam & triceſimam primam) perſuadere conatus fuiſſet Valentiniano Imperatori, vt ſacra gentilibus Romanis reſtitueret? Cur S. Ioannes Chryſoſtomus in oratione de S. Babyla, & Theodoretus in libris de curandis Græcorum affectionibus, tam multa diſputaſſent aduerſus gentiles ſui temporis? Cur S. Auguſtinus, & Paulus Oroſius, ſcripſiſſent contra querelas gentilium, ille lib. de Ciuitat. Dei; iſte hiſtoriarum cladium, quas Romani antequam Chriſtus adueniſſet, acceperant? Denique Barbari, cum quibus poſt tempora Conſtantini ad Orientem, & Septentrionem Romani aſſiduè decertabant, Parthi, Perſæ, Sarmatæ, Gothi, nonne maxima ex parte gentiles erant?

Quid tu in veritatem pugnas? aut quid certius, quã Conſtantij hæretici tempore Chriſtianorum vires toto Orbe Romano diffuſas, multo quam nunc validiores extitiſſe; vt iure aſſeruerit Barclaius, totum illum Orbem eo ſæculo fuiſſe Chriſtianũ? Tertullianus centum annis Conſtantio antiquior, ait Chriſtianos multitudine & viribus ad omne bellum in Imperatores perſecutores idoneos, ſi hoc illis per religionem licuiſſet; addit *vrbes, Inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, palatium, ſenatum, forum, Chriſtianis iam tum plena.* Conſule eius verba (ſuperiori capit. §. vlt.) à nobis exſcripta. Habes apud Euſebium lib. 8. cap. 1. vix poſſe deſcribi, quantæ fuerint Diocletiani perſecutoris temporibus *numeroſæ illæ aggregationes* Chriſtianorum, *ac multitudines cœtuum per ſingulas ciuitates, inſigneſq; concurſus ad Oratoria.* Eſt apud eundem epiſtola (lib. 9. cap. 9.) Maximini Auguſti ad Sabinum, quâ fatetur *Diocletianum & Maximianum vidiſſe, omnes ferè mortales Deorum cultu relicto Chriſtianorum ſe genti commiſcere.* En validas Chriſtianorum vires, & omni in perſecutores bello aptas, ſi in eorum diſciplina tàm occidere licuiſſet quàm occidi. Quæ deinde ſub Conſtantino multitudo, Principis ſequuta exemplum; cùm à perſecutione ceſſatum, aperta Chriſtianorum templa, infidelium clauſa? Extat

O o

illius epiſtola gratulantis Epiſcopis, quod Paſcha vno die & diſtincto à Iudæis, per Romani Orbis prouincias celebrari iuſſiſſent.

Reſpondes, Conſtantinum non ibi dicere totum Orbem tunc fuiſſe Chriſtianum, Imò oſtendit non fuiſſe apud Romanos locum, vbi non Paſchalis feſtiuitas publica celebritate coleretur. Nimis autem importunè interpretaris Barclaij verba; quaſi velit ne vnum quidem tunc ex Ethnicis fuiſſe ſuperſtitem. Prima tua ratio: *Symmachum perſuadere conatum Valentiniano Imperatori, vt ſacra gentilibus Romanis reſtitueret.* Hinc concludis, totum Orbem Chriſtianum non fuiſſe. Numquis negat, multis poſt ſæculis duraſſe Gentilium reliquias? ſed vſitato more, ex maiori hominum parte, ac maximè dominantium, totum populum appellamus. Tunc verò gentilibus præſtitiſſe Chriſtianos, vel ex illa Symmachi patet hiſtoria. Repoſcebant Gentiles ſacrorum ſuorum morem; vir illuſtris Symmachus eorum cauſam agebat; cauſa tamen ceciderunt, & paſſi ſunt triumphantes Chriſtianos. Nonne tunc igitur Imperium Chriſtianum? nonne tunc, inquam, (quod noſtræ diſputationis momentum eſt) coërcendo Principi pares, qui ipſum conſtituebant Imperium, aut certè regebant? Neque mirum, ſi Sanctus Chryſoſtomus, ſi Theodoretus, ſi S. Auguſtinus, ſi Paulus Oroſius, in ſui temporis Gentiles declamarunt, cùm tūc etiam tam longi & publici erroris veſtigia ſupereſſent: ſed hoc mirum. Te hic de Parthis, Perſis, Sarmatis & Gothis meminiſſe; Ais eos non fuiſſe Chriſtianos; ergo nec Orbem. Quaſi Orbis nomine aliud Barclaius, quàm Romanum Imperium communi loquendi vſu hic deſtinet. Ita ſuprà (Cap. 3. §. 17.) S. Gregorij verba tu ipſe interpretatus es, Bellarmine: *quòd addit*, inquis, *S. Gregorius ſuper omnes homines, intelligitur, ſuper omnes homines Romano Imperio ſubditos.* Quid porrò ad rem pertinet, ſi Parthi, Sarmatæque, gentes exteræ & barbaræ, Chriſtiani non erant; cùm id iam agamus, an ſub Imperio Romano Chriſtiani tunc potentes, & ſi per religionem licuiſſet, impijs Principibus abdicandis pares eſſent?

§. 3.

DEINDE, inquis, *etiamſi hoc eſſet verum; non tamen inde rectè colligi poſſet, facilè fuiſſe Eccleſiæ coërcere Conſtantium, vel Iulianum: nam Imperatores illi potentiſsimi erant, & multas legiones armatas ducebant, aduerſus quas nihil poterat inermis multitudo fidelium, præſertim cùm Principem aliquem Chriſtianum non haberet, qui vellet, aut poſſet, eam armare, & armatam ducere aduerſus Imperatores. Hoc certè tempore in Imperio Turcarum plurimi ſunt Chriſtiani, & fortaſſè plures numero, quàm ipſi Turcæ ſint: tamen quia neque ducem, neque arma in promptu habent, aduerſus Turcarum Regem nil poſſunt, quæ cauſa fuit olim, cur neque Itali iugum Gothorū, neque Africani Vandalorum, neque Galli Francorum excutere poſſent. At Leonem Imperatorem Græcum facile fuit ſummo Pontifici Gregorio excludere ab Imperio Italiæ, quoniam vires eius in Italia debilitatæ erant, & Proceres Italiæ hoc ipſū maximè expetebant, vt facultas eis à Pontifice daretur deficiendi ab Imperatore impio: pari ratione Childericum Regem Francorum nullo negocio potuit Zacharias Pontifex regno priuare, cùm id ipſum Proceres Franci cuperent, & ipſe poteſtate rerum gerendarum ad magiſtrum Palatij tranſlata ocio deſidiaque langueret. Denique Henricum Imperatorem non antè Gregorius Papa deponendum eſſe decreuit, quàm grauiſsima eius crimina vocibus populorum ad eum delata iuſtitiam poſtularent, vt Marianus Scotus aliique eius temporis Hiſtorici docent.*

Ita me fides amet, vt hìc riſum videris quæſiſſe lectoribus: Etiamſi, inquis, verum eſſet totum Orbem tunc fuiſſe Chriſtianum, tamen Eccleſia non potuiſſet Imperatores coërcere, *quia illi potentiſsimi erant, & multas legiones armatas ducebant.* Quid autem? illæ quæſo armatæ legiones de Orbe non erant? non erant Chriſtianæ? Imò nulli Chriſtianæ fidei magis addicti, vt milites à Iuliano decepti mirâ conſtantia aurum illi redderent, ſuam in religione profeſſi conſtantiam; eóque mox defuncto, totus exercitus ſe profiteretur Chriſtianum. Tot igitur viri ad martyrium quoque accincti, qui Antiſtitibus religionem Chriſtianam docentibus & fortunam credebant & vitam, in aliis ſci-

licet rebus pro Chriſto ſanguinẽ prodegiſſent, in hoc vno torpuiſſent? Illi ipſi exercitus, Bellarmine, nõ Imperatorum magis quàm Eccleſiæ robur erant: quæ ſi cenſuiſſet ſui iuris, hos Imperatores à Rep. amouere, nunquam faciliùs, authoritatem ſuam quàm per eiuſmodi homines ad exitum perduxiſſet. Nec, vt dicis, defuiſſent militibus Duces & Principes Chriſtiani; niſi fortè iam ex Optimatibus præcipui ad Chriſtianam non acceſſerant fidem. Vbi ergo inter cæteros, Iouianus & Valentinianus ſub Iuliano; Arintheus & Victor ſub Valente? ſanctæ fidei, magni animi duces. Abi ſis verò cum abſurdis exemplis quæ addis, quaſi tunc Chriſtiani, vt hodie in Turciâ, exermes fuerint, aut eiuſmodi Imperatorum exercitus in Chriſtianos armati, veluti deinde in Italos Gothi, Vvandali in Africa, in Gallia Franci.

At *Leonem Imp.* inquis, *facilè fuit Gregorio excludere ab Imperio Italiæ*, quia id Itali, propter Imperatoris hæreſim, ſpontè quærebant: Imò non facilius, quàm antiquis Pontificibus Conſtantium, Iulianum, Valentem perdere: ſub quibus tot per Orbem Chriſtiani, nec minori, quàm ſub Gregorio Itali, zelo. Et de Gregorio infrà vberius Capit. 41. Porrò Childericus, nullo quidem negotio à Regno ſubmotus, ſed quo iure, quoue modo, Capite 42. dicendum eſt. Nil hoc enim omnino ad authoritatem Pontificis, qualem fingis: Quis verò non rideat, te etiam Henrici IIII. inter illos meminiſſe, quos facile Pontifices dignitate ſubmouerint? cùm & multis poſt Gregorij VII. ſententiam luſtris ſit potitus Imperio, & nulla non armorum malorumque diſcrimina, ob Pontificium hunc conatum, Chriſtianũ penè Orbem euerterint. Nam *tot mala*, inquit Otto Friſingenſis. lib. 6. cap. 36. *tot ſchiſmata, tot tàm animorũ, quàm corporum pericula, huius tempeſtatis turbo inuoluit, vt ſolus ex perſecutionis immanitate, ac temporis diuturnitate, ad humanæ miſeriæ infelicitatem ſufficeret comprobandam.*

Dicis, *eius crimina vocibus populorum ad Pontificem delata*; quaſi non Iuliani, Conſtantij, & eiuſmodi Principum crimina, populorum Chriſtianorum vocibus, lachrymiſque, ad illorum tem-

porum Pontifices peruenirent. Perueniebant, Bellarmine, non populi modò voce, ſed & ipſo calamitatum ſenſu, quę non modò in Chriſtianorum vulgus, ſed & in illos ipſos Pontifices Imperatorum crudelitate effluxit. Nihilo tamen magis in ſuos & populi ſui Principes auſi. O vel illos ignaros & fœdę torpentes; aut iſtos nouitios ab æqui ſemita nimis errantes.

§. 4.

ADDIT Barclaius, inquis, *temporibus Conſtantij non defuiſſe in Ægypto & Lybiâ, alijſque locis per Aſiam & Europam, Monachos permultos, in quibus non minor zelus erat, quam in illo, qui Henricum III. Francorum Regem confodit, qui, ſi licuiſſet, facilè Conſtantium de medio tollere potuiſſent.*

Reſpondeo. Non pertinet ad Monachos, aut alios Eccleſiaſticos viros cædes facere, vt habetur 23.q.8.Can.1. & ſequentibus; multò autem minus per inſidias Reges occidere. Neque ſummi Pontifices conſueuerunt iſta ratione Principes coërcere. Ipſorum mos eſt, primùm paternè corripere; deinde per Cenſuram Eccleſiaſticam Sacramentorum Communione priuare, denique ſubditos eorum a iuramento fidelitatis abſoluere, eoſque dignitate, atque auctoritate Regiâ, ſi res ita poſtulat, priuare. Exequutio ad alios pertinet. Quare Innocentius Pontifex, cùm in Concilio Lugdunenſi Friderico II. Imperium abrogaſſet, dixiſſe fertur. Ego, quod meum eſt, feci; faciat & proſequatur ſuper his Deus, quod voluerit. Id refert Matthæus Paris in Henrico III. referens acta anni Domini 1245.

Penè à te tot doli hîc, Bellarmine, quot voces. *Non pertinet* inquis, *ad Monachos, aut alios Eccleſiaſticos viros, cædes facere*; addo, ne ad ſæculares quidē. Nam nec Iudicē propriè dices, nec Tortorem, cædem facere, cùm nocentem & damnatum perimunt. Canones porrò (quos affers) nō in priuata modò cæde Clericos prohibent armis vti, ſed & in publico bello & legitimo (Canone Quicūque 4. Can. Quicumque 6.) poſſunt tamen cū Pontificis venia his Canonibus ſolui, intereſſe prœliis, armis vti. Ita tu (infrà cap. 19. §. 5.) dicis Sacerdotes poſſe gladio vti *in propriam defenſionē aut ob aliā cauſā diſpēſante Pōtifice.* & Cap. 11. ais, ſūmos ipſos

Pontifices magna laude bella geſſiſſe, prælijs etiam affuiſſe. Quorſum hæc igitur verba, tanquam ſcilicet ad ſecuritatem Regum immanè valentia, *non pertinet ad Monachos aut alios Eccleſiaſticos viros cædes facere?* quandoquidem non iure diuino, ſed tantùm poſitiuis Eccleſiæ legibus, Clerici ab armis prohibentur; quibus legibus multò facilius per Pontificem poſſunt ſolui quàm Popul⁹ à fidelitatis iuramẽto, cui diuino iure aſtringitur. Dicis *multò minus pertinere ad Monachos, aut alios Eccleſiaſticos, per inſidias Reges occidere.* Vana verba; cùm ex tua ſententia Rex à Pontifice depoſitus, iam Rex non ſit, nec regia dignitate cenſendus. Hoc diſertis verbis ſæpè inculcas ac præcipuè cap. 31. Non tunc itaque Monachi armis vtentes offendent in Canones, à quibus eos Papa exoluerit, neque Regem occident, ſed hominem nefarium, tyrannum, Pontificijs diris obnoxium, inſtar ſtrumæ publicæ exſecandum.

Tandem inſtituis velut *Directorium deponendorum Regum*; moneri primùm à Papa, tum excommunicari, poſtremo deponi. Dic verò, niſi Pontifex primùm *paternè corripuerit Regem*, niſi deinde per cenſuram Eccleſiaſticam Sacramentorum communione priuarit, ac denique ſubditos eius à iuramento fidelitatis exſoluerit, Rex qui *deponitur* an non erit iure *depoſitus*? aut cuius niſi ipſius Pontificis iudicio ſtare vultis num omnia ad ſententiam neceſſaria præceſſerint; num maturum ſit excommunicare, *deponere*? Sed de his veſtris nugis, mox cap. 12. vberius. Procul iſtam velut ſollicitam & neceſſariam Tragœdiæ huius pompã. Ais etiam *executionem* ad alios pertinere. Ad quos autem? dices fortè ad Proceres populumque. ſed ſi Princeps à publica vi, armis & copijs tutus eſt, nonne per cuiuſque pias inſidias opprimi poſſe cõcedes? cùm nõ aperta vi melius quàm occulta iuſta bella peragantur; *Cùm autem homo iuſtus iuſtum bellum ſuſceperit*, inquit Auguſtinus lib. 6. quæſt. quæſtione 10. *vtrum aperta pugna, vtrum inſidijs vincat, nihil ad iuſtitiam intereſt.*

Quàm igitur aptè Barclaius, Conſtantij & Iuliani temporibus fuiſſe ingentem Monachorum copiam, ingentem militum

Chriſti amore flagrantium; Si igitur infeſti illi Eccleſiæ Principes vi publica remoueri non poterant, ſaltem priuata potuiſſe. neque verò inter tot hominum ſtudia duraturos, ſi Eccleſia deſtitutos iure Imperij tot zelantium ſtudiis expoſuiſſet.

Quare Innocentius Pontifex, inquis, *cùm in Concilio Lugdunenſi Friderico II. Imperium abrogaſſet, dixiſſe fertur: Ego quod meum eſt feci, faciat & proſequatur ſuper his Deus, quod voluerit.* Nō quod ſuum mòdò erat, ſed quod de facto potuit, in Imperatorem egit hic Papa, Omnes etiam qui ſub Imperio erant, *ſuæ ſententiæ executores* ſcripſerat, in quibus multi Eccleſiaſtici, Monachi multi. Nam ſub grauiſſimis cenſuris interdicit, ne quis amplius Fredericum pro Principe habeat: atqui eum pro tyranno non pro Principe habere, & in eum hæc moliri quæ neceſſariò boni ciues in Tyrannum vi regnum occupare annitentem debeant; erat omninò ſententiam exequi Papæ.

§. 5.

PERGIT *deinde*, inquis, *& probare nititur, facile fuiſſe Eccleſiæ tollere de medio Iulianum Apoſtatam, & Valentem Arianum, quia exercitus eorum magna ex parte Catholici erant, & Epiſcopis obedientes, quod cùm non fecerit, ſequitur, aut Pontifices illius temporis non eſſe functos officio ſuo, aut credidiſſe non ſibi licere, Principes, quamuis Apoſtatas aut hæreticos, deponere.*

Reſpondeo. Iulianum Apoſtatam difficillimum fuit deponere, quoniam ipſe ſolus Imperium regebat; neque verum eſt totum eius exercitum fuiſſe Chriſtianum: ſcribit enim Ruffinus, lib. 2. cap. 1. totum fuiſſe pollutum ſacrilegiis, ſacrificiis videlicet idololatricis: nam vt ſcribitur in Hiſtoria tripartita, lib. 7. cap. 1. legem tulerat Iulianus, vt omnes milites ſacrificarent Idolis, aut de militia eijcerentur. Itaque plenus erat exercitus Paganis, aut ijs, qui à Chriſto defecerant. Neque his repugnat, quod aduerſarius citat ex Ruffino, Socrate, & Theodoreto, Iouiano recuſante Imperium ſumere, quòd ipſe Chriſtianus cùm eſſet, Paganis imperare nolebat, exercitum vna voce clamaſſe, & nos Chriſtiani ſumus. Siquidem ea vox ſignificabat, pleroſque illorum corde ac voto Chriſtianos fuiſſe, non

manifeſtâ profeſsione. alioqui Iouianus, non eis obiecisſet Paganiſmum, neque dixiſſet ſe nolle imperare Paganus. Itaque ſi qui erant in exercitu Iuliani Chriſtiani, occulti erant, & communicatione ſacrilegorum ſacrorum maculati, Pagani habebantur. De Valente idem omninò dici poteſt quamuis enim paucos quoſdam in exercitu ſuo Catholicos haberet, tamen multitudo Principis ſequebatur errores. Neque alia cauſa eſt, cur Valentinianus Catholicus Imperator fratrem Valentem hæreticum tolerarer, niſi quia non facile erat ſine periculoſo & ambiguo bello de Imperatorio ſolio illum deijcere.

Num credebas tibi neminem niſi ex ineptis, aut tuo oraculo cum religione credentibus, fore Lectorem? Barclaius dicit, Iulianum Apoſtatam *exercitum ferè totum ex Chriſtianis habuiſſe*: tu reſpondes, *non verum eſſe totum eius exercitum fuiſſe Chriſtianum.* An verò nihil intereſt, Bellarmine, inter *ferè totum* & *ſimpliciter totum*? Multi, vt in caſtris, impij, gentiles aliquot; ſed plerique Chriſtiani ſub Iuliano milites. Refers Iuliani legem ex Ruffini hiſtoria, vt Chriſtiani aut religionem eiurarent, aut militiam. Quæro, an hoc ipſum non idonea Eccleſiæ cauſa eſſet abdicandi Iuliani? Si crimen Principis quæris, nullum atrocius: ſi Eccleſiæ vires, audi ipſum Baronium (in Annal. ann. Chriſt. 361. num. 17.) Iulianus *ipſemet in prima eius in Imperium ingreſſu, optimè ſciuit Chriſtianos multitudine impleſſe Romanum Imperium.* Sed nec illa lex Iuliani executioni mandata, niſi in aliquot, qui præcipuè eminebant, vt Iouianum & Valentinianum: alioqui Iulianus exhauſiſſet ſua caſtra, Chriſtianorum tamdiù Principum aſſueta ſtipendiis, & ſacris edocta. Nihil clarius: vel ex iſtis Eccleſiaſticæ hiſtoriæ verbis. Poſt deceſſum Iuliani, Iouianum exercitus ad Imperium vocabat. Ille ſe Chriſtianum, nec Ethnicis imperaturum proclamauit. Tunc *exclamauerunt communiter vniuerſi, ne dubites Imperator, neue repellas Imperium noſtrum, vt improbum: Imperator es enim Chriſtianorum futurus, qui in pietatis diſciplina educati ſunt: nos enim Chriſtiani ſumus.* At reponis, *eâ voce ſignificatum, pleroſque illorum corde ac voto Chriſtianos fuiſſe, non manifeſtâ profeſsione.* Quid hæc porrò interpretatio, niſi tua contra hiſtoriarum fidem vana & inanis coniectura? *Alioqui*, inquis,

inquis, *Iouianus non eis obieciſſet Paganiſmum &c.* Non tam obiecit Iouianus, quàm quæſiuit; exploraturus tot hominum animos, num nihil de illorum pietate ipſa conſuetudo deleuiſſet; cùm ſub Ethnico Principe, publica religionis in Curia Caſtriſq; facies, non ex Chriſtianis militibus Chriſtiana, ſed ex violento Principis ſcelere Ethnica, ipſam pietatis diſciplinam videretur extinguere; cùm præterea ex illis militibus non deeſſent, qui impio Principi aut ſpe, aut metu, aut adulatione, in ipsâ annuiſſent perfidiâ. Quæ te igitur creduli lectoris fiducia occupauit, vt ſcriberes, *Itaque ſi qui erant in exercitu Iuliani Chriſtiani &c.* Quid tu, *ſi qui erant?* Atqui *exclamauerunt vniuerſi, nos Chriſtiani ſumus.*

Cæterùm, cùm exercitus Chriſtianos accepiſſet Iulianus, cùm Romanus intereà Orbis ita conſenſiſſet in Chriſtum, vt etiam templa Idolorum clauſa eſſent; & mox idem Iulianus illa impietatis fana recluderet, exercitum idololatria & ſacrilegijs moliretur corrumpere, non idoneum tibi tempus, non matura videtur occaſio, Bellarmine, vt tunc Eccleſia Romanuſque Pōtifex ſuæ authoritatis mucronem ſtringeret, ſi ſe mucronem, qualem iactas, habere, illius temporis credidiſſet Eccleſia?

Quod de Valente addis, nihil eſt aliud quàm commentum à te natum cùm id ex tot Hiſtoricorum nemine habeas; nempe Valentinianum fratrem ſolâ difficultate belli perterritū, ei pacatū reliquiſſe imperium. Quid quod ex Valentis Ducibus præcipui ex Orthodoxis erant, Arintheus, Traianus, Terentius, Victor; etiam Imperatori θεομαχίαν exprobrare in os auſi? Ne illos quidē putabis ab eo defecturos, ſi id imperaſſet Eccleſia? Non Valentiniani armis, ſed Pontificum imperio in Valentem opus fuit. Sed hi ſcilicet abſurdi & delirantes Patres nondum didicerant, quid Eccleſiæ in Principes conceſſiſſet, Eccleſiæ & Principum Princeps Chriſtus.

§. 6.

SVBIVNGIT *poſtremò Barclaius*, inquis, *duo Patrum teſtimonia, vnum S. Gregorij Nazianzeni, orat. 1. in Iulianum, cuius*

verba ſunt, Coërcitus eſt Dei clementia, & lacrymis Chriſtianorum, quæ multæ iam, & à multis erant effuſæ, cùm ſolum hoc contra perſecutorem haberent remedium. Alterum S. Auguſtini, tract. in Pſalm. 124. qui ſic loquitur, Iulianus extitit infidelis Imperator, nonne extitit Apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſeruierunt infideli Imperatori: vbi veniebant ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat; quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum: quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.

Reſpondeo. S. Gregorius dicit, nullum aduerſus Iuliani perſecutionem fuiſſe remedium præter lacrymas, quoniam non habebat Eccleſia vires, quibus illius tyrannidi reſiſtere poſſet. Ideò enim lacrymis Dei benignitas imploranda erat, quoniam aliunde auxilium expectari non poterat. Neque negauiſſet S. Gregorius poteſtatem politicam iure ſubiectam eſſe debere ſpirituali Pontificum poteſtati, cùm hoc ipſum diſertis verbis ſcriptum reliquerit in oratione ad populum pertimeſcentem, & Præſidem iratum: quare hoc loco de facto loquitur, non de iure. S. Auguſtinus rectè dicit, Milites Chriſtianos ſeruiuiſſe Iuliano Imperatori infideli, quoniam initio Imperij ſui tolerabat Chriſtianos, nec ſolos milites Chriſtianos eſſe patiebatur; ſed etiam Epiſcopos Catholicos, quos Conſtantius Arianus relegauerat, ad ſedes ſuas reuerti permiſit, vt refert Ruffinus lib. 1. cap. 27. Poſtea tamen, vt ex Tripartita citauimus, cogebat omnes aut Idolis ſacrificare, aut militia excedere: quo tempore Iouianus & Valentinianus cingulum militiæ abijcere, quàm Idolis ſacrificare maluerunt; propter quod Deus, qui reddit centuplum in hac vita, vtrique paulò pòſt pro cingulo militiæ Regium diadema donauit. Porrò Barclaius perperam interpretatur illa verba, Vbi veniebant ad cauſam Chriſti: dicit enim cauſã Eccleſiæ eſſe cauſam Chriſti, & ideò ſi licitum eſſet Imperatorem Apoſtatam deponere, debuiſſent milites Chriſtiani, iubente Eccleſia in ipſum Iulianum arma conuertere. At S. Auguſtinus verba ſua ipſe interpretatur, cùm ait, Quando volebat Iulianus vt Idola colerent, præponebant illi Deum. Hanc igitur vocat cauſam Chriſti S. Auguſtinus: quamuis autem ſit etiam Chriſti cauſa,

Eccleſiæ cauſa, tamen non tenebantur milites Chriſtiani in Imperatorem ſuum, quamuis Apoſtatam & perſecutorem, arma conuertere, niſi anteà hoſtis iudicatus eſſet: Eccleſia verò tolerandum potius cenſuit, quàm irritandum, cùm ſatis virium ad eum deponendum non haberet, vt S. Thomas ad hoc ipſum argumentum reſpondet, in 2. 2. qu. 12. art. 2.

Non pauca omittis, quibus Barclaius probat Eccleſiæ in Iulianum vires. Sed hanc fraudem facillimè tuus & Barclaij Lector aduertet. Age, ad ea quæ tu carpis. Dicis Nazianzenum, cùm ait *Chriſtianos non aliud quàm lachrimas contra perſecutorem habuiſſe remedium*, de facto loquutum, non de iure. At iam aliquot paginis, quarum maximam retices partem, probauit Barclaius non defuiſſe Eccleſiæ in perſecutorem vires, vt certum ſit Nazianzeni mentem fuiſſe eandem quæ Ambroſij (in orat. contra Auxent. lib. 5. Epiſt.) cùm diceret ſe aliter, quàm *oratione & lachrymis nec debere, nec poſſe reſiſtere* Valentiniani conatibus, quem tamen ſequẽti Capite. §. 1. vltrò fateberis potuiſſe coërceri ab Eccleſiâ, Orthodoxorum viribus tunc latè pollentibus. Sed, inquis, idem S. Gregorius *disertu verbis ſcriptum reliquit, poteſtatem politicam iure ſubiectam eſſe debere ſpirituali Pontificum poteſtati.* Imò diſertis auſus es verbis, inſigne cõmentũ aſtruere; Lectori, & Nazianzeno imponere. Neque vſquam diſerta hæc in Gregorio verba, vt iam antè docuimus Capit. 2. §. vltimo.

Sed apertius illuſiſti Lectoribus in teſtimonio Auguſtini diluendo. *Dicit*, inquis, *milites Chriſtianos ſeruiuiſſe Iuliano Imperatori, quoniam initio Imperij ſui tolerabat Chriſtianos &c. poſtea tamen cogebat omnes aut Idolis ſacrificare, aut militiâ excedere.* Ridiculè; Auguſtinus ſcribit milites non obtemperaſſe Iuliano imperanti vt Idolis ſacrificarent, illius tamen iuſſu bellaſſe. Hinc ſequitur, neque de illis initijs, vt tu commentus es, loquutum Auguſtinum, quibus Iulianus tranquillum ſe Chriſtianis præbuit (nam tunc nemini *Idola colere, aut thurificare* præcipiebat) neque Iulianum qua tempeſtate ſe infeſtum Chriſtianis præbuit, eos à caſtris omninò ſummouiſſe. Alioqui thurificare negantibus non imperaſſet *producere aciem, ire contra illam gentem &c.* ſed

cingulum militiæ ſoluere, & caſtris abire. Hinc Driedo (lib. 1. de libert. Chriſt. Cap. 14.) *Videtur ſequi nos ex conſtitutione iuris diuini non prohiberi cum hæreticis edere & bibere, quod & manifeſtum videtur multis Sanctorum exemplis, qui communicauerunt Iuliano Imperatori Apoſtatæ in cibo & potu, ac etiam in militaribus actibus, vt patet ex doctrina Auguſtini.* Ecce & hos milites ſanctos vocat, & vult eos Iuliano iam Apoſtatæ in cibo & potu communicaſſe, in militiâ ſeruiſſe.

Quis verò ſententiam tuam ferat, dum Barclaium ais *perperam interpretari illa verba, Vbi veniebant ad cauſam Chriſti: dicit enim cauſam Eccleſiæ eſſe cauſam Chriſti, & ideò ſi licitum eſſet Imperatorem Apoſtatam deponere, debuiſſent milites Chriſtiani iubente Eccleſia in ipſum Iulianum arma conuertere. At S. Auguſtinus verba ſua ipſe interpretatur, cùm ait, quando volebat Iulianus vt Idola colerent, præponebant illi Deum. Hanc igitur vocat cauſã Chriſti S. Auguſtinus.* Quaſi Auguſtinus innuerit, in reſpuẽdo Idolorũ tantùm cultu, & non in cæteris fidei articulis, illos milites cauſam Chriſti ſuſcepturos, quos ait, *Vbi veniebant ad cauſam Chriſti, non agnouiſſe niſi illum qui in cælo erat.* Imò rectè ad hæc verba Barclaius, *Quis hic non videt facillimum fuiſſe Eccleſiæ coërcere omni modo Iulianum, ſi temporalem aliquam in eum poteſtatem habuiſſet? quippe ventum tunc fuiſſet ad cauſam Chriſti, quo caſu Imperatori Chriſtum, id eſt Dominum æternum domino temporali milites præponerent. Nam & Eccleſiæ cauſa, Chriſti cauſa eſt.* Addo puram putam Chriſti cauſam tunc futuram, quoties de iis ageretur, quæ ad ſpirituale fidelium bonum ipſe Chriſtus conſtituiſſet: qualem hanc poteſtatẽ ſomniatis abdicandorum per Eccleſiam Regum. Addis; *quamuis autem ſit etiam Chriſti cauſa, Eccleſiæ cauſa, tamen non tenebantur milites Chriſtiani in Imperatorem ſuum, quamuis Apoſtatam, & perſecutorem arma conuertere, niſi anteà hoſtis iudicatus eſſet.* At hoc ipſum eſt quod Barclaius quærit, cur, ſi quale tu iam fingis ius eſt Eccleſiæ in Principes, Iulianus hoſtis ab Eccleſia non iudicabatur, cùm omnes vrbes, caſtra omnia, Chriſti fidelibus plena eſſent, Eccleſiæ ſententiam ad effectum perducturis. Nam quod addis, *Eccleſia verò tolerandum potius cenſuit, quàm irritandum: Cùm ſatis virium ad*

eum deponendum non haberet, vt S. Thomas ad hoc ipſum argumentũ reſpondet in 2.2.*q.* 12.*art.* 2. in hiſtoriam nimis pugnat, nimis in Auguſtini fidem, ex quibus liquidum, omnes penè Iuliani acies ex Chriſtianis, & ijs quidem ad cauſam Chriſti tuendam acerrimis. Quàm hæc autem implicita & repugnans reſponſio? ſuperiori lineâ dixiſti, ideò non neceſſarium fuiſſe militibus, vt Iulianum ab Imperio remouerent; quia is ab Eccleſiâ hoſtis non erat iudicatus: at quærentibus, cur eum Eccleſia non iudicaret hoſtem, reſpondes vires illi defuiſſe, tot militum immemor, quibus anteà docuiſti Eccleſiæ authoritatem defuiſſe ad eum Imperiò ſubmouendum. Qui hi nodi? quæ latebræ in ſeſe redeuntes?

CAPVT VIII.

Valentinianum Iuniorem, hæreticum, Catholicis infeſtum, Eccleſiæ viribus minorem, vel ex confeſſione Bellarmini, ab Eccleſia toleratum; imò à Catholicis in Imperium reſtitutum, contra impetus Maximi, Catholici. Chriſtianorum ſententia de immunitate Principum, Tertulliani æuo. In eandem rem ſententia B. Ambroſij, Gregorij Turonenſis, Gregorij Magni, Ottonis Friſingenſis. Refutatæ argutiæ, quibus hæc teſtimonia refellere nititur Bellarminus; qui illis Patribus, iniuriâ, & fruſtra, opponit Irenæum, Cyprianum, Gregorium Nazianz. Gregorium Magnum, Gregorium VII.

Titulus apud Bellarminum eſt,

Cur Eccleſia non depoſuit Valentinianum Iuniorem Arianum.

§. 1.

IN *cap.* 8. *Barclaius probat*, inquis, *non defuiſſe vires Eccleſiæ, quibus Valentinianum Iuniorem hæreticum ab Imperio deponeret: (ſed fruſtrà laborat; non enim Franciſcus Romulus, cuius diſputationem Barclaius refellendam ſuſcepit, de iſto Valentiniano vllam mentionem fecit: ſciebat enim facilè fuiſſe S. Ambroſio illum deiicere, præſertim cùm Maximus Princeps Catholicus iam eſſet in armis, vt Valentinianum hæreticum coërceret, & tota ciuitas Mediolanenſis, & ipſi etiam milites ab*

Ambroſio ſtarent. Cur igitur, inquies, S. Ambroſius Valentinianum hæreticum tolerauit? Cauſa eſt in promptu, quia Valentinianus puer erat, & non proprio iudicio, ſed matris authoritatem ſecutus Eccleſiam perſequi cœpit. Sperabat verò S. Ambroſius facilè poſſe adduci eundem Valentinianum, vt Parentis ſui Valentiniani ſenioris, & fratris Gratiani, necnon collegæ Theodoſij, Catholicorum Imperatorum fidem, & pietatem ſequeretur. Quod etiam breui contigit, reſipuit enim Valentinianus, & Sanctum Ambroſium ita colere cœpit, vt nullum haberet, cui magis fideret, neque quem magis obſeruaret: denique Parentis loco illum deinceps ſemper habuit, quæ omnia vera eſſe intelliget, qui orationem S. Ambroſij in funere Valentiniani Imperatoris habitam legere voluerit. Ex quo etiam reſpondetur ad id quod Barclaius obiicit de Theodoſio Imperatore, qui Valentinianum ad ſe confugientem complexus eſt, eumque fugato Maximo in Imperium reſtituit.

Res notatu digna (inquit Barclaius) hæreticus à Catholico fugatus, ad Catholicum auxilij cauſa fugit: à quo & reprehenſus eſt propter hæreſim, & propter reuerentiam maieſtatis humaniter exceptus, atque in Regnum reſtitutus: & quia Eccleſia rebellionem, religionis ergo, aduerſus legitimum Principem non laudauit, Maximus neque reformator Imperij dictus eſt, neque reſtaurator Eccleſiæ, ſed rebellis & tyrannus.

Reſpondeo. Theodoſius optimo iure Valentinianum adiuuandum ſuſcepit aduerſus Maximum, tùm quia animaduertit illum à matre ſeductum facilè poſſe ad fidem Catholicam reduci, quod (vt diximus) continuò factum eſt: tum quia Theodoſius à Gratiano Valentiniani fratre ad Imperij ſocietatem vocatus fuerat; proinde æquum erat, vt benefactoris ſui fratrem, & Imperij collegam, in tanto periculo non desereret; tùm denique quia Maximus non præcipuè propter religionem, ſed propter dominandi cupiditatem Imperium vſurpauerat, & Gratianum legitimum Principem interfecerat. Itaque Theodoſius non aduerſus defenſorem Catholicæ fidei, ſed aduerſus parricidam Imperatoris, & iniuſtum Imperij vſurpatorem arma ſuſcepit.

Pauca ſunt, quæ hîc dicam, Bellarmine, quando das manus. Fateris Valētinianum Iuniorem facilè potuiſſe coërceri à Pontifice tamen & Eccleſiâ toleratum: quod ſolum Barclaius vo-

luit. fruſtrà laborare eum dicis, nam Franc. Romulum de Valentiniano non loquutum, *ſciebat enim facilè fuiſſe, S. Ambroſio illum deijcere, &c.* Nihil mirum ſi probus vates pronunciet quid ille Romulus *ſciuerit*. At non fruſtrà Barclaius: qui nullibi quidem dicit Romulum de Valentiniano loquutum: ſed cùm Principum hæreticorum aut infidelium exempla ab hoc Romulo videret propoſita, ad quos remouendos non ius Eccleſię, ſed vires defuiſſe Romulus contenderet: ipſe primùm ne in illos quidem vires Eccleſiæ defuiſſe oſtendit: tum ne quis dubitaret, hoc Valentiniani addit exemplum: quem ipſe Romulus nec Arianum & perſecutorem neget, nec viribus Eccleſiæ longè imparem, ciuibus atque militibus *pro meliore ſtantibus cauſâ*.

Dicis Valentinianum ab Ambroſio toleratum, quia & puer, & à matre ſeductus: vt ſpes in eo pœnitentiæ eſſet. Malè igitur vt iam in prolegomenis monui, tuo libro titulum facis, *De poteſtate ſummi Pontificis*. Scripſiſſes, *De poteſtate Epiſcoporum*. Neque enim Ambroſius ſummus Pontifex: quem vis tamen & toleraſſe Valentinianum, & ab Imperio potuiſſe deiicere. Quæ te verò hiſtoriæ monuerunt, ob has, quas refers, cauſas Valentiniano pepercisse Ambroſium? Nemo ante te dixit, nemo, vt opinor, cogitauit. At ſi locus coniecturis, hæc ipſa in te pugnant. Videbat Ambroſius, Valentinianum à teneris ad Arianos ſecedere: amore matris, & authoritate, ſenſim iudicium corrupiſſe; nec iam *puerum*, vt dicere tibi libuit, ſed adoleſcentem, nec ex aliorum tantùm nutu, ſed & ſuis auſpiciis rem gerentem. Vnde de ipſo & ad ipſum penè ſemper, non ad Iuſtinam, non ad aulicos, in iſtis Eccleſiæ cladibus Ambroſij ſermo & queſtus. *Mandatur denique*, inquit, *trade Baſilicam. Reſpondeo nec mihi fas eſt tradere, nec tibi accipere Imperator expedit*, &c. Et: *ſi tributum petit, non negamus: agri Eccleſiæ ſoluunt tributum. ſi agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vindicandorum; nemo noſtrum interuenit, poteſt pauperibus collatio populi redundare. non faciant de agris inuidiam, tollant eos ſi libitum eſt: Imperatori non dono, ſed non nego.* Cur igitur non æquè formidaret Ambroſius, ne hæc hæreſeos lues virilem ætatem inficeret, ac ſperabat cum

virili

adoleſcentiâ abituram? nam quid pertinacius primâ inſtitutione? aut quàm multos ſua facilitas matrum aut coniugum erroribus in totum inquinauit? Quòd ſi pertinacia æquè timeri ac ſperari pœnitentia poterat; cur non vſus Ambroſius occaſione, nunquam fortaſsis redituâ? Cur hanc non maluiſſet peſtem certò tollere, quàm ad incertam medicinam tanto Eccleſiæ periculo reſeruare? cur non aut Iuſtinam matrem, aut Valentinianum tetriturus, ſaltem verbo aliquo, aliquo indicio, tantam in Principes authoritatem prodidiſſet? Nempè exorti nondum erant, per quos ignaua Eccleſia, & ignari Epiſcopi iſtam in temporalia poteſtatem ediſcerent. Iam in Theodoſio non felicius ſubtilis es. Nam qui ſciret Valentinianum ab hæreſi diſceſſurum, potius quàm Patris atque Matris inhæſurum veſtigiis? Nec ſi ipſe à Valentiniani fratre auctus Imperio, idcirco Eccleſiæ charitas, Bellarmine, priuatis poſtponenda affectibus. Quicquid itaque dixeris, quicquid obieceris, verum eſt Valentinianũ Iuniorem fuiſſe Arianum, Ambroſio & Orthodoxis infeſtum; Nec defuiſſe vires (nam & illud conceſſiſti) quibus eum coerceret Eccleſia. Nuſquam id tamen factum. Maximum etiã, Orthodoxum, eo nomine in hunc mouiſſe Arianum, quòd diceret eiuſmodi religionis peſtem non diutius eſſe fouendam; Orthodoxos tamen milites pro hæretico Principe in Orthodoxum pugnauiſſe. Ei Imperium ſumma vi reſtituiſſe.

§. 2.

HIS explicatis, inquis, *Barclaius quaſi partâ victoria exultans ait: Hæc cum ita ſint, deſinant nunc vellem aduerſarij commenta ſua nobis imponere: aut ſaltem dicant, vnde id hauſerint?*

Reſpondeo, Commentũ dici non poteſt, quod omnes Doctores, & ipſa Concilia generalia tradiderunt. Vnde autem id hauſerimus, non ſemel oſtendimus, & paulò poſt clarius oſtendemus.

Quid? an etiam Concilia, & Doctores, tradiderunt, Chriſtianos temporibus Conſtãtij, Iuliani, Valentis, & cæterorum eiuſmodi Principum *ita viribus & copiis ſuis diffidiſſe, vt ne temerè*

quidem auſi fuerint, quod fortiter aggreſſi facilè perfeciſſent, aut tentaſſe ſaltem, ſed belli fortunam humanaque omnia expertos, impijs Principibus ſuccubuiſſe. Id enim eſt quod hìc Barclaius commentum appellauit, interrogans an hoc vſpiam apud probatũ Scriptorem legeritis. Tu quod reſponderes cùm non eſſet, hoc loco per *commentum* totam de temporali poteſtate Pôtificis quæſtionem interpretari maluiſti, vt nobis tuo more Concilia & Doctores iactares aduerſari. Sed quàm vanè, in Prolegomenis & alibi fusè dictum.

§. 3.

SVBIICIT *Barclaius*, inquis. *Conſtat omnes ea ætate ſenſiſſe, nullam vel Epiſcopo Romano, vel Eccleſiæ vniuerſæ temporalem poteſtatem vllo modo, vllaue ex cauſa in eos competere, ſed ſolius Dei iudicio, quantum ad pœnas temporales relinquendos. & paulò poſt, huius, inquit, rei teſtem in primis Tertullianum produco, qui de Imperatoribus loquens in Apologetico, ſentiunt, inquit, Deum eſſe ſolum, in cuius ſolius poteſtate ſunt, à quo ſolo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines, & in libro ad Scapulam, colimus, inquit, Imperatorem ſic, quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, vt hominem à Deo ſecundum, & quidquid eſt à Deo conſecutum, ſolo Deo minorem: hoc & ipſe volet; ſic enim omnibus maior eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.*

Reſpondeo. Falſum eſt, conſtare omnes Doctores ea ætate ſenſiſſe, nullam vel Epiſcopo Romano, vel Eccleſiæ vniuerſæ, temporalem poteſtatem vllo modo, vllaue ex cauſâ in Principes Chriſtianos competere. Auctores enim quos Barclaius adducit & pauciſſimi ſunt, & non dicunt quod ipſe affirmat. Tertullianus, qui primo loco citatur, de Principibus Ethnicis loquitur, qui toti Orbi Romano imperabant, & nondum ſceptra ſua Chriſto ſubiecerant. Itaque ſecundi à Deo in rerum temporalium adminiſtratione de facto dici poterant. At, inquit Barclaius, lex Chriſti iure ſuo neminem priuat, proinde Reges, & Imperatores accedendo ad Eccleſiam, nihil iuris ſui temporalis amittunt. Verum eſt, nihil amittunt, ſed multa lucrantur potius, cùm & Reges,

temporales ſint, vt anteà erant, & Regni cæleſtis hæredes fiant, quod antea non erant. Sed ſi ad Regnum cæleſte adipiſcendum, oporteat eos Vicario Chriſti ſubeſſe, vt iam non liceat illis temporali poteſtate abuti ad ſuam & aliorum perditionem, moleſtè ferre non debent.

Fruſtra es, Bellarmine: conſtat Doctores ea ætate omnes de hac quæſtione ſenſiſſe, quod hodie Barclaius. *At*, inquis, *pauciſſimi ſunt quos adducit.* Imò omnes per compendium Chriſtiani. Nec enim hi auctores quid ipſimet, ſed quid Eccleſia tunc ſenſerit, dicunt. Tertullianus omnium Chriſtianorum ore, *ſentiunt Deum*, inquit, &c. & alibi, *colimus Imperatorem, &c.* Sed nec vllus hanc iſtorum reprehendit ſententiam; licet ſyncera tunc cura, ne quid religioni repugnans, vel ſcriptum omnino, vel ſaltem non proſcriptum ſupereſſet. Neque iſti ſoli de Principum immunitate dixerunt. Multi alij & apud Barclaium, & apud nos, in eam rem afferuntur. Sed *iſti*, inquis, *nō dicunt quod Barclaius affirmat.* Dicunt verò, Bellarmine; & dicere, tum ex eorum verbis conſtat, tum ex tuis frigidis ad illa ſophiſmatis.

Ais Tertullianum, *de Principibus Ethnicis loqui, qui*, inquis, *ſecundi à Deo in rerum temporalium adminiſtratione de facto dici poterant.* Quaſi his titulis Chriſtianos Principes Chriſtiani non inſigniuerint. Audi Paulum Epiſcopum Apamiarum, cuius Epiſtola quinto Concilio Conſtantinopolitano relata eſt: *Piiſſimo & Sereniſſimo totius Orbis poſt Deum Domino Flauio Iuſtiniano.* Cæterùm multi hîc errores apud te, & in ſeſe implicati. Ais, *ſecundi à Deo, &c. de facto dici poterant.* Cur addidiſti *de facto*? non etiam quæſo *de iure?* Atque Chriſtiani omnes Tertulliani ore dicunt, ſe *ſentire Deum eſſe ſolum, in cuius ſolius poteſtate ſunt Principes.* Si de facto loquebantur, ridiculi. Nam quis de eo dubitabat? addo etiam, Sycophantæ: qui vt obiectum diluerent crimen (ab Imperatorum ſcilicet reuerētiâ credebantur recedere) ſolâ æquiuocatione fruſtrabantur accuſantium litem. Tu quoque, vt in iſtis te implicas, hoc Imperiū *de iure* illis Principibus competiſſe, mox concedis, vbi reſpondes ad Barclaij argumentum, *legem Chriſti neminem priuare iure ſuo.*

Sed & *ſentire* ſignificat, *credere, arbitrari, in eiuſmodi ſententiâ*

eſſe. Atqui non ſentiebant eo modo Chriſtiani, nemini homini Imperatores *de facto* ſubiici: non hoc, inquam, ſentiebant, ſed ſciebant, & videbant Chriſtiani: Cùm dicerent igitur ſe ſentire Imperatores eſſe *in Dei ſolius poteſtate, ſuper omnes homines, &c.* ſentiebant & credebant hanc illis poteſtatem de iure compete-re, cui conſequitur, nullà de causâ illos ab Imperio quod ſuper fideles habebant amoueri de iure per Pôtificem potuiſſe (quod tamen ſæpè doces vt diximus cap. 3. & 18.) alioqui non fuiſſent *in ſolius Dei poteſtate, ab eo ſecundi, poſt eum primi, ante omnes homines*; Cùm verò lex Chriſti ſuo iure neminem priuet, ius Chriſtianis Principibus idem erit.

Fateris nemini quicquam per legem Chriſti auferri, & Reges ad Chriſtum accedentes, *Reges temporales eſſe vt anteà erant.* Hoc autem quî cum veſtra opinione conſenſerit? Si Chriſtianus Rex deponi poteſt à Papa, qui idem Ethnicus non poterat, an Rex erit vt erat? ſi in temporalibus erat *in ſolius Dei poteſtate*, & iam eſt *ſub Pontificis iudicio*; ſi Ethnicus *ſuper omnes homines* erat, & Chriſtianus *ſub Pontifice* erit; iterum dico, an Rex erit, vt erat? *Sed*, inquis, *ſi ad Regnum cæleſte adipiſcendum oporteat Principes Vicario Chriſti ſubeſſe, vt iam non liceat illis temporali poteſtate abuti ad ſuam & aliorum perditionem, moleſtè ferre non debent.* Rectè quidē, *ſi oporteat*. Imò ſi eos oporteat Regno, ſi vitâ excedere, ſe opprimi malis, ſi exemplum ærumnarum cõſtituere, ad Regnum cœleſte adipiſcendum, moleſtè ferre non debent. Cœlum enim *pretio quolibet conſtat benè*. Sed non *oportere* contendimus; id eſt, hanc neceſſitatem Dei lege non imponi. Quid cùm ſubire Iudæos oportebat ſeueræ legis iugum? quid ſi etiam ſeueriori addiceremur? nihil tunc illis erat, nihil nunc nobis eſſet Bellarmine querendum. Sed clementiſſimo Numini gratias, qui leuiora ad cœlum ſubuehendis impoſuit. Nam nihil eſt prætextus tui fucus, *vt iam non liceat illis temporali poteſtate abuti, &c.* Omnium magiſtratuum finis eſt homines in officio continere, ſed cuilibet ad quendam iuſtitiam ſui fines ſunt. Hos, Iuſtitiæ etiam nomine ac prætextu, egredi, eſt iniuſta & vecors cupiditas. Alioqui quod ad humanarum ordinem re-

rum conſtitutum eſt, in omnis humanitatis ruinam recideret) quolibet magiſtratu graſſante in alium; pulchramque ſpeciem præferente, recti amorem, & vt ille quem caſtigas *non abutatur poteſtate ſua ad ſuam & aliorum perditionem.* In te etiam pugnas, qui Chriſtianos Principes ab Ethnicis in eo diſtinguis, quòd *oporteat eos Vicario Chriſti ſubeſſe, vt iam non liceat illis temporali poteſtate abuti ad ſuam & aliorum perditionem.* Nam alibi vis etiam Principes Ethnicos Pontifici ita ſubeſſe, ne poſſint ad aliorum perniciem poteſtate ſua abuti. Ita cap. 3. ſupra ſcribis: *In ordine ad conſeruationem fidelium* Pontifex *habet à Deo authoritatem priuandi Principes infideles dominio, quod habent ſuper fideles.* Quid ergo; *ne poßint ad aliorum perniciem poteſtate ſua abuti?* imò, ne, etiamſi fideles ab iis non infeſtentur, diutius regnent, quàm placuerit Papæ. En tua, in Recognitionibus ad libr. 5. de Rom. Pont. Cap. 8. verba, quæ etiam ſuprà retulimus. *Non approbo, quod dixi non poſſe Principes infideles, priuari per Eccleſiam dominio, quod habent ſuper fideles, niſi auertere conentur fideles ſibi ſubiectos, &c. Itaque ſi tales Principes non conantur fideles à fide auertere; poſſent quidem per Eccleſiam priuari dominio, tamen Eccleſia non ſemper id facit, vel quia vires non habet, vel quia non iudicat expedire. At ſi iſti iidem Principes conentur auertere populum à fide, poſſunt & debent priuari ſuo dominio.* Componamus hanc tuam Bellarmine, doctrinam cum Chriſtianorum ſententia, qui Tertulliani æuo vixerunt, id eſt vix altero poſt Chriſtum ſeculo. Profitebantur illi, credere ſe, *Deum eſſe ſolum in cuius poteſtate ſint Principes,* etiam Ethnici. *Principes eſſe à Deo ſolo ſecundos, poſt Deum primos, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines. Principes eſſe homines à Deo ſecundos, & quidquid eſt à Deo conſequutos; ſolo Deo minores.* Bellarminus, & qui cũ eo ſentiunt, dicunt Papam poſſe de temporalibus Principum iudicare, ſceptra etiã merentes amouere. Ita vt Principes, in temporalibus non ſint in Dei ſolius poteſtate, nec à Dei ſolius iudicio pendeant, ſed & à Pontificis; non ſint à Deo ſecundi, non ſuper omnes homines, ſed ſub Pontifice; nec ſolo Deo minores, ſed & Pontifice. Vis & te cum illius temporis Chriſtianis apertiori lite committi? Tertullianus ſcribit,

Chriſtianorum vires, tunc omnino bello idoneas, ſi in perſequutores vellēt inſurgere; hoc tamen nō moliri Chriſtianos, ſed è contrario colere Ethnicos illos & perſequutores Principes, *tanquam homines à Deo ſecundos, & quicquid eſt à Deo conſecutos, ſolo Deo minores.* Bellarminus verò affirmat, Principes Ethnicos ſi perſequutores non ſint, poſſe ad Eccleſiæ iudicium, vel tolerari, vel eiici; *At ſi iſti iidem Principes conentur auertere populum a fide, poſſe & debere priuari ſuo dominio.* Quicunque in tam aperto diſcrimine, Bellarmine, te de Principibus ſentire crediderit, quod illi Chriſtiani, amens ſit; pecus ſit, & indignus hominis naturâ cenſeri.

§. 4.

S*ECVNDO loco*, inquis, *Barclaius Ambroſium producit, qui in Apologia Dauid ſic loquitur: Rex vtique erat (Dauid) nullis ipſe legibus tenebatur, quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum: neque enim vllis ad pœnam vocantur legibus, tuti Imperij poteſtate.*

Reſpondeo. Liberi ſunt Reges à legibus politicis, tum ſuis, tum prædeceſſorum Regum, quia par in parem non habet poteſtatem: non ſunt tamen liberi à legibus Dei, & Eccleſiæ; & hoc videmus etiam commune fuiſſe cum Regibus teſtamenti veteris, qualis erat Dauid. Siquidem cum Rex Ozias thus adolere vellet in templo Domini, quod erat officium ſummi Sacerdotis, & repulſus à Sacerdotibus non acquieſceret, continuò leprâ percuſſus eſt, & ad iudicium Sacerdotum coactus eſt habitare ſeorſim, & à Regni adminiſtratione ceſſare; vt dicitur in 2. lib. Paralipo. cap. 26. Addit Ioſephus lib. 9. Antiquitatum, cap. 11. ab eo tempore Oziam priuatum vixiſſe, ac longo mœrore conſumptum. Simili ferè modo, cùm Principem Chriſtianum leprâ hæreſis infectum cernit Summus Pontifex, ſegregat illum à cœtu piorum per ſententiam excommunicationis, ac ne cæteros inficiat, ſoluit eius ſubditos à iuramento fidelitatis, atque ſi opus ſit, iubet etiam ſub eadem excommunicationis pœna, ne illum pro Rege habeant, neue illi vt Regi pareant.

Itane, Bellarmine? Ergo Dauid non niſi in leges Politicas

peccauerat, cùm diceret, *Tibi ſoli peccaui?* Imò in duo præcepta Decalogi, *non mæchaberis; non occides*: quæ Deus etiam ſanxerat mortis pœnâ. Nã & homicidã interfici iubet (Exod. 21. Leui. 24.) & adulterum morte mori (Leuit. 20.) Dicit tamen ad eã verba Ambroſius Dauidem nullis legibus fuiſſe aſtrictum, *quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum, &c.* Quid Lectorem igitur ludis; intelligẽdum Ambroſium quòd *liberi ſunt Reges à legibus Politicis tùm ſuis, tùm prædeceſſorum Regum, quia par in parem non habet poteſtatem?* Multò certius cum antiquis accipias Regem dici legibus non eſſe ſubiectum ἤγουν ἁμαρτήσας οὐ κολάζεται, quia ſi delinquat non punitur (Conſtant. Harmenopolus lib. Epit. tit. 1.) Nam quæ leges ἀδιάφοροι non ſunt, ſed veluti ex naturæ ſinu deductæ, vt furtum non facere, rapinas nõ agere, abſtinere contumeliis, & quę ſimiles numerũ ſuperant; hæ nõ priuatos magis, quàm Principes tenent: in tantùm inquam tenent, vt quidem in ea peccantes in cœleſti iudicio rei ſint; hîc tamen puniri non poſſint. Ita & Imperatores, & Iuriſconſulti ſæpè monent, Principem legibus ſolui; iis tamen debere viuere. (l. ex imperfecto 23. D. de leg. 3. Inſt. quib. mod. teſtam. infirm. §. vlt. L. ex imperfecto. 3. C. de teſtam. l. Princeps. 31. D. de legib.)

Ex his patet tuorum verborum inanis ſubtilitas. *Non ſunt tamẽ,* inquis *liberi à legibus Dei & Eccleſiæ.* Si de diuino agis iudicio, & futura vltione, certè nõ liberi; ſi de pœnis tẽporalibus per homines infligẽdis, prorſus immunes. Res vel hoc exemplo clara: Dauid in Dei leges commiſerat, cùm tamẽ diceret, *Tibi ſoli peccaui,* & in hæc verba Ambroſius, *Rex vtique erat, nullis ipſe legibus tenebatur, &c.* Sed & indefinitè ait, *Reges nullis legibus vocari ad pœnam.* Ergo aut Eccleſiaſticæ leges, leges non ſunt, aut Reges ad pœnam vocare non poſſunt. Quod de Ozia addis, prorſus ineptum eſt, cùm non illum Pontifex, non vllus mortalium de Regia dignitate deiecerit. Sed hanc hiſtoriam, tuámque inſimul de corporali & ſpirituali leprâ ſimilitudinem, in ſuum locum, nempè in caput 37. diſcutiendam reiecimus.

§. 5.

TERTIO, inquis, Gregorium Turonicum teſtem adducit, qui in libro 5. Hiſtoriæ Francorum, cap. 18. his verbis alloquitur Regem, ſi quis de nobis, ô Rex, iuſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit, à te corripi poteſt: ſi verò tu exceſſeris, quis te corripiet? loquimur enim tibi, ſed ſi volueris, audis, ſi autem nolueris, quis te condemnabit niſi is, qui ſe pronuntiauit eſſe iuſtitiam?

Reſpondeo. Loquitur Gregorius de poteſtate, quam habent Reges de facto cogendi homines particulares & quã non habent homines particulares ad cogẽdos Reges. accuſauerat enim Rex Chilpericus Prætextatum Epiſcopũ Rothomagenſem tanquam reum maieſtatis, apud Pariſienſem Synodum, in quâ cum alijs multis Gregorius Turonicus ſedebat: & quoniam Gregorius Prætextatum innocentem eſſe, & à ſubornatis teſtibus falſis grauari intelligebat, condemnationi eius aſſentiri nullo modo volebat. Itaque ſciens Rex vnum Gregorium ſibi reſiſtere, dixit illi, O Epiſcope, iuſtitiam cunctis largiri debes; & ecce ego iuſtitiam à te non accipio; ſed, vt video, conſentis iniquitati & impletur in te prouerbium illud, quòd Coruus oculum Corui non eruet. Tum Gregorius demonſtrare volens, fieri non poſſe vt aliquis nolit Regi iuſtitiam facere, cùm Rex poſſit eum cogere vt iuſtitiam faciat; ſed è contrario fieri poſſe, vt Rex nolit iuſtitiam facere, cùm nemo poſſit eum cogere, vt iuſtitiam faciat: Reſpondit verba ſuperius poſita, ſi quis de nobis ô Rex, iuſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit à te corripi poteſt; ſi verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Atque hanc eſſe ſententiam horum verborum non ſolùm perſpicuum eſt ex verbis præcedentibus, ſed etiam ex euentu illius cauſæ. Nam cùm Rex varijs artibus, & dolis conatus eſſet extorquere à Synodo ſententiam damnationis contra Prætextatum, & non obtinuiſſet, vi adhibita coniecit eum in carcerem; & cùm is elabi voluiſſet, grauiter cæſus in exilium miſſus eſt, vt eodem loco narrat Gregorius, & etiam Aimoinus, lib. 3. Hiſtoriæ Francorum, cap. 26. Neque hic finis furoris fuit Fredegundis Reginæ, in cuius gratiam Rex omnia illa moliebatur. Nam cùm poſteà per Guntrannum Regem Prætextatus in ſuam ſedem reſtitutus fuiſſet, dolo eiuſdem Reginæ per ſicarium quendam ad altare ſacrum Prætextatus occiſus fuit, teſte eodem

Gregorio

Gregorio lib.8.cap.31.qui Prætextatus inter ſanctos martyres haberi cœpit. Hæc igitur eſt illa poteſtas quam Reges in Epiſcopos habent, vt videlicet vi adhibita contra iuſtitiam in illos, ſi velint, animaduertant; & quam non habent Epiſcopi in Reges, vt eos quamuis iure damnatos obtemperare cogant, niſi ab alia temporali poteſtate maiori iuuentur.

Vis igitur Gregorium Turonenſem *de facto*, non *de iure* agere. vulgare tibi effugium, & ſæpe indignum. At repono hîc agi *de iure*, nec dubiis quidem verbis. *Si quis*, inquit Gregorius, *de nobis, ô Rex, iuſtitiæ tramites tranſcendere voluerit, à te corripi poteſt.* Hîc de iure, non de mero facto & iniuſtitia agit: alioqui illam Regis poteſtatem malè aptaſſet ad plectendos qui iuſtitiæ tramites vellent tranſcendere, illam, inquam, poteſtatem, quæ nullo iure nixa, ipſamet iuſtitiæ limites tranſcenderet (vides interim per regiam poteſtatē corripi ex Gregorij mēte poſſe ipſos Clericos, ipſos Epiſcopos, ſi iuſtitię limites conētur tranſcēdere) Cùm hîc de iure agat, & *de iure* quoque agere in ſequenti diuiſionis parte oportuit: *ſi verò*, inquit, *tu exceſſeris quis te corripiet?* Pontifex, & Eccleſia, dixiſſet Bellarminus. At vir ille diuinus, *quis te damnabit, niſi is qui ſe pronuntiauit eſſe iuſtitiam?* O vocem in veſtræ cauſæ iugulum, Bellarmine, intentam. non dicit modò Gregorius non eſſe præter Deum à quo Rex caſtigetur (quod ſolita fraude ad defectum virium trahas) ſed & neminem præter Deum à quo damnetur; cui rei non neceſſariæ vires, ſed ſola poteſtas iudicandi. Cur igitur interpretationem auſus Gregorio adhibere, eius verbis prorſus aduerſam? Cur illum aiebas de poteſtate loqui, quæ conſiſtit in viribus, & quâ deſtituti inermes Epiſcopi, non poſſunt Reges ad obtemperādum cogere, *quamuis iure damnatos*, inquis. quo autem iure damnatos, Bellarmine? Eccleſiaſtico iure ſcilicet à Pontifice aut Epiſcopis? Atqui audis disertè aſſerentem Gregorium Reges à ſolo Deo non modò coërceri, ſed & poſſe damnari.

Hic igitur corripere ac damnare, *de iure* intelligitur, & de temporalibus pœnis. Neque enim ſanctus Epiſcopus nullum ſibi ius & Eccleſiæ eſſe dixiſſet ad Regem ſpiritualiter coërcendum. Vide quàm non ambiguè pro nobis iſte Gregorius. Nā tota illa de-

Rr

Prætextato hiſtoria ſuperuacuè tuas chartas impleuit: nec Fredegundis, nec Chilperici, ſed iuris Principum patrocinium ſuſcepimus.

§. 6.

Q*VARTO loco*, inquis, *adducit Barclaius teſtimonium S. Gregorij Papæ, qui ſe famulum Imperatoris appellauit; & Imperatori cœlitus datam poteſtatem ſuper omnes homines faſſus eſt. De quo teſtimonio ſatis multa dicta ſunt capite tertio, neque opus eſt illa repetere.*

Omiſiſti Gregorium dicere, ſe Imperatoris ſubditum eſſe. Sed de his ſuprà fuſè, capite tertio, §. 17. & 18.

§. 7.

V*LTIMO loco*, inquis, *adducit Othonem Friſingenſem in epiſtola ad Fridericum Ahenobarbum, cuius hæc ſunt verba, Soli Reges vt pote conſtituti ſupra leges, diuino examini reſeruati, ſeculi legibus non cohibentur: Vnde eſt illud tam Regis, quam Prophetæ, Tibi ſoli peccaui: & mox, Cùm enim iuxta Apoſtolum homini mortali horrendum ſit incidere in manus Dei viuentis, Regibus tamen, qui nullum præter ipſum ſuprà ſe habent quem metuant, eo erit horribilius, quo ipſi poſſunt cæteris peccare liberius.*

Reſpondeo. Otho Friſingenſis apertè loquitur de legibus ſeculi, quibus ſine dubio Reges ſubiecti non ſunt, ſubiectione coactiuâ: nam non ſolùm in verbis citatis habetur ſeculi legibus non cohibentur, ſed etiam paulò antè ſic loquitur Otho, Præterea cùm nulla inueniatur perſona mundialis, quæ mundi legibus non ſubiaceat, ſubiacendo coerceatur, ſoli Reges, vt pote conſtituti ſuprà leges, &c. At Reges ex Othonis ſententia nullum habent ſupra ſe, quem timeant, niſi Deum; ergo non ſolùm à legibus ſeculi, ſed etiam à legibus Eccleſiæ, ſaltem quoad temporalem pœnam liberi ſunt, alioqui haberent ſupra ſe Summum Pontificem, quem timerent, & non ſolùm Deum. Præterea ex eiuſdem Othonis ſententia, Reges diuino ſolius Dei examini reſeruantur, non igitur iudicio ſubijciuntur Papæ, ſaltem in tem-

poralibus, Reſpondeo, Otho Epiſcopus Catholicus, & pius, non voluit dicere, Reges non teneri legibus Pontificiis, vel non habere ſuper ſe Chriſti Vicarium, quem timeant, vel non ſubiacere ſummi Pontificis examini ſaltem in rebus ſpiritualibus, & quoad pœnas ſpirituales: ſi enim id vellet, hæreticus eſſet. Ergo cùm ait, Reges ſolius Dei examini reſeruari, & non habere ſuper ſe, quem timeant, niſi Deum, & ſolutos eſſe legibus, vtpotè ſuprà leges conſtitutos, neceſſe eſt reſtrictionem addere, vel ex parte legum, vel ex parte pœnæ. Barclaius libenter admittet reſtrictionem ex parte pœnæ; ſed nos dicimus reſtrictionem ſubintelligendam eſſe ſolùm ex parte legum. Id probamus, quia in verbis Othonis inuenitur reſtrictio ex parte legum, cùm dicat eos non ſubiacere mundi legibus; & rurſum ſeculi legibus non cohiberi: reſtrictio ex parte pœnæ, temporalis videlicet, in verbis eius, nuſquam legitur. Præterea non ignorabat Otho Childericum Regem à ſummo Pontifice fuiſſe depoſitum, & poſteà Henricum Imperatorem à Gregorio Papa VII. exauthoratum. Nam vtriuſque rei meminit in hiſtoria ſua lib. 5. cap. 23. lib. 6. cap. 34. 35. 36. neque reprehendit factum: imò videtur probare, cùm his verbis laudet Gregorium VII. lib. 6. cap. 34. forma, inquit, gregis factus, quod verbo docuit exemplo demonſtrauit, ac fortis per omnia Athleta murum ſe pro domo Domini ponere non timuit: & cap. 36. Eccleſia, inquit, tanto Paſtore qui inter omnes ſacerdotes & Romanos Pontifices præcipui zeli & authoritatis erat, orbata dolorem non modicum habuit. Igitur ſenſus verborum Othonis hic erit, Reges legibus ſeculi non teneri, & quantum ad eas leges, ſolius Dei examini reſeruari, & quantum ad eaſdem leges, neminem ſuper ſe habere, quem metuant, niſi Deum.

Apertior Otto eſt, Bellarmine, quàm vt tuo fuco imponas. Ait Reges *non ſubiacere legibus*, & *diuino examini reſeruari.* Tu intelligendum dicis de Politicis legibus, quia vocat *ſeculi leges*, & paulò antè dicit nullam eſſe, præter Reges, *perſonam mũdialem, quæ mundi legibus non ſubiaceat.* At quàm violenter hunc ſenſum extorques! Fidem mihi facit exemplum quo ſententiam ſuam firmat. *Vnde eſt*, inquit, *illud tam Regis, quàm Prophetæ teſtimonium, Tibi ſoli peccaui.* Atqui ille Rex & Propheta cùm diceret *Tibi ſoli peccaui*, non in leges ciuiles & politicas peccauerat, quas tu ſæculi leges vocas; ſed in duas decalogi leges, adulter.

homicida: quæ duæ ex Dei præcepto ſanctiones, mortis pœna in noxios, vt antea diximus, vindicabantur. Dicit tamen ſanctus ille Rex, pœnæ ſecurus, *Tibi ſoli peccaui.*

Nam hæc verba, quibus lectorem capis, quàm ſunt futilia! Nimirum quòd Otto dixerit, Reges *mundi legibus*, *ſeculi legibus* non coërceri. At hoc quid eſt niſi Regem, non hîc puniri committentem in leges, quæ cæteros in hoc mundo ac ſeculo ſub ſupplicij pœnâ tenent; ſiue, non eo modò & metu aſtringi Regem ad leges, quo cæteri in hoc ſeculo & mundo mortales? Nimis liquet hanc Ottonis mentem eſſe; alioqui vt monuimus, non cohæreret Dauidis exemplum dicentis: *Tibi ſoli peccaui*, (neque enim ille *in mundi*, vt interpretaris, *leges*, *in ſeculi leges*, ſed in Dei leges, in legis Iudaicæ ſtatuta peccauerat) nec quod paulò pòſt Otto indefinitè ſubiungit, *Reges nullum præter Deum ſupra ſe habere, quem metuant.* Leges igitur mundi, ſiue ſeculi, ſunt apud Ottonẽ leges, quæ in hoc mũdo ſeruantur, & vt in hoc mũdo ſeruantur, nullo diſcrimine, inter Eccleſiaſticas atque Politicas. Qua ſignificatione dicit ibidem, quòd præter Reges *nulla inueniatur perſona mundialis, quæ mundi legibus non ſubiaceat.* Illud enim, *mundialis*, non ſignificat hominem ſecularem, ſeu vt vocant plerique, mundanum. omnes comprehendit qui in orbe, ſeu mundo ſunt. Id enim, *mundialis* ſeu *mundalis*, in noſtrorum Patrum barbarie ſignificabat. Ita Abbas Stadẽſis, in principio Chronici. *A primo parente hominum vſque ad Ninum, nullos actus rerum mundalium hiſtoriographi poſteris attulerunt.* Homo igitur mundialis apud Ottonem, quicumque in terris homo: mundi quoque lex, quæcunque lex in Orbe terrarum. Dicis tamen eum agere de legibus Politicis, *quibus ſine dubio ſubiecti Reges non ſunt ſubiectione coactiua.* Nimis es ambiguus in his verbis, *ſubiectione coactiuâ.* Nam ſi *coactionem* intelligis quæ ſpiritualibus perficitur pœnis, certum eſt Reges illi eſſe ſubiectos, cùm ab Eccleſia his mediis poſſint cogi, non modò ad præcepta Eccleſiæ, ſed etiam ad ciuiles illos actus, quos ipſe Rex aut patrare, aut omittere, ſine peccato non poſſit; verbi cauſa, vt ſtet pactis cum vicino Rege fœderibus, ne duello lites dirimi iubeat &c. In his & ſimilibus cogi Principes

poſſunt (ſed quando hæc poteſtas exercenda videat prudens Pontifex, prudens Paſtor fidelium) cogi, inquam, ſpiritualibus pœnis, cùm *hoc modo procedere valeat* Pontifex *ſuper quolibet criminali peccato* (vt ait Innocentius III. cap. Nouit. de Iudiciis) Sin de *coactione* agis, quæ temporalibus pœnis impletur, aio Regem nec ad ciuiles, nec ad Eccleſiaſticas leges ea coactione ſubiectum; cùm ſit hæc ipſa impunitas de qua iam iſti Patres. Alias vt iam ſæpè monuimus, abs re eſſet hoc Dauidis exemplum in Ambroſio, Hieronymo, hîc etiam in Ottone, qui hoc ipſo exemplo ſat docuit (quidquid dicas) ſe impunitatem Regum non ex legum parte reſtringere, ſed ex parte temporalis ſupplicij: cùm et politicæ nonnumquam leges ſint, quæ in conſcientia Reges teneant, vnde & Pontificiæ notionis eſſe poſſunt: & Eccleſiaſticæ nullæ, quæ illos ſæculari vindicta implicent. Quandoquidem Dauid in ſanctiſſima legis diuinæ capita, ſecurus ſupplicij per hominem infligendi, commiſit.

Quod ais ſcripſiſſe Ottonem de depoſitione Childerici, & Henrici IIII. omninò in vos pugnat: ſed alius quæſtioni illi locus. Quid de Henrico Quarto & Gregorio VII. ſenſerit, mox decimo Capite; de Childerico autem, 42. Capite agendum eſt. Illud hîc tantum noto, te quamuis nimiæ libertatis ad auxilia & teſtes pro Pontificis authoritate fingendum, non dicere tamen auſum, hanc Henrici Quarti per Gregorium VII. abdicationem, probatam fuiſſe ab Ottone, *ſed videri probatam.*

§. 8.

PROPTER *hæc teſtimonia*, inquis, *triomphat Barclaius, dicens: Si contrariæ opinionis aſſertores tot antiquorum Patrum teſtimonia, imò ſi vel vnum proferre poſſint, quo diſertè ſcriptum ſit Eccleſiam vel eius Caput Summum Pontificem habere temporalem illam poteſtatem in Reges & Principes ſæculares, & poſſe eos temporalibus pœnis quoquo modo directè ſcilicet vel indirectè coercere, aut Regno, Regnive parte mulctare, non equidem recuſabo quomi-*

nus lis tota ſecundum ipſos ſine prouocatione iudicetur.

Reſpondeo. Auctores à Barclaio producti, non diſertè ſcripſerunt Reges & Principes Chriſtianos, non poſſe ab Eccleſia vel eius Capite Summo Pontifice pœnis temporalibus directè vel indirectè coerceri, aut Regno Regnive parte mulctari: et ſi hoc diſertè ſcripſiſſent, poſſemus nos Tertulliano ab ipſo allato S. Cyprianum opponere, qui lib. 1. Epiſt. 3. iubet cum hæreticis nulla commercia copulari: quod anteà S. Irenæus Tertulliano antiquior docuerat lib. 3. cap. 3. aduerſus hæreſes, dicens, tantum Apoſtoli & horum diſcipuli timorem habuerunt, vt neque verbotenus communicarent alicui eorum, qui adulterauerant, veritatem: quemadmodum & Paulus ait, hæreticum hominem poſt vnam correptionem deuita: in quam ſententiam omnium Patrum teſtimonia poſſent adduci. Ex quibus apertè colligitur, hæreticum Regem ſi fieri poſsit, non eſſe ab Eccleſia tolerandum, ſed excommunicandum, & fidelem populum ab eius obedientia remouendum, ne cogatur ei ſeruire, quem vitare iubetur; neque cum eo commercia copulare, cũ quo ne colloquium quidem miſcere deberet. S. Ambroſio S. Gregoriũ Nazianz. opponeremus eius æqualem, qui in oratione ad populum timore perculſum, & Præſidem iraſcentem, comparauit ſpiritualem poteſtatem animæ, temporalem carni, ac docuit, ita ſubiectam eſſe debere poteſtatem temporalem ſpirituali, vt caro ſubiecta eſt animæ. Atque hoc ipſum eſt fundamentum ſententiæ noſtræ. S. Gregorio Turonico opponeremus S. Gregorium Romanum ætatis eiuſdem; qui vt ſuprà diximus in duobus priuilegiis illa verba appoſuit, ſi quis autem Regum, Antiſtitum, aut Iudicũ, aut quarumcunq; ſecularium perſonarũ, huius Apoſtolicæ authoritatis & noſtræ præceptionis decreta violauerit, honore ſuo priuetur. Denique Othoni Friſingenſi opponeremus Gregorium VII. centum ferè annis antiquiorem, qui diſertè ſcribit poſſe Regem ſæculi à Sede Apoſtolicâ certis de cauſis Regno priuari. Vide Epiſtolam eius ad Epiſcopum Metenſem. Opponeremus etiam S. Bernardum & Hugonem de Sancto Victore, qui Othonis tempore floruerunt, quorum teſtimonia in præfatione produximus. Opponeremus prætereà S. Thomam & S. Bonauenturam, qui Othone Friſingenſi non multùm ætate inferiores, ſed doctrinâ & ſanctitate longè ſuperiores, diſertiſsimè docent, quod Barclaius requirit. Vide teſtimonia ipſorum ſuprà allata.

Præterea quinque teſtimoniis veterum ſcriptorum opponeremus pluſquam ſeptuaginta teſtimonia ſcriptorum variarum ætatum. Denique quinque hominibus à Barclaio in teſtes adductis opponeremus decem Concilia, quorum duo generalia fuiſſe non dubium eſt: neque ideò Conciliis, præſertim generalibus, minus credendum eſt, quia poſteriora fuerunt: nam eadem eſt Eccleſia, & Conciliorum eadem eſt authoritas, ſiue priora ſint, ſiue poſteriora: & quemadmodum in Concilio Niceno poſt annos trecentos ab aduentu Domini licitum fuit Eccleſiæ ſcripturas de filij Dei conſubſtātialitate declarare, ac illam præcipuè, Ego & Pater vnum ſumus; ſic etiam licitum fuit poſt annos ſeptingentos eidē Eccleſiæ Scripturas de poteſtate ſummi Pontificis explicare, qualis illa eſt: Quicquid ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quicquid ſolueris ſuper terram, erit ſolutum. Quare ſi Barclaius pollicitationi ſuæ ſtare vellet, lis tota ſine prouocatione finita eſſet.

Ais igitur Auctores à Barclaio productos, non disertè ſcribere, Papam aut Eccleſiam, non poſſe Pontifices pœnis temporalibus coërcere. Atqui ſcribunt, *Principes ſecundos eſſe à Deo, poſt Deum primos, nullis ad pœnam vocari legibus, nullum præter Deum ſupra ſe habere. A nemine poſſe damnari, niſi ab eo qui ſe pronuntiauit eſſe Iuſtitiam, Pontifices denique eorum iuſſioni ſubiectos, & illis obedientiam debere.* Quid hæc omnia, niſi quod aſſerit Barclaius? At non disertè ſcripſerunt, Pontificem non poſſe Principes a Republicâ amouere. Quî verò id ſcripſiſſent, cùm necdum illius quæſtionis nomen eſſet? quî inquam nouitios hos errores, in quos ſciberent, diuinaſſent. Solus ex illis Otto poſt tam funeſtæ dominationis originem ſcripſit: de qua quid ſenſerit iam oſtendimus, & decimo Capite diſcutiendum eſt. Cæteros ſatis eſt id ſcripſiſſe, quæ ſtare ſine veſtræ opinionis ruinâ non poſſunt; vt eidem argumento ſuprà, Capite 3. §. 16. reſpondimus.

Et ſi hoc, inquis, *disertè ſcripſiſſent*, tamen Tertulliano, quem Barclaius affert, Cyprianus, & Irenæus poſſent opponi, qui dicunt cum hæreticis nulla commercia copulanda; debet igitur Eccleſia, quoties poteſt, ſubditos ab hæretici Principis obedientia abſoluere. Quid his abſurdius? cum nec Cyprianus nec

Irenæus de hæreticis Principibus ſcripſerint, qui & ipſi ſub infidelibus, ſub perſequutoribus vixere Principibus, magno iam & numeroſo fidelium grege, nec ab illorum deſciſcendum Imperio, aut exemplis docuerunt, aut ſcriptis. Quicunque non audiebant Eccleſiam, erant illis ex lege diuina, *ſicut Ethnici & Publicani.* Sed nec ab eiuſmodi impiorum commercio ſciebant abeundum, ſi fieret cum diuini præcepti diſpendio, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* cuius gratiam non poteſt facere Eccleſia, non illud abrogare. Et cùm non ſimpliciter & abſq, exceptione de lege diuina ſit ab hæreticorum abſtinere conſortio (alioqui nullo caſu hoc liceret: & porrò ſæpe licere conſtás eſt, vel ex locis vbi frequentiſſimus eſt hæreticorum numerus, ibique ex praxi Eccleſię) Sit verò ſimpliciter & abſque exceptione de lege diuina, parere Principibus; ſequitur hæreticis Principibus omnino parendum. quandoquidem, inquam, de diuina lege eſt omnibus legitimis Principibus obſequi, non autem de lege diuina omnium hæreticorum declinare commercium. Imò verò Ambroſius, Gregorius magnus, Gregorius Turonenſis, & Friſingenſis Otto, quos pro Regibus Barclaius laudat, ea tempeſtate ſcripſerunt, quo iam hæretici Principes à Pontificibus tolerati infeſtarant Eccleſiam. Et Almainus, De poteſt. Eccleſ. & laic. quæſtio. 2. Cap. 5. *Habetur*, inquit, *ex multis textibus, & ex practica, quòd familiares excommunicati poſſunt participare cum eo, ad minus in rebus ciuilibus. Ergo cum Rege excommunicato vaſalli & ſubiecti poſſunt participare, cùm ſint quodammodo ſerui eius. Nam obedientiam tenentur illi dare & exhibere.* & mox. *Opinio Doctoris ſimpliciter probabilior eſt, quòd nec per excommunicationem, nec alio modo, poteſt Papa Principem deponere à ſua dignitate imperiali & regali.* Neque verò, vel hodie, hæretici, aut quocunque modo excommunicati, etiamſi non Principes, ijs vitandi præſcribuntur *qui ante excommunicationem erant ſubiecti illis*; vt Doctores paſſim habent, & gloſſa in Capit. *Cùm deſideres*, De ſentent. excom. & Nauarrus, Capite 27. Enchiridij, Num. 27. Quod igitur de vitandis hæreticis illi, quos affers, Patres, de ijs intelligendum, quibus ciuili nullo iure adeſſe im-

ſe im-

ſe imperamur, vt inter cætera ex interpretatione verſuum habes, quos Doctorum vulgus iactat:

Hæc anathema quidem ſoluunt, ne poſsit obeſſe,
Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Quid tu hic porrò de hæreticis? An hæreticos tantùm Reges vis à Pontifice poſſe deponi? Imò & impios, & ſtolidos, & quacunque de cauſa Eccleſiæ nocuos. Imò omnes qui in vllam omnino ſanctionem commiſerint, quam Pontifex *ſub pœnâ priuationis Regni* obſeruari præceperit. Cuius miræ ſententiæ authorem facis Gregorium magnum, hoc ipſo paragrapho, & infrà Cap. 40. vbi dicendum vberius. Quid tu igitur in omnes eiuſmodi Reges ex Cypriano & Irenæo habes? quos hic Tertulliano opponis, de ſummâ & inuiolatâ Principum maieſtate dicenti.

A Tertulliano ad Ambroſium venis: Dicis te Gregorium Nazianzenum huic oppoſiturum, *qui*, inquis, *docuit ita ſubiectam eſſe debere poteſtatem temporalem Spirituali, vt caro ſubiecta eſt animæ.* At quàm nihil tale cogitarit Nazianzenus, imò quàm in contrariam iuerit partem, iam Cap. 2. §. vltimo oſtendimus. Sed quo genio, quaue ſpe, Gregorij Nazianzeni nomen tanquam aduerſum Principibus tuæ aciei miſcuiſti? quo aſſertore Barclaius non minus, quàm Tertulliano, aut Ambroſio, vti poterat, niſi amaſſet breuis eſſe. Nam ſic ille (vt ſuprà retulimus) in eadem oratione ad Ciues Nazianz. *Iam vero inter cæteras noſtræ doctrinæ leges, hanc quoque habemus cum primis laudandam, & à Spiritu, qui id, quod præſtare poſſumus, cum eo quod pulchrum & honeſtum eſt, explorauit legeque ſanxit, præclarè conſtitutam, qua vt ſerui heris ſuis, & vxores viris, & Eccleſia Chriſto, & diſcipuli magiſtris ac Paſtoribus dicto audientes eſſe atque obtemperare iubentur; ita nobis etiam præſcribitur, vt ſublimioribus poteſtatibus pareamus, non ſolùm propter iram ſed etiam propter conſcientiam, vt qui pendendo tributo ſimus obnoxij.* Ex his habes, Bellarmine, tùm à ſpiritu ſancto conſtitui vt Chriſto Eccleſia, & Principibus pareant ciues: Tùm illa Apoſtoli verbis: *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit,* de ſæculi Principibus intelligenda, quibus etiam ſubdantur Sacer-

dotes; cùm his poteſtatibus pendi tributum Gregorius afferat, & ſe in obnoxiorum numerum ſponte includat. Hoc porrò quàm ridiculum, Bellarmine, ſi aut Pontifici tunc licitum, aut hodie Epiſcopis, abdicare ſuos Reges? quid hoc, inquam, niſi Apoſtoli verba ridere, ſi dicas poſſe ab Epiſcopis Principes temporales poteſtate temporali vlla de cauſa priuari, quibus Principibus, vt ſummis poteſtatibus, temporaliter obſequi illi iidem Epiſcopi, etiam propter conſcientiam, ab Apoſtolo Paulo iubentur? Ecce vt præuaricatur iſte Gregorius, quem in veſtras ſollicitaueras partes. & ſe authorem negat opinionis, quam veluti ex illo deductam, ais *ipſumeſſe fundamentum ſententiæ veſtræ.* At quæ ædes huius fundamenti vitio non eant in ruinam!

S. Gregorio Turonico opponis S. Gregorium magnum *ætatis eiuſdem.* qua cauſa non ſat ſcio; cùm toties in te pugnet, niſi vt placatum tibi fingas, communi eorum fraude qui magnarum inimicitiarum famam declinant: Quàm pro Regibus faciat, Cap.3.S.17. & 18. ſatis actum. De his autem, quæ ex illo obiicis, Cap. 40. dicendum eſt. Sed quando Ludimagiſter veluti paria componebas; qui in mẽtem tibi venit duos earundem partium viros in mutuã litem armare? Barclaius Gregorium Magnum, & Gregorium Turonicum pro Regibus in teſtes produxerat. Tu ſingulis à Barclaio allatis æmulum opponere inſtituis; & tamen Gregorio Turonico Gregorium Magnum, licet commilitonem opponis, Gregorio Magno nullum.

Denique Othoni Friſingenſi, inquis, *opponeremus Gregorium VII. &c.* Qui hi ludi, Bellarmine? Diſceptationis noſtræ caput eſt, & ad omne præiudicium idoneum, an Gregorius VII. potuerit iure Henricum de ſolio deiicere. nõ potuiſſe Barclaius Ottonis authoritate firmauit; tu contra Ottonem ipſius Gregorij verba producis. O te mirum artificem! quaſi aut aliquis de Gregorij VII. mente dubitet; aut cùm quæritur de temporali Pontificum poteſtate in Reges, ille Pontifex qui eam ex profeſſo aſſeruit, ſit inter Iudices collocandus. Si aptus in hanc rem iſte Gregorius Iudex; cauſa omninò cecidimus; fruſtra aliũdè argumenta quæritas, vt argumenta inuenias fruſtra Scriptu-

ras, & veritatem torques. De S. Bernardo, de Hugone, de S. Thoma, S. Bonauentura, quorum nuda in Ottonem nomina affers, nos iam in Prolegomenis fusè.

Demum ais, te his quinque teſtimoniis veterum Scriptorum, quos profert Barclaius, oppoſiturum *pluſquam ſeptuaginta teſtimonia Scriptorum variarum ætatum*. Debueras ſcribere, *inferiorum ætatum*. Nam quos producit Barclaius, extra omnem ſortem & litem ſunt; magna nomina, primorum temporum, ab omnibus inculpatæ in hac parte doctrinæ: de illis quos, Bellarmine, pro te affers; de Conciliis etiam, cæteriſque ad capitis huius finem, nos iam ſatis, & in Prolegomenis, & Cap. 3. §. 16. ſub finem.

CAPVT IX.

Poſteriorum ſæculorum Principes non potuiſſe facilius per Eccleſiam regno priuari, quàm illos antiquos, Iulianum, Valentem, &c. Henricum IV. primum Imperatorum eſſe, quem Pontifices excommunicare aut deponere aggreſſi ſint; non Arcadium, non Leonem Iſauricum. De Gregorij VII. ſententia in Henricum IV. De Gregorij ſucceſſoribus. Abbas Vrſpergenſis falsò à Bellarmino allegatus. Refutati, aut explicati Auctores, quos recenſet Bellarminus pro Gregorij in Henricum ſententiâ. Auguſtini ſententia, de non excommunicandis qui habent ſociam multitudinem in peccato, & peccati defenſione. Quàm alieno ſenſu eam exponat Bellarminus, ne pugnet cum facto Gregorij VII. excommunicantis Henricum Imperatorem. Num Gregorium in obitu pœnituerit excommunicati & depoſiti Henrici.

Bellarminus hunc titulum ſcripſit,

An potuerint poſteriores Principes ſine detrimento populi per Eccleſiæ auctoritatem Principatu priuari: & ſimul, iuſtane an iniuſta fuerit Gregorij VII. ſententia in Henricum Imperatorem.

§. I.

I*N capite nono,* inquis, *Barclaius aggreditur demonſtrare falſam eſſe illam alteram partem ſententiæ Franciſci Romuli, quòd videlicet Eccleſia ſine detrimento populi potuerit Regno, vel parte Regni priuare Childericum, Leonem, & Henricum: probat autem id eſſe falſum, quia Henricum IIII. Imperatorem Gregorius VII. Papa non ſine ma-*

gno populi detrimento depoſuit, cùm, Ottone Friſingenſi auctore, inde nata ſint bella, ſchiſmata, & alia genus multa. Sed Franciſcus Romulus non de vno Henrico locutus eſt, ſed de Leone quoque & Childerico. Conſtat autem Leonem Iſauricum Imperatorem parte imperij mulctatum ſine vllo populi detrimento: quod idem manifeſtiſſimè conſtat de Childerici Regis depoſitione, & Pipini exaltatione. ad quæ duo exempla Barclaius nihil habuit quod reſponderet; ideò ſilentio illa inuoluens in ſolo Henrico demoratus eſt. Quia ſi addamus etiam tranſlationem Imperij à Græcis ad Francos ſine populi detrimento à Leone III. Pontifice factam, completus erit numerus ternarius exemplorum, quæ Franciſcus Romulus adferre voluit.

Fruſtrà hoc pro Franciſco Romulo patrocinium; cuius & vana ratio & exempla rationis. Quæ tu omnia non altius tegis, quàm ſub nebulâ lineâ. Neque Barclaius illius diſcrimen inter Principes veterum & poſteriorum ætatum arguit, quòd vnus modò Henricus non potuerit, ſed quod propemodum nulli, in quos ſtrictus Pontificis ille enſis, abſque ingenti clade populi moueri à ſua dignitate.

Ait Romulus (aut tu verius perſonâ Romuli alter) Eccleſiam ſuâ poteſtate in Principes vſam, vbi hoc potuit *cum ipſorum Principum ſpirituali vtilitate, vel certè ſine detrimento & pernicie populorum.* Narra porrò has fabulas in omni ignaris hiſtoriâ. Nam vt de Henrico IV. ſileam, neque Fredericus II. Imperator, neque Philippus Pulcher Francorum Rex, aut hoc ſæculo Ludouicus XII. Franciæ, Henricus VIII. & Elizabetha Angliæ, cum ipſorum ſpirituali vtilitate, aut ſine detrimento populorum à Pontificibus potuere coërceri; omni, inquam, hiſtoriæ fidem abroget, qui hos credat faciſius ab Eccleſiâ in ordinem redigi, quàm Iulianum aut Valentem potuiſſe. Affers tamen Leonis Iſaurici, Henrici IIII. Imperatorum, & Childerici Regis exemplum. Ais illos facilè per Eccleſiam à Regno amotos. At hoc etiamſi verum eſſet, cum ſint alij, & quidem multo plures, quos neque cum eorum ſpirituali vtilitate, neque ſine ſummo detrimento, & pernicie populorum, de Principatu Pontifices tentauerunt eiicere, ſemper corruet hæc tua diuer-

ſitatis ratio inter primos illos in naſcenti Eccleſiâ Principes, eóſque qui multò pòſt ſucceſſerunt. Neque enim de Leone tantùm, Henrico, & Childerico, quos in exemplum conſtituis, ſed de omnibus loqui te certum eſt, qui Pontificum ſententiis abdicati. Dicis enim, Eccleſiam toleratis primorum temporum Principibus, tunc demum hac poteſtate vſam vbi id potuit cum ipſorum Principum ſpirituali vtilitate, vel certè ſine detrimento & pernicie populorum. Sed Leone & Childerico omiſſis, Barclaius in Henrico IIII. conſtitit, non quod vt ais *nihil haberet quod reſponderet, & ideò ſilentio illa exempla inuolueret.* Sed quod nec ad hanc Pontificis poteſtatem facerent, & prætereà quadrageſimo primo & quadrageſimo ſecundò capitibus excutienda ſeruarentur.

Cui verò ſtomachum tua verba non moueant; *quid ſi addamus*, inquis, *etiam tranſlationem Imperij à Græcis ad Francos ſine populi detrimento à Leone III. Pontifice factam, completius erit numerus ternarius exemplorum, quæ Franciſcus Romulus adferre voluit.* Nimirum quia Henricum IIII. nunquam probes ſine populorum detrimento coërcitum, in eius locum tranſlationem Imperij à Græcis ad Frācos ſubſtituis. Quid deinde? An hoc vnum ſub Fr. Romuli nomine voluiſti, Pontifices ter duntaxat coërcuiſſe Principes ſine populorum detrimento, quos certum eſt multò ſæpius ea poteſtate eſſe vſos? Igitur aut errarunt quoties illud ab iis actum ſine ſpirituali vtilitate Principum, & cum damno populorum; aut non erraſſet primæua Eccleſia idipſum moliens cum ſimili populorum detrimento. Si concedis malè ab illis actum, qui Principes coërcuerunt cum eiuſmodi detrimentis, damnas palàm Gregorium VII. Innocentium IIII. Iulium II. Paulum III. quorum ſententias in Principes diri turbines ſecuti ſunt, cædes, bella, ſchiſmata, hæreſes, omnium rerum confuſio. Sin' illos excuſas, eâdem operâ accuſas priſcos Patres; deſtruiſque diuerſitatis rationem, quam conſtitueras. Nam interrogatus, cur tolerauerint hæreticos, Apoſtatas Reges, hanc ſcilicet cauſam affers, quòd non potuerint hoc iudicio in eos agere, cum eorum ſpirituali vtilitate, vel ſine detri-

mento populorum. Vide quàm liquido tibi cõſtes. Quod eſt ad Leonem Tertium; iam oſtendimus (Cap. 4. §. 6.) hanc tranſlationem Imperij nihil in Principum iura eſſe.

§. 2.

Q*VIA tamen Barclaio,* inquis, *placuit de ſolius Henrici depoſitione Franciſcum Romulum reprehendere, quaſi vel hiſtorias ignorauerit, vel alia de cauſa mentiri voluerit. Reſpondeo, detrimenta aliqua populum Chriſtianum accepiſſe ex Henrici excommunicatione & depoſitione, ſed emolumenta maiora detrimentis fuiſſe, vt non immeritò dici poſſit ſine detrimento populi rem illam eſſe peractam; neque enim detrimentum pati dici poteſt, qui iacturam facit frumenti, quod ſeminando ſpargit in ſulcos, ſi tempore meſſis multiplicatum cum exultatione reportet. Vidit Gregorius Pontifex ſanctus, & ſapiens plenas eſſe prouincias concubinariis & ſimoniacis; animaduertit Imperatores contra Canones ſacros, ac præcipuè Octauæ Synodi generalis, inueſtituras Epiſcopatuum & Monaſteriorum ſibi vendicaſſe. Adiecit animum ad Eccleſiam repurgandam, & liberandam: & quamuis per multas moleſtias, & pericula, partim per ſe, partim per ſucceſſores, quod voluit ad felicem exitum perduxit. Nam & Sacerdotibus abſtulit concubinas, & beneficia Eccleſiaſtica, vt gratis darentur & acciperentur effecit, &, quod erat omnium difficillimum, inueſtituras Eccleſiarum Henrico V. Henrici IV. filio, Calixto II. Pontifici liberè renunciante, recuperauerit. Id quod ſine manifeſtis ſignis, & prodigiis cœleſtibus factum non fuiſſe teſtatur Abbas Vrſpergenſis in Chronico.*

Ignoſco naturali ſtudio, quo propugnas Romuli integritatem. Sed hoc tui ſtudium quò te ducit? falſum in primis *Barclaio placuiſſe de ſolius Henrici depoſitione Franciſcum Romulum reprehendere.* Totam enim eius rationem damnauit, vt ineptam; tam Henrici IV. quàm Philippi pulchri exemplo. De Leone, & Childerico, loqui omiſit, res nimirum duobus ſupremis capitibus agitandas. Sed his miſſis redeamus ad Henricum. Dixeras ſub Romuli nomine, eum ab Eccleſiâ coercitum *ſine detrimento*

& pernicie populorum. Barclaius id ex hiſtoriis falſi conuincit, quæ illius temporis tempeſtates, bella, ſtrages miſerabili ſtylo deflent. Tu reſpondes, populum quidem aliqua detrimenta accepiſſe; *ſed emolumenta maiora, vt non immeritò dici poſſit ſine detrimento populi rem illam eſſe peractam.* O egregiam rationem! Atqui hanc differentiam conſtituis, inter Conſtantium, Valentem, Heraclium, &c. & Henricum I V. cæteróſque recentium temporum Reges, quòd illi ſine detrimento non potuerint coerceri, iſti potuerint. Quid per detrimentum intelligis, niſi cædes, incendia, *mala, ſchiſmata, tam animorum, quàm corporum pericula?* quæ omnia per Henrici abdicatiónem contigiſſe teſtis eſt cum innumeris aliis noſter Otto? Aut quid grauius accidiſſet ſi Iulianum & Valentem depoſuiſſet Pontifex, illique armis tuti infeſtaſſent Eccleſiam? Nam ſi ideò tam animorũ quàm corporum nata eſſent pericula, at tandẽ, emergentibus Eccleſiæ rebus, quas nulla vis humana deducet in profundum, habuiſſet hæc tua ſubtilitas locum, nempè vt diceretur, Eccleſiæ defenſa authoritas; ideo promota Religio: quæ interuenerant damna ſementis inſtar eſſe, nec in tanti emolumenti, tanquam meſſis, comparatione numeranda. Audi verò quàm grauia, quàm funeſta, abdicatio Henrici pepererit. *Quanta autem, mala*, inquit, Otto, *quot bella, bellorúmque diſcrimina, inde ſubſecuta ſunt, quoties miſera Roma obſeſſa, capta, vaſtata, quòd Papa ſuper Papam, ſicut Rex ſuper Regem poſitus fuerit, tædet memorare. Denique tot mala, tot ſchiſmata, tot tam animarum, quàm corporum pericula, huius tempeſtatis turbo inuoluit, vt ſolus ex perſecutionis immanitate ac temporis diuturnitate, ad humanæ miſeriæ infelicitatem ſufficeret comprobandam. Vnde à quodam Eccleſiaſtico Scriptore denſiſſimis Ægypti tenebris comparatur.* Cùm igitur damna maiora eſſe non potuerint Conſtantij aut Iuliani temporibus, quàm Henrici; Eccleſiæ autem vtilitas & victoria vtrobique æqualis; quâ libertate dicere auſus es, illos non coërcitos, ne populus detrimentum caperet: hunc verò redactum in ordinem, quòd hoc ſine populi detrimento liceret?

Iam memoras Gregorij V I I. in Eccleſiam ſtudia. Voluiſſe eum

cum ais ſui temporis vitiis occurrere. Vidiſſe, *plenas eſſe prouincias concubinariis, & ſimoniacis*; Imperatores quoque contra ſacros Canones ſibi *inueſtituras* Epiſcopatuum, & Monaſteriorum vendicare. Itaque adieciſſe animum ad repurgandam Eccleſiam. Quis non laudaret mirificè, legitimis rationibus incumbentem in has curas? Sed mala, iuxtà Apoſtolum, non ſunt facienda, vt inde bona eueniant. Spiritualibus modis coërcere Eccleſiæ hoſtes licuit; non in ſæculi Principem ſæculare vſurpare Imperium. Addo, diſcordiæ inter Gregorium & Henricum originem longè aliam extitiſſe (*Otto Cap.34. lib.6 Chroni. & de geſt. Frid. lib.1. Cap.1.*) quòd nempè Gregorius *abſque conſenſu Regis per electionem conſtitutus fuerat*; cùm Henricus diceret, quòd *tāquam Rex & Patricius primus in electione ſuæ Vrbis Epiſcopi eſſe deberet*. Gotfrid. Viterbienſis (Chroni. part.17.) *Anno 2. Alexander Papa decedit, & Aldibrando Archidiacono ſuo, qui Gregorius VII. fuit, Apoſtolatum reliquit. Quod quia ſine Imperatoris conceſſione actum eſt, ſchiſma grauiſſimum narratur exortum.* Et hæc quidem diſcordia quoad ſpeciē parùper extincta, mox cineres habuit quæ ſequens incendiū facillimè conceperunt. Plura nos ſuprà de diſſidij cauſis inter Gregorium & Henricum, Cap.4. §. 7. Sed & horū ac ſuperiorum temporū infelix licentia, ſat teſtātur, Bellarmine, non à Gregorio factū, vt Clerici nec à ſimoniâ, nec à fornicatione laborent. Vtinam atrociſſimus turbo ſaltem tantæ fœlicitatis effectu tot malorum memoriam leniuiſſet!

§. 3.

SED *libet iam per partes*, inquis, *diſcutere, quæ Barclaius aduerſus Gregorium VII. ex Othene Friſingenſi, aliiſque auctoribus annotauit. Primum igitur adfert illa verba Othenis Friſingenſis lib. 6. ca. 35. lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & nuſquam inuenio quemquam eorum ante hunc (Henricum IIII.) à Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno priuatum; niſi fortè quis pro anathemate habendum ducit, quòd Philippus ad breue tempus à Romano Epiſcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodoſius à B. Ambroſio propter cruentam cædem à liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit.*

Reſpondeo. Fuit quidem Otho Friſingenſis doctrina, moribus, & nobilitate inſignis: ſed tamen legendo & relegendo non inuenit omnia. Nam Archadium Imperatorem ab Innocentio I. Pontifice propter eiectionem S. Ioannis Chryſoſtomi, excommunicatum fuiſſe teſtatur Nicephorus lib. 13. cap. 34. qui & ſententiam ipſam excommunicationis ad verbum recitat: eiuſdem excommunicationis meminit Gregorius VII. in epiſtola ad Epiſcopum Metenſem. Leonem quoque Iſauricum Imperatorem à Gregorio II. & rurſum à Gregorio III. excommunicatum propter hæreſim Iconomachorum, & vectigalibus Italiæ priuatum, teſtantur Hiſtorici Græci, & Latini, vt ſuprà demonſtrauimus. »

» Imò ipſe legendo & relegendo plura ſæpe & tibi & incautis videris inueniſſe, quàm quę ſcripta fuerunt aut reſcripta. Ignoſce plus Ottoni quam tibi in hiſtoriâ credentibus, cùm ille omnium temporum Chronicon ſedulâ diligentiâ ſanctâque conſcripſerit fide. De Leonis Iſaurici hæreſi ſcripſit, & de auerſione animi Gregorii Papæ. In illis tamen rebus, de Leone excommunicato aut depoſito, nullũ verbũ; licet dicat, quòd *Gregorius Papa Italiã ab eius imperio recedere perſuaſit*; vt optimo iure hîc ſcripſerit Gregoriũ VII. primum eſſe, qui Imperatorem *regno priuauerit*; ſi is iuſſu & imperio in Henricum, ille monitis ac ſuaſu in Leonem eſt inuectus. Et nos fusè de Leone, Cap. 41.

Veniamus ad Arcadium, Quis dubitet ementitam de eius excommunicatione hiſtoriã? nemo celebrium Antiquorũ meminit. Et quis credat rem tam ſingularem, tam ſeriã, à tot hiſtoriarum auctoribus eſſe omiſſam? Socrates eorũdem temporũ ſcriptor, in Chryſoſtomi vitâ plus mediam partem libri quinti impendit (à Cap. 14. ad 22.) de excommunicato Arcadio altum ſilentium. Sozomenus eadem fusè, & in Chryſoſtomi laudem; nihil magis de excommunicato Arcadio. Imò contrà (lib. 8. ca. 26.) Innocentij I. Pontificis refert Epiſtolas, vnam ad B. Chryſoſtomum, aliam ad Clericos Chryſoſtomo adhærentes. In illis num quæſo de excommunicando Imperatore, aut de abdicando, ſermo? Totæ penè impenduntur, vt viros pios ad *coronam patientiæ* excitet. Quod eſt amplius; habemus in Cedreno (quo Chryſoſtomi ſtudioſior nemo) Innocentij Papæ epiſtolam ad

Arcadium, liberam, atrocem, illam ipſam in qua deinde corrupta, & ad arbitrium aucta, quidam nouitij excommunicationem inſeruerunt. At in Cedreno nihil eiuſmodi; licet, inquam, eam epiſtolã referat, *Vox ſanguinis fratris mei Ioannis contra te Imperator Deũ appellat, &c.* in qua deinde ſi diis placet Nicephorus excommunicationis verba inuenit. Ecquis credat omiſſurum hæc Cedrenum, cùm antiquior, cùm ſtudioſus Chryſoſtomi, cùm illam ipſam referret Epiſtolam? omiſſurum Zonaram, omiſſuros priſcos illos Sozomenũ & Socratem? Sed nec Otto (in Chron. lib. 4. cap. 19.) aliud Innocentium I. in Chryſoſtomi negotio egiſſe teſtatur, quàm quòd aduerſus eum acta *improbauit, ac Clero ne alium eligerent ſcripto demandauit.* Nec qui *Pontificum vitas* ſcribunt, de excommunicato per Innocentium I. Arcadio meminerunt. Et Nicephorus, vnde id hauſerit, vnde illi hæc ad verbum excommunicatio, ab antiquioribus ignorata, omnino reticuit. Niſi id illi fortè à Gregorio VII. qui hoc cõmento, ſibi ſcilicet propitio, vſus, in ſua ad Epiſc. Metenſem epiſtolã, nec teſtimonijs antiquorum nec monimentis nixus. Vnde & ab Ottone hæc de Arcadio fabula (ita eam vocat Onuphrius) non ignoratur, ſed negligitur. Niſi tibi credibile iſtam Gregorij VII. ad Metenſem Epiſcopum Epiſtolam (vbi de hoc Arcadio) non perueniſſe in manus Ottonis, hominis diligentis, ſcribentis eodem ſæculo, & quidem de controuerſia inter Gregorium & Henricum.

Neque putes Ottonem ſolum teſtem, quo probemus Henricum IIII. Imperatorum primum eſſe, cui Romani Pontifices abrogarint Imperium. Audi Gotefridũ Viterbienſem (Chroni. parte XVII.) *Ante hunc Imperatorem* Henricum IV. *non legimus aliquem à Romano Pontifice excommunicatum, aut Imperio priuatum.* Audi Trithemiũ in Chronic. Hirſaugienſi, ad annum M.C.VI. *Ipſe autem primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus.* Addamus Onuphrium Panuinium (lib. 4. de varia creat. Roman. Pontif.) *Nam etſi antè Romani Pontifices, tanquam religionis Chriſtianæ capita, Chriſtique Vicarij, & Petri ſucceſſores colerentur, non tamen eorum authoritas vltrà protendebatur, quàm in fidei dog-*

matibus vel aſſerendis, vel tuendis. Ceterum Imperatoribus ſuberant, ad eorum nutum omnia fiebant: ab eis creabantur: de iis iudicare, vel quicquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII. armis Normanorum fretus, opibus Comitiſſæ Malthidis mulieris per Italiam potentiſſimæ confiſus, diſcordiaque Germanorum Principum bello ciuili laborantium inflammatus, præter maiorum morem, contempta Imperatoris authoritate, & poteſtate, cùm ſummum Pontificatum obtinuiſſet, Cæſarem ipſum à quo ſi non electus, ſaltem confirmatus fuerat, non dico excommunicare, ſed etiam regno Imperioque priuare auſus eſt. Res ante ea ſecula inaudita. Nam fabulas, quæ de Arcadio, Anaſtaſio, & Leone Iconomacho circumferuntur nihil moror.

Lege igitur & relege cum Ottone hiſtorias; ſcieſq; ante Henricum IV. neminem Imperatorum à Pontifice in ordinem eſſe redactum.

§. 4

DEINDE *Barclaius*, inquis; *ex eodem Ottone commemorat mala quæ ob excommunicationem Henrici* IV. *Imperatoris Eccleſiæ acciderunt, bella videlicet, ſchiſmata, exilium Papæ, cædem Rudolphi Imperatoris à Gregorio electi, & alia id genus: & iis commemoratis exclamat: Hoccine eſt Principem ſine detrimento populi coërcere.*

Reſpondeo. Quando Euangelium Chriſti prædicari cœpit ab Apoſtolis in Hieruſalem, coorta eſt perſecutio magna in Eccleſiam; Stephanus lapidatus, Iacobus capite cæſus, Petrus coniectus in carcerem, fideles diſperſi per varias regiones: quando verò prædicari cœpit idem Euangelium inter gentes, commotum eſt Imperium vniuerſum Romanum, perſecutiones exortæ grauiſſimæ, direpta bona, incenſæ Eccleſiæ, ſtrages ſanctorum toto orbe terrarum incredibiles factæ; quæro igitur an Euangelium cum detrimento, an cum ſalute populorum prædicatum ſit? ſi carnis oculis res conſideretur, videbitur Euangelium non ſalutem, ſed perniciem populis attuliſſe. Sed ſi mentis oculo fidei lumine repurgato res eadem ſpectetur, perſpicuè apparebit idololatriam fuiſſe

de mundo pulſam, Eccleſiam propagatam, Martyres coronatos, denique bona omnia per Euangelium ad nos veniſſe. Tale aliquid (vt paulò ante diximus) accidit Eccleſiæ, cùm Papa Gregorius Henricum Imperato*rem excommunicatione coërcuit.*

Age igitur, Bellarmine, ſi hæc omnia non vocas *detrimentum*, qui dicere auſus, priſcos Imperatores ſine detrimento non potuiſſe ab Eccleſia coërceri, recentiores potuiſſe? quæ maiora detrimenta priſci illi Eccleſiæ, quæ maiora Reip. infudiſſent? ſed rem actam hoc capite, §. 2. non hic ago.

§. 5.

Pergit Barclaius; inquis, *& factum Gregorij his verbis reprehendit: Fieri poteſt vt bono id animo fecerit Gregorius (Deus de intentione iudicet) at fieri non poteſt, vt rectè, prudenter, vt ex officio fecerit, & quin largiter errauerit more, & conſilio humano; cùm id ſibi tribueret, quod ſuum ſane non erat; deponendi ſcilicet & abdicandi Imperatoris munus, inque eius locum, alterius ſubſtituendi poteſtatem: & infrà: Culpa igitur Gregorij Papæ permagna mihi in hoc negotio videtur.*

Reſpondeo. Satis audacter Barclaius in Chriſtum Domini, & ſuum atque omnium Chriſtianorum iudicem ſententiam tulit: nec ſaltem dubitando vel ſuſpicando, vel opinando locutus eſt; ſed præciſè & abſolutè quaſi de re explorata, & certa pronunciauit, fieri non poſſe vt Gregorius in hac re iuſte prudenterque ſe geſſerit.

Cur non addebas, Bellarmine, quod apud Barclaium ſequi vides, ita ſe geſſiſſe Gregorium, *ac ſi ad eum Regni illius humani dominium pertinuiſſet. Quod ſatis verſiculus ille indicat ab Ottone relatus, & à nobis ſuprà tranſcriptus.*

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

Hunc quidem verſiculum coronæ inſculptum, quam Gregorius Rudolpho tranſmiſit, non teſtatur vnus Otto, ſed & omnes penè qui de illo æuo ſcripſerunt. Helmodus Presbyter (in Chron. Sauorum lib. 1. Cap. 28.) paulo aliter refert.

Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam.

An hoc rectè Gregorius, prudenter, & ex officio?

Irenæus de hæreticis Principibus ſcripſerint, qui & ipſi ſub infidelibus, ſub perſequutoribus vixere Principibus, magno iam & numeroſo fidelium grege, nec ab illorum deſciſcendum Imperio, aut exemplis docuerunt, aut ſcriptis. Quicunque non audiebant Eccleſiam, erant illis ex lege diuina, *ſicut Ethnici & Publicani.* Sed nec ab eiuſmodi impiorum commercio ſciebant abeundum, ſi fieret cum diuini præcepti diſpendio; *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* cuius gratiam non poteſt facere Eccleſia, non illud abrogare. Et cùm non ſimpliciter & abſq; exceptione de lege diuina ſit ab hæreticorum abſtinere conſortio (alioqui nullo caſu hoc liceret: & porrò ſæpe licere conſtās eſt, vel ex locis vbi frequentiſſimus eſt hæreticorum numerus, ibique ex praxi Eccleſię) Sit verò ſimpliciter & abſque exceptione de lege diuina, parere Principibus; ſequitur hæreticis Principibus omnino parendum. quandoquidem, inquam, de diuina lege eſt omnibus legitimis Principibus obſequi, non autem de lege diuina omnium hæreticorum declinare commercium. Imò verò Ambroſius, Gregorius magnus, Gregorius Turonenſis, & Friſingenſis Otto, quos pro Regibus Barclaius laudat, ea tempeſtate ſcripſerunt, quo iam hæretici Principes à Pontificibus tolerati infeſtarant Eccleſiam. Et Almainus, De poteſt. Eccleſ. & laic. quæſtio. 2. Cap. 5. *Habetur*, inquit, *ex multis textibus, & ex practica, quòd familiares excommunicati poſſunt participare cum eo, ad minus in rebus ciuilibus. Ergo cum Rege excommunicato vaſalli & ſubiecti poſſunt participare, cum ſint quodammodo ſerui eius. Nam obedientiam tenentur illi dare & exhibere.* & mox. *Opinio Doctoris ſimpliciter probabilior eſt, quòd nec per excommunicationem, nec alio modo, poteſt Papa Principem deponere à ſua dignitate imperiali & regali.* Neque verò, vel hodie, hæretici, aut quocunque modo excommunicati, etiamſi non Principes, ijs vitandi præſcribuntur *qui ante excommunicationem erant ſubiecti illis*; vt Doctores paſſim habent, & gloſſa in Capit. *Cùm deſideres*, De ſentent. excom. & Nauarrus, Capite 27. Enchiridij, Num. 27. Quod igitur de vitandis hæreticis illi, quos affers, Patres, de ijs intelligendum, quibus ciuili nullo iure adeſſe im-

ſe imperamur, vt inter cætera ex interpretatione verſuum habes, quos Doctorum vulgus iactat:

Hæc anathema quidem ſoluunt, ne poßit obeſſe,
Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Quid tu hîc porrò de hæreticis? An hæreticos tantùm Reges vis à Pontifice poſſe deponi? Imò & impios, & ſtolidos, & quacunque de cauſa Eccleſiæ nocuos. Imò omnes qui in vllam omnino ſanctionem commiſerint, quam Pontifex *ſub pœnâ priuationis Regni* obſeruari præceperit. Cuius miræ ſententiæ authorem facis Gregorium magnum, hoc ipſo paragrapho, & infrà Cap. 40. vbi dicendum vberius. Quid tu igitur in omnes eiuſmodi Reges ex Cypriano & Irenæo habes? quos hic Tertulliano opponis, de ſummâ & inuiolatâ Principum maieſtate dicenti.

A Tertulliano ad Ambroſium venis: Dicis te Gregorium Nazianzenum huic oppoſiturum, *qui*, inquis, *docuit ita ſubiectam eſſe debere poteſtatem temporalem ſpirituali, vt caro ſubiecta eſt animæ*. At quàm nihil tale cogitarit Nazianzenus, imò quàm in contrariam iuerit partem, iam Cap. 2. §. vltimo oſtendimus. Sed quo genio, quaue ſpe, Gregorij Nazianzeni nomen tanquam aduerſum Principibus tuæ aciei miſcuiſti? quo aſſertore Barclaius non minus, quàm Tertulliano, aut Ambroſio, vti poterat, niſi amaſſet breuis eſſe. Nam ſic ille (vt ſuprà retulimus) in eadem oratione ad Ciues Nazianz. *Iam verò inter cæteras noſtræ doctrinæ leges, hanc quoque habemus cum primis laudandam, & à Spiritu, qui id, quod præſtare poſſumus, cum eo quod pulchrum & honeſtum eſt, explorauit legeque ſanxit, præclarè conſtitutam, qua vt ſerui heris ſuis, & vxores viris, & Eccleſia Chriſto, & diſcipuli magiſtris ac Paſtoribus dicto audientes eſſe atque obtemperare iubentur; ita nobis etiam præſcribitur, vt ſublimioribus poteſtatibus pareamus, non ſolùm propter iram ſed etiam propter conſcientiam, vt qui pendendo tributo ſimus obnoxij.* Ex his habes, Bellarmine, tùm à ſpiritu ſancto conſtitui vt Chriſto Eccleſia, & Principibus pareant ciues: Tùm illa Apoſtoli verbis: *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, de ſæculi Principibus intelligenda, quibus etiam ſubdantur Sacer-

dotes; cùm his poteſtatibus pendi tributum Gregorius aſſerat, & ſe in obnoxiorum numerum ſponte includat. Hoc porrò quàm ridiculum, Bellarmine, ſi aut Pontifici tunc licitum, aut hodie Epiſcopis, abdicare ſuos Reges? quid hoc, inquam, niſi Apoſtoli verba ridere, ſi dicas poſſe ab Epiſcopis Principes temporales poteſtate temporali vlla de cauſa priuari, quibus Principibus, vt ſummis poteſtatibus, temporaliter obſequi illi ijdem Epiſcopi, etiam propter conſcientiam, ab Apoſtolo Paulo iubentur? Ecce vt præuaricatur iſte Gregorius, quem in veſtras ſollicitaueras partes. & ſe authorem negat opinionis, quam veluti ex illo deductam, ais *ipſum eſſe fundamentum ſententiæ veſtræ*. At quæ ædes huius fundamenti vitio non eant in ruinam!

S. Gregorio Turonico opponis S. Gregorium magnum *ætatis eiuſdem*. qua cauſa non ſat ſcio; cùm toties in te pugnet, niſi vt placatum tibi fingas, communi eorum fraude qui magnarum inimicitiarum famam declinant: Quàm pro Regibus faciat, Cap. 3. §. 17. & 18. ſatis actum. De his autem, quæ ex illo obiicis, Cap. 40. dicendum eſt. Sed quando Ludimagiſter veluti paria componebas; qui in mẽtem tibi venit duos earundem partium viros in mutuã litem armare? Barclaius Gregorium Magnum, & Gregorium Turonicum pro Regibus in teſtes produxerat. Tu ſingulis à Barclaio allatis æmulum opponere inſtituis; & tamen Gregorio Turonico Gregorium Magnum, licet commilitonem opponis, Gregorio Magno nullum.

Denique Othoni Friſingenſi, inquis, *opponeremus Gregorium VII. &c.* Qui hi ludi, Bellarmine? Diſceptationis noſtræ caput eſt, & ad omne præiudicium idoneum, an Gregorius VII. potuerit iure Henricum de ſolio deiicere. nõ potuiſſe Barclaius Ottonis authoritate firmauit; tu contra Ottonem ipſius Gregorij verba producis. O te mirum artificem! quaſi aut aliquis de Gregorij VII. mente dubitet; aut cùm quæritur de temporali Pontificum poteſtate in Reges, ille Pontifex qui eam ex profeſſo aſſeruit, ſit inter Iudices collocandus. Si aptus in hanc rem iſte Gregorius Iudex; cauſa omninò cecidimus; fruſtra aliũdè argumenta quæritas, vt argumenta inuenias fruſtra Scriptu-

ras, & veritatem torques. De S. Bernardo, de Hugone, de S. Thoma, S. Bonauentura, quorum nuda in Ottonem nomina affers, nos iam in Prolegomenis fusè.

Demum ais, te his quinque teſtimoniis veterum Scriptorum, quos profert Barclaius, oppoſiturum *pluſquam ſeptuaginta teſtimonia Scriptorum variarum ætatum*. Debueras ſcribere, *inferiorum ætatum*. Nam quos producit Barclaius, extra omnem ſortem & litem ſunt; magna nomina, primorum temporum, ab omnibus inculpatæ in hac parte doctrinæ: de illis quos, Bellarmine, pro te affers; de Conciliis etiam, cæteriſque ad capitis huius finem, nos iam ſatis, & in Prolegomenis, & Cap. 3. §. 16. ſub finem.

CAPVT IX.

Poſteriorum ſæculorum Principes non potuiſſe facilius per Eccleſiam regno priuari, quàm illos antiquos, Iulianum, Valentem, &c. Henricum IV. primum Imperatorum eſſe, quem Pontifices excommunicare aut deponere aggreſſi ſint; non Arcadium, non Leonem Iſauricum. De Gregorij VII. ſententia in Henricum IV. De Gregorij ſucceſſoribus. Abbas Vrſpergenſis falsò à Bellarmino allegatus. Refutati, aut explicati Auctores, quos recenſet Bellarminus pro Gregorij in Henricum ſententiâ. Auguſtini ſententia, de non excommunicandis qui habent ſociam multitudinem in peccato, & peccati defenſione. Quàm alieno ſenſu eam exponat Bellarminus, ne pugnet cum facto Gregorij VII. excommunicantis Henricum Imperatorem. Num Gregorium in obitu pœnituerit excommunicati & depoſiti Henrici.

Bellarminus hunc titulum ſcripſit,

An potuerint poſteriores Principes ſine detrimento populi per Eccleſiæ auctoritatem Principatu priuari: & ſimul, iuſtane an iniuſta fuerit Gregorij VII. ſententia in Henricum Imperatorem.

§. I.

IN capite nono, inquis, *Barclaius aggreditur demonſtrare falſam eſſe illam alteram partem ſententiæ Franciſci Romuli, quòd videlicet Eccleſia ſine detrimento populi potuerit Regno & vel parte Regni priuare Childericum, Leonem, & Henricum: probat autem id eſſe falſum, quia Henricum IIII. Imperatorem Gregorius VII. Papa non ſine ma-*

gno populi detrimento depoſuit, cùm, Ottone Friſingenſi auctore, inde nata ſint bella, ſchiſmata, & alia genus multa. Sed Franciſcus Romulus non de vno Henrico locutus eſt, ſed de Leone quoque & Childerico. Conſtat autem Leonem Iſauricum Imperatorem parte imperij mulctatum ſine vllo populi detrimento: quod idem manifeſtiſſimè conſtat de Childerici Regis depoſitione, & Pipini exaltatione. ad quæ duo exempla Barclaius nihil habuit quod reſponderet; ideò ſilentio illa inuoluens in ſolo Henrico demoratus eſt. Quia ſi addimus etiam tranſlationem Imperij à Græcis ad Francos ſine populi detrimento à Leone III. Pontifice factam, completus erit numerus ternarius exemplorum, quæ Franciſcus Romulus adferre voluit.

Fruſtrà hoc pro Franciſco Romulo patrocinium; cuius & vana ratio & exempla rationis. Quæ tu omnia non altius tegis, quàm ſub nebulâ lineâ. Neque Barclaius illius diſcrimen inter Principes veterum & poſteriorum ætatum arguit, quòd vnus modò Henricus non potuerit, ſed quod propemodum nulli, in quos ſtrictus Pontificis ille enſis, abſque ingenti clade populi moueri à ſua dignitate.

Ait Romulus (aut tu verius perſonâ Romuli alter) Eccleſiam ſuâ poteſtate in Principes vſam, vbi hoc potuit *cum ipſorum Principum ſpirituali vtilitate, vel certè ſine detrimento & pernicie populorum.* Narra porrò has fabulas in omni ignaris hiſtoriâ. Nam vt de Henrico IV. ſileam, neque Fredericus II. Imperator, neque Philippus Pulcher Francorum Rex, aut hoc ſæculo Ludouicus XII. Franciæ, Henricus VIII. & Elizabetha Angliæ, cum ipſorum ſpirituali vtilitate, aut ſine detrimento populorum à Pontificibus potuere coërceri; omni, inquam, hiſtoriæ fidem abroget, qui hos credat faciſius ab Eccleſiâ in ordinem redigi, quàm Iulianum aut Valentem potuiſſe. Affers tamen Leonis Iſaurici, Henrici IIII. Imperatorum, & Childerici Regis exemplum. Ais illos facilè per Eccleſiam à Regno amotos. At hoc etiamſi verum eſſet, cum ſint alij, & quidem multo plures, quos neque cum eorum ſpirituali vtilitate, neque ſine ſummo detrimento, & pernicie populorum, de Principatu Pontifices tentauerunt eiicere, ſemper corruet hæc tua diuer-

mento populorum. Vide quàm liquido tibi cõſtes. Quod eſt ad Leonem Tertium; iam oſtendimus (Cap. 4. §. 6.) hanc tranſlationem Imperij nihil in Principum iura eſſe.

§. 2.

QVIA tamen Barclaio, inquis, *placuit de ſolius Henrici depoſitione Franciſcum Romulum reprehendere, quaſi vel hiſtorias ignorauerit, vel alia de cauſa mentiri voluerit. Reſpondeo, detrimenta aliqua populum Chriſtianum accepiſſe ex Henrici excommunicatione & depoſitione, ſed emolumenta maiora detrimentis fuiſſe, vt non immeritò dici poſſit ſine detrimento populi rem illam eſſe peractam; neque enim detrimentum pati dici poteſt, qui iacturam facit frumenti, quod ſeminando ſpargit in ſulcos, ſi tempore meſſis multiplicatum cum exultatione reportet. Vidit Gregorius Pontifex ſanctus, & ſapiens plenas eſſe prouincias concubinariis & ſimoniacis; animaduertit Imperatores contra Canones ſacros, ac præcipuè Octauæ Synodi generalis, inueſtituras Epiſcopatuum & Monaſteriorum ſibi vendicaſſe. Adiecit animum ad Eccleſiam repurgandam, & liberandam: & quamuis per multas moleſtias, & pericula, partim per ſe, partim per ſucceſſores, quod voluit ad felicem exitum perduxit. Nam & Sacerdotibus abſtulit concubinas, & beneficia Eccleſiaſtica, vt gratis darentur & acciperentur effecit, &, quod erat omnium difficillimum, inueſtituras Eccleſiarum Henrico V. Henrici IV. filio, Calixto II. Pontifici liberè renunciante, recuperauerit. Id quod ſine manifeſtis ſignis, & prodigiis cæleſtibus factum non fuiſſe teſtatur Abbas Vrſpergenſis in Chronico.*

Ignoſco naturali ſtudio, quo propugnas Romuli integritatem: Sed hoc tui ſtudium quò te ducit? falſum in primis *Barclaio placuiſſe de ſolius Henrici depoſitione Franciſcum Romulum reprehendere.* Totam enim eius rationem damnauit, vt ineptam; tam Henrici IV. quàm Philippi pulchri exemplo. De Leone, & Childerico, loqui omiſit, res nimirum duobus ſupremis capitibus agitandas. Sed his miſſis redeamus ad Henricum. Dixeras ſub Romuli nomine, eum àb Eccleſiâ coercitum *ſine detrimento*

& pernicie populorum. Barclaius id ex hiſtoriis falſi conuincit, quæ illius temporis tempeſtates, bella, ſtrages miſerabili ſtylo deflent. Tu reſpondes, populum quidem aliqua detrimenta accepiſſe; *ſed emolumenta maiora, vt non immeritò dici poſſit ſine detrimento populi rem illam eſſe peractam.* O egregiam rationem! Atqui hanc differentiam conſtituis, inter Conſtantium, Valentem, Heraclium, &c. & Henricum IV. cæteróſque recentium temporum Reges, quòd illi ſine detrimento non potuerint coerceri, iſti potuerint. Quid per detrimentum intelligis, niſi cædes, incendia, *mala, ſchiſmata, tam animorum, quàm corporum pericula?* quæ omnia per Henrici abdicationem contigiſſe teſtis eſt cum innumeris aliis noſter Otto? Aut quid grauius accidiſſet ſi Iulianum & Valentem depoſuiſſet Pontifex, illique armis tuti infeſtaſſent Eccleſiam? Nam ſi ideò tam animorũ quàm corporum nata eſſent pericula, at tandẽ, emergentibus Eccleſiæ rebus, quas nulla vis humana deducet in profundum, habuiſſet hæc tua ſubtilitas locum, nempè vt diceretur, Eccleſiæ defenſa authoritas; ideo promota Religio: quæ interuenerant damna ſementis inſtar eſſe, nec in tanti emolumenti, tanquam meſſis, comparatione numeranda. Audi verò quàm grauia, quàm funeſta, abdicatio Henrici pepererit. *Quanta autem, mala*, inquit, Otto, *quot bella, bellorúmque diſcrimina, inde ſubſecuta ſunt, quoties miſera Roma obſeſſa, capta, vaſtata, quòd Papa ſuper Papam, ſicut Rex ſuper Regem poſitus fuerit, tædet memorare. Denique tot mala, tot ſchiſmata, tot tam animarum, quàm corporum pericula, huius tempeſtatis turbo inuoluit, vt ſolus ex perſecutionis immanitate ac temporis diuturnitate, ad humanæ miſeriæ infelicitatem ſufficeret comprobandam. Vnde à quodam Eccleſiaſtico Scriptore denſiſſimis Ægypti tenebris comparatur.* Cùm igitur damna maiora eſſe non potuerint Conſtantij aut Iuliani temporibus, quàm Henrici; Eccleſiæ autem vtilitas & victoria vtrobique æqualis; quâ libertate dicere auſus es, illos non coërcitos, ne populus detrimentum caperet: hunc verò redactum in ordinem, quòd hoc ſine populi detrimento liceret?

Iam memoras Gregorij VII. in Eccleſiam ſtudia. Voluiſſe eum

cum ais ſui temporis vitiis occurrere. Vidiſſe, *plenas eſſe prouincias concubinariis, & ſimoniacis*; Imperatores quoque contra ſacros Canones ſibi *inueſtituras* Epiſcopatuum, & Monaſteriorum vendicare. Itaque adiecíſſe animum ad repurgandam Eccleſiam. Quis non laudaret mirificè, legitimis rationibus incumbentem in has curas? Sed mala, iuxtà Apoſtolum, non ſunt facienda, vt inde bona eueniant. Spiritualibus modis coërcere Eccleſiæ hoſtes licuit; non in ſæculi Principem ſæculare vſurpare Imperium. Addo, diſcordiæ inter Gregorium & Henricum originem longè aliam extitiſſe (*Otto Cap. 34. lib. 6 Chroni. & de geſt. Frid. lib. 1. Cap. 1.*) quòd nempè Gregorius *abſque conſenſu Regis per electionem conſtitutus fuerat*; cùm Henricus diceret, quòd *tãquam Rex & Patricius primus in electione ſua Vrbis Epiſcopi eſſe deberet.* Gotfrid. Viterbienſis (Chroni. part. 17.) *Anno 2. Alexander Papa decedit, & Aldibrando Archidiacono ſuo, qui Gregorius VII. fuit, Apoſtolatum reliquit. Quod quia ſine Imperatoris conceſſione actum eſt, ſchiſma grauiſſimum narratur exortum.* Et hæc quidem diſcordia quoad ſpeciẽ parũper extincta, mox cineres habuit quæ ſequens incendiũ facillimè conceperunt. Plura nos ſuprà de diſſidij cauſis inter Gregorium & Henricum, Cap. 4. §. 7. Sed & horũ ac ſuperiorum temporũ infelix licentia, ſat teſtãtur, Bellarmine, non à Gregorio factũ, vt Clerici nec à ſimoniâ, nec à fornicatione laborent. Vtinam atrociſſimus turbo ſaltem tantæ fœlicitatis effectu tot malorum memoriam leniuiſſet.

§. 3.

SED *libet iam per partes*, inquis, *diſcutere, quæ Barclaius aduerſus Gregorium VII. ex Othone Friſingenſi, aliiſque auctoribus annotauit. Primum igitur adfert illa verba Othonis Friſingenſis lib. 6 ca. 35. lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & nuſquam inuenio quemquam eorum ante hunc (Henricum IIII.) à Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno priuatum; niſi fortè quis pro anathemate habendum ducit, quòd Philippus ad breue tempus à Romano Epiſcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodoſius à B. Ambroſio propter cruentam cædem à liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit.*

Tt

Reſpondeo. Fuit quidem Otho Friſingenſis doctrina, moribus, & nobilitate inſignis: ſed tamen legendo & relegendo non inuenit omnia. Nam Archadium Imperatorem ab Innocentio I. Pontifice propter eiectionem S. Ioannis Chryſoſtomi, excommunicatum fuiſſe teſtatur Nicephorus lib. 13. cap. 34. qui & ſententiam ipſam excommunicationis ad verbum recitat: eiuſdem excommunicationis meminit Gregorius VII. in epiſtola ad Epiſcopum Metenſem. Leonem quoque Iſauricum Imperatorem à Gregorio II. & rurſum à Gregorio III. excommunicatum propter hæreſim Iconomachorum, & vectigalibus Italiæ priuatum, teſtantur Hiſtorici Græci, & Latini, vt ſuprà demonſtrauimus.

Imò ipſe legendo & relegendo plura ſæpe & tibi & incautis videris inueniſſe, quàm quæ ſcripta fuerunt aut reſcripta. Ignoſce plus Ottoni quam tibi in hiſtoriâ credentibus, cùm ille omnium temporum Chronicon ſedulâ diligentiâ ſanctâque conſcripſerit fide. De Leonis Iſaurici hæreſi ſcripſit, & de auerſione animi Gregorii Papæ. In illis tamen rebus, de Leone excommunicato aut depoſito, nullũ verbũ; licet dicat, quòd *Gregorius Papa Italiã ab eius imperio recedere perſuaſit*; vt optimo iure hîc ſcripſerit Gregoriũ VII. primum eſſe, qui Imperatorem *regno priuauerit*; ſi, is iuſſu & imperio in Henricum, ille monitis ac ſuaſu in Leonem eſt inuectus. Et nos fusè de Leone, Cap. 41.

Veniamus ad Arcadium, Quis dubitet ementitam de eius excommunicatione hiſtoriã? nemo celebrium Antiquorũ meminit. Et quis credat rem tam ſingularem, tam ſeriã, à tot hiſtoriarum auctoribus eſſe omiſſam? Socrates eorũdem temporũ ſcriptor, in Chryſoſtomi vitâ plus mediam partem libri quinti impendit (à Cap. 14. ad 22.) de excommunicato Arcadio altum ſilentium. Sozomenus eadem fusè, & in Chryſoſtomi laudem; nihil magis de excommunicato Arcadio. Imò contrà (lib. 8. ca. 26.) Innocentij I. Pontificis refert Epiſtolas, vnam ad B. Chryſoſtomum, aliam ad Clericos Chryſoſtomo adhærentes. In illis num quæſo de excommunicando Imperatore, aut de abdicando, ſermo? Totæ penè impenduntur, vt viros pios ad coronam *patientiæ* excitet. Quod eſt amplius; habemus in Cedreno (quo Chryſoſtomi ſtudioſior nemo) Innocentij Papæ epiſtolam ad

Arcadium, liberam, atrocem, illam ipſam in qua deinde corrupta, & ad arbitrium aucta, quidam nouitij excommunicationem inſeruerunt. At in Cedreno nihil eiuſmodi: licet, inquam, eam epiſtolã referat, *Vox ſanguinis fratris mei Ioannis contra te Imperator Deũ appellat, &c.* in qua deinde ſi diis placet Nicephorus excommunicationis verba inuenit. Ecquis credat omiſſurum hæc Cedrenum, cùm antiquior, cùm ſtudioſus Chryſoſtomi, cùm illam ipſam referret Epiſtolam? omiſſurum Zonaram, omiſſuros priſcos illos Sozomenũ & Socratem? Sed nec Otto (in Chron. lib. 4. cap. 19.) aliud Innocentium I. in Chryſoſtomi negotio egiſſe teſtatur, quàm quòd aduerſus eum acta *improbauit, ac Clero ne alium eligerent ſcripto demandauit.* Nec qui *Pontificum vitas* ſcribunt, de excommunicato per Innocentium I. Arcadio meminerunt. Et Nicephorus, vnde id hauſerit, vnde illi hæc ad verbum excommunicatio, ab antiquioribus ignorata, omnino reticuit. Niſi id illi forte à Gregorio VII. qui hoc cõmento, ſibi ſcilicet propitio, vſus, in ſua ad Epiſc. Metenſem epiſtolã, nec teſtimonijs antiquorum nec monimentis nixus. Vnde & ab Ottone hæc de Arcadio fabula (ita eam vocat Onuphrius) non ignoratur, ſed negligitur. Niſi tibi credibile iſtam Gregorij VII. ad Metenſem Epiſcopum Epiſtolam (vbi de hoc Arcadio) non perueniſſe in manus Ottonis, hominis diligentis, ſcribentis eodem ſæculo, & quidem de controuerſia inter Gregorium & Henricum.

Neque putes Ottonem ſolum teſtem, quo probemus Henricum IIII. Imperatorum primum eſſe, cui Romani Pontifices abrogarint Imperium. Audi Gotefridũ Viterbienſem (Chroni. parte XVII.) *Ante hunc Imperatorem* Henricum IV. *non legimus aliquem à Romano Pontifice excommunicatum, aut Imperio priuatum.* Audi Trithemiũ in Chronic. Hirſaugienſi, ad annum M.C.VI. *Ipſe autem primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus.* Addamus Onuphrium Panuinium (lib. 4. de varia creat. Roman. Pontif.) *Nam etſi antè Romani Pontifices, tanquam religionis Chriſtianæ capita, Chriſtique Vicarij, & Petri ſucceſſores colerentur, non tamen eorum authoritas vltrà protendebatur, quàm in fidei dog-*

matibus vel aſſerendis, vel tuendis. Ceterum Imperatoribus ſuberant, ad eorum nutum omnia fiebant: ab eis creabantur: de iis iudicare, vel quicquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII. armis Nortmanorum fretus, opibus Comitiſſæ Malthidis mulieris per Italiam potentiſſimæ confiſus, diſcordiaque Germanorum Principum bello ciuili laborantium inflammatus, præter maiorum morem, contempta Imperatoris authoritate, & poteſtate, cùm ſummum Pontificatum obtinuiſſet, Cæſarem ipſum à quo ſi non electus, ſaltem confirmatus fuerat, non dico excommunicare, ſed etiam regno Imperioque priuare auſus eſt. Res ante ea ſæcula inaudita. Nam fabulas, quæ de Arcadio, Anaſtaſio, & Leone Iconomacho circumferuntur nihil moror.

Lege igitur & relege cum Ottone hiſtorias; ſcieſq; ante Henricum IV. neminem Imperatorum à Pontifice in ordinem eſſe redactum.

§. 4

DEINDE *Barclaius*, inquis, *ex eodem Ottone commemorat mala quæ ob excommunicationem Henrici* IV. *Imperatoris Eccleſiæ acciderunt, bella videlicet, ſchiſmata, exilium Papæ, cædem Rudolphi Imperatoris à Gregorio electi, & alia id genus: & iis commemoratis exclamat: Hoccine eſt Principem ſine detrimento populi coërcere.*

Reſpondeo: Quando Euangelium Chriſti prædicari cœpit ab Apoſtolis in Hieruſalem, coorta eſt perſecutio magna in Eccleſiam; Stephanus lapidatus, Iacobus capite cæſus, Petrus coniectus in carcerem, fideles diſperſi per varias regiones: quando verò prædicari cœpit idem Euangelium inter gentes, commotum eſt Imperium vniuerſum Romanum, perſecutiones exortæ grauiſſimæ, direpta bona, incenſæ Eccleſiæ, ſtrages ſanctorum toto orbe terrarum incredibiles factæ; quæro igitur an Euangelium cum detrimento, an cum ſalute populorum prædicatum ſit? ſi carnis oculis res conſideretur, videbitur Euangelium non ſalutem, ſed perniciem populis attuliſſe. Sed ſi mentis oculo fidei lumine repurgato res eadem ſpectetur, perſpicuè apparebit idololatriam fuiſſe

de mundo pulſam, Eccleſiam propagatam, Martyres coronatos, denique bona omnia per Euangelium ad nos veniſſe. Tale aliquid (vt paulò ante diximus) accidit Eccleſiæ, cùm Papa Gregorius Henricum Imperato-*rem excommunicatione coërcuit.*

Age igitur, Bellarmine, ſi hæc omnia non vocas *detrimentum*, qui dicere auſus, priſcos Imperatores ſine detrimento non potuiſſe ab Eccleſia coërceri, recentiores potuiſſe? quæ maiora detrimenta priſci illi Eccleſiæ, quæ maiora Reip. infudiſſent: ſed rem actam hoc capite, §. 2. non hîc ago.

§. 5.

Pergit Barclaius*, inquis, *& factum Gregorij his verbis reprehendit: Fieri poteſt vt bono id animo fecerit Gregorius (Deus de intentione iudicet) at fieri non poteſt, vt rectè, prudenter, vt ex officio fecerit, & quin largiter errauerit more, & conſilio humano; cùm id ſibi tribueret, quod ſuum ſane non erat; deponendi ſcilicet & abdicandi Imperatoris munus, inque eius locum, alterius ſubſtituendi poteſtatem: & infrà: Culpa igitur Gregorij Papæ permagna mihi in hoc negotio videtur.*

Reſpondeo. Satis audacter Barclaius in Chriſtum Domini, & ſuum atque omnium Chriſtianorum iudicem ſententiam tulit: nec ſaltem dubitando vel ſuſpicando, vel opinando locutus eſt; ſed præciſe & abſolutè quaſi de re explorata, & certa pronunciauit, fieri non poſſe vt Gregorius in hac re iuſte prudenterque ſe geſſerit.

Cur non addebas, Bellarmine, quod apud Barclaium ſequi vides, ita ſe geſſiſſe Gregorium, *ac ſi ad eum Regni illius humani dominium pertinuiſſet. Quod ſatis verſiculus ille indicat ab Ottone relatus, & à nobis ſuprà tranſcriptus.*

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

Hunc quidem verſiculum coronæ inſculptum, quam Gregorius Rudolpho tranſmiſit, non teſtatur vnus Otto, ſed & omnes penè qui de illo æuo ſcripſerunt. Helmodus Presbyter (in Chron. Sauorum lib. 1. Cap. 28.) paulo aliter refert.

Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam.

An hoc rectè Gregorius, prudenter, & ex officio?

Addo conſtare apertius *nec blaſphemo nec ſacrilego auſu* reprehẽdi à Barclaio Gregorium, ex his ipſius Gregorij verbis, in ſententia in Henricum. *Agite igitur Apoſtolorum Sanctiſsimi Principes, & quod dixi veſtra authoritate interpoſita confirmate, vt omnes nunc demum intelligant, ſi poteſtis in cœlo ligare & ſoluere, in terra quoque Imperia, Regna, Principatus, & quidquid habere mortales poſſunt, auferre & dare vos poſſe.* Non hîc pluribus defendã Barclaium; nec comiciam in hunc locum toto hoc capite, imo libro, in Gregorij dicenda ſententiam. Iam Gregorium prolixè tueris, duraque maieſtate in hæc verba proſcribis Barclaium.

§. 6.

AT ego, inquis, *ſententiam Barclaij falſam & temerariam, ne dicam ſacrilegam, & blaſphemam, his argumentis fuiſſe demonſtro. Primum conſtat ſententiam Gregorij ab omnibus Epiſcopis, qui in Concilio Romano cum illo ſederunt, fuiſſe probatam. At quis credat Pontificem cum vniuerſo Concilio tam iniuſtam, & imprudentem ſententiam tuliſſe, vt Barclaius dicit?*

Deinde, iudicium Gregorij VII. confirmarunt omnes eius ſucceſſores Victor III. Vrbanus II. Paſchalis II. Gelaſius II. & Calliſtus II. cuius tempore pax facta eſt inter ſacerdotium & Regnum: & tamen omnes iſti viderunt bella & ſchiſmata exorta occaſione ſententiæ Papæ Gregorij: quod argumentum certiſſimum eſt, iuſtam & prudentem fuiſſe ſententiam, quam Gregorius tulit, cum tot prudentiſſimi, iuſtiſsimique Pontifices Concilijs Epiſcoporum cooperantibus, & ſpreta perſecutione ſchiſmaticorum, defendendam confirmandamque ſuſceperint.

De Victore III. qui proximè poſt Gregorium ſedit, teſtis eſt Leo Oſtienſis in Chroni. Caſsinenſi lib. 3. cap. 71. ab eo celebratum fuiſſe Concilium Beneuentanum, atque in eo confirmatam ſententiam Gregorij VII. de inueſtituris cum illa clauſula, Si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Principum, Comitum, vel cuiuſuis poteſtatis ſæcularis, Epiſcopatum, vel quamuis aliam Eccleſiaſticam dignitatem dare præſumpſerit, eiuſdem ſententiæ vinculo ſe adſtrictum nouerit.

De Vrbano II. Victoris III. proximo ſucceſſore, Bertoldus Conſtantienſis eius temporis hiſtoricus ſcribit, in ſynodo Beneuentana anno Do-

mini 1091. confirmatam ab Vrbano ſententiam excommunicationis in Guibertum Antipapam, & omnes eius complices, quorum præcipuus erat Imperator Henricus. Item anno 1095. eandem ſententiam confirmatam ab eodem Vrbano in Synodo Placentina, corã innumerabili multitudine, & anno eodem rurſus confirmatam in Concilio generali Claramontano.

De Paſchali II. Vrbani II. proximo ſucceſſore, teſtatur Abbas Vrſpergenſis anno 1102. in Concilio Romano generali à Paſchali confirmatam fuiſſe ſententiam Gregorij VII. & excommunicatum Henricum, & omnes illi adhærentes. Addit quoque idem Abbas, ſe præſentem Romæ fuiſſe, & audiuiſſe feria quinta in Cœna Domini ab ore ipſius Pontificis, cùm Henricus excommunicatus denuntiaretur.

De Gelaſio II. Paſchalis II. proximo ſucceſſore, teſtatur idem Abbas Vrſpergenſis anno 1118. ab eo per Cononem Epiſcopum Card. Præneſtinũ legatum ſuum in Concilio Colonienſi, & altero Friteslarenſi, confirmatum decretum Paſchalis de excommunicatione Imperatoris Henrici.

De Calliſto II. Gelaſij proximo ſucceſſore teſtatur Abbas Vrſpergenſis in Chronico, nec non Sugerius Abbas in Vita Ludouici Regis Francorum, nec non Rogerius in Annalibus Anglicanis, à Calliſto in Concilio Remenſi Patrum quadringentorum iterum confirmata decreta Synodalia prædeceſſorum, Gregorij videlicet, Victoris, Vrbani, Paſchalis, & Gelaſij.

Hæc tot Conciliorum, tot Pontificum facies, nullius terrebit prudentiam diligenter expenſa. Quis neſcit & Gregorium VII. & quos memoras illius ſucceſſores hanc ſibi poteſtatem in Henricum arrogaſſe, illis ſtipatos Clericis, illis Epiſcopis, quos tanto ſupercilio obiicis nobis? Certè illi Pontifices ſoli & nudi tantam rem non aggreſſi. Ipſi authores ſunt veſtræ ſententiæ, ipſi fontes. Perge vlterius, & bona fide hiſtorias luſtra, ne quidem veſtigium tanti maris, quod iam in Reges effunditis. Scimus hæc ab illis vſurpata. At quærim', *quo iure quave iniuria.* Quid igitur homines qui in iſta re, vt ſæpe monuimus, in partibus ſiſtẽdi ſunt, ad Iudicũ loca ſuſtollis? At Gregorius & Victor, Conciliis iſta in Henricum egerunt: Ergo non ipſa Concilia. Nullum, inquam, ex his, quæ recenſes Conciliis (mirum) vllo verbo, decreto, Cánone, in Henricum quicquam edixit.

Quæ deinde hæc fuerunt Concilia? ex quibus coacta homi-

nibus ? Diſce ex illorum temporum hiſtoriis. Sub Gregorio V I I. graue ſchiſma exortum eſt; Eccleſiaſtici multi Pontifici, non pauci Imperatori adhæſerunt. Incaleſcentibus partibus, Gregorius, quem Henricus à Pontificatu amouendũ ſuſceperat, ſe Henricum Regno deiicere pronuntiat, eo firmiore ſuorum ſtudio, quo rei magnitudo, & nouitas neſcio qua iucundæ veritatis vmbra fallens, pertinaciam partium conciliant. Sed nec obſcurè Abbas Vrſpergenſis Eccleſiaſticos illos vocat *Imperatoris inimicos*, ad Annum M. LXXXV. Inquiramus igitur in iſta quæ laudas in Henricum Concilia.

Primum eſt Epiſcoporum qui Romæ ſub Gregorio VII. coiuerunt; nempe hominum primo illo impetu ardentiſſimè pro Gregorio ſtantium; adeò vt Abbas Stadenſis in Chron. ad Annum M. L X X V I. teſtis ſit, Henricum *ſententiam excommunicationis in Romana Synodo accepiſſe: cùm ipſe tamen inauditus & abſens fuiſſet.* Quod Abbas Vrſpergenſis iiſdem verbis refert, ad Annum M. LXXVI. Quid mirum ſi in tantæ rei initio, tanta acerbitate animorum, qui in Pontificis partibus erant, ei in omnibus conatibus, & conſiliis adhæſerunt?

Venis ad Concilium Beneuentanum ſub Victore I I I. & teſtem inſcribis Leonem Oſtienſem in Chroni. Caſſin. lib. 3. ca. 71. Atqui ibi nec verbum aut de Hẽrico, aut de alio Principe ſua maieſtate ſpoliando; Ibi excõmunicantur Simoniaci, additurq; Imperatorem quemcumque, aut Principẽ, qui *Epiſcopatum, vel quamuis aliam dignitatem Eccleſiaſticam dare præſumpſerit, eiuſdem ſententiæ vinculo* eſſe adſtrictum. An de eo diſceptamus? an eſt idem cum Simoniacis excommunicari, & Regno priuari? Atqui nihil aliud in hac Victoris ſententiâ. Neque verbum confirmandæ Gregorij de abdicando Henrico ſententiæ.

Quid autem in Beneuentana Synodo, quid in Placentina, quid in Claromõtana Vrbanus Papa Secundus? confirmauit ſententiam excommunicationis *in Guibertum Antipapam*, & omnes eius complices. quid aduerſus nos? At in his complicibus *præcipuus erat Henricus Imperator.* Quid deinde? Iuſſitne vt quicumque Guiberto adhæreret, omni ſuo iure, omnibus opibus, omni dignitate

dignitate caderet? imò tantùm vt ſubiret anathema. Hac igitur per Vrbanũ firmatâ ſententiâ, quid poterat ſequi niſi Henricũ Guiberti fautorem anathemate eſſe deuinctum? Atqui vltrò fateri non dubitas, excommunicari Regem poſſe, neque ideò à ſua dignitate moueri.

De Paſchali II. inquis, *Vrbani II. proximo ſucceſſore, teſtatur Abbas Vrſpergenſis Anno* 1102. *in Concilio Romano generali à Paſchali confirmatam fuiſſe ſententiam Gregorij* VII. *&c.* Ain' verò *Concilium generale*? Quid denique ibi Paſchalis? niſi Henricum à Gregorio & Vrbano excommunicatum, à ſe quoque anathemati traditum eſſe? id verò Vltramontanis ſignificandum, *quatenus ab ipſius ſe contineant iniquitate*: iniquitate dixit, non imperio, non conſortio. An illud eſt *Regno priuari*? Imò Gregorius VII. inter iſta apertè diſtinxit. Primùm abrogauit Henrico Imperium, *Henricum Regem &c. Imperatoria adminiſtratione Regiaque deijcio, & Chriſtianos omnes Imperio ſubiectos iuramento illo abſoluo, quo fidem veris Regibus præſtare conſueuerunt.* Poſtea excommunicauit his verbis, *Præterea verò, quia monita mea, imò tua, ad ſuipſius populorumque ſalutem pertinentia contempſit &c. eum vinculis anathematis colligo.* Ecce res à Gregorio ipſo diſcretas, depoſitionem & anathema. de ſolo anathemate hîc Paſchalis. Scias interim te errore non ferendo circa hunc Vrſpergenſem lapſum eſſe. Nam lib. 4. de Rõ. Pont. Cap. 13. ais hunc Abbatem Vrſpergenſem ſcripſiſſe circa annum Domini. M. CC. hîc ais eum Paſchalis temporibus Romæ fuiſſe. Vis, inquam, eſſe eundem. Ibi enim dicis illum qui vixit Anno M. CC. eſſe eundem qui de his Henrici IV. temporibus ſcripſit, & Paſchalis ſententiæ interfuit, vt patet ex auctoritatibus quas ab illo exſcribis, ex Annis M. LXVIII. & M. C. VI. At vide quàm prodigioſam illi ætatem addideris. Dicit iſte ſe reuerſum Romam ex Syria tempore Paſchalis Põtificis, Ann. M. C. II. Scribit poſtea (idem tamen vt credis) ſe Innocentij III. temporibus, Anno M. CCII. *Presbyteratum accepiſſe*, & Ann. M. CC. XVI. *Abbatem electum fuiſſe, & tranſlatum in Vrſperg.* Vide quàm hæc vni homini conueniant. Niſi velis hæc ab aliquo corruptore additicia eſſe, quæ ſe iſte Ro-

mæ vidiſſe commemorat, quæque tu ad auctoritatem exſcribis.

De Gelaſio II. loquentem quis te ferat? Dicis te id referre ex Abbate Vrſpergenſi. Audi verò eius verba. *Henricus Imperator dum Paduanis regionibus immoraretur, audito tranſitu Apoſtolici P. Romam properauit, & primo quidem in electione Domini Ioannis, qui & Gelaſius II. dictus eſt, aſſenſum præbens, poſteà verò eodem à ſua ſe communione ſubtrahente, non ſine quorundam Romanorum fauore, alterum quendam Burdinum ex Hiſpaniis ſuperuenientem, Apoſtolicæ ſedi impoſuit, ſicque ſchiſma quod iam ſperatur emortuum crudeliter reuixit. Nam eodem Romanæ Cathedræ liberè potito, Gelaſius cum his qui ſecum abierant, Cardinalibus, cæteriſque Catholicis, quos congregare poterat, apud Capuam iuxta quod literæ ab ipſo circumquaque tranſmiſſæ teſtantur, Cæſarem vnà cum idolo ſuo damnauit.* De quo Henrico hic agitur, Bellarmine? nempe de Quinto. Nam Henricus Quartus, vndecim antè annis obierat, ſedente Paſchali Pontifice, vt habes apud eundem Vrſpergenſem: & de illo hîc nec verbum Papa Gelaſius. In Henricum inquam V. hoc anathema, cuius excommunicationem Cuno ſiue Cono Cardinalis Præneſtinus, Gelaſij Papæ legatus, Synodo primùm coactâ Coloniæ, mox in Friteſlar, *propalauit*. Vide eundem Vrſpergenſem, vbi de inauguratione Calliſti Pontificis. Quæ igitur tibi libertas, quæ immanis audacia, abutendi nominibus, obtrudendi hiſtorias, vt hîc Henricum Quintum, pro Quarto des, eodem genio, quo in prolegomenis, Num. 75. pro Philippo primo Rege Francorum, Philippum Auguſtum, toto ſeculo ab illo primo ſemotum? Neque in Vrſpergenſi verbum de confirmata Paſchalis Papæ per Gelaſium ſententia, neque ſi eſſet, longè aberraret Vrſpergenſis, quippe ſub Paſchali excommunicatus fuerat Henricus iſte Quintus, Anno M. C. XII. ob inueſtiturarum ius à Pontifice vi & captiuitate extortum, vt inter cæteros refert Abbas Stadenſis in Chronico Anni M. C. XII. & Vrſpergenſis M. C. XVI.

De Calliſto teſtatur Vrſpergenſis, eum *Synodalia prædeceſſorum ſuorum decreta confirmauiſſe*, Quæ illa decreta fuerint, iam hic antè monuimus. Eſto porrò; Callixtus Gregorij V II. ſententiam aſſe-

fuerit, poteſtatẽ in Principes vendicarit, non ſcilicet Sedis modò, ſed partium & inimicitiarum hæres. Nec negandum, nec curandum, Bellarmine, quàm hi obſtinati Põtifices perdomandis Regibus, & Romanæ infulæ ſubigendis. Ita res, ita factio, ita ſeculi infelicitas tulit; & multa tunc Pontificibus iniecerunt illam mentem, multa conciliauerunt fauorem atque vires.

Primùm, præiudicata Sedis opinio, & præpollens tunc vbique maieſtas, tùm caliginoſa barbaries, quæ ſcientias paſſim extinxerat, paucis Clericis (qui plerique pro Pontifice) aſtuta aut pingui philoſophia regnum literarum, & per hoc ſæculi credulitatem, regentibus; tum negotij nouitas ſemper blanda, tum Eccleſiaſticorum ambitus Eccleſiaſticam in temporalibus monarchiam ad publicum & priuatum ſplendorem adornans. Acceſſit Imperatorum turpitudo, in quos hoc primum Pontificum fulmen, vt qui iјs adhærerent, plerumque viderentur in ſchiſmatum caſtris & vitiorum mereri; nec vt Principibus ſtudere, ſed vt euertentibus ſacra. Hæc adeò mixta & penè confuſa ratio, prætextu ſpiritualium temporalia quoque inuoluit. Nec obijcias illorum qui tunc fuerunt Pontificum pietatem. Ipſi quoque decipi potuerunt. Et in tanta inclinatione Orbis, tanto vel adulantium æſtu, vel credulitate ſimplicium, abripi quoque, & ſuæ poteſtati cum excuſatione fauere. Sed nec de eorum pietate ſic liquet. De ea ambigere, Bellarmine, opinor, non dices hæreticum. Si quid igitur Pontifices, quicunque incubuerunt iſti in Principes poteſtati, in Concilijs, & ſpiritali & temporali pollentes imperio, ſtatuerunt in Reges, relinquitur diſputandum quo iure quaue lege. Neque illa Pontifex vt Pontifex, ſed vt homo, vt Princeps *temporalis*, & plerumque Eccleſiaſticas ambitioſè vires extendens, id eſt, non vt Secularium Principum Pater, ſed vt illorum par, æmulusque, decernit.

§. 7.

TERTIO, inquis, *iudicium Gregorij VII. approbatum fuit ab omnibus bonis, qui tunc viuebant, quique longè melius ſcire pote-*

rant iuſtitiam, vel iniuſtitiam illius cauſæ, quàm Barclaius, qui plus quingentis annis poſterior eſt. Marianus Scotus, qui tempore Gregorij vixit, in Chronico anni 1075. Gregorius, inquit, querimonijs & clamoribus Catholicorum iuſtis aduerſus Henricum, & ſcelerum eius immanitatem, auditis, zelo Dei accenſus iam dictum Regem excommunicatum pronunciauit, maximè propter ſimoniam: quod factum Catholicis viris benè placuit; ſimoniacis verò, & fautoribus Regis, nimium diſplicuit. Hæc ille, qui non de vno, aut altero loquitur, ſed in commune de multitudine Catholicorum factum Pontificis approbante.

Hæc non eſſet vt referrem, niſi ne queri poſſis ex tuo opere aliquid à nobis non exſcriptum. Affers hominum verba in eo turbine viuentium, & Gregorij ſequentium partes. Horum ſtudia non curamus; obnoxij rationibus, ſi quas habebunt. Dicis, illius ſeculi homines *longè melius ſcire potuiſſe iuſtitiam vel iniuſtitiam illius cauſæ quàm Barclaius, qui plus quingentis annis poſterior eſt.* Quapropter? quantâ calliditate! Omninò ſi de Gregorij, ſi de Henrici vita quærendum, melius ſæculi illius homines narrent hiſtoriam. At longè aliud in quæſtionem cadit: nempe ius omnium Regum, omniumque Pontificum: non, inquam, diſceptamus de Henrici aut Gregorij vitâ, quod certè petendum ex antiquis; ſed num vllus Pontifex vlli Regi maieſtatem iure abroget: quod non melius ſciuere illi homines, qui ſub Henrico, quàm qui in poſteriores ætates incidimus. Imò iam marceſcente tanti negotij, quod tunc primùm exorſi ſunt Pontifices, nouo flore, ac veluti iuuentute (quæ virtutes & vitia, ſanctitatem & hæreſes, commendat atque fouet) deſidentibus quoque odiis, quæ exercuerunt Gregorianas & Henricianas partes, iam multò facilior veritas de Chriſti doctrina, de naturæ præcepto, & veterum monimentis, per quærentium laborem emergit. Tunc verò omnis iuris fideique turbulenta euerſio, illos quidem ad Henricum, iſtos autem ad Pontificem applicabat.

Vt iam de Mariano Scoto dicam; qua imprudentia in Henricum exarſit? ſiue non ſatis eruditâ pietate, ſiue priuatis motus iniuriis, quas Fuldenſi Monaſterio (cuius ipſe Monachus) ab Henrico illatas, Lambertus Schafnaburgenſis refert. Itaque

quod tu nefas eſſe non neges, id in Imperatorem actum laudat; nempe rebellionem Saxonum in Henricum, multò antè Gregorij ſententiam. Verba ſunt; *Ottoni itaque Ducatum Boiariæ abſtulit, metuens eum, quia genere Saxo erat; quem protinus Velfoni ad iniuriam Saxonum contulit. Poſt hæc quadam die in eminenti loco eiuſdem caſtri conſiſtens, & elegantiam patriæ vndique benè poſſeſſam reſpiciens, fertur dixiſſe: Saxonia Regio pulcherrima, ſed ſerui nequiſſimi, habitatores videlicet illo prænotans opprobrio. Quod audiens prædictus Otto Dux, grauius quàm credi poteſt, dictum Regis ſuſcepit: colloquutúſque Principibus Saxoniæ rebellare omnem ſimul fecit prouinciam, & meritò. Vnicam enim & dilectam Domini ſponſam, quam redemit de inimico pretioſi ſanguinis ſui pretio, quantum in ipſo fuit, per concubinarios, id eſt hæreticos polluere & offuſcare veritus non eſt, dum ſpiritualia Eccleſiæ officia, gratifica videlicet ſancti ſpiritus munera, per iniqua, contrariaque fidei Catholicæ commercia more Simonis efficeret venalia.* An igitur populus ſuopte conſilio & authoritate in Regem inuadat, in ſuperiorem inferior, *inferior anima in ſublimiorem poteſtatem*? Id Scripturæ repugnans, id in publicam pacem infeſtum: etiam tuæ aduerſum ſententiæ, quæ in Reges clementius paulò agit. Dicis enim malis Principibus obſequendum, donec Pontificià ſententià principatu excidant: ita infra Cap. 31. *Quod enim dicimus,* inquis, *& docemus, hoc eſt vt Principi ab Eccleſia publica authoritate excommunicato & depoſito, qui proinde legitimus Princeps eſſe deſiit, nulla deinceps obedientia debeatur.* Et eodem capite. *Addo etiam,* inquis, *cum Apoſtolo Petro obediendum eſſe non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis, 1. Pet. 2. Itaque non diſtinguimus inter bonos & malos, dum ſuperiores ſunt. Sed quæſtio noſtra eſt: An ſit obediendum Regi per ſententiam reiecto ac depoſito: huic enim obedientiam exhiberi Chriſtus non iubet, & Vicarius Chriſti prohibet, vel potius per Vicarium ſuum Chriſtus ipſe prohibet: proinde qui obedientiam illi exhibet, Chriſto non obſequitur, & Vicarium Chriſti lædit.*

Quid igitur cum hac authoritate Mariani; aut qui ſcias hunc prudentius iudicaſſe de Pontificis ſententia, quàm de Saxonum bello? Cuius, inquam, ponderis hæc in Reges ſententia, homi-

nis non pro Pontifice modò ſtantis, ſed & aſſerentis, populum ſuo iure abſque Pontificis iuſſu poſſe in Principem dominumque inſurgere, eum bello infeſtare? Nec mirere ſi Catholicos ſenſiſſe ſecum dicit. Vulgaris ille ſermo aut commendantium ſuas partes, aut adulantium ſibi. Quis verò factioſorum, Bellarmine, in vltimis in Henricos III. atque IV. Galliæ bellis, non ſcribebat totam Catholicorum factionem coiuiſſe in Reges? ab iis Hæreticos ſolos ſtare? Hoc inquam à fœderatis, vt vocabant, hominibus quàm falsò, tam frequenter fuiſſe iactatum, non ſine publicæ famæ indignatione cognouimus.

§. 8.

LAMBERTVS *Schaphnaburgenſis*, inquis, *qui eodem tempore vixit, in hiſtoria rerum Germanicarum, Hildebrandi, inquit, conſtantia, & inuictus aduerſus auaritiam animus, omnia excludebat argumenta humanæ fallaciæ. & infrà. Signa & prodigia quæ per orationes Gregorij Papæ frequentius fiebant, & zelus eius feruentiſſimus pro Deo, & Eccleſiaſticis legibus, eum contra venenatas detractorum linguas communiebant. Hæc ille, qui non ſolum detractores ſui temporis, ſed etiam Barclaium detractorem confundit: neque enim Gregorius tam charus Deo fuiſſet, neque per eum tot miracula Deus patraſſet, ſi ſententiam tuliſſet tam iniuſtam, & tam imprudentem, & tot malorum cauſa extitiſſet, vt Barclaius dicit. Idem Lambertus refert ibidem horribilem mortem Gulielmi Epiſcopi Traiectenſis, qui Gregorio detrahebat, vt Barclaius poſteà detraxit: Repentè, inquit, grauiſſimâ ægritudine correptus, miſerabili eiulatu coram omnibus vociferabatur, iuſto Dei iudicio ſe & præſentem vitam amiſiſſe, & æternam: quòd Regi ad omnia, quæ perperam intendiſſet, operam ſuam ſummo annıſu præbuiſſet, atque in ſpem gratiæ eius Romano Pontifici ſanctiſſimo, & Apoſtolicarum virtutum viro, graues contumelias, ſciens, & prudens, innocenti irrogaſſet.*

Hoc nimirum eſt oſtendere, Bellarmine, *iudicium Gregorij* VII. in Henricum *approbatum fuiſſe ab omnibus bonis, qui tunc viuebant?* Id quippe iam probandum ſuſcepiſti. Legiſti verò Schaphnaburgenſem? certè in neutro quem exſcripſiſti loco agit

deGregorij in Henricum ſententia.

Primus eſt: *Romani Pontificis conſtantia & inuictus aduerſus auaritiam animus omnia excludebat argumẽta humanæ fallaciæ.* Ibi autẽ de Babenbergenſi Epiſcopo agitur, qui ſimoniæ accuſatus apud Nicolaum II. Pontificem, à Gregorio deinde damnatus, *nullam deinceps ſpem*, inquit, *Schaphnaburgenſis, ſibi reliquã, niſi in clementia Romani Pontificis fore ratus, conductis, qui cauſam ſuam apud Sedem Apoſtolicam dicendi arte tuerentur, Romam perrexit.* tum ſequitur, *ſed Romani Pontificis conſtantia*, & cætera deinde, quæ refers: hoc eſt verò, Bellarmine, probare Gregorij in Henricum ſententiam, de qua ibi neque verbum, neque veſtigium?

Secundus locus eſt: *ſigna etiam & prodigia, &c.* Atqui ibi nec mentio de ſententia in Henricum, ſed de caſtitate Gregorij, quem Schaphnaburgenſis excuſat ab improbâ famâ contubernij cum Mathilde, quæ cum illo aſſidua. *Vnde*, inquit Schaphnaburgenſis, *nec euadere potuit inceſti amoris ſuſpicionem, paſſim iactantibus Regis fautoribus, & præcipuè Clericis, quibus illicita & contra ſcita Canonum contracta coniugia prohibebat, quòd die ac nocte impudenter Papa in eius volutaretur amplexibus, &c.* Tum excuſat, inter cætera iſtis verbis, *Signa etiam & prodigia, &c.* An illud, eſt Bellarmine, probare Gregorij in Henricum ſententiam? Aut quid in Barclaium illis verbis, qui non malæ malitiæ accuſauit Gregorium. Conſcientiæ iudicium Deo reliquit; ipſe inconſiderato zelo, humanis tenebris, *etiam pietatis feruori*, res in Henricum actas aſcripſit. Apage igitur cum his verbis, quòd *non per eũ tot miracula Deus patraſſet, ſi ſententiam tuliſſet tã iniuſtam, &c.* Nã & de illis miraculis omninò ambigimus. Scis ipſe quàm illis ſæculis facilis miraculorum fama, quàm vbique, quàm frequens; vt non pauca volumina impleuerit, quibus nec antiquæ Eccleſiæ, nec noſtrorum ſæculorum in eandem rẽ monumenta æquaueris. Quæ non porrò in Gregorium à Bennone Cardinali, qui tunc in viuis, coniecta crimina? quot flagitiorum accuſatus? quàm fœdorum? nec modò ab iſto Cardinali, ſed & cæteris qui pro Henrico. Vis bona fide agi? Aufer hanc *prodigioſam* ſanctitatẽ, nos prodigioſa facinora. Hanc amor excogitaue-

rit, hæc odium. Amicis, inimicis, eadem fides. Alioqui; *ſi miracula nominabis*; *nos vitia*.

Refers ex eodem Schaphnaburgenſi *horribilem mortem Gulielmi Epiſcopi Traiectenſis*. Si vera hiſtoria, quid tamen ad Pontificum temporalem poteſtatem? Ait Epiſcopum illum faſſum ſibi mortem, & æterna imminere ſupplicia, *quòd Regi ad omnia, quæ perperam intendiſſet, operam ſuam ſummo anniſu præbuiſſet, atque in ſpem gratiæ eius, Romano Pontifici ſanctiſſimo & Apoſtolicarum virtutum viro, graues contumelias ſciens & prudens innocenti irrogaſſet*. Quis tam impio patronus facinori? irrogaſſe Pontifici iniurias; Principi præbuiſſe operam ad omnia quæ perperam intendiſſet? Sed longè aliud, Bellarmine, *graues contumelias* Pontifici irrogare, aliud temporale ei negare Imperium. Certum autem tam Henricum, quàm ex cultoribus eius multos, nō contentos ius Principum aſſerere, incubuiſſe in vltionem iniuriæ, ſubrogaſſe Antipapas, multâ impietate ſuæ cauſæ iuſtitiā corrupiſſe. Vnde Schaphnaburgenſis de hoc Traiectenſi Epiſcopo. *Vvilhelmus Traiectenſis Epiſcopus cauſam Regis, vt ſupra dictum eſt, contra bonum & æquum obſtinatè tuebatur, & ſtudio partium Regis, multa in iniuriam Romani Pontificis omnibus penè diebus ſolennibus inter Miſſarum ſolennia rabido ore declamabat; periurum eum, adulterum, & pſeudoapoſtolum appellans, & tam à ſe, quàm à cæteris Epiſcopis ſæpenumerò excommunicatum pronuntians*.

Sed & iſtius Traiectenſis hiſtoria, quàm laborat ſe probare prudentibus? Dixiſſet *ſe & præſentem vitam amiſiſſe & æternam*? nunquam audierat patere pœnitentibus cœlum? ad extremum ſpiritum pœnitentiæ locum eſſe? *Ordinariè*, inquis lib. 2. de Purgatorio, Cap. 4. *tempus pœnitentiæ vtile durat vſque ad extremum ſpiritum, vt apertè docet Leo Epiſt. 90. ad Ruſticum.* Ita Canone *Nemo*, De pœnitent. diſt. 7. *Nemo deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt.*, & ibi Nauarrus, *Ex eo colligitur illa concluſio ſupradicta, durante vita, durare quoque tempus bene de Deo merendi, & animam dum eſt in corpore, ſaluari poſſe.* Quidquid ſit, fœdè iniurium, Bellarmine, te præbes, qui huic homini componis Barclaium. *Qui Gregorio detrahebat*, inquis, *vt Barclaius poſteà detraxit.* Vbi

xit. Vbi Barclaius aut omnibus Regum ſceleribus *operam ſuam ſummo anniſu prabuit*; aut Pontifici *graues contumelias ſciens & prudens innocenti irrogauit?* Vbi Gregorium, *periurum, adulterum & pſeudoapoſtolum* appellauit? Niſi eorum omnium reus ſit, qui Pontificem, Chriſti Vicarium, Petrique ſucceſſorem, ſpiritualium rerum totiúſque Eccleſiæ rectorem veneratus eſt; Reges autem in temporalibus ſummos, & *ſoli Deo debentes iuſtitiæ rationem.*

§. 9.

SANCTVS *Anſelmus Cantuarienſis*, inquis, *qui eodem tempore vixit; initio libri de fermentato & Azimo ad Vualeramum: ſcienti, inquit, breuiter loquor. Si certus eſſem prudentiam veſtram non fauere ſucceſſori Iulij Cæſaris, & Neronis, & Iuliani, contra ſucceſſorem & Vicarium Petri Apoſtoli, libentiſsimè vos vt amiciſsimum & reuerendum Epiſcopum ſalutarem. Hæc ille, qui Henricum Imperatorem comparat cum Iulio Cæſare oppreſſore Reipublicæ, cum Nerone perſecutore Eccleſiæ, & cum Iuliano Apoſtata, & perſecutore: & Vualeramum Epiſcopum, quem fauere exiſtimabat Henrico contra Gregorium, ne ſalutare quidem audebat: quod certè non faceret, ſi Gregorij ſententiam aduerſus Imperatorem iniuſtam eſſe crederet. Idem Anſelmus, in Epiſt. 8. ad Gulielmum, ſententiam Gregorij defendit & apertè iuſtam eſſe pronuntiat.*

Ne æquiſsima defenſione nixi ſubmoueamus fautores Gregorij, veſtro exemplo, qui benè in Henricum animatos inteſtabiles eſſe vultis; Age, quid hic Anſelmus in Reges? Dicit vereri ſe ne Vualeramus faueat ſucceſſori Iulij Cæſaris, Neronis, & Iuliani, contra ſucceſſorem Petri Apoſtoli. Iam monui cauſam Henrici non ſimplicem fuiſſe, ſed mixtam. Sceptrum ſuum aduerſus ſententiam Gregorij tuebatur; & hoc iuſte: Eundem Gregorium Pontificatu pellebat; id verò præter æquum. Timet igitur hic Anſelmus ne Vualeramus Henrico faueat non modò in Gregorium vt Gregorium, & mortalium more errantem, ſed vt in Pontificem & Petri

ſucceſſorem; quo modo iam in eum Henricus non vt Imperator, ſed vt Iulij, Neronis, Iuliani ſucceſſor agebat, non Imperatorio nempè iure, quod à deceſſoribus ſuis habebat, ſed impietatis furoriſque iniuria, cuius licètiam ab iniquis Principibus vitiorum hæres acceperat. Sic è contrario Gregorius Papa vt Petri ſucceſſor, Eccleſiæ ſediſque Romanæ dignitatem tuebatur; aſt vt homo, & noſtræ mortalitatis vitijs tenebriſve obnoxius, huius poteſtatis in Reges inſolentiam aſſerebat. *Anſelmus*, inquis, *Vualeramum Epiſcopum, quem fauere exiſtimabat Henrico contra Gregorium ne ſalutare quidem audebat.* Imò, ſalutare nō audebat vt *Reuerendum Epiſcopum*; nempe tunc feruēti ſchiſmate, & multis Epiſcopis, pro Guiberto Rauennatenſi ſtantibus, qui Clemens tertius ſchiſmaticus dictus: quos non veros Epiſcopos, ſed vt ille antiquus Arianos appellabat, κατασκόπους, credebat Anſelmus, neſcius an ex illis Vvalleramus iſte eſſet.

§. 10.

SANCTVS *Anſelmus*, inquis, *Epiſcopus Lucenſis eiuſdem temporis auctor, vir ſanctiſsimus, & miraculis clarus, ſcripſit Epiſtolam ad Guibertum Antipapam, quem Henricus Imperator Gregorio Papæ oppoſuerat; in qua Epiſtola Gregorium mirificè laudat. Scripſit quoque Apologeticum pro Gregorio aduerſus eundem Guibertum, vbi inter cætera refellit argumentum, quo vtitur hoc tempore Barclaius, & quo tunc vtebantur Antipapa & eius complices; quòd videlicet fuerit Gregorius cauſa turbarum & ſanguinis effuſi, præſertim in Saxonià, quem ſanguinem clamare dicebat aduerſus Gregorium, & eius ſectatores, quorum vnus erat hic ſanctus Anſelmus: ſic autem loquitur lib. II. Apologetici: Non aduerſus nos clamat ſanguis Saxonum; ſed contra vos, cum vniuerſo mundo, qui ſceleris veſtri tabè inhorruit, clamat cœlum, clamat terra, clamat Eccleſia iuſtorum, & quæ adhuc peregrinatur, & quæ iam cum Chriſto regnat; clamat Chriſtus, clamat Pater pro ſponſa filij ſui, clamat Spiritus Sanctus, qui quotidie poſtulat pro ea gemitibus inenarrabilibus, &c. Vbi rectiſsimè dicit, turbas illas & bella non eſſe tribuenda Gregorio, qui pro officio ſuo Paſtorali arcere conatus eſt lupos à grege: ſed*

inobedientiæ & obſtinationi eorum, qui in Paſtorem & gregem ipſum tantò ferocius ſæuierũt, quantò humilius Deo, eiuſque Vicario, obedire ſalubriter admonentibus, & conſulentibus debuerunt.

Quid illud in Regum poteſtatem, ſi S. Anſelmus ad Antipapam ſcribit, & Papam *mirificè laudat?* At iſte Pontifex, dices, *depoſuerat Imperatorem.* Nihil magis mirandum, Bellarmine, ſi illum laudauit Anſelmus. Nam nec cauſam pro arte oraſſet, ſi de Papæ imprudentia meminiſſet omnino; de alio præſertim agens negocio prorſúſque diuerſo; ad Antipapam etiam ſcribens. Dicis eundem Anſelmum ſcripſiſſe Apologeticon, *vbi inter cætera refellit argumentum, quo vtitur hoc tempore Barclaius, & quo tunc vtebantur Antipapa & eius complices; quòd videlicet fuerit Gregorius cauſa turbarum, & ſanguinis effuſi, præſertim in Saxoniâ.* Vbi habes de Saxonico tantùm ſanguine Barclaium queri? de malis loquitur per totum Occidentis Imperium ſparſis: & quæ potiſſimum Romam & Italiam infeſtarunt; de malis, inquam, illis, & *tam corporum quàm animarum,* periculis, quæ Otto teſtis eſt ex hac Gregorij in Henricum profluxiſſe ſententiâ.

Neque verum huic cruento Saxonum bello Gregorij ſententiam dediſſe initium: Præceſſit annis aliquot ille turbo, alienatis ab Henrico animis ob contemptos vexatóſque Saxones. Otto Friſingenſis leuiorem cauſam refert, ſed quæ, vt bellorum momenta ſunt, grauis viſa eſt forte fortuna librante. Henricus Saxoniam ingreſſus dixerat *ſe mirari* (Otto Friſing. de geſt. Frider. lib. 1. Cap. 4.) *nullum per totum Imperij ambitum inueniri, in quo vires ſuas exercere poſſet: idque non virtuti ſed ignauiæ deputabat. Quod dictum non ſecundum naturam generis ſui percuſſo aëre mox tranſiit; ſed tam efficaciter in mentibus plurium radices figens germinauit, vt tota in breui prouincia illa aduerſus ipſum commota, & in vnum corpus coadunata, innumeris populis & gentibus letifera pocula miniſtrauerit.* Ecce cauſam Saxonici belli; quod deinde ſopitũ, mox reuixit ſpecie Religionis, cùm Guelpho, & ille Rudolphus, quem Pontifex donari Imperio voluit, *ſuâ occaſione dubium,* inquit Otto, *Principi rebellantes Saxonibus iuncti ſunt.* Nempe vt in Fràcia, totoque Belgio, hoc ſæculo Optimates à ſuis Prin-

cipibus, *qua occaſione dubium*, deſciſcentes ſpeciem Religionis vtrimque induerunt: itâ hunc Rudolphum Otto non Eccleſiæ aut pietatis ergo, ſed *qua occaſione dubium*, ab Henrico ad Saxones acceſſiſſe commemorat.

§. 11.

NAM *quàm horrenda*, inquis, *& non toleranda fuerint Henrici ſcelera ex ſequenti teſtimonio intelligitur. S. Gebehardus Archiepiſcopus Salsburgenſis, qui obiit tribus annis poſt mortem Gregorij VII. id eſt anno* 1088. *diſputans cum Vvecilone Archiepiſcopo Maguntino, apertè pronuntiauit, Imperatorem non iniuſto iudicio tàm Regno, quàm communione, Apoſtolica ſententia priuatum: cuius ſententia ita probata eſt à Concilio quodam, vt contraria ſententia Vvecilonis hæreſis ſit appellata. Vide Abbatem Vrſpergenſem in Chronico anni* 1085.

Niſi id ſit imperitis illudere, da quid voces hoc commentum. Dicis ſenſiſſe Gebehardum, *Henricum iuſtè Regno priuatum*, & contrariam ſententiam Vvecilonis hæreſim appellatam. Quæ illa contraria Vvecilonis ſententia? nempe qua ſenſerit (nam quis ſic non capiat?) Henricum iniuſtè Regno priuatum. Atqui apud Vrſpergenſem nihil minus; longè aliud in Vvecilone notauerunt *Imperatoris aduerſarij*, cùm ipſius ſentẽtiam *hæreſim Vvecilonis, ipſumque hæreſiarcham appellarent*, nimirum, inquit Abbas Vrſpergenſis, *contra fidem illum dogmatizaſſe culpantes, quòd quamdiu quis ſuis ſpoliatus ſit rebus, diuinis non ſubiaceat legibus.* Quid hoc autem ad ius Regum? quàm non ferenda verſutia, imò fraude, de Vvecilone meminiſti: quaſi hæreticus dictus ſit, quòd negaret Pontificem poſſe Regibus abrogare Imperium, cùm id factum ob aliam prorſus ſententiam, & à Regum omnino, de qua iam agimus, poteſtate diuerſam.

§. 12.

STEPHANVS *Halberſtatenſis*, inquis, *eiuſdem temporis auctor in Epiſtola ad Vvatlramum, quã refert Dodechinus continuator*

Mariani Scoti ad annũ Domini 1090. Dominus, inquit, Henricus, quem Regem dicunt, Epiſcopatus & Abbatias vendit: etenim Conſtantienſem, Bambergenſem, Maguntinenſem, & plures alios, pro pecunia; Ratiſponenſem, Auguſtenſem, Stratsburgenſem, pro gladio; Abbatiam Fuldenſem pro adulterio; Monaſterienſem Epiſcopatum (quod dicere, & audire nefas eſt) pro ſodomitica immunditia vendidit. & infrà: Pro quibus nefandis malis ab Apoſtolica ſede excommunicatus, nec Regnum, nec poteſtatem aliquam ſuper nos, quia Catholici ſumus, poterit obtinere.

Hîc nihil video, niſi vnius hominis ineptam ſententiam: Nihil, inquã, hic Stephanus ad Gregorij partes, præter ſuam vnius vocem affert, non pondere, non ratione ſubnixam. Nam quid magis imperitum, ne fatuum dicam, quàm interpretatio illis Apoſtoli verbis, *Non eſt enim Poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt*; ab hoc Halberſtatenſi inuenta? ſic enim intelligit: Poteſtates dici tunc tantùm à Deo ordinatas, ſi rectè & ex ordine obeant ſuum munus, ſi piè, ſi ex Dei lege viuant. A quo illud, niſi ab Arcadicæ ſubtilitatis viro? cùm Apoſtoli textus atque mens, omninò perſpicua; velit obſequium deferri Principibus omnibus, qui ordinati ſunt à Deo, vt ſint Principes & humanæ Poteſtates; non autem iis ſolis, quorum vita atque mores Dei lege ordinantur, intra bonum æquumque caſtigantur. Alioqui nec diſcolis dominis, etiam propter conſcientiam, eſſe parendum, monuiſſet Petrus Apoſtolus: Neque Paulus præcepiſſet vt ſublimioribus illius temporis poteſtatibus, quę ferebant gladium, Chriſtiani parerent. Qui tunc enim Principes niſi Ethnici, niſi iniqui, & ex interpretatione Halberſtatenſis nequaquam à Deo ordinati? Audi Authorem Quæſtionum veter. & nou. teſtam. ſiue is Auguſtinus, ſiue Ambroſius, ſiue alius eorundem temporum Pater. in quæſt. 35. *Vnde Apoſtolus*, inquit, *Rom.* 13. *poteſtatibus ſublimioribus ſubditi eſtote. Non eſt poteſtas niſi à Deo. Quæ enim ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Hinc eſt, vt gentilem, in poteſtate tamen poſitum, honorificamus, licet ipſe indignus ſit, qui Dei ordinem tenens gratias agit Diabolo. Poteſtas enim exigit, quia meretur honorem. Nam ideò Pharaoni, (Gene. 41.) futuræ famis ſomnium reuelatum eſt: & Nabuchodonozor (Dan. 3.) aliis ſecum aſſiſtentibus*

ſolus filium Dei vidit in camino ignis, non vtique merito ſuo, qui in idolo ſe adorari voluit, ſed merito ordinis regalis. Facit tamen iſte vir ingentem ſtudiis placens Vvaltramo inuidiam, qui obſequium Henrico deferendum ex his Apoſtoli collegerat verbis, *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas, niſi à Deo, qui autem poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit*: Facit, inquam, ingẽtem ſcilicet inuidiam, quòd intermediam ſententiam omiſerit, *quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt.* Hinc exclamat, *O lingua doloſa, ô cor machinans malum, ſpiritus vadens & non rediens, Cur mentitus es Spiritui ſancto? arguat te conſcientia tua: Ecce fugit impius nemine perſequente. Cum vt deciperes ſupprimere veritatem voluiſti, cur medullam & animam huius ſententiæ furatus eſt?* Addit paulò pòſt: *Cùm præmiſiſſet* Apoſtolus, *Non eſt Poteſtas niſi à Deo, vt coniecturam reprobi intellectus imputaverit: Quæ autem ſunt, inquit, à Deo ordinatæ ſunt. Dei igitur poteſtatem ordinatam, cui non reſiſtimus, imò dabimus illicò manus. Miror autem ſi in te vel gutta ſanguinis eſt, qui non erubeſcis dominum Henricum Regem dicere, vel ordinem habere. An ordo tibi videtur, ius dare ſceleri, faſque nefaſque, diuina & humana confundere? An ordo videtur tibi in corpus ſuum peccare, videlicet (proh dolor, proh nefas!) vxorem propriam ſcelere omnibus ſeculis mundi inaudito, lupanar facere? An ordo tibi videtur, quum Dominus dicat, Defendite viduam, viduas iudicij æquitatem poſtulantes nefanda contaminatione proſtituere? Hæc qui ordinata, qui ſana dixerit: hunc inſani capitis eſſe, inſanus iurat Orreſtes:* Hæc exſcripſi ad riſuri Lectoris voluptatem, ac vt cõſtet tam acutum ſcilicet virum, in hoc de iure Regum negotio, niſi apud *inſanum Oreſtem*, nunquam ad momentum & pondus valiturum.

§. 13.

L*EO Hoſtienſis Epiſcopus*, inquis, *eiuſdem temporis auctor, in Chronica Caſſineſi multa ſcribit de Gregorij VII. iuſtitia, ſapientia, zelo, aliiſque virtutibus. Sed lib. 3. cap. 53. refert etiam cæleſtem viſionem, qua Deus ipſe teſtatus eſt placere ſibi facta Gregorij, quæ nunc Bartlaius cum veteribus ſchiſmaticis vituperare auſus eſt. Vidit*

igitur quidam candidiſſimam columbam ſuper Gregorium ſacrum Miſſæ miſterium celebrantem: quod viſum cum is qui vidit, patefacere iunctaretur, ſiis verbis aperire diuinitus iuſſus eſt: Vade & celeriter, & hoc ipſum auribus Papæ intimato, vt conſtanter vigore Sp. Spiritus, quod cœpit exequatur. Bartholdus eiuſdem temporis author, Presbyter Conſtantienſis in Chronico ſuo plurima ſcribit pro iuſtitia cauſa Gregorij VII. ſed inter cætera de Imbricone Epiſcopo Auguſtano hæc refert. Imbrico Auguſtenſis Epiſcopus, qui in præterito Paſcha Rudolpho Regi fidelitatem iurauit, nihil de periurio curans, Henrico aduenienti adhæſit, & apud illum quadam die Miſſam faciens, hanc ſibi conditionem miſer impoſuit, vt ſacra oblationis perceptio in iudicium ei proueniret, ſi Dominus eius Henricus Regnum ſibi iniuſte vſurparet. Poſt hanc temerariam perceptionem, paruo, quod ſuperuixit tempore, vſque ad mortem, nunquam ſe ſanum de lecto leuauit. Nam circa Kalend. Iulij abſque Eccleſiaſtica communione defunctus eſt.

Quaſi neſciamus multos tunc aſſenſos Gregorio, totas acies produceres, non pauca hæc nomina. Rationes petimus, queis vos nudi, & hi maximè quos exſcribis. Producunt miracula, ſi Deo placet, certa. Ad hæc diuinæ mentis opera impij nō ſumus, Bellarmine: ſed nec latet, ô dolor! quàm ſæpè ementita miracula ad ludibrium prudentum incautis imponant. Iſtud præcipuè de columbâ quàm affabrè relatum eſt! *Vidit quidam candidiſſimam columbam*. Vidit quidam? At quis hic *quidam*, cuius vnius teſtimonio tanta fides? de tam publicis, tanti momenti rebus! Non vni *cuidi*, Bellarmine, id eſt obſcuro & ignoto in tanta re fides habenda. Sed *cuidam*, qui ſuo nomine, qui integritatis, qui ſanctitatis famâ, fidem faceret diuino oraculo. Actum de nobis eſt, actum & de vobis Bellarmine, ſi de his obſcuris creditur *cuidam* referenti. Vidi *quendam* qui referret, & hunc Catholicum, Scotum hominem; ſe Elizabethæ Reginæ temporibus Londinenſi in arce, quam Turrim appellant, aſſeruatum; Caſu ibi, & mœrore, in febrim incidiſſe. Semiſopito aſtitiſſe Viraginem cæruleâ veſte amictam, maieſtate & radijs inſignem: nec dubitare ſe quin fuiſſet Diua Virgo, cui ipſe à puero deditiſſimus. Hanc prehenſa iacētis dextera, depuliſſe vim morbi, imperaſſe aliqua,

monuiſſe, prænunciaſſe quoque multa; Inter cætera, paucis ab hinc annis fore, vt Ieſuita Summi Pōtificatus dignitate ornaretur; ſub eo, & Pontificatū & Eccleſiam miſerrimis cladibus penè ad extremum ruituram. Hæc nos audiuimus, hæc alij multi, ab illo *quodam* Scoto, viro Catholico, viro pio; cuius auctoritate ſi niti quis velit; quàm tu ipſe illam *quenditatem* rideas, quàm tu nec iniuriâ, maiora nomina, maiorem fidē petas? Æquis legibus inter nos agendū, Bellarmine. Certè ſi miraculis aut prodigiis in Henricū IV. agere Deus vellet; quid cōuenientius, quàm vt Petrus & Paulus audiret Gregorij preces, publicum & apertum miraculum flagitantis, his verbis? *Hoc autem iudicium citò in Henricum exerceto; vt intelligant omnes iniquitatis filium nō fortuitò, ſed veſtrâ operâ è regno cadere.* Fuiſſet hoc omni exceptione maius; non priuata vero illa, quæ fingi & poſſunt, & ſolent, miracula. Cur porrò non addebas ludicræ vaticinationis miraculum, quod in Sigeberto habes, ad Ann. 1080? *Hildebrandus Papa,* inquit, *quaſi diuinitus reuelatum ſibi prædixit, hoc anno falſum Regem eſſe moriturum: & verum quidem prædixit: ſed fefellit eum de falſo Rege coniectura, ſecundum ſuum velle ſuper Henrico Rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus graui prælio congreditur, & in congreſſu falſus Rex Rudolphus cum multis Saxoniæ Principibus extinguitur.*

§. 14.

I*STI ſunt*, inquis, *auctores ſeptem, qui ipſo tempore Gregorij vixerunt, quibus addam quatuor alios, qui non diu poſtea floruerunt. Gulielmus Epiſcopus Tyrenſis in lib. 1. de bello ſacro Cap. 13. de Henrici Imperatoris peruerſis moribus loquens: Quod, inquit, Dominus Papa contra omnem fieri honeſtatem conſiderans, & iura in eo facto conculcari Eccleſiaſtica perpendens, ſemel, ſecundo, ac tertio eundem Imperatorem commonuit, vt à tam deteſtabili deſiſteret præſumptione: quem præceptis ſalutaribus commonitum cùm reuocare non poſſet, vinculo anathematis innodauit. Otto Friſingenſis vt ſuprà notauimus Gregorium VII. virum ſanctiſſimum fuiſſe confeſſus eſt, lib. 6. Cap. 34. & 36. & lib. 7. Cap. 1. Neque fieri poteſt, vt vir tam ſanctus iniuſtam ſententiam publicè ferret,*

neque

neque eam vnquam retractaret, ſicut reuera non retractauit, vt perſpicuum eſt ex verbis illis, quæ eodem Othone teſte lib. 6. cap. 36. moriens Gregorius pronunciauit, Dilexi iuſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio. Dodechinus Mariani Scoti continuator, in Chronico anni 1106. Henricum, inquit, hominem peruerſum, & iuſto iudicio ab Eccleſia eiectum conſtat manifeſtè. Vendidit enim omnia ſpiritualia. & ad annum 1090. & 1093. tam multa & tam horribilia ſcelera Henrici refert, vt mirum ſit ſi vllus audeat eum iniuſtè damnatum affirmare; quod tamen Barclaius audacter affirmat.

Quid hîc vero Guilielmus Tyrenſis Epiſcopus? Nudè Hiſtoriam narrat; nec de depoſitione Henrici, ſed tantùm de anathemate; non deinde apud illum vel vmbra argumenti, quod id iuris temporalis Pontifici in Principes eſſe contendat.

De Ottone Friſingenſi nihil erat quod referres. Proximum caput excutiendo eius ſenſui cum Barclaio deſtinaſti.

Dodechinus verò, quid dicit? *Conſtare manifeſtè iuſto iudicio Henricum ab Eccleſia eiectum.* At longè aliud ab Eccleſia, aliud à Regno eijci. Hoc diſcrimen pulchrè oſtendit Trithemius (in Chron. Monaſt. Hirſaug. ad Annum 1106.) Nam de anathemate loquens quòd Pontifex huic Imperatori dixit, *Henricum iſtū,* inquit, *hominem peruerſum, & iuſto iudicio ab Eccleſiâ eiectum, omnibus reuera ſuo tempore conſtabat manifeſtum.* At de eius depoſitione à Regno. *Ipſe autem primus eſt*, inquit, *inter omnes Imperatores per Papam depoſitus. Scholaſtici certant & adhuc ſub iudice lis eſt, vtrum Papa Imperatorem poſſit deponere.* Ecce vt cum Guilielmo Tyrenſi, & Dodechino affirmat Trithemius Henricum iuſto manifeſtè iudicio ab Eccleſia eſſe eiectum; Regno verò iuſtè *priuatum eſſe*, non modò non manifeſtum, ſed omninò inter illius ſæculi eruditos fuiſſe controuerſum.

Dicis *tam horribilia ſcelera* Henrici fuiſſe, *vt mirum ſit, ſi vllus audeat eum iniuſtè damnatum affirmare, quod tamen Barclaius audacter affirmat.* Scias verò, Bellarmine, Barclaium non ad Henrici *ſcelera*, ſed ad Gregorij *poteſtatem* hanc ferendæ ſententiæ iniuſtitiam retuliſſe. Neque enim ex eo quòd quis ſit impius, fur, latro, parricida, in eum animaduertendi poteſtas aliis quæ-

ritur, quàm legitimo magiſtratu fungentibus; qualis ſupra Reges nemo eſt, à quo temporaliter iudicentur. Iniuſtus ergo Henricus ſi per tot ſcelera violabat iuſtitiam; iniuſtus quoque Gregorius, qui non ſibi commiſſa vſurparet iudicia.

§. 15

ABBAS *Vrſpergenſis*, inquis, *in Chronico anni 1106. narrat obitum Henrici repentinum, & tam miſerabilem ipſi, quàm lætum omnibus aliis: Miſerabile, inquit, dictu eſt tanti nominis, tantæ dignitatis, tantique animi virum, ſub profeſſione Chriſtiana mundum tanto tempore lucratum, nec ad inſtar cuiuſlibet pauperis defuncti, pium, vel compaſſiuum luctum, à quauis inter tot Chriſtinnos perſona promeruiſſe: ſed potius vniuerſorum tam ibidem, quàm vbiuis verè Chriſtianorum corda ſimul & ora infinito nimis tripudio, ſui oblitos, rumore repleſſe. Non altius concinebat Iſraël Domino, Pharaone demerſo, nec Auguſtiori ipſi Octauiano, ſiue vllo Auguſtorum applaudebat Roma triumpho. Franum enim quod erat in maxillis populorum verſum eſt illis in Canticum, ſicut vox ſanctificatæ ſolemnitatis. Hæc ille. qui certè ſufficere deberet, vt os Bartlaij iniqua loquentis opprimeret. Quomodo enim Henricus iniuſtâ Gregorij ſententiâ oppreſſus eſt, & nullus in toto Orbe Chriſtiano inuentus eſt, qui mortem eius defleret, imò qui non vehementiſſimè gauderet, vt olim Iſrael Pharaone demerſo, vel Romanus populus Principe triumphante? nullusne in toto orbe repertus eſt, qui iuſtitiam Henrici perſpexerit? nullus qui Gregorij iniuſtitiam viderit? Sed audiamus, quid paulò infrà idẽ ſcriptor dicat: hic, inquit, finis, hic interitus, hæc ſors vltima Henrici ſub vocabulo quarti Romanorũ Imperatoris à ſuis appellati, à Catholicis verò, id eſt cunctis B. Petro, ſuiſque ſucceſſoribus fidem, & obedientiam lege Chriſtianâ conſeruantibus, Archiparata ſimul, & Hæreſiarcha; nec nõ & Apoſtata, perſecutorque plus animarum, quàm corporum, competenter dicebatur; vtpote qui nec naturalibus, nec conſuetudinarijs contentus ſceleribus, nota & à ſæculis inaudita, ideóque nonnulla incredibilia excogitaſſe & exercuiſſe infamabatur. Ac de his ſatis: nam ſi vellem authores poſteriores adducere pro iuſtitia & ſanctitate Gregorij, nul-*

lus eſſet finis. Videat Lector, quæ ſcripſimus lib. 4. de Pontif. capit. 13.

Vt tu tibi contrarius! Hic cum Abbate Vrſpergenſi conſentis, imò ad argumentum trahis hæc verba: *Nullum in toto orbe Chriſtiano inuentum, qui mortem Henrici defleret, imò qui non vehementiſſimè gauderet, vt olim Iſrael Pharaone demerſo &c.* At in tuâ in Iacobum Magnæ Britanniæ Regem Apologia (*ad Hiſtorias falſi à Rege accuſatus; Hiſtoria. 1.*) ſcribis Henricum obijſſe inſtructum adhuc militibus, & clàm bellum molientem. Id Auctoribus multis, ac inter cæteros hoc eodem Abbate aſſeruiſti. Quî igitur *nullus in toto orbe Chriſtiano inuentus eſt, qui mortem eius defleret, nullus in toto orbe repertus, qui iuſtitiam Henrici perſpexerit?* Habes apud Ottonem (lib. 7. Chron. Cap. 12.) paulò ante mortem Henrici, quòd eius *filius, iam Rex factus, collecto milite patrem ſubſequens, circa Moſam conſedit, vbi ab Henrico duce Belgarum, aliiſque patris ſui fidelibus &c. cedere compellitur.* Sed & Henrico mortuo, demum *pacis negotia* eſſe tractata. Habuit igitur ad mortem Henricus qui illi fideles exiſterent.

Quæ apud te Vrſpergenſis verba ſequuntur, aut maledicta ſunt in Henricũ, aut certè nihil ad rem faciens hiſtoria. Quot in iſtis partibus ac turbinibus mendacia? aut quid amplius in illum Imperatorem; quàm paucos ante annos Eccleſiaſtici aliquot in Henricum III. Galliæ Regem? quæ ſi aliquando ad teſtimonium proferentur in Henricum, quàm ex poſteris multos capient, quàm authoritas Sacerdotum ſcribentium efficax erit ad innocentis infamiam Regis? Sed & dicis (libr. 4. de Pontif. Rom. Cap. 13.) quòd hic Abbas Vrſpergenſis, *nec apertè laudat, nec vituperat Gregorium.*

Fidem autem *& obedientiam lege Chriſtiana conſeruare B. Petri ſucceſſoribus.* Non eſt Regem à Pontifice excommunicatum deſerere, ſed Pontifici obſequi ſpiritualia imperanti, & Principibus in ſcelere non *communicare.*

§. 16.

PERGIT *Barclaius*, inquis, *& probare nititur, non debuiſſe à Gregorio Henricum excommunicari, cùm in ſocietatem ſceleris Henrici tantus hominum numerus coierit: adducit autem ad hoc probandum ſententiam S. Auguſtini ex lib. 3. contra epiſtolam Parmeniani, cap. 2. quæ relata eſt in decretum Gratiani 23. q. 4. can. Non poteſt. Verba S. Auguſtini hæc ſunt: Non poteſt eſſe ſalubris à multu correptio, niſi cùm ille corripitur, qui non habet ſociam multitudinem: cùm verò idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis reſtat, quàm dolor, & gemitus, vt per illud ſignum quod Ezechieli ſancto reuelatur illæſi euadere ab eorum vaſtatione mereantur. Ne cùm voluerint colligere zizania, eradicent ſimul & triticum: nec per diligentiam ſegetem Domini purgent, ſed per temeritatem, ipſi potius inter purgamenta numerentur. Ideoque idem Apoſtolus, cùm iam multos comperiſſet & immundos luxuria, & fornicationibus inquinatos, ad eoſdem Corinthios in ſecunda epiſt. ſcribens, non itidem præcepit, vt cum talibus nec cibum ſumerent: multi enim erant, nec dici de iis poterat, Si quis frater nominatur fornicator, aut idolis ſeruiens, aut auarus, aut aliquid tale, cum eiuſmodi nec cibum quidem ſumere: ſed ait, ne iterum cùm venero ad vos humiliet me Deus, & lugeam multos ex iis, qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & luxuria, & fornicatione quam geſſerunt: per luctum ſuum potius eos diuino flagello coercendos minans, quam per illam correptionem, vt cæteri ab eorum coniunctione abſtineant. & paulò pòſt: Reuera ſi contagio peccandi multitudinem inuaſerit, diuinæ diſciplinæ ſeuera miſericordia neceſſaria eſt: nam conſilia ſeparationis (hoc eſt excommunicationis) & inania ſunt, & pernicioſa atque ſacrilega, quia & impia, & ſuperba fiunt, & plus perturbant infirmos bonos, quàm corrigunt animoſos malos. Hæc cùm ita ſint, inquit Barclaius, nemo vt arbitror, ex collatione doctrinæ S. Auguſtini, quæ & Eccleſiæ eſt, cùm geſtis à Gregorio in Henricum, non perſpicuè cernet Papam magnoperè erraſſe, &c.*

Reſpondeo. Barclaij temeritas vndecunque ſe prodit, cùm ob vnum S.

Auguſtini locum non bene intellectum, Synodalem ſententiam Pontificis Maximi, à multis alijs Pontificibus, & Concilijs confirmatam, ita damnare audeat, vt dicat, Papam magnopere erraſſe. Sed oſtendamus non Papam in iudicando, ſed Barclaium in intelligendo vehementer erraſſe.

Primùm S. Auguſtinus loquitur de correptione, ſiue excommunicatione illius, qui multos habet ſocios in eodem crimine; vt perſpicuum eſt ex illis verbis, Cùm verò idem morbus plurimos occupauerit &c. & ex illis, Ideo Apoſtolus cùm iam multos comperiſſet & immundos luxuria, & fornicationibus inquinatos &c. At Gregorius vnum Henricum excommunicauit propter crimina illi vni propria, quòd videlicet venderet Epiſcopatus, & Abbatias; & admonitus reſipiſcere nollet. Non ergo facit ad rem locus ex Auguſtino, vel ex Gratiano citatus.

Tene auſum, tante vir, tam indignis niti commentis; loquenti Auguſtino, Orbi audienti illudere? Auguſtinus dicit ſalubrem correptionem non eſſe, *niſi cùm ille corripitur qui non habet ſociam multitudinem.* Inde Barclaius; ergo Henricus tot ſectatorum milibus cinctus, non excommunicandus fuit. Tu reſpondes; *Gregorius vnum Henricum excommunicauit propter crimina illi vni propria; quòd videlicet venderet Epiſcopatus &c.* Hîc & abſurdus & liquidus in hiſtoria error. Nónne habebat Henricus *ſociam multitudinem? nonne iam idem morbus plurimos occupauerat?* Imò penè infinitam multitudinem. An denique ſimonia, de qua hic vnà meminiſti, erat crimen vni Henrico proprium? imò non ementem minus polluens, quàm vendentem. Ita in Can. *Audiuimus.* 1.9.3 *Iuſtè enim vterque corripiendus eſt, & à ſanctæ liminibus Eccleſiæ ſubmouendus, & qui pro Eccleſiæ ambitu munera largitur, & qui vt Eccleſiam adeat quidquam præſumit accipere. Iſte quippe donum Dei emere, hic autem præſumit vẽdere.* Sed hic turpiſſimus tuus lapſus, quòd Gregorius *Henricum vnum excommunicauit.* Ecce verba Gregorianæ ſententiæ, *Ipſum Henricum, eiuſque fautores, vinculo anathematis colligo.* Quid iam? an vnum Henricum excommunicauit? an ob crimina ſibi vni propria? Num denique Henrici fautores, quos hic *anathematizatos* vides, non habebant ſociam multitudinem? imò nonne erant, ipſamet multitudo? Et ſi adhærere Henrico morbum fuiſſe dicis, nonne *iam idem morbus plurimos*

occuparat? Quis non iubeat eiuſmodi commenta auferri?

§. 17.

DEINDE *loquitur S. Auguſtinus*, inquis, *aduerſus Parmenianum, alioſque Donatiſtas, qui ſeparauerant ſe ab Eccleſia vniuerſa, & ſe ſolos eſſe dicebant Eccleſiam non habentem maculam, neque rugas. Ideoque docet S. Auguſtinus, propter multitudinem peccatorum non eſſe faciendam ſeparationem, cùm ſemper futuri ſint mali cum bonis, vſque ad mundi conſummationem. Tunc enim (vt dicitur Matth.13.) exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum: atque hæc eſt cauſa, cur S. Auguſtinus dixerit, conſilia eiuſmodi ſeparationis, non ſolùm eſſe inania, & periculoſa, ſed etiam ſacrilega & ſuperba; quoniam qui ita ſeparantur, aſſumunt ſibi officium Dei, qui ſolus poteſt ſeparare omnes bonos ab omnibus malis, quod fiet in nouiſſimo die: atque interim oportet piſces bonos eſſe in eodem rete cum piſcibus malis, & triticum cum paleis in eadem areâ, & zizania cum frumento in eodem agro. Porrò Gregorius nihil tale ſibi deſumpſit, ſed ſolùm Eccleſiaſticâ cenſurâ coërcere voluit hominem, qui publicè multorum & intolerabilium criminum reus erat.*

Mihi teſtis fides ſanctiſſima, quid hic velis parum cerno, vt (quod Sanctus Hyeronimus dixit lib.2. in Iouin.) plus in intelligendo quàm in refutando laboris ſit. Videris tamen velle, ita intelligẽdum Auguſtinum: bonos, & improbos, arcano Dei conſilio ad extremum iudicij diem ſimul in hoc orbe victuros: ſacrilega itaque & ſuperba fore conſilia quæ velint *ſeparare* (tua verba ſunt) *omnes bonos ab omnibus malis*. Aut hoc, aut nihil prorſus dicis. At quis ferat illum ſenſum Auguſtino tam indignè, tã licenter affingi? Ait, nõ eſſe ſalubrem correptionem, *niſi cùm ille corripitur, qui non habet ſociam multitudinem*, aut *cùm idem morbus plurimos occupauit*. Eſt ne hoc dicere *omnes mali*? nihil minus, Bellarmine. Poſſunt eſſe, imò & ſolent, multi mali, ſociam multitudinem habere, vno morbo plurimos occupare, neque eſſe ideò omnes mali. Erunt enim fortè hæretici, erunt ſchiſmatici, arctis fœderibus iuncti inter ſe; Præter illos nihilominus ſimoniaci erunt, homicidæ, prædones; vt omninò verè dicas hæreticos

aut ſchiſmaticos malos eſſe, & *habere ſociam multitudinem*, non eſſe tamen omnes malos. Erunt enim homicidæ, prædones, mali quidem, ſed cum illis non coniuncti. Atqui *omnes malos* intelligis, quicunque in orbe ſunt mali: & tunc ſolum vis *ſacrilegum eſſe conſilium*, ſi quis velit omnes malos à bonis ſeparare, & Auguſtinum de *multis malis* loquentem, de *omnibus malis* ludicrâ fraude exponis. Quaſi neſciret omnes malos non modò ſeparari non poſſe, ſed neque internoſci. Ita loquitur homil. 50. de Pænit. Cap. 12. *multi corriguntur, vt Petrus, multi tolerantur, vt Iudas; multi neſciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum.* Sed & dicis Auguſtinum negantem magnam multitudinem excommunicari debere, de Donatiſtis loqui, *qui ſeparauerant ſe ab Eccleſia vniuerſa.* Atqui etiam ſi Donatiſtæ mali erant, multi tamen in orbe præter Donatiſtas erant mali. Cur igitur quod Auguſtnus dicit, Donatiſtas ideo quod multi in idem conſenſiſſent, non eſſe excommunicandos, ita interpretaris ac ſi diceret, nemo poteſt *ſeparare omnes bonos ab omnibus malis*? Satis ſcimus nunquam omnes improbos à bonis omnibus ſeparandos, niſi in ſeparatione illa *quæ fiet in nouiſſimo die.* Hoc nec imperitus ignoret, multò minus Auguſtinus. Sed his ille non contentus aſſeruit; non modò omnes malos ſeparari non poſſe; ſed ne quidem magnam multitudinem cum ſchiſmatis periculo ſeparari debere.

Abſurdũ igitur, quòd tu ſcribis, S. Aug. dicere, *conſilia eiuſmodi ſeparationis non ſolum eſſe inania, & periculoſa, ſed etiam ſacrilega & ſuperba; quoniam qui ita ſeparant, aſſumunt ſibi officium Dei, qui ſolus poteſt ſeparare omnes bonos ab omnibus malis.* Abſurdum illud, inquam, teque indignum; cùm nec ibi Auguſtinus de *omnibus*, ſed de *multis* malis agat; adſcriptâ quoque cauſâ, cur eiuſmodi excommunicationum conſilia ſuperba appellet atque ſacrilega; nimirũ, *quia plus turbãt infirmos bonos, quàm corrigunt animoſos malos.* Et eodem libro, ſuprà, ait dicendum viro flagitioſo anathema, *vbi periculum ſchiſmatis nullum eſt*; & quando illius qui excommunicatur *ita crimen notum eſt & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contin-*

gere. Quid his liquidius? quid exerras cum extortis ſenſibus? quàm diuerſus ab Auguſtini mente Gregorius, Henricum excommunicans *cum periculo ſchiſmatis, & qui tales habebat defenſores, per quos poſſet ſchiſma contingere; qui habebat ſociam multitudinem, cùm iam idem morbus plurimos occupaſſet*, imò ipſam multitudinem excommunicans? Vides, inquam, diuerſum ab Auguſtino abiiſſe Gregorium, te etiam Auguſtino imponere; cum Auguſtino denique conſentire Barclaium.

Ais; *porrò Gregorius nihil tale ſibi deſumpſit, ſed ſolùm Eccleſiaſticâ cenſurâ coërcere voluit hominem, qui publicè multorum & intolerabilium criminum reus erat.* Credò ego non adeò dementatum Gregorium, vt voluerit excommunicare *omnes malos*: quod nec ad rem, nec ad mentem Auguſtini. At verò *ſibi deſumpſit* eum corripere qui habebat ſociam multitudinem, cùm idem morbus plurimos occupaſſet contra Auguſtini ſententiam. Sed & qua fronte dicis, *ſolùm Eccleſiaſtica cenſura coërcere voluit hominem &c.* cùm ipſe Gregorius dicat *ipſum Henricum, eiuſque fautores* (quos fuiſſe innumerabiles bella deinde tot annorũ, & Synodi in Gregoriũ docuerunt) *vinculo anathematis colligo*? An hoc erat hominem, Bellarmine, an homines coërcere? Dicis fuiſſe Henricum *intolerabilium criminum reum*. Nullum onus, Bellarmine, niſi importunis, ſuperbis, aut querulis, intolerandum, quod Deus tolerari imperet: qualis Regum improbitas; cui vindicandæ expectari ſuum iudicium ſanctiſſimâ lege præcepit.

§. 18.

TERTIO, *quod Dominus ait*, inquis, *Matth. 13. Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem; non ſic intelligitur, quaſi prohibitum ſit, purgare agrum à zizaniis, excommunicando incorrigibiles, necando maleficos, comburendo hæreticos, perſequendo latrones, aliáſque Eccleſiæ, vel Reipub. peſtes: alioqui grauiter peccaſſet David, qui in Pſal. 100. dicit, interficiebam omnes peccatores terræ: peccarent Principes omnes, qui quotidie ſuſpendunt fures, & latrones, ac viarum graſſatores, & quo plures eſſe cognouerint eo maiori diligentia, grauioribuſque*

ribuſque ſupplitiis delere atque extirpare conantur: peccaſſet Innocentius III. Pontifex cum Lateranenſi Concilio excommunicans omnes hæreticos, quamuis plurimos eſſe non ignoraret: peccaſſent Principes Catholici, qui hæreticos Albigenſes, penè innumerabiles armis domuerunt, & vſque ad internecionem deleuerunt. Igitur, cùm Dominus ait, Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, poteſt fieri, vt Dominus noſter non tam imperando, quàm prædicendo, quod futurum erat, loquutus ſit. Significauit enim ſemper fore malos cum bonis, neque vlla diligentia effecturos homines, vt omnes mali ab omnibus bonis ſeparentur, qualis eſt etiam illa locutio Iſaiæ 6. Audite audientes, & nolite intelligere, videte viſionem, & nolite cognoſcere: excæca cor populi huius, & aures eius aggraua: quod explicat Dominus Matth. 13. Auditu audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis: incraſſatum enim eſt cor populi huius, &c. Et Apoſtolus Act. 28. citans eundem locum Iſaiæ: Aure, inquit, audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non perſpicietis: incraſſatum enim eſt cor populi huius, &c. Itaque verba Iſaiæ, Audite & nolite intelligere; hoc ſignificant, audietis & non intelligetis: & illud, excæca cor populi eius, ſignificat, excæcabitur cor populi huius, ſiue, vt explicat S. Ioannes cap. 12. Excæcatum eſt cor populi huius. Hoc modo S. Auguſtinus in Pſalmorum explicatione omnes imprecationes malas, quæ exprimuntur per modum imperandi, vt, Effunde iram tuam in gentes, & alias ſimiles, docet eſſe prædictiones, non imprecationes. Tales etiam locutiones inueniuntur in Euangeliis, vt Ioan. 2. Soluite templum hoc, id eſt ſoluetis, vel permittam vt ſoluatis. Matth. 23. Implete menſuram patrum veſtrorum, id eſt, implebitis, vel, ſinam vt impleatis. Ioann. 13. Quod facis, fac citius, id eſt, quod mente agitas vt me tradas, citius implebis quàm putas; idque me permittente. Sic igitur, ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, hoc videtur ſignificare, Sinetis, ſiue permittetis, velitis nolitis, vtraque creſcere vſque ad meſſem: nam omni veſtrâ diligentiâ nunquam perficietis, vt mali permulti cum bonis permixti non ſint vſque ad diem iudicij: tunc enim ego mittam Angelos meos, qui ſeparabunt malos de medio iuſtorum.

Iam exerras, & in Auguſtinum pugnas; qui tamen non his ſo-

lùm verbis nititur, in quibus ſolis hæres, *ſinite vtraque creſcere &c.* Aliæ illi & variæ rationes. At, inquis, ſi eſſet prohibitũ purgare agrũ à zizaniis; peccarẽt Principes, vltimo ſupplicio in maleficos aut fures inflicto. Peccarẽt Pontifices excõmunicando hæreticos, & Chriſtiani Magiſtratus dũ in illos ferro deſæuiunt, armis perſequẽdo. Toto cœlo aberraſti. Auguſtinus non de Principũ gladio, ſed de Eccleſiaſtico imperio loquitur (vt Apoſtoli authoritate ſat indicat) & de excõmunicatione illâ non quæ nihil curãtes reos ab Eccleſiaſticâ tantùm cõmunione ſeiungit, qualis in omnes apertè hæreticos plerũq; ferri ſolet, abſq; indignatione, abſque tumultu, cùm & ipſi ſe de noſtra Eccleſia diſceſſiſſe iactitẽt. Sed de illa, quæ improbos, qui latere & poſsũt & cupiũt, ita autem ſunt validi, vt ſi turbentur Eccleſiã quoque turbẽt, ab Eccleſiæ liminibus ſequeſtrandos pronunciat, ſimulque à ciuili commercio, *vt cum talibus ne cibum ſumamus*; qualis fuit excommunicatio in Henricum, eiuſque fautores. Nam & ipſi nihil ægrius audiebant quàm ſe *excommunicari*, & excommunicationem illam fuiſſe eiuſmodi vt ab omni cum eis commercio abſtineretur, inter cæteros docent Vrſpergenſis Abbas, & Lambertus Schafnaburgenſis: Et tu ipſe, cùm putes (ſuprà hoc Cap. §. *9.*) S. Anſelmum Cantuarienſem, ne ſalutem quidem Vvaleramo auſum eũ dicere, quia eũ in Henrici partibus eſſe credebat. Hîc igitur Auguſtinus non tã multitudinem *malorũ hominũ* reſpiciens, quàm mala, quæ ex laceſſita hac multitudine bonos inundant, dicit inminentibus eiuſmodi damnis non ferendam illius ſeparationis ſententiã (vt nec Apoſtolus in multitudinẽ Corinthiorũ tulit,) quia & nihil profutura eſt præpollẽtibus impijs; & ijſdẽ ſtimulatis ac ferociẽtib⁹ *infirmos bonos* in diſcrimẽ adducet.

Id autem ad ciuilem gladium nihil, de quo tibi multus hic ſermo. Poſſunt Reges ac Principes animaduertere in ſuarum finium ſontes; poſſunt & iuſta bella indicere, vt fuerunt illa quæ re citas in hæreticos Albigenſes: qui nec ipſi quieſcebant, & viciniam infeſtabant erroribus. Sed & propter *paritatem rationibus*; hæc quoque Auguſtini ſententia ad politicum regimen ſic aptatur, vt qui Princeps ſuorum plurimis con-

iuratis ad facinus inutiles enſes ſtringat; aut impari ſe implicet bello, quamuis à ſe ſtante iuſticiâ, inane, & pernicioſum, atq; ſacrilegum concilium videatur iniſſe. Nam hoc ridiculum quod hîc ais Principes, quo plures eſſe cognouerint ſupplicijs dignos, eò ſeueritatem acrius in illos intẽdere. quaſi verò ſi rebelles, aut quicunque factâ manu in ſcelus eruperunt, ad eas vires excreuerint, vt in eos cadere poſſit hæc Auguſtini ſententia, cùm iis ſupplicio ac nõ potius venia ac fœderibus agendum ſit, Bellarmine. Ineptus ille Princeps, ſuique prodigus, qui te audiret.

Igitur, inquis, *cùm Dominus ait, ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, poteſt fieri vt Dominus noſter non tam imperando, quàm prædicendo quod futurum erat, loquutus ſit.* Tum varia ex Scripturis recitas, vbi modus imperandi non pro iuſſu, ſed pro prædictione & vaticinatione ſumatur. His auctoritatibus erectior concludis. *Sic igitur, ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, hoc videtur ſignificare, ſinetis, ſiue permittetis, velitis nolitis, vtraque creſcere vſque ad meſſem: nam omni veſtra diligentia numquam perficietis &c.* Imò non *poteſt fieri*, Bellarmine, vt hic locus tibi *hoc videatur ſignificare.* Verba Scripturæ ſunt. *Accedentes autem ſerui Patrisfamilias, dixerunt ei: Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo, vnde ergo habet zizania? Et ait illis: inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: vuſ imus & colligimus ea. Et ait: non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul & cum eis triticum. Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem &c.* Quæ apertior imperandi ratio in Scripturis? interrogant ſerui, vis, imus & colligimus ea? reſpondet Dominus: non, ſinite creſcere &c. Niſi fortè in Scripturis inuenias hanc Domini vocem *non volo vt hoc facias*, ſignificare, præuideo quòd non facies.]

§. 19.

QVARTO *dico*, inquis, *approbare me ſententiam eorum, qui dicunt prohiberi in hac parabola, ſeparationem malorum, ſiue hæreticorum, ſiue aliorum iniquorum, non abſolutè; ſed quando periculum eſt, ne cum zizaniis eradicetur triticum, id eſt, ne cum impijs inuoluantur pij; alioquin licitum eſſe zizania euellere, quando non eſt periculum, vt*

nos, num habuerint multos ſequaces, num ſine bonorum periculo non potuerint tolli. hæc inquam & num facta ſint licet ſcire, ſi modò & hiſtorias;& non oportere fieri ſcimus, ſi Euangelio credere fas eſt, ſi Auguſtino, atque Thomæ, Euangelium exponenti. Ità Ioannes de Gauduno Peruſinus (de nullit. proceſſ. Pap. Ioann. 22. contr. Ludou. Bauar. Imperat.) *Demum,* inquit, *veniunt inſenſati dicentes, etſi Papa in omnibus præmiſſis malè geſſit, hoc non habemus iudicare. hi vt bene agant nolunt intelligere, videlicet quòd duplex eſt iudicium; vnum iuriſdictionis, hoc non habet homo ſuper Papam, vt eum pro ſuis exceſſibus iudicialiter corrigat. Aliud eſt iudicium rationis vel diſcretionis: & hoc iudicio quilibet habet iudicare de factis, & maximè de præceptis ſui ſuperioris, aut ſint iuſta vel iniuſta, ac bona vel mala, aut in quem finem ſint facta.*

At dicis, Pontificis fore, *ſi Barclaius adhuc eſſet in viuis, eius temeritatem caſtigare.* Deſine ſanctam & ſpiritualem ſedem ad inuidiam proponere. Quî verò Barclaium caſtigaret? excommunicatione? qua de cauſa? qui errores? *qui illicitè aliquem excommunicat, ſemetipſum non illum cõdemnat.* An verò temporaliter caſtigaret? per quos tandem magiſtratus tantæ innocentiæ virum? præſertim in Petri patrimonio non degentem, vbi fortè fuiſſet idoneum crimen ad pœnam, aliquid contra Pontificis mentem audere.

§. 20.

ADDIT *vltimo loco Barclaius*, inquis, *argumentum ex hiſtoria Sigeberti, vt probet Gregorium Papam valdè erraſſe in iis, quæ egit aduerſus Henricum Imperatorem. Hildebrandus Papa (inquit Sigebertus in Chronico anni 1085.) qui & Gregorius VII. apud Salernum exulans moritur; de hoc ita ſcriptum reperi. Volumus vos ſcire, qui Eccleſiaſticæ curæ ſolliciti eſtis, quod Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui et Gregorius, nunc in extremis poſitus, ad ſe vocauit vnum de duodecim Cardinalibus, quem multùm diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo, & S. Petro, & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in Paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente Diabolo contra humanum genus*

iram & odium concitaſſe. Tunc demum miſit prædictum confeſſorem ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam, vt optaret illi indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam citò induebat ſe Angelicâ veſte: & dimiſit, ac diſſoluit vincula omnium bannorum ſuorum Imperatori, & omni populo Chriſtiano, viuis, & defunctis, Clericis, & Laicis, & iuſſit ſuos abire de domo Deodorici, & amicos Imperatoris aſcendere.

Reſpondeo. Sigebertus, teſte Trithemio in Catalogo ſcriptorum, vnus fuit ex ſectatoribus Henrici Imperatoris; propterea nullam fidem meretur, & ſine dubio falſum eſt, quod hoc loco ſcribit, cùm certum auctorem non habeat, aut indicare non audeat. Nos autem habemus auctorem certum fideque digniſſimum, qui ſcribit, Gregorium paulò ante mortem dixiſſe, Dilexi iuſtitiam, & odiui iniquitatem, propterea morior in exilio: quæ ſunt omninò contraria iis, quæ ſcribit Sigebertus; nam in his iuſte ſe egiſſe, in illis grauiter ſe peccaſſe dicit. Habentur autem verba ſupradicta apud Othonem Friſingenſem lib. 6. cap. 36. Bertoldus in Chronico ad annum 1085. & Leo Hoſtienſis in Chronico Caſſinenſi, lib. 3. cap. 64. deſcribunt mortem Gregorij, ac docent eum in eadem conſtantia permanſiſſe ad vltimum ſpiritum; & miraculis magnum viuum & mortuum claruiſſe. Præterea confirmatio ſententiæ Gregorij in Henricum, quam ſuprà demonſtrauimus factam à quinque ſucceſſoribus eius, Victore III. Vrbano II. Paſchali II. Gelaſio. II. & Calliſto II. apertiſſimè docet, fabulam eſſe, quam Sigebertus ſcripſit de pœnitentia eiuſdem Gregorij. Denique ipſa ſibi narratio Sigeberti contradicit, ac repugnat. Nam ſi Gregorius grauiter peccaſſe ſe agnoſcebat, in Paſtorali curâ, & ſuadente Diabolo ſe feciſſe quæ fecerat: quo modo tam audacter ibidem affirmabat, ſe mox veſte angelicâ induendum? certè ob peccatum tam graue non veſtem Angelicam, ſed gehennæ, aut purgatorij graues pœnas expectare debuiſſet.

Si Sigeberto non adhibes fidem, quia Trithemius, illum in Henrici *ſectatoribus* numerat: cur authoribus à te relatis fides ſit, qui ſe ipſos in Gregorij ſequacibus ponunt? Tu etiam, hoc Cap. 5. 10. dicis, S. Anſelmũ Lucenſem Epiſcopũ, fuiſſe vnum ſectatorũ Gregorij. Æqui iudices, aut neutros, aut vtroſque in hiſtoriæ teſtes admittent. Nec contemnendus, Bellarmine, Sigebertus, religionis ſyncerǽ vir, multæ famæ, eruditionis, iudicij.

Adeò vt de eo ſic Platina (in vitâ Paſchalis II.) *felicia certè hæc tempora fuere, quæ & Sigebertum Monachum Gemblacenſem, virum ſpectata doctrina, & Bernardum ex Caſtilione Burgundiæ nobile genere ortum, protulere.*

At, inquis, quod hic ſcribit Sigebertus nullo certo auctore retulit, *nos autem habemus auctorem certum, fideque digniſſimum, qui ſcribit Gregorium paulò ante mortem dixiſſe: Dilexi iuſtitiam & odiui iniquitatem, propterea morior in exilio; quæ ſunt omninò contraria iis, quæ ſcribit Sigebertus &c. Habentur autem verba ſupradicta apud Othonem Friſingenſem lib. 6. Cap. 36.* Cur hîc tibi Otto eſt *auctor fide digniſſimus*, cùm mox (ſequenti capite, §. 5.) dicturus ſis, eum *teſtem eſſe ſuſpectum*? Sed nec verum eſt Sigebertum narrationis ſuæ certum auctorem non afferre; Ottonem verò certum eſſe auctorem, à Gregorio in obitu dictum *Dilexi iuſtitiam &c.* Pari certitudine aut incertitudine ſcribit vterque. Sigebertus dicit, *ita ſcriptum reperi*; Otto ait, *dixiſſe fertur, Dilexi &c.* vt non Sigebertus magis ſe ad aliorum ſermones & publicam famam, quàm ipſe Otto retulerit. Neque illa prorſus aduerſa; vt & Gregorium pœnituerit, & tamen dixerit *Dilexi iuſtitiam.* Zelo fortè deceptus, tandemque veluti velo detecto dicere potuit. Iuſtitiæ zelus me in Henricum prouexit, me in exiliũ truſit, ſed ille zelus heu' non fuit ſecundum ſcientiam. Culpinianus aſtipulatur Sigeberto; qui ſic de pœnitentiâ morientis Gregorij: *Inuenio* (inquit, in Henrici Quarti vitâ) *in vetuſtiſſimis Annalibus, Hildebrandum monachum, qui ſeptimus Gregorius dictus eſt, dum moreretur, plurimum, quòd Henricum Imperatorem iniquè moleſtaſſet, doluiſſe, & ob id ante obitum ſuum abſoluiſſe, licet filius & æmuli iterum apud Pontifices ſequentes laborarunt, vt vinculis banni fruſtrà innecteretur; quod factum eſt, & ideò quinquennio Chriſtiana ſepultura iniuſtè priuatus.*

Sed *confirmatio*, inquis, *ſententiæ Gregorij in Henricum, à quinque ſucceſſoribus eius, docet fabulam eſſe, quam Sigebertus ſcripſit de pœnitentia eiuſdem Gregorij.* quæ hæc verò conſequentia? An ſi ſucceſſores aut hæredes inſtitutam à deceſſore cauſam fouent, ſi poſſeſſionem retinent, idipſum euincet, eum, cui ſucceſſerunt, vel

cauſæ vel poſſeſſionis morientem non pœnituiſſe? Vulgata vox apud Anglos, Henricum IIII. Angliæ Regem, de ſeditione in Richardum, per quam ſceptrum nactus erat, ſub mortem animo anxium, Henrico V. filio Coronam fortè manu tractāti ſic locutum, ſi ſcires, ô fili, quàm hæc conſcientiæ meæ grauis corona incubet, nunquam à te tangeretur: Cui ridiculè Henricus filius, abſit vt rem quæ tam magno tibi, Rex, conſtitit, tuus hæres omittam. Et verò non omiſit. Ecce vt ab hæredum factis, pertinacia aut pœnitentia deceſſorum non benè æſtimatur.

Denique, inquis, *ipſa ſibi narratio Sigeberti contradicit ac repugnat*, quòd & Gregorium dicat ſe grauiter peccaſſe confeſſum, & tamen audacter affirmaſſe, ſe mox veſte Angelica induendum. At quid ibi *contradictorium aut repugnans*? ſiue per angelicam veſtem intelligas (& Sigeberti mens omnino hæc videtur) ſolutionem animæ à corpore: quòd elapſi ex carnis vinculis ſpiritus Angelorum inſtar ſint, nulla mole impediti; ſed ſcis ex Angelis non omnes in cœlo permanſiſſe: Siue propitium Dei iudicium, & ſalutarem in morte ſententiam; quam non *audacter*, ſed piè Gregorius expectabat, pœnitentiâ culpas emendans.

CAPVT

CAPVT X.

Ottonis Epiſc. Frinſingenſis ſententia, de iudicio Gregorij VII. *in Henricum IV. Eius verba perperam à Bellarmino relata: corruptus quoque ſenſus. Rudolphum, & Hermannum, qui authoritate Pontifici Henrico ſubſtituti, nuſquam legitimos Imperatores habitos. Gregorij preces in Henricū, contrà quàm dicit Bellarminus, effectu caruiſſe.*

Apud Bellarminum titulus eſt,

Diſcutitur ſententia Ottonis Friſingenſis de iudicio Gregorij ſeptimi Pontificis.

IN *decimo Capite*, inquis, *actum agit Barclaius. Redit enim ad probandum auctoritate Othonis Friſingenſis, non licuiſſe Gregorio Pontifici Imperatorem Henricum communione, vel Regno priuare. Ac primùm repetit, quæ ſuprà citauerat ex Othone, lib. 6. cap. 35. lego & relego Romanorum Regum, & Imperatorum geſta, & nuſquam inuenio quemquam eorum antè hunc à Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno priuatum. Deinde addit ex lib. 1. de geſtis Friderici Imperatoris, Cap. 1. nouum eſſe viſum Othoni Friſingenſi, quòd Henricus Imperator à Pontifice Romano anathematis gladio percuſſus fuerit. Sed ad hæc reſpōdimus capite ſuperiore: atque iſta non eſſe noua luculenter oſtendimus.*

Quid hæc verò ſimul annectis, *communione vel Regno priuare?* nempè vt credat Lector, ex Barclaij ſentētia non licere Pontifici Regem ab Eccleſiaſticâ cōmunione arcere. Hoc verò vbi

in Barclaio? vt nullibi, ita hîc omnium minimè. Probandum ſuſceperat, Ottonem *non obſcurè indicare non probari à ſe decretum illud Papæ de abdicando Imperatore*; tu etiam excommunicationem addidiſti. quaſi verò *abdicationem & excommunicationem* idem eſſe exiſtimes: atqui paulò ante ſcripſiſti (Cap. 4. §. 3.) poſſe Principem etiam ſine excommunicatione à Pontifice Regno priuari. Ita igitur Barclaius cenſuit, nullam purpuram, nullum ſceptrum eximere Chriſtianos à ſpirituali Pontificis iure: ideo tam Principes, quàm priuatos, à communione ſacramentorum poſſe excludi. Abdicari verò Reges, nec per excommunicationem, nec alio Eccleſiæ iure poſſe, doctiſſima diſputatione contendit.

Remittis iam lectorem ad ſuperius Caput, vbi de eadem Ottonis ſententia actum eſt. Hoc autem quibus verbis? *Sed ad hæc reſpondimus*, inquis, *Capite ſuperiore, atque iſta non eſſe noua, luculenter oſtendimus*. O ſi tu in antiquos vates incidiſſes, quàm æquiuoca fudiſſes oracula! Otto dicit, noua illa & inuſitata extitiſſe, quæ Gregorius VII. in Henricum IV. molitus eſt: tu dicis *iſta non eſſe noua*; vt is videatur tuus ſenſus in cautis Ottonis & Barclaij argumẽta, noua nõ eſſe, ſed & trita & iam olim refutata: cùm aliud efflagitet reſponſionis tuæ ratio, nẽpe non eſſe verum quod aſſerit Otto, nouam in Romanos Principes poteſtatem tunc primùm à Pontifice Gregorio VII. vſurpatã; ſed fuiſſe veterem, & iam inde à Gregorio Secundo receptam.

§. 2.

ADDIT, inquis, *ex eo poſſe intelligi ſententiam Gregorij fuiſſe iniuſtam, quòd Otho Friſingenſis eodem loco, id eſt lib. 6. cap. 36. ſcribit, ex decreto Gregorij inter alia multa illud conſecutum eſſe, vt Papa ſuper Papam, & Rex ſuper Regem poneretur. Quibus verbis, inquit Barclaius, oſtendit Otho, vtrumque pari iure ſeu potius pari iniuria factum eſſe, vt ſicut iniuſtè Papa ſuper Papam ab Imperatore, ita etiam iniuſtè Rex ſuper Regem à Papa poſitus ſit.*

Reſpondeo. Scribit quidem Otho occaſione decreti Gregorij factum

eſſe vt Papa ſuper Papam, & Rex ſuper Regem poneretur, ſed vtrumq; pari iure, vel iniuſtitia pari, factum eſſe Otto non dicit, neque dicere potuit. Nam Regem ſuper Regem poſuit auctoritas legitima capitis Eccleſiæ; Papam ſuper Papam poſuit inobedientia ſchiſmatici Regis: quod enim iure poſſit Imperator Papam deponere, & alium ſuperponere, neſcio an ſi vel vnum Barclaius inueniet virum Catholicum qui dixerit, aut ſcripſerit: quod autem poſſit Papa Imperatorem excommunicare & deponere iuſtis de cauſis, ſcripſerunt auctores Catholici plurimi, & idipſum cenſuerunt Concilia multa generalia, quorum teſtimonia retulimus in prolegomenis huius libri, & nonnulla attigimus capite ſuperiore. Itaque Otto enumerat mala, quæ nata ſunt ex Henrici excommunicatione, & eiuſdem inobedientia: ſed non determinat an ea iuſta fuerint vel iniuſta: poſſunt enim aliqua eſſe mala, & iuſta, qualia ſunt mala pœnæ; & talis fuit depoſitio Henrici: poſſunt quoque alia eſſe mala, & iniuſta, qualia ſunt mala culpæ; & talis fuit creatio Antipapæ Guiberti ab Imperatore procurata, vel facta.

Agis hîc non ferendis fraudibus, tam in referendo, quam refutando Barclaio. Is ingenuè Ottonis verba refert, *quòd Papa ſuper Papam, ſicut Rex ſuper Regem poſitus fuerit.* Tu cautè, vno verbo Ottonis ſenſum perdis. Nam pro eo quod poneres, *Papa ſuper Papam, ſicut Rex ſuper Regem*, ſubſtituiſti, *Papa ſuper Papam, & Rex ſuper Regem*; inter quæ diſcrimen quàm immane! Nam etiamſi hoc & illud factum ſit, hoc tamen (vt benè diſputas) iniuria factum eſſe potuit, illud verò iure factum. ſic & Chriſtus, & latro crucifixi: at hoc iniuriâ, illud iure. Sin verò hoc *ſicut* illud factum eſt, & vnum iniuriâ factum, certè & aliud factum iniuriâ. Dicit Otto ita poſitum Papam ſuper Papam, vt Rex ſuper Regem. Atqui Papa, qui ſuperpoſitus eſt Papæ, Antipapa, non verè Papa extitit; ergo ille qui eſt Regi ſuperpoſitus, tyrannus non Rex fuit. Cùm inquam hoc *ſicut* illud factum fuerit, *vtrumque*, quicquid obgannias *pari iure vel iniuſtitia pari factum eſſe Otto dicit, & dicere potuit.* Neque ad rem nũ vllus Catholicus ſcripſerit, quòd iure poſſit Imperator Papam deponere. Id enim non agitur: Redis tandem ad authoritatem toties repetitam Conciliorũ & Scriptorũ: de quibus antè nos in Prolegomenis.

Tum quæ differentia inter malum culpæ & malum pœnæ à te ſubiungitur, vt prorſus ad hanc rem ſuperflua, & de qua Ottonem cogitaſſe nec coniectura ſit, vel ideò omiſimus, ne te duce ſit vbique exerrandum.

§. 3.

PERGIT *Barclaius*, inquis, *& ponderat illa verba eiuſdem Ottonis Friſingenſis ex eodem lib. 6. cap. 36. quia ergo in Principe ſuo Regnum ab Eccleſia præciſum, grauiter percuſſum fuit, Eccleſia quoque tanto Paſtore, qui inter omnes ſacerdotes, & Romanos Pontifices præcipui zeli, & authoritatis erat, orbata, dolorem non modicum habuit. Id, inquit Barclaius, quid aliud ſonat, quàm propter violatum in Principe Imperium, violatam fuiſſe in Pontifice Eccleſiam; ſiue propter percuſſum Regnum in perſona Principis, percuſſam fuiſſe Eccleſiam in perſona Pontificis. Inter quæ cùm nullum iuris, aut iniuriæ diſcrimen faciat, nec poßit vtrumque iuſtè fieri, conſequens eſt vtrumque iniuſtè factum eſſe exiſtimet.*

Reſpondeo. Non intellexit Barclaius verba Othonis: non enim loquitur Otho, de depoſitione Gregorij à Pontificatu, quemadmodum loquitur de depoſitione Henrici ab Imperio. Sed dicit percuſſum fuiſſe Imperium in perſona Principis, quia Princeps excommunicatus, & depoſitus fuit; percuſſam autem fuiſſe Eccleſiam in perſona Pontificis; quia per mortem ſubtractus ab hominibus dolorem magnum Eccleſiæ reliquit. Quare non benè colligit Barclaius, tam in percuſſione Imperij in perſonà Principis, quam in percuſſione Eccleſiæ in perſona Pontificis, iniuſtitiam interueniſſe. Nam Henricus quidem per ſententiam Eccleſiæ depoſitus fuit ab Imperio: in quâ ſententiâ iuſtitia & iniuſtitia locum habere potuit: & ſatis conſtat ſententiam illam fuiſſe iuſtiſſimam: Gregorius autem naturali morbo extinctus eſt, vbi ſi locum habet iniuſtitia, Deus iniuſtus dicendus erit, quæ eſt ingens blaſphemia: non enim Gregorius occiſus fuit ab Henrico, quemadmodum Henricus depoſitus fuit à Gregorio, ſed vt diximus, naturali morbo piè & religioſe obiit: mors autem naturalis poſt originale peccatum à Deo eſt: ipſe enim ſententiam illam, & quidem iuſtiſſimam tulit, Puluis es, & in puluerem reuerteris. Gene. 2.

& de Deo dicitur, Dominus mortificat & viuificat. I. *Reg.* 2. *& Sap.* 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem: & Eccleſiaſtici* II. *Vita & mors à Deo eſt. Neque dici poteſt, Gregorium Papam, ex ſententiâ Ottonis, occiſum fuiſſe à Deo in pœnam peccati commiſſi in depoſitione Imperatoris: nam ipſe idem Otto fatetur, Gregorium fuiſſe hominem præcipui zeli; ſed etiam ſi Gregorius in pœnam peccati occiſus fuiſſet à Deo, non tamen iniuſta mors eius dici poſſit, niſi à Deo iniuſtitia tribueretur.*

Nolim dicere (quod tu de Barclaio contemptim & cenſoriè) te non intelligere verba Ottonis, ſed te in illius verbis indignè luſiſſe. Dicis enim ſic intelligendum; *percuſſum fuiſſe imperium in perſona Principis, quia Princeps excommunicatus & depoſitus fuit; percuſſam autem fuiſſe Eccleſiam in perſona Pontificis, quia per mortem ſubtractus ab hominibus dolorem magnum Eccleſiæ reliquit.* Imò verò Bellarmine, diſertè Otto ſcribit; *Eccleſiam tanto Paſtore fuiſſe orbatam, quia in Principe ſuo regnum ab Eccleſia præciſum grauiter percuſſum fuit.* non percuſſam igitur dicit Eccleſiam, quia paſtore orbata eſt; ſed Paſtore orbatam, & in Paſtore percuſſam, quia ipſa in Principe percuſſerat Regnum.

Neque Otto ibi de Gregorij morte, vt putas: quamquam id parum refert. Eo capite ſchiſmatis mala enumerat, captam Romam, Papam Papæ ſuperpoſitum &c. Mox de obitu Gregorij ſcribit; tum, vt illi mos, ad propoſitum thema & ſchiſmatis mala regreditur, in hæc verba, *quia ergo in Principe &c.* & orbatã Pontifice Eccleſiam dixit, quia Roma expulſo Gregorio, multiſque ad Antipapam ſecedentibus, turbata Eccleſia eius indole non potuit frui. Quod ſi mauis ad Gregorij obitum hæc referre, egiſti noſtram cauſam. Nam tunc ſic dixerit, ideo quia in Principe ſuo Regnum ab Eccleſiâ percuſſum eſt; Deus Eccleſiam in ſuo quoque Principe percuſſit, eumque è viuis exemit. alioqui vbi conſequentia quam infert particula, *quia?* Fruſtrà es igitur dum diſputas, naturalem mortem non eſſe iniuſtam, quandoquidem infertur à Numine; quis hominum hoc neſciuit? ſed propter iniuſtitiam mortaliũ hæc iuſta mors à Numine ſæpe infertur: et qui præcipui zeli ſunt (qualis ex Ottonis ver-

bis Gregorius) non ſunt vtique ſemper & præcipuæ prudentiæ. Quod autem Barclaius ſcribit, pari iure aut iniuriâ tum percuſſum in Principe Imperium, tum percuſſam in Pontifice fuiſſe Eccleſiam, non ad Gregorij retulit mortem, ſed ad acta tum Gregorij, tum Henrici (qui & Ottonis ſenſus eſt) quorum ille Henricum ab Imperio aggreſſus remouere, ſeditionibus orbem impleuit; hic verò turbatæ rem Eccleſiæ vindici furore permiſcuit.

§. 4.

PERGIT *Barclaius*, inquis, *& ex lib. 1. de geſt. Frederici, cap. 6. Othonis Friſingenſis probare nititur, iniuſtam fuiſſe depoſitionem Imperatoris per Gregorium factam, quia Otho defectionem Rudolphi Ducis Sueniæ ab Imperatore rebellionem appellat: rebellio autem dicitur, cùm inferior deficit à ſuperiore, ſed Imperator ſuperior non fuiſſet, ſi iure depoſitus fuiſſet. igitur non iure depoſitus erat ex Othonis ſententia. Idem probat ex lib. 7. hiſtoriæ, Cap. 8. vbi Otho Friſingenſis Henricum Quartum, Imperatorem vocat, etiam poſt depoſitionem.*

Reſpondeo. Rebellare dicitur non iis ſolùm, qui à Principe legitimo deficit, ſed etiam, qui deficit à Principe regnante de facto, quamuis non de iure: quemadmodum etiam Rex dicitur non ſolum qui iure regnat; ſed etiam qui de facto regnat: non enim vbique Scriptores proprietatem illam vocabulorum obſeruant, vt neminem dicant Regem, niſi qui regnat legitimè, neque rebellare vllum dicãt, niſi qui à legitimo Principe deficit. Lib. 4. Reg. cap. 18. ponitur in laudibus Ezechiæ Regis optimi, quòd rebellauerit contra Regem Aſſyriorum. Vbi rebellio dicitur defectio à Rege non legitimo. eodem lib. 4. Reg. cap. 9. Iehu iuſſu Dei Rex factus, viuente adhuc Ioram Rege dicitur coniuraſſe contra Dominum ſuum, eumque occidiſſe cum omni progenie. vbi coniuratio, quæ aliquid amplius eſt, quàm ſimplex rebellio, in bonam partem accipitur; coniurauit enim contra Regem à Deo abdicatũ, & damnatũ. Quare dixit ad Iehu Dominus. 4. Reg. 10. Quia ſtudiosè egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo feciſti contra domum Achab, filij tui vſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. Habemus

Igitur non eſſe mirum, ſi Otho Friſingenſis rebellionem appellat defectionem à Rege iam abdicato, cùm eumdem ipſum loquendi modum habeamus in diuinis literis. Idem dicere poſſumus de nomine Regis: nam lib. 2. Reg. cap. 15. cùm Abſalon filius Dauid eiecto Patre regnare cœpiſſet in Hieruſalem, neque Rex legitimus, ſed tyrannus reuera eſſet, tamen Dauid ipſe Regem ipſum appellabat, cùm diceret ad Ethai Gethæum, cur venis nobiſcum? reuertere & habita cum Rege? ſic etiam lib. 3. Reg. cap. 16. Zambri occiſo Rege legitimo Regnum ſibi iniuſtiſſimè vſurpauit: & tamen Scriptura dicit: Irruens ergo Zambri percuſſit & occidit eum (Regem Ela) & regnauit pro eo: cumque regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſolium eius, percuſſit omnem domum Baaſa &c. Ac ne magnum videatur Barclaio, quòd Otho Friſingenſis vocet Imperatorem Henricum, etiam poſt excommunicationem, & depoſitionem: ſciat idem nomen inueniri apud Abbatem Vrſpergenſem, alioſque Scriptores, imò & apud ipſum Leonem Oſtienſem, qui addictiſſimus erat Gregorio VII. Nam lib. 3. Chronici Caſſinenſis, cap. 49. pluſquam decies Henricus Imperator dicitur à Leone Oſtienſe; & Leone referente, ſæpiſſimè Deſiderius Abbas, qui Gregorio in Pontificatu ſucceſsit, eumdem Henricum poſt abdicationem Imperatorem appellat, non alia de cauſa, niſi quia re ipſa, quamuis non iure, imperabat.

Non diffiteor interdum apud Auctores verba non adſtrictæ examinationis amuſſim expendi; ſed omninò multum eſt, ſi quis Scriptor non modo ſemel aut iterum eiuſdem ominis verbis, ſed vbique vtatur; neque id indiligentia, ſed ſedulitate factum putes: Qualis hic Otto, qui nuſquam niſi ſiniſtræ ſignificationis vocabulis notat deficientes ab Henrico, nuſquam autem Henricum, niſi per voces pleniſſimas dignitatis. Et hoc ſatis pro argumento Barclaij; Tu verò quam non idoneo exemplo vis probare interdum rebellionem dici defectionem à Principe qui de facto, non de iure Princeps ſit! Neque enim Ezechias rebellabat in Principem aut de iure aut de facto ſuper ſe regnantem; cùm Aſſiriorum Rex nec de facto nec de iure Hieroſolimis imperaret. Sed hîc *rebellare*, pro *reſiſtere* poſitum; quòd ſcilicet inuadenti animoſè reſtiterit, cùm plurimæ prouinciæ manus darent, ad primã belli famã. Hoc ex ſacra liquet Hiſtoriâ:

Nondum quippe Ezechiæ temporibus traditus erat Iuda in gentium manus; ſed externi iugi expers à ſuis regebatur Principibus. Solus Iſrael cum ſuo Rege Oſee (4.Reg.Cap. 17.) factus erat Aſſyriorum Regi *ſeruus*, reddebatque illi tributa; & mox *cæpit Rex Aſſyriorum Samariam, & tranſtulit Iſrael in Aſſyrios:* quod dolenter à Scriptura deſcriptum. Falſum igitur Bellarmine, quòd ibi *rebellio dicitur defectio à Rege non legitimo.* Nam Aſſyriorum Rex, erat legitimus quidem Rex Aſſyriæ, ſed Hieroſolymorum, nec legitimus nec non legitimus. Neque Ezechias deficere aut iugum excutere, ſed non recipere, per hæc bella molitus eſt.

Multò minus ad rem eſt quod de *coniuratione* profers. Nam quis neget, *coniurare*, ambiguum verbum eſſe? & tam in Regem *coniurari* quam in tyrannum poſſe? Sed hoc monſtrum, quod ſuperares, tibi finxiſti: cùm nec verbum ſit de *coniuratione* apud Barclaium.

Sed quoniam ad verborum ſignificationem deſcendimus. Dic porrò vbi legeris *tyrannidem ſuſcitare*, ſignificare defectionem à Principe non legitimo. Nuſquam gentium. Audi tamen Abbatem Vrſpergenſem, de conatu cuiuſdam Eggiberti in Henricum multo antè Pontificis ſententiâ excommunicatum. Ita igitur ad Annum M. L. XXX V. *Recepto iam à Saxonibus pacificè Imperatore Henrico, quidam Marchio Eggibertus Imperatoris etiam conſanguineus, armis ſtrenuus & animoſus atque ditiſſimus, iterum in Saxoniâ contra Imperatorem tyrannidem ſuſcitauit.*

Venis tandem ad *Regis* & *Imperatoris* nomina; quæ & Otto & alij, vt fateris, etiam à Pontificis ſententiâ tribuerunt Henrico: Aiſde facto non de iure imperãtes, his interdum titulis deſignatos. Omnine, Bellarmine, Sed eſt auctorum prudentiæ, vt cum de tyranno agunt, licet Principum nomine nonnunquam appellent, interdum tamen aut tyrannum nuncupent, aut vocis alterius verâ laceſſant infamiâ; quod in toties repetito nomine neutiquam Otto fecit, perpetuo Imperij titulo Henricum honeſtans. At è contrario; Rudolphus & Hermanus, qui Henrico Pontificis auctoritate ſubſtituti, nullibi Imperatores appellati ab

lati ab Ottone: Sed nec in Imperatorum Catalogo quem in Chronologia diligenter explicuit, recenſit, imò nec relati hodie in publicos & vulgò receptos Imperatorum Faſtos. Vnde & qui nuperrime Cæſar obiit, Rudolphus. II. dictus eſt. At eius nominis ſit tertius, ſi ille Gregorianus Rudolphus numeretur. De Hermanno verò Abbas Vrſpergēſis apertius, in Chron. Anni 1087. *Anno Dom. M. LXXXVII. Hermannus falſò Regis nomine depoſito, permiſſione Imperatoris ad propria reuerſus, poſt paucos dies in obſidione cuiuſdam oppidi interiit.*

§. 5.

PERGIT *Barclaius*, inquis, *& ait. Eſt & alius eiuſdem auctoris locus lib. 1. de geſtis Friderici cap. 8. in quo id ipſum manifeſtius declarat, Papam ſcilicet per illam excommunicationem & abdicationem nihil iuris Regi Henrico ademiſſe. Nam poſtquam narrauit Bertolfum Rudolphi generum (quem vt dictum eſt Papa Regem creauerat) perempto ſocero, Ducatum Sueuiæ tanquam ſibi à ſocero conceſſum vſurpaſſe; & ex altera parte Henricum Papæ iudicio depoſitum, conceſſiſſe eundem Ducatum nobili cuidam Sueuiæ, cui Friderico nomen, qui Bertolfum ad pacis conditiones, & ad exfeſtucationem Ducatus adegit, addit. Bertolfus iſte, quamuis in hoc negocio Imperio ſimul & Iuſtitiæ ceſſerit; tamen ſtrenuiſſimus, & fortiſſimus fuiſſe traditur. En vt nihil circuitione vſus, affirmat Imperium & iuſtitiam ab Henrico ſtare, in quem Pontifex ſententiam depoſitionis multò antè tulerat.*

Reſpondeo. Teſtem hoc loco Barclaius ſuſpectum adducit; nam ab iſto Friderico Fridericus primus Imperator deſcendit: cuius Imperatoris patruus fuit Otho Friſingenſis; nec ſolum patrinus Friderici Imperaroris; ſed etiam. Nepos Henrici quarti. Itaque Otho, ne auum maternum, Henricum quartum Imperatorem, *& filium fratris vterini Fridericum primum Imperatorem læderet, ſcripſit, Bertolfum Imperio, Iuſtitiæque ceſſiſſe in negotio Ducatus Sueuiæ. Quæ etiam cauſa fuit, cur idem Otho in hiſtoriâ ſuâ mediam viam elegerit. Nam Gregorium VII. eximiè laudat lib. 6. cap. 34. Neque enim poterat ſalua con-*

ſcientia reprehēdere hominem notiſſimæ ſanctitatis: Henricum autem nō vt cæteri hiſtorici, turpiſſimorū plurimorūq; criminū reum facit, ſed modeſtiſſimè exceſſum eius vitamque laſciuam notat, lib. 7. cap. 11. Quod autem hoc loco dicit, Bertolfum Imperio, iuſtitiaque ceſſiſſe: non cogit, vt exiſtimemus, ſenſiſſe Othonem, iniuſtè Henricum à Gregorio fuiſſe depoſitum: nam, vt idem Otho narrat, poſt longam diſceptationem coëgit Fridericus ab Imperatore adiutus Bertolfum ad conditiones pacis, quæ erant, vt Bertolfus retineret Turegum nobiliſſimum Sueuiæ oppidum, reliquam Sueuiam Friderico cederet. Ceſſit ergo Bertolfus Imperio, tanquam potentiori, cui par eſſe non poterat, ceſſit etiam iuſtitiæ, quoniam in re dubia iuſtum eſſe cenſuit, retento nomine Ducis, & oppido nobiliſſimo, reliqua cedere fortiori. Nam ſi Bertolfus exiſtimaſſet iniuſtè à ſe poſſeſſam fuiſſe Sueuiam, debuiſſet totum dimittere, & neque partem præcipuam, neque Ducis nomen ſibi retinere, vt eodem teſte Othone retinuit, ad poſteroſque tranſmiſit. Quòd ſi Barclaius velit, Othonem ſenſiſſe Henricum à Gregorio iniuſtè fuiſſe damnatum, repugnabit eidem Othoni, qui lib. 6. hiſtoriæ, cap. 34. dicit Gregorium fuiſſe fortem per omnia athletam, murumque ſe pro domo Domini opponere non timuiſſe. & cap. 36. dicit, gladio anathematis Imperatorem feriri decuiſſe: & ibidem refert Gregorium in morte dixiſſe: Dilexi iuſtitiam, & odi iniquitatem: & Eccleſiam in obitu tanti Paſtoris, qui inter omnes Romanos Pontifices præcipui zeli & auctoritatis erat, non modicum dolorem habuiſſe. & lib. 7. cap. 1. ait, Defuncto apud Salernum Beatæ memoriæ Gregorio ſummo Pontifice &c. Iſta enim nullo modo cohærent cum opinione grauiſſimæ iniuſtitiæ, qualis fuiſſet, depoſitio Imperatoris, ſi eum iuſtè Gregorius deponere non potuiſſet. Hæc enim ſola iniuſtitia omnes Gregorij laudes ſine dubio corrupiſſet.

Ais ergo Ottonem conſanguinitati dediſſe, quæ ei cum Imperatore fuit, vt diceret Bertolfum Imperatori à Pontifice abdicato cedentem, *Imperia Iuſtitiæque ceſſiſſe*. O te alienæ prodigum famę, qui tanto viro & cuius ſanctitatem impensè alibi laudas, ignominiā facere adeò auſus, vt ſcriberes non in hiſtoria, aut ſententia certè lapſum; ſed contra ſuam mentem, & in præiudicium Eccleſiæ, teſtatū *iuſtitiam & imperium* ab Henrico tunc ſteriſſe. Vis tamen & ad veſtrā ſententiā hęc verba detorquere Ber-

tolfum *ceſsiſſe iuſtitiæ, quoniã in re dubia iuſtũ eſſe cenſuit, retento nomine Ducis, & oppido nobiliſsimo, reliqua cedere fortiori.* Vbi ad hæc verba Democrit⁹, vbi Heraclitus? Ergo ſi à prædone premor, ſi illius inſultibus cedo, ſi vitã partemq; bonorũ ab eo, iacturâ cæterarũ redimo opum, dicar ego *ceſsiſſe iuſtitiæ*? imò & tunc iniuſtæ violentiæ ceſſerim, Bellarmine, & iniuſta violentia fuit, cui Bertolfus iſte ceſſit, ſi Henricus non tunc legitimè Imperator, ſed Tyrãnus. Quæ rerum, quæ verborum corruptela, quam inepto ſophiſmatum fuco obtrudis? *Nam*, inquis, *ſi Bertolfus exiſtimaſſet iniuſtè à ſe poſſeſſam fuiſſe Sueuiam, debuiſſet totum dimittere, & neque partem præcipuam, neque Ducis nomen ſibi retinere.* Nihil minus. Conſentiẽte Principe partem Sueuiæ retinere iure potuit, quam totam eo nolente iniuſtè inuaſerat. Pacis leges hæ fuerunt, *vt Bertolfus Ducatum exſeſtucaret, ſic tamen quòd Turegum nobiliſsimum Sueuiæ oppidum, à manu Imperatoris ei tenendum remaneret.* Nam & hoc iuſtum fuit, ne tanti animi, tantæ nobilitatis vir, omninò exutus abiret; præſertim qui vim vltimam non expectans, rediјt ad officium, *Imperioque ac iuſtitiæ ceſſit.* Dicis eum *partem præcipuam* Sueuiæ ſibi retinuiſſe. Imò nihil, præter Turegum vrbem, quam cùm Ducis nomine Imperatoris cõſenſu ſibi habuit. Ita Otto (lib. 1. de geſt. Frid. Cap. 9.) *At ſuprà nominatus Bertolfus vacuum ex hinc nomen Ducis gerens, id quaſi hæreditarium poſteris reliquit. Omnes enim vſque ad præſentem diem, Duces dicti ſunt, nullum Ducatum habentes, ſoloque nomine ſine re participantes.* Vbi igitur pars præcipua Sueuiæ, cuius tũc effuſi limites, multorumque capaces *Ducatuum*? Vrbem præcipuam, non partem præcipuam iſte Bertolfus obtinuit.

Iam recenſes aliqua ex Ottone, in Gregorij laudem. At nec Barclaius vllo maledicto vſus in Gregorium, qui potuit & zelo arſiſſe, & tamen iniuriâ id poteſtatis vendicaſſe in Principes, vel inconſiderato illo zelo, vel ignorantia, vel adulatione, aut inclinatione ſequacium id ſibi dicere perſuaſus. At, inquis, Otto dicit, Lib. 6. cap. 36. *Regem Orbis gladio anathematis feriri decuiſſe.* Nimirum de viciſſitudine rerum & Eccleſiæ incrementis diſputans, dicit ex illius maieſtate fuiſſe, vt nulli ſo-

cunda, nullum timens, *gladio Anathematis feriret* etiam Imperatorem; ſiue quod paulò ante dixit (Cap. 34.) vt *diadema Regni à ſacerdotali gladio feriretur.* Sed ille ſacerdotalis, ſiue anathematis, gladius, pro excluſione tantùm à ſacramẽtis Eccleſię, non pro depoſitione poſitus: Alioqui ſecum ipſe pugnauerit. Paulò antè ex Trithemio docuimus, *excommunicationem* illam manifeſtè probatam; at de *depoſitione*, viros doctos inter ſe diſſenſiſſe. Vide ſupra Cap. 9. §. 14.

§. 6.

POSTREMO *Barclaius*, inquis, *cùm non haberet aliud quod ex Othone adferret, nec tamen quieſcere poſſet, repetit quod ſuprà dixerat, Reges ex Othonis ſententia non habere vllum, præter Deum ſuper ſe, quem timeant. Repetit quoque quod ſupra verboſiſſimè deplorauerat, multa mala occaſione excommunicationis Henrici Imperatoris in Orbem terrarum ac præcipuè in Eccleſiam irruiſſe. Ad quæ omnia iam antè reſpondimus, neque libet eadem fruſtrà repetere.*

Imò fuit amplius, quod ex Ottone poſſet referre Barclaius. Nam quid luculentius, quàm quod Otto lib. 7. cap. 9. ſcribit, de Henrico filio, qui applaudente Pontifice in excommunicatum patrem inuaſerat. *Videres lachrymabiles ac miſerabiles apparatus, cerneres mundum contemptum ſui luce clarius effectibus ſuis prodentem, quòd videlicet contra legem naturæ filius in patrem aſſurgeret, contra normam iuſtitiæ miles Regem, ſeruus dominum impugnare pararet.* Atqui ſi Henricus per Pontificiam ſententiam de Imperio iure deiectus eſt, nihil *contra legem naturæ* iſte filius, Dei legem, & authoritatem Eccleſiæ iure propugnans. Imò ſummæ & egregiæ pietatis id facinus. Sed nec contra normam iuſtitiæ miles Regem, ſeruus dominum impugnabat, ſi iam Henricus de iure nec Rex erat, nec dominus, & ſi *per normam iuſtitiæ* obſequendum edicto Gregorij in hæc verba concepto: *Interdico Chriſtianis omnibus, ne Henrico vllà in re obtemperent.*

Si plura ex Ottone voluiſſet Barclaius, quid luculentius Põtificum & Imperatorũ catalogo, quem libro 7. & 8. interiecit?

Ibi Henrici Imperium ad Paſchalem II. deſignatur, id eſt annis plus viginti poſt vtramque Gregorij in Henricum ſententiam. De Rudolpho & Hermanno ſilentium; quibus tamen propitius Pontifex eo iure conceſſerat Imperium, quo Henrico infenſus ademerat.

§. 7.

IN *extremo capite,* inquis, *producit in medium verba Gregorij VII. quibus cùm Henricum deponeret, precatus eſt Apoſtolos Petrum & Paulum, vt ſententiam ſuam, ex eorum authoritate prolatam confirmarent: & iudicium citò in Henricum eiuſmodi exercerent, vt omnes intelligerent iniquitatis filium non fortuito, ſed ipſorum opera ex Imperio cecidiſſe. Hanc precationem dicit Barclaius non fuiſſe ab Apoſtolis auditam; cùm nihil non infauſtum Pontifici, Pontificiæ partis authoribus, & fautoribus acciderit, triumphante interim, & Imperium tenente Henrico.*

Reſpondeo. Precationem Gregorij omninò exauditam fuiſſe, teſtantur ærumnæ maximæ, quæ Henricum diuinitus oppreſſerunt. Primum enim à magna parte Germaniæ deſtitutus, ad Pontificis pedes abiectus miſericordiam demiſſiſſimis precibus implorare compulſus eſt. Deinde cum duobus æmulis Rudolpho & Hermanno diu ambiguo marte certauit. Poſteà à proprio filio carceri mancipatus, coronam, ſceptrum, & reliqua Imperatorum inſignia reſignare coactus eſt. Inde elapſus Leodium ſe recepit, vnde miſeriam ſuam incredibilem proprijs literis, quæ apud Vrſpergenſem Abbatem extant, teſtatus eſt. Denique repentinâ morte ſublatus neminem inuenit, qui eius mortem defleret: cùm è contrario Mundus totus ob eius infelicem exitum ſummo gaudio exultaret, vt ſuprà ex Abbate Vrſpergenſi retulimus. Hic videlicet eſt triumphus Henrici, quem fingit Barclaius. Porrò Pontificiam partem ſemper in melius profeciſſe, cooperante Domino ſignis & prodigijs, & tandem omninò præualuiſſe, conſtat ex ijs, quæ de Calliſto ſecundo, & Henrico quinto omnes hiſtorici narrant, ac præſertim Abbas Vrſpergenſis in Chronico anni 1120. & ſequẽtibus.

Quàm tu cautè, Bellarmine: Patrem Gregorianæ ſententię refert, Barclaius, tu dũtaxat ex illa parte partẽ, eamq; poſtremã his miſſis. *Agite igitur Apoſtolorum ſanctiſſimi Principes, & quod dixi*

veſtra authoritate interpoſita confirmate, vt omnes nunc demum intelligant, ſi poteſtis in cœlo ligare & ſoluere, in terra quoque Imperia, Regna, Principatus, & quicquid habere mortales poſsūt, auferre & dare vos poſſe. Hinc Barclaio argumentum; vix futurum vt Deus tantam authoritatem Eccleſiæ, præſertim in auxilium tam ſolemni obſecratione vocatus, non aſſereret ſubito felicique euentu, ſi hoc ius in Reges Eccleſiæ, ac non potius tunc Eccleſiaſtici in Reges iniurij.

Vis hanc tamen *precationem Gregorij omninò exauditam*; propter calamitates Henrici. Primò, quòd *ad Pontificis pedes abiectus miſericordiam implorare compulſus ſit.* Secundò, quòd *cùm Rudolpho, & Hermanno, diu ambiguo marte certauit.* Tertiò, propter mala, quæ illi ab Henrico filio. Vbi verò tua fides? Nam primùm ſe ad Pontificis pedes Henricus abiecit, biennio penè ante illam Gregorij ſententiam, vbi preces illæ, *Agite igitur Apoſtolorum, &c. Hoc autem iudicium citò in Henricum exercete, &c.* At poſt illam, non modò non Gregorio ſupplex, ſed eodem anno Româ expulſum mulctauit exilio. Quod de Rudolpho addis, atque Hermanno; in te prorſus atque Gregorium. Orauit Gregorius conſtituto Rudolpho, & mox Hermanno, vt Apoſtoli iudicium cito in Henricum exercerent: At è contrario Henricus Rudolphum & Hermannum intrà breuiſſimum tempus occidit, ipſe multis annis incolumis: vt hæc bella videantur non ad calamitatem illi, ſed ad eam, quæ præcipua eſt Principibus, fortitudinis gloriam contigiſſe. Quò igitur apud te illa particula, *diu* certauit? *At Romanus Pontifex*, ait Otto (lib.6. c.35.) *Regem ſæpe vocatum excommunicauit, eiuſque vt dicitur conſilio & authoritate, Rudolphus Germanorum Dux à quibuſdam Principibus Rex creatur. quo non multò poſt in publico bello occiſo, atque Hermanno Lotharingiæ Principe ſibi ſubſtituto, & ipſe non multò pòſt à fidelibus Regis occiditur.* Gotfridus Viterbienſis (Chron. part. xvij.) *Papa tantum Imperatorem excommunicauit, eiuſque conſilio Saxones ſibi Rudolphum Regem creauerunt, quo poſteà in bello occiſo & Hermanno Principe Lotharingiæ ſibi ſubſtituto, ipſe quoque citò interficitur.*

De vltimis malis, quæ ei iam ſeni inflicta per filium, ſat ſuperque his verbis Barclaius. *Nam quod à filio tandem poſt annos viginti quinque paſſus eſt, ſub ſpecie religionis, vt ait Friſingenſis, id parum aut nihil ad hanc rem pertinet: prætextus hic tantùm filio peßimo fuit, qui ante diem patrios in annos inquirebat. Vera autem cauſa, ambitio, & ardens dominandi libido, &c.* Quæ tu ex Barclaio neque retuliſti, neque carpſiſti. Pontificias autem partes, quot interim, id eſt, per quadraginta circiter annos, clades afflixerint, omnes illorũ temporum teſtes hiſtoriæ. Donec tandem ſub Calixto ſecundo ita emergerent, vt nec Imperium premeretur.

Non igitur *precationes Gregorij omninò exauditæ.* Neque *citò* mulctatus Henricus Imperio, *vt intelligerent omnes iniquitatis filium non fortuitò, ſed Apoſtolorum operâ è Regno cadere*, neque *citò* pax Eccleſia reſtituta, *vt omnes intelligerent eam poſſe Imperia, Regna, Principatus, & quidquid habere mortales poſſunt, auferre & dare.*

CAPVT XI.

Bellarminum mentem Barclaij in hoc capite non dediſſe Lectoribus. Illi odium & inuidiam quæſiuiſſe. De Iulio II. Pontifice. De cæterorum Pontificum bellis, in genere.

Bellarmino titulus eſt.

De comparatione Julij II. & Clementis VIII.

§. *VNIC.*

IN *capite Vndecimo*, inquis, *Barclaius multa repetit ex ijs, quæ antea dixerat: neque aliquid addit, quod mihi refellendum noua reſponſione eſſe videatur, niſi cùm Clementem VIII. Pontificem, veris laudibus effert, non tam vt eum laudet, quàm vt ex eius comparatione Iulium II. carpat. Quis*, inquit, *non paternam Clementis VIII. pietatem, cum ſumma prudentia coniunctam, qua Reges & Principes Chriſtianos ad concordiam reducere, & in concordia retinere annititur, infinitis partibus Eccleſiæ vtiliorem iudicet, quàm Iulij ſecundi loricati furores martios, quibus Italiam, Galliam, Germaniam, Hiſpaniam, cæteraſque gentes Chriſtianas hoſtilibus animis inter ſe cõmittere, impie & inhumaniter connitebatur?*

Ad hæc ego vt reſpondeam, admonitos Lectores eſſe volo, Romanos Pontifices, qui ſimul etiam Principes ſunt temporales non contemnendi Imperij, non minus ex officio obligari ad ea conſeruanda, quæ ſedis Apoſtolicæ, ſiue Eccleſiæ Romanæ ſunt, quàm Principes cæteros. Quare quemadmodum Reges & Principes ſupremi cæteri pro defenſione Regnorum ſuorum, ſiue ditionum aliarum, bella gerere poſſunt, & debent; & ſi ad ea defendenda confederatione cum alijs Principibus opus habent, iure poſſunt cum ſocijs Principibus fœdus inire, & coniunctis viribus hoſtem propulſare, quando iuſtam belli gerendi cauſam habent: ſic etiam

ſic etiam Romani Pontifices, qua Principes ſupremi ſunt, omni iure poſſunt, & debent populos ſibi creditos armis protegere, & ſi res ita poſtulet, aduerſus hoſtes bella gerere, nec non ad auxilium, vel belli ſocietatem Principes alios euocare. Neque primus fuit Iulius ſecundus, qui pro recuperandis Eccleſiæ Romanæ prouinciis bella geßit, vel cum magnis Principibus fœdus percußit. Nam Pius ſecundus multò anteà exercitum armatum habuit, & bella cum hoſtibus cum laude geßit, vt Nauclerus, & Platina referunt: & ante Pij ſecundi tempora Innocentius VI. vir prudentiâ, & vitæ innocentiâ clarus per Legatum ſuum Albernotium Cardinalem, Eccleſiaſticam ditionem à Tyrannis diuerſis occupatam, feliciſſimè armis recuperauit, vt ſcribunt ijdem Nauclerus, & Platina, multique alij hiſtorici. Clemens IV. qui Innocentium VI. multis annis præceßit, & Pontifex ſanctus eſt habitus, Carolum Andegauenſem Ducem, ſancti Ludouici Regis Francorum fratrem, è Galliis euocauit vt Manfredum Tyrannum è Regno Neapolitano, quod eſt Eccleſiæ Romanæ feudum, armis expelleret, ipſumque Carolum Regem inſtituit, impoſitâ quadraginta millia numorum aureorum penſione quotannis ſoluendâ in recognitionem feudi: teſtes ſunt auctores ijdem & alij, quos ipſi citant. Sed ante hæc tempora Leo IX. Pontifex, non ſolùm vitæ probitate, ſed etiam diuinis miraculis clarus, atque adeò in ſanctorum numerum relatus, aduerſus Northmannos pro Beneuentana ciuitate recuperandâ præſens ipſe in exercitu armis decertauit, vt Hermannus contractus in Chronico, & Leo Oſtienſis in hiſtoria Caßinienſi lib. 2. cap. 88. teſtes ſunt. Vbi illud memorabile accidit, quòd cùm Pontifex à Northmannis victus, & captus fuiſſet, ea ſubmiſſione, & reuerentia victores erga victum vſi ſunt, vt Pontifex victus, & captus victoribus imperare, ac dominari videretur. Porrò Leo quartus Pontifex plus ducentis annis Leone IX. antiquior, vir ſanctiſſimus, & miraculis clarus, teſte Anaſtaſio in eius vitâ, exercitum duxit aduerſus Saracenos, qui ad Oſtia Tyberina cum ingenti claſſe appulſi Romanam Vrbem capere, & ſpoliare cupiebant; Et oratione præmiſſa ad Deum, & exercitu Apoſtolica benedictione munito, memorabilem victoriam reportauit. Omitto confœderationem Zachariæ, Stephani ſecundi, Adriani, Leonis tertij, aliorumque Pontificum cùm Regibus Francorum, pro recuperatione, & defenſione prouinciarum, & ciuitatum, quæ ad Romanam Eccleſiam pertinebant aduerſus Longobardos, & Græcos. Omitto etiam fortiſſimos Machabæos, qui & ſummi Sacerdotes, &

Principes erant, & pro patriæ defenſione grauiſsima bella geſſerunt. Omitto denique Moſis Pontificis, & Principis ſapientiſsimi, qui aduerſus Amorræos, aliòſq; populi ſui perturbatores armis decertare non dubitauit. Hos igitur clariſsimos, ſacroſque viros Iulius ſecundus imitatus; eorúmq; virtutem, & diligentiam æmulatus partim armis proprijs, partim auxilio fœderatorum Regum Eccleſiaſticam ditionem, ferè totam amiſſam, magno labore recuperauit. Quod factum qui reprehendere voluerit, oportebit etiam, vt induſtriam, & virtutem ſanctorum Pontificum, addo etiam Machabæorum, & ipſius Moſis, virtutem bellicam reprehendat. Neque ab hoc numero Clemens octauus eximendus eſt, qui quemadmodum pacem inter Chriſtianos Principes reformare ſtuduit, vt Barclaius dicit; ſic etiam exercitum comparare non neglexit cùm ei Ferraria recuperanda eſſet: & ad bellum pro Eccleſiaſticâ ditione faciendum, occaſio defuit illi, non animus. Placuit enim Deo, in cuius manu ſunt corda Principum; vt nobiliſsima ciuitas antè ad Eccleſiam rediret, quàm militum gladij nudarentur. Hanc verò Clementis VIII. laudem Barclaius non ignorauit, ſed diſsimulare voluit, vt liberius Iulium reprehenderet.

Niſi omnium manibus tereretur Barclaij liber, cogeres me illius vndecimum Caput exſcribere, ne vt ais nihil in eo videatur noua reſponſione dignum. Primùm ergo non iam Henricum vnum profert, ſed pleroſque, quos Pontifices à Regno remouere aggreſſi ſunt, cùm eos Eccleſia Chriſtianorum numero zeloque deficiens, multò difficiliùs poſſet, quàm illos antiquos, Cōſtantium, Iulianum, Valentem, coërcere. Sic antiquæ Eccleſiæ viribus cum hodierna imbecillitate collatis, ſatis damnat eorum rationem, qui volunt priſcos Pontifices, peperciſſe malis Principibus, propter Eccleſiæ nondum adultas vires; recentiores autem, iam præpollentibus Eccleſiæ rebus ſuam demum poteſtatem exerere. Tum cuiuſdam rationem exſcribit; qui vt vineam ita Eccleſiam ait prius plantari, & rigari, quàm incidi oportere. contrà Barclaius, vineam quoque vel in plantatione reſecari. Sic & ſpiritualem inciſionem ſtatim cum ipſa cœpiſſe Eccleſia (reciſos igitur & Simonem & Corinthium) corporalem verò in Eccleſia, quia *ſanguinem non nouit* nullo tempore eſſe poſſe.

Hæc omnia omiſiſti, ſuperflua & exerranti diſputatione occupatus. Clementis VIII. lenemac tranquillum animum, cum *impatienti & præcipiti natura* Iulij II. (Ita appellat Guicciardinus, lib. 7.) Barclaius compoſuit; tu primùm ad illius inuidiam dicis, hoc factum *non tam vt Clementem laudet, quàm vt ex eius cõparatione Iulium ſecundum carpat.* Vnde tibi, Bellarmine, in hominum mentes, in cogitationes ſcribentium, tam liberum procaxque iudicium? quis te Phœbus conſtituit vatem? Erras; & piam ſancti hominis memoriam fruſtrà laceſſis. Quo ſedis Apoſtolicæ ſtudio Barclaius exarſerit, & viuentium hominum teſtimonia aſſerunt, & ſcripta nullo æuo moritura. vt omittam hunc librũ, quem iam vellicas, emiſit antę annos duodecim, *de regno & regali poteſtate*, ſex libros: In ijs quàm ſynceri Catholici ſpiritus, quot in hæreticos verba, quot paginæ pro Pontificis poteſtate? Niſi fortè illi omnes, qui pontificũ vitia ſcribunt, ſeu ad hiſtoriã, ſeu ad diſputationẽ ſobriam, dãnandi ſunt, Bellarmine. Sed nec arcanum aliquid, aut ignotum, de Iulio Barclaius. quis non de bellicis illius ſtudiis ſcripſit? ſic in illius vita Onuphrius, *non ad recuperãda ſolùm quæ amiſſa erant, ſed etiam amplianda, animum adiecit. Nemo enim ſuperiorum Pontificum Petri patrimonium maiore animi præſtantia tutatus eſt, aut latius proferre contendit.* Eſt hoc verò, Bellarmine, Pontificis munus, ſuam ditionem armis & bellis ampliare, iiſque miſerijs, quæ arma conſequuntur & bella? quid aliud Alexander, quid Mithridates, quid omnium ambitio Regum, quàm non modò conſeruare, ſed & armis propagare ſuos fines? Hoc verò quàm in Pontifice fœdum, vt ditionem ſibi Principum pietate conceſſam, iam in Principum perniciem, vi & armis extendat? *Semper animo ſic excubabat* (inquit, de Iulio Arn. Ferronus) *vt in Galliã aliquid moliretur.* Guicciardinus modeſtiſſimus certè author (lib. 7, & ſeqq.) fusè docet, & quàm antè Pontificatum iſte Iulius *vaſtis immoderatiſque cogitationibus turgidus extiterit*, quoties *Italiæ turbandæ inſtrumentum fuerit*, quàm denique poſt Pontificatum *belli accendendi cupiditate flagrauerit.* Non ſolicitabo plurium Scriptorum fidem, ne me quoque exiſtimes ſedis ipſius mordendæ ſtudio agitari. Cætera, quæ dę Pō-

tificum bellis cumulas, vana prorſus, neque noſtram quæſtionem tangentia. Certum quippe Romanos Pontifices, ſummum in ſuis finibus nactos imperium, ſuas res exterorum Regum inſtar, vi & milite repetere, aut poſſe tutari. Non omiſerim tamen quòd de Leone ix. ſcribis quòd *aduerſus Northmannos pro Beneuentana ciuitate recuperanda preſens ipſe in exercitu armis decertauit. vt Hermannus Contractus in Chronico, & Leo Oſtienſis in hiſtoria Caſſinenſi lib. 2. cap. 88. teſtes ſunt.* Ecce autem quid hi auctores, de iſto Pontificis facto. Leo quidem Oſtienſis; *omnibus tandem in ipſa pugna trucidatis, Normanni Dei iudicio euaſere victores.* Et Hermannus Contractus, dicit hanc cladem accidiſſe Pontifici, *occulto Dei iudicio: ſiue quia tantum Sacerdotem ſpiritualis potius quàm pro caducis rebus carnalis pugna decebat, ſiue quòd nefarios homines quàm multos ad ſe ob impunitatem ſcelerum, vel quæſtum auarum confluentes, contra itidem ſceleſtos expugnandos ſecum ducebat &c.*

CAPVT XII.

Collatæ antiquorum Patrum ſententiæ, de poteſtate ſecularium Principum, cum Bellarmini ſententia. Bellarminum falſo allegare Cap. Per venerabilem, qui filij ſunt legitimi. Reges non habere ſuperiorem in temporalibus, ex ipſa Pontificis ſententia; cuius contrarium ſæpe vrget & inculcat Bellarminus. Reges tam habituros ſuperiorem in temporalibus, ſi ille ſuperior ſit ſpiritualis, quàm ſi temporalis. Eundem effectum fore, ſiue Pontifex indirectè Regibus, ſiue directè, in temporalibus præſit. Reges omnino regnaturos ad ſolum Pontificis nutum, ſi is hac indirecta in eos poteſtate ſit præditus. Excuſſæ fallaciæ, quas indirectæ poteſtatis aſtructores, ad occæcandos & mulcendos Reges fingunt: nempe Pontificem hoc non poſſe, niſi in noxios & incorrigibiles: quæ ver-

ba, inania, & pene ludicra. Aſſerta ex diuerſis Scripturæ locis Regum auctoritas. Neque diuino, neque humano iure, hanc poteſtatem Papæ tribui; Neque Bellarminum, neque cæteros, qui pro hac Pontificis poteſtate ſcripſerunt, rationem vllam certam afferre, ſed duntaxat incertos & dialecticos ſyllogiſmos.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Diluuntur argumenta aduerſus Theologorum ſententiam, de poteſtate Pontificis Maximi in temporalibus.

IN *capite duodecimo* inquis, *conatur Barclaius ex propoſito affirmare, ac demonſtrare, nullam habere Pontificem Maximum poteſtatem in temporalibus ſuper Reges, alioſque Principes Chriſtianos. Primum argumentum eius eſt, quia tota antiquitas Chriſtiana ſemper cenſuit, Reges ſolo Deo minores eſſe: Quod argumentum iam ante propoſuerat in capite. 8. vbi & nos illi copioſè reſpondimus. Id enim habet veluti proprium hic auctor, vt eadem argumenta ſæpius repetat, & inculcet, neſcio an vt librum grandiorem faciat, an vt importunitate obtineat aſſenſum, quem vi rationum extorquere non poteſt. Hoc igitur primo argumento prætermiſſo, ſecundum audiamus.*

Tantarum virium argumentum, nec ſuperuacuè à Barclaio inſeritur, nec tu tanto contemptu omitteres, niſi vt timorem hac fictâ diſſimulares audaciâ. Sententias Patrum octauo Capite recitatas, iam ex diametro veſtræ opponit ſententiæ. Opponam & ego, paucis verbis, ſed ex vi materiæ liquidiſſimis.

Tertullianus teſtis eſt, Chriſtianos ſuo ſæculo fuiſſe omni bello idoneos, nec iis defuiſſe vim numerorum & copiarum. Ethnicis nihilominus & perſequutoribus Principibus propter conſcientiam paruiſſe, quia crede-

bant eos eſſe in Dei ſolius poteſtate, à Deo ſecundos, & Imperium à Deo conſequutos.

Bellarminus verò dicit, infideles Principes, ſi perſequutores ſint fideliū, & Eccleſia eorum deponendorum vires habeat, non modò ab eâ poſſe deponi, ſed omnino debere.

Ergo aut errauit Eccleſia Tertulliani æuo; aut falſa eſt, & ex Chriſtianis moribus extrudenda Bellarmini ſententia.

S. Ambroſius, & Otto Friſingenſis, dicunt Reges propter flagitia, etiam in ſacram Dei legem perpetrata, à nemine temporaliter puniendos.

Bellarminus aſſeuerat, Reges propter flagitia à Pontifice poſſe deponi: imò & principatu cadere ipſo iure, ſi vel in Bullam commiſerint, quàm Pontifex ſub pœnâ priuationis regni obſeruari præceperit.

Gregorius Turonenſis, dicit Reges delinquentes à ſolo Deo poſſe dãnari.

Bellarminus dicit, à ſummo Pontifice, imò & à cæteris Epiſcopis, poſſe damnari.

S. Gregorius Nazianzenus, & S. Auguſtinus, aſſerunt Epiſcopos & Clericos, propter hæc verba Apoſtoli, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, de iure ſecularibus Principibus eſſe ſubiectos, veluti vxores viris, & Eccleſia Chriſto ſubiecta eſt.

Bellarminus omnino contendit, hæc verba Apoſtoli non ſubijcere Clericos Politicis Principibus: neque eos illis Principibus eſſe ſubiectos. Imò Epiſcopos habere ſupra Principes ſummam in temporalibus poteſtatem.

Ergo aliter Bellarminus de Principibus ſentit quàm ſanctiſsimi illi Patres. Et ab illis vel ab iſto in ſacrã Dei legem peccatum eſt; cùm vel illi Eccleſiæ libertatem, & poteſtatem ſuis ſententiis violauerint; vel iſte ſacram ciuilium Principum poteſtatem, quæ diuini iuris eſt, & à Numine conſtituta.

An hæc tibi leuia, an ludicra, Bellarmine? Quis etiam non abigat hanc lepidam vt reris tautologię calumniam, quam affingis Barclaio? aut quis te hoc vitio ſuperet? Vbi tres in hoc libro apud te paginæ, non repetitis ante rebus effartæ? Pauca exempla, argumenta, fundamenta, ſic iteras, vt imperitis mirabilis, attentis verò ſis & prudentibus non ſatis opportunus. Iam Barclaij verba ſic refers.

§. 2.

QVID, inquit Barclaius, *quòd ipſi Pontifices fatentur, Reges non habere ſuperiores in temporalibus? cap. Per Venerabilem. Qui filij ſint legitimi. Habent & non habent, ſimul vera eſſe nequeunt; falſum eſt ergo Reges non habere ſuperiorem in temporalibus, ſi alius poſſit iure iis temporalia auferre, alterique conferre.*

Reſpondeo. Sententia Pontificis in eo capite eſt, Reges ſupremos eſſe Principes temporales, & ideò nullum habere ſupra ſe Principem temporalem, quemadmodum Duces, alijque Principes inferiores in eodem Regno ſuperiorem in temporalibus Regem habent: ſic enim loquitur Eccleſiaſtes cap. 5. Excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque eminẽtiores ſunt alij, & inſuper vniuerſæ terræ Rex imperat ſeruienti. & S. Petrus in priore epiſt. cap. 2. Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi quaſi præcellenti, ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſſis. Idem igitur eſt, Regem non habere ſuperiorem in temporalibus, & Regem non habere ſupra ſe alium Regem, ſiue Principem *alium temporalem, alioqui non eſſet Rex ſupremus in ordine principatus temporalis, ſiue politici. Et ea fortè ratio eſt, cur idem Innocentius in eodem cap. per Venerabilem, paulò antè dixerit, nonnullos* Principes *nullum inter homines, excepto Romano* Pontifice, *ſuperiorem agnoſcere: addidit enim illam exceptionem, vt cùm poſteà dixit, Regem Francorum nullum in temporalibus ſuperiorem agnoſcere, intelligamus, ſermonem fuiſſe de ſuperioribus temporalibus: non enim Rex agnoſcit vllum ſupra ſe* Principem *temporalem, ſed agnoſcit Romanum Pontificem, Principem ſpiritualem, qui de temporalibus quoque in ordine ad ſpiritualia iudicare poteſt. At, inquit Barclaius, habent, & non habent, ſimul vera eſſe nequeunt. Reſpondeo. Habent, & non habent, de re eadem ſimul vera eſſe nequeunt: de re diuerſa, nihil impedit quominus vera eſſe poſſint. Habet coccineum pallium, & non habet coccineum pallium, ſimul vera eſſe nequeunt: ſed habet coccineum pallium, & non habet nigrum pallium, vera ſimul eſſe queunt, ſic igitur. Habet Rex in temporalibus ſuperiorem temporalem, & non habet in temporalibus ſuperiorem temporalem, vera eſſe nequeunt. Sed habet Rex in temporalibus ſuperiorem ſpiritualem, & non habet in temporalibus ſupe-*

riorem temporalem, veriſſima ſimul eſſe queunt, & ſunt.

Ais igitur, Pontificem, cùm dicit, *Rex ſuperiorem in temporalibus minime recognoſcit*; hoc velle, *Regem non habere ſupra ſe alium Regem, ſiue Principem alium temporalium.* Quò ergo tua diſtinctio toties hoc libro repetita, inter *ſuperiorem temporalem*, & *ſuperiorem in temporalibus*? Dicis paſſim, Pontificem non eſſe iudicem tẽporalem Regum, eſſe tamen iudicem in tẽporalibus. Iam verò Pontificis auctoritate cõpulſus, qui fatetur eſſe nullũ *Rege ſuperiorẽ in tẽporalibus*, ſcribis illud *ſuperiorem in tẽporalibus*, idem eſſe ac *ſuperiorem temporalem*. Nõ iſtud eſt & iudicio & patientia abuti mortalium? nonne diuinum Regum ius eludere, ô pudor! indignis ſophiſmatis, & ne quidem conſtantibus ſibi? Nam ſi vltrò fateris Pontificem non eſſe *ſuperiorem temporalem* Regum, & Pontifex ait ſe non eſſe *ſuperiorem in temporalibus*, quo verbo, quo ænigmate illi poteſtatem in temporalia Regum aſcribes?

Et ea fortè ratio eſt, inquis, *cur idem Innocentius in eodem cap. per Venerabilem, paulò antè dixerit, nonnullos Principes nullum inter homines, excepto Romano Pontifice, ſuperiorem agnoſcere. addidit enim illam exceptionem, vt cùm poſtea dixit Regem Francorum nullum in temporalibus ſuperiorem agnoſcere, intelligamus, ſermonem fuiſſe de ſuperioribus temporalibus.*

Ignoſce non ſe tenenti iracundiæ. Bellarmine. Adeò à veritate abis, vt videaris in commentorum audacia ſtatuiſſe victoriam. Nihil quippe eiuſmodi quale tu fingis, in Capitulo *Per Venerabilem.* Sermo eſt de *legitimandis* ſpuriis. Dicit Pontifex, Apoſtolicam Sedem poſſe eos ad Eccleſiaſticas dignitates *legitimare*; veriſimile quoque eſſe, ad ciuiles & legitimos actus ab eâdem Sede legitimari poſſe, *præſertim*, inquit, *ſi præter Romanos Pontifices inter homines ſuperiorem alium non cognoſcant.* Conſtituit nempe diſcrimen, inter ſpurios ſub aliis Principibus natos, & eos qui ſub Petri patrimonio orti, *præter Romanos Pontifices inter homines ſuperiorem non cognoſcunt*; tu enim de Principibus loqui ais. Quis ad hoc tropicum nõn obſtupeſcat, Bellarmine? Pontifex dicit eſſe ſpurios aliquos, qui *præter Romanum Pontificem inter homines ſuperiorem alium non cognoſcant*; Bellarminus in referendis Pontificis verbis,

ita mutat, *nonnullos Principes nullum inter homines, excepto Romano Pontifice, ſuperiorem agnoſcere.* T[illegible] omnes igitur Reges, ſpurios, nothos, adulterinos, vocas? Abi mag[illegible], abi in totum ab hac de poteſtate Pontificis ſententia, quæ ad tan[illegible] maculas tuæ famæ te coegit. Ac ne quis cui forte Decretalia no[illegible] ſint in manu; de mutatione tam audaci dubitet, totum illum Cap. [illegible]li locum dabo: *Per Venerabilem fratrem noſtrum Arelatenſem Ar[illegible]piſcopum tua nobis humilitas ſupplicauit, vt filios tuos legitimation[illegible] di gnaremur titulo decorare; quatenus eis quo minus tibi ſuccederent, natalium obiectio non noceret. Quod autem ſuper hoc Apoſtolica ſedes plenam habeat poteſtatem ex illo videtur, quod diuerſis cauſis inſpectis, cum quibuſdam minus legitimè genitis, non naturalibus tantùm, ſed adulterinis etiam diſpenſauit, ſic ad actus ſpirituales illos legitimans, vt poſsint in Epiſcopos promoueri: ex quo veriſimilius creditur, & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat ſæculares, præſertim ſi præter Romanos Pontifices inter homines ſuperiorem alium non cognoſcant, qui legitimandi poteſtatem habeat.* Pone non purpuram, ſed ruborem; age an hoc eſt dicere nonnullos Principes nullum inter homines excepto Romano Pontifice ſuperiorem agnoſcere?

Fatetur igitur Pontifex, Regem non habere ſuperiorem in temporalibus. At Barclaius: *habent, & non habent*, inquit, *ſimul vera eſſe nequeunt: falſum ergo eſt Reges non habere ſuperiorem in temporalibus ſi alius ius poſsit iure temporalia auferre, aliique conferre.* Reſpondes, *habent & non habent*, non quidem de re eadem, ſed de diuerſa ſimul vera eſſe poſſe. *Habet coccineum pallium*, inquis; *& non habet coccineum pallium, ſimul vera eſſe nequeunt. Sed habet coccineum pallium, & nō habet nigrum pallium, vera ſimul eſſe queunt.* At repono iſtud, *habent & non habent*, ad eandem rem hîc referri; ergo vtramque veram eſſe non poſſe. Non enim quæritur, vt tu fingis, an habeant in temporalibus ſuperiorem temporalem, an verò in temporalibus ſuperiorem ſpiritualem (nam hoc non eſſet quærere an habeant ſuperiorem, ſed quis, & qualis ſit illorum ſuperior) ſed abſolutè dicitur, *non habent ſuperiorem in temporalibus*; vt ſi aliquem iis poſtea, quoquo iure, aut cuiuſcun-

que conditionis in temporalibus ſuperiorem aſſignes, prioris propoſitionis veritatem deſtruis, hoc modo, *habent ſuperiorem in temporalibus*. Iam enim non agitur, quis, aut quo iure, in eorum temporalia aliquid poſſit, ſed an vllus vllo iure. Adde effectum fore eundem, ſiue temporalis ſit ſuperior, ſiue ſpiritualis; vt non minus ſuperiorem habituri ſint, ſi ſpiritualem quàm ſi temporalem habeant, vt fuſiùs ſequenti paragrapho diſſeremus. Falſa igitur hæc Pontificis ſententia, *ſuperiorem in temporalibus, non habent*, ſi habent ſpiritulaem ſuperiorem; falſa, inquam, æquè erit ac ſi haberet temporalem. Quod de coccineo pallio addis, & nigro, nec vel tridui Philoſopho vnquã imponat. Scimus hæc quidem inter ſe non opponi, *habet coccineum pallium*, & *non habet nigrum pallium*, non magis quàm ſi diceres, habet fratrem, & non habet vxorẽ. Si volebas idonea ſimilitudine vti, ſic dicendũ; *habet pallium, & non habet pallium*; ſic enim hæ noſtræ propoſitiones, *Reges habent ſuperiorem in temporalibus, & Reges non habent ſuperiorem in temporalibus*.

§. 3.

SED inſtat Barclaius, inquis. *Quod, inquit, in verbis directè & indirectè diſcrimen ſtatuunt; id non ad facultatem iudicandi, & effectum iudicij, ſed ſolùm ad modum, & rationem acquirendi tantam poteſtatem pertinet. Canoniſtæ enim dicunt Papam directe dominium temporale totius Orbis à Chriſto accepiſſe. Hi verò negant eum accepiſſe tale dominium directe, quaſi dicas per ſe, ſimpliciter, & ſine alterius rei conſideratione; ſed tantùm indirecte, hoc eſt per conſequentiam, ratione illius poteſtatis ſpiritualis, quam directe à Domino accepit. Hæc igitur ex verbis iſtis differentia, ad initium, & modum acquirendi temporalem poteſtatem, non autem ad eius vim & effectum referri debet. Hæc ille, qui vult, Pontificem ex ſententia Theologorum habere poteſtatem temporalem ſuper Reges indirecte acquiſitam, eſſeque eorum iudicem in temporalibus; quod repugnare videtur Innocentio, in capite citato, vbi dicit Innocentius, Reges non habere ſuperiorem in temporalibus.*

Reſpondeo. Diſtinctione eſt opus, vt planè intelligatur, verène an falsò Barclaius colligat, Pontificem habere poteſtatem temporalem ſuper Reges, eſſeque eorum iudicem temporalem. Nam ſi per poteſtatem temporalem, intelligatur poteſtas diſponendi de temporalibus, ſiue ipſa poteſtas in ſe ſit ſpiritualis, ſiue temporalis, verè colligit Pontificem habere poteſtatem temporalem in Reges: ſi verò per temporalem poteſtatem intelligatur poteſtas, quæ ſit in ſe temporalis, vt eſt poteſtas Regum & aliorum Principum politicorum, falsò colligit Pontificem habere poteſtatem temporalem in Reges ex Theologorũ ſententia. Theologi enim tribuunt ſummo Pontifici temporalem & ſpiritualem poteſtatem, in Eccleſiaſticâ ditione tantùm, quam poteſtatem plenam in patrimonio S. Petri appellat Innocentius, in cap. per Venerabilem: in reliquas prouincias Chriſtianas, & Principes Chriſtianos, tribuunt Pontifici poteſtatem ſolùm ſpiritualem, quæ per ſe, & propriè reſpicit ſpiritualia; temporalia verò reſpicit, vt ſubordinantur ſpiritualibus. Et ideò quando propriè loquimur; dicimus Pontificem habere poteſtatem in temporalibus, non autem habere poteſtatem temporalem, qua Pontifex eſt. Ex quo ſequitur, vt diſcrimen vocum, directè & indirectè, non referatur propriè loquendo, ad modum acquirendi poteſtatem, vt Barclaius falsò dicit; ſed ad explicandum obiectum ſecundarium & conſectaneum ſupremæ ſpiritualis poteſtatis, quæ vt ſuprà diximus, primariò & directè reſpicit ſpiritualia, ſecundariò & indirectè, id eſt in ordine ad ſpiritualia, reſpicit temporalia: quæ ſententia Theologorum nullo modo repugnat verbis Innocentij in cap. per Venerabilem, vt ex dictis perſpicuum eſt.

Multis pauca, ſed & illa extra orbitam quæſita, nobis narras; Theologos tribuere ſummo Pontifici poteſtatem in Reges; nõ quæ ſit in ſe temporalis, vt eſt poteſtas Regum, ſed quæ in ſe ſit ſpiritualis, ita tamen vt per eam Pontifices diſponere de temporalibus Regum poſſint. Satis nouimus hanc veſtram ſentẽtiam, etiam à Barclaio huius Capitis initio, repetitam. Sed ad capellas redi. Dicit Barclaius, æquè verum, Reges habere ſuperiorem in temporalibus, ſi indirectè, ac ſi directè Pontifex in eorum temporalia quicquam poſſit. Iugum quoque nec leuius, nec minus acerbum eorum addi ceruicibus; cùm effectus indi-

rectæ poteſtatis idem ſit, tamque immenſus, quàm directæ. nam hæc verba, directa poteſtas & indirecta, *non ad facultatem iudicandi & effectum iudicij, ſed ſolùm ad modum & rationem acquirendi tantam poteſtatem pertinere.* Reſpondes, has voces, directè & indirectè, non referri ad modum acquirendi poteſtatem, *ſed ad explicandum obiectum ſecundarium, & conſectaneum ſupremæ temporalis poteſtatis, quæ primariò & directè reſpicit ſpiritualia, ſecundariò & indirectè, id eſt in ordine ad ſpiritualia, reſpicit temporalia.* Laboraſti paulò obſcurius dicere, quod perſpicuè Barclaius. Ais quippe iis vocibus deſignari obiecta ſpiritualis poteſtatis. Hoc verò quid aliud, quàm (quod Barclaius voluit) eiuſmodi voces non in ipſo poteſtatis effectu diſcrimen ponere, ſed in modo & ratione. quare hoc vel illud ſit obiectum Pontificiæ poteſtatis: nimirum, vt quia primariò & per ſe illa poteſtas pro obiecto ſuo reſpicit ſpiritualia, dicatur directè eſſe in ſpiritualia; quia ſecundariò & per conſequentiam reſpicit temporalia, dicatur indirectè eſſe in temporalia. At negare non auſus es quòd addit Barclaius, & qui diſputationis nodus, nihil prorſus intereſſe, *quoad facultatem iudicandi & effectum iudicij*, num hæc Pontifici competat poteſtas in Reges, directè, & ex primario obiecto, an indirectè, & ex ſecundario obiecto ſpiritualis poteſtatis. Inde Ioannes Maior, in 16. Cap. Matth. de hac temporali poteſtate Pontificis, cum Gerſone pronũciat, quòd quidam *blandientes dant ei Pontifici dominium in temporalibus, & plerique ponentes eandem ſententiam diſcrimen ponunt verbale.* Quod, quid eſt aliud, quàm hanc temporalem poteſtatem ab adulatoribus tribui Papæ, quorum alij ſimpliciter & directè tribuunt ei dominium in temporalibus, alij *diſcrimen ponunt verbale*, & dicunt non eſſe dominium, ſed poteſtatem indirectam; cùm vtrorumque ſit eadem ſententia, eadem, inquam, quoad effectum atque potentiam.

Cùm igitur idem ſit vtriuſque poteſtatis effectus, cùm vis eadem & poteſtas iudicandi, non ij magis, qui indirectè, quàm qui directè ſubſunt, dici potuerunt, Bellarmine, *non recognoſcere ſuperiorem in temporalibus*; vt de Regibus Pontifex dixit. Ais, *Et ideò quãdo propriè loquimur, dicimus Pontificem habere poteſtatem*

in temporalibus, non autem poteſtatem temporalem, quâ Pontifex eſt. Ergo tu penè vbique impropriè; ac præcipuè, vbi profeſſus es quid de hac quæſtione ſentires. lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 1. *Primò oſtendemus*, inquis, *Pontificem iure diuino non habere directè temporalem poteſtatem. Secundò habere eum aliquo modo, id eſt, ratione ſuæ ſpiritualis Monarchiæ, ſummam poteſtatem etiam temporalem.*

§. 4.

ADDIT *præterea Barclaius*, inquis, *hoc argumentum. Quòd ſi aduerſariorum ſententiæ locus ſit, Reges & Principes Christiani non erunt ſolùm Vaſalli, & Clientes Papæ in temporalibus: ſed (quod vilius eſt) quaſi precariò Regna & Principatus ab eo poßidebunt. Id facilè ex ipſis aduerſariorum principijs, ſic oſtendo: Summus Pontifex poteſt alicui Regnum auferre, & alteri conferre, ſi id neceſſarium ſit ad animarum ſalutem; atqui iudicare, & decernere an ſit neceſſarium, pertinet ad eundem Pontificem, de cuius iudicio, æquumnè ſit, an iniquum, nemo poteſt iudicare: ergo vbi libitum ei erit, poterit quemlibet Regno priuare, & illud alteri conferre.*

Reſpondeo. Reges Chriſtiani, aliique Principes, iis exceptis, qui feudatarii ſunt Eccleſiæ, neque Vaſalli, neque Clientes Pontificis Maximi dici debent, quamuis ita eos ad conflandam Eccleſiæ inuidiam, Barclaio appellare libuerit, multò minus precariò Regna & Principatus ab eo poſſident: ſed ſunt veri Reges, verique Principes, tantóque Ethnicis Regibus, & Principibus nobiliores, & feliciores; quanto non ſolum in terris ad tempus regnant; ſed etiam poſt hanc vitam ſi iuſtè piéque regnauerint, ad Regnum cæleſte, & ſempiternum transferuntur. Argumentum verò Barclaii ab omni parte vitioſum eſt: illa enim propoſitio, ſummus Pontifex poteſt alicui Regnum auferre, & alteri conferre, ſi id neceſſarium ſit ad animarum ſalutem: explicatione indiget; nam & bene & ſecus intelligi, & vera & falſa eſſe poteſt. Poteſt quidem Pontifex, ſi neceſſarium ad ſalutem animarum ſit, alicui Regnum auferre; ſed ſi antea admonuerit, ſi ſpatium reſipiſcendi dederit, ſi pernicioſum & incorrigibilem eſſe perſpexerit. Poteſt quoque alteri Regnum conferre non pro arbitrio tamen cui libuerit; ſic enim verè precario Reges regnarent; ſed

cui iure debetur, ſiue ſucceſſio, ſiue electio locum habeat. Et ſi fortè nemini debeatur; cui ratio dictauerit eſſe tribuendum. Sic enim Innocentius IIII. in Concilio Lugdunenſi, cùm Fridericum Imperatorem depoſuiſſet, electionem ſucceſſoris Electoribus, quibus iure competit, liberam reliquit: ſic etiam Gregorius. VII. Poſt depoſitionem Henrici, Rudolphum à Principibus electum confirmauit. Sic etiam Zacharias Regnum Francorum Pipino adiudicauit, quoniam ille reipſa Regnum adminiſtrabat, & Proceres eundem expetebant. Leo quoque tertius Imperium Occidentale à Græcis ad Francos tranſtulit, quoniam ipſi in Occidente potentiſsimi erant, ſoli poterant eam dignitatem ſuſtinere, & eoſdem Romanus populus maximè cupiebat. Sic etiam in teſtamento Veteri Ioiada Pontifex poſteaquam Athaliam Reginam, quæ Regnum inuaſerat, interfici iuſsit, Regnum contulit Regis demortui filio, cui iure hæreditario debebatur. 4. Reg. 11. & Azarias Pontifex Rege Ozia ob lepram diuinitus immiſſam ab hominum commercio ſegregato, Regni adminiſtrationem non cui voluit; ſed cui debebatur, id eſt Regis filio dereliquit. 2. Paralip. 26. Illa igitur propoſitio Barclaij aut male intellecta falſa eſt, aut rectè explicata non efficit vt Reges precariò regnent. Iam verò aſſumptio illa, Atqui iudicare, & decernere an ſit neceſſarium, pertinet ad eundem Pontificem, de cuius iudicio æquumne ſit, an iniquum nemo poteſt iudicare: ſimilis eſt propoſitioni: nam perperam intellecta, falſa eſt, rectè explicata, vera quidem eſt; ſed non inde concluditur, precariò Regna à ſummo Pontifice data poſsideri, quæ eſt Barclaii concluſio, Pertinet quidem ad Pontificem iudicare, an ſit neceſſarium ad ſalutem animarum, Regem aliquem Regno priuare; ſed non pertinet ad eundem neceſsitates pro libito fingere, vel ſub colore neceſsitatis cupiditati ſeruire. Et quoniam res hæc grauiſsima eſt, & neceſsitas manifeſta, & explorata eſſe debet, idcircò Pontifex ordinariè in Synodis Epiſcoporum, vel conſiſtoriis S. R. E. Cardinalium expoſitis rationibus, & conſentientibus Patribus, iſta geſſerunt, vt ſuprà oſtendimus.

Repetamus hoc grauiſſimum Barclaij argumentum, Bellarmine, & quo non aliud apertiori vulnere trucidat veſtram cauſam. *Summus Pontifex poteſt alicui regnum auferre, & alteri conferre, ſi id neceſſarium ſit ad animarum ſalutem. Atqui iudicare an ſit neceſſarium, pertinet ad eundem Pontificem, de cuius iudicio æquumne ſit, an*

niquum nemo poteſt iudicare. Ergo vbi libitum ei erit, poterit quemlibet regno priuare, & illud alteri conferre. Huius argumenti partes multis probat; tu verò ita vis conuellere: *Poteſt quidem Pontifex*, inquis, *ſi neceſſarium ad animarum ſalutem ſit, alicui Regnum auferre; ſed ſi antea admonuerit, ſi ſpacium reſipiſcendi dederit, ſi perniciofum & incorrigibilē eſſe perſpexerit.* Quæro à te num velis hæc omnia neceſſario Pontificiam præcedere ſententiam: vt ſi Rex antequam hæc præceſſerint à Pontifice abdicetur, non ſit iure, & legitimè abdicatus, & ideo nec regiam amittat poteſtatem. Si hoc ais, tibi repugnas, qui alibi dicis Pontifices poſſe ſtatuere ne Reges Apoſtolicæ ſedis præceptiones violent, *ſub pœna amiſſionis regni*, nimirum vt cùm in eiuſmodi edictum cōmiſerint, regni iure excidāt. ita illud Gregorij, *honore ſuo priuetur,* interpretaris. (cap. 40.) *honore ſuo priuetur*, inquis, *non eſt imprecatio ſed decretum, vt ab honore ſuo decidat, & declaratio vt liceat populo non obedire eiuſmodi Regi, tanquam honore ſuo ac dignitate priuato.* Atqui, hîc ſpatiū reſipiſcendi non datur, nec præcedit admonitio, et omnium minimè apparet, vt ſic loquar, *incorrigibilitas.* Sed iubetur vt Rex, qui priuilegia monaſterio S. Medardi conceſſa violauerit, *honore ſuo priuetur.*

Cùm verò Pontifices atq; Reges, priuatis inter ſe commercijs multa agant, quæ illis ſolis nota; cum ſint legationes, cùm literæ, quæ non ad vulgi perueniunt manus: quidni iratus Pōtifex dicat, ſe egiſſe cum Rege vt ad ſanitatem rediret, ſed cùm ſit *pernicioſus*, cùm *incorrigibilis*, ſe eum regno deijcere? Cui veritas niſi Pontifici atque Regi, & aliquot fortaſſe vtrimque ex intima familiaritate patebit? Cui verò populus adhæreat? An Regi quem neſcit pernicioſum eſſe, aut in flagitio pertinacē, an illud aſſerenti Pontifici. Quem denique, niſi Pontificem, vis poſſe decernere, quando Rex *pernicioſus* dicendus ſit, quando *incorrigibilis*? Si ad alios id iudicij quàm ad Pontificem ſpectat; tunc, & ad alios quàm ad Pontificem pertinebit iudicare quando Rex ſit deponendus; ad illos ſcilicet quorum erit iudicare de dignis illis depoſitione criminibus. Sin eiuſdem eſt iudicare Regem eſſe perniciofum & incorrigibilem, cuius eſt

illum deponere, reſtrictionibus certè quæ adhibes nihil arctatur immenſa Pontificis licentia; qui nimirum edicere ſemper poteſt, illum Regem *incorrigibilem & pernicioſum* eſſe, quem cupit *deponere*.

Si reponis, hæc omnia non neceſſariò debere præcedere: quippe validam Pontificis fore ſententiam, etiam non admonitos non incorrigibiles Principes abdicantis; hoc tamen ab eo nequaquam faciendum, & ſi fecerit delinquere, tunc nec quicquã pro Regibus, nec in Barclaij argumentum, qui ex veſtra ait ſententia poſſe Pontifices, non verò debere, probos Reges iniuſtæ abdicationis tempeſtate percellere. Nam nec neges non innocentem eſſe omnium Pontificum vitam, & illos interdum cæterorum hominum more labi

Poteſt quoque, inquis, *alteri Regnum conferre, non pro arbitrio tamen cui libuerit; ſic enim verè precario Reges regnarent, ſed cui iure debetur, ſiue ſucceſſio, ſiue electio locum habeat. Et ſi fortè nemini debeatur, cui ratio dictauerit eſſe tribuendum.* O inſignẽ prorſuſq; recentẽ iuris prudentiã Bellarmine! Si Pontifex poſſet regnum cui libuerit conferre, regnaret ille Rex precario? Quid? an is precariò rem poſſidet, cui is, qui pro arbitrio dare potuit, rem conceſſit? an verò illi Reges quos primos ſoluti populi ſibi conſtituerunt, vt Franci Pharamundum, Ferguſium Scoti, precarij Reges erant? & tunc tamen populus *pro arbitrio, cui libuerat*, dederat ſceptrum. Quid ſit *precarium* aut neſcis, aut certè diſſimulas. Non hoc refertur ad eum, qui dare poteſt, ſed ad eum, qui tollere. Neque eſt precarium ſi quis pro arbitrio, cui libuerit rem conceſſerit, ſed ſi aliquis rem conceſſam, cùm libuerit poſſit auferre. Inde Vlpianus (leg. 1. D. de Precario) precarium inquit, *diſtat à donatione, eò quòd qui donat, ſic dat, ne recipiat: at qui precario concedit, ſic dat, quaſi tunc recepturus, cùm ſibi libuerit precarium ſoluere.* Rectè igitur Barclaius, Reges precario regnare, ſi ſunt maieſtate & opibus ſpoliandi, quoties Pontifex dicere voluerit, ita neceſſarium eſſe ad ſalutem animarum. Tu verò omninò abſurdè, tunc demum precario regnaturos ſi Pontifex poſſit regnum vacuum, & à quo iam remouerit

Regem

Regem, *conferre pro arbitrio cui libuerit.*

Sed nec verũ, non ſibi arrogaſſe Pontifices, vt in regnis quæ hæreditatis iure, vel comitiorum prærogatiuâ deferuntur, contẽpto ſucceſſionis vel electionis more, ad alios pro arbitrio ſceptra transferrent. Vt auferre, ita & dare regna moliti ſunt. Sic illa cõiungit Gregorius VII. *Imperia, Regna, Principatus, auferre & dare,* & Bonifacius VIII. poſt ſententiam in Philippum. *Frãcorum Regnum* (inquit Paulus Æmilius) *velut ſolio vacuo iuri ditionique Imperij Auguſtorũmque attribuere adiudicareque ac addicecere ſe effatur.* niſi fortè non erant qui ſanguinis iure poſſent hoc ſceptrum Philippi vendicare. De exemplis quæ centies repetiſti, & nos ante ſigillatim, & extremis libri Capitibus multa.

Venis tandem ad aſſumptionem Barclaiani argumenti. Hæc eſt. *Atqui iudicare an ſit neceſſarium ad ſalutem animarum Regem deponi, pertinet ad eundem Pontificem, de cuius iudicio æquumne ſit an iniquum nemo poteſt iudicare.* Reſpondes. *Pertinet quidem ad Pontificem iudicare an ſit neceſſarium ad ſalutem animarum Regẽ aliquem regno priuare: ſed non pertinet ad eumdem neceſſitates pro libito fingere, vel ſub colore neceſſitatis cupiditati ſeruire.* Quæro primùm quid his verbis intelligas, *non pertinet ad Pontificem neceſſitates pro libito fingere.* An vis Pontificem, *ſi neceſſitates pro libito finxerit, &c.* Nõ abdicare poſſe Regem, id eſt, Regem ita abdicatum, verè non eſſe abdicatum, ac ſpoliatum regni iure, ideóque nec ſubditis ab eius obſequio recedendum. An tantùm vis, nõ pertinere ad Pontificem neceſſitates fingere, id eſt, ſi neceſſitates finxerit, ſi cupiditati ſeruierit, peccare quidem grauiter, eius tamen ſententiam executioni mandandam.

Si primum tibi placet, nempè Principes *ſine neceſſitate* à Pontifice abdicatos, nihil iuris, nihil dignitatis amittere; Vide quo labyrintho te implices. Primum rogo; qui futuri ſint iudices inter Pontificem atque Regem, ſiue ex quorum pendebit iudicio, num neceſſariam ſententiam Pontifex tulerit? Famæ credetur? Atqui *fama vix vero fauet.* Quid reſtat, quàm vt vniuſcuiuſque conſcientia, hunc quidem ad Pontificiam, illum autem ad Regiam partem applicet. Niſi non arduum ſcitu credis,

ſit an non ſit neceſſaria abdicandi Regis cauſa, ſed populo iudicium rei tantæ permitis. Hi pro Pontifice ſtabunt, hi pro Rege. His innocentia Regis, his Pontificis integritas curæ erit; quiſque augebit quas probabit ex animo partes, & hæc interim credulitas prouincias totas euertet. Nunquam enim aut tam iniquus Rex, aut tam ſtolidus, quin plurimi illũ excuſent; nec tã inſons ac vtilis, quin multos facilitas, ſtudium, conſcientiæ timor, adiungat Pontifici. Quæ rerum omnium cõfuſa turbatio, ſi de ſummorum Iudicum ſententijs, æquæ ſint an iniquæ, diſceptatio relinquitur, de executione ambigitur? Vel omnes Põtificum ſententiæ in Reges admittendæ ſunt, Bellarmine, vel nullæ. Nemo enim, vt contendimus, Regum in temporalibus iudex eſt; vt autem vos dicitis, Regum in temporalibus Pontifex iudex, Pontificis autem nemo.

Et hæc eſt tamen illa ſubtilitas, ille fucus, quo imponere Regibus, quâ illudere conſueuiſtis. Nuper etiam prodiit apud nos liber, qui hæc ipſa alicubi aſſereret argumenta. Parco ego Authori, quem non ſuo hactenus, ſed partium vitio, erraſſe opinor; imò, vt ſic dicam, bono animo erraſſe, bona fide; quemque ſancto exemplo & ad Eccleſiæ vtilitatem idoneo, receſſurum nunc tandem arbitror ab hac turbulentâ ſententia & Eccleſiaſticæ paci infeſtâ. Parco, inquam, authori, in ipſam ſententiam tantùm ago. Sic ille igitur. *Iidem Theologi*, inquit, *qui de excommunicatione loquuntur, cenſuraque in Principes, nunquam niſi ſub conditione loquuntur, vt illud ſit, claue non errante; ſupponentes etiam, non eſſe vt Principes qui ſe iniuſtè excommunicatos credent, idoneo deficiantur conſilio, medijſque alijs, quibus ſe Deo reconcilient, Deique Eccleſiæ, abſque vllo poteſtatis ſuæ regalis detrimento, ſuorum ſtatuum, ſuorum ſubditorũ; Sed nec in dubium reuocantes poteſtatem Vicarij Ieſu Chriſti; Quandoquidẽ nonnumquã poteſt contingere, vt falſis decepti internunciis, aut rumoribus, vel Pontifices animẽtur in Reges, vel Reges de Pontifice conquerantur.* Itane? Dic tu verò. Si Papa excõmunicet tuum Regem, quis te docebit, nũ *clauis errauerit*? Cui tu obſequeris? cui credes? An Papæ dicẽti tuũ Regem eſſe iuſtè & legitimè excommunicatum, te quoque ei-

dem anathematis ſubiacere ſententiæ, ſi eum deinceps in Regem agnoueris; An reclamanti Regi, & ſe iniuſtè excõmunicatũ profitenti? Si Pontifex poteſt, vt poſſe cõcedis, in depoſitione Principis falli, certè ei *infallibiliter* in eo negotio credi nõ debet. Si legitimè deponi Princeps poteſt; nec ei credi par eſt Papæ in ſe ſententiam, vt iniuſtam, accuſanti. Viſne aliquem ſupra Regem eſſe & Papam, qui de vtroque iudicet? iudicet, vero, proprio, & effectum ſortiente iudicio, quo nimirum Papæ in Regẽ ſententia damnetur vt iniuſta, vt impune temnenda, vel vt iuſta exequutioni mandetur. Sed age tu; quid tibi interim in his dubiis, quid populo credis agendum; Si Papa Regem depoſuerit, & ſub anathematis pœnâ vetuerit, ne quis illi vt Regi obtẽperet; Rex verò ſe iniuſtè damnatum aſſeueret? Sequeris dãnatum illum Regem? Ergo in re dubiâ damnabis Papæ iudiciũ, & rem quam neſcies eſſe iuſtam, ſcies autem à Papa ſub anathematis pœnâ prohibitam, non obſtante tanti fulminis metu, patrabis. Deficies à Rege? Ergo vana & inutilis exceptio, qua Regibus fruſtra illudis; nimirum, *non eſſe vt ſi ſe excommunicatos credant, idoneo deficiatur conſilio, mediiſque aliis, quibus ſe Deo reconcilient, Deique Eccleſiæ, abſque vllo poteſtatis ſuæ regalis detrimento, ſuorum Statuum, ſuorum ſubditorum.* Nam ſi ab eo tenêris deficere, tenentur & alij ſubditi certè; ſi deficiant ſubditi, quo modo illa excommunicatio, fortè iniuſta, non *detrimentum* afferet regali poteſtati? imò illam prorſus euertet.

Vanæ hæ fraudes, & faſcini inſtar, ſimulantium, diſſimulantium, regios denique oculos obuelare nitentium, vt aſſueſcant periculo; neque enſem videant, vt in Siculo illo conuiuio, intentũm ceruicibus, & iam toties ruptâ ſetâ ſæuientem. Sed nec vllus iſtius Pontificiæ in temporalibus poteſtatis aſtructor, cui, ſi ſemel intonuerit Romanum hoc fulmen, non longè cautiones quas nunc pro Regibus fingit; qui, inquam, poſt hæc verba Pontificis, Deponimus illum Regem, & anathematizamus *quoſlibet* (verba ſunt Innocentij. IV. in proſcribẽdo Friderico II.) *qui ei deinceps veluti Regi, conſilium, vel auxilium præſtiterint, ſeu fauorem*, Siue (vt Gregorius VII. dixit, in Henrico de-

ponendo) *Interdico Chriſtianis omnibus, ne illi vlla in re obtempe-rent.* Non ſtatim à Regis obſequio abeat, excommunicationem timeat, præpoſterâ pietate exiſtimet tutiorem in conſcientiâ partem eſſe, Regem relinquere, Pontifici adhærere. Neque ſentis aliter, Bellarmine. Nam, vt rectè Barclaius, *de Pontificis iudicio, æquumne ſit an iniquum nemo poteſt iudicare:* quæ tu verba in Barclaij argumento prorſus intacta reliquiſti, & in cauſis omnibus atque negotiis, quæ Deus commiſit Eccleſiæ, *Sic omnes Apoſtolicæ ſedis ſanctiones accipiendæ ſunt, tanquam ipſius diuini Petri voce firmatæ ſint* (Cano. ſic omnes 19. diſt.) *Et Deus voluit B. Petri ſucceſſores cælo tantum debere innocentiam & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuiolatam exhibere conſcientiam.* Cano. Aliorum. 9. q. 3. Cuius etiam præter Pontificem iudicij erit, *num ſit neceſſarium ad ſalutem animarum* Regem à Regno deijci? cùm non ſtatuatis certas cauſas, propter quas deijci poſſit, ſed adeò generales: vt illud *neceſſarium* ad omnia poſſit extendi, ſic vt velis Regem quoque priuilegia Monaſterij violantem in abdicandorum numerum poſſe referri. Cum inquam nulli Reges ſine peccato, ſine crimine pauci viuant, nonne vides liberrimum Pontificis iudicium fore, vt illis peccatis, illis criminibus, in quæ procliues ſciet Principes, quibus ſceptrum molietur adimere, pœnam aliquâ ſanctione priuationis regni imponat.

Cùm igitur ſupra Pontificem nemo ſit, qui eiuſmodi ſententiæ æquitatem exploret, cùm ſit, inquam, ſolius Pontificis iudicare, an hoc ſit neceſſarium ad ſalutem animarum; medicatis fruſtrà verbis timorem Regum mulces, neque tuum illud, *non pertinet ad Pontificem neceſſitates pro libito fingere, aut cupiditati ſeruire*, aliter poteſt exponi; quàm Pontificem quidem ita iniuſtè agentem, ſceleſtè facere, ſed hoc arcanum iudicium vni Deo competere, cuius ſolius examini Pontifex reſeruatur, illum, inquam, vnum eſſe ſupra Pontificem, cuius ſit iudicare, an reuera hæc Pontificis ſententia æqua extiterit; nobis autem in tutiorem inclinantibus partem pro Pontificis ſententia eſſe pugnandum. Ita Dominic. Bannes, in 2. 2. q. 10. art. 10. *à iure*

diuino poſitiuo, inquit, *eſt poteſtas quam habet Pontifex ad auferendum dominium & iuriſdictionem ab infidelibus ſupra fideles: quando autem vtendum ſit hac poteſtate, relinquitur eius dominio vel iudicio.* Nec infideles tantùm illi depoſitioni obnoxij, ſed & Apoſtatæ, ſed & *aliquo pacto hæretici.*. Vt idem Bannes vult. q. 12. art. 2. in Comment. §. *circa vltimam concluſionem.* Tu quoque eandem propugnas ſententiam iſto libro, Cap. 17. §. 4. *ſi fortè*, inquis, *Princeps ſpiritualis abutatur poteſtate ſua; iniuſtè excommunicando temporalem Principem, vel eius ſubditos ſine iuſta cauſa ab obedientia eius abſoluendo, & eo modo perturbet ſtatum Reipublicæ temporalis, peccabit Princeps ſpiritualis, ſed non poterit Princeps temporalis iudicium ſibi ſumere de ſpiritualibus rebus, aut ſpiritualem Principem iudicare &c.* Vis quippe hoc iudicium in Principes ſpirituale eſſe, licet ad temporalia ſe extendat. Cùm igitur id iudicium in Reges ſit ſpirituale, ideoque ad Eccleſiam ſpectans, non licebit Laicis in illius æquitatem inquirere; licet hæc ipſa non ſeruentur, quæ hic obſeruanda præſcribis. Ita Concilium Tridentinum Seſſion. 23. Cap. 3. cum permulta excommunicationi præmitti iuſſiſſet, addit, ſi hæc ipſa quæ iubet non præceſſerint, non poſſe Eccleſiaſtico iudici, tamen à ſeculari mandari, vt excommunicationem aut non ferat, aut reuocet. Ratio redditur omninò qualem in depoſitione Regum reddas, quòd *non ad ſæculares ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.*

An quod addis, *& quoniã res hæc grauiſſima eſt, & neceſſitas manifeſta, & explorata eſſe debet, idcircò Põtifices ordinariè in ſynodis Epiſcoporum, vel conſiſtorijs S. R. E. Cardinaliũ, expoſitis rationibus & cõſentiẽtibus Patribus iſta geſſerũt.* Iterũ ludis in verbis. nam ſi Pontifex dixerit eam neceſſitatem ſibi manifeſtam & exploratam eſſe, *debemus* nos illi aſſentiri ac credere. Alioqui non pertinebit ad eum iudicare & decernere quando hoc ſit neceſſarium, & contra canones de eius iudicio licebit dubitare, neque *cælo tantum*, ſed & hominibus debebit *innocentiam.* Neque iuuat quod de Epiſcoporum aut Cardinalium cœtu addis. Tum quod nec ſint defuturi ex Epiſcopis vnquam, qui Pontifici faueant, quem vt ſuum Principem venerantur, & Eccle-

ſiaſticarum partium ducem: tum quòd ipſi Cardinales intimi Pontificis cõſiliarij, non in ſpiritualibus modò, ſed & in temporalibus rebus, inſtar eorum qui cæteris Principibus à ſecretis & conſiliis adſunt, faueant ac ſtudeant, vt non minus prudentiæ tẽporali, quàm pietati ſpirituali dare poſſint. Tum deniq; quod ne quidem neceſſarium Pontifici putes, cùm eorum aſſenſu ferre ſententiam. Neque enim vnquã neges Pontificis ſententiam, abſque eiuſmodi conuentu Antiſtitum in Principes valituram. Ecce vt Barclaii argumentũ, docẽtus Reges ac Principes peiori, quam clientes aut Vaſallos iure fore, imò precariò regnaturos, ſi hæc Pontifici indirecta in eos poteſtas ſit, per tuorũ ſophiſmatũ nebulas præſtantius vibrat, quoniam *ſuper omnia vincit veritas.*

§. 5.

PERGIT *Barclaius*, inquis, *& poſteaquam rationem ſuperiorem multis verbis more ſuo amplificauit, & repetiuit, ſubiũgit hæc verba, ſed & omnis poteſtas, omnéque dominium, & iuriſdictio, aut iure diuino acquiritur, aut iure humano: & qui aliquid poſſidet, ſeu tenet, ſi neutro horum poſſideat, iniuſtè poſſidet, vt præclarè in Donatiſtas ratiocinatur Auguſtinus, tract.6. ad Caput primum Ioannis, Can. Quo iure. Diſt. 8. Fieri igitur non poteſt, vt Papa Imperium aliquod temporale in Reges, & Principes ſæculares iuſtè exerceat, niſi conſtet id ei iure diuino, vel humano eſſe tributum.*

Reſpondeo. Iure diuino poteſtas in Reges & Principes Chriſtianos, non propriè temporalis, ſed quæ ſe ad temporalia extendat, ſummo Pontifici Chriſti Vicario attributa eſt. Vnde enim Barclaius ipſe deducit, poteſtatem ſpiritualem ampliſſimam iure diuino Romano Pontifici in omnes Reges, Principéſque competere: inde nos colligimus, eodem diuino iure Pontifici Romano competere poteſtatem, quæ ad temporalia pertingat, quoniam id requirit ordo poteſtatis ſuperioris ad inferiorem, ſpiritualis ad temporalem. At, inquit aduerſarius, nullus neque in diuinis, neque in humanis legibus locus reperitur, qui talem illi poteſtatem conferat. Reſpondeo. Imò locus inuenitur in diuinâ lege, qui poteſtatem illi conferat, & locus inuenitur in humana lege, qui locum diuinæ legis exponat. Quod enim ſcriptum eſt, Matth. 16. Tibi dabo cla-

nes Regni cælorum &c. Et Ioan. 21. Paſce oues meas, explicatum inuenimus in multis Concilijs, ac potiſsimum in Romano ſub Gregorio VII. In Lateranenſi ſub Innocentio III. & in Lugdunenſi ſub Innocentio IV. in eum ſenſum, vt poteſtas ligandi, atque ſoluendi, nec non paſcendi, atque Eccleſiam vniuerſam, non ad ſola ſpiritualia, ſed etiam ad temporalia ratione ſpiritualium porrigitur: quod idem communis Doctorum Catholicorum ſententia, & ipſa praxis, atque experientia confirmat.

Hic multa ſine calce materies. *Vnde,* inquis, *Barclaius ipſe deducit ſpiritualem poteſtatem ampliſsimam iure diuino Romano Pontifici in omnes Reges Principéſq; competere: inde nos colligimus, eodem diuino iure Pontifici Romano competere poteſtatem, quæ ad temporalia pertingat.* Atqui falſum, quòd Barclaius ſpiritualem Pontificis poteſtatem deducat ex Scripturis, ſi *deducere* accipis, pro colligere, & per cõſequentias deriuare. Non, inquam, eam poteſtatem deducit ex Scripturis, ſed legit expreſſam. Tibi dabo claues Regni cœlorum: Paſce oues meas: quodcumque ligaueris ſuper terram, &c. Quibus verbis non deduci & colligi, ſed expreſsè contineri ſpiritualem poteſtatem, tecum, Bellarmine, profeſſus eſt. Vos autem ex iiſdem quidem verbis, ſed per interpretationem, & hanc nouam, Pontificis in temporalia poteſtatem deduxiſtis: nouam inquam, nam per totos mille & ſeptuaginta annos nemo id ſcripſit, & ratio quam frigida? Quoniam, inquis, id requirit ordo poteſtatis ſuperioris ad inferiorem, ſpiritualis ad temporalem. Non aliter, Bellarmine, poteſtas Eccleſiaſtica temporali ſuperior, quàm quia nobilior, neque ſpirituali poteſtati, vt eſt commiſſa Pontifici, neceſſaria in temporalem poteſtas eſt, vt à nobis diſputatum, Cap. 2. §. 4. & 5. Cap. 3. §. 6.

Sed *locus inuenitur in diuina lege,* inquis, *qui poteſtatem Pontifici conferat, & locus inuenitur in humana lege qui locum diuinæ legis exponat.* Locus ille diuinæ legis eſt. *Tibi dabo claues Regni cælorum.* Et, *paſce oues meas.* Locus autem legis humanæ hanc legem diuinam exponentis, eſt, inquis, in Concilio *Romano ſub Gregorio VII. in Lateranenſi ſub Innocentio III. & in Lugdunenſi ſub Innocentio IV.* Pulchro compendio agis. Nos in eas ſententias,

ſcribimus, quas tu leges appellas. Tu vt eas aſſeras, ipſarum authoritate niteris, quaſi dicas, Pontifices hoc poſſunt, quia id ſe poſſe teſtati ſunt. Imò cùm ſint in partibus, cùm teſtimonium pro ſe ferāt, an hæc erit lex humana, aut porrò quos tenebit? Nā quod dicis in Romano factū Concilio, factū eſt non ab ipſo Cōcilio, ſed à Gregorio VII. in ſuâ Henricū IV. ſententiâ: quod in Lugdunenſi, factū etiam ab Innocētio IV. in ſententia in Fridericū latâ. In Lateranenſi porrò Cōcilio, vbi de hac poteſtate Pōtificis, nulla de his ſententiis mētio, quas proponis, dicisq; in Cōciliis fuiſſe expoſitas, nimirum *Tibi dabo claues regni cœlorum.* & *paſce oues meas.* Non hæc igitur eo modo à Concilijs explicata, ſed ab ipſis Pontificibus, dum Reges abdicarent, quærerētq; ex Scripturâ prætextum, vt iam monuimus, Cap. 3. §. 7. vbi tu quod in Concilijs *Romano, & Lugdunenſi, ſub Gregorio VII. & Innocentio IV.* factum hìc dicis, ab ipſo Gregorio, & ab ipſo Innocentio, factum eſſe concedis.

§. 6.

AT, inquit Barclaius, Regum dominatio, & authoritas, multis ſacrarum literarum teſtimoniis apertè commendatur, & probatur; vt cùm dicitur, Per me Reges regnant. Data eſt à Domino poteſtas vobis. Reges gentium dominantur eorum. Cor Regis in manu Dei. Dabo illis Regem in furore meo. Time Dominum fili mi, & Regem. Regem honorificate; & paſſim id genus ſimilia.

Reſpondeo. Primus locus non demonſtrat poteſtatem datam à Deo Regibus, ſed ſapientiam Regibus eſſe neceſſariam, vt regnēt, ſicut oportet. Verba enim illa ſapientiæ ſunt, quæ Reges hortatur ad ipſius ſapientiæ ſtudium, ſi volunt verè regnare, & leges ferendo iuſta decernere. Secundus locus dicit quidem poteſtatem Regiam eſſe à Domino, ſed hoc dicit vt Reges non ſuperbiant, ſed intelligant habere ſupra ſe Dominum, à quo grauiter punientur, ſi poteſtate abutantur. Tertius locus non poteſtatem tribuit; ſed abuſum poteſtatis reprehendit. Reges enim gentium, qui verâ Dei cognitione carent, non contenti adminiſtratione Regia, plerumque dominari populis, quaſi mancipiis affectant, &

politicum

politicum Imperium in deſpoticum tranſmutant, ac de Regibus Tyranni fiunt: quem abuſum Græca vox κατακυριεύσιν, *quæ violentam dominationem ſignificat, magis apertè demonſtrat. Quartus locus poteſtatem Dei in Reges, non poteſtatem datam à Deo Regibus oſtendit: ea enim eſt omnipotentia Dei, vt non ſolùm corpora Regum, ſed etiam corda in poteſtate habeat, eaque vertat & conuertat, vt ſibi libuerit. Quintus locus non poteſtatem Regiam commendat; ſed minatur ſe permiſſurum, vt populus ob ſua peccata in Regem iniquum, & crudelem incidat, à quo non tam regatur, quàm deuoretur. Sextus & ſeptimus locus, timorem populi erga Regem, non poteſtatem Regis erga populum docet. Sed quicquid de his locis ſit, vt non negamus Regiam poteſtatem eſſe à Deo, ſic etiam negari non debet, Apoſtolicam poteſtatem eſſe à Deo, imò omnem poteſtatem eſſe à Deo, iuxta illud Apoſtoli* Rom. *13. Non eſt poteſtas niſi à Deo. Quòd autem poteſtas* Regia *ſubiecta nō ſit Apoſtolicæ poteſtati, vel quòd ſubiecta ſit in ſpiritualibus tantùm, non etiam in temporalibus; in his locis, neque apertè, neque obſcurè habetur, atque hoc eſt quod quæritur.*

Quid attinuit omni vi eleuare & torquere Scripturas, quæ de Regum poteſtate? cùm mox dicas, nihil hinc ad noſtram quæſtionem. *Per me Reges regnant* (Prouerb. 8.) Ais non ibi *demonſtrari poteſtatem datam à Deo Regibus, ſed ſapientiam Regibus eſſe neceſſariam, vt regnent ſicùt oportet. Verba enim illa Sapientiæ ſunt, quæ Reges hortatur ad ipſius ſapientiæ ſtudium &c.* Imo loquitur æterna ſapientia, Bellarmine, Dei ſapientia ipſe Deus. Ibidem, *Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret &c.* Eſt igitur æterna Dei Sapientia, quæ conſtituit, vt dignitates & Reges inter homines eſſent, quæque diſponit de Principum omnium fatis. Per eam *Reges regnant*, per eam *Principes imperant*, & eius ſcintilla in animos Regum immiſſa, *legum conditores iuſta decernunt, & potentes decernunt iuſtitiam.* Eſt, inquā ipſe Deus, qui dicit regnare per ſe Reges. Vnde Iuo Epiſc. Carnotenſis, Epiſt. 106. *Henrico excellenti Anglorum Regi, Iuo humilis Carnotenſis Eccleſiæ miniſter, in eo viuere & regnare per quē Reges regnant.* Non dixit, *in ea*, &, *per quam*; ſed, *in eo*, &, *per quem.* Nam ſi non ad conſtitutionem Regum, & diſpoſitio-

nem Numinis in hominum conſtituendo regimine refers hæc verba, *per me Reges regnant*: ſed ad ſapientiam, quâ Reges vtuntur, quaſi ea faciat vt regnent, ac à populo tolerentur, prorſus abſurdum ſit: cùm ignauos ſæpe Reges, aut iniquos, tolerari videas tranquillè agere, ad ſenectutem regno potiri: iuſtos autem ac prudentes fortè fortunâ, immò verius arcano Dei conſilio, de pace, de Regno, de vita proturbari: cùm plerique etiam ex prudentibus regnent, non ex normâ, & legibus diuinæ ſapientiæ, quæ *ab æterno ordinata eſt*; ſed ex ſapientiæ humanæ præceptis, quæ ſæpe numero *Stultitia eſt coram Deo*, qui *diſſipat conſilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat conſilia Principum*. Pſalm. 32.

Data eſt à Domino poteſtas vobis (Sap. 6.) Fateris, hîc dici quidem poteſtatem Regiam eſſe à Deo: ſed hoc dici ne Reges ſuperbiant, cùm intelligant habere ſe vindicem ſcelerum Deum, à quo habent poteſtatem. Nihil tu ad rem? Nec illos in ſuperbiam labi debere, nec diuinum tribunal poſſe effugere putauit Barclaius, ſed hoc ſolùm, quod fateri cogeris, Deum authoritatis regiæ eſſe authorem.

Reges gētium dominantur eorū. (Lucæ 22.) Ais, *non poteſtatem tribui, ſed abuſum poteſtatis reprehēdi.* ſcilicet, quòd Græca vox, κατακυριεύω, quo Euangeliſta vſus, violentā dominationem ſignificat. Imò hic deſignatur, Bellarmine, non tyrānis, ſed dura poteſtas & rigida, qua Reges Maieſtatis ſuę iure, in populos, vt fert occaſio, ſæpe vtuntur: Præſertim in Aſia, vbi leues populi, & ideò ex præſcripto regnandi, receptóque ibi more, ſeueriore iugo penè ſemper coërciti, regio quidem, ſed nonnihil in deſpoticam poteſtatem ſaltem in ſpeciem deflectente. Vnde infeſtus Monarchiæ Buchananus in Opuſculo, *De iure regnandi apud Scotos*, ait neſcire ſe factam ab Hiſtoricis mētionem legitimi Regis in Aſiâ, nimirum quia Principem vellet legum ciuiliū ſeptis aſtringi, nec liberè, ſed ex illarum prҿſcripto regnare. Quod vt in veris nullibi regnis, ita omnium minimè factum in Aſiâ: vbi illa vox Domini, *Reges gentium dominantur eorum*; Vbi plurimi tamen Reges, licet cum illa poteſtate, veri, moderati, legitimi. Sed & vide quæ ſe-

quuntur in Scripturis. *Et qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur:* In Euangelio Marci eſt, *& Principes eorum poteſtatem habent ipſorum.* At hoc porrò non ſignificat dominationem violentam, ſed iuſtam, ſed licitam: Vt ſi non ex primis verbis, ex poſtremis ſaltem habeat Barclaius, teſtari Scripturas, conceſſam eſſe Principibus in ſubditos poteſtatem.

Cor Regis in manu Domini (Prouerb. 21.) Hoc, inquis, ſignificat poteſtatem Dei in Reges, non Regibus datam à Deo. Imò ſignificat curæ Numini Reges eſſe, & hoc ab illo probari imperium, cuius ipſe tam certam tam propriam curam agat. Neque Barclaius dixit, his Scripturæ omnibus locis ſignificari expreſsè *poteſtatem datam à Deo Regibus*; ſed aut hoc ſignificari, aut eandem poteſtatem *commendari & probari.*

Dabo tibi Regem in furore meo (Oſee. 13.) Hîc ais non commendari poteſtatem regiam; ſed Deum minari *ſe permiſſurum vt populus ob ſua peccata in Regem iniquum & crudelem incidat.* Imò commendatur poteſtas Regia, Bellarmine. *Dabo Regem,* id eſt, dabo hominem, qui à me poteſtatem acceperit, ſed permittam vt ille ſit violentus & data poteſtate crudeliter vtatur. Res perſpicua: cùm populus ſua authoritate non ab iniqui magis Regis, quàm pii ac beneuoli imperio iure poſſit recedere: vt ſancti Scriptores poſt Petrum docuerunt, imperantem deferri obſequium etiam diſcolis, non tantùm *propter iram,* ſed etiam *propter conſcientiam.* hinc inquam, perſpicuum, non modò pios Reges, ſed & importunos & atroces *dari à Deo*, id eſt à Deo accipere poteſtatem, & ad imperandum mitti; quandoquidem neutri à poteſtate quam ſuper populum habent, per populum deiici iure poſſunt.

Sextus & ſeptimus locus, inquis, (nempe, *Time Dominum fili mi et Regem*, *& Deum timete, Regem honorificate.* Prouerb. 24. 1. Petri. 2.) *timorem populi erga Regem, non poteſtatem Regis erga populum docet.* Quid illo abſurdius? timorem, honorem, obſequium, etiam *propter conſcientiam* deferri Regibus iubent Apoſtoli. Quis verò de iure eo modo timendus eſt, niſi qui imperare de iure quoque poſſit.

Tandem dicis non negare te *Regiam poteſtatem eſſe à Deo*; cur tot igitur verba, vt authoritates Scripturæ pro Regibus eleuares? Sed *in his locis non haberi, quòd poteſtas regia ſubiecta non ſit Apoſtolicæ poteſtati in temporalibus.* Imò cõſtat, Bellarmine, Barclaij ratio quæ hoc modo procedit: Reges, nec diuino, nec humano iure, in temporalibus Pontifici ſubdi; cùm nulla lex humana id caueat, nulla diuina; nec vllus in Scripturis locus ſit, ex quo eiuſmodi poteſtas quam fingitis, Pontifici conferatur in Reges; cùm ibidem pluries Regalis extollatur authoritas, vt à Deo veniens, à Deo ſancita, à Deo conſtituta.

§. 7.

POSTREMO, inquis, *adducit Barclaius argumentum quod etiam ſupra non ſemel adduxit. Poſtremò, inquit, quandoquidem poteſtas, & iuriſdictio iſta temporalis Papæ, de qua nobis ſermo, neque expreſſo Dei Verbo in Scripturis comprehenſa, neque ex traditione Apoſtolorum, quaſi per manus recepta, neque vſu, & conſuetudine in Eccleſia per totos mille annos, & amplius obſeruata, aut ab vllo Pontifice occupata, neque ab antiquis Eccleſiæ Patribus laudata & probata, imo ne memorata quidem inuenitur, quæ nos obſecro credendi neceſſitas cogit eam admittere? aut quæ nobis eam auctoritate perſuadeant?*

Reſpondeo. *Multa ſunt quæ ex Verbo Dei per Eccleſiam explicata credimus, quãuis in Verbo Dei expreſsè non habeantur. Filium Dei eſſe Patri conſubſtantialem expreßè in Scripturis non legimus; credimus tamen, quia ſic docet Eccleſia intelligenda eſſe Verba Domini Ioan.* 10. *Ego & Pater Vnũ ſumus. Spiritum à Filio procedere expreſsè in Scripturis non legimus; credimus tamen, quia ſic docet Eccleſia intelligenda eſſe Verba Domini Ioan.* 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit Vobis: omnia quæ habet Pater, mea ſunt, ideo dixi Vobis, quia de meo accipiet. Baptiſmum paruulorum expreßè in Scripturis non legimus; credimus tamen, quia ſic docet Eccleſia intelligenda eſſe Verba illa Ioan.* 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ & ſpiritu ſancto, &c. & Math.* 19. *ſinite paruulos Venire ad me. Sic ergo poteſtatem Summi Pontificis extendere ſe ad temporalia, ac præſertim ad Regna, & Imperia expreſsè in Scripturis non legimus; credimus tamen, quia Eccleſia in Conciliis generalibus, ſic*

docet intelligenda eſſe illa verba Domini Math. 19. Tibi dabo claues &c. falſum verò eſt poteſtatem iſtam non fuiſſe in vſu apud Eccleſiam per totos mille annos, & amplius: Iam enim ſuprà docuimus, in vſu fuiſſe poſt annum ſeptingenteſimum tempore Gregorij ſecundi, & Zachariæ Pontificum. Item poſt annum octingenteſimum, tempore Leonis tertij, & Gregorij quarti. Falſum quoque eſt ab antiquis Patribus non fuiſſe laudatam, vel commemoratam, cùm à Gregorio Nazianzeno paulò obſcurius, ſed à Gregorio Romano apertè commemorata, ac deinde poſterioribus ſeculis ab omnibus ſcriptoribus, quorum nonnulli in album ſanctorum relati ſunt, apertiſſimè commendata, & celebrata fuerit. Quod in extremo capite Barclaius dicit rationes noſtras non eſſe demonſtrationes, ſed dialecticos ſyllogiſmos: proinde eas non certam fidem facere, id quale ſit, & quantum ponderis & momenti habeat, in ſequenti capite explicabimus.

Nunquã negem multa per Eccleſiam explicata, & ad credendum eſſe propoſita, quæ obſcurius Scripturæ loquebantur. In horum numero eſſe hanc indirectam poteſtatem, omninò inficior. Alioqui quis hodie Orthodoxus præter paucos Romanæ vrbis incolas, aut timido & incapaci animo omnia quæ vel exilem pietatis vmbram referunt, cuncta credentes? Hæretica certè Sorbona, hæretici in Anglia Sacerdotes, hæretici ex eruditis Epiſcopis & Ieſuitis quoque multi. Quid hoc porrò? an parcebas Barclaij famæ? cùm atrociter in eum omnia, cur non quoque dicebas hæreticum? Sed ad tam iniuſtam contumeliã tua manus, tua trepidauit ſcientia. Neque verò poſterorum ſeculorum Eccleſia credendum aliquid contra priſcam illam ſtatuet, quæ reuera eſt eadem, & pro Regum authoritate pugnauit; licet fortè Eccleſiaſticorum error aut ambitus deflectat ex orbita: ſed de hoc ſatis ſupra (cap. 3. §. 16.) *Eccleſiam*, verò, in *Concilijs generalibus docuiſſe intelligenda eſſe* de poteſtate in temporalia *illa verba Domini Math. 16. Tibi dabo claues &c.* quàm falſum ſit, hoc Capite §. 5. oſtẽdimus. Niſi fortè *Eccleſia* nihil ſit aliud quàm *Pontifex*; cuius vnius nomine conceptæ in Reges ſententiæ, in quibus ita expoſita Chriſti verba, *Tibi dabo claues &c.* Dicis *poteſtatem ſummi Pontificis extendere ſe ad temporalia, ac præſertim ad Regna & Im-*

peria, expreſſè in Scripturis non legimus. Quî hæc cum eo conſentiant quod (Cap. 5. §. 4.) Scribis idem dicentem Barclaium. *Iam dixi*, inquis, *poteſtatem de qua loquimur haberi expreſſè in Scripturis, ſed generatim, non in particulari*; quæ res momenti prorſus magni; vt diſſeruimus. Cap. 4. §. 2.

Quæ addis de Gregorio II. Zacharia, Gregorio Nazianzeno, Gregorio Romano, iam ſupra numerum repetiſti; idem toto libro facturus. Hæc verò aut iam excuſſimus, aut in certum reiecimus locum.

Quod in extremo capite Barclaius dicit, inquis, *rationes noſtras non eſſe demonſtrationes, ſed dialecticos ſyllogiſmos: proinde eas non certam fidem facere, id quale ſit & quanti ponderis & momenti habeat, in ſequenti capite explicabimus.* Pulchra fraus, quod numquam diluas in tempus diſtuliſſe. Nullibi enim amplius de hoc *pondere & momento* tibi ſermo. certè nec poteras tantum pondus ac momentum emoliri. Monet quippe Barclaius, ius Regum tot Scripturis vallatum, tot ſæculis nixum, niſi per *Apodixes & euidentes demonſtrationes* labefactari non poſſe, *quales*, inquit, *nemo illorum adhuc attulit, aut vt arbitror afferre potuit. Nam quod ad probabiles & veriſimiles tãtùm rationes attinet, ex quibus ſyllogiſmi dialectici conſtant, illarũ non ea vis eſt, vt per eas ſummum Regibus & Principibus imperium abiudicetur, cùm ne quidem in quotidianis rerum minimarum controuerſiis aliquid euinci poſſit, niſi manifeſtis & euidentibus teſtimonijs, vel teſtibus, res petitoris eſſe comprobetur. & ideo actore non probante, qui conuenitur, etſi nihil ipſe præſtat, obtinebit (l. qui accuſare C de eden. l. Actor. C. de prob. cap. de probat.)* Hæc cùm vera eſſe ſcires, & fateri puderet, id eſt veſtram cauſam euertere, hinc tanquam in alium locum reijcere maluiſti, & memoriâ non flagitaturi deinde Lectoris abuti. Neq; enim deinceps vllibi de hoc Barclaij argumento, quod validiſſimum iure appellem, & cui te proximo Capite reſponſurũ promiſeras, meminiſti. Sit igitur hoc poſitum, Pontificibus in Regum temporalia poteſtatem, per dialecticos tantùm & veriſimiles ſyllogiſmos, non eſſe tribuendam. Vos autem nihil aliud in hanc tantam rem, tot anxijs, tot laborioſis ſubtilitatibus protuliſſe.

CAPVT XIII.

Cur Barclaius propugnaturus Reges, in Bellarminum potiſſimum ſcripſerit. Eccleſiam, Rempublicam Chriſtianam, Rempublicam temporalem & politicam, variè intelligi poſſe; & iis nominibus æquiuoca adornari ſophiſmata. Politicam poteſtatem apud Chriſtianos *non ſubijci Eccleſiaſticæ. Cur non credendum ſit, Bellarmine, pertinuiſſe ad ſapientiam Chriſti, vt concederet Pontifici indirectam poteſtatem in temporalia; imò cur potius contrarium credendum ſit. Bernardum dicere iudicia temporalia eſſe meſſem Pontificibus alienam: eius ſententiam perperam à Bellarmino expoſitam, dubiis etiam & ſuſpicioſis in Principes verbis. Driedonis ſenſus, de Regibus: Eum non malè à Barclaio in teſtem afferri. Similitudinem Solis cum Sacerdotali poteſtate, & Lunæ cum Regia, qua vtitur Bellarminus, omnino impugnare hanc indirectam quam effingunt Pontificis in temporalia poteſtatem.*

Titulus apud Bellarminum eſt.

Defenditur prima ratio Bellarmini pro poteſtate Pontificis in temporalibus.

§. 1.

IN *capite tertiodecimo*, inquis, *aggreditur Barclaius refutare eas rationes, quas ego in libro 5. de Pontif. Cap. 7. adduxi ad probandā Pontificis Maximi poteſtatem in tēporalibus. Et quoniā ille præfatur neminē Bellarmino diligentius rationes pro hac poteſtate collegiſſe, vel argutius propoſuiſſe, vel breuius, & ſubtilius cōcluſiſſe, vt videlicet Lectoribus perſuadeat Bellarmino ſuperato rem totā eſſe confectam: ego quoque præfari debeo, me*

non admittere, quæ Barclaius de mea diligentia, argutia, & ſubtilitate dicit. Scio enim multos eſſe me longè doctiores, & diligentiores, ac ſubtiliores, qui in eodem argumento ante me verſati ſunt, & quorum ego diligentiam & ſtudium pro ingenij mei tenuitate æmulari ſtudui: proinde non in me ſuperando ſtat ſumma victoriæ, vt Barclaius perſuadere Lectoribus nititur. Admonendum quoque Lectorem eſſe duxi, me in hac re comprobanda rationes tantum & exempla, non Scripturas, Concilia, & Patres adduxiſſe; quoniam iſta in libris ſuperioribus copioſiſſimè perſecutus fueram, in confirmando primatu ſpirituali ſummi Pontificis, quo confirmato, & firmiter ſtabilito, facillimum eſſe cenſui, ex eo tanquam ex fonte deducere riuulos rationum ad poteſtatem in temporalibus comprobandam.

Facis, quod illi Duces qui in fuga chlamydem purpuramque abijciunt, ne eos inſignia imperij ſequenti hoſti prodant. Laudes, quas tibi iure aſcripſit Barclaius, abnuis, ne in te huius cauſæ columine ſuperato ipſa cauſa obruatur. Sed iam faſces etiam inuito reddemus. Certum enim neminem *diligentius, aut argutius, aut ſubtilius*, hanc cauſam egiſſe: tum quod pro *indirecta poteſtate* nemo ante te vllum librum ex profeſſo conſcripſerit, tum quod ſparſa in aliis argumenta collegeris, tuâ induſtriâ auxeris, nihil inaſpectum, nihil intentatum reliqueris. *Proinde*, inquis, *non in me ſuperando ſtat ſumma victoriæ.* Imò in te ſuperando, qui omnium auxilijs inſtructus accedis. Quàm porro ſint egregiæ cæterorum rationes, qui pro veſtrâ ſententiâ, in Prolegomenis ſigillatim diſcuſſimus. Dicis te ſolis rationibus vſum, non Scripturis, Conciliis, & Patribus; quòd ijs vſus eſſes in ſpirituali Primatu Pontificis aſſerendo, quo firmato facilè eſſe duxiſti, *ex eo tanquam ex fonte deducere riuulos rationum ad poteſtatem in temporalibus comprobandam.* At hoc luſcis oculis tibi viſum. Neque enim hæc affinia aut cohærentia. Sed quàm cautè totam ex Barclaio paginam omiſiſti, in qua ſcribit, quamuis plus nimio Papæ in temporalibus tribueris, non tamen ſatisfeciſſe te Sixto V. qui propè abfuit vt tuas controuerſias publico igni mandaret: ſe quoque eo exemplo iri refectum, ſi idem in aliquo Pontifice in ſuos libros animus; neque ideo vel tantillum à Romana diſceſ-

ſurum

ſurum Eccleſia. Hæc omnia cum arte præteriſti, ne fateri cogereris, Pontifices non indirectæ modò, ſed & directæ in Reges poteſtati imminere: quòd & præter cætera ſatis produnt, Bozij, Marthæ, & ſimiles libri, Romæ publicè editi Pontifici nuncupati. At tui tantæ celebritatis, tantæ doctrinæ, ideò quod indirectam tantùm poteſtatem aſſererent, penè vindici flamma conſumpti ſunt. Aut igitur abſolutè in temporalibus nullum iugum, aut ſi ipſi aliquid in ſe concedant, paulatim acerbiſſimum Principibus eſt ferendum.

§. 2.

PRIMA *igitur ratio mea,* inquis, *quàm Barclaius ad verbum refert, hæc fuit.*

Poteſtas ciuilis ſubiecta eſt poteſtati ſpirituali, quando vtraque pars eſt eiuſdem Reipub. Chriſtianæ: ergo poteſt Princeps ſpiritualis imperare Principibus temporalibus, & diſponere de temporalibus rebus in ordine ad bonum ſpirituale: omnis enim ſuperior imperare poteſt inferiori ſuo.

Quod autem poteſtas politica, non ſolùm vt Chriſtiana, ſed etiam vt politica, ſit ſubiecta Eccleſiaſticæ, vt talis eſt: Primò demonſtratur ex finibus vtriuſque. Nam finis temporalis ſubordinatur fini ſpirituali, vt patet, quia felicitas temporalis, non eſt abſolutè vltimus finis, & ideò referri debet in felicitatem æternam. Conſtat autem ex Ariſtotele lib. 1. Ethic. cap. 1. ita ſubordinari facultates, vt ſubordinantur fines.

Secundò Reges & Pontifices, Clerici & Laici non faciũt duas Reſpublicas, ſed vnam, id eſt vnam Eccleſiam. Sumus enim omnes vnum corpus. Roman. 12. & 1. Corinth. 12. At in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia vnum ab alio: non autem rectè aſſeritur, ſpiritualia pendere à temporalibus, ergo temporalia à ſpiritualibus pendent, illiſque ſubijciuntur.

Tertio, ſi temporalis adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrandi, etiam cum detrimento temporalis boni: ergo ſignum eſt, ſubiectam eſſe temporalem poteſtatem ſpirituali. Hæc eſt mea ratio prima ſatis fideliter à Barclaio relata.

Huic rationi reſpondet ipſe, falſum eſſe, quod ego aſſumpſi, ciuilem poteſtatem ſubiectam eſſe ſpirituali, quando vtraque pars eſt eiuſdem Reip. Chriſtianæ. Id autem falſum eſſe probare conatur his verbis.

Siquidem hæ duæ poteſtates ita ſunt partes Reipublicæ Chriſtianæ, vt neutri in alteram Imperium ſit, vt pote cùm liberæ & ſui iuris eſſent; mutuo amore coierunt. Vtraque ego alteram in ſuo ordine, & munere recognoſcit, & veneratur, & ſuam vtraque functionem arbitratu ſuo exercet; tantùm inter eas conſpirans quidam conſenſus, & ſocietas eſt, ad Chriſtianam Remp. conſeruandam.

Reſpondeo. In his verbis affirmari video, non probari, politicam & Eccleſiaſticam poteſtates in eadem Eccleſia Chriſtiana coniunctas eſſe vinculo beneuolentiæ, non autem ſubiectione vnius ad alteram. Sed hoc rectè diceretur, ſi politica & Eccleſiaſtica poteſtas eiuſdem ordinis eſſent, & quaſi duas fœderatas Reſpublicas facerent, vt ſunt pagi Heluetiorum. At ex ſcripturis diuinis Pontifices, & Reges, Clerici, & Laici in Chriſto regenerati, vnam Rempublicam, imò vnam ciuitatem, imò vnã domum, imò vnum corpus efficiunt. Neque poteſtas ſpiritualis & temporalis in Eccleſia conueniunt, vt duæ Reſpublicæ in vnam confœderationem, ſed vt ſpiritus, & caro in vnum hominem, vt Gregorius Nazianzenus præclarè docuit in oratione ad populum timore perculſum: certum autem eſt ſpiritum in carnem imperium habere debere, non contrà: neque ſunt in Eccleſia Chriſti, Pontifices, & Reges, vt principales arietes in Ouili, ſed vt Paſtores, & oues: neque in dubium reuocari poteſt, an Paſtores ouibus, vel oues Paſtoribus cum imperio præſint.

Ais à Barclaio affirmari, non probari, poteſtatem ciuilem ſpirituali non eſſe ſubiectam. Imo & probauit antea, & iam liquido probat. Sed tu ipſe quo pacto contrarium aſſeruiſti? *quando,* inquis, *vtraque eſt pars eiuſdem Reipub. Chriſtianæ.* Egregia ratio. Conſularis poteſtas, & Tribunicia, partes ſunt eiuſdem Reipublicæ Romanæ, ergo vna alteri ſubiecta eſt. Quæſtores, & rerum ciuilium quæſitores, ſunt partes eiuſdem Reipublicæ Britannicæ, Gallicæ, Hiſpanicæ, ergo vni alijs ſubiecti ſunt. Quis id argumenti non rideat?

Et quoniam tuis ſophiſmatis rem inuoluis; monendum eſt, quid per ſpiritualem, quid per tẽporalem Rempublicam, quid

per Chriſtianam, poſſit intelligi. Hæc igitur verba, *Eccleſia, poteſtas ſpiritualis, Reſpublica & poteſtas Eccleſiaſtica, & Chriſtiana,* dici poſſunt de ſolis Clericis, ſeu Eccleſiaſticis hominibus, deque eorum ſpirituali poteſtate. Poteſt & Eccleſia ſeu Reſpublica Chriſtiana appellari, Chriſtianorum tam Clericorũ, quàm Laicorum collectio, qui in vnum corpus adunati, Eccleſiaſticis legibus ſeſe ſubijciunt, non quidem quatenus homines ciuilem Rempublicam componentes, ſed quatenus in ſpiritualem cœtum admiſſi. Eadem diſtinguendi ratione ciuilis, temporalis, & Politica Reſp. dici poteſt, vel quæ ex infidelibus Principibus & rebus publicis conſtat, vel quæ ex Chriſtianis quidem, ſed nullo ad Religionem reſpectu habito, componitur. Sed & ob charitatis ſanctos nexus, & fidei communionem, dicimus Rempub. politicam accedentem ad Chriſtum, ita iungi ſpirituali, & Eccleſiaſticæ Reip. vt iam vtraque dici poſſit vnam Rempublicam Chriſtianam componere, in quâ ſint duo Præfecti præcipui: quorum ille omninò omnibus in ſpiritualibus; hic omninò omnibus in temporalibus præſit. *Duos* dixi; ob ſpiritualem, & ciuilem poteſtatem. Dixi, *omninò omnibus.* Nam vt Pontifex ſpiritualiter Principibus, ita Principes temporaliter Pontifici imperarent, niſi & ipſe temporalis Princeps eſſet: quo iure, non autem Pontificatus ſui, ciuili poteſtati ſubductus eſt.

Hæc omnia quantum chaos diſcreuerat, tantâ confuſione à te miſcentur. Vt nunc Rempub. Eccleſiaſticam accipias, pro Eccleſiaſtica poteſtate, nunc pro omnibus Chriſtianis; Chriſtianam quoque Rempublicam, ciuilem etiam Rempublicam variata, vt tuæ res ferunt, ſignificatione accipias.

Scripſit ergo Barclaius, Politicam & Eccleſiaſticam poteſtates in eadem Eccleſia mutuo amore coiuiſſe, ſic vt neutri in alteram imperium ſit. *Hoc rectè diceretur*, inquis, *ſi Politica & Eccleſiaſtica poteſtas eiuſdem ordinis eſſent, & quaſi duas fœderatas Reſpublicas facerent, vt ſunt pagi Heluetiorum.* Quid? quæ eiuſdem ordinis non ſunt, non poſſunt ità coire, vt neutrum alteri ſubiaceat? Vbi ſocietatum ius, vbi fœderum? non poteſt Imperator cum externo Principe, qui imperij faſtigium nihil æquet, ita coire,

vt neutri in alterum imperium ſit? Non Philoſophus cùm pictore, cum paupere diues, cum ignobili patricius? *At ex Scripturis diuinis*, inquis, *Pontifices, & Reges, Clerici, & Laici in Chriſto regenerati, vnam Rempublicam, imò vnam domum, imò vnum corpus efficiunt.* Docuimus, quo modo hæ duæ poteſtates, tum duæ Reſpublicæ, tum vna, dici poſſint. Clerici igitur, & Laici, quatenus Chriſtiani, componunt Rempublicam, domum, corpus; cuius caput in terris Pontifex. Sed idem tum Clerici, tum Laici, quatenus homines ciuilem ſocietatem componentes, aliam Rempublicam faciunt, aliam domum, aliud corpus, cuius caput, non Pontifex, ſed qui Politicæ præfectus poteſtati: Cùm verò Rempublicam Chriſtianam in genere intuemur, id eſt, Chriſtianos homines fidei nexu iunctos, tam qui ſpirituale regimen, quàm qui temporale conſtituunt, tùm in ea Republica, duo Rectores ſunt, quorum vterque ſummam in ſuo genere poteſtatem à Chriſto accepit, qui illius Reipub. vnus Princeps eſt, paterfamilias domus, corporis caput.

Falſum verò quod de Gregorio Nazianzeno repetis. Is nihil aliud, niſi ſpiritualem poteſtatem excellentiorem temporali, vt eſt ſpiritus excellentior carne; quòd hæc æternæ ſaluti inuigilet, hæc dumtaxat Politicæ paci: At longè diuerſa; *tanto magis excellere*, &c, *eo modo imperare.* Sed de his ſatis ſuprà.

Neque ſunt in Eccleſia Chriſti Pontifices, inquis, *& Reges, vt principales arietes in ouili; ſed vt Paſtores, & oues.* Benè tu; ſi per Eccleſiam, Eccleſiaſticum regimen intelligis, ſeu ſpiritualem poteſtatem, in qua certè Principes, oues, & Pontifex Paſtor: Secus, ſi per Eccleſiam accipis poteſtatem, quæ apud Chriſtianos eſt, ſpiritualem ſimul atque politicam. Nam in ciuili poteſtate Reges ac Principes non oues ſunt, ſed Paſtores; qui etiam Pontificem inter oues numerarent, niſi & ipſe Romano donatus Principatu, temporalis Paſtor eſſet.

§. 3.

SVBIVNGIT, inquis, *Barclaius: Vtrâque poteſtate, ſiue vt Genebrardi verbis vtar, vtroque magiſtratu, Eccleſia continetur,*

munitur & viget: ad quam protegendam & ſartam tectam conſeruandam.

---------- Alterius ſic

Altera poſcit opem res, & coniurat amicè.

Vt quamdiu ſocietatē retinent, Reſp. Chriſtiana innumeris cōcordia & pacis cōmodis effloreſcat. At vbi coitā diſſoluunt, ſpiritualis quidem poteſtas, licet diuina virtute præſtās, imbecillior tamen in oculis hominū, & corporalibus auxilijs deſtituta plerumq; cōtemnitur: tēporalis verò, quantumuis potens, atque fortis, in ſuam ipſius perniciem per omne ſcelus, & inſaniam properat; nimirum cœleſti gratia deſtituta, qua per ſpiritualis poteſtatis coitionem fruebatur.

Reſpondeo. Hæc omnia contra ſuum auctorem, non contra Bellarminum, pugnant. Fatetur enim Bellarminus optimum eſſe, vt duæ iſtæ poteſtates concordes ſint, & valde pernicioſum ſi inter ſe pugnent: ſed non inde ſequitur vnam alteri non eſſe iure ſubiectam. Nam & in homine optimum eſt, vt ſpiritus, & caro concordes ſint, & pernicioſum ſi diſſideant, vt ſæpe carne reluctante imperio ſpiritus, & ſpiritu carnem in ſeruitutem redigere conante, diſcordant: nec tamen vllus ſapiens ex hac diſcordia colliget, non debere eſſe ſpiritui in carnem ſuam imperium; cùm contrarium apertiſſimè inde colligatur. Igitur eodem modo ex eo quod ex diſcordia duarum poteſtatum, ſpiritualis, & politicæ in eadem Chriſtiana Rep. tam multa incommoda ſequuntur, & vtrique valdè neceſſaria concordia eſt: colligi debet, pertinuiſſe ad ſapientiam Chriſti Chriſtianæ Reip. Conditoris, vt vnam poteſtatem alteri ſubiiceret, quò faciliùs pacem, & concordiam inter ſe retinerent, & colerent.

Quàm tu pertinax in abſurdo, ne dicam impio fundamento! nempe vt corpori animam, ita ſpiritualem temporali præeſſe poteſtati; cui nos ſophiſmati, iam ſæpe reſpondimus. Hinc deducis, debere colligi *pertinuiſſe ad ſapientiam Chriſti Chriſtianæ Reip. conditoris, vt vnam poteſtatem alteri ſubiiceret, quò faciliùs pacem, & concordiam inter ſe retinerent, & colerent.* Hæc non abſimilis Petri Bertrandi ſententiæ (in tractatu de Origine Iuriſdiction. quæſt. 4. numer. 5.) *nam non videretur*, ait *Dominus diſcretus fuiſſe (vt cum venerentia eius loquar) niſi vni*

cum poſt ſe talem reliquiſſet, qui hæc omnia poſſet. At verò ſi tam grādibus veſtigiis non horrerem vobiſcum inſiſtere; ſi æqualem dicendæ ſentētiæ libertatē mihi facerem, meliori iure effarer, *pertinuiſſe ad ſapientiā Chriſti*, vt ſi hoc ius quod propugnas tribuere Eccleſiaſticæ poteſtati in tēporalem vellet, ita hanc Eccleſiaſticā poteſtatē informaret, ne vnquā iniuſtè hoc iure in temporalem vteretur, vt inquā de Pontifice Chriſtus diceret (Iſaiæ 42.) *dedi ſpiritū meum ſuper eum, iudicium gentibus proferet, non clamabit, neq; accipiet perſonam &c. non erit triſtis, neque turbulētus, donec ponat in terra iudicium.* Vel ſaltem ſi hanc certam, & perennem iuſtitiam, Eccleſiaſticæ poteſtati non daret; vt nihilominus vellet omnes illius ſententias exequutioni mandari, neque magis de earum æquitate diſputari quàm in cæteris ſummis iudiciis, in quibus prouocatione ſublatâ, non quæritur ad exequutionem ſententię vtrum illi ſummi iudices rectè iudicauerint, ſed tantummodò an iudicauerint. Alterutrum inquam fuit concedendum Eccleſię, vnà cum iſta poteſtate in temporalia; ſi illa poteſtas ideò data eſt Eccleſiæ, vt hic aſſeris, *quo facilius pacem & concordiam inter ſe retinerent & colerent*, Ciuilis & Spiritualis Reſpublicæ. Neutrum tamen illi datum. Neque enim dubium quin errare Pontifices, & immeritos Reges poſſint deponere; non inquam dubium, vel ex tuâ, & Ieſuitarum ſententia. Ita tu ſupra Cap. 10 §. 3. *Henricus quidem per ſententiam Eccleſiæ depoſitus fuit ab Imperio: in quâ ſententiâ iuſtitia & iniuſtitia locum habere potuit.* Et Ieſuitæ in recenti illo libro quem *Actionis* titulo ſub Montoloni Aduocati nomine euulgarunt. pag. 386. *Theologi illi qui loquuntur de excommunicatione & cenſuris in Principes, aliter de iis non loquuntur, quàm ſub conditione, vt hoc fiat claue non errante; ſupponentes etiam, non eſſe vt Principes qui ſe credent illegitimè & iniuſtè excommunicatos, deſtituantur conſilio, aliiſque mediis, quibus ſe Deo Deique Eccleſiæ reconcilient, abſque vllo detrimento poteſtatis ſuæ Regiæ, ſuorum ſtatuum, ſuorum ſubditorum; ſed nec in dubium reuocantes poteſtatem Vicarij Ieſu Chriſti, quādoquidem poteſt contingere, vt interdum falſis rumoribus aut internunciis decepti Pontifices animentur in Reges, vel Reges de Pontifice conquerantur.* En vt cōceditis Pontifices in eiuſmodi ſententiis poſſe errare: Neque

mirum; quandoquidem actiones & ſcelera Principum, ex quibus, vt dicitis, pendet æquitas ſententiæ in eos ferendæ per Papam, in facto cõſiſtunt. *Facta* autem, vt Iuriſconſultus ait, *prudentiſsimos fallunt*: & tu concedis in facto tam Pontificem quam Concilium poſſe errare, lib. 2. de Concil. Cap. 8. An verò ſaltem dices non eſſe diſputandum de ſententiæ æquitate, Papam ſummum eſſe iudicem, ideoque non quærendum, ad hoc vt illius ſententia exequutioni mandari debeat, an rectè iudicauerit, ſed tantùm an iudicauerit? hoc ſi dices; quò igitur præcautiones illę omnes quas ſuperiori Capite adhibuiſti, de modo, de cauſis, ob quas Pontifex poſſit Reges deponere? Cur Ieſuitæ etiam dicant, non eſſe vt Rex qui ſe illegitimè excommunicatum ſenſerit deficiatur ſuorum auxilio, abſque vllo Regiæ poteſtatis detrimento? quàm etiam infeſta illa vox, quàm pernicioſa mortalibus, poſſe Pontificem omnes quos voluerit Reges promiſcuè deponere; nec quærendum, benè an ſecus agat, ſed omnino parendum deponenti? Et quidem licet hoc omnino ex veſtra ſequatur ſententia, vt ſuperiori Capite diſſeruimus, id fateri tamen pudet, nec audebis palàm niſi æquiuocis verbis aſſerere harum propoſitionum alterutram, vel ſcilicet *quòd Papa non poſſit errare in deponendis Regibus*. Vel quòd *omnibus Papæ ſententiis, quibus deponat* Reges, *ſit abſque quæſtione & tergiuerſatione parendum.*

Cùm igitur Eccleſiaſtica hæc poteſtas in corrigenda temporali poſſit errare, cùm in eius ſententiæ æquitate quærenda poſſint ſæpe tumultus, bella, cædes, oriri; mihi crede niſi Bardis non perſuadeas eam auctoritatem à ſapientia Chriſti inuentam *quò faciliùs pacem, & concordiam, inter ſe retinerent & colerent Eccleſiaſtica & Ciuilis poteſtates.* Imo noſtra ſententia Chriſti prudentiæ atque iuſtitiæ multo conformior, vt nimirum Pontifici eam poteſtatem contulerit qua in innocentiũ perniciem vti non poſſit. Ea eſt, ſpiritualis, ligandi, & ſoluendi. Nam ſi Papa cæco impetu innoxium Principem excõmunicatione alliget, plus ſeipſum ligabit quam Principem, qui ſolutus in conſcientia, parum, aut nihil damni, ex eiuſmodi excõmunicatione certè feret, vt ſupra

diximus cap.4.§.4. At ſi liceat Papæ temporalem dignitatem auferre, & auferat innocenti, ingens damnum, nec vnquam fortaſſis reparandum, affliget inculpatum hominem, & eiuſmodi ſeueritate indignũ. Denique vt rectè Almainus. De poteſt. Eccl. & Laic. quæſt. 1. cap. 9. vbi veſtram refutat ſententiam, *eſſet occaſio, quod ratione talis poteſtatis Papa efferretur in maximam ſuperbiam, & illa plenitudo poteſtatis eſſet multum damnoſa ſubiectis, ideò illa etiam eſſet nociua Papæ & ſubiectis; & ſic non eſt verſimile quòd Chriſtus ei talem contulerit poteſtatem.* Et vt ait Io. Maior. in 16. Cap. Matth. Si Papa *hac via ientaretur cum vno Rege, poſthac pranderet cum alio, qui minimè eſt eius amicus, & cœnaret cum reliquis.* Sed & Franciſcus Victoria, Relect. 1. de pot. Eccl. ſect. 6. ſcribit, non *expediſſe* vt Chriſtus daret Eccleſiæ directam poteſtatem temporalem, *quia*, inquit, *poſſent Pontifices malè vti ad perniciem Eccleſiæ.* At ſi poteſt Pontifex male vti directa poteſtate, cur non etiam indirecta?

§. 4.

ADDIT *Barclaius*, inquis, *teſtimonium Hoſij Cordubenſis, & S. Bernardi: ſed quoniam ad teſtimonium Hoſij non ſemel ſuprà reſpondimus; audiamus verba S. Bernardi lib. 1. de Conſideratione Cap. 5. Habent, inquit, hæc infima, & terrena Iudices ſuos, Reges, & Principes terræ. quid fines alienos inuaditis? quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis?*

Reſpondeo. S. Bernardus ipſe ſe declarat, cùm in eodem loco ſubiungit: Non quia indigni vos, ſed quia indignum vobis talibus inſiſtere, quippe potioribus occupatis: deinde vbi neceſſitas exigit, audi quid cenſeat, non ego, ſed Apoſtolus, ſi enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni eſtis, qui de minimis iudicetis? Sed aliud eſt incidenter incurrere in iſta, cauſâ quidem vrgente, aliud verò incumbere iſtis, tanquam magnis, digniſque tali, & talium intentione rebus. Vbi demonſtrat Pontifices Maximos, vt plurimum debere in rebus maioribus occupari, & infima iſta, ac terrena relinquere Iudicibus minoribus, Regibus videlicet, & Principibus terræ. Quemadmodum Apoſtolus 1. Cor. 6. dixit, Iudicia ſæcularia ſi habueritis,

ritis, contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, hos conſtituite ad iudicandum. Itaque S. Bernardus eo loco fines alienos, & meſſem alienam, iudicia terrena vocauit. non quod non poſſit Pontifex, ſed quod vt plurimùm non debeat, dimiſſis rebus grauioribus, iſtis terrenis & vilibus implicari. Et Barclaius non ſatis prudenter, ne dicam fraudulenter, verba citat quæ ſecum adferunt explicationem, ſi locus integer adferatur.

Hoſio aſſertore, atque Bernardo, Barclaius vtitur, vt probet, non eſſe confuſas has in Eccleſiâ poteſtates; neque ius ſpirituali in temporalia eſſe conceſſum; neutram ideo niſi propriis armis à ſe iniurias poſſe repellere. id eſt ſpiritualem Remp. non niſi ſpiritualibus, temporalibus temporalem. De Hoſij teſtimonio actum ſuprà (Cap. 2. §. 10. Cap. 4. §. vlt.) Veniamus ad Bernardum, cuius verbis Barclaius probat, Pontifici temporalium rerum iudicia cum pontificali authoritate à Numine non eſſe cōmiſſa. Ais verò Bernardum ſui interpretem agere, ſequentibus verbis, quibus dicit non indignos Pontifices qui terrenis occupentur, ſed indignum terrenis eos inſiſtere quippe potioribus occupatos. Atqui inde nihil minus, quam poteſtatem in omnium Chriſtianorum temporalia Papæ eſſe; quod ſuperioribus verbis Bernardus negauerat; ſed agitur de quotidianis negotiis, de huius mundi curâ, quæ vt omnes homines, tum optimates præcipuè implicat. Alioqui non dixiſſet *indignum* vt eiuſmodi iudicijs incumbant Pōtifices, non addidiſſet illas res *tali & talium intentione* eſſe indignas. Vultis enim hanc de temporalibus iudicandi poteſtatem, ſpiritualis iuriſdictionis partem eſſe & à Deo Pontifici aſſignatam. Non vir, inquam, adeò eruditæ ſanctitatis in tantam errupiſſet blaſphemiam, vt vllam ſpiritualis authoritatis partem, aut omninò aliquid Pontifici à Deo mandatum, negaret eſſe dignum *occupatione & intentione* Pontificis.

Senſus igitur; hæc terrena eſſe extra Pontificum poteſtatem; & infra dignitatem; non hos in cœleſtibus officio ac cogitatione verſantes, niſi ad neceſſarios vſus (qui vt frequentes in omnibus, tum maximè in Pontificibus, ſeculari opulentia & imperio auctis) ad terrena oportere ſubmitti. Hæc inquam, vo-

cabula, *incidenter incurrere in iſta, cauſa quidem vrgente* non de iudicio in Chriſtianorum omnium temporalia poſſis accipere; ſed de eorundem negotiorum curâ quibus ipſi Reges incumbunt, quandoquidem Pontifices ſunt, in finibus ſuis Reges. Alioqui nõ illud iudicium terrenum diceret, quod ſpirituale eſſet; non indignum Pontifice, quod à Deo Pontifici datum ad pacem Eccleſiæ, & ſalutem animarum, & pene præcipuum paſtoralis curæ munus. non illis denique Apoſtoli verbis id Pontificibus conceſſum docuiſſet, *ſi enim in vobis iudicabitur &c.* quæ non ad Pontifices, referuntur ſed ad omnes omnino Electos; vt diſſeruimus (capite. 5. §. 4.) Sed neq; illa verba, *incidenter* aut *caſualiter* ſignificare indirectam poteſtatem, iam ſuprà oſtendimus (Cap. 5. §. 1.)

En autem quàm ex arte Bernardum exponas; *demonſtrat*, inquis, *Pontifices maximos vt plurimum debere in rebus maioribus occupari, & infima iſta, ac terrena, relinquere iudicibus minoribus, Regibus videlicet, & Principibus terræ.* Dic apertè; quid hoc verbum, *relinquere*? quid illa, *iudicibus minoribus*? Quanto, quàm callido faſtu dictum! nam ſi relinquere hic accipis, pro eo quod cùm poſſis tibi ſumere relinquis, aliique permittis, vel ex tua ſententia falſum erit. Neque enim Pontifex poteſt iſta infima ac terrena auferre Principibus terræ: vt tu ipſe Capite. 5. §. 2. fusè diſputas. non alio igitur modo aut beneficio iſta terrena Principibus Pontifex, quam Principes illa ſpiritualia relinquunt Pontifici. Ais, Reges & Principes eſſe *iudices minores*. cuius verò iudicis reſpectu quarúmue cauſarum? Papæ reſpectu? Atqui Papa ſpiritualis iudex eſt, in ſpiritualibus verò Reges nec ſuperiores nec inferiores iudices. At in tẽporalibus ſummi ſunt Iudices, Bellarmine, vt ſis iniurius, qui eos vllo modo *inferiores* dicas. Nam ſi inferiorem pro ignobiliori accipis; quòd hi temporalibus præſint, ſpiritualibus Papa, contra loquendi vſum facis, quo inferior iudex dicitur, ſubordinatus iudex, & reſpectu ad iudicem eiuſdem generis ſuperiorem: quales certè Reges facit orationis tuæ tenor & tumor, *terrena relinquere iudicibus minoribus, Regibus videlicet &c.*

Sed & ſententiam tuam fulcis Apoſtoli verbis, *Iudicia ſæcularia ſi habueritis, contemptibiles qui ſunt in Eccleſia, hos conſtituite ad iudicandum.* Quid? an Reges à Pontifice conſtituuntur ad iudicandum? an ab eo poteſtatem ſuam habent? imò vbique ipſe dicis Reges mediatè à Deo, & immediatè à populo conſtitutos. Quæ hæc tibi tecum pugna? quàm immanis Apoſtolicæ ſententiæ deflexio! Apoſtolus diſſerit de arbitris inter fideles ſtatuendis, vt ſi litigantes inter ſe Chriſtiani parere ijs vellent, Ethnici tribunalis moleſtias declinarent. Bellarminus hæc verba arripuit, vt aſſereret Pontificem Reges conſtituere, & ijs authoritatem impertire. Nam aut hoc vis, aut fruſtra hic Apoſtoli locus, de quo nos fusè infra (Cap. 21. §. 2.)

Senſus igitur hic Bernardi. Nolite, Pontifices, ad temporalia negotia veſtram poteſtatem extendere. Iis rebus præfecti ſunt Principes, Reges, qui reddant vni Deo adminiſtrationis rationem: eſſet hoc mittere falcem veſtram in meſſem alienam (vt poſt Bernardum & iiſdem quibus Bernardus verbis vtens, explicuit Albericus, in Dictionario, in verbo Electio.) Non tamen omnino interdictum vobis ciuilibus negotiis, Pontifices. Nam vt eſtis homines, vt Principes temporales, neceſſe eſt interdum vacare his terrenis, dum de ciuilibus veſtris rebus agitis, vel inter veſtros ciues: hoc tamen velut per tranſennam fit, cùm illa indigna ſint, quæ veſtras, ſcilicet deſtinatas cæleſtibus, exerceant curas.

§. 5.

PARI aſtutia, inquis, *Ioannem Driedonem allegat, ex lib. 2. de libertate Chriſtiana cap. 2. cuius hæc ſunt verba: Chriſtus vtriuſque poteſtatis officia diſcreuit, vt vna diuinis & ſpiritualibus rebus, atque perſonis, altera profanis atque mundanis præſideret. & mox: En planè vides Chriſtum diſcreuiſſe vtriuſque poteſtatis officia. diſtinctio igitur Eccleſiaſticæ poteſtatis Papalis à poteſtate ſæculari, ac Imperiali, eſt de iure diuino facta.*

Reſpondeo. Scribit Ioannes Driedo, poteſtates illas duas diſtinctas

eſſe; ſed vnam alteri ſubiectam eſſe, temporalem videlicet ſpirituali, hoc loco non negat. & paulò infra in eodem capite diſertis verbis affirmat, dicens: Vnde Papa, & Imperator, ſunt in Eccleſia, non tanquam duo Rectores ſummi inter ſe diuiſi, quorum neuter alterum cognoſcit, & veneratur tanquam ſuperiorem: quia Regnum ſic contra ſe deſolabitur. hæc ille: nec valet Gloſſa Barclaij, quod Imperator in ſpiritualibus Papam, Papa in tēporalibus Imperatorem cognoſcere debeat, & venerari, tanquam ſuperiorem. Nam Ioan. Driedo explicuit ſententiam ſuam lib. 1. eiuſdem operis, cap. 9. vbi docuit, in ordine ad finem ſupernaturalem, ſubiectam eſſe poteſtatem temporalē poteſtati ſpirituali. & cap. 14. docuit, Papam habere plenitudinem poteſtatis ſuper omnes Reges, & Principes Chriſtianos, & poſſe eos Regnis priuare, & in temporalibus prorſus eximere plebem Chriſtianam ab obedientia & ſubiectione: & nuſquam docuit, poteſtatem ſpiritualem ſubiectam eſſe temporali, aut poſſe à Regibus priuari Pontificem Papatu, aut ab eius obedientia, & ſubiectione populos liberari. Allegat Barclaius antiquam Gloſſam in can. Hadrianus, diſt. 63. ſic dicentem. Quemadmodum ille huic in ſpiritualibus: ita hic illi in temporalibus pater eſt. Sed ego iſtam gloſſam neque in nouis, neque in antiquis editionibus inuenire potui. Fortaſſe tanquam delira anus antiquata eſt, aut præ nimio ſenio iam dudum exceſſit è viuis.

Dicis, Ioannem Driedonem *eodem capite* quod Barclaius pro ſe affert, *diſertis verbis affirmare poteſtatem temporalem ſubiectā eſſe ſpirituali.* Verba ſunt, inquis, *Vnde Papa & Imperator ſunt in Eccleſia, non tanquam duo Rectores ſummi inter ſe diuiſi, quorum neuter alterum cognoſcit, & veneratur tanquam ſuperiorem: quia regnum ſic contra ſe deſolabitur.* Quæ hæc in ſcribēdo frons? Perge verò Bellarmine, quæ ſequuntur apud Driedonem hîc refer? *Neque item,* inquit, *ſunt tanquàm duo iudices ſubordinati, ſic vt alter ſuam iuriſdictionem accipiat ab altero, ſed ſunt tanquam rectores duo qui ſunt vnius Dei miniſtri, diuerſis officijs deputati.* Eſtne hoc diſertis verbis, Bellarmine dicere poteſtatem temporalem ſubiectam eſſe ſpirituali? Imò Barclaij expoſitioni conſentit; non rectores duos ſummos inter ſe diuiſos, quorum neuter alterum cognoſcit, aut veneratur tanquàm ſuperiorem, *Quia hic illum in*

ſpiritualibus, hunc ille in temporalibus recognoſcere & venerari tanquam ſuperiorem debet.

Allegat, inquis, *Barclaius, antiquam Gloſſam in can. Hadrianus, &c.* dicis te illam gloſſam reperire *neque in nouis, neque in antiquis editionibus* potuiſſe. O te laborioſum hominem! quaſi Barclaius ſcribat adhuc extare illam gloſſam: imò paulò poſt ait (Cap. 16. §. vlt.) hanc relatam à Cardinali de Cuſa, quod non diceret, Bellarmine, *ſi in antiquis aut nouis editionibus* adhuc extaret. Relatam autem à Cardinali de Cuſa lib. 3. de concord. Cathol. Cap. 3. negare non poſſis.

At, inquis, Driedo alibi ſuam mentem exponit. lib. 1. de libert. Eccleſ. vbi docet *in ordine ad finem ſupernaturalem ſubiectā eſſe poteſtatem temporalem poteſtati ſpirituali, &c. Et in cap. 14. docuit*, inquis, *Papam habere plenitudinem poteſtatis ſuper omnes Reges, & Principes Chriſtianos, & poſſe eos Regnis priuare.* Imò illum plenitudinem poteſtatis, eò tantùm Driedo extendit, vt Pontifex hæreticis Regibus poſſit authoritatem abrogare; Sic illius conſtat ſententia à Barclaio recitata, Principem & Pontificem in Eccleſia ſummos eſſe rectores, ſibi inuicem non ſubordinatos: Nam hæreticus, quem vult à Pontifice poſſe deponi, iam in Eccleſia non eſt. Falsò igitur ſcribis, Driedonem dicere, *Papam habere plenitudem poteſtatis ſuper omnes Reges, & Principes Chriſtianos, & poſſe eos regnis priuare*; cùm priuationi illi ſolos hæreticos velit eſſe obnoxios: & rectè Barclaius hoc auctore vſus eſt, dum de Principibus qui Eccleſiæ membra ſunt egit: quamuis de hæreticis, diſſentiret.

§. 6.

POSTREMO, inquis, *addit Barclaius teſtimonium Bellarmini, vt Bellarminum cum Bellarmino committat, eumque proprio gladio proſternat. Nota, inquit Bellarminus lib. 5. de Pontifice cap. 3. quemadmodum non eſt idem ſydus Sol & Luna, & ſicut Lunam non inſtituit Sol, ſed Deus: ita quoque non eſſe idem Pontificatum & Imperiū, neque vnum ab alio abſolutè pendere. His verbis recitatis, ſubiungit*

Barclaius. Sunt quidem Sol & Luna duo luminaria magna, quæ Pon-*tifex Innocentius, Cap. ſolitæ, de maiorit. & obed. per allegoriam interpretatur duas dignitates, quæ ſunt Pontificalis authoritas, & Regalis poteſtas, & illam Soli, hanc Lunæ comparat. Vnde hoc modo diſputo. Quemadmodum Luna non minus Luna eſt, nec minus per ſe conſiſtit, tunc cùm à Sole recedit, & mutuatum ab eo lumen errãs amittit, quàm cùm eius radiis pleno orbe, atque aſpectu illuſtratur, & neutro caſu hæc ab illo, aut ille ab hac dependet; ſed ambo inſtitutionis ſuæ ordinem, & modum tenentes Deo, Mundoque deſeruiunt: ſic etiam poteſtas Regalis, ſiue politica, propriis ſubnixa viribus per ſe conſiſtit: & licet magnum quidem lumen, ad bene beateque viuendum à Pontificali ſpiritualique poteſtate accipiat: tamen eius neque acceſſu, neque receſſu, vlla ex parte in ſua ὕσια, ſiue eſſentia mutatur, minuitur, vel augetur, multoque minus aduenienti ſubiicitur.*

Reſpondeo. Similitudines non in omnibus locum habent, ſed in ea re tantùm ad quam explicandam adhibentur. Ideò fruſtrà quæritur accommodatio in omnibus. Chriſtus Agnus Dei dictus eſt propter manſuetudinem, & Leo propter fortitudinem, & Petra propter firmitatem, & vitis propter fœcunditatem: nec tamen licet Chriſto tribuere ſtoliditatem ouis, aut ſæuitiam leonis, aut duritiem lapidis, aut fragilitatem vitis. Rectè igitur comparauit Innocentius tertius poteſtatem P*ontificiam Soli, & poteſtatem Regiam Lunæ, quod illa præſit ſpiritualibus, iſta temporalibus, illa ſit maior, iſta minor. Nec malè ego notaui* P*ontificatum, & Imperium, inſtar Solis, & Lunæ eſſe diſtincta, & à Deo; & Imperium abſolutè non pendere à Pontificatu: quia videlicet Imperium Romanum fuit ante Pontificatum Chriſtianum, ac per hoc inſtitutum non fuit à Pontifice: neque Pontifex Imperium ſuſtulit vnquam, ſed ſolùm tranſtulit ab vno homine ad alium, vel ab vna gente ad aliã. Concedimus autem Barclaio, poteſtates* P*ontificiam & Regiam inſtar Solis & Lunæ non pendere ab inuicem quoad eſſentiam.* S*ed non concedimus quod Barclaius in fine addidit, Lunam Soli non ſubiici. Subijcitur enim Luna Soli, cùm ab eo lumen recipiat, & non ſubijcitur Lunæ Sol, qui nihil recipit à Lunâ. Nec ſolùm Luna, ſed etiam omnes ſtellæ ſubiiciuntur Soli, quoniam ab illo lumen recipiunt: & rectè Marcus Tullius in ſomnio Scipionis de Sole dicit, Dux eſt &* P*rinceps, &*

moderator luminum reliquorum. Itaque quemadmodum Soli ſubiicitur Luna, & Luna non ſubiicitur Sol: ita quoque Pontifici ſubiicitur Rex, & Regi non ſubiicitur Pontifex.

Nihil certius, quàm quod ais *ſimilitudines non in omnibus locum habere.* Sed hîc res à Barclaio conferuntur, reſpectu eodem, & eadem in parte, in quâ tu ſimiles eſſe ſcribis; nimirum, quod *non eſt idem ſydus Sol et Luna*, & quòd *Lunã non inſtituit Sol, ſed Deus.* Hinc ſpiritualem & temporalem poteſtatem *non eſſe idem* dicis nec à ſpirituali inſtitui temporalem. Hoc eodem fundamento nixus Barclaius: ſicut inquit Sol & Luna diuerſa sũt ſydera, & vt vnum ſine altero prorſus cõſtat, nec eſt inter ipſa vlla *eſſentiæ dependẽtia*, ita neutra iſtarum poteſtatum aut ab alia recedens deperit, aut accedens ſubiicitur. Reſpondes, te concedere Barclaio *poteſtates Pontificiam & Regiam inſtar Solis & Lunæ non pendere ab inuicem quoad eſſentiam. Sed non concedimus quod Barclaius in fine addidit, Lunam Soli non ſubiici. Subiicitur enim Luna Soli cùm ab eo lumen recipiat.* Quam tu virtutè! Atque intelligis, ſubiici Lunam Soli; quatenus lucida, ſeu reſpectu accepti luminis, & hoc nihil in Barclaium, qui conceſſit politicam poteſtatem magnum lumen ab Eccleſia accipere. Sed tunc ineptum, quod addis ſimilitudinis membrum, *& non ſubiicitur Lunæ Sol qui nihil recipit à Lunâ.* Multa quippe poteſtas Eccleſiaſtica, quam tu Solem appellas, a Politica accipit: cùm, vt Pontifex ait, *pro curſu temporalium rerum*, Pontifices legibus imperialibus indigeant; & vt egregiè Auguſtinus, omnis poſſeſſio (ac tunc quidem quàm opimi Eccleſiæ fundi!) ex iure ciuili vim habeat, & Principum ſanctione. Aut vis Lunam ſimpliciter Soli ſubiici, vt ab eo conſtitui poſſit, aut perdi. Atqui hoc eſſet pueriliter aſſerere quod modò negaſti, Lunam à Sole *pendere quoad eſſentiam*; & reuera nihil abſurdius. Nam vt rectè Barclaius (nec tu ipſe iuiſti inficias) cũ à Sole Luna recedit, aut ab Eccleſiaſticâ poteſtate ciuilis, amittit eximium quidem lumen; ſed quamuis caliget atque errèt, nihil tamen de ὑσίᾳ ſua perdit. Eſt Sol igitur dux, & princeps, & moderator luminum reliquorum, non quatenus ſunt corpora, ſed quatenus lucent; neque ijs aliquid niſi ipſum

lumen poteſt auferre. Sic ſpiritualis authoritas dux eſt ciuilis poteſtatis, quantum ad ſpiritualem vim, quàm ſolam & auferre poteſt & dare. Solem autem, & Lunam, ne in interpretatione illa te iactes, non vtique ſemper docti, tuo ſenſu myſticè acceperunt; ſed in contrarium, Solem pro ciuili poteſtate, pro ſpirituali Lunam. Hinc Io. Pariſienſis, hos refellens qui ex eiuſmodi ſimilitudine tribuunt Pontifici ſummam in temporalia poteſtatem, De pot. Reg. & Pap. Cap. 14. *Quod verò dicitur quartò,* inquit, *fecit Dominus duo luminaria &c. myſtica eſt expoſitio, ſecundum Dyoniſium. Myſtica autem Theologia non eſt argumentatiua, niſi accipiatur eius probatio ex alia Scriptura. Amplius, propriè dicta Myſtica expoſitio à Sanctis non inuenitur, ſed forte contraria. Vnde dicit Iſydorus, ſuper geneſim, in gloſſa, quòd per Solem intelligitur regnum, & per Lunam intelligitur Sacerdotium.*

CAPVT

CAPVT XIV.

Expugnatur confirmatio primæ rationis Bellarmini. Qui ſint fines Poteſtatis Eccleſiaſticæ, & Politicæ. Falſum eſſe, & abſurdum argumentum quo vtitur Bellarminus; nempe alterutram harum Poteſtatum pendere ab altera, quia membra ſunt vnius Reipublicæ Chriſtianæ. Non ſequi poteſtatem Politicam Eccleſiaſticæ ſubiici, ex eo quòd Princeps temporalis teneatur mutare formam regiminis, & modum adminiſtrandarum rerum ciuilium, ſi per eum impediatur bonum ſpirituale. Argumenta Bellarmini in eam rem excuſſa.

Apud Bellarminum Titulus eſt.

Defenditur confirmatio primæ rationis Bellarmini.

§. 1.

IN CAPITE *quartodecimo Barclaius examinat*, inquis, *tria illa argumenta, quibus ego probaui aſſumptionem primæ rationis, ſiue antecedens primi enthimematis, vt ſcolarũ verbis vtamur. Primum argumentum illud fuit: Finis temporalis ſubordinatur. fini ſpirituali; ſed facultates ſubordinantur, vt ſubordinantur fines; igitur facultas, ſiue poteſtas temporalis, ſubordinatur facultati, ſiue poteſtati ſpirituali. Ad hoc argumentum reſpondet Barclaius his verbis.*

Nego conſtanter talem ordinationem, vel ſubordinationem finium harum poteſtatum eſſe, quatenus ipſæ tales poteſtates ſunt. Nam finis politicæ, ſeu ciuilis poteſtatis, quatenus politica eſt, nihil aliud abſolutè complectitur quàm felicitatem temporalem, commune ſcilicet bonum, &

vitæ degendæ ordinatam tranquillitatem, vt ipſemet alibi Bellarminus fatetur. *Politica poteſtas*, inquit, *habet ſuos Principes, leges, iudicia &c. & ſimiliter Eccleſiaſtica ſuos Epiſcopos, Canones, iudicia. Illa habet pro fine temporalem pacem, iſta ſalutem æternam.* Hæc Barclaius, qui poſtea rem eandem confirmat ex Apoſtolo 1. ad Timoth. 2. qui iubet nos orare pro Regibus, *vt tranquillam vitam agamus in omni pietate, & caſtitate.* Item ex Nauarro, qui in Cap. Nouit, de Iudic. num. 90. dicit, *finem poteſtatis laicæ eſſe vitam bonam, beatam, & quietam temporalem mortalium, quæ & finis eſt legum ab ipſa emanantium: poteſtatis verò Eccleſiaſticæ, finem eſſe vitam æternam ſupernaturalem, eumdemque eſſe finem legum ab ipſa emanantium.*

Reſpondeo. Negat Barclaius rem certiſſimam omnium conſenſione Doctorum; nec poteſt aliter paradoxa ſua defendere, niſi audacter omnia negando, quæ illi obiiciuntur.. Quid enim apud Theologos & Philoſophos notius, quàm inter cauſas tum efficientes, tum finales, ordinem eſſe, & inferiores ſuperioribus ſubordinari? Certè Deus eſt prima cauſa efficiens omniū rerum, eiq; ſubordinantur cauſæ ſecundæ, ſiue vniuerſales, quales ſunt cæli, ſiue particulares, quales ſunt res iſtæ inferiores, quarum vnaquæque producit effectus ſibi ſimiles, non abſque actione cælorum, & cooperatione Dei, primæ videlicet atque altiſſimæ cauſæ. Eodem igitur modo finis vltimus abſolutè Deus eſt, atque ad eum ordine quodam referuntur & ſubordinantur omnes alij fines. Finis quidem immediatus poteſtatis Policicæ, eſt pax Reipublicæ temporalis, ſed hæc pax ſubordidinatur paci ſupernaturali hominis cum Deo; iſta verò paci beatæ, quæ eſt in ſuprema Hieruſalem: quæ tandem ſubordinatur gloriæ Dei Conditoris, qui eſt primum principium, & vltimus finis omnium rerum. Atque hoc ipſum docent auctores, quos hic Barclaius citat. Bellarminus enim, quem primo loco nominat, Lib. 5. de Pontif. cap. 6. vbi ſcripſit, *finem politicæ poteſtatis eſſe pacem temporalem, & finem poteſtatis Eccleſiaſticæ eſſe ſalutem æternam*, paulo poſt addit hæc verba: *Quando iſtæ poteſtates ſunt coniunctæ, vnum corpus efficiunt, ideoque debent eſſe connexæ, & inferior ſuperiori ſubiecta, & ſubordinata*: cuius rei rationem reddit Cap. 7. *quia finis temporalis poteſtatis ſubordinatur fini poteſtatis ſpiritualis.* Sanctus quoque Apoſtolus 1. ad Timoth. Cap. 2. quem Barclaius ſecundo loco citauit, cùm iuſſit orari pro Regibus, vt

tranquillam vitam agamus, adiunxit, in omni pietate & caſtitate, vt oſtenderet tranquillitatem vitæ, quæ eſt finis politicæ poteſtatis, ſubordinari pietati & caſtitati, quæ finis eſt poteſtatis ſpiritualis, per quem ad finem vltimum peruenitur, qui eſt felicitas ſempiterna. Denique Nauarrus, quem tertio loco Barclaius attulit, in Cap. Nouit de Indu. num. 90. ſcribit finem poteſtatis temporalis eſſe vitam bonam, & beatam mortalium temporalem, finem ſpiritualis poteſtatis eſſe vitam æternam in cælis. Sed idē auctor eodem loco, num. 97. demonſtrat finem tēporalis poteſtatis ſubordinari fini poteſtatis ſpiritualis, cùm docet ex S. Thoma lib. 3. de Regimine Principum cap. 12. Chriſti dominiū ordinari ad ſalutem animæ, & ſpiritualia bona, licet à tēporalibus nō excludatur, eo modo quo ad ſpiritualia ordinatur. Expēde, inquit Nauarrus, illa verba, eo modo, quo ad ſpiritualia ordinantur: Nam illo & non alio modo ſuprema hæc Papæ Patriæ Patris poteſtas extenditur ad illa, id eſt, ad temporalia. Ibidem Nauarrus adducit alium locum S. Thomæ ex 2. 2. q. 40. art. 2. ad tertium. Omnis perſona, inquit S. Thomas, vel ars, vel virtus, ad quam pertinet finis, habet diſponere de his, quæ ſunt ad finem: bella autem carnalia in populo fideli ſunt referenda ad ſpirituale bonum diuinum, cui Clerici deputantur: & ideo ad Clericos pertinet diſponere & inducere alios ad bellandum bella iſta. Vbi S. Thomas docet bella carnalia ordinari ad bonum ſpirituale, vt ad finem non immediatum, ſed mediatum, finis enim belli carnalis immediatus eſt victoria, & pax temporalis: ſed quia hæc ordinatur ad bonum ſpirituale, vt alia omnia temporalia, ideò dicitur bellum carnale ordinari vt ad finem, mediatum videlicet, ad bonum ſpirituale: & ea de cauſa diſponere de bellis iuſtis agendis pertinet aliquo modo ad Clericos, id eſt ad Eccleſiaſticam poteſtatem, cuius finis immediatus, eſt bonū ſpirituale. Multa ſimilia habet idē S. Thomas, de ſubordinatione finiū, in 1. 2. q. 1. art. 4. & lib. 3. cōtra gentes, cap. 17. 18. & ſequētibus.

Nimis erras, Bellarmine: non negatur à Barclaio res certiſſima omnium conſenſione Doctorum; nec incumbit Paradoxis. Certum enim Politicam, vt Politicam, pro vltimo fine habere pacem & tranquillitatem temporalem, id eſt referri immediatè ad Deum (ad quem denique omnia referuntur) per hanc ipſam pacem, & tranquillitatem temporalem, abſque ſubordinatione quam facis *ad pacem ſupernaturalem, & pacem beatam, &c.*

Ad gloriam, inquam, ſummi Conditoris idipſum immediatè, & abſque ſubordinatione eſt, quòd hic Mundus tam vario conſtet ornatu, quòd genus humanum Naturæ præcepta audiat, ſocietatem conſeruet, prudenti & felici vtatur concordia.

At, inquis, illius poteſtatis finis *eſt pax Reip. temporalis; ſed hæc pax ſubordinatur paci ſupernaturali hominis cum Deo*. Nihil minus. Hæ duæ, vt ita dicam, paces, nec vnius ſunt generis, nec habent commune aliquid præter nomen, vt nec vna ſubordinata alij, aut ad aliã neceſſaria, imò neque ſemper vtilis videatur. Quod ad Politicam Spiritualis nihil faciat, tum ex Antiquis notũ, qui floruerunt ciuilis prudentiæ laude, in diuinis tamen cæci; tum ex ipſa Politica poteſtate ad Eccleſiam accedente, à quâ ſpiritualis quidem ſcientiæ multum accepit, ciuilis autem nihil. Quòd verò ad Spiritualem Politica propriè & neceſſariò non faciat, tum creſcentis per cædes, per tumultus Eccleſiæ robur ac feruor, tum ſæpe in Politica pace ac otio conſeneſcentis & languentis facies, nimis heu prodit. *Nolite arbitrari* (Matth. 10.) *quia pacem venerim mittere in terram, nõ veni pacem mittere, ſed gladiũ.* Et de his quidem finibus, & ſubordinatione, quam fingis, à nobis vberius, Cap. 3. §. 6.

Ad Auctores veniamus, quos produxit Barclaius. Primus ipſe es, in hæc verba, *Politica poteſtas habet pro fine tẽporalem pacem, Eccleſiaſtica ſalutem æternam.* Dicis te ſcripſiſſe alibi, finem temporalis poteſtatis ſubordinari fini poteſtatis ſpiritualis. Atqui vel inepta diuiſio tua fuit, vel cùm deſcriberes fines Politicæ & Eccleſiaſticæ poteſtatum, agebas vtrobiq; de ſubordinato fine, aut vtrobique de vltimo. De ſubordinato non agebas: certum enim ſalutem æternam eſſe vltimum Eccleſiaſticæ finem, ergo agendũ etiam de vltimo, cùm diceres finem Politicæ poteſtatis eſſe pacem tẽporalem. & ſi credebas vltimum illius finem eſſe fœlicitatem æternam, dicendum prorſus fuit, eundem ipſi finem, qui & Eccleſiaſticæ poteſtati. Si enim ille finis quem deſignas, ciuilis poteſtatis, nempe pax temporalis, eſt ex ſe, & ex naturâ rei, ſubordinatus ſupernaturali fini ſalutis æternæ, omnino ſequitur ciuilem poteſtatem habere pro vero ſuo fine, ſa-

lutem hanc æternam, ad quem vltimum finem peruenit, per quædam ſubordinata media, ſcilicet per iſtas leges humanas pacémque Politicam: quæ ideò non magis dici poſſent rationem finis habere reſpectu ciuilis poteſtatis, quàm illa media per quæ poteſtas Eccleſiaſtica peruenit ad eundem ſalutis æternę finem, dici poſſunt, eſſe pro fine Eccleſiaſticæ poteſtatis. Poteſtas ſiquidem Eccleſiaſtica leges quoque ſuas habet, quarum obſeruationem intendit, non quidem pro fine vltimo, ſed pro quodam ſubordinato fine; quia ſcilicet per hunc finem, fit aditus atque via, ad vltimum illum vitæ cæleſtis. En vt Eccleſiaſticæ, & Politicæ poteſtati, idem finis aſſignandus; aut certè non ſubordinanda pax temporalis atque Politica, paci æternæ & cęleſti. Quod ſi in iſtis erras, nunc temporali poteſtati pacem Politicam pro fine aſſignans, nunc eandem pacem æternitati ſubordinans: tibi ipſe tuos errores, non Barclaio, imputabis.

Sanctus quoque Apoſtolus, inquis, *ad Timoth. cap. 2. quem Barclaius ſecundo loco citauit, cùm iuſſit orari pro Regibus, vt tranquillam vitam agamus, adiunxit in omni pietate & caſtitate; vt oſtenderet tranquillitatem vitæ, quæ eſt finis Politicæ poteſtatis, ſubordinari pietati & caſtitati, quæ finis eſt poteſtatis Spiritualis, &c.* Egregiã verò gloſſam! quod hic igitur verbum ſubordinationem oſtendit? Si quis dixerit, *vt tecum viuã, & te amem, cũ hilaritate & gaudio*, an is conuictũ illum & amicitiã innuet, hilaritati & gaudio ſubordinari? potius contrarium: vt ſi ſubordinationem aliquam in his Apoſtoli verbis facias, melius, ex vi verborum, caſtitatem & pietatem tranquillitati vitæ ſubordines. Sed neutrum eſt. Rectè Barclaius; *tranquillitatem vitæ Politicæ gubernationi, pietatem & caſtitatem Chriſtianæ diſciplinæ aſcribens* Apoſtolus; non ſubiectionem aliquam, ſed finem vtriuſque poteſtatis aſſignat.

Nauarrum autem dicis, duplici authoritate S. Thomæ ſubnixum, *demonſtrare finem temporalis poteſtatis ſubordinari fini poteſtatis ſpiritualis*. Primus S. Thomæ locus eſt, lib. 3. de Regimine Principum cap. 12. Atqui tu lib. 5. de Rom. Pontif. Cap. 5. vltrò prodis illos de Regimin. Princip. libros, non eſſe S. Thomæ: & in Prolegomenis docuimus. (Num. 3.) non modo non S. Tho-

mæ, ſed inepti hominis eſſe, & prorſus abſurdi. Ignoſco Nauarro, ſi non excuſſerit illos libros prima nominis fronte deceptus. Tibi autem quis vel patruus indulgeat, illic non modò ſcribenti, ſed & probanti libros illos D. Thomæ non eſſe, hîc autem eoſdem S. Thomæ abſque notâ aut dubio aſcribēti? Hanc igitur ficti Thomæ auctoritatem poſſim omittere: nam quæ illius apud politos authoritas? libet tamen excutere. Quid ait? *Chriſti dominium ordinari ad ſalutem animæ, & ſpiritualia bona: licet à temporalibus non excludatur, eo modò, quò ad ſpiritualia ordinantur.* Imò verò Chriſti dominium, non eſt minus in temporalia, quàm in ſpiritualia. De eo Pater æternus per Pſalmiſtam; (Pſalm. 2.) *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, &c.* Et ipſe (Matth. 28.) *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Non igitur non excluditur modò à temporalibus, ſed ea directè includit. Sic & malè inſitiuus iſte Thomas dominium Chriſti artauit, & malè Nauarrus ex Chriſti dominio menſus eſt Pontificis poteſtatem.

Secundus apud Nauarrum Thomæ locus eſt (ex 2. 2. q. 40. art. 2. ad 3.) *Bella carnalia in populo fideli ſunt referenda ad ſpirituale bonum diuinum, cui Clerici deputantur: & ideò ad Clericos pertinet diſponere & inducere alios, ad bellandum bella iuſta.* Quis verò ſententiæ huius ſenſus, niſi bella carnalia, ſiue corporalia, inter Chriſtianos ſuſcipienda piè eſſe, & non ſimpliciter ad tranquillitatem huius vitæ, ſed ad Dei gloriam, meritumque bellantium referenda; Clericorum igitur eſſe, quibus ſalus animarum eſt commiſſa, vt Chriſtianos diſponant, hortentur, & inducant *ad bellandum bella iuſta?* Neque verò bella tantùm, ſed & actiones omnes à pijs Chriſtianis referri ad ſpiritualem finem par eſt. At hoc totum non ex proprio *belli* fine, aut Politicarum rerum; ſed ex intentione piorum Chriſtianorum: neque illa aliquorum intentio naturam rerum mutat, vt ideo bella omnia, reſque ciuiles poſſint dici pro fine habere æternam cœli metam. quod & ſatis prodit Thomas, hanc relationem duntaxat *in populo fideli* deſignans; cùm in infideli tamen, non modò bella eſſe, ſed & iuſta bella poſſint. Bella ergo carnalia cùm pertinent ad ſpi-

ritualem finem, non ideò pertinent, quòd ſint bella, ſed quòd ex intentione fidelis populi ad hunc finem referantur. Audi verò quid idem S. Thomas, de temporalis poteſtatis fine dicat, 1.2.q.98.art.1. *Eſt autem ſciendum, quod eſt alius finis legis humanæ, & alius legis diuinæ. Legis enim humanæ finis eſt temporalis tranquillitas ciuitatis: ad quem finem peruenit lex cohibendo exteriores actus, quantum ad illa mala, quæ poſſunt perturbare pacificum ſtatum ciuitatis. Finis autem legis diuinæ, eſt perducere hominem ad finem felicitatis æternæ.* Sed & mox addit *perfectionem* legis humanę in ea tranquillitate conſiſtere. *Et ideò*, inquit, *illud quod ſufficit ad perfectionem legis humanæ, vt ſcilicet peccata prohibeat, & pœnam apponat, &c.* Et alibi (1.2.q.99.art.2.) *Intentio*, inquit, *principalis legis humanæ eſt, vt faciat amicitiam hominum ad inuicem.*

§. 2.

AGGREDITVR *deinde Barclaius*, inquis, *ſecundum argumentum meum, quod erat huiuſmodi. Reges, & Pontifices, Clerici, & Laici, non faciunt duas Reſpublicas, ſed vnam, id eſt vnam Eccleſiam: ſumus enim vnum corpus. Rom.12. & 1.Corinth. 12. At in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia vnum ab alio: non autem rectè aſſeritur ſpiritualia pendere à temporalibus, ergo temporalia à ſpiritualibus pendent, illiſque ſubijciuntur. De hoc ſecundo argumento ita loquitur Barclaius.*

Secundum verò argumentum vſque adeò friuolum eſt, & fallax, vt nihil inſcitius dici, aut vitioſius colligi poſſit, quàm quod eo concluditur. Ecqua enim anus tam excors eſt, vt neſciat non valere hanc conſecutionem, ſunt membra vnius corporis, ergo vnum ab alio pendet? nam neque pes à pede, neque brachium à brachio, neque humerus ab humero pendet, ſed ab vno tertio.

Reſpondeo. Oblitus erat Barclaius, cùm hæc ſciberet, eorum, quæ paulò antè dixerat, neminem Bellarmino argutius argumenta proponere, neminem breuius, ſubtiliuſque cõcludere: iſta ſiquidem non benè cohærent: argumenta propoſita argutiſsimè, ſubtiliſsiméque concluſa, à qualibet excorde anu poſſe nullo labore diſſolui. Sed omitto Bar-

claij inconſtantiam, qui Bellarminum nunc laudibus euehit in cœlum, nunc conuicijs deprimit in abyſſum: parum enim Bellarmino eſt, vt à Barclaio iudicetur, aut ab alijs ei ſimilibus, qui Iudices eius legitimi non ſunt: omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti, & ab illo iuſtè verèque, ac ſine omni animi perturbatione iudicabimur. Quod ergo dixi, membra eiuſdem corporis eſſe connexa, & vnum pendere ab alio, de membris diuerſi generis intellexi, qualia ſunt, digitus, manus, brachium, humerus & caput: non de mēbris eiuſdem generis, qualia ſunt duæ manus, duo pedes, duo oculi, duæ aures: poteſtas enim Politica, & Eccleſiaſtica, de quibus loquebamur, diuerſi generis ſunt, vt notum eſt: & ſecundum ſubiectam materiam verba intelligenda ſunt: alioqui nulla eſſet tam certa demonſtratio, quæ calumniam pati non poſſet. Itaque poteſtas Regia, quæ in ſuo genere principalis eſt, ſi cum poteſtate Pontificia, *quæ etiam in ſuo genere principalis eſt, in vnum corpus coaleſcat, neceſſariò debet aut ſubeſſe, aut præeſſe, ne ſint in vno corpore duo capita: & cùm ſatis conſtet Pontificem eſſe caput Eccleſiæ vice Chriſti, apertè ſequitur, vt debeat Rex, aut non eſſe membrum huius corporis, aut Pontifici ſubeſſe; & eodem modo poteſtas* Politica, *quæ præcipuè reſidet in Rege, aut debet ſubiecta eſſe ſpirituali, quæ præcipuè reſidet in* Pontifice, *aut extra Eccleſiam remanere: quemadmodum non poteſt eſſe digitus in corpore qui non pendeat à manu; neque manus, quæ non pendeat à brachio, neque brachium, quod non pendeat ab humero; neque humerus qui non pendeat à capite. Quod autem Barclaius dicit paulò poſt, poteſtatem ſpiritualem & politicam eſſe veluti duos humeros in corpore, quorum neuter alteri ſubijcitur, ſed vterque ſubijcitur capiti Chriſto: non ſolùm eſt falſum, quia poteſtates illæ non ſunt eiuſdem generis, vt duobus humeris comparari poſſint, quo modo rectè cōparentur duobus humeris duæ Regiæ poteſtates: ſed etiam ad hæreſim pertinet, quæ hoc tempore maximè viget: quid enim hæretici huius temporis maiori conatu populis perſuadere conantur, quàm non eſſe ſummum Pontificem, caput viſibile corporis Eccleſiæ, cui omnes Chriſtiani, quantumuis magni, neceſſariò ſubijci debeant, ſi ſalui eſſe velint? Atqui hoc illis vltrò concedit Barclaius, qui tamen in toto libro Catholicum ſe facit. Itaque poteſtas ſpiritualis, & politica, non rectè comparantur duobus humeris, ſed vel ſpiritui & carni comparari debent,*

debent, vt facit Gregorius Nazianzenus in oratione ſæpe citata ad populum timore perculſum, & Præſidem iraſcentem: vel brachio & capiti, membris videlicet principalibus, quorum tamen vnum, quamuis in ſe valde potens & robuſtum, ab altero ſuperiore dirigi debeat, & gubernari.

Non oblitus eſt Barclaius ſui, qui neminē te ſubtilius aut argutius dixerat patrocinatum huic Pontificū cauſæ; licet iſtud quod hîc habes argumentum, & *friuolum* dicat, & cuius vitium nec excordem anum fallat. Nemo quidem te ſubtilius; nemo malam cauſam melius egit: ſed non eſt vt vbique in veritatē pugnanti ſubtilitas aut argutiæ ſufficiant. Multa ius ipſum tuentibus excidunt: quanto magis per ſophiſmata malè natam fucantibus cauſam? Denique, Bellarmine, vt laudes à Barclaio aſſignatæ tibi conſtent, non opus eſt vt tu ſubtiliter dixeris, ſed ſatis eſt, ſi nemo ſubtilius. Hoc autem argumento, quod iam carpit Barclaius (noli tibi adulari) nihil eſſet abſurdius, niſi interpretatione milli tuendo infelicius inueniſſes. Dicis Reges, & Pontifices, vnius Eccleſiæ membra eſſe, ideò vnos pendere ab aliis. Id ridet Barclaius, neq; enim hoc ſequi, vt ſi ſint vnius corporis mēbra, vnum ab alio pendeat: non pedem à pede pendere, non humerum ab humero, non læuam à dextera; ſed omnia vni capiti à quo pendeant eſſe cōnexa. Tu dicis, te intellexiſſe *de membris diuerſi generis, qualia ſunt digitus, manus, brachium, humerus, caput; non de membris eiuſdem generis, qualia ſunt duæ manus, duo pedes &c.* Quid autem? ergo in membris quæ non ſunt eiuſdem generis vnum pendet ab alio? Age tu verò; an pendet manus à pede, hepar à pulmonibus, lien ab humeris, à femoribus iecur? Nam in iis, quæ affers exemplis, pudēda fraude agis. neque enim à manu digitus, à brachio manus, ab humero brachia ideò pendent, quod vnius corporis membra ſint; ſed quòd ex naturæ ordine non poſſit eſſe digitus ſine manu; neque ſine lacerto manus, aut ſine humero poſſit lacertus conſiſtere. At verò pleraque corporis membra, etiam diuerſi generis, vnum ſine alio (puta oculus ſiue aure, ſine pede humerus, ſine femore naſus) rectè conſiſtunt. velut hæc de quibus agimus membra Reip.

Chriſtianæ, quæ non modò ſeparata poſſunt exiſtere, ſed & vt ipſe fateris, re ipſa extiterunt.

At, inquis, *cùm ſatis conſtet Pontificem eſſe caput Eccleſiæ vice Chriſti, apertè ſequitur, vt debeat Rex, aut non eſſe membrum huius corporis, aut Pontifici ſubeſſe.* Malas inſidias ſtruis in verbo. Pontifex caput eſt Eccleſiæ, id eſt Eccleſiaſticarum rerum, ſeu Chriſtianorum, quatenus Chriſtianorum, vt non poſſit eſſe Rex membrum eo modo ſumptæ Eccleſiæ, quin ſubſit Pontifici. neque negamus. At ſi per Eccleſiam, vtramque poteſtatem intelligis, quæ penes Chriſtianos eſt, Laicos, Clericoſque, vno fidei nexu iunctos, omnino aberras. Neque enim eſt Pontifex Politicarum rerum caput. & tu fruſtra, *poteſtas regia neceſſario debet, aut ſubeſſe, aut præeſſe, ne ſint in vno corpore duo capita.* Nam eo modo ſumpta Eccleſia pro Capite Chriſtum habet; pro præcipuis membris, Pontificem atque Regem: qui & ipſi alio reſpectu ſunt Capita, hîc ciuilium quidem rerum, ille verò ſpiritualis regiminis. Addo te medium (vt ſcholæ verbis vtar) iam mutare. Argumentum tuum erat, quòd defendendum hic ſuſcipis: ſunt membra vnius corporis, ergo vnum pendet ab alio. nunc autem ſic ex verborum tuorum vi procedit argumentum; membra pendent à capite. Pontifex eſt Eccleſiæ caput; ergo ab eo pendent Reges, qui ſunt membra Eccleſiæ. Quàm autem hæc diuerſa?

Dicis Barclaij ſententiam componentis has duas poteſtates duobus humeris Eccleſiæ, qui annectantur ſuo capiti Chriſto, *ad hæreſim pertinere*, qua nouatores hodie docent, *non eſſe ſummum Pontificem caput viſibile corporis Eccleſiæ*; addiſque, *hoc illis vltrò concedit Barclaius*: at mihi concedet ſancta veritas, vt te maledictis in Barclaium feruêre pronunciem, imò inuidiam & odium cōparare Eccleſiæ. Nā quis ex Proteſtātibus iſta legēs, non optima ratione concludat, Catholicos ex Bellarmini mente, dum dicunt Pontificem eſſe viſibile Eccleſiæ caput, & hoc de Catholicâ fide eſſe, nō intelligere de Eccleſiaſticis modò, ſed & Politicis rebus, vt vtrarumque rerum caput ſit atque rector? Quis ex ſapientibus huius mundi, quales heu in hæreticis multi! aut non illa Principibus deferat, aut quis Principum ſine indignatione

accipiat? Deſine ſic iraſci Barclaio, vt Eccleſiæ nocere non horreas. Neque enim Barclaio dubium vnquam, quin ſummus Pontifex Chriſti Vicarius, Eccleſiaſticarum rerum caput eſſet: neque vnquam fides Catholica docuit eum rerum ciuilium caput eſſe. Vnus Chriſtus, Bellarmine, & Pontificum Caput & Regum; ſummum inquam Caput Eccleſiæ. Vnde Auguſtinus (in ſerm. de remiſ. peccat. & refertur 1. q. 1. Can. *Vt euidenter*) excommunicatum hominem dicit eſſe *extra Eccleſiam, & extra corpus, cuius caput eſt Chriſtus.* Apage igitur cum ſimilitudine, quam vt antè docuimus, iniuriâ Nazianzeno aſcribis, hanc poteſtatem inſtar ſpiritus, illam corporis inſtar eſſe. Duo ſunt humeri, Bellarmine (quamuis quæque in ſuo genere caput ſit) cœleſti capiti, id eſt Chriſto, annexi. At, inquis, *poteſtates illæ non ſunt eiuſdem generis, vt duobus humeris comparari poßint.* Imo ambæ ſunt *poteſtates*, ac eatenus vnius generis, & quatenus *poteſtates*, duobus humeris conferuntur. quidni verò aptiſſimè duobus humeris? cùm iis nihil validius, nihil fortius, nihil capiti vicinius, in Rep. Chriſtiana? Nec intereſt, ſi ex humeris vnus alio fortior. In corpore quoque humano, dexter læuo præſtantior, nec tamen magis humerus, Bellarmine.

§. 3.

SED *Inſtat Barclaius*, inquis, *atque obiicit mihi mea ipſius ſcripta lib. 3. de Pontifice. cap. 19. vbi admitto Reges terræ non habere in terris iudicem, quantum ad res politicas pertinet: & contendit, me contraria loqui, cùm vno in loco doceo, Reges non habere iudicem in terris, quo ad res politicas: in alio loco admitto, Pontificem Iudicem eſſe Regum, vt etiam eos per ſententiam Regno priuare poßit.*

Reſpondeo. Innocentius tertius, in cap. Per Venerabilem, qui filij ſint legit. ſcribit, Reges in temporalibus non habere ſuperiorem: & tamen ipſe idem Othonem quartum Imperatorem depoſuit. Audeat ergo Barclaius Innocentium tanquam ſecum ipſum pugnantem arguere, & ego cum tanto Pontifice reprehendi non moleſte feram. Sed defenſio in promptu eſt: Reges enim non habent Iudicem in terris, quoad res politicas, ſiue in temporalibus, dum eorum regimen ita intra res politicas, & temporalia ſe con-

tinet, vt ſpiritualibus non officiat. *Præterea dicuntur Reges non habere iudicem in politicis, & temporalibus, quia non habent ſuper ſe Iudicem Politicum, ſiue temporalem, quamuis habeat Iudicem ſpiritualem, à quo dirigi & iudicari poſſunt etiam in temporalibus per ordinem ad ſpiritualia.*

Quod verò Barclaius addit, diſcrimen vocum, directè, & indirectè, ad formam, & modum pertinere, non ad vim, & effectum iudicij: iam ſuprà refutatum eſt in Capite duodecimo, vbi de his vocibus ex propoſito diſputauimus.

Iam antea eodem argumento Innocentij Ottonem abdicantis vſus es, & à nobis reſponſum eſt (Cap. 2. §. 7.) quàm autem fruſtra ſcribas, dici *Reges non habere Iudicem in Politicis, & temporalibus,* quia *non habent ſuper ſe Iudicem Politicum, ſiue temporalem, quamuis habeant Iudicem ſpiritualem, à quo dirigi & iudicari poßint, etiam in temporalibus, per ordinem ad ſpiritualia;* ſat diſſeruimus ſuprà. (Cap. 12. §. 2.) ſed & de diſcrimine vocum directè & indirectè multa (Cap. 12. §. 3.) Vellem tamen exſcripſiſſes Barclaij verba, quibus hîc grauiter de vocibus illis dicit: quæ tu omnino apud Barclaium, Lector, vide.

§. 4.

R*ESTAT argumentum meum tertium*, inquis, *quod tale erat: ſi temporalis adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrationis, etiam cum detrimento temporalis boni, ergo ſignum eſt, ſubiectam eſſe temporalem poteſtatem ſpirituali. Huic argumento duobus modis Barclaius occurrit: primùm enim notat, quòd cùm rem demonſtrandam ſuſceperim, ſignum tantùm protulerim; deinde negat conſecutionem argumenti; nam ex eo quòd tenetur Princeps temporalis mutare formam regiminis, ſi per eam bonum ſpirituale impediatur: dicit Barclaius ſequi, ſpiritualia eſſe digniora temporalibus, non autem poteſtatem temporalem ſpirituali eſſe ſubiectam.*

Reſpondeo. Non eſt nouum, neque inſolitum, poſt demonſtrationes adferre quoque argumenta à ſigno. Quod autem attinet ad conſecutionem, fallitur Barclaius. Nam ex illo antecedente. Tenetur Princeps

Politicus mutare adminiſtrationem ſuam, ſi obſit bono ſpirituali, non ſequitur abſolutè, ergo bonum ſpirituale eſt nobilius, ac dignius temporali: ſed ſequitur, ergo ad bonum ſpirituale ordinatur, vt ad ſuum finem, bonum temporale; ac per hoc poteſtas temporalis ſubiecta eſt poteſtati ſpirituali: neceſſitas enim mutandi adminiſtrationem in eo caſu non oritur ex dignitate, vel nobilitate boni ſpiritualis praciſè: ſed ex ſubordinatione vnius ad alterum: quod perſpicue oſtendi in meo lib. 5. de Pontifice, cap. 7. in explicatione huius argumenti tertij, ad quæ Barclaius nihil reſpondit.

Ais igitur, *non eſſe nouum, neque inſolitum, poſt demonſtrationes afferre quoque argumenta à ſigno.* At repono, te nullam inter tot argumenta demonſtrationem attuliſſe; ſed dialecticos vbique ſyllogiſmos, quos ne in priuatorum quidem cauſa, multò minus in publica Regum, æquus iudex admiſerit: vt rectè Barclaius, Cap. 12. §. vlt. cui quàm egregia calliditate reſponſum ſit, ibi, vel vt rideas, Lector, vide.

At dicis hic Barclaium falli: *neceſſitas enim,* inquis, *mutandi adminiſtrationem Politicam,* ſi obſit bono ſpirituali, *non oritur ex dignitate, vel nobilitate boni ſpiritualis praciſè, ſed ex ſubordinatione vnius ad alterum.* Non fallitur Barclaius. Neceſſitas enim illa inde oritur, quòd impedire bonum ſpirituale ſit peccatum; nec alia neceſſitas eiuſmodi Principi Politico, quàm aut mutare formam regiminis bono ſpirituali nocentem, aut peccare: id eſt, hæc infima ac terrena contemnere; aut hæc ſumma & æterna amittere. Par eſt igitur, vt ignobilibus præponantur nobilia, obſcuris illuſtria: quod niſi Rex faxit, non temporaliter quidem punietur à Papa, cuius poteſtati non ſubordinatus eſt, ſed à Numine, cui ſubordinata omnia, ſubditi omnes homines, flagitia cuncta inuiſa. Eſt inquam eadem neceſſitas quam hominibus quibuſcunque res ipſa imponit; nempe vt ſi ſaluti velint conſulere, recedant à peccato. quia cœleſte Regnum, & æterna animæ bona, pro ſordidis & ignobilibus peccatis amittenda ſunt, aut eorum contemptione quærenda.

Sed, vt ſoles, tui argumenti verba mutas. Scripſeras: *tenetur Princeps Politicus mutare illum modum adminiſtrationis, &c.* iam vt

Barclaio reſpondeas, *neceſſitatū*, verbū adiungis. quaſi quæ tenemur facere, ad ea ſemper *neceſſitate* adigamur. niſi iuſtitiæ & conſcientiæ *neceſsitatem* intelligis, quæ vt ſponte fatemur, eiuſmodi Reges vrget. Rectè ergo Barclaius: tenetur Rex eiuſmodi adminiſtrationem immutare, non quòd Politica adminiſtratio Eccleſiaſticæ ſubordinata ſit, ſic vt ab ea ad hanc mutationem adigi poſſit; ſed quòd ſpirituale bonum ſit temporali nobilius, atque præſtantius, & ſi ambo confligant, concedere temporale ſpirituali debeat; momentanea ſcilicet gloria, ac vtilitas, æternæ vtilitati, gloriæque. Paucis. Princeps eiuſmodi adminiſtrationis formam tenetur immutare, ex officio ſuo, quatenus Chriſtianus eſt; non ex poteſtate, quam in eius temporalia Eccleſia Pontifexque exerceat. Ais tamen; *neceſſitas mutandi adminiſtrationem in eo caſu non oritur ex dignitate vel nobilitate boni ſpiritualis præciſè; ſed ex ſubordinatione vnius ad alterum: quod perſpicue oſtendi in meo libro 5. de Pontif. cap. 7. in explicatione huius argumenti tertij, ad quæ Barclaius nihil reſpondit.* Nihil quidem ad illa nominatim, vtpote leuia, & ex iis quæ iam ſcripſerat abſoluta. Sed ne aliquid iactes omiſſum, ecce illa quæ à Barclaio dicis intacta.

Neque ſatisfaceret, inquis, *(lib. 5. de Pontif. cap. 7.) qui reſponderet teneri Principem illum ad mutandam rationem ſuæ adminiſtrationis, non propter ſubordinationem ad ſpiritualem poteſtatem, ſed ſolùm propter ordinem charitatis, quo tenemur anteponere maiora bona minoribus. Nam propter ordinem charitatis non tenetur vna Reſpublica pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſpublica nobilior. Et vnus priuatus, qui tenetur dare omnia ſua bona pro conſeruatione ſuæ Reipublicæ, non tenetur tamen ſimiliter facere propter Rempublicam alienam, quamuis nobiliorem. Cùm ergo teneatur Reſpublica temporalis pati detrimentum propter ſpiritualem, ſignum eſt, eas non eſſe duas diuerſas, ſed vnius, & eiuſdem partes, & vnam alteri ſubiectam.*

Neque etiam valet, ſi quis dicat Principem temporalem teneri pati detrimentum pro bono ſpirituali, non propter ſubiectionē ad Remp. ſpiritualem, ſed quia alioqui noceret ſuis ſubditis, quibus malum eſt amittere ſpiritualia pro temporalibus. Nam etiamſi non ſubditi, ſed homines al-

terius regni patiantur notabile damnum in ſpiritualibus propter adminiſtrationem temporalis alicuius Regis Chriſtiani, tenetur ille mutare ſuum modum adminiſtrandi: cuius rei nulla alia ratio reddi poteſt, niſi quia ſunt eiuſdē corporis mēbra, & vnū alteri ſubiectū. Ecce, ſcilicet, quæ omiſit Barclaius. Ad hæc ego, primùm dico te non certum argumentum, ſed ſignum inuenire. *ſignum eſt eas non eſſe duas &c.* quā argumentandi rationem, iam à te hoc ipſo §. vſurpatā, Barclaius ritè explofit; Deinde nihil te aliud concludere, quàm ſpiritualem & temporalem pōteſtatem eſſe eiuſdem corporis membra, quod Barclaius ſat concedit. Nám quæ addis, *& vnam alteri ſubiectam*, moxque, *& vnum alteri ſubiectum*, non ex iſtis deducis rationibus, ſed ex conſequentia, quam paulò antè poſueras, quamque nos apertiſſimâ ratione damnauimus, nempe *in omni corpore membra eſſe connexa & dependentia vnum ab altero.* Quaſi dicas, hîc probo non eſſe duas Reſpublicas, ſed vnam: atqui paulò antè probaui, in omni Repub. ac corpore vnum pendere ab alio. Imò Barclaius paulò antè probauit, hoc ſophiſmate capi vix poſſe vel anum excordem. Iam & ſingula excutiamus. *Propter ordinem Charitatis*, inquis, *non tenetur vna Reſp. pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſp. nobilior.* Ergo (infers) Principes, qui mutare tenentur ſuæ adminiſtrationis rationem, cùm illa bono ſpirituali obeſt, non ad illud tenentur propter ordinem charitatis, ſed propter aliam rationem, puta, propter ſubordinationem, & ſubiectionem temporalis poteſtatis ad ſpiritualem.

Duplex hîc error. Primus, quòd argumentum facias à duabus Rebuſpublicis inter ſe diuiſis, ad vnam Remp. Chriſtianam, nec intereſt quòd Reſpublica Chriſtiana duas Reſpublicas, ſiue poteſtates, Ciuilem & Eccleſiaſticam, contineat; Nam hîc agis de Rep. Chriſtiana, quatenus vna eſt Reſpublica; imò vnam eſſe Remp. conaris ijs omnibus argumentis deducere. ais enim. *Secundo Reges & Pontifices, Clerici & laici non faciunt duas Reſp. ſed vnam, id eſt vnam Eccleſiam &c.* Iamque concludis, ciuilem, & ſpiritualem Remp. *non eſſe duas diuerſas, ſed vnius & eiuſdem partes.* Abſurdè igitur argumentū hîc ſumis à duabus Rebuſpub. inter

ſe diuiſis, quid nempe in aliam vna poſſit, ad poteſtates quæ in Rep. Chriſtiana vnam Remp. conſtituunt, & quas hîc reſpicis eo modo, quo conſtituunt illam vnam Rempublicam. Si igitur ſic concedam. *Non tenetur vna Reſpublica pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſpublica nobilior.* Eſto: quid infers? *Atqui tenetur Reſpublica ciuilis Chriſtiana pati detrimentum, ne detrimentum patiatur Eccleſiaſtica.* Et hoc habeas. Quid cõcludes; niſi, ergo ciuilis Reſpublica & ſpiritualis, non ſunt propriè in Eccleſia duæ Reſpublicæ, ſed ob vnius fidei nexum, & mutuæ charitatis, vnam Rempublicam & Eccleſiam faciunt? Quid hoc in nos? At ſi addis; & ciuilis poteſtas Eccleſiaſticæ ſubijcitur, nego illud, ex tuo argumento, vel per ſomnium colligi poſſe. Sed & longè diuerſum, quid teneatur vna Reſp. pro alia omninò à ſe diuiſa facere, & quid vna Reſpublica pro alia, quæ ſecum ita coniuncta ſit, vt ambæ vnam Rempublicam conſtituant.

Erras inquam, quod duas Reſpublicas ita diſtinctas vt ambæ vnam totalem non componant, Ciuili & Eccleſiaſticæ conferas, quæ componunt Rempublicam Chriſtianam, eo modo conſideratam, quo tu illam hîc proponis. Nam quòd Hiſpanus non teneatur ciuile damnum pati cauſâ Gallorum, eſt quod in Rep. omninò diſtinſtâ ſit. At verò quòd Princeps Politicus teneatur damnum pati potius, quàm ſpirituale bonum lædere, eſt quòd ipſe ſpiritualis Reip. ciuis ſit, quam ſi lædat, ſpiritualiter nocebit ſuę Reip. vt noceret tẽporaliter, ſi tẽporalẽ læderet poteſtatem. Nihil igitur ad rem exemplum quod de priuato affers, *qui tenetur dare omnia ſua bona pro conſeruatione ſuæ Reip. non tenetur tamen ſimiliter facere propter Remp. alienam.* non eſt enim Reſp. ſpiritualis Principi Chriſtiano aliena. Ciuis illius eſt, & cùm illa vbiq; terrarum diffuſa ſit, vbiq; eam tenetur protegere, illi certè non nocere. Vnde vltimum ex tuis argumentis prorſus ruit. Nam cùm Princeps politicus mutat adminiſtrationis ſuæ formam, nocentem ſpirituali bono alterius Reip. Politicæ, non ad hoc in alienæ Reip. tenetur gratiam, ſed in ſuæ; in gratiam, inquam, Reip. Chriſtianæ, cuius ciuis eſt, & quæ vbique ſparſa, non huius illiuſque Regis finibus, non gentium terminis, non

nis, non montium clauſtris, non marium ſpatiis continetur.

Secundus error eſt, in his verbis, *ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſp. nobilior*. Atqui hîc de ſimili detrimento non agitur. Pone Principem politicum ita adminiſtrare Imperium, vt ſpirituali bono obſit: an dicetur Princeps ille ſi mutet hanc adminiſtrationis formam, paſſurus ſimile detrimentum, ei quod patietur bonum ſpirituale, ſi non mutet? Certè nuſquam. Principi fortaſſe aliquid aut de ſecuritate, aut de humana felicitate decedet. at quid hoc ſi componas ad ſpiritualis boni damnum: quod in animæ, in æternæ ſalutis vergit incommodum? Quin & hîc ſcribis, *non teneri vnam Remp. pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſp. etiam nobilior.* Addis tamen poſt aliquot lineas, Principem teneri ad mutationem regiminis, quod inferat ſpirituale damnum hominibus ſub alio Principe, aut Republica conſtitutis. Non eſt ergo ex tua ſententiâ ſimile damnum mutare formam regiminis, etiam cum boni temporalis detrimẽto, & pati detrimentũ ſpiritualis boni. Quid tu hîc igitur cum particula, *ſimile*? qua ſublata negarem abſolutè quod dicis, *propter ordinem Charitatis non teneri vnam Remp. pati detrimentum, ne detrimentum patiatur alia Reſpublica.* Negarem, inquam, ſi ſummum ſit, & vt dicam infinitum detrimentum (vt nempe eſt in ſpiritualis boni damno) quod alio omninò leuiori, puta aliquo temporali diſpendio, vna Reſpublica ab alia poſſit arcere.

Nihil igitur habes, niſi quod initio diximus, teneri Principem ad mutandam eiuſmodi Reip. formam, ratione peccati: quia nempe vbi humana vtilitas cum peccato coniuncta eſt, ex omni charitatis genere, quæ ſcilicet Deum reſpicit, quæ nos, quæ proximum, reijcienda ſtatim, nec pro vtilitate habenda, ſed damno. Non inquam quod poteſtati ſpirituali vt commiſſa eſt Papæ, ſubordinetur temporalis, vt Regibus commiſſa eſt; ſed propter excellentiam ſpiritualis boni, criminiſque fœditatem, quod in eo eſt, ſi acceptâ à Deo potentiâ Rex vtatur in Deum, humanis legibus in cæleſtem cultum pugnet, ſic in terris viuere ſuos velit, ne viuere poſſint in cælis.

CAPVT XV.

Barclaium nihil detrahere exemptioni Clericorum. Quo modo Clerici ſubiecti ſint legibus Politicis. In veteri teſtamento Rex quomodo maior Pontifice. Soluta in eam rem Bellarmini argumenta. Quo iure Salomon Abiatharem de Pontificali faſtigio deiecerit. Priuilegia exemptionis Clericorum à Politicis Principibus promanaſſe.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Refutatur digreßio Barclaij.

IN *capite quintodecimo*, inquis, *Barclaius non contentus ijs quæ dixerat in reſponſione ad primam rationem meam: antequam tranſeat ad ſecundam examinandam, & refellendam, iterum repetit ſententiam ſuam de poteſtate Eccleſiaſtica, & politica, quod videlicet, Principes temporales ſubiecti eſſe debeant Epiſcopis, quoad ſpiritualia, & contrà Epiſcopi ſubiecti eſſe debeant Principibus, quoad temporalia: & quemadmodum Epiſcopi cogere poſſunt ſpiritualibus pœnis Principes temporales ad obediendum in ijs, quæ ad animam pertinent: ſic poſſunt Principes temporales cogere Epiſcopos corporalibus pœnis ad obediendum in iis quæ pertinent ad temporalia, modò fidei Catholicæ, & bonis moribus non ſint contraria. Excipit tamen Summum Pontificem, quem dicit non eſſe ſubiectum vlli Principi temporali, quoniam ipſe quoque eſt Princeps ſupremus temporalis in prouincijs ditionis Eccleſiaſticæ. In ſummà tollit Barclaius de medio omnẽ exemptionem Eccleſiaſticorum à poteſtate* Principum *ſecularium. Ac primùm ad hanc ſententiam ſtabiliẽdam producit teſtimonium Franciſci Romuli in reſponſione ad certa capita Apologiæ &c. qui diſertis verbis*

affirmat, Epiſcopos Regibus in temporalibus rebus, & Reges Epiſcopis in rebus ſpiritualibus debere eſſe ſubiectos. Sed facilis eſt reſponſio. Loquitur enim Franciſcus Romulus eo loco, de ſubiectione, quam habent Epiſcopi, & reliqui Clerici, ad obſeruandas leges politicas, & non perturbandum ordinem politicum à Regibus conſtitutum: vt etiam docent Gelaſius, & Nicolaus Pontifex, ille in Epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorem, hic in Epiſtola ad Imperatorem Michaelem, quos eo loco Franciſcus Romulus allegauit. Sed hinc non ſequitur, poſſe cogi Epiſcopum à Rege ad obediendum, vel puniri, ſi non obediat, cùm Rex nullam habeat in Epiſcopos, vel Clericos poteſtatem, quod apertiſſimè legitur in Concilio Conſtantienſi. Seſſ. 31.

Nondum à te quicquam indignius, Scribis, Barclaium *tollere de medio omnem exemptionem Clericorum à poteſtate Principum ſecularium:* Si intelligis, eum velle priuilegia cuncta euerti, quæ Clericis contulêre benefici Reges; Barclaio omnino imponis, qui etiam de Clericorum exemptione & priuilegijs fusè: quorum illud potiſſimùm, *ne trahantur ad tribunal ſeculare.* At ſi dicis, his priuilegijs, ex Barclaij ſententia, nuſquam factum, vt Clerici de Principum ſubiectione exirent, id eſt, non eſſent amplius in Principum ſubditis numerandi, à mente Barclaij non aberras, qui nil aliud, quàm quod ipſi Clerici in Franciâ, Hiſpaniâ, & cæteris benè cõſtitutis Imperiis, non auſint diffiteri. Dicis porrò ſimpliciter & inuidiosè, ſcripſiſſe Barclaiũ, poſſe à Principibus Epiſcopos *corporalibus pœnis*, cogi; quod & verũ, & falſum, cũ diſtinctione ſit, vt infra diſputandum. Non igitur tollit Barclaius, *de medio omnem exemptionem Eccleſiaſticorum*, Imò aliquot paginis eorum priuilegia, & priuilegiorum originem prolixus exponit, & apertiſſimè (Cap. 32.) *Atque hæc ego quidem*, inquit, *non eo animo & conſilio, vt priuilegia Clericorum exagitem, aut quòd ea illis inuideam, vel detrahi cupiam. Sciunt qui me norunt, quo ſemper loco Eccleſiaſticos homines habuerim, habeamque. Sacerdotes Dei, vt parentes veneror, omnique honore dignos cenſeo, &c.* Produxit Barclaius, in Reſp. ad præc. cap. Apol. Romuli verba id eſt tua ibi dicis, (p. 114.) *Epiſcopi Regibus in tẽporalibus rebus, & Reges Epiſcopis in ſpiritualibus, ſubiecti eſſe debebunt.* At, inquis, *non hinc ſequi-*

tur poſſe cogi Epiſcopum à Rege ad obediendum, &c. Cur non ſequitur? nunquid ſubiectus & præfectus ſunt relata? At quàm fruſtrà præficitur, qui ſubiectos nec corrigere, nec poteſt vlciſci? ſcribis ipſe, Cap. 13. §. 2. *Omnis ſuperior poteſt imperare inferiori ſuo*; Imò (ead. pag. 114.) Romulus iſte addit, inde fieri vt Pontifex *Nullam ſupra ſe poteſtatem in terris habeat*, quia, *non modo ſummus eſt Princeps Eccleſiaſticus, ſed eſt quoque in ſuis prouincijs Princeps temporalis.* Epiſcopi igitur, qui ſub Regibus viuunt, ex Franciſci Romuli ſententiâ in temporalibus ſuperiorem agnóſcunt, & habent ſupra ſe poteſtatem in terris. Quomodo autē illa poteſtas Regum ſit ſupra Epiſcopos, niſi Epiſcopi ſub illa ſint? quo modo, inquam, Reges Epiſcopos ſub ſe habebunt, ſi illis imperare nón poſſunt, & eo iure vti quod eſt, *ſuperioru ad inferiorem*? Et hoc ipſum eſt, quod Gelaſius & Nicolaus Pontifices voluerunt, hic ad Anaſtaſium, ille ad Michaëlem ſcribens; de quibus nos ſuprà (Cap. 2.) Nec aliquid cōtrarium aut in Conſtantienſi Concilio, aut alio vllo, vt docendum Cap. 34. & ibi quidem, §. 8. de Conſtantienſi nominatim.

§. 2.

SECVNDO *producit*, inquis, *teſtimonium ipſius Bellarmini ex lib. de Clericis, cap. 28. Vbi docet, Clericos, vt ciues, eſſe partes & membra Reip. politicæ, ac per hoc obligari ad leges politicas obſeruandas: ſed quoniam idem Bellarminus in eodem loco, excipit poteſtatem coactiuam à qua liberos eſſe dicit Clericos: Barclaius reclamat, ac dicit, Verius eſt clericos ad obſequium legum, vbi cauſa poſtulat, à temporali Iudice cogi poſſe, vt nec in ea re exemptionis ſuæ beneficio gaudeant, quod ab Imperatorum, & Principum legibus eos accepiſſe ſatis conſtat; fruſtra enim legum auxilium inuocat, qui contra eas committit.*

At hic Barclaius more ſuo contra ſententiam Catholicorum omnium loquitur: quamuis enim diſputent Theologi, & Canoniſtæ, de iure exemptionis, tamen eſſe Clericos aliquo iure exemptos, & non poſſe cogi à laica poteſtate, omnes docent. Vtrum autem verius ſit exiſtimandum, quod vnus an quod vniuerſitas docet, aliis iudicandum relinquo: ſed de

hac re inferius plura dicemus, & multa etiam in lib. de Clericis diximus.

At hic Bellarminus, *ſuo more*, Barclaio iniuriam facit, nihil contra Catholicorum loquenti ſententiam. Non negat *eſſe Clericos aliquo iure exemptos.* Sed & an, & quomodo poſſint *cogi à laicâ poteſtate*, ſatis infrâ, (Cap. 32. & 33. Tu verò authoritatem tuã dilue, quam hîc profert Barclaius, ex lib. de Clericis, cap. 28. *Non ſunt exempti Clerici vllo modo*, inquis, *ab obligatione legum ciuilium, quæ non repugnant ſacris Canonibus, vel officio Clericali.* Atqui ſanctio, ſiue mulcta, atque pœna, quæ in legem committentibus præſcribitur, eſt pars legis. *Legum eas partes, quibus pœnas conſtituimus aduerſus eos qui contra leges fecerint, ſanctiones vocamus.* Leg. Sanctio legum, D. De pœnis. Inſtit. de rer. diuiſ. §. *ſanctæ quoque res.* Ergo nullo modo Clerici ab obligatione eiuſmodi pœnæ exempti ſunt. Non directiuè, inquam, tantùm, ſed & coactiuè ſubiacent, aut reuera exempti ſunt à legibus, cùm ipſa coactio, atque pœna pars legis ſit. Sed videndum à quibus cogi poſſint. Principum priuilegia illos ad Eccleſiaſtica remittunt iudicia. Ibi ergo & accuſari debent, & plecti. Quod ſi facere Eccleſiaſticum iudicium cum legum detrimento neglexerit, tum ſæcularium Iudicum eſt videre, ne quid detrimenti Reipub. inde naſcatur. Nec obſtabunt priuilegia; cùm neque Principum mens fuerit, vt illis ſollicitetur ac turbetur imperij quies, & vt optimè ex Iuriſconſulto Barclaius, *fruſtra legum auxilium inuocet, qui contra eas committit.* Omni igitur modo, coactiuè obſeruandæ Clericis leges: primùm quod nec à legibus, vt fateris, ſoluti ſint; pars verò legis ſit, ipſa in delinquentes pœna: tum quòd cogat conſcientia: deinde quòd apud ſuos iudices, id eſt Eccleſiaſticos, vlciſcendi, aut per eos denique qui ipſis eiuſmodi iudices aſſignarunt.

Sed & tu etiam (ibidem de Clericis) *Clerici præterquam quòd Clerici ſunt, ſunt etiam ciues & partes quædam Reip. politicæ*: & rectè Barclaius. *in conuentibus publicis Clerici de temporalibus negotiis conſulturi, primo poſt Principem loco conſidunt.* Si ſunt partes Reip. politicæ, non quæſo ſubiacebunt illi Principi, cui ſe tota ſubiecit Reſpublica? aut ſi in totum temporalem ſubiectionem ab-

nuunt, cur de temporalibus conſulturi ſedeant,& quidem primo poſt Principem loco? Sed de his mox fuſius.

§. 3.

TERTIO *Barclaius producit*, inquis, *teſtimonium S. Gregorij, in epiſtola 15. lib. 4. vbi S. Gregorius ad Mauritium ſcribens, ſic loquitur: Sacerdotibus non ex terrena poteſtate Dominus noſter citius indignetur; ſed excellenti conſideratione propter eum cuius ſerui ſunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat.*

Dominetur nimirum, addit Barclaius, quatenus ciues ſunt, & partes Reip. reuerentiam impendat quà Dei ſacerdotes, & Patres *ſpirituales, quibus ipſe Imperator, vt Eccleſiæ filius, ſubijcitur.*

Reſpondeo. Poſſent verba S. Gregorij in eum ſenſum exponi, vt ſignificare voluerit, Imperatorem dominari poſſe Sacerdotibus, conſtituendo leges politicas, quas ipſi quoque vi rationis, ſed non vi legis, obſeruare tenentur; ſed eis reuerentiam illam impendere debere, vt non eos ipſe puniat, ſi leges non ſeruent, ſed Prælatis ipſorum puniendos relinquat. Sed quoniam ex ipſo Gregorio in Commentario Pſal. 101. didicimus, Mauritium Tyrannicè imperaſſe in vltimis Imperij ſui annis, ac potiſſimum in Sacerdotes ſæuire cœpiſſe: mirum non eſt, ſi S. Gregorius ita loquatur, vt iugum Tyrannicum ſi auferre non poterat, mitigare ſaltem, & moderari niteretur.

Quàm iniquè S. Gregorij detorqueas mentem, iam à nobis fusè dictum (*Cap. 3. §. 17.*) Ibi habebit lector, quo ſenſu Imperatorem & dominum ſuum vocet, & dicat Sacerdotibus dominari. Neque referri ad Mauritij tyrannidem poſſunt hæc verba, cùm apertè alibi dicat (lib. 2. epiſt. 64.) hunc in Sacerdotes dominatum Imperatori eſſe à Chriſto conceſſum.

Sed cogis me redire ad ſuperioris paragraphi diſputationem. ais enim, *Sacerdotes leges Politicas vi rationis, ſed non vi legis obſeruare tenentur.* Age porrò, quid per *vim rationis* intelligis? an illud, vt ſi lex ex præcepto rationis ſtatuta ſit, illi rationi, non legi, Clericus obtemperet; ſiue vt rem à lege ſancitam obſeruet, nō quòd lex, ſed ratio id iubeat. At omitto Politicas igitur leges cuiuſuis

Clerici iudicio excutiendas eſſe, vt eaſdem hi iuſtas credere; iniuſtas illi poſſint. Cuiuſuis, inquam, Clerici; neq; enim publico Eccleſiæ examine omnes leges Politicæ expenduntur. Illud, inquam, omitto; ſed quid de adiaphoris dicas? quales frequentiſſimè in Politicis leges; eas nulla commendat ratio, niſi quod leges ſint; ergo ad eas nec vi rationis tenebitur Clericus, nec vi legis. & falsũ hoc caſu quod antè dixiſti, *non ſunt exempti Clerici vllo modo ab obligatione legum ciuilium.* Sin autem per *vim rationis* intelligis, quòd ſit rationi conſentaneum, ne quis in leges committat à Politico Principe cõſtitutas, tunc vis eadem Clericos, quæ Laicos, ad leges aſtringet: Nam & Laici non alia ratione ſunt legibus obnoxij, quàm quod leges ſint latæ à ciuili magiſtratu, in quas peccare nulla ratio patiatur. quod autem ex ea vi rationis nec impunè in leges Clerici peccent, ſuperiori §. eſt à nobis diſputatum.

§. 4.

QVARTO producit, inquis, *teſtimonium Scripturæ lib. 3. Reg. Cap. 2. vbi Salomon Rex Sacerdotem Abiatharem reũ mortis pronunciauit, quòd coniuranti Adoniæ conſenſiſſet: & reiecit eum, ne ſacerdotio fungeretur.*

Reſponſio. Non eſt improbabile in teſtamento veteri Regem abſolutè maiorem fuiſſe Pontifice; tum quòd ita doceat S. Thomas in lib. 1. de Regimine Principum, cap. 14. tùm quod in teſtamento veteri promiſſiones eſſent temporales, & ſacrificia carnalia; ſed quoniam probabilius eſt, in ipſo etiam teſtamento veteri, maiorem fuiſſe Pontificem *Rege, vt oſtendimus lib. 2. de Pontif. cap. 29. ideò perſiſtimus in ea reſponſione, quam in eo loco ſcripſimus, Salomonem non vt Regem; ſed vt* Prophe*tam diuino inſtinctu iudicaſſe Abiatharem mortis reum, & ei ſacerdotium abrogaſſe, aliumque ei ſubſtituiſſe. Nam quod in Scriptura* 3. Reg. 2. *legimus, Vt impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo: ratio eſt, cur Salomon hoc fecerit. At inquit, Barclaius, illud, Vt impleretur ſermo* Domini*, nihil aliud ſignificat, niſi tunc impletum fuiſſe, quod Dominus prædixerat futurum, quemadmodum Math.*

27. cùm dicitur, impios milites diuiſiſſe inter ſe veſtimenta Chriſti, vt impleretur illud Pſalmi, Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea.

Reſpondeo. Illud, vt impleretur verbum Domini, aliquando ſignificat ſolùm, illud fuiſſe prædictum, & poſtea impletum, vt in loco allegato ab Aduerſario. Aliquando ſignificat id factum eſſe eo animo, eaque intentione, vt obedientia præſtaretur Deo, qui voluit per eum id fieri, vt lib. 4. Reg. cap. 9. Iehu iuſſit, Ioram Regem occiſum proijci de curru in agrum Iezrael, vt impleretur verbum Domini, quod locutus fuerat per Eliam Prophetam. Tolle, inquit, eum, & proijce de curru in terram, iuxta verbum Domini. Quod autem locus allatus ex lib. 3. Reg. cap. 2. debeat intelligi hoc ſecundo modo, probari poteſt ex voce Hæbraica: nam vbi nos habemus in textu Latino, ejecit ergo Salomon Abiathar, vt non eſſet Sacerdos Domini, vt impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo: in Hebræo eſt verbum actiuæ ſignificationis לְמַלֵּא ad implendum, ſiue vt ipſe impleret ſermonem Domini. Quare verba textus Latini debent ſic intelligi, vt impleretur, ſupple, ab ipſo Salomone ſermo Domini, &c. Adde, quòd ex ſententiâ Barclaij, Rex non poteſt punire ſacerdotem pœna ſpirituali, neque miſcere ſe in negotijs ſpiritualibus, ſed ſolùm in temporalibus. Salomon autem priuauit Abiathar munere ſacerdotali, & alium eius loco ſubſtituit, ergo vel exceſſit modum poteſtatis ſuæ, vel hoc fecit non vt Rex, ſed vt Propheta ex peculiari inſtinctu Dei, vt nos ſupra diximus. Denique ſi hæc Lectori non ſatisfaciant, dicere poſſumus in Scriptura Sacra narrari factum Salomonis, ſed non definiri, iurene an iniuriâ id fecerit: quemadmodum etiam in eo loco narratur cædes Adoniæ fratris Salomonis, iuſſu eiuſdem Solomonis patrata, ob id quòd Adonias petierit ſibi dari in vxorem Abiſag Sunamitidem: quòd rectène, an ſecus factum fuerit, diſputari poteſt. Itaque non benè colligeret, qui diceret, Rex Salomon priuauit Sacerdotem functione ſua, & occidit fratrem ſuum, quia petierat in vxorem illam puellam, quæ fuerat ancilla patris ſui: ergo poſſunt Reges priuare functione ſuâ Sacerdotes, aliosque in eorum locum ſubſtituere: Et poſſunt fratres ſuos interficere, ſi ſpecioſam aliquam puellam, quam Rex ipſe fortaſsè amat, ſibi dari poſtulent in vxorem. Iſte, inquam, non benè colligeret, quia Reges multa ſæpe faciunt ex poteſtate, non ex iuſtitia: & videndum eſt non tam quid poſſint, quàm quid debeant, ſiuè quid iure poſſint: non enim verum eſt,

quod

quod Imperatori Antonino Caracallæ dictum fuit, Regibus quod libet licet.

Ais igitur, ideò forſan Pontifices in veteri teſtamento inferiores Regibus extitiſſe; quod promiſſiones eſſent temporales, & ſacrificia carnalia. Quid tu? an omnes tũc promiſſiones tẽporales? Imo promittebatur Chriſtus, ſalus, cœlum, redemptio? quid enumerem loca Scripturæ, in lege, in Prophetis, vbi promiſſiones illæ nequaquam temporales? quæ illa ad Abraham promiſſio? (Geneſ. 12.) *in te benedicentur vniuerſæ cognationes terræ.* Quid vaticinium Iacob (Geneſ. 49.) *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentiũ.* Quid Dauid? Quid Iſaias? quid quod nemo ſaluus eſſe potuit, niſi in venturi Chriſti fide? Quid quod Chriſtus, (Ioan. 5.) dixit, *ſi crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi, de me enim ille ſcripſit?* Quod ſi pinguis ille populus, & plerumque terrenis commodis felicitatem admetiens, non vbique ad hæc arcana ſubuehebat animum. At certè Pontifices, Scribæ, Prophetæ, mentem vltra hæc ima, & oculis nota, mittebant.

At, inquies, Authores ſunt, qui promiſſiones Iudaicæ legis tẽporales fuiſſe teſtentur. Hîc de promiſſione diſtinguẽdum. Lex atque fides Iudaica, diuina prorſus erat, quandoquidem à Deo genti illi deſcripta: & *homines ordinabat ad Chriſtum*, inquit Thomas 1.2.q.98.ar.2. nec officiebãt ſacrificia carnalia, quæ noſtræ Eccleſiæ ferebant imaginem, nam & illa ex Dei inſtituta imperio induebant ſpiritualitatis rationem. Fides igitur diuina prorſus erat, vnius Dei, Chriſti venturi &c. Promiſſio verò duplex, ſpiritualis vna, qua promittebatur Chriſtus, qua cœlum, qua æterna felicitas. Temporalis alia, qua credentibus & ſeruantibus legem felicitas huius ſeculi velut illex & præmium addebatur. Iam verò Pontificalis authoritas, non ad hęc, vt liquet, temporaneæ felicitatis promiſſa ſpectabat, ſed ad ipſius legis ordinem, & iuriſdictionem ſpiritualium rerum. Quis illius igitur poteſtatem ex promiſſis metiatur, quę fluxa ac terreſtria, ac non ex his potius quæ ad fidem & fidei ordinem pertinebant?

Sed neglectis, quæ tibi obiecisti, & auctoritate adopticij Thomæ, dicis, *probabilius eſſe in ipſo etiam teſtamento veteri maiorem fuiſſe Pontificem Rege, vt oſtendimus lib. 2. de Pontif. cap. 29.* Audiamus igitur quid ibi oſtenderis. *Dico etiam*, inquis, *in teſtamento veteri fuiſſe Pontificem Rege maiorem: vt docent Philo, libro de Victimis, Theodoretus quæſt. 1. in Leuitic. & Procopius in quartum Caput Leuitici. & deducitur hoc, tum ex Cap. 27. Numer. vbi dicitur quòd ad verbum Pontificis Eleazari tam Princeps Ioſue, quàm omnis populus ingredi & egredi deberet, tum ex Leuitici quarto, vbi quatuor ſacrificia inſtituuntur, ex quorum ordine & magnitudine colligitur ordo & dignitas perſonarum pro quibus fiebant. Primum erat vituli pro Pontifice. Secundum etiam vituli pro toto populo. Tertium hirci, id eſt vilius, pro Rege. Quartum capræ pro quolibet priuato.*

Rationibus tuis reſpondebo; mox Authoribus. Prima ratio, quia Cap. 27. Num. *dicitur quòd ad verbum Pontificis Eleazari tam Princeps Ioſue, quàm omnis populus ingredi & egredi deberet.* Quàm licenter decipis! Non de Rege hic agitur, Bellarmine, ſed de Ioſue populi duce; in quo nuſquam Regia authoritas. Res clara ex Deuteronomij Cap. 17. vbi Moyſes prophetico ſpiritu prænunciat, populũ multò pòſt ſibi Regem præfecturum. *Cùm*, inquit, *ingreſſus fueris terrã, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaueriſque in illa, & dixeris conſtituam ſuper me Regem, ſicut habent omnes per circuitũ nationes &c.* Quæ prophetia cõpleta eſt trecentis circiter annis poſt iſtius Ioſue, de quo hìc agitur, mortem; quando Samuëli populus dixit (1. Reg. 8.) *Conſtitue nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes.* Antea à Ioſue, & Ducibus, & Sacerdotibus, regebatur Iſraël, vt deſcribitur in libro Ioſue, libro Iudicum, & initio primi Regum: non ſummâ & Regiâ poteſtate. Vnde dicitur lib. Iudicũ, Cap. 21. *In diebus illis non erat Rex in Iſraël, ſed vnuſquiſq; quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.* Solus Abimelech Gedeonis filius vſurpauerat regnum, quo defuncto Scriptura ſic loquitur (Iudic. 10.) *poſt Abimelech ſurrexit dux in Iſraël Thola.* In quæ verba Lyranus, *Non dicit Rex ſicut de Abimelech, qui iniquè vſurpauit ſibi nomen regium; iſte autem rediit ad modum priſtinum, quo Iudices præerant, ſci-*

licet per modum directionis, & conſilij, magis quàm per modum dominij. Ergo neque Rex iſte Ioſue, neque iſte Eleazar Pontifex, Regum temporibus vixit. Cur igitur Regum ius, cur poteſtatem audes ex Ioſuæ poteſtate metiri.

Sed fuerit Rex Ioſue; quid inde collegeris, niſi belli & pacis auſpicia à Sacerdote tunc petenda, qui non ex ſuo ipſius iudicio, ſed ex certo Dei oraculo (vt illa tempeſtate ſolitum) quid agendum nunciaret? verba Scripturæ ſunt, *Pro hoc* Ioſue, *ſi quid agendum erit, Eleazar Sacerdos conſulet Dominum: ad verbum eius egredietur & ingredietur ipſe, & omnes filij Iſrael cum eo.* Quæ hæc autem conſequentia; Reges olim à Prophetis & Sacerdotibus diuina oracula ſcitabantur, ergo Sacerdotes, & Prophetæ, Reges ipſos temporali poteſtate vincebant? An verò Michęas maior Achabo (3. Reg. 22.) qui ab eo ſuſcepti belli exitum quærit? An Eliſæus Ioramo & Ioſaphato in temporalibus maior, à quo ſalutis viam in belli diſcrimine (4. Reg. 3.) & quærunt & impetrant? Adhibebo & Idololatrarum quidem exemplum, ſed ad noſtram quæſtionem idoneum: an Auſpices, an Augures, Romæ credis Conſulibus, & Dictatoribus fuiſſe maiores? *ad eorum tamen verbũ*, cõmittebantur prælia, diſponebãtur caſtra: & funeſti ſæpe exitus caſtigabãt negligẽtes ſuperſtitionis huius Duces.

Nihil porrò in Scriptura frequentius, quàm Deum per Pontificem, & Prophetas, interrogatum de priuatis aut publicis rebus, præſentiſſima reddidiſſe oracula. Vnde ingens apud Iudæos, imò & Chriſtianos quæſtio, quot eiuſmodi vaticiniorum genera eſſent, & qua ratione Numen Pontificibus futura oſtenderet. *Et vidit Saul caſtra* Philiſthiim (1. Reg. 28.) *& timuit & expauit cor eius nimis. Conſuluítque Dominum, & non reſpondit ei neq; per ſomnia, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas.* Certè ſi Sacerdoti conceſſum vt non quod Deus reuelaſſet, ſed quod ipſe ex ſua ſententia optimum iudicaſſet, aut populo enunciaret, aut Ducibus, tunc omninò efficax eſſet ratio eius poteſtati in temporalibus, aſſerendæ. Sed nuſquam illi licitum in eiuſmodi conſultationibus, Populo, aut Ducibus imperare, aut ſignificare, niſi quod diſerta & certa reuelatione Deus impe-

rari aut ſignificari præcepiſſet. Imò plerumque nec illius voce opus, cùm nimirum conſultus Dominus per duodecim gemmas, quas in pectore Pontifex inſutas Eſſeni geſtabat, futuros euentus oſtenderet non vni modò Pontifici, ſed toti populo: ſcilicet ex fulgore gemmarum; vt annotauit Ioſephus lib.3. Antiq. Cap.9.

Secundus apud te locus, pro poteſtate Iudaici Pōtificis ſupra Regem, eſt. Leuitic. 4. Ais, ibi ex ſacrificiorum ordine, & magnitudine, colligi ordinem & dignitatem perſonarum, *pro quibus fiebant.* Primum autem ſacrificium fuiſſe *vituli pro Pontifice.* Tertium, *Hirci, id eſt vilius pro Rege.* Quod iiſdem penè verbis dixeras ſub Fr. Romuli nomine. Ad præcip. Cap. Apolog. &c. Cap. 26. Corrumpis vtrobique & Scripturæ ſenſum & verba. Neque enim de Rege ibi Scriptura loquitur, ſed de *Principe. Si peccauerit Princeps*, &c. De Principibus, inquam, ſermo, quos Moyſes paulò antè populo præfecerat, nihil minus quàm regio pares imperio. Exodi 18. *Quibus auditis Moyſes fecit omnia quæ ille ſuggeſſerat. Et electis viris ſtrenuis de cuncto Iſraël, conſtituit eos Principes populi.* Qua de re ipſe Moyſes ad Populum. 1. Deuteronom. *Tulique de tribubus veſtris viros ſapientes & nobiles, & conſtitui eos Principes, Tribunos, & Centuriones, & quinquagenarios, ac decanos, qui docerent vos ſingula, præcepique eis dicens: audite illos, & quod iuſtum eſt, iudicate.* Et hi Principes id nominis, etiam ſub Regibus, tenuerunt: Vnde Ieremiæ 36. dicitur: *Et ecce ibi omnes Principes ſedebant.* Et paulò pòſt, *Miſitq; Rex Iudi vt ſumeret volumen, qui tollens illud de gazophylacio Elyſamæ Scribæ, legit audiente Rege, & vniuerſis* Principibus, *qui ſtabant coram Rege.* Et Cap. 38. *Et dixerunt* Principes *Regi, rogamus vt occidatur homo iſte.* Princeps igitur hoc Leuitici loco, idē eſt ac Iudex, Tribunus, vel Centurio, &c. Nec trecentis quinquaginta pòſt annis legitimum Regem Iudæi habuerunt.

Sed eſto; de Rege intellexerit Moyſes. quid conſequitur, niſi aut Pontificis peccatum atrocius, ideòque digniori victima eluendum; aut certè Pontificem in Eccleſiaſticis negotiis eſſe Rege potiorem? quod vtique non negamus. Atrocior,

inquam, culpa; ſi ſacrarum rerum præfectus in ſacram committeret legem; quod & per ſe impium, & ſcandalo multis. Vnde ſic Moſes, *ſi Sacerdos qui vnctus eſt peccauerit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum &c.* Maior etiam in ſpiritualibus rebus dignitas, & prærogatiua; vnde Theodoretus in Cap. 3. Danielis, vbi de cantico trium puerorum, *Inuitato autem*, inquit, *humano genere ad hymnum concinendum, rurſus ſigillatim homines rerum omnium effectorem celebrare præcipiunt, & principes aliorum omnium filios Iſrael ad id faciendum hortantur; quos etiam multifariam diuidunt, ac primo loco ponunt Sacerdotes, quippe quibus diuinum commiſſum fuerit miniſterium.* Quis autem vel hodie temporalem Sacerdotum poteſtatem ſupra Reges collegerit? ſi aut illis ſeuerior pro peccatis pœnitentia imponatur quàm Regibus: aut ſi in templis & diuinis ceremonis primi ſint, primique communicent? Monuit Theodoſium Imperatorem Ambroſius, à Sacerdotum ſepto recedere: ipſe in eodem ſepto præſedit. An ſequetur, Bellarmine, Ambroſij poteſtatem in temporalibus imperatoria fuiſſe maiorem?

Venio ad Authores, quibus niteris. Primus eſt Philo, libro de victimis. At ille non dicit hîc agi de Regibus, ſed de *Principe*, & quod magis eſt, vult Pontifici hunc maioris ſacrificij honorem habitum, tantùm quia miniſter erat populi in exoluendis votis. verba ſunt: *habetur tamen is honor Pontifici non propter ipſum, ſed quia miniſter eſt populi, publicè vota faciens ſoluenda totius gentis nomine*: Theodoretus verò nec ipſe de Rege meminit, nec de poteſtate Pontificis, ſed de dignitate tantùm: ait enim, *Principem autem, qui prætergreſſus fuerit legem aliquam, non vitulum, ſed hircum, aut caprum anniculum offerre iubet. Tam procul abeſt à Sacerdotali dignitate is, cui corporeum imperium commiſſum eſt.* hoc autem quid eſt aliud, quàm quod Gregorius Nazianzenus, Ioannes Chryſoſtomus, Ambroſius, & cæteri Patres ſæpe dixerunt, ſpiritualem poteſtatem excellentiorem eſſe ciuili. Hoc quis negat? aut quid ad rem? excellentior Philoſophus vili opifice: an ideò imperabit opifici? Sed mitto rem iam toties repetitam. Procopius denique, *Notandum tamen*, inquit,

cenſeo, quòd eiſdem hoſtijs litant Sacerdos, & populus, ſi culpâ ſe onerauerint; at diuerſis ſuum peccatum diluit Princeps: quia Princeps *quam primum peccato ſe contaminauerit, deſiit eſſe Princeps, & ſua dignitate excidit. Itaque hinc colligere licet, Sacerdotem eſſe honorationem Principe: etiam populum maiore dignitate quàm Principem ſplendere.* Ne hîc quidem video, Pontificis authoritatem regiâ eſſe maiorem: ſed tantùm Sacerdotem eſſe *honoratiorem* Principe. Finge tamen, quod tu ſentis ſenſiſſe Procopium; parua hîc illi fides, nõ modò Pontificem Regi, ſed & Populum præferenti.

Ait enim, *Populum maiore dignitate quam Principem ſplendere.* Atqui certum, authoritatem populi Rege minorem eſſe. Vt profana omittam exempla; argumẽta etiam à te conceſſa; Audi ipſius Dei vocem, loquentis Samuëli. 1. Reg. 8. *Verumtamen conteſtare eos, & prædic eis ius Regis, qui regnaturus eſt ſuper eos.* Audi, ibidem, Iſraëlitas. *Rex erit ſuper nos; & erimus nos quoque ſicut omnes gentes.* Audi Dauidem Regem. *Benedictus Dominus, qui ſubdit populum meum ſub me.* Si ſub Rege populus, certè non ſuper Regem; & Scripturis iſtis maior, quàm Procopio fides. Qui tamen ſi per *honorem*, per *dignitatem*, non intellexit poteſtatem imperandi; ſed reuerentiam tantùm quam rerum diuinarum miniſtris habeamus; pretium quoque in quo debet vniuerſus eſſe Populus, cuius tot animæ, ſingulæ in æternitatem factæ, ob quem etiam inſtituta poteſtas politica, atque adeò ipſa Monarchia; tunc in Scripturas nihil quidem: ſed nec quicquam è re tua. cùm *honor*, cùm *dignitas*, eo modo concepta, nihil officiat poteſtati regiæ, ſupra Populum, & ſupra Sacerdotes. Sed & cauſam, cur minori victimâ ſuum crimen eluat Princeps, quàm Pontifex, Populúſue, hanc ibidem aſſignat Procopius. *Quia Princeps, quamprimum peccato ſe contaminauerit, deſijt eſſe Princeps, & ſua dignitate excidit.* Non igitur dicit, Principem vbi peccauerit, ideo minori hoſtia facere quàm Pontifex, quòd Princeps Pontifice minor ſit; ſed quòd Princeps ille qui peccauerit, amplius Princeps non ſit. En vn neutiquam è re veſtrâ, hæc ratio nec ſi eſſet, quidquam facilius quàm eam conuellere; damnatam ſcilicet, in Conſtantienſi Concilio, inter Ioannis VVicleffi,

articulos, cuius decimus quintus eſt, *Nullus eſt dominus ciuilis, nullus eſt prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.*

Sed aperta tibi pugna cum Dauide, Bellarmine. Dicis Pontificem tunc fuiſſe Rege maiorem. At Rex Dauid non veretur ſe, & Pontificis & Prophetæ Dominum appellare. *Dixit quoque Rex Dauid* (3. Reg. 1.) *Vocate mihi Sadoc Sacerdotem, & Nathan Prophetam, & Banaiam filium Ioiadæ. Qui cùm ingreſſi fuiſſent coram Rege, dixit ad eos; Tollite vobiſcum ſeruos domini veſtri, & imponite Salomonem filiũ meũ ſuper mulam meam, & ducite eũ in Gihon.*

Iam refers argumentum Barclaij, Regum Iudæorum poteſtatem in Pontifices aſſerentis. Illud eſt, *Salomon ſummum ſacerdotem Abiatharem capitis reum pronunciare non timuit, quòd coniuranti Adoniæ conſenſiſſet.* Verba Scripturæ ſunt (3. Reg. 2.) *Abiathar quoque Sacerdoti dixit Rex. Vade in Anathot ad agrum tuum. & quidem vir mortis es: ſed hodie te non interficiam, &c. Eiecit ergo Salomon Abiathar vt non eſſet Sacerdos Domini.* Mox ſolutionem ſubiungit Barclaius, quam Lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 28. huic ipſi argumento inueniſti, Salomonem non vt Regem, ſed vt Prophetam, hoc egiſſe: quia Scriptura addit, *vt impleretur ſermo Domini &c.* Hanc ſolutionem vt ſoluat Barclaius, ritè oſtendit, eiuſmodi verba Scripturæ *tam de eo verificari, quod iure communi, & ordinaria poteſtate perficitur, vt hoc loco, quàm de eo quod vel extra ordinem mirabili quodam euentu, vel per hominum impietatem, & tyrannidem completum eſt. Impij cum crucifixiſſent Saluatorem, diuiſerunt veſtimenta eius, vt impleretur quod dictum eſt per Prophetam* (*Matth.* 27.) *ſiue vt Scriptura impleretur* (*Ioan.* 19.) *Verba igitur eiuſmodi in Scripturis apponi tantùm ſolent, ad prædictionis & Prophetiæ veritatem oſtendendã, vt inde argumentum ſumere ad aliud colligendum, planè ridiculum & puerile videatur.* Hactenus Barclaius. Iam reſpondes. *Illud, vt impleretur verbum Domini aliquando ſignificat ſolum illud fuiſſe prædictum, & poſtea impletum, vt in loco allegato ab Aduerſario: aliquando ſignificat id factum eſſe eo animo, eáque intentione vt obedientia præſtetur Deo, qui voluit per eum id fieri; vt lib. 4. Reg. Cap. 9. Iehu iuſſit Ioram Regem occiſum proijci de curru in agrum Iezrael, vt impleretur verbum Domini, quod locutus fuerat per*

Eliam Prophetam. Tolle, inquit, eum & proijce de curru in terram, iuxta verbum Domini.

Primum nego formam loquendi, de qua agimus eo Scripturæ loco eſſe quem profers. Nam illa omnia, *Iehu iuſſit Ioram Regem occiſum proijci de curru in agrum Iezraël, vt impleretur verbum Domini, quod locutus fuerat per Eliam Prophetam*, tua verba ſunt, non Scripturæ. Præterea quàm diuerſum, Bellarmine, vtrum aliquis diſertè ſignificet, ſed quod agit ideo agere, vt Deo obtẽperet; vt hic Iehu qui Ioramum proijci in terram imperãs, addit, hoc ſe iubere, *iuxta verbum Domini:* an verò ſimpliciter narret hiſtoria, (vt de Salomone Abiatharum Pontificem abdicante) aliquid accidiſſe, vt Prophetiæ complerentur; quæ ſæpe impletæ ſunt per homines nihil minus quàm de Deo aut Prophetia cogitantes?

At, inquis, verbum in Hebræo ſonat actiue, *ad implendum:* mox illud *ad implendum:* ita mutas, *vt impleret. Quare*, inquis, *verba textus Latini debent ſic intelligi, vt impleretur, ſupple, ab ipſo Salomone ſermo Domini.* Nihil verius, quàm fuiſſe hoc factum ad implendum verbum Domini, & quidem ad implendum per Salomonem: Sed hoc non arguit id eo fine à Salomone factum. Sacra repugnat hiſtoria; quæ narrat Salomonem infenum Abiatharo, eò quòd ſtetiſſet à partibus Adoniæ ſibi regnum depoſcentis. Audiamus etiam Salomonis ad Abiatharum verba. *Abiathar quoque Sacerdoti dixit Rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum: Equidem vir mortis es.* Quid eſt eſſe *virum mortis*, niſi eſſe *reum mortis?* atqui non erat reus mortis, quod ex familia Heli eſſet; neque ſe reum fecerat cupiens *implere verbum Domini:* aut Rex potuerat eum facere reum cupiẽs implere Domini verbũ. erat tamẽ reus mortis, ita vt à Rege ſupplicio tradi poſſet; quod ipſa venia ſatis prodit, *ſed hodie te non interficiam*, inquit Salomon: quare? an quia ille Pontifex? imò, longè diuerſa ratio; *quia portaſti Arcam Domini coram Dauid patre meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus in quibus laborauit Pater meus.* Ecce ſummum Regis imperium, vt morti damnare Pontificem poſſet, mox ad libitum ex pœna remittere, & officijs in

ciis collatis in Patrē gratiam referre clemētiâ. Hoc vnum voluit Barclaius, hoc efficax temporalis regiæ poteſtatis in Pontifices argumentum: Neque id quicquam ad ſermonem Domini, *quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo*: Nōn enim ibi Dominus dixit etiam ex Heli familia reum capitis fore, aut etiam à Rege damnandum. Verba ſunt Domini poſteris Heli in ipſius perſona minanti (1. Reg. 2.) *Et videbis æmulum tuum in templo in vniuerſis proſperis Iſrael.* Nihil igitur ad vaticinium illud ſpectat, quòd Salomon Pontificem damnare morti auſus ſit, pœnamque donauerit; ſed hoc ſolùm quŏd eum ſacerdotio remouerit. *Eiecit ergo Salomon Abiathar, vt non eſſet Sacerdos Domini: vt impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo.* Quid inquam pertinebat ad implendum ſermonem Domini, vt Salomō mortis reum in ciuili iudicio pronunciaret illum de quo prædictū tātùm erat quod eſſet Sacerdotis abitur⁹. Sed & Ioſephus diſertè perſcribit (lib. 8. Antiq. Cap. 1.) hunc Abiathar à Sacerdotio Regis ſententia propter factionem Adoniæ fuiſſe deiectum. Ait enim ita loquutum Salomonem. *Hæc autem pœna tibi erit quia Adoniæ partes ſequutus es &c.* & mox. *Ob hanc itaque cauſam*, inquit Ioſephus, *ablatus eſt ſacerdotalis honos à domo Ithamari auo Abiathari, ſicut Deus prædixerat ad Helim.* Quid clarius? Salomon, inquit Ioſephus, ſacerdotium Abiatharo ademit, non quia id futurum Deus prædixerat, ſed quia Abiathar Adoniæ adhæſerat; id verò totum contigit, vt effectum haberent Domini verba in Helim, multò antè concepta.

Addis tamen & aliud argumentum; nempe *quòd ex ſententia Barclaij Rex non poteſt punire Sacerdotem pœna ſpirituali, neque miſcere ſe in negotiis ſpiritualibus, ſed ſolùm in temporalibus. Salomon autem priuauit Abiathar munere Sacerdotali, & alium eius loco ſubſtituit; ergo vel exceſſit modum poteſtatis ſuæ, vel hoc fecit non vt Rex, ſed vt Propheta, &c.* Imò vero Salomon nihil hic regiam poteſtatem egreſſus: neque de ſpiritualibus, ſed de temporalibus iudicauit. Regum erat Pontificem ad ſuum tribunal arceſſere, & ſi noxius Reip. eſſet, vrbe, dignitate, vita priuare: At non ſe Pontificis miſcere officio (nam hoc ſpirituale erat) aut in ſacris miniſtra-

re. Ita Dauid conſtituit Sadoc & Abiathar Sacerdotes; ita Salomon damnato Abiathar vnum Sadoc retinuit. Sacerdotium quippe illud adimi poterat, vbi Pontifex peccauiſſet in patriæ leges, vt ex Ioſepho habemus lib. 15. Antiq. Cap. 3. qui & Salomonem facit ſic loquentem Abiatharo, lib. 8. Cap. 1. *Hæc autem tibi pœna erit Adoniæ partes ſequuto &c. quandoquidem talia commiſiſti propter quæ indignus es vt honoribus fruaris.* Ita S. Bonauentura, licet mirè addictus Pontifici, lib. 2. de Eccleſiaſt. Hierarch. Part. 2. Cap. 1. *in veteri teſtamento*, inquit, *ſacerdotium ſubfuit regno.* & mox, *Ideo Reges tunc poterant amouere ab officio ſummos Sacerdotes, ſicut Salomon amouit Abiathar*, 3. *Reg.* 2. Abſtulit igitur Salomon, loquendo propriè, non Sacerdotium: nam ipſo naſcendi iure, Sacerdos erat Abiathar. Sed Sacerdotij Principatum, ſeu Pontificatum, ad quem humanâ electione peruenerat. Procopius in Comment. ad lib. Reg. *depoſuit Abiathar*, inquit, *à Principatu quidem, non à Sacerdotio. Hoc enim non ex ſuffragiis, & electione populi habebant, ſed ex ſucceſſione generis.*

Addis denique non definiri in Scripturâ, benè an ſecus Salomon egerit, tum in hoc negotio, tum in Adoniæ fratris cæde. At repono de magnis illis viris, Dauide, Salomone, nullum flagitium in Scripturâ memorari, quin proſcribatur apertis ſtatim verbis. Vide Dauidem adulterio fœdum, vide in numerãdo populo obſtinatũ; vide Salomonem in idololatriam lapſum; quàm luculenter hæc omnia in Scriptura damnãtur? At in iſta de Adonia & Abiatharo hiſtoriâ, nec vel leue peccati indicium: quin è contrario dicitur. *Dilexit autem Salomon Dominum, ambulans in præceptis Dauid patris ſui.* Tu verò quàm inſcitè, non benè colligi poſſe dicis, ex eo quòd Adoniam Salomon peremerit, Regem poſſe *fratres ſuos interficere, ſi ſpecioſam aliquam puellam, quam Rex ipſe fortaſſe amat, ſibi dari poſtulent in vxorem.* Quid? an hæc igitur cauſa occidendi Adoniæ? imò verò quod agitaret animo regnum; ad quod procliuis via, ſi Abiſag vxor Dauidis illi nupſiſſet, quæ res Salomoni tanti periculi viſa, vt matri id Adoniæ nomine flagitanti reſponderit. *Quare poſtulas Abiſag Sunamitidem Adoniæ? poſtula ei & Regnum.* Mox ad-

dit, *contra animam ſuam locutus eſt Adonias verbum hoc*; vbi Lyranus, *Tum quia*, inquit, *machinatur contra Regem, tum quia petebat vxorem contra legem. Leuitic. 18. Vbi prohibetur contractus matrimonij cum vxore patris.* Procopius, in hunc locum. *Cùm igitur periculo facto cognouiſſet Oniam*, ſiue Adoniam, *Tyrannidem adfectare (licet primum ei ignouiſſet, ſi moderatè ſe geſſiſſet) nunc eum interficit, cum Patris vxorem, adeoq́; regnũ, vt verba Salomonis etiam declarant, petiuiſſet.* Malè tu igitur *ancillam patris* vocas, quam *patris vxorem*, appellaſſe oportuit. Neque inde concluſio quam intempeſtiuo nec ferendo riſu contexis de *ſpecioſa aliqua puella, &c.* Sed hæc potius, fratres Regum, ſibi ſceptra per proditionem vel rebellionem meditantes, à Regibus confici iure poſſe.

§. 5.

ADDIT, inquis, *Barclaius. Æquè fallitur vir idem doctiſſimus, cùm ait eodem lib. 2. de Summo Pontifice, cap. 29. non mirum eſſe, ſi in teſtamento veteri ſumma poteſtas fuiſſet temporalis, in nouo ſpiritualis, quia in veteri teſtamento promiſsiones tantùm temporales fuerunt, & in nouo ſpirituales & æternæ.*

Reſpondeo. Eam ego ſententiam vt probabilem poſui, propter authoritatem S. Thomæ in lib. 1. de Regimine Principum, ſiue authoris illius libri, quicunque fuerit, & propter non contemnendam rationem ab eodem auctore allatam. Barclaius autem dicit quidem in vtroque teſtamento poteſtatem Regiam fuiſſe ſolùm temporalem, poteſtatem Pontificiam, ſolùm ſpiritualem, ſed nulla vel auctoritate, vel ratione probat. Quare nemo mirari debet ſi veterem auctorem cum ratione loquentem anteponamus Barclaio, auctori recenti, & ſine ratione veteres carpenti.

Non neceſſe omnia vbique probare. Quod Regum poteſtas in veteri teſtamento non ſe ad ſpiritualia extenderet, ipſe fateris, vbi de Oziæ lepra (Cap. 37.) quòd autem illorum ſæculorum Pontificibus nullum ius temporale eſſet in Reges, ibidem fusè Barclaius, imò & ſuperiori oſtendit paragrapho, eos Regib⁹ ciuiliter fuiſſe ſubiectos: de Pōtificib⁹ denique, Regibuſque nouæ legis, totus hic à Barclaio liber; & hoc loco, ab origine Priuile-

giorum, quibus hodie Clerici gaudent, Chriſtianorum Principem probat ciuilem in eoſdem Clericos poteſtatē. Malè tu igitur eum dicis ſuam ſententiā nulla vel authoritate, vel ratione probare.

§. 6.

HIS expeditis, inquis, *percenſet ac numerat Barclaius ordine priuilegia exemptionum, quæ data ſunt à Regibus vel Imperatoribus ordini Eccleſiaſtico, ex quibus colligit Eccleſiaſticos ex ſe ſubiectos eſſe in temporalibus politicæ poteſtati: niſi enim ſubiecti eſſent, non egerent priuilegijs, neque illa vel quæſiuiſſent, vel etiam oblata accepiſſent.*

Ad hæc breuiter reſpondeo Nos hoc loco non ſuſcepiſſe diſputationem de poteſtate Regum in Eccleſiaſticos, ſed de poteſtate Summi Pontificis in temporalibus: neque æquum eſt de vna diſputatione ad aliam tranſire. Quare Lectorem remittimus ad ea quæ in Controuerſiis de exemptione Eccleſiaſticorum diſputauimus, præſertim in editionibus, poſt annum Domini 1598. in quibus paulò planius & plenius ſententiam noſtram explicuimus, quam in editionibus prioribus. Accedit etiam, quod Barclaius infrà iterum de hac re, & fuſius tractat, capite videlicet triceſimo ſecundo, & triceſimo tertio; vbi ſe in materia exemptionis nouam doctrinam contra Scriptores omnes inueniſſe gloriatur.

Ictus facilis, ſi tantillâ declinatione poſſit eludi. Scias porrò, *non de vna diſputatione hîc tranſiri ad aliam*; cùm *ad diſputationem de poteſtate Summi Pontificis in temporalibus*, ſit maximè neceſſaria *diſputatio de poteſtate Regum in Eccleſiaſticos.* Cur verò paulò ante (hoc Capite) tam curioſè Clericorum patronum egiſti: nunc illā diſputationē reijcis, tanquam à re quam agimus alienā. Sed videris rem differre in triceſimū ſecundū, & tertium Caput, in quibus dicis Barclaium, *Se in materiâ exemptionis nouam doctrinam contra Scriptores omnes inueniſſe gloriari.* Vt tu in illum iniurius! Niſi longè diuerſum non eſt *contra Scriptores*, & præter Scriptores aliquid dicere. Neque ſe inueniſſe gloriatur; ſed dicit quod ſi alius author eiuſdem rei *meminit*, *ſaltem eos quorum*

intererat id ſcire, non, vt debuit, commoneſecit. Expectandum igitur, ad triceſimum ſecundum, & triceſimum tertium Caput; vbi te pro Clericis dicentem audiamus.

CAPVT XVI.

De differentia quam conſtituit Bellarminus inter Principes Ethnicos, & Chriſtianos, quantum ad poteſtatem in Clericos. Quo modo Principes ad Eccleſiam accedentes ſe ſubmiſerint Eccleſiæ. De comparatione patriæ poteſtatis cum Pontificiâ. Sententia Cardinalis de Cuſa, de poteſtate temporali Pontificis.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Refellitur alia digreßio Barclaij.

§. I.

IN *capite ſextodecimo*, inquis, *Barclaius intermiſſa reſponſione ad rationes meas pro poteſtate Pontificis in temporalibus, digreditur iterum ad poteſtatem Regum in Pontifices. Et quoniam ego in lib. 2. de* Pontif. *cap. 29. dixeram, diſcrimen eſſe agnoſcẽdum inter Reges Ethnicos, & Chriſtianos, quòd illi non ſubieciſſent ſe per Baptiſmum ſummo Pontifici, vt Chriſti Vicario; iſti autem ſubieciſſent: & ideò probabiliter dici potuiſſe, ſummos Põtifices olim ſubiectos fuiſſe Imperatoribus Ethnicis quoad temporalia: Imperatoribus autem Chriſtianis, numquam fuiſſe de iure ſubiectos: aggreditur hoc diſcrimen impugnare, ſeque demonſtraturum pollicetur, Pontifices ſummos non minus ſubiectos eſſe de iure Regibus Chriſtianis, quàm Ethnicis, quod attinet ad temporalia.* Excipit ta-

men eos Pontifices, qui poſt adeptam temporalem ditionem in certis prouinciis cœperunt eſſe ſupremi Principes politici, vt ſunt Reges aliique Principes abſoluti. Vtitur autem hac ratione, Principes temporales per Baptiſmum ſubiecerunt ſe poteſtati ſpirituali ſummi Pontificis, vt Chriſti Vicarij: ex hac autem ſubiectione non ſequitur ſummum Pontificem non eſſe ſubiectum poteſtati temporali Principum Chriſtianorum; ergo Bellarminus vitioſè argumentatur.

Reſpondeo. Quod dixeram in loco citato de ſubiectione temporali ſummorum Pontificum ad Ethnicos Imperatores, in Recognitione operum meorum ante duos annos edita mutaui: ſecutus enim fueram auctoritatem Alberti Pighij; ſed animaduerti poſtea, rationem eius ſententiæ non eſſe ſatis firmam: Sed nihil ad Barclaium: ſiue enim Pontifices ſubiecti fuerint temporali poteſtati Imperatorum Ethnicorum, ſiue non fuerint, Barclaij ratiocinatio vitioſa eſt, & Bellarmini argumentum vitio caret. Per hoc enim quòd Reges per Baptiſmum poteſtati ſpirituali Pontificis ſe ſubiecerunt, cenſentur etiam eidem poteſtati ſpirituali Regna ſua ſubieciſſe, & politicam poteſtatem; vt videlicet à Pontifice dirigi & corrigi vellent, ſi quo modo circa temporalia à via ſalutis deflecterent. Vana ſunt autem omnia, quæ Barclaius ſubiungit de Conſtantino Imperatore, Clodouæo, & Donaldo Regibus, qui per Baptiſmum Imperio & Regnis non exciderunt. Nam neque nos dicimus Reges per Baptiſmum Regnis excidere, aut quicquam ſui iuris amittere, ſed contrà potius affirmamus Reges poſt Baptiſmum fœlicius veriuſque regnare. Neque enim Chriſti Vicarius Regna filiorum ſuorum ſpiritualium affectat, aut Iuriſdictionem illorum temporalem imminuere, aut perturbare cupit, vt apertè ſcripſit Innocentius III. in capite ſæpe citato, Per venerabilem, Qui filij ſint legitimi; ſed prouidere nititur, vt ita regnent in terris, vt Regnum cœleſte non amittant, & vt Regna terrena Regno cœleſti famulentur, vt præclarè ſcribit S. Gregorius in lib. 2. epiſt. 61.

Primum quod hîc arguam, Bellarmine; eſt, te ſyncera Barclaij argumenta leui compendio detruncaſſe. Multis enim paginis apud illum aſſeritur, non plus hodie in Chriſtianorum Principum temporalia, quàm in Ethnicorum olim, licere Pontifici: quæ omnia non exſcribo. Satis iam tibi oppugnanti reſiſtere. Ais deinde, te ante biennium in Recognitione operum

tuorum mutaſſe ſententiam, qua dixeras Principibus Ethnicis Pontifices fuiſſe ſubiectos. Cur porrò mutauiſti? nam non tantus es, vt ipſam veritatem quoque immutes. Nullæ tibi rationes, niſi quòd Apoſtoli ſpirituales Principes erant; & , cùm Regum filij immunes ſint, immunes etiam eorum domeſtici cenſeantur. Rationes ludicræ, & in re tam ſeria abigendæ, vt à nobis Capite tertio, paragraphis decimo & vndecimo, diſputatum.

Scribis denique nihil hoc ad Barclaium; cuius quippe *ratiocinatio vitioſa* ſit, quamuis concederes fuiſſe Ethnicis Principibus in Pontifices poteſtatem. Id ſic probas. *Per hoc enim quod Reges per Baptiſmum poteſtati ſpirituali Pontificis ſe ſubiecerunt, cenſentur etiam eidem poteſtati ſpirituali* Regna *ſua ſubieciſſe, & politicam poteſtatem, vt videlicet à Pontifice dirigi & corrigi vellent, ſi quo modo circa temporalia à viâ ſalutis deflecterent.* Vt fucas tuos dolos! vt ambiguos texis! Nam ſi intelligis Reges ita ſe ſubieciſſe Pōtifici, vt ab eo ſpiritualiter dirigi, & ſi ita in ſuo Politico regimine errent, vt ſuæ & ſuorum ſaluti noceant, edoceri, moneri, etiam ſpiritualiter corrigi poſſint, ad te accedimus. Sed hoc non eſt, Bellarmine, *regna ſua ſubijcere, & politicam poteſtatem*; ſeipſos quatenus Chriſtianos, at nec Regna, nec politicam poteſtatem ſubiiciunt. Sin autem vis (& te velle ex conſequentiis tuis non ambigimus) *cenſeri* Reges, regna & poteſtatem ſubmiſiſſe Pontifici, vt ab eo temporaliter plecti poſſint, exigique de regno; quæro à te Bellarmine, quamobrem, aut à quibus cenſeantur, aut quæ inter illa neceſſaria connexio? ridicula ſine argumento, ſine veritatis veſtigio conſequentia. Quantò melius Barclaius. *At verò conſtare oportet*, inquit, *Principes ſcientes prudentes conceſſiſſe in ditionem ac poteſtatem temporalem Pontificis; vel fatendum ipſos eo iure & conditione, quantum ad regalem dignitatem attinet, poſt baptiſmum permanſiſſe, quo fuerant antequam ſacris Chriſtianis initiarentur. Nam vel ipſomet* Bellarmino *teſte lex Chriſtiana neminem priuat ſuo iure & dominio. At verò antequam Chriſto nomen darent ciuiliter de iure & de facto, vt ille ait, dominabantur Pontifici, & eum iudicare in temporalibus iure poterant: ergo ſimiliter & poſt baptiſmum iure potuerunt. Quod ſi ita eſt, fieri*

nulla modo poteſt, vt ipſi ab illo in temporalibus iudicentur: cùm ſit impoſſibile aliquem eſſe ſuperiorem, & inferiorem, in eodem poteſtatis genere, reſpectu vnius & eiuſdem.

Ecce vt *Barclaij ratiocinatio vitioſa non eſt, Bellarmine, ſi* Pontifices *ſubiecti fuerunt temporali poteſtati Principum Ethnicorum*, vt reuera fuerunt, & tu olim faſſus es; licet iam abſq; argumēto diſſentias. Neque, inquā, Imperator, eò quòd Chriſtianus factus ſit, in tēporalibus ſubmittitur Papæ, neq; quiſquam Imperatori, etiam Chriſtiano, ſubditus, vbi ad Pontificatum euehitur, de iure diuino, ſubiectioni Imperatoris ſubducitur. *Dico* (inquit Almainus de poteſt. Eccl. & Laic. quæſt. 2. Cap. 5.) *quòd Papa eſt ſupremus iudex cunctorum fidelium in ſpiritualibus, ſed non in temporalibus: imò Imperator eſt iudex Papæ in temporalibus. Vnde doctor ponit talem propoſitionem, Imperator eſt iudex Papæ in temporalibus: patet, antequam aliquis efficitur* Papa, *Imperator eſt iudex eius, ergo poſtquam eſt effectus Papa: patet conſequentia ex illo verbo Apoſtoli. Vnuſquiſque maneat in eadem vocatione, in qua vocatus eſt, ſi ſit ſeruus, non ſit ei curæ. Tunc arguitur ſic; Ius diuinum nullum liberat à ſeruitute, ergo ſi Sortes ſit ſeruus Imperatoris, antequam electus in Papam, poſt electionem non liberabitur à ſeruitute iure diuino.*

Sed nec vana de Conſtantino, Clodouæo, Donaldo addidit, imò tu in reſpondendo non ſolidus. Dicit illos ad Eccleſiam accedentes nihil temporalis ſui iuris ſubieciſſe Pontifici. Tu ais neque vos dicere *Reges per baptiſmum Regnis excidere, aut quicquam ſui iuris amittere.* Quæ hæ nugæ? quam ſibi immane contrariæ? Scribis hoc ipſo §. *Per hoc enim quòd Reges per baptiſmum poteſtati ſpirituali Pontificis ſe ſubiecerunt, cenſentur etiam eidem poteſtati ſpirituali Regna ſua ſubieciſſe, & Politicam poteſtatem:* Nihil igitur amittunt ſui iuris ſi antea ſecundi à Deo, & poſt Deum primi, vni Deo debentes innocentiæ rationem; ita ſub poteſtate Pontificis fiunt, vt per eius ſententiam & regnis & poteſtate poſſint excidere? Si, inquam, eo quo credis modo ſubiecerunt Pontifici *regna ſua & Politicam poteſtatem*? Sed iſtam fraudem & verbis tenus Principibus blandientem, iam antè. (Cap. 12.) excuſſimus. *Regna verò terrena regno cœleſti famulari,*

cum

cum Sancto optamus Gregorio: ſed nuſquam apud illum inuenias, regna terrena, vt regno cœleſti famulentur, hoc iugo Pontificiæ poteſtatis in temporalibus eſſe premenda.

§. 2.

SVBIVNGIT poſtea Barclaius ſimilitudinem, inquis, *qua explicari aptiſſimè, & confirmari efficaciſſimè ſententiam ſuam cenſet. Hæc eſt autem ſimilitudo. Si quis filius familias patre ſuo adhuc ſuperſtite magiſtratum publicum gerat: debebit patri parere in iis, quæ ad res domeſticas pertinent, & poterit ſi malè ſe geſſerit erga patrem, à patre puniri per exhæredationem, aliaſque pœnas ad quas patria poteſtas ſe extendit: non tamen parere tenebitur in iis, quæ ad publicam adminiſtrationem pertinent, neque poterit à patre priuari Magiſtratu, aliiſue pœnis coërceri, quæ à publico Magiſtratu infligi ſolent. Contrà verò pater tenebitur filio Magiſtratum gerenti aſſurgere, eique parere in rebus publicis, & politicis; non autem in domeſticis: & poterit in patrem animaduertere, atque in eum lege agere, vt in alios homines priuatos, ſi contra publicas leges aliquid fortè peccauerit. Sic igitur Pontifex, qui pater eſt omnium Chriſtianorum, etiam Regum, & Principum, poterit Regibus imperare in iis, quæ ad res domeſticas, id eſt, Eccleſiaſticas pertinent, eoſque punire pœna grauiſſima exhæreditationis, id eſt, excommunicationis: ſed non poterit aliquid eis iubere circa regimen politicum, neque eos Regnis priuare: contra, Reges poterunt Pontifici imperare in iis, quæ ſpectant ad regimen politicum, non autem in rebus Eccleſiaſticis & Spiritualibus.*

Reſpondeo. Iam ſuprà admonui, Barclaium eadem ſæpius repetendo librum ſuum augere, vt ex paruo libello, liber iuſtæ ſtaturæ efficiatur. Hanc enim ſimilitudinem iam antea propoſuerat capite tertio, eo excepto, quod eo loco Patri adoptiuo Pontificem comparauerat, hoc loco Patri ſimpliciter comparat: ſed quod attinet ad rem præſentem, eadem ſimilitudo eſt. Atque, vt capite tertio admonuimus, ſimilitudo illa tam eſt inepta, & puerilis, vt mirum ſit Barclaium ipſum non animaduertiſſe vitia ſimilitudinis à ſe allatæ. Nam poteſtas publici Magiſtratus maior eſt poteſtate patria ciuium priuatorū, & poteſt eam dirigere, & corrigere, &, ſi iuſtitia poſtulet, poteſt Patrem *patria poteſtate priuare, contrà verò, Pater,*

cùm ciuis priuatus ſit, non poteſt magiſtratum publicum dirigere, vel corrigere, multo minus illum poteſtate priuare. Poteſtas *autem Summi Pontificis, patria quidem poteſtas eſt; ſed haud ſimilis poteſtati patriæ ciuium priuatorum; ſed poteſtati Dei, cuius Pontifex vices gerit in terris; proinde poteſtates ſupernaturalis, ſpiritualis, publica, eſt omni poteſtate politicâ, atque humanâ longè ſublimior. Itaque duo ſunt in hac ſimilitudine peccata Barclaij: vnum quod poteſtatem politicam magiſtratus, & poteſtatem ciuium priuatorum pares facit, cùm tamen priori, vt ſuperiori, poſterior vt inferior ſubijciatur: alterum, quòd poteſtatem Pontificiam ſimilem fecerit poteſtati patriæ humanæ, & priuatæ; cùm ſit poteſtas publica, & diuina, qua neque maior, neque par in terris inueniri poteſt. Vide quæ diximus de hac re Capite tertio.*

Aufer hinc iſtas nugas, Barclaium repetendis argumentis quæſiiſſe ſuo libro incrementum: quaſi aut ipſa res ſæpe ad eadem arma non vocet, aut tu verba eadem, eoſdem authores, eadem argumenta in ipſo hoc volumine ſæpe quinquagies, imò ſexagies (neque me fallit numerus) non repetas. Cur verò hanc ſimilitudinem à Barclaio productam, vt ineptam aut puerilem rideas, equidem non poſſum conijcere, niſi vt fortiſſimo telo, apud imperitos aut credulos, tuæ authoritatis præiudicio, demas acumen. ſed contumelias tuas mitto.

Nam, inquis, *poteſtas publici Magiſtratus maior eſt poteſtate patria ciuiū priuatorum.* Certè maior, quatenus ille magiſtratu fungitur; minor, quatenus eſt filius. *Et poteſt eam dirigere & corrigere, & ſi iuſticia poſtulet, poteſt patrem patriâ authoritate priuare:* At hæc omnia non tanquam filius, ſed vt legibus cuſtos datus; vt prorſus in te pugnent: cùm probetur nihil magis aut minus Magiſtratui publico in parentem, quàm in cæteros ciues eſſe conceſſum. Sic enim Barclaius: nihil minùs politici iuris Principibus fuiſſe in Papam, poſteaquam is eorum ſpiritualis pater factus eſt, quàm antea fuerat: & vt filius ad Magiſtratum euectus ijs modis & legibus quibus in cæteros patres agere (puta nimis duros, aut fœdos) in ſuum quoq; poteſt, ita illos Principes Chriſtianos quicquid in ciues alios, etiā in Pontificem potuiſſe. *Cōtrà verò*, inquis, *Pater cùm ciuis priuatus eſt, non poteſt Magiſtratū*

publicum dirigere, vel corrigere, multò minùs illum poteſtate priuare. Certè nec vt Magiſtratum puniet, nec amouebit magiſtratu (alioquin & rueret ſimilitudo Barclaij) ſed vt filium caſtigabit, & à filij iure excludet. Nam vt rectè Barclaius, poteſt malè meritum exhæredare, domo eijcere, priuare familiæ & agnationis iure, alijſque domeſticis remedijs coërcere.

Sed, inquies, poteſt filius magiſtratu publico fungens, ex cauſa patriam poteſtatem Patri auferre, non autem Rex aut Princeps Pontifici Pontificalem poteſtatem. Ratio, quòd in priuatum Patrem filius Præſes hoc poſſit, eſt, quòd ſit Patris in ciuilibus rebus iudex; qualis hodie nullus Princeps reſpectu Pontificis. Non iam, inquam, Imperator ſuo iure, & authoritate politica, caſtigabit Pontificem, qui Imperio ſubditus non eſt: Vt neque filius præſes delinquentem coërceat patrem, ſi is in locis degat ipſius præfecturæ non ſubditis. Quòd ſi vt olim Conſtantini, Theodoſij, Iuſtiniani temporibus, ſic & hodie eſſent Principes, qui ciuiliter præeſſent Pontifici, poſſent illi omnino punire delinquentem, cuſtodia, exilio, grauioribus quoque pœnis. At veluti filius Præſes, non niſi tardè, & parentis coactus ſceleribus, debet id aggredi, cui veluti triſtis natura reluctatur: ita nec Principes, niſi vltimis & deſperatis Pontificis adacti ſceleribus, deberent in ſpiritualis Patris coërcitionem erumpere.

Sed nec vult Barclaius, eadem prorſus, quæ filio Præſidi in priuatum patrem licent, etiam Regi, qui ſpiritualis Papæ filius, licere in Papam, (alioqui non ſimilitudo eſſet, ſed *identitas.*) Hoc tantùm; quicquid Politici & temporalis iuris Principi nondum Chriſtiano in Pontificem competebat; id omne competere etiam poſtquam Chriſtianus factus eſt, & ſpiritualis filius Pontificis; Nec quid amplius tēporalis iuris Papæ in illum iam Chriſtianum eſſe, quàm in Ethnicum fuit. Si Rex, inquam, non poteſt in Papam ius aliquod exercere, quod in Patrem filius Præſes poſſit, non hoc fit ideò, quòd Rex ſit ſpiritualis filius Papæ; ſed quòd ex naturâ rei, aut legum diuinarum, hoc omnino non poſſit, ſiue ſit filius ſpiritualis, ſiue non ſit. Hoc ad

Ooo ij

Barclaij ſimilitudinem ſatis; neque tu contrarium vnquam euinces.

Itaque, inquis, *duo ſunt in hac ſimilitudine peccata Barclaij: vnum quòd poteſtatem politicam Magiſtratus; & poteſtatem ciuium priuatorum pares facit.* Vbi autem, aut quo modo pares facit? in eodem poteſtatis genere? nihil minus. At in diuerſo poteſt; Nam & priuati patres, naturali & ciuili poteſtatis patriæ iure in liberos Conſules poteſtatem exercent; & ij Conſulatus ſui iure iiſdem parentibus præſunt. *Alterum, quod poteſtatem Pontificiam ſimilem fecerit poteſtati humanæ & priuatæ; cùm ſit poteſtas publica, & diuina, qua neque maior, neque par in terris inueniri poteſt.* Vt omittam te *identitatem* in ſimilitudine flagitare; ſcias non de excellentia poteſtatis, ſed de limitibus à Barclaio actum: Neque verò per *Magiſtratus* ſolos Reges deſignauit, ſed quoſcunque dignitatis publicæ viros: Nam & huius ſimilitudinis lex à Romano iure decerpta eſt. Ita non Pontifici tantùm inferiores Pontifice viros, ſed & Regibus inæqualem compoſuit dignitatem. Nihil igitur ad rem, ſi Pontificis poteſtas publica eſt, ac diuina; ſed eſt ſatis, omni poteſtati metas eſſe, vt & illis, quos ob aliquam rationem vereri debemus, alia ratione imperemus; nec qui in aliquo ſubiectus eſt, in omnibus ſimpliciter ſubſit. Quid autem? annon etiam poteſtas patria, quam Pontificiæ compoſuit Barclaius, à iure diuino eſt? Sanè, cur enim tot verba Scripturæ de parentum imperio, tot mandata de obſequio filiorum? Addis, de poteſtate Pontificis, *qua neque maior, neque par in terris inueniri poteſt.* Hoc ipſi prædicamus; & omni dignitate verborum hanc adoramus poteſtatem. ſed non ſequitur ſi parem non habeat, non eſſe aliquas, certè minores, illi tamen non ſubiectas. Vide, Lector, quæ de hac ſimilitudine patris, & filij Præſidis, cum Pontifice & Regibus, diximus, Capite 3. §. 15.

§. 3.

ADDIT poſtremò Barclaius, inquis, *teſtimonium Nicolai Cardinalis de Cuſa, qui in lib. 3. de Concordia Catholica Cap. 3 ſcribit, fuiſſe in antiqua quadam gloſſa ad Canonem Hadrianus, diſt. 63. Papam eſſe Patrem Patricij in ſpiritualibus, & Patricium eſſe Patrem Papæ in temporalibus. & cap. 4. ſcribit, non eſſe in manu Romani Pontificis dare cuicumque prouinciæ per mundum Regem, vel Imperatorem ipſa non conſentiente. Ad primum teſtimonium iam ſuprà reſpondi, gloſſam illam antiquam meritò fuiſſe antiquatam, & exploſam. Ad ſecundũ reſpondeo, Pontificem Romanum poſſe, præſertim in caſu hæreſis, Imperatores, ac Reges excommunicare, atque deponere, eorumque ſubditos ab obedientia liberare: quis autem in locum ipſorum ſuccedere debeat, liberum relinquere illis, ad quos de iure pertinet. Itaque non obtrudit Imperatores, aut Reges pro arbitrio populis inuitis, neque iura hæreditaria ſucceſſionis, aut electionis tollit, atque hoc eſt ſolùm, quòd Cardinalis ille requirit.*

Cur exploſa fuerit illa gloſſa, omninò non dixiſti, Bellarmine: certè in gratiam ſublata Pontificũ, quibus nunquam, etiam ſæpe inuitis, adulatio defuit.

Iam interpretaris verba Nicolai de Cuſâ, *non eſſe in manu Romani Pontificis, dare cuicunque prouinciæ per mundum Regem, ipſa non conſentiente*; Quaſi non aliud velit, quàm non poſſe Pontificem, vbi Regem depoſuit, alterum ad libitum ſubſtituere. Imò vult nec à Pontifice poſſe Regem abdicari. Nam ſi Prouincia in ſuum Regem conſentiat, eum autem Papa deponat; iubeatque vt illa Prouincia licet inuita, eum ſibi præficiat Regẽ, qui eſt ſucceſſionis iure proximus, nonne dabit *prouinciæ illi Regem ipsâ non conſentiente*? Eadem pene verba, omnino idem ſenſus Clericorum, & Laicorum, qui vt refert Hincmarus Epiſcopus, vno ore dicebant, *Non nos concredimus, vt aliter ad regnum Dei peruenire non poßimus, ſi illum quem ipſe* Pontifex *commendat terrenum Regem non habuerimus.* Non enim tunc quæſtio, num Pontifex poſſet ſucceſſionis aut electionis iure contempto, Prouin-

ciæ Regem dare; ſed num poſſet prohibere, ne illis imperaret Carolus Caluus; quem ab illo ſcilicet regno anathematis minis arcebat.

Itaque, inquis, *non obtrudit Imperatores &c. Atque hoc eſt ſolùm quod Cardinalis ille requirit.* Quid ais? An id ſolùm ex illo Cardinali retulit Barclaius? Imo, *Electores* Imperij *radicalem vim habere ab ipſo communi omnium conſenſu, qui ſibi naturali iure Imperatorem conſtituere poterant, non ab ipſo Romano* Pontifice. Quod ſi plura ex eodem Cardinali vis; *Imperatoris celſitudo*, inquit, (lib. 3. de Concord. Cath. Cap. 5.) *eſt independens quoad ſui naturam, & primò, & ſupremò diſtincta à ſpirituali, habens dependentiã immediatam à Deo.* Vis etiam plura? *Cogitet itaque*, inquit, (Cap. 41.) *dum hæc inſtinctu turbatoris pacis mentibus ſuggeruntur, ipſe primus omnium Romanus Pontifex, ſe miniſtrum ex humiliatione exaltari, quodque ſupremus aliorum miniſterialem curam habet, non dominationis imperium; ac vtraſque à Deo eſſe poteſtates, ac noſtro gratiæ tempore verè diſtinctas &c. Et conſimilia multa ad minus diſtinctionem independentem, & quod deſurſum vtraque poteſtas deſcendat, probare videntur. Et illa fuit omnium antiquorum opinio vera, & ſi dubia nouiter exorta ſunt ob ſiniſtrum multorum complacendi ſtudium, repetantur vetera.* Hæc & alia iſte Cuſanus, vbique pro ſummo & abſoluto Principum imperio; neque is erat, Bellarmine, in Catholicâ fide ſuſpectus.

CAPVT XVII.

Bellarminum, qui ſuperiùs argumentum duxerat, ex eo quòd poteſtas Eccleſiaſtica & Politica, ſint partes vnius & eiuſdẽ Reipublicæ: iam ducere argumentum, ex eo quòd hæ duæ poteſtates, non ſint vna Reſpublica, ſed duæ. Non eſſe neceſſariũ ad ſpiritualem finem, vt Eccleſia poßit diſponere de rebus temporalibus. Id firmatur verbis B. Petri ad Ananiam. Solutum in eam rem Bellarmini argumentum. Eccleſiam non habuiſſe primis ſeculis poteſtatem in tẽporalia, Bernardi ſententia, de ſufficiẽti & perfectâ poteſtate ſpirituali Petri Apoſtoli, etiamſi non poſſet diſponere de temporalibus. Ex aduerſariorum argumentis poſſe colligi, Remp. temporalem diſponere poſſe de ſpirituali; aut non eſſe ſuo fini ſufficientem neque perfectam in ſuo genere. Diluta, quæ Bellarminus habet in contrarium; & excuſſæ rationes quibus contendit, Politicam poteſtatem apud Chriſtianos ſubordinari Eccleſiaſticæ.

Bellarminus huic Capiti titulum facit.

Defenditur ſecunda ratio pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. 1.

IN *capite decimoſeptimo*, inquis, *Barclaius digreſſionibus expeditis, redit ad examinandas, & refellendas Bellarmini rationes: & quoniam de prima ratione ſatis multa dicta ſunt in capite quartodecimo, aggreditur nunc ſecundam, quam fideliter tranſcripſit in hæc verba.*

Secunda ratio, inquit, eſt: Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta, & ſibi ſufficiens in ordine ad finem ſuum: tales

enim ſunt omnes Reſpublicæ benè inſtitutæ: ergo debet habere omnem poteſtatem neceſſariam ad finem ſuum conſequendum: ſed neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas vtendi, & diſponendi de temporalibus rebus; quia alioqui poſſent mali Principes impunè fouere hæreticos, euertere Religionem; igitur, & hanc poteſtatem habet. Item poteſt quælibet Reſp. quia perfecta, & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri Reipublicæ non ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, imò etiam deponere eius Principem, & alium inſtituere, quando non poteſt aliter ſe defendere ab eius iniuriis: ergo multo magis poterit ſpiritualis Reſpublica imperare temporali Reip. ſibi ſubiectæ, & cogere ad mutandam adminiſtrationem, & deponere Principes, atque alios inſtituere, quando aliter non poteſt bonum ſuum ſpirituale tueri.

Hanc rationem ſatis fideliter allatam ex duplici capite reprehendit Barclaius. Primùm enim negat duas eſſe Reſpublicas in Eccleſiâ, vnam Eccleſiaſticorum, alteram laicorum, ſiue vnam ſpiritualem, alteram temporalem, vnam ſacram, alteram politicam: & probat ex prima mea ratione, in qua dixi poteſtatem politicam, & ſpiritualem eſſe partes eiuſdem Reip. Chriſtianæ, & Clericos, & Laicos non facere in Eccleſia duas Reſpublicas, ſed vnam.

Deinde negat poteſtatem diſponendi de rebus temporalibus neceſſariam eſſe ad finem ſpiritualem: quod ex eo probat, quòd Apoſtolus Petrus indicat Act. 5. ſe non habuiſſe poteſtatem diſponendi de bonis temporalibus Ananiæ, cui dixit Nonne manens tibi manebat; & venundatum erat in tua poteſtate?

Ad primum caput facillima reſponſio eſt. Reſpublica enim ſpiritualis, ſiue Eccleſiaſtica, & Reſp. temporalis, ſiue politica, & duæ ſunt, & vna: duæ partiales, vna totalis; quemadmodum ſpiritus & caro ſimul iuncta vnum hominem faciunt, imò vnus homo ſunt, vt Sanctus Athanaſius in Symbolo fidei loquitur: & colligitur ex 2. cap. Geneſeos, vbi legimus, formauit Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem: & tamen ita diſtincta ſunt potentiis, & legibus, & motibus, vt Apoſtolus ad Roma. 7. dicat, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: & ad Galat. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ,

ſpiritus autē aduerſus carnē; & quod magis eſt admirandū. 2. Corint. 4. vocatur ſpiritus, homo interior, & caro homo exterior, cū dicitur, Licet is, qui foris eſt noſter homo corrūpitur, tamen is, qui intus eſt renouatur de die in diem. & Rom. 7. Cōdelector legi Dei ſecūdū interiorē hominē. Itaq́; ſpiritus & caro sūt vnus homo, & duo homines: neq́; Spiritus ſanctus, qui vtrumq́; dicit, ſibi ipſe contradicit: quare nec Bellarminus ſecū pugnat, cùm Remp. Eccleſiaſticam, & Politicam in Eccleſia nunc conſiderat, vt partes vnius Reip. Chriſtianæ, nunc vt duas Reſpublicas inter ſe diſtinctas: Nam ſimillimam eſſe Remp. Eccleſiaſticam ſpiritui, & politicam carni, non Bellarminus ſolus, aut primus docuit; ſed ante eum Thomas Valdenſis, & ante Valdenſem S. Thomas, & ante S. Thomam, Alexander Alenſis, & ante Alenſem, Hugo de S. Victore, & ante Hugonem ſanctus Gregorius Nazianzenus, vt ſuprà non ſemel admonuimus.

Ad ſecundum caput reſpondeo, Verba S. Petri ad Ananiam, non ſignificare, non fuiſſe in Apoſtolorum Principe *poteſtatem diſponendi de rebus temporalibus Ananiæ, ſi ea neceſſaria fuiſſent ad finem ſpiritualem: ſed indicare ſolùm, non vſum fuiſſe ſanctum Petrum ea poteſtate, neque vti voluiſſe, cùm neceſſitas nulla eſſet: & certè ſi argumentum Barclaij aliquid valeret, efficeret etiam, nullum Regem poſſe diſponere de bonis temporalibus ſubditorum ſuorum, in caſu, quo neceſſaria eſſent ad Rempub. conſeruandam. Omnis enim Rex dicere poteſt ſubditis ſuis, Ager tuus nonne tibi manebat, & venūdatus in tua erat poteſtate? quis te illum Reip. donare coëgit? & ſi integrum donaſſe profiteris, cur parte retenta, integrum te donaſſe mentiris? Itaque quemadmodum ius, quod habent Reges diſponendi de rebus temporalibus ciuium, non eſt vt pro arbitrio ſpolient ciues dominio rerum ſuarum; ſed vt poſſint ciues cogere ad bona ſua exponenda pro communi bono conſeruando: ſic etiam poteſtas Apoſtoli Petri in bona temporalia Chriſtianorū non erat (vt Barclaius dicere nos fingit) vt poſſet Apoſtolus ſine vlla cauſa priuare dominio rerum ſuarum omnes Chriſtianos, neque iis aliquid proprium relinquere: ſed tantùm vt poſſet prouidere, ne Chriſtiani bonis temporalibus abuterentur contra legem Dei; & contrà, vt eis rectè vterentur ad vitam æternam conſequendam. Habuiſſe autem Apoſtolos poteſtatem aliquam diſponendi de temporalibus*

Ppp

in ordine ad ſpiritualia, vel ex eo conſtat, quòd ſtatuerunt, vt populi Chriſtiani prædicatores Euangelij ex facultatibus ſuis alerent, idque iuxta ordinationem Domini; vt patet ex Apoſtolo in priore ad Corinth. cap. 9.

Scio quidem Politicam poteſtatem eſſe Rempublicam: Eccleſiaſticam quoque eſſe Rempublicam; quæ ambæ ſimul iunctæ vnam Rempublicam Chriſtianam efficiunt, eo modo quo diximus, Cap. 13. §. 2. At quis ferat, vt rectè notauit Barclaius, te vt argumentis tuis inſeruias, modò duas Reſpublicas facere, modò in vnum corpus adunatas adſtringere? quæ ludificatio, inquam, vt argumentum illic trahas, ex eo quòd non ſint duæ Reſpublicæ, ſed vnica; hic autem ex eo quòd non ſit vna, ſed duæ? Ac ne nihil intereſſe exiſtimes, num Rempublicam Chriſtianam conſideres, quatenus vna eſt Reſpublica; an verò quatenus in ea ſunt duæ Reſpublicæ partiales, Eccleſiaſtica & Ciuilis; vide quàm eo modo iuguletur argumentum, quod ſecundum in tua prima ratione collocas, ſuprà, Cap. 13. §. 2. & Cap. 14. §. 2. *Reges*, inquis, *& Pontifices, Clerici, & Laici, non faciunt duas Reſpublicas, ſed vnam, &c. At in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia vnum ab alio, &c.* Hoc enim tum vbique prorſus falſum: tũ maximè in Rebuſpublicis eiuſmodi, quę Reſpublicas partiales continent. Heluetij (nam eos paulò antè in ſimilitudinem adhibes) in vnam Rempublicam coierunt; ſic tamen vt pagi eorum partiales Reſpublicas conſtituant. Dic autem Bellarmine, an eſt aliqua inter illas Reſpublicas partiales, quæ alijs imperet, cui aliæ ſubſint? Sed mittamus argumentum iam anteà ſatis exploſum.

Vt hîc autem in ſimilitudine tua nil agis! *Veluti*, inquis, *ſpiritus vocatur ab Apoſtolo homo interior, & caro homo exterior*, cùm tamen hæc duo vnum hominem conſtituant. At repono id impropriè & figuratiuè ab Apoſtolo eſſe dictum. Neque enim verè ac propriè, aut caro homo dici, aut ſpiritus poteſt. Interiorem hominem vocat, quatenus ſecedens ab externis, & velut animalibus ſenſibus, ad ſpiritualia mente & cogitatione ſubuehitur; exteriorem, quatenus his externis & viſibilibus capitur. Vt

igitur impropria dicendi ratione, idem homo vnus & duo dici poſſunt, ita non aliud ex ſimilitudine tuâ habes, quàm Remp. Chriſtianam, poſſe diuidi impropriè etiam in duas Reſp. Nec negamus, Ciuilem & Eccleſiaſticam poteſtates, ſeorſim conſideratas, duas eſſe veras & propriè dictas Reſpublicas: ſed hoc ex tua ſimilitudine ſequi negamus. Argumento etiam quod contexis, ex Reſpub. his duabus paulò inferius reſpondendum.

Ad ſecundum caput, inquis, *Reſpondeo, Verba S. Petri ad Ananiam, non ſignificare, non fuiſſe in Apoſtolorum Principe poteſtatem diſponẽdi de rebus temporalibus Ananiæ, ſi ea neceſſaria fuiſſent ad finem ſpiritualem.* Semper fallis calliditate verborum. *Si ea neceſſaria*, inquis, *fuiſſent ad finem ſpiritualem.* Certè, ſi neceſſaria, haud ambigo, quin poteſtatem in ea conceſſurus ille fuerit, qui & ſpiritualem poteſtatem condidit, & *cuius opera perfecta ſunt.* Quicquid, inquam, neceſſarium paſcendis ouibus, ſat fatemur Pontifici à Chriſto collatū; ſed negamus poteſtatē diſponendi de tēporalibus Chriſtianorū rebus, neceſſariā huic Eccleſiaſticæ poteſtati.

Quod tu hîc igitur, *ſi ea neceſſaria fuiſſent ad finem ſpiritualem:* quodque in *rationis* tuæ verbis, *Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta & ſibi ſufficiens in ordine ad finem ſuum*; & paulò poſt, *debet habere omnem poteſtatem neceſſariam ad ſuum finem conſequendum*, dictū prorſus ambiguè. Si vis ita inſtructā Eccleſię poteſtatem, vt poſſit omnes obices ſalutem impedientes remouere, omnes homines actu ad ſalutem æternam (qui finis eſt illius poteſtatis) perducere; tunc erit blaſphema ſententia. Eo tamen trahi poſſunt tua verba (in Reſp. ad tract. Gerſon. de validit. excom. in vndec. conſider.) *Summum Pontificem poſſe efficere totum illud, quod neceſſarium eſt ad perducendas animas in Paradiſum, & poſſe omnia impedimenta remouere, quæ mundus, aut dæmon, cùm omnibus ſuis viribus & âſtutijs opponere poſſunt.* Neque enim Pontifex poteſt aut pertinacem animam ad pœnitentiam flectere, aut ſine pœnitentia peccata donare, non poteſt fidem infundere, *ſine qua impoſſibile eſt placere Deo*; non indulgere infanti viſceribus matris incluſo, non ſceleſto homini in inſaniam lapſo, vt hic ab Adami culpâ inſons ſit, hic à ſuâ. Quanto denique Pontificis crimine, Bellarmine, vel vna anima à cœleſti fœlicitate, excide-

ret, imò tot infelicium greges, ſi ad finem ſuum ita eſſet ſufficiens poteſtas Eccleſiæ, vt amoliri omnia clauſtra poſſit, quæ cœlo præuertunt, quæ ſaluti? maximè cùm poteſtatis Eccleſiaſticæ finis non ſit, vt poſſit homines ad æternam ſalutem ducere, ſed vt ducat; neque vt poſſit exequi quæ ſunt ad ſalutem mortalium neceſſaria, ſed vt illa exequatur. Philoſophus verè dixit; voluit & potuit, ergo fecit.

Sed omninò dicendum, *Remp. Eccleſiaſticam eſſe perfectam, & ſibi ſufficientem, &c.* Et *habere omnem poteſtatem neceſſariã ad ſuum finem conſequendum*, ſuæ poteſtatis reſpectu, non eorum, quæ quocunque modo neceſſaria eſſe poſſunt, aut videri, vt mortales ei poteſtati ſe ſubiiciant, eâque vtantur ad ſalutem. Poteſt enim Eccleſia quemlibet hominum cœlo inducere, imò ſi vellent, mortalium totum genus. Accepit poteſtatem prædicandi, docendi, leges Eccleſiaſticas condendi, excludendi contumaces, ſeſe iterum pœnitentibus reſerandi, ligandi denique & ſoluendi: cum ea poteſtate Petrus, & Apoſtoli ſalutare mandatum impleuerunt. Hæc poteſtas nullo furore tyrannorum excludi potuit, nullo fluctu peruerti. Hac poteſtate nixa Eccleſia deſtinatum ſibi finem poteſt apiſci.

Nam ad temporalia venire remedia, eſt mediis vti nequaquam ſpirituali *proportionatis* fini; idque velle, quod paulò antè damnauimus, eſſe in poteſtate Eccleſiæ obices remouere quotquot ſalutem impediunt, & Eccleſiam non ſemper habuiſſe neceſſaria omnia ad finem conſequendum. Vt res exemplo illuſtris ſit: finge relatum ad Principem de perditi ciuis vita, aperta proditionis, aut aliorum criminum cõſilia; clemens tamen, nec in vindictam Princeps intentus, miſerit qui hominem ad ſanitatem reuocet, cum mandatis eiuſmodi, vt illum ab incepto deterreat, facinoris & pœnitentiæ finem oſtendens; facinori ſupplicia, pœnitentiæ veniã eſſe propoſitã. Quod ſi bona fide reus ille culpã emendet, tũ vt ille delegatus regio nomine indulgeat; at in ſentẽtiã pertinacẽ, aut carcere plectat, aut capite. Dic mihi, Bellarmine, nonne ille delegatus, neceſſaria omnia ad ſuum finem habebit? id eſt ad illius ſalutem hominis, cui corrigendo & ſeruando deſtinatur? At nihilo tamen magis aut alia, quàm

quæ iuſſus eſt tentare remedia, aut amicos, aut opes, materiam fortaſſe facinorum, audebit ſubtrahere. ſi reus denique benè præcipientem audire neglexerit, omnia ad ſuam ſalutem ſufficientia ſuâ improbitate peruertet: Ita Eccleſia, excommunicare, prædicare, abſoluere, cætera ad ſuam iuriſdictionem hominumque ſalutem neceſſaria, per ſe, & reluctante tẽporali poteſtate, explicare ſatis poteſt, vt & potuit per Iudæorum, per infidelium, per hæreticorum tempeſtates. At vlterius quocunque prętextu poteſtatem in res ſæculi vindicare, non eſt Dei in Eccleſiam largitio, ſed Eccleſiaſticorum ambitus, nec ferenda in Reges iniuria.

At, inquis, *neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas vtendi & diſponendi de temporalibus rebus: quia alioqui poſſent mali Principes impunè fouere hæreticos, & euertere religionem.* Quàm hæc ratio ex omni parte labat! quandoquidẽ nec *impunè* Principes hęc Eccleſiæ inferent dãna, neq; neceſſariũ ad finem ſpiritualem, vt non inferant, aut abſolutè neceſſarium his reſiſti. Non *impunè* Principes facient; cùm Eccleſia excommunicationis telo inſtructa ſit, quo nullum acerbius. Ipſe dicis (Lib. 3. de laicis Cap. 21.) *Excommunicationem eſſe pœnam maiorem morte temporali.* alibi ais: (Lib. 3. de Eccleſia, Cap. 6.) *nullam eſſe pœnam grauiorem, quæ ab Eccleſia infligi poteſt, quàm ſit excommunicatio.* & ante te Auguſtinus, contra aduerſarium legis, & Prophetarum Lib. 1. Cap. 17. *Illud quod ait Dominus, ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus, grauius eſt quàm ſi gladio feriretur, ſi flammis abſumeretur, ſi feris ſubigeretur.* Non impunè ergo Principes, ſi illis grauiſſima omnium pœna ab Eccleſia poteſt infligi. Sed neque neceſſarium (etiam ſi optandum, ac omnino vtile) ad ſpiritualem finem, vt Principes non foueant hæreticos: neque enim ideò religionem euertent. obſtabit religionis Conditor Chriſtus, qui per hæc gentium mala ſuam religionem nunquam euerti ſinet, cui ſe ad conſummationem ſæculi adfuturum aſſeruit: Tu nos doces (Lib. 4. de Eccleſia. Cap. 6.) dum ais, *duraſſe Eccleſiam à Chriſto hucuſque, fruſtra eam oppugnantibus primò Iudæis, deinde Paganis, vltimò hæreticis, nec ſolum duraſſe, ſed etiam ex per-*

ſecutionibus creuiſſe. Vt enim aquæ diluuij palatia Regum obruebant, atque deÿciebant: Arcam verò Noë magis ac magis attollebant, ità perſecutiones regna temporalia facilè deſtruunt, Chriſti regnum, quod eſt Eccleſia, non ſolùm non deſtruunt, ſed etiam illuſtrant. Itaque Iuſtinus in Thryphone dicit, perſecutionem id eſſe Eccleſiæ, quod eſt vineis putatio. Vt enim vineæ putatione ad vbertatem prouocantur, ita quoque Eccleſia putationibus creſcit. vt omittam, quæ deinde in eam rem ex Tertulliano, & Leone exſcribis. Ideo nec *ad ſpiritualem finem neceſſarium,* vt eiuſmodi impijs Principibus reſiſtant Catholici. Id etiam ex te habemus. *Non enim,* inquis, lib. 1. de Concil. Cap. 10. *eſt abſolutè neceſſarium, vt communi hoſti, qualis eſt Turca, reſiſtatur. Si enim Eccleſia conuerſari potuit ſub immaniſſimis perſecutionibus Neronis, Domitiani, Decij, Diocletiani, cur non poſſit etiam ſub perſecutione Turcarum?* Poteſt enim Eccleſia remedijs humanis deſtitui: vt quod de Pontifice dicis ruinam Eccleſiæ moliente, ad flagitioſos Principes trãsferamus, Ais (Lib. 2. de Cõcil. Cap. 19.) *Non mirum eſſe ſi in eo caſu manet Eccleſia ſine remedio humano efficaci, quandoquidem non nititur ſalus eius præcipuè humana induſtria, ſed diuina protectione, cùm eius Rex Deus ſit. Itaque etiamſi Eccleſia non poſſit deponere Pontificem, tamen poteſt ac debet Domino ſupplicare, vt ipſe remediũ adhibeat. Et certum eſt Deo curæ fore eius ſalutem, qui talẽ Pontificem vel conuertet, vel è medio tollet, antequã Eccleſiam deſtruat.*

Iam verò audiamus quid tu in Barclaium de Ananiæ facto. Ais Reges ſuis ciuibus poſſe dicere, quod Petrus Ananiæ; neque ideò colligi Reges *non poſſe diſponere de bonis temporalibus ſubditorum ſuorum, in caſu quo neceſſaria eſſent ad Remp. conſeruandam.* Nulla inter hæc ſimilitudo, Bellarmine. Si enim Ananiæ opes poterant neceſſariæ eſſe ad ſpiritualem finem, neque eſſet illius iudicare tunc ne neceſſariæ eſſent, ſed de eo poſſet ambigere, quia de fidelibus multi egentes diuiſis opulentiorum facultatibus leuabantur (inquit Lucas act. 4.) Petri verbis reſpondiſſet, imò neſciebam num ager *manens mihi maneret, & venundatus in mea eſſet poteſtate*: timebam ne neceſſarius eſſet ſpirituali fini, ideóque de illo diſponeres. hac propter celatam pretij partem mihi viſum retinere. Hæc dixiſſet Ananias, ſi tunc obtinuiſſet

in Eccleſiâ illa poteſtas, quam propugnas, diſponendi de temporalibus Chriſtianorum bonis. Sed quia neque hæ opes, neque aliorum fidelium neceſſariæ ad Eccleſiæ finem eſſe poterant, ideò rectè Petrus, *manens tibi manebat &c.* Contrà Rex, cui ſuo dubitanti ſuæ ne facultates ſint neceſſarię publicis rebus, ideóque partem aliquam occultanti, ita loqui non poteſt, quia reuera fieri potuit, vt *neceſſariæ* eſſent, neque manentes illi manerent.

Atcur dicas, *fingi à Barclaio, vos dicere, potuiſſe Apoſtolum ſine vlla cauſa priuare dominio rerum ſuarum omnes Chriſtianos?* hîc de ea re in Barclaio ne vel verbum. Niſi fortè intelligis, hâc quidem poteſtatem Apoſtolis datam, vt ea non niſi ex cauſa vterentur; potuiſſe tamē etiam ſine cauſa hæc bona auferre, ſi videlicet ea poteſtate voluiſſent abuti. Nam hoc modo verum erit ex ſententia veſtra ſequi, tum Apoſtolos *ſine cauſa* potuiſſe Chriſtianis opes auferre, tum hodie poſſe Pontificem *ſine cauſa* imperium abrogare Principibus. Quod autem adſcribis, imperaſſe Apoſtolos vt Prædicatores Euangelij à Chriſtianis alerentur iam ſæpius a nobis excuſſum eſt. (vide Cap. 3. §. 8. Cap. 5. §. vltim.)

Ex his patet, Bellarmine, *Remp. Eccleſiaſticam, perfectam, & ſibi ſufficientem in ordine ad finem ſuum eſſe*; Sed ad illum finem non neceſſarium, poſſe vti & diſponere de temporalibus rebus, Neque conſtare rationem quam adhibes, *neceſſariam* hanc Eccleſiæ poteſtatem, *ne Reges impunè foueant hæreticos*; imò nec Petrum ijs verbis quibus reprehendit Ananiam iure vti potuiſſe, ſi hæc quam aſtruis poteſtas in temporalibus, fuiſſet Eccleſiæ.

§. 2.

AT INQVIT *Barclaius*, ais, *primis trecentis annis non fuit in Eccleſia poteſtas diſponendi de rebus temporalibus Chriſtianorum, inuitis dominis: ergo vel Reſpublica Chriſtiana tunc fuit imperfecta, vel non eſt neceſſaria poteſtas iſta ad finem ſpiritualem conſequendum. Atque hic multa verba Barclaius fruſtrà profundit, vt oſtendat ad prouidentiam*

Dei pertinuiſſe, vt Eccleſia illa prima inſtructa eſſet omnibus ijs rebus, quæ ad eius conſeruationem neceſſariæ eſſent.

Reſpondeo. Eccleſia illa prima inſtructa fuit omni poteſtate, atque omnibus præſidiis, quæ ad perfectam Rempublicam conſtituendam neceſſaria erãt: primis autem trecentis annis non fuerunt in Eccleſia multi Principes politici: fuerunt tamen aliqui, vt Philippus Imperator, & Rex Lucius, ac Rex Donaldus. Sed fingamus nullos fuiſſe: non ideò defuit Eccleſiæ poteſtas diſponendi de bonis temporalibus Principum, & dirigendi poteſtatem eorum politicam, quando illi Eccleſiæ membra, vel filij effici vellent. Præterea, vt paulò ante dixi, in ipſo principio Eccleſiæ, quamquam nulli fuerint Principes Chriſtiani, Apoſtolis ipſis Eccleſiam regentibus: fuerunt tamen multi homines diuites, de quorum diuitijs Apoſtoli diſpoſuerunt, ſtatuentes vt ex ijs miniſtros Euangelij ſuſtentarent.

Nihil facis in Barclaij argumentum. Dicit non potuiſſe Eccleſiam de inuitorum Chriſtianorum bonis diſponere, dum Ethnici Principes imperabant; hoc eſt, non potuiſſe *de facto*: Nam ſi de iure loqueretur, non in certos annos hanc impotentiã deſtinaret, nempe trecentis annis, & ſub Principibus Ethnicis; ſed diceret, aut ſemper, aut nunquam, id Eccleſiæ licuiſſe, cùm ſpirituali poteſtati nihil ab initio acceſſiſſe, nihilq; deceſſiſſe, in argumentum etiam trahat. Tu ab argumenti vi cautè declinas: ais, *non defuiſſe Eccleſiæ poteſtatem diſponendi de bonis temporalibus Principum, & dirigendi poteſtatem eorum politicam, quando Eccleſiæ membra, vel filij effici vellent.* De hoc verò non agitur. Non iam de Principibus, inquam, ſed de priuatis. Neque noua poteſtas acceſſit Eccleſiæ, cùm ad eam Principes accederent, ſed hoc tantum modò factum, vt Principes illi poteſtati ſubeſſent, qualiſcunque à Chriſto data eſt Eccleſię; cui non alia poteſtas in Principes data, alia in priuatos. Sed quid tu in Barclaij rationẽ, quid, inquam, de Chriſtianis dices, quorũ multos ſub Ethnicis Principibus fateris extitiſſe? an de eorũ etiam inuitorũ opibus potuit diſponere Eccleſia? certè nequaquã; cũ querelis ad Principem Ethnicũ, Prætoremue delatis poſſet facilè Eccleſia ſubmoueri. Ita inuitis illis Eccleſia de eorũ bonis diſponere nõ potuit. cui conſequitur, ergo néque neceſſariam hanc fuiſſe poteſtatem; cùm neceſſariã omnem Eccleſiaſtico muneri poteſtatem,

tem, non de iure modò Apoſtoli, ſed & de facto habuerint: quod niſi impius & blaſphemus haud neget, & qui Deum aut ignorationis audeat, aut doli ac tyrannis accuſare; vt fusè diſſeruit Barclaius.

Neque aliud pro te habes, quàm argumentum importunè ineptum, Apoſtolos ſtatuiſſe, vt fideles ex ſuis opibus *miniſtros Euangelij ſuſtentarent.* plus viciesà te allatum, nobis quoque ad nauſeam repetitum. Vide finem ſuperioris paragraphi.

Non igitur *neceſſarium ad ſpiritualem finem*, vt Eccleſia *de temporalibus fidelium bonis poſſit diſponere.*

§. 3.

ADDVCIT *poſtea Barclaius*, inquis, *Verba S. Bernardi ex lib. 4. de Conſidera. cap. 3. Petrus hic eſt, qui neſcitur proceßiſſe aliquando vel gemmis ornatus, vel ſericis, non tectus auro, non vectus equo albo, nec ſtipatus milite, nec circumſtrepentibus ſeptus miniſtris: abſque his tamen credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mandatum, ſi amas me, paſce oues meas: in his ſucceßiſti non Petro, ſed Conſtantino. Hæc Bernardus; quibus ſubiungit Barclaius. Quamuis itaque poteſtas temporalis, de qua nobis ſermo, hominibus videri potuerit Eccleſiæ neceſſaria, Deo tamen neque neceſſaria, neque vtilis viſa eſt.*

Reſpondeo. Poſſet hoc loco Barclaio dici, quod in libro Iob cap. 38. Deus ipſe dicit, Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus imperitis? Sanctus Bernardus ſcribit Apoſtolum Petrum pauperem fuiſſe diuitiarum huius mundi, & potuiſſe ſine auro, & argento proprio, ſine equo albo, & ſine ſatellitibus implere ſalutare mandatum paſcendi oues: non tamen S. Bernardus dicit, non fuiſſe in Apoſtolo Petro poteſtatem diſponendi de temporalibus bonis Chriſtianorum, & de ipſis Regnis, & imperijs, ſi neceßitas ſpiritualis id requireret; imò contrarium dicit, cùm Pontifici, quà Pontifex eſt, & Chriſti Vicarius, ac Petri ſucceſſor, applicat illa verba Hierem. 1. Ecce cõſtitui te ſuper gentes, & ſuper Regna, vt euellas, & diſperdas, & diſsipes, & ædifices, & plantes: non enim pugnat paupertas propria cũ poteſtate diſponẽdi de diuitijs, & iudicandi Reges & Principes terræ. Sic enim Prælati ordinũ religioſorũ; cùm ſint ipſi voto pauper-

tatis obſtricti, poteſtatem habent de opibus ampliſsimis ſui ordinis diſponendi. Et apud veteres Romanos multi ciues inopes, vt Fabricius, Curius, Cincinnatus, & alij, Conſules, vel Dictatores effecti, diſponebant de Regnis, & Regum opibus, cum ipſi tamen in priſtina ſua egeſtate remanerent. Ergo non debuit Barclaius diuitias cum poteſtate confundere, quaſi non poſsit idem homo & pauper eſſe pecunijs, & diues poteſtate. Deinde S. Bernardus dicit Pontificem in diuitijs, & temporali principatu non ſucceſſiſſe Petro, ſed Conſtantino: quid inde colligit Barclaius? potuiſſe Pontificem ſine temporali principatu fungi munere Apoſtolico? Quid tùm? non enim quæſtio noſtra eſt de Principatu temporali Summi Pontificis, ſed de poteſtate ſpirituali, & Apoſtolica, quam nos dicimus extendi ad diſponendum de rebus temporalibus, & de ipſis Regnis, & imperijs in ordine ad finem ſpiritualem. Barclaius autem vt hoc refellat, diſputationem transfert ad principatum temporalem quo Apoſtolus actu caruit, vt omnia confundendo & permiſcendo aliquid dixiſſe videatur. Denique Barclaius quaſi raptus ad tertium cœlum in conſilio Dei fuerit, abſolutè pronunciat, Deo neque neceſſariam, neque vtilem Eccleſiæ viſam eſſe poteſtatem temporalem, de qua nobis ſermo. Ego verò à Barclaio quæro, de qua poteſtate temporali loqueris? Nam ſi de poteſtate illa loqueris, quæ in ſe ſpiritualis cùm ſit, extenditur ad temporalia, non obſcurè Deo falſum imponis. Illam enim poteſtatem Deus Eccleſiaſtico Principi neceſſariam eſſe duxit, ideòque eam illi tribuit, cùm ait, Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Sic enim iſta verba intelligi debere docuerunt Concilia generalia, quæ ſuprà citauimus; quæque veriſsimè dicere poterant, Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis. Sin autem loqueris de poteſtate temporalis principatus, quem Eccleſia nunc poſsidet, & ante annos octingentos poſſedit: omninò temerè affirmas hãc poteſtatem Eccleſiæ, neque neceſſariam, neque vtilem Deo eſſe viſam. Nam (vt alia nunc omittam) ſi Deo viſum eſſet, non eſſe vtilem Eccleſiæ hunc Principatum, certè Summi Pontifices Zacharias, Adrianus, Nicolaus primus & ſecundus, Leo tertius, & quartus, & nonus, & alij, qui communi omnium Scriptorum ſententia optimi, & ſanctiſsimi, & Deo gratiſsimi fuerunt, eum principatum non retinuiſſent, & multò minus pro eo conſeruando decertaſſent. Vtrum autem de iudicio diuino ma-

gis credendum ſit tot ſanctis Pontificibus, quàm Vni Barclaio, in dubium certè reuocari non poteſt.

Mirum te ad longas & validas Barclaij rationes ſæpe breuem; nunc in exiguo campo tam prolixè volitare. Scias igitur, id vnum ex hac authoritate Bernardi Barclaium quærere, Petrum *credidiſſe ſe ſatis poſſe implere ſalutare mandatum*; non modò cùm non afflueret diuitiis (neque enim illa Bernardi verba in argumentum trahit) ſed cùm actu non poſſet de Chriſtianorum bonis temporalibus diſponere: quod non potuiſſe reuera, iam antè probauimus. Nam ſi Petrus implere mandatum potuit, & hanc poteſtatem non habuit, omninò hæc poteſtas neceſſaria non eſt ad implendum ſalutare mandatum. Neque illa quæ præcedunt verba Bernardi, quòd illis niteretur, ſed vt totam ſententiam daret, exſcripſit. libentius fortè, quia ille Principatus, illæ vires, de quibus hîc Bernardus, ambitioſis Pontificibus velut ſtimuli extiterunt, vt de ſpiritualis poteſtatis egreſſi limitibus tentarent ad temporalem procedere, &c, vt rectè Barclaius, *quam in virtute verbi diuini, Deique auxilio ſingulari, ſpem ponere debebant, eam in armis, & authoritate, ac poteſtate temporali, potiſſimùm collocarent.*

Quamuis itaque poteſtas temporalis, de qua nobis ſermo, inquit Barclaius, *hominibus videri potuerit Eccleſiæ neceſſaria, Deo tamẽ neq; neceſſaria, neque vtilis viſa eſt.* Agis hîc dubitantem, an de indirecta poteſtate in temporalia loquatur Barclaius, an de illa ditione, quam vt ſummus Princeps ac dominus, Pontifex tenet. At quis præter te, niſi de ſcepticis dubitet? Ait enim, *poteſtas, de qua nobis ſermo*; atqui hîc Bellarmine, ſcis agi, non de illo *particulari* principatu, ſed de indirectâ in omnes poteſtate. Libet tamen vtrumque tuæ diuiſionis mẽbrum excutere. Dicis hæc Barclaij verba neutiquã vera, ſi referantur ad indirectã poteſtatem in omnium Chriſtianorum temporalia; cùm Concilia generalia docuerint eiuſmodi poteſtatem per hæc verba Pontifici datam, *quodcumque ligaueris ſuper terrã*. Atqui iam antè docuimus. (Cap. 12. §. 5.) nulla Concilia iſtius authoritate ſententiæ, *Quodcũque ligaueris, &c.* Aut aliâ prorſus vlla, aſſeruiſſe hãc Pontificis poteſtatem. Si

verò de Principatu, inquis, quem patrimonium Petri dicimus, Barclaius ſcribit, *temere affirmat illum neque neceſſarium, neque vtilem Deo viſum*; cùm illum ex Pontificibus ſanctioris notæ multi acriter promouerint. Primùm dico, certè de illo Barclaiũ non loquutum; verè tamen potuiſſe ſic loqui, vt *non neceſſarium* diceret, cùm ante illius exordium ſancti quique Pontifices Eccleſiam regerent, eamque ad ſanctitatis, & reuerentiæ faſtigium eueherent, cui deinde per eiuſmodi principatum, vt modeſtiſſimè loquar, nihil acceſſit. An verò *vtile* fuerit; Dei eſto iudiciũ: rem occultam & à noſtra quæſtione alienam, curioſè & fruſtrà non tango. Vtile ego credo, & Maieſtati Eccleſiæ nihil nimium poſſe accedere; miniſtroſque, ſi ea ad ambitum abutuntur, peccare, non ipſam maieſtatem.

§. 4.

At rurſus inſtat Barclaius, inquis, *& argumentum in nos retorquet his verbis: Omitto quòd ſi ratio illorum bona eſſet, ſequeretur è contrario Remp. temporalem habere poteſtatem diſponendi de rebus ſpiritualibus, & deponendi ſupremum Reipublicæ Eccleſiaſticæ Principem; quia debet eſſe perfecta, & ſibi ſufficiens in ordine ad finem ſuum, & habere omnem poteſtatem neceſſariam ad finem conſequendum. Sed neceſſaria eſt ad finem temporalem poteſtas diſponendi de rebus ſpiritualibus, & deponendi Principem Eccleſiaſticum, quia alioqui poſſent mali Principes Eccleſiaſtici turbare ſtatum, & quietem Reip. temporalis, & impedire finem ciuilis gubernationis, vt de facto aliquando nonnulli ſummi Pontifices perturbarunt: Igitur hanc poteſtatem habet Reſpublica temporalis. Conſequens planè falſum eſt, & abſurdum (nam Princeps temporalis, quatenus talis eſt, nullam habet poteſtatem ſpiritualem) proinde, & illud quoque falſum eſt, cui hoc eſt conſequens.*

Reſpondeo. Tantum intereſt inter argumentum, quod nos fecimus, & illud, quod nunc Barclaius retorquendo facit, quantum diſtat verum à falſo, & bonum à malo: illa enim propoſitio noſtra, Neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas diſponendi de rebus temporalibus, ve-

riſsima eſt, quoniam temporalia ordinantur ad ſpiritualia, & bona eſt conſecutio, ergo Reſp. ſpiritualis poteſt diſponere de temporalibus in ordine ad ſpiritualia; quoniam qui poteſt conſequi finem, poteſt etiam ordinare media ad illum finem. At propoſitio Barclaij, Neceſſaria eſt ad finem temporalem poteſtas diſponendi de ſpiritualibus, falſa eſt, quoniam ſpiritualia non ordinantur ad temporalia, & poteſtas ordinandi ſpiritualia ad temporalia non eſt vera poteſtas, ſed abuſio poteſtatis, & peruerſio ordinis: fieri autem non poteſt, vt alicui Reip. ſit neceſſaria abuſio poteſtatis, vel ordinis peruerſio: & cùm neceſſaria non ſit ad finem temporalem conſequendum poteſtas diſponendi de rebus ſpiritualibus; non poteſt bona eſſe conſecutio, ergo Reſp. temporalis poteſt diſponere de ſpiritualibus in ordine ad temporalia. Hoc totum facile poteſt intelligi ex ſimilitudine iam ſæpius repetita, ſpiritus & carnis in homine: poteſt enim ſpiritus diſponere de ſenſibus, & membris corporis in ordine ad vitam æternam, indicendo illis continentiam, abſtinentiam, flagella, ieiunia, vigilias, labores; & quod maximum eſt, iubendo carni, vt mortem patiatur pro confeſsione fidei: non tamen poteſt caro diſponere de intelligentia & voluntate, neque prohibere actiones orandi, & laudandi Deum, & multo minus poteſt ſpiritui iubere, vt mortem ſpiritualem, atque æternam patiatur; pro quocunque temporali bono: quod ſi fortè ſpiritus indiſcretis laboribus mentis, vt nimis orando, vel meditando lædat corporis ſanitatem, peccabit quidem ſpiritus; ſed non ideò poterit caro in ſpiritum imperium ſumere; ſed gemendo, & fatiſcendo faciet, vt ſpiritus remittat aliquid de nimio feruore ſuo: Sic etiam ſi fortè Princeps ſpiritualis abutatur poteſtate ſuâ iniuſtè excommunicando temporalem Principem, vel eius ſubditos ſine iuſta cauſa ab obedientia eius abſoluendo, & eo modo perturbet ſtatum Reip. temporalis: peccabit Princeps ſpiritualis, ſed non poterit tamen Princeps temporalis iudicium ſibi ſumere de ſpiritualibus rebus; aut ſpiritualem Principem iudicare, & multo minus de Sede ſua ſpirituali deponere.

1. Vix hîc linea, quæ vacet ſua culpâ. Propoſitionem tuã dicis, nempe, *Neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas diſponendi de rebus temporalibus*; ideò veram eſſe; *quoniam temporalia ordinantur ad ſpiritualia*: falſum verò quod inde, retorquet Barclaius:

quia ſpiritualia non ordinantur ad temporalia. Lectorem prorſus ludis. Tuum argumentum, in quod agit Barclaius, eſt eiuſmodi, *Neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas vtendi & diſponendi de temporalibus rebus, quia alioqui poſſent mali Principes impunè fouere hæreticos, & euertere religionem*: nunc dicis, *quia temporalia ordinantur ad ſpiritualia.* Quàm hæ diuerſæ rationes? cur oppugnante Barclaio illud tuum argumentum, *quia alioqui mali Principes &c.* ad *ſubordinationem* refugis, argumentū nimirū aliud, & ab iſto alienum? cur, inquā, hāc ex tuis rationibus ſecundam cum primâ confundis, quæ tota de ſubordinatione eſt? Sed nil agis. Iam vtrumque excuſſimus. Neque enim ſi noſtræ ſententiæ locus ſit, Principes impunè hereſim foturos oſtendimus, hoc Capite, §.1. Non ſubordinari autem ſpirituali poteſtati ciuilem, ſupra Capite 3. & Cap. 14.

Ais, *quoniam qui poteſt conſequi finem, poteſt etiam ordinare media ad illum finem*; Vt ignoſcam quod ab vno, vt aiunt, *medio* excurris ad aliud; hāc ratione ſuperiori Capite, atq; iſto, iam ſatis exploſimus. Nam ſi vis ſpiritualem poteſtatem neceſſarijs remedijs eſſe inſtructam, vt quantum ex ſe eſt genus humanum cœlo inducat; nihil verius; ſed palam eſt in eiuſmodi *medijs* hanc poteſtatem diſponendi de temporalibus nequaquam contineri. Sin intelligis ita inſtructam Eccleſiam vt poſſit omnia *ordinare* externa media, & de omnibus diſponere quæ ex parte hominum, temporum-ue obijciuntur fini illi cœleſti, tum fortaſſe concedenda illi poteſtas in temporalia: ſed eam ſententiam & ridiculum eſſe & impiam illis locis oſtendimus.

At propoſitio Barclaij, inquis, *Neceſſaria eſt ad finem temporalem poteſtas diſponendi de ſpiritualibus falſa eſt, quoniam ſpiritualia non ordinantur ad temporalia.* Debuiſſes dicere, *quoniam Principes Eccleſiaſtici, non impunè euertent ſtatum Politicum.* Nam ratio, quam hîc aſſignas, cur ſit neceſſaria ad finem ſpiritualem poteſtas diſponendi de temporalibus, ea eſt: quoniam alioqui poſſent mali Principes Politici euertere religionem.

Neque verò dicit Barclaius, hoc ciuili Poteſtati ius in ſpiritualem eſſe, ſed tam illi in iſtam, quàm ſpirituali in ciuilem;

nimirum vtrimque non vſum, ſed abuſum ſignificans, ſi quis ijs medijs non contentus, quæ cuilibet rei ad conſequendum finem propriè aſſignantur, velit nullam poteſtatem aut Rempublicam eſſe perfectam, niſi poſſit impedimenta tollere omnia, quæ in ſuum finem occurrunt; cùm eo modo tam videatur Ciuilis Reſpublica imperfecta & male inſtituta, ſi in Eccleſiaſticā nihil poſſit, quàm Eccleſiaſtica, ſi nihil in Ciuilem; hac nempe ratione; *neceſſaria eſt ad finem temporalem poteſtas diſponendi de rebus ſpiritualibus, & deponendi Principem Eccleſiaſticum, quia alioqui poſſunt mali Principes Eccleſiaſtici turbare ſtatum & quietem Reip. temporalis, & impedire finem ciuilis gubernationis, vt de facto nonnulli Summi Pontifices aliquando perturbarunt: igitur hanc poteſtatem habet Reſp. temporalis.*

Venis tandem ad ſimilitudinem ad faſtidium repetitam; ſpiritualem poteſtatem inſtar ſpiritus, ciuilem corporis inſtar eſſe, At ſpiritum debere corpori imperare, non contrà; ergo &c. De ipſa ſimilitudine nihil dico: piget toties in re vna laſſare Lectorem. Sed excutiam quæ iſthinc verboſè deducis. *Si fortè ſpiritus*, inquis, *indiſcretis laboribus mentis, vt nimis orando, vel meditando, lædat corporis ſanitatem, peccabit quidem ſpiritus, ſed non ideò poterit caro in ſpiritum imperium ſumere, ſed gemendo, & fatiſcendo faciet vt ſpiritus remittat aliquid de nimio feruore ſuo.* An vis corpus nihil aliud in ſpiritum poſſe de facto, an de iure? ſi de facto (& reuera de facto non poteſt, cùm ſit mulare quidem & vrgere ſpiritum, at cogere nuſquam poſſit) ſimilitudo abſurda eſt; Nam poteſtas Politica Spirituali poteſt ſua iura inuadenti *de facto* reſiſtere: cùm ſuos neruos habeat à ſeipſa, & quos non modò inconſulta ſpirituali poteſtate, ſed etiam inuita poſſit exerere. Sin de iure; primùm ſcias ius nullum hîc eſſe vt ſpiritus in carnem, aut in ſpiritum caro peccet; nullum item ius vt temporalia *iniuſtè & ſine cauſa* (nam ſic ad ſimilitudinem addis) à ſpiritualibus, vel à temporalibus ſpiritualia perturbentur: neutribi inquam ius eſt, neque hîc æqua confers, ſed crimina. Inſtitueras verò ſimilitudinem, vt probares iuſtum ſpiritualis poteſtatis in temporalem imperium.

At hanc ſimilitudine ecce quam aptaſti egregiè. *Sic etiam* inquis, *ſi fortè Princeps ſpiritualis abutatur poteſtate ſua, iniuſtè excommunicando temporalem Principem, vel eius ſubditos ſine iuſta cauſa ab obedientia eius abſoluendo, & eo modo perturbet ſtatum Reip. temporalis: peccabit Princeps ſpiritualis; ſed non poterit tamen Princeps temporalis iudicium ſibi ſumere de ſpiritualibus rebus, aut ſpiritualem Principem iudicare, & multo minus de ſede ſua ſpirituali deponere.* Quis hæc uerba turbo inuoluat, ne turbines faciant, ne immeritam Eccleſiam in odij communionem vocent? Quod hoc iugum nobis imponis? quicquid de Principibus cogitet Papa, quàm eos iniqua premat ſententia, ipſimet Principes tenebuntur non obniti? certè ſi te audiant, qui & hoc Pontificis in eos iudicium vis ſpirituale eſſe (licet ad temporalia ſe extendat) & quantumuis ſit iniquâ ſententiâ, non poſſe Principem temporalem, de hoc iudicio *iudicium ſibi ſumere*: quod ſi non Princeps, certè nec populus; cum ſit laicus, & in tua ſimilitudine carnis etiam vicem gerat. Ita in Pontificum manu erit, Reges omnes, omnes Principes, per iniquas quidem ſententias, ſed tamen efficaces opprimere. Vt tenebræ vocem hanc premant! nec à Bellarmino credatur emiſſa. Sed finge, aliam tibi mentem; Quid hoc eſt, non licere laico Principi ſpiritualem ſibi poteſtatem aſſumere, etiam ſi *imperturbãdo ſtatu Reip. temporalis peccet Princeps ſpiritualis*? quid aliud, inquã, intelligis, niſi Principi laico non licere peccare etiam ſi Princeps ſpiritualis peccet? Nihil certius, Bellarmine: Sed tam licet laico Principi *peccare*, opinor, quàm ſpirituali; aut verius, tam non licet ſpirituali quàm laico. Quod igitur hic à te diſcrimen? aut quæ prærogatiua Pontifici, ſi eo peccante non liceat Regi peccare? Addo ego, nec Rege peccante licere peccare Pontifici. Peccare autem Regem ſi in ſpiritualia Pontificis, peccare Pontificem ſi in temporalia Regis excurrat. Neque enim ſine ſcelere alteruter poteſtatem inuadat, quæ eſt alteri ab vtriuſque poteſtatis authore, tanquam ſummo in eâ parte Vicario, attributa.

§. 5.

ANIMADVERTIT Barclaius, inquis, *infirmitatem argumenti ſui; propterea reuertitur ad priorem ſolutionem dicens: Sed, vt dici ſolet, dare abſurdum non eſt ſoluere argumentum.* Reſpondeo *igitur aliter ad priorem partem huius ſecundæ rationis, non eſſe ſcilicet hic duas Reſp. vt ille retur, ſed vnam tantum, in qua ſunt duæ poteſtates, ſiue duo magiſtratus, Eccleſiaſticus, & Politicus, quorum vterque habet ea, quibus neceſſariò indiget ad ſuum finem obtinendum, alter nempe ſpiritualem, alter temporalem iuriſdictionem: & neque hanc iuriſdictionem illi poteſtati, neque illam huic eſſe neceſſariam, alioqui fatendum eſſet, vtramque poteſtatem medijs neceſſarijs fuiſſe deſtitutam tunc, cùm ſeparatæ, vt olim fuerunt.*

Reſpondeo. Hæc non eſt alia ſolutio, ſed prior repetita; quam ſolutionem refutaui paulò antè, cùm oſtendi Remp. Eccleſiaſticam, & Politicam, poſſe dici duas; & vnam; quoniam diſtinctæ ſunt, & ſeparatæ inueniri poſſunt; tamen cùm in vnum corpus Eccleſiæ conueniunt, ita vna ſubordinatur alteri, vt ſint duæ partiales, & vna totalis. Neque ſequitur, vt quo tempore ſeparatæ erant initio naſcentis Eccleſiæ medijs neceſſarijs fuerint deſtitutæ: Nam Reſp. Politica *non poterat aliquid detrimenti timere à poteſtate ſpirituali, cùm non eſſet capax cenſurarum Eccleſiaſticarum, quæ in ſolos Chriſtianos vim habent: & Reſp. ſpiritualis habebat poteſtatem diſponendi actu de rebus temporalibus eorum, qui ad ipſam acceſſerant, & in potentia eorum, qui acceſſuri erant. Denique non eſt verum, poteſtatem ſpiritualem, & politicam eſſe ſimiles duobus Magiſtratibus, quorum neuter indiget iuriſdictione alterius. Nam duo Magiſtratus pendent à Rege, cuius poteſtas ſupereminet vtrique Magiſtratui, & poteſt operam dare, vt neuter alterum impediat: at ſpiritualis, & politica poteſtas, non habent vnam tertiam poteſtatem in Eccleſia, cui ſubordinentur, & quæ vtramque in officio contineat. Quare neceſſe eſt, vt vna ſubordinetur alteri, inferior videlicet ſuperiori, temporalis ſpirituali. Atque ex hac reſponſione ſoluta manent omnia, quæ vſque ad finem Capitis Barclaius diſputat de officio Cancellarij & Comeſtabuli ampliſſimorum Magiſtratuum, quibus Rex ſolus imperat.*

Quod autem Barclaius addit, Principem ſpiritualem, & Politicum vni Deo ſubeſſe, quemadmodum Cancellarius, & Comeſtabulus ſubſunt Regi: ſalua fide Catholica admitti non poteſt. Eccleſia ſi quidem, quæ Regnum Chriſti eſt, non ſolùm Chriſtum pro Domino, & Rege ſuo agnoſcit, ſed etiam ex Scripturis ſanctis, & traditione Apoſtolica, & declaratione generalium Conciliorum, & communi Patrum & Doctorum conſenſu, nouit, vnicum eſſe in terris Chriſti Vicarium generalem, qui caput ſit viſibile viſibilis Eccleſiæ. Hunc autem Chriſti Vicariũ, Romanũ eſſe Pontificem in toto ſuo libro Barclaius admittit: proinde (ſi Catholicus dici velit) admittere etiam debet, Pontificem, & Regem, non eſſe duos magiſtratus immediatè ſub Chriſto. Sed Regem Chriſto & Pontifici, Pontificem ſoli Chriſto ſubiectum eſſe debere.

Scribit Barclaius te iniuriâ poteſtates Eccleſiaſticam & ciuilem, quas antea duas vnius Reip. poteſtates eſſe volueras, iam duas Reſpublicas appellare. Sed ne inutili lite certemus, ſint ſanè duæ Reſpublicæ partiales; ſint duæ Poteſtates in vna Rep. vtrum vis. Nihil moror; neutro tuam cauſam aſtruxeris. Satis enim quòd illæ ſiue Poteſtates, ſiue Reſpublicæ, *ſunt ſibi ſufficiẽtes ad ſuum finem*, abſque quod alterultra poſſit de rebus diſponere ad alteram ſpectantibus; vt hoc ipſo Capite ſatis euicimus. Vtriuſque poteſtatis conditor Deus, non diſcreuit illarum modò fines, ſed (vt fatetur Nicolaus Pontifex) etiam actus, etiam dignitates.

De his Poteſtatibus dicis, quod *cùm in vnum corpus Eccleſiæ conueniunt, ità vna ſubordinatur alteri, vt ſint duæ partiales, & vna totalis.* Falſum quidem omninò has ſubordinari poteſtates: illud verò abſurdiſſimum, ſi ex eo ſubordinatas intelligis, quòd *in vnum corpus cõueniunt, & ſunt duæ Reſp. partiales, & vna totalis.* Neq; id enim ſubordinationis vllius vel ſpeciẽ ſaltem adũbret. In Heluetijs clarũ (nã eos in exẽplum attuliſti.) Apud illos partiales Reſpublicæ vnam totalem ſic componunt, vt ex his partialibus nulla in cæteras quicquam poſſit. Denique iam antè docuimus (hoc Cap. §. 1.) primam *ex principalibus* tuis *rationibus* ruere, ſi hîc facis duas partiales Reſpublicas.

Neque ſequitur, inquis, *vt quo tẽpore ſeparatæ erant, initio naſcentis Eccleſiæ, medijs neceſſarijs fuerint deſtitutæ.* Quo modo id pro-

bes, Bellarmine? *Nam Reſp. Politica*, inquis, *non poterat aliquid detrimenti timere à poteſtate ſpirituali, cùm non eſſet capax cenſurarum Eccleſiaſticarum.* Quid hoc ad rem? an indè efficitur poteſtatem Politicam (nam id iam probare aggrederis) cùm ſeparata eſſet ab Eccleſiaſtica, medijs neceſſarijs ad ſuum finem non fuiſſe deſtitutam? Dicēdum fuerat, *Nam Reſp. Politica, cùm nihil aliud reſpiciat, quàm humanam tranquillitatem, abſque Eccleſiaſtica ope, peruenire poterat ad propoſitum ſibi finem.* Sed hoc tuam cauſam & *ſubordinationem* iugulabat. Vide autem quid ex tuis verbis colligam. Ais Politicam poteſtatem tunc medijs neceſſarijs non fuiſſe deſtitutam, *quia non poterat aliquid detrimenti timere à poteſtate ſpirituali, cùm non eſſet capax cenſurarum Eccleſiaſticarum;* Ergo ab eo tempore, Bellarmine, quo potuit aliquid detrimenti timere à poteſtate ſpirituali, & cœpit capax eſſe eiuſmodi cenſurarum, eſt medijs neceſſarijs deſtituta? Quæ hæc monſtra? ô igitur miſeram, ex quo Chriſtiana eſt, poteſtatem! ô ridiculam ſententiam, qua dicitur Chriſti lege ſuum nemini ius auferri!

Vide denique quàm liquidò tibi repugnes. Hîc ais ciuilem poteſtatē, cùm Ethnica eſſet, nihil metuere potuiſſe à ſpirituali; alibi negas. In recognitionibus tuis ſcribis (ad lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 8.) potuiſſe infideles Principes *per Eccleſiam priuari dominio ſupra fideles etiamſi non conarentur fideles à fide auertere.* An hoc autem non eſt accipere detrimentū, Bellarmine; non cēſuris eſſe obnoxium? Nam cùm dicis, *cenſuræ quæ in ſolos Chriſtianos vim habent;* aut intelligis nullas omninò cenſuras & ſententias Eccleſiæ in alios quàm in Chriſtianos poſſe ferri: & tunc tibi repugnabis aſſerēti, Principes infideles poſſe per Eccleſiam regno priuari; Aut eſſe aliquas cenſuras Eccleſiæ, quæ non niſi in Chriſtianos vim habeant, & tunc apertò indignóque ſophiſmate illudes Lectoribus; cùm referri tibi poſſit, Principes Ethnicos, etſi ijs cenſuris non inuolui potuerint, quæ valent in ſolos Chriſtianos, non fuiſſe tamen in tutò, quin ab Eccleſia potuerint *aliquid detrimenti timere*, ab ea ſcilicet alijs ſententijs coërcēdi quas vis in Ethnicos quoque valere. Venis ad ſpiritua-

lem Rempublicam, quam ais potuiſſe tunc actu diſponere de rebus temporalibus Chriſtianorum, &c. quòd nos fusè (tum ſæpè, tum hoc Cap. §. 1. & 2.) refellimus.

Negas deinde, has duas poteſtates inſtar duorum Magiſtratuum eſſe, *quorum neuter indigeat iuriſdictione alterius*, ſeu *quorum quilibet poteſtatem neceſſariã ad muneris ſui finem conſequendum, à Rege vel Rep. accepit, ita vt nemo eorum poſsit vel audeat alterius iuriſdictionem atque imperium inuadere, ſibique arrogare*. Tua ratio eſt, quia *duo Magiſtratus pẽdent à Rege, cuius poteſtas ſupereminet vtrique Magiſtratui, & poteſt operam dare, vt neuter alterum impediat: at ſpiritualis & politica poteſtas non habent vnam tertiam poteſtatem in Eccleſia, cui ſubordinentur, & quæ vtramque in officio contineat.* Ratio nequaquam Chriſtiana. quaſi Chriſtus non ſit ſummus Rex, ſummũ Caput Eccleſiæ, qui vtramque Poteſtatem in officio contineat, delinquentem iuſtis pœnis vlciſcatur. Vbi iam tua verba (lib. 2. de Concil. Cap. 19.) *non nititur ſalus* Eccleſiæ *præcipuè humana induſtria, ſed diuina protectione, cùm eius Rex Deus ſit?* Vt igitur Præſes, aut iudex, iuriſdictionem alterius non poteſt iure inuadere, ſi ab vno ſuo Rege diſtincta ſint eorũ officia. Ita neque poteſtas Eccleſiæ in ciuilem, aut contrà, aliquid poterit; cùm à communi vtriuſque Principe, atque Deo, limites habeant, quos egredi prorſus nefas.

Quàm igitur abſurdè concludis; *Quare neceſſe eſt, vt vna ſubordinetur alteri, inferior videlicet ſuperiori, temporalis ſpirituali.* Vnde autem hoc infers? quia nullus eſt in Eccleſia homo viſibilis, qui vtramque poteſtatem iudicet? quæ hæc conſequentia, aut quæ neceſſitas? Rex non poteſt iudicare Pontificem, ergo Regem Pontifex iudicabit? Satis eſt, Bellarmine, Chriſtum eſſe illarum poteſtatum & authorem & iudicem. Neque Pontifex; neque Princeps, alij debebunt poteſtatis quam exercent rationem, quàm à quo illam habent. At verò non illam magis à Pontifice Princeps habet, quàm à Principe Pontifex. Vnus vtriuſque Dominus, vnus Chriſtus, qui has poteſtates conſtituit, & voluit inter mortales eſſe ſummas, neque has violari ab hominibus patietur, nec inultas ex officio exerrare. Ne igitur neceſſarium

putes omni homini, quoad omnia, aliquem in terris iudicem eſſe (nullus quippe in temporalibus Regum, nullus in ſpiritualibus Pōtificum iudex) neque credas non habere iudicem, quem Chriſtus ſuo tribunali ſeruauerit. Metuendus ille iudex; metuendum iudicium. *Nolite æſtimare* (inquit Papa Symmachus. & refertur. Can. *Aliorum.* 9.q.3.) *eas animas inquiſitionis non habere formidinem, quas Deus præ cæteris ſuo reſeruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore ſubſidium, quando ipſorum factorum vtitur eo teſte, quo iudice.* Et Iuo, Carnot. Epiſc. Epiſt. 171. *Et quia*, inquit, *diſpenſationes rerum temporalium Regibus attributæ ſunt, & baſilei, id eſt fundamentum populi, & caput exiſtunt, ſi aliquando poteſtate ſibi conceſſa abutuntur, non ſunt à nobis grauiter exaſperandi, ſed vbi Sacerdotum admonitionibus non adquieuerint, diuino iudicio ſunt reſeruandi: vbi tantò ſtrictius ſunt puniendi, quantò minus fuerint diuinis admonitiōnibus obnoxij.*

Iam iniuriè ſcribis, *Quod autem Barclaius addit, Principem ſpiritualem, & Politicum, vni Deo ſubeſſe, quemadmodum Cancellarius & Comeſtabulus ſubſunt Regi, ſalua fide Catholica admitti non poteſt.* Hoc probas, quia Eccleſia Chriſti regnum eſt, & Pontifex Vicarius Chriſti, qui caput ſit viſibile viſibilis Eccleſiæ. Ergo neque Ambroſius, neque Gregorius, neque omnes illi Patres quos antè retulimus, ſalua fide Catholica loquuti ſunt. Imò illi ſincerè, & poſt illos Barclaius. Neque enim ita eſt Pontifex Chriſti Vicarius & caput Eccleſiæ, vt poteſtas Chriſti omnis in eum ſit collata: ſed ex ea habet vt ais (lib. 1. de Rom. Pontif. Cap. 9.) *tantùm ſuam quandam portionem, ſecundum menſuram donationis Chriſti:* nempe vt in ſpiritualibus ſit Chriſti Vicarius; & præfectus Eccleſiaſticę duntaxat poteſtatis. Ac de iſta re ſuprà (Cap. 14. §. 2.) vbi deprecatus ſum odium, quod tua ſententia in Catholicam excitat fidem.

CAPVT XVIII.

Quibus armis poſſit Reſpublica ſpiritualis, in temporalem agere. Sequi abſurda ex argumento Bellarmini. Nullam Poteſtatem poſſe ſe tueri aut vlciſci, niſi conceſſis ſibi armis. Bellarmini argumentum quo in temporalem Poteſtatem vtitur, eodem iure poſſe in ſpiritualem retorqueri.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Defenditur ſecunda pars rationis ſecundæ pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. 1.

IN *capite decimoctauo*, inquis, *Barclaius refutare nititur ſecundam partem ſecundæ rationis, quæ initio capitis ſuperioris propoſita fuit. Argumenti ſumma hæc eſt, Poteſt vna Reſp. ſi ab alia Republica iniuriam accipiat, & per eius malam adminiſtrationem perturbetur, ac vexetur; armis cogere Remp. illam, quamuis alias non ſibi ſubiectam, vt mutet formam adminiſtrationis ſuæ; &, ſi opus ſit, poteſt eius Principem deponere: igitur maiori ratione poterit Reſp. ſpiritualis, ſi à temporali iniuriam accipiat, atque ab ea perturbetur, & vexetur, imperare Reipublicæ temporali ſibi ſubiectæ, vt mutet formam adminiſtrationis, &, ſi opus ſit, poterit etiam Principem temporalem deponere.*

Ad hoc argumentum Barclaius reſpondet, quod iam antè reſponderat, non eſſe duas Reſpublicas, ſpiritualem, & temporalem, ſed vnam cum duabus poteſtatibus, quarum neutra pendet ab altera. Sed quo-

niam hanc ſolutionem videbat non eſſe ſolidam: admittit cœtum Eccleſiaſticorum, quorum Princeps eſt Papa, & cœtum Laicorum, quorum Princeps eſt Rex, poſſe dici duas Reſpublicas intra eiuſdem Eccleſiæ ſinum conſtitutas: & hoc admiſſo reſpondet, priorem Rempublicam, id eſt, Eccleſiaſticorũ, non habere arma niſi ſpiritualia, poſteriorem, id eſt Laicorum, non habere arma niſi corporalia, & ideò non eſſe ſimiles duabus Rebuſpublicis, quæ armis corporalibus ſe defendunt, & vna alteram cogit & ſubijcit.

Sed hæc ſolutio non eſt priore ſolidior, quamuis enim arma Reipublicæ ſpiritualis, quibus ipſa per ſe vtitur, ſint ſpiritualia; tamen arma corporalia ſunt etiam in eius poteſtate, quia gladius eſt ſub gladio; & poteſt Eccleſia inuocare brachium ſeculare, & per illud vti gladio corporali. Sed præterea arma ipſa ſpiritualia poſſunt cogere Remp. temporalem & eius Principem, quia poteſt Princeps ſpiritualis excõmunicare Principem temporalem, & eius ſubditos à ſubiectione liberare, & ipſis ſub excommunicationis pœnâ mandare, vt Principem excommunicatum pro Principe non agnoſcant, ſed alium ſibi eligant, vel legitimo ſucceſſori adhæreant.

Liquidiſſimam Barclaij rationem, quàm tu perplexè, quàm infeliciter conaris eludere! Dicit hîc nequaquam intereſſe, Ciuilem & Eccleſiaſticam poteſtatem, in republica Chriſtiana, duas Poteſtates appelles, an duas Reſpublicas. Quãdoquidem nulla Poteſtas, nulla Reſpublica, poteſt in aliam agere, niſi conceſſis ſibi armis: at Remp. Eccleſiaſticam ex ſolis conſtantem Clericis, quorum caput eſt Papa, ſpiritualia tantùm arma habere; ergo ſpiritualibus tantùm armis poſſe agere in Remp. temporalem. Quid illo clarius, quid non fucatâ veritate robuſtius? Reſpondes, *quamuis arma Reip. ſpiritualis, quibus ipſa per ſe vtitur, ſint ſpiritualia; tamen arma corporalia ſunt etiam in eius poteſtate, quia gladius eſt ſub gladio, & poteſt Eccleſia inuocare brachium ſeculare, & per illud vti gladio corporali.* Dic verò, Bellarmine, ſi eo modo, qui ex veſtra ſententia conſequitur, conceſſus eſt Eccleſiæ temporalis gladius, quo modo, aut qua ratione non eſſe cõceſſum, tot Patres, tot Sancti docuerunt? An quòd ipſi Clerici non poſſint militare? Imò poſſunt. Theologi dicunt (in 2. 2. q.

64.art.4.vbi plurimi in eũ ſenſum Interpretes) arma Clericis nõ diuino aut naturali iure, ſed Canonico tantùm & humano prohiberi; ideoq; poſſe Pontificẽ hæc edicta laxare; illis arma cõcedere. Tu ipſe toto Capite 11. de Pontificum bellis egiſti; & mox dices (ſequenti Capite §. 3.) *Sacerdotibus poſt Euangelium licere propria manu gladium materialem ſtringere, in defenſionem propriam, aut ob aliam cauſam diſpenſante Pontifice.* Ecqua, inquam, ratione, quoue ſenſu verum erit, quod Patres docuerunt, materialem gladium à Deo Eccleſiæ non conceſſum; ſi ad tuendam Eccleſiam Pontifex ipſe, & Clerici diſpenſante Pontifice poſſunt actu ad arma conuolare; & prætereà imperare Principibus Politicis & populis Pontifex poteſt, vt in hos aut illos bellum inſtaurent? Quid Rex amplius poſſit, quàm imperare ciuibus militiam, & bellum vel per ſe gerere, vel per duces? Poteſt ex veſtra ſententia ſancire Pontifex vt populus ſuũ Regem, quem abdicandum cenſet, ciuilibus armis premat; poteſt & Clericorum exercitum cogere, & eum ipſe armatus in Principes ducere, quos infeſtos credit Eccleſiæ. En vt hoc modo & materialem gladium (contra Patres omnium ſæculorum) non quoad imperium tantùm, ſed quoad actum & vſum, in ſua manu habebit Eccleſia. Nam ſi ais id Clericos non ideo ſolere, vel poſſe, quòd plerumque turba imbellis plus in ſcholis quàm in caſtris ſapiant, tunc deſcendes ad illud quod de facto poteſt Eccleſia, cùm de iure diſceptemus.

At ſi dicas non imperaturam Eccleſiam; ſed ſæculares Principes, nempe ſuos nutricios ad ſui tuitionem inuitaturam, contra Remp. Politicam iniurias inferentem; & inuocaturam *brachium ſæculare*, quæ tu verba ambiguè addidiſti. Iterũ peto, quid ſi rogati Principes ſuſcipient cauſam Eccleſiæ, moleſtã, & graſſantem in illius iura Rempublicam, Principemue, cogent in ordinem, an eo caſu dicenda eſt Eccleſia illi Principi, illi Reipublicæ abrogaſſe poteſtatem, in quam cæteros animauit? certè non magis, quàm Princeps Politicus dici poteſt Principem alium communione priuaſſe Eccleſiæ, in quem, apud Pontificem queſtus, ob contumaciam & iniurias, excommunicationis ſententiam

tiam impetrarit. Niſi fortè, vt rectè Barclaius, Leuita, cuius vxor à Beniamitis ſtuprum paſſa, dicendus eſt tribum Benjamin debellaſſe, Troianos Menelaus, Coruncanus Illyrios; ac non potius Iſraelitæ, Græci, Romani, qui bella Leuitæ cauſa, Menelai & Coruncani ſuſceperunt.

Sed prætereà, inquis, *arma ipſa ſpiritualia poſſunt cogere Rempub. temporalem, & eius Principem, quia poteſt Princeps ſpiritualis excommunicare Principem temporalem, & eius ſubditos à ſubiectione liberare &c.* Quæ hæc verborum inſania? Tota quæſtio in illo verſatur, an eiuſmodi poteſtatem Pontifex habeat, in Principem, ſubditoſq;: tu vt probes habere illud ipsũ quod in quęſtione verſatur aſſumis pro conceſſo. Negamus igitur hanc armorum ſpiritualium eſſe vim, quam tu hic fingis. Negamus, & alia quàm ſpiritualia arma, à Chriſto attributa Eccleſiæ, quibus ipſa ſpiritualem tueatur poteſtatem; vt rectè Gratianus, 23. q. 8. De quo mox, Cap. ſequenti, §. 2.

§. 2.

ADDIT *poſteremò*, inquis, *Barclaius: Quid multis? licet illis ſuam comparationem, concluſionemque concedamus, nihil inde effici poteſt, niſi Papam habere talem poteſtatem diſponendi de rebus temporalibus Chriſtianorum, & eorum Principes deponendi, qualem vel Rex Franciæ in Anglos, Hiſpanos, alioſuè populos vicinos ſibi iniurios, vel horum ſinguli in res, Regeſque Francorum ipſis infeſtos habere dignoſcuntur: quæ qualis quantaque ſit, ferro tantùm cerni poteſt.*

Reſpondeo. Comparatio & ratiocinatio, qua nos vſi ſumus in comprobanda Pontificis poteſtate, non procedit à ſimili, ſed à maiori. Hoc enim eſt quod diximus, ſi poteſt ratione ſolius iniuriæ vna Reſpublica, aliam non ſibi ſubiectam cogere, & eius Principem deponere: quanto magis poterit Reſpublica ſpiritualis cogere temporalem ſibi ſubiectam, eiuſque Principem deponere, ſi ab illa tale detrimentum accipiat, vt non poſſit alia ratione ſibi proſpicere, niſi Principem illum remouendo, atque alium ſubſtituendo? Itaque nòn eſt ſimilis poteſtati Francorum in Anglos, vel Anglorum in Francos: ſed poteſtati, quam habet ſpiritus in carnem ſibi coniunctam, vel caput in membra ſibi adhærentia.

Atqui ſimilitudo quam inſtituis, Bellarmine, & ſi ſit à maiori, ratione cauſæ ac iuris quo vna Reſpublica aliam mulctat; à maiori tamen non eſt, reſpectu mediorum, ac armorum, quibus mulcta infligatur. Vis enim Remp. temporalem ab alia temporali, ſi ei infeſta ſit, & multò maiori ratione à ſpirituali, ſi Eccleſiæ noceat, poſſe in ordinẽ redigi. Sed non ſequitur Remp. ſpiritualem ſi plus iuris habeat ad coercendam Remp. temporalem, quàm haberet alia Reſp. temporalis, alijs quàm conceſſis ſibi armis coërcere illam poſſe. Imò hoc tantùm, iuſtiori de cauſa exertutam illa arma, quæ ipſi conceduntur: conceſſa autem ſpirituali Poteſtati ſpiritualia tantùm arma, ſatis Patres antiqui ſatis primorum ſeculorum firmauere Pontifices. At cur iſtud à maiori argumentum eſſe exiſtimes; quia, inquis. Reſp. temporalis *ſubiecta eſt* ſpirituali, quomodo verò ſubiecta? ſpiritualiter certè tantùm; id eſt non quatenus eſt Reſp. temporalis, ſed quatenus qui eam conſtituunt, ſunt fideles. ſi eam igitur ſpiritualis Reſp. coërcet vt ſubiectam, debet modis & pœnis coërcere, quæ in eam vt ſubiectam cadere poſſunt, ſpiritualibus nempe, & quæ ſolas animas feriant: Nam ſi ad temporales venit pœnas, iam non caſtigat vt ſubiectam (quippe quæ nequaquam temporaliter ſubeſt) ſed vt temporalem, & à ſpirituali diſtinctam Rempublicam.

Sed nec vides, potiori multo iure Remp. temporalem, in aliam temporalem Remp. armis poſſe agere, externa vi coërcere, illius Principem abdicare, &c. quam id Reſp. ſpiritualis in temporalem poſſit: cùm ciuili Reip. hæc ratio ſe tuendi, & res ſuas vindicandi, à Chriſto relicta ſit, non autem Eccleſiæ?

Quæ denique ſit tui argumenti vis, ex eo ſic retorto videamus. *Poteſt qualibet Reſp. quia perfecta & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri Reip. non ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, imò etiam deponere eius Principem, & alium inſtituere, quando non poteſt aliter ſe defendere ab eius iniurijs: ergo multò magis poterit temporalis Reſp. imperare temporaliter ſpirituali Reip. in temporalibus ſibi ſubiectæ, & cogere ad mutandam adminiſtrationem, & deponere illius Principem, quando aliter non poteſt bonum ſuum ſpi-*

rituale tueri. Aut igitur tuum ipſe argumentum omitte, aut quæ inde conſequuntur admitte.

CAPVT XIX.

De ſententiâ S. Bernardi, qua Bellarminus vtitur ad confirmandam Pontificis poteſtatem in temporalibus. Quid ſit, ſtringi gladium ad nutum Pontificis, *& iuſſum Imperatoris. S. Ambroſij ſententia, de gladio temporali poſt Euangelium adempto miniſtris Eccleſiæ. Cur Bernardus non dixerit, gladium materialem abſolutè ſtringendum ad Pontificis nutum, ſed forſitan.*

Titulus eſt apud Bellarminum.

De ſententia S. Bernardi circa poteſtatem Pontificis Maximi in temporalibus.

§. 1.

IN *capite decimonono,* inquis, *Barclaius reſpõdere nititur ad teſtimonium S. Bernardi ex lib. 4. de Conſid. cap. 4. quod teſtimonium ad confirmandam rationem meam ſecundam ego adduxeram. Et quoniam S. Bernardus loco notato, ſcribit, gladium materialem exerendum eſſe manu militis, ad iuſſum Imperatoris, ſed ad nutum Summi Sacerdotis: Barclaius affirmat per nutum non debere intelligi imperium, vel poteſtatem, ſed aſſenſum: felicius enim bella geruntur, cùm ad poteſtatem Regum accedit aſſenſus Sacerdotum, quorum eſt iudicare, an bellum ſit iuſtum, vel iniuſtum. Probat autem per nutum non intelligi*

uerſos ſenſus poſſunt, cùm in collatione, aut diuiſione aliqua, voci alteri non ambiguæ componuntur, quam alias ſignificare ipſæ poſſunt, tunc pro illa re, quæ eiuſmodi ſimplici & non ambigua voce intelligitur, nullo modo accipiendas eſſe. Alioqui vtrumque diuiſionis membrum vnica ſignificatione confuderis. *improbum*, in bonam interdum partem accipias; at tunc minimè, cùm hoc bonum, hoc autem *improbum* quis dixerit. *Reſpublica*, omnis generis adminiſtrationem ſignificat. ita dixeris, Remp. Perſarum à Cyro ad vltimum Darium floruiſſe: at ſi à *regno* diſertè diſtinguitur, tunc pro Monarchia ſumi non poteſt. vt ſi legas, Romanos depulſo Tarquinio, regnum, quod apud eos fuerat, in Remp. mutauiſſe. Ita *nutus*, licet aliquando pro *iuſſu* ſumi poſſit; hic tamen omnium minimè, vbi Bernardus illam vocem à *iuſſu* ſeu imperio planè diſtinxit. *Ad nutũ Sacerdotis*, inquit, *& iuſſum Imperatoris*.

Fruſtra igitur de ſignificatione vocabuli *nutus* diſſeris, nempe nonnũquam idem eſſe, quod iuſſum aq; imperium; nam hoc quidem nemo negauerit: at auctoritates tuæ vltimæ quàm parum idoneæ! Affers Scripturæ verba. Iob. 26. *Columnæ cœli contremiſcunt ad nutum eius*; & Poetæ, *& totum nutu tremefecit Olympum*. Quaſi verò aut Scriptura, aut Poëta, ijs verbis imperium ſignificet. Senſus eſt; tantam eſſe vim diuinæ maieſtatis, vt ad omnes eius motus, & inclinationes vultus (nam humano, & vt dicam, corporali modo ſpiritualia edocemur) cœlum ipſum horrenti veneratione contremiſcat. Sic Pſalmiſta. *A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob.* &, *Terra mota eſt, etenim cœli diſtillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael.* & Poeta;

-------- *cui dextra triſulcis*
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem.

Probas tamen hìc à Bernardo nutum pro imperio ſumi; quia *quemadmodum miles ex ſententia S. Bernardi exequitur iuſſum Imperatoris, ita Imperator mouetur ad iubendum militi ex nutu, id eſt iuſſu Pontificis.* Sed aliud eſt *moueri*, aliud cogi. Cogitur miles Imperatoris iuſſu, *mouetur* Imperator nutu, ſententiâ, aſſenſu, Pontificis. At, inquis debet nutus præcedere iuſſum Imperatoris, er-

Sſſ iij

go pro aſſenſu capi non poteſt. Eximiam rationem! Nutus Pontificis debet præcedere Imperatoris iuſſum, quia Bernardus de vtroque perſcribens, de nutu prius egit? Quid tu tam inania, in tam grauibus Bellarmine? Quaſi ſemper potiora, aut priora, non in cæteris modò Scriptoribus; ſed in Scripturis ipſis, ſcribendi ordine, vilioribus, vel poſterioribus præferantur. Sed & ſæpe nutus ille Pontificis, vbi bellis accedet, erit prior Imperatoris ad milites, iuſſu ſiue Pontifex prior ſuā mentē Imperatori denunciet, ſiue illam Imperator exquirat. Neq; verò neceſſarius ad bellorū æquitatem hic nutus. Nā & iuſta inter infideles bella ſunt, abſq; nutu Pontificis; & plurima inter fideles quoq; etiam iuſtiſſima, inconſulto Pontifice; addo, & nonnunquam inuito.

Deinde, inquis, *ſi nutus ille Pontificis eſſet ſimplex aſſenſus, non diceret S. Bernardus vtrūque gladium eſſe Pontificis &c.* Res prorſus expedita. Vbi bella ſunt Eccleſiæ vtilitatem tangentia, aut publicū Chriſtianæ Reip. bonū, quæ Pontifex aut non gerēda, aut nō omittenda cenſeat, tūc edicere Principibus poteſt quid agēdū videatur; vbi ſtringēdus gladius, vbi verò recōdendus. Neq; imperabit gladium ſtringi à milite, ſed ſpirituali imperio, & non exeunti ad temporalem vltionem, imperabit Principi, vt imperet gladium ſtringi. Denique Principes ſi ſtringere gladium nolint, non aliis caſtigabit remediis, quàm quæ Eccleſiæ in priuatos omneſque peccatores conceſſa ſunt. Qualis autem in iſtâ re poteſtas Pontificis, quale Regum officium, & quatenus parere eos oporteat, à nobis ſupra dictum. In Prolegomenis. Num. 40. ad vltimam Turrecrematæ *Propoſitionem*. Præterea ſi bella ſint de quorum æquitate incertus ſit Princeps, tunc optimum ſi decurrat ad Leuitas, ſi ſummi Sacerdotis iudicio vtatur, & aſsēſu.

Hac propter Bernardus gladium dixit nonnullo modo eſſe Pontificis, cùm is ad Eccleſiæ bonum poſſit ſæcularis poteſtatis auxilium implorare, cùm de belli æquitate in interiori foro cognoſcere, cùm incumbentes armis iniuſtis, ſpiritualibus pœnis vlciſci. Sed nil vltrà concedit Pontifici; imò Principibus certè concedit, vt de Pontificis iudicio arma ſuadentis aut diſſuadentis iudicent. *Tum ergo, & ipſe*, inquit, *tuo forſitan nutu, et*

ſi non tua manu euaginandus. Cur illud *forſitan*; ſi hoc ad abſolutum Pontificis iuſſum: aut niſi Principibus in huiuſmodi nutus æquitatem licet inſpicere? Addit exerendum hunc gladium, *ad nutum ſacerdotis, & iuſſum imperatoris*; quaſi dicat non ſtringi illum gladium à milite propter Pontificis nutum, ſed propter Principis iuſſum; id eſt, non effici illo Pontificis nutu, vt ſtringatur hîc gladius, ſed vt Princeps iubeat ſtringi Quid ergo ſi Pôtifex non modo abſque Principis iuſſu, ſed etiam in ipſum Principem ſtringi annuat? (quoquo modo nutum illum exponas) an miles iure ſtringet? Non omninò ex mente Bernardi; qui vult iuſſũ Imperatoris accedere; nec neſciuit legitimè ſtringi non poſſe, niſi authoritate illius, qui *non ſine cauſa gladium portat.* Quo igitur more, quo iure imperet Papa vt populus arma in ipſum Principem moueat, vt gladio in illũ vtatur, cui gladius eſt cõmiſſus? Ac ne clames cõmenticium eſſe hũc ſenſũ, & Bernardo à nobis affictum. audi Ioannem Pariſienſem (in tract. de poteſt Reg. & Papal. Cap. 11.) *De nullo loco Scripturæ Canonicæ,* inquit, *poſſint accipere prædictam diſcretionem, niſi forte velint accipere dictum Bernardi ponentis, quod Papa habeat gladium materialem in nutu. Sed dictum hoc, quod non eſt magnæ authoritatis, magis eſt contra eos, quam pro ipſis. Et ſignanter dicit Bernardus, quòd Papa materialem gladium habet in nutu, quia vbi innuit Papa propter neceſſitatem boni ſpiritualis Imperator debet exercere iuriſdictionem temporalis poteſtatis. Si tamen nolit, vel non videtur ſibi expediens, Papa non habet aliud facere: quia non habet ipſum in iuſſu, ſed Imperator tantùm, ſicut ipſemet dicit, & infra dicetur magis.* Et Cap. 14. dicit Eccleſiam habere gladium ſecularem, *non quidem manu, nec iuſſu, ſed nutu & ſupplicatione, vt dicit Bernardus ad Eugenium*

Sed ad te redeo. *Cum ergo dicit,* inquis, *vterque tuus eſt, ſed non vterque tua manu exerendus, manifeſtè docet vtrumque eſſe in poteſtate Pontificis, ſed vnum ab ipſo immediatè, alterum mediate, id eſt per alium, ſed nutu ſiue iuſſu ipſius exerendum.* Imò tu manifeſtè quam rem hîc agis! quàm à ſenſu Bernardi diuertis! Nihil diſſimula; vis palam id iuris temporalis in omnes Chriſtianorum ditiones Papæ eſſe, quod in patrimonio Petri: Vbi immediatè ſpiritualem gla-

dium, & temporalem [illegible]*ediatè, id eſt per alium, ſed ad ſuum nutum ſiue iuſſum exercet.* Quòd [illegible]ernardo mens illa, quam facis: non adhibuiſſet certè reſtrictione[illegible] [illegible]iuſmodi, gladium materialem [illegible] Pontificem perti[illegible] ſtringendum *forſitan* ad Pontificis nutum. Si, inquam, in ſpiritua[illegible] [illegible] temporali gladio, fuiſſet diſcrimen hoc ſolùm, quod ſpiritualem [illegible]er ſe Papa exerat, per alios temporalem. Neque enim quod per [illegible] ad arbitrium exequi poſſis, nonnullo tantùm modo, ſed ſimpli[illegible]er in tuâ poteſtate eſt; neque *forſitan*, ſed certo, ad tuum diſponendum arbitrium, quod tenentur alij te iubente præſtare.

§. 2.

SED quid ſi Imperator (inquit Barclaius) nolit ad nutum Sacerdotis gladium ſtringere? imò quid ſi planè contra nutum Sacerdotis ſtrinxerit? Numquid aliquam S. Bernardus hoc caſu poteſtatem temporalem ſacerdoti tribuit in Imperatorem?

Reſpondeo. Si nolit Imperator ad nutum Sacerdotis gladium ſtringere, vel ſi contra nutum eius ſtrinxerit, & res ſit ad bonum ſpirituale neceſſaria, coget illum Pontifex gladio ſpirituali, id eſt cenſuris Eccleſiaſticis, gladium materialem ſtringere, aut in vaginam recondere: & ſi cenſuris non mouebitur, & Eccleſiæ neceſſitas id requirat, liberabit ſubditos eius ab obedientia, eique Imperium abrogabit. Ita oſtendet gladium eſſe ſub gladio, & vtrumque gladium ad poteſtatem Eccleſiæ pertinere, quamuis non eodem modo.

At inquit Barclaius, S. Bernardus nullam temporalem poteſtatem Pontifici competere poſſe docet, cùm dicat materialem gladium (quo verbo ſumma poteſtas temporalis ſignificatur) ab Eccleſia exerceri non poſſe, ſed tantùm manu militis, & iuſſu Imperatoris; quòd idem apertius tradit Gratianus Bernardi ferè coætaneus, 23. q. 8. in principio.

Reſpondeo. S. Bernardus ſolùm docet, gladium materialem non eſſe exerendum manu Sacerdotali, quòd nos libenter fatemur, ſed non negat, imò potius affirmat, gladium materialem ſubeſſe gladio ſpirituali, & nutu Pontificis *exerendum, vel in vaginam eſſe condendum. Gratianus quoque nihil aliud docet, niſi non licere Clericis materiali gladio vti, &*

homines

homines interficere, quod multis canonibus Pontificum & Conciliorum confirmat; quæ vera ſunt; ſed non poteſt inde colligi, non habere Pontificem poteſtatem vllam in temporalibus.

Vnde autem ex Bernardi colligis verbis (nam hoc agitur) Principem ad Pontificis nutum gladium non ſtringentem ita poſſe coërceri, vt Pontifex *liberet ſubditos eius ab obedientia, eique imperiũ abroget*? Non quærimus, inquam, num tu hoc dicas; aut ex Bernardi ſententia colligas; ſed num ipſe Bernardus: cui etiã his verbis imponis, *S. Bernardus ſolùm docet, gladium materialem non eſſe exerendum manu ſacerdotali*; imò docet non exerendum, niſi *Imperatoris iuſſu*; neque ſcribit aut exerendum Pontificis nutu, aut condendum in vaginam, niſi ſecularis Principis mandatum accedat. Sed & ſemper verum eſſet ſacerdotali exeri manu, ſi ad nutum Sacerdotis exereretur, cùm Reges ac Principes non ideò illum ſua manu dicantur exerere, quòd appenſum lateri ferrum ipſi ſua manu educant, ſed quòd eorum authoritate, atque iuſſu, milites in caſtra conueniant, in aciem diſponantur. Nam gladij verbo ſumma poteſtas intelligitur (L. Imperium. D. de Iuriſd.) & Imperator pugionem quo erat accinctus, Magiſtratibus dans in manum, videbatur eiurare Imperium, & ius necis vitæque ciuium reddere, (Conſule Tacit. lib. 3. Hiſtori.)

Gratianus quoque, inquis, *nihil aliud docet, niſi non licere Clericis materiali gladio vti, & homines interficere.* Imò docet non licere Pontifici *inimicos Dei gladio temporali perſequi*; quod abſurdus ſit, qui de ſola manu Pontificis, ac non de imperio potius intelligat, multaque vi, & armata; Addit licere nemini ad Pontificis nutum gladio vti, ſed expectandum Politici Principis iuſſum. Ait enim ideo prohibitum gladiũ Petro, *quia omnis præter illum, vel authoritatem eius, qui legitima poteſtate vtitur, qui vt ait Apoſtolus non ſine cauſa gladium portat, cui etiam omnis anima ſubdita eſſe debet: omnis inquam qui præter authoritatem huiuſmodi gladium acceperit, gladio peribit.* An hoc autem nihil in vos Bellarmine?

§. 3.

ADDVCIT poſteà Barclaius verba S. Ambroſij, inquis, *ex lib.* 10. *ex comment. in Lucam, vbi hæc leguntur: lex ferire non vetat: & ideò fortaſſe Petro duos gladios offerenti, ſat eſt, dicit Chriſtus, quaſi licuerit vſque ad Euangelium, vt ſit in lege æquitatis eruditio, in Euãgelio bonitatis perfectio. ex quo loco colligit Barclaius, materialem gladium ſacerdotibus, vſque ad Euangelium fuiſſe conceſſum.*

Reſpondeo. Non negamus, vt paulò antè diximus, ſacerdotibus poſt Euangelium, non licere propria manu gladium materialem ſtringere: niſi fortè in defenſionem propriam, aut ob aliam cauſam diſpenſante Pontifice: vſus enim ordinarius materialis gladij militum eſt, non ſacerdotum. nec tamen eo loco S. Ambroſius de ſolis Sacerdotibus; ſed de Chriſtianis omnibus loquitur: & ideò Eraſmus hoc loco abuſus eſt ad probandum prohibitum eſſe bellum Chriſtianis. Cæterùm S. Ambroſius, neque Eraſmo, neque Barclaio *fauet: docet enim in lege fuiſſe licitam non ſolum defenſionem, ſed etiam vindictam, in Euangelio defenſionem licitam eſſe, non vindictam: hæc enim ſunt eius verba: O Domine cur emere me iubes gladiũ, qui ferire me prohibes? niſi fortè vt ſit parata defenſio, non vltio neceſſaria, & videar potuiſſe vindicari, ſed noluiſſe. Lex tamen referire (ſic enim legendum eſt, non ferire, vt Barclaius falsò citauit) non vetat; & ideò fortaſſe Petro duos gladios offerenti, ſat eſt, dicit, quaſi licuerit vſque ad Euangelium, vt ſit in lege æquitatis eruditio, in Euangelio bonitatis perfectio. Hæc ille, qui non defenſionem in Euangelio prohiberi dicit, ſed vindictam: & referire non ferire vetitum. Cum autem S. Ambroſius dicit, lex referire non vetat, reſpicere videtur ad illa verba Domini Matth. 5. Audiſtis quia dictum eſt antiquis oculum pro oculo, dentem pro dente; ego autem dico vobis non reſiſtere malo, &c. Vbi non ſigificatur, licitam fuiſſe vindictam antiquis authoritate propria: ſed authorite Magiſtratus publici, eamque non vindictæ cupiditate, ſed amore iuſtitiæ: quod idem Chriſtianis licet. Sed magiſter bonus hortatur ſuos ad vitæ perfectionem, vt Ambroſius dicit: quæ perfectio in ea conſiſtit, vt radices contentio-*

num extirpent, & ſupportantes inuicem in charitate non dent occaſiones grauioribus malis, vt vulneribus, & cædibus, ob quæ neceſſe ſit, vt publici Magiſtratus vindictam de malefactoribus ſumant.

Vis igitur *Sacerdotibus poſt Euangelium licere propria manu gladium materialem ſtringere, in defenſionem propriam, aut ob aliam cauſam, diſpenſante Pontifice.* Audi verò Gratianum, quem nihil in vos facere modò iactabas. *De Epiſcopis verò,* (inquit, 23. q. 8. in principio) *vel quibuslibet Clericis, quòd nec ſua auctoritate, nec auctoritate Romani* Pontificis *arma corripere valeant, facile probatur.* Agimus etiam de edicto prohibitorio; quod non in reliquos modò Apoſtolos Chriſtus, ſed & nominatim ſanxit in Petrũ: tu verò nunc ab eo Petrũ excludis: quonã iure? imò ita excludis, vt & alios excludere Petrus poſſit. Vis enim Petrum, & eo diſpenſante Clericos, gladio vti poſſe, quem Chriſtus Petro ademit, & qui, vt ſponte ais, poſt Euangelium Sacerdotibus licitus non eſt.

Ad Ambroſium veniamus. Nimis erras cum Eraſmo, qui hæc illius verba de omnibus Chriſtianis intelligis. Quaſi verò non æquè liceat Chriſtianis, ac Iudaicæ quondam genti, gladio vti. En autem quàm inuitâ Minerua hæc aſtruas. Dicis, *non defenſionem prohiberi in Euangelio, ſed vltionem.* Quæ autem vltio prohibetur? certè illa, quæ non vetabatur in lege. Alias non dixiſſet Ambroſius. Hanc fuiſſe licitam *vſque ad Euangelium.* Atqui vt ſponte conceſſiſti, vetabatur in lege vindicta *authoritate propria*: ergo de illa non agit Ambroſius. Fuit autem, vt ais, licita vindicta antiquis *authoritate Magiſtratus publici, eaque non vindictæ cupiditate, ſed amore iuſtitiæ.* Ergo aut illa vltio prohibetur (quod blaſphemum ſit dicere, nec tum dicis) aut de illa non loquitur Ambroſius: aut denique eſt abſurdus, qui id ab Euangelij tempore non licitum dicat, quod non minus ab Euangelio, quàm ante Euangelium licet. Nam quod de *perfectione vitæ* addis, ad quam hîc diſcipulos Chriſtus hortetur conſiſtere certè non poteſt, cùm perfectio ſit conſilij, non mandati. Iſtud autem mandati, non conſilij. Alioqui non ſcripſiſſet Ambroſius, *licuiſſe vſque ad Euangelium*, neque tu ad illa Ambroſij verba, *in Euangelio prohiberi vindictam.* Ineptus ſit, qui quæ non

licent, ſed prohibentur; conſilij, non præcepti eſſe contendat, Nec his verbis Ambroſius; *bonitatis perfectio*; de illa perfectione, quam ſcribis, ad quam ſcilicet Chriſtus non niſi hortatur ſed de illa, quàm præcepit, qui multo perfectiorem Iudaicâ Chriſtianam condidit legem, & miniſtros præſertim Eccleſiæ, ſanctioribus multò legibus, quàm Synagogam inſtruxit.

Lex Iudaica *non vetat referire*, inquit Ambroſius. Da porrò quo pacto referire Iudæis licuerit, non autem iam liceat Laicis Chriſtianis: quandoquidem hanc Ambroſij ſententiam de omnibus Chriſtianis intelligis. Si *referire* accipis, pro, *ſe defendere.* Id non antiquo tantùm æuo, ſed & poſt Chriſtum licet. Si pro vltione quæ apud Iudicem legitimis modis quæritur: nec illud etiam Chriſtianis minus conceſſum, quàm Iudæis. Si denique pro iracundo & illicito vindictæ furore: hoc vt Chriſtianis prohibitum, ita nec Iudæis licuit, vt ſponte admittis. Age, ergo: quod eſt illud *referire*, quod conceſſum antiquis, iam in vetitis ponit Ambroſius? Nunquam te expedias, niſi ad Ambroſij ſenſum redis; Sacerdotibus illum vſum militiæ, quem ante Chriſtum habebant, iam ab Euangelio eſſe ademptum. Nihil itaque intereſt, *referire* hic legas, an *ferire*: ſenſus hìc vtrique verbo vnus. Quandoquidē *ferire* dicitur *in lege* licuiſſe; vbi *ferire* non licuit, niſi accepta iniuria, aut imminentem depellendo; quo caſu & feris, & referis. Feris enim ferientem; & hoc eſt referire.

Senſus ergo Ambroſij. In lege Sacerdotes atque Pontifices, nihil minus quàm cæteri ciues gladio vti poterant: At non in Euangelio; cùm Chriſtus offerenti gladios Petro dixerit, *Satis eſt*, id eſt, hoc Sacerdotibus hactenus licuit.

Neque volo Clericis defenſionem propriam à Chriſto ademptam. Iuris naturalis eſt: neque eam vt Clerici, ſed vt homines habent. Illud tantùm; non eos ad commiſſæ tutelam Eccleſiæ, ſiue indirectè, ſiue directè, gladium accepiſſe; vt licet ex antiquis Pontificibus multi, & manu & imperio, militari floruerint laude, ijſque remedijs Templo tutando incubuerint, propagandę Synagogæ: nunc ſpirituales tamen in ſpirituali lege facti non

alia habeāt arma contra perſequutores, contra tyrannos, quàm quæ ſola in ſuo armamentario numerauit Ambroſius (in orat. contra Auxentium) *dolere, flere, gemere. Talia enim ſunt munimenta Sacerdotum. Aliter nec debent, nec poſſunt reſiſtere.*

§. 4.

ADDIT *rurſus Barclaius*, inquis, *verba Euangelij de duobus gladijs in ſenſu literali non ſignificare duas poteſtates, Eccleſiaſticam, & politicam: Sed ideò nos non facimus argumentum ex verbis Euangelij, ſed ex verbis S. Bernardi, & Bonifacij VIII. qui myſticè Euangelij verba exponentes per duos gladios, duas poteſtates intelligi docuerunt. S. enim Bernardus, quem Bonifacius ſecutus eſt, duo loca Euangelij ſimul iunxit, vnum ex cap. 18. Ioannis, Mitte gladium tuum in vaginam: alterum, ex cap. 22. Lucæ, Ecce duo gladij hic: Et quidem prior locus ad literam ſignificat, noluiſſe Chriſtum à Petro defendi gladio materiali, & impediri paſſionem ſuam: ideò enim ſubiunxit, Calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum? Poſterior locus dependet à verbis ſuperioribus, vbi Dominus dixerat. Qui non habet, vendat tunicam, & emat gladium: exiſtimantes enim Diſcipuli, Dominum per ea verba iuſſiſſe gladios parari dixerunt: Ecce duo gladij hic. Dominus autem ait, ſatis eſt; vel ironicè: vt exponit Teophilactus, quaſi diceret, Quid ſunt duo gladij aduerſus cohortem militum armatam? vel vt alij volunt, videns eos non intellexiſſe, impoſuit eis ſilentium, dicens, Satis eſt, ſatis locuti eſtis, tacete de hac re. Verè enim cùm dixit, Qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat eum, non iuſſit vt emerent gladios; ſed ſignificauit ad eas anguſtias eos eſſe venturos, in qua ſunt, qui exiſtimant, bonum eſſe vendere tunicam & emere gladium. Denique cùm Apoſtoli non emerint gladios venditis tunicis, ſignum eſt hoc non fuiſſe illis à Chriſto mandatum. Sed quidquid ſit de expoſitione huius obſcuriſſimi loci; S. Bernardus & Pōtifex Bonifacius myſticè; ſed appoſitè, & eleganter, quæ dicuntur de duobus gladijs ad duas poteſtates, Eccleſiaſticam & Politicam tranſtulerunt.*

Nihil hîc in Barclaium dicis; imò eneruas illud omne de duobus gladijs argumentum; quod ais, non vim trahere ex

Scriptura (quippe cuius ſenſus ſit longè alius) Sed ex authoritate Bonifacij VIII. & S. Bernardi. Atqui myſticè vt fateris, Euangelij verba expoſuerunt. Et ab eiuſmodi ſenſu neque certum eſt, neque efficax argumentum. Ipſe doces (lib. 3. de verb. Dei. cap. 3.) *At ſenſus myſtici & ſpirituales varij ſunt*, inquis, *& liceat ædificent, cùm non ſunt contra fidem, aut bonos mores, tamen non ſemper conſtat, an ſint à Spiritu ſancto intenti.*

§. 5.

R*VRSVS Barclaius obijcit*, inquis, *admiſſa hac myſtica expoſitione, non poteſt colligi gladium eſſe ſub gladio, vel vtrumque in manu Pontificis eſſe. S. enim Bernardus hoc non dicit. Nec potuit ſine calumnia dicere.*

Reſpondeo. Gladium eſſe ſub gladio, Bonifacius apertè dicit: S. autem Bernardus idem dicit: ſed aliis verbis: nam cùm affirmat vtrumque gladium ad Pontificem pertinere, imò vtrumque ipſius eſſe, & vnum manu eius, alterum nutu eius euaginandum, ſatis oſtendit, vnum eſſe ſub alio, materialem videlicet ſub ſpirituali, & vtrumque eſſe in manu, id eſt, in poteſtate Pontificis.

De Bonifacij verbis, *gladium eſſe ſub gladio*, ſatis ſuprà (Cap. 3. §. 3.) De Bernardo fusè hoc capite: cuius mentem quàm iniquè detorqueas, Lector habet. Nam nec ſcripſit gladium eſſe ſub gladio, neque id voluit: omnium autem minimè *vtrumque gladium eſſe in manu Pontificis*; Nam ſi eſſet; tunc gladius temporalis præter Politici Principis iuſſum, Pontifice annuente, poſſet educi (quæ à Bernardo prorſus diſcors ſententia.) Neque enim aliâ ratione dicitur in Politici Principis manu eſſe; quàm quòd ad illius ſtringatur imperium. Qua verò ratione Bernardus, hunc gladium dicat eſſe Pontificis; iam hoc Capite ſat à nobis diſputatum.

§. 6.

AD extremum Barclaius gloriatur, inquis, *ſe ſubtiliter aliquid in verbis S. Bernardi notaſſe, quod neſcit an vllus alius, antea animaduerterit; cur videlicet S. Bernardus dixerit, Tuo forſitam nutu, & ſi non tua manu euaginandus: ac paulò poſt eadem repetens omiſerit illud, forſitan. Scribit ergo Barclaius, diſtinguendum eſſe inter Pontificem, vt Pontifex eſt, & vt talis homo eſt. Pontifex enim, vt Pontifex, non abſolutè, ſed forſitan annuit, vt gladius euaginetur, id eſt, tunc ſolùm, cùm id Eccleſiæ vtile eſt, cùm ſano, & ſobrio conſilio id iudicauerit expedire: Pontifex autem, vt talis homo eſt, inimicitias cum alio gerens, vel ambitioſam dominandi cupiditatem explere cupiens, abſolutè gladium euaginari mandat.*

Sed iſtam ſubtilitatem demonſtrauit Barclaio non acumen ingenij neque ſtudium Scripturarum; ſed odium in Pontifices. Certe ea ſubtilitas S. Bernardo nunquam veniſſet in mente: neque enim, forſitan, opponitur, abſolutè; neque accipi poteſt pro aliquando, vel pro, quando verè expedit; niſi apud eum, qui peruerſus ipſe cùm ſit, vocabula quoque ipſa peruertit. Cur ergo initio dixit, forſitan, poſtea repetens omiſit? reſponſio eſt in promptu: quia initio non poſuerat niſi duo quædam, videlicet nutum, & executionem: & quoniam dubitauit, an deceret Pontificem annuere militi vt gladium vibraret: ideò dixit, Tuo forſitan nutu, non tua manu euaginandus: poſtea verò tria poſuit, nutū Pontificis, iuſſum Imperatoris, & executionem militis, & quia dubium eſſe non poterat, an deceret Pontificem annuere Imperatori, vt eius iuſſu miles gladio vteretur, omiſit, forſitan, & ſubſtituit, ſane: ac de ſententia S. Bernardi ſatis multa dicta ſunt.

Abſtine aliquando maledicta. Barclaio odium in Pontifices? vnde illud? Repetet contumeliæ rationem, repetet, cui & Barclaij animus & Bellarmini notus. Sed ad ſeria.

Dicis Barclaium ita interpretari verba Bernardi, vt Pontifex dicatur *forſitan annuere* vt euaginetur gladius; cùm hoc ſano cōſilio, & propter Eccleſiæ vtilitatem annuit; at verò *abſolutè annuere*, cum ambitione aut ira percitus & præter officij normam

id fieri annuit. Quæ autem hæ laruæ? aut quis ſanus, ne dicam Barclaio ſimilis, aut ipſe conſcribat, aut te ſcribentem intelligat? quaſi Pontifex, quoquo iure, aut ratione annuat, dici poſſit *forſitan annuere?* Imò ſemper verum eſt eum certò, non forſitan annuere, qui annuit; nec in eo diſcrimen conſtituit Barclaius, *forſitan annuere*: ſed in iſtis: *forſitan euaginandus gladius.*

Sermo illi de his Bernardi ad Pontificem verbis, *tuus ergo & ipſe, tuo forſitan nutu, etſi non tua manu euaginandus*, & de illis quæ propè ſequuntur, *ſed is quidem pro Eccleſia, ille verò & ab Eccleſia exercendus eſt: ille Sacerdotis, is militis manu, ſed ſanè ad nutum Sacerdotis & iuſſum Imperatoris.* Dicit particulam *forſitan*, à Bernardo priore loco addi, quia non ſemper exerendus eſt gladius ad Pontificis nutum, ſed tunc demum ſi ex iuſtis cauſis annuerit: in poſteriori verò ſententia illud *forſitan* eſſe omiſſum, quòd tunc expreſsè dixerit *pro Eccleſiâ.* Nam cùm verè & prudenter pro Eccleſia (non pro effræni ſuæ mentis impetu) Pontifex gladium ſtringi annuit, tunc omninò Principem imperare militi debere, & militem gladium educere. Nihil liquidius. quod tu tamen improba & ridicula obducis caligine. Addo ego illud *forſitan* in priori Bernardi ſententia poni; quod non ſit gladius ad illum euaginandus nutum, niſi Principis accedat authoritas, de qua illic nullus ſermo. *forſitan* igitur, nempe ſi reliqua ad iuſtum gladij vſum accedant, id eſt illius imperium, *qui non ſine cauſa gladium portat.* At in poſteriori ſententia nullus eiuſmodi particulæ vſus, cùm pro Eccleſia annuente Pontifice, Imperatore iubente, non forſitan ſed certò atque ſemper, gladius ſit ſtringendus à milite. Quid tu autem in contrarium?

Certè ea ſubtilitas, inquis, *S. Bernardo nunquam veniſſet in mentem. neque enim, forſitan, opponitur, abſolutè; neque accipi poteſt pro aliquando, vel pro quando verè expedit, niſi apud eum, qui peruerſus ipſe cùm ſit, vocabula quoque ipſa peruertit.* Hæc verba quem non indignatione aut riſu concutiant? quæ verò alia ſignificatio τὸ *forſitan*? aut quibus niſi illis additur rebus, quas abſolutè affirmare non audemus, ſeu quæ interdum eſſe poſſunt, & interdum non eſſe? Si Tiberio Principi negatum Latio donare nouam vocem, qui

quî audeas vocem veterem de loco detrahere, quem tot ſæculis poſſedit in latio?

Tandem dicis à Bernardo illud *forſitan* poni: vbi non loquitur de Imperatoris iuſſu, *quoniam dubitauit an deceret Pontificem annuere militi, vt gladium vibraret*: & deinde omitti, vbi Imperatoris iuſſum cum Pontificis nutu coniungit. Hoc autem penè idem, cum ſenſu quem paulò antè feci niſi; quod tu anxiè, & ambiguè, *dubitauit, an deceret*. At ſi *dubitauit an deceret Pontificem annuere militi, vt gladium vibraret abſque Imperatoris iuſſu*, quanto magis dubitaſſet an deceret non modo abſque Imperatoris iuſſu, ſed & contra Imperatoris iuſſum, imò contra Imperatorem? Quid tu autem cum illo verbo *decet*? Non agitur quid Pōtificem deceat, ſed quid poſſit. *Forſitan euaginandus*, inquit. Si hoc ex Pontificis iuſſu pendet, etiamſi propter circumſtantiam aliquam indecenter faciat, non tamen *forſitan*, ſed certò & abſolutè parendum, Bellarmine. *Decet tantæ maieſtati eas ſeruare leges* (inquit Iuriſconſultus l. ex imperfecto. 23. D. de legat. 3.) *quibus ipſe ſolutus eſſe videtur.* Hinc Seuerus & Antoninus ſoliti in hæc verba reſcribere, *licet legibus ſoluti ſumus, attamen legibus viuimus* (Inſti. quib. mod. teſt. infir. §. vlt.) Longè ergo diuerſum non decenter facere, & non poſſe facere; nec ideò non erit legitimum, ſi quis indecenter fecerit, quod iure ſuo facere tamen poteſt. Non igitur Bernardi mens, Pontificem interdum indecenter *annuere*, ſed fruſtrà annuere, nutuq; , quem & Princeps, & milites, iure contempſerint.

CAPVT XX.

Licere Chriſtianis tolerare ſuper ſe Regem hæreticum, vel infidelem, etiam perſequutorem. Longe eſſe diuerſum, conſtituere Regem infidelem, & tolerare iam conſtitutum. Non eſſe rem ſemper peccati eiuſdem, quæ eſt eiuſdem ad peccandum periculi. Hinc ſolutum aduerſarij argumentum. Exempla quæ Barclaius in eam rem attulit, contra Bellarmini ſolutiones aſſerta.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Defenditur tertia ratio Bellarmini.

IN capite viceſimo, inquis, *aggreditur Barclaius tertiam rationem principalem Bellarmini, pro confirmanda poteſtate ſummi Pontificis in temporalibus, excutere, atque refellere. Ratio hæc erat, non licet Chriſtianis tolerare Regem infidelem, aut hæreticum, ſi ille conetur pertrahere ſubditos ad ſuam hæreſim, vel infidelitatẽ at iudicare, an Rex pertrahat ad hæreſim, nec ne, pertinet ad Pontificem, cui eſt commiſſa cura Religionis: ergo Pontificis eſt iudicare, Regem eſſe deponendum, vel non deponendum. huius rationis propoſitionem tribus argumentis confirmaui; ſed Barclaius eandem refellit his verbis.*

Quod non liceat Chriſtianis tolerare Regem hæreticum, vel infidelem, id adeò falſum eſt, quàm quod falſiſſimum: alioqui damnanda tota antiquitas, quæ Reges hæreticos, & infideles Eccleſiã Dei deſtruere conantes ſubmiſſè pertulit, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, hoc eſt, non quod deficerentur viribus ad impios Prin-

cipes exigendos; ſed quod id ſibi per Dei legem non licere iudicarent.

Reſpondeo. Vbi veritas quæritur inter cordatos, & ſerios diſputatores, non vincit ille, qui maiore exaggeratione ſententiam ſuam affirmat; ſed qui fortioribus argumentis eam confirmat. Barclaius dicit quidem, Propoſitionem argumenti mei, tam eſſe falſam, quam id quod falſiſſimum eſt: ſed quod dicit non probat, niſi ex eo quod antiquitas tota Reges hæreticos, vel infideles Eccleſiam deſtruere conantes pertulit, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. At hoc ipſum probare debuiſſet, videlicet Reges hæreticos, vel infideles Eccleſiam deſtruere conantes non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam toleratos ab Antiquitate fuiſſe. Nos enim contradicimus, eos fuiſſe toleratos, propterea quod ad eos deijciendos vires Eccleſiæ non ſuppetebant.

Petis vt Barclaius probet, quod vbique iam probauit. Nam quid certius quàm non defuiſſe tunc vires Chriſtianis, cùm infideles Principes, aut hæreticos pertulerunt, etiam religionem infeſtantes? Videat lector quæ in eam rem conſcripta ſunt Cap. 7. Cap. 8. & initio duodecimi. Quàm tu autem audacter, ne grauius dicam, *nos enim contrà dicimus*, inquis, *eos fuiſſe toleratos, propterea quod ad eos deijciendos vires Eccleſiæ non ſuppetebant.* Vos contrà ſic dicitis? certè contra veritatem, contra hiſtoriam; & hanc quidem ſi calletis, contra conſcientiam quoque dicitis. Contra Tertullianum, qui melius ſui ſeculi vires nouerit, quàm vos nouitij. Is, in Apologetico, Cap. 37. ſcribit, ſuo tempore, id eſt ſub Ethnicis & perſequutoribus Principibus, fuiſſe Chriſtianos omni *bello idoneos*; nec ijs *vim numerorum & copiarum defuiſſe.* addit numeroſiores Mauris & Marcomanis, atque adeò Parthis; qui profeſſi hoſtes, & æmuli Romanis Principibus, (Vide ſuprà, Cap. 6. §. 4. & Cap. 12. §. 1.) Etiam contra Gregorium Magnum qui ſe Longobardos Principes, diris cladibus prementes Eccleſiam, dicit potuiſſe tollere, ac delere. Hoc ſe tamen Dei timore coercitum non feciſſe. Id ex Gregorio dedimus, Cap. 3. §. 16. Contra te denique. Nam fateris, Cap. 7. §. 1. Valentinianum Arianum, facilè ab

Imperio potuiſſe, Orthodoxorum viribus, amoueri. En contra quos dicatis Bellarmine, (ne cæteros perſequar) primis Eccleſiæ ſeculis Ethnicos aut Hæreticos Principes *fuiſſe toleratos, propterea quod ad eos deiiciendos vires Eccleſiæ nō ſuppetebant.* Nec omitto quod hîc texis argumentum facere ad Populi, non Pontificis, poteſtatem in Reges. Vis enim iudicium eſſe Pontificis, an Rex pertrahat populum ad hæreſim; populi autem, non tolerare eiuſmodi Regē. Atqui longè eſt aliud iudicare hoc aut illud flagitium eſſe patratum, aliud ipſum reum ad ſupplicia eiuſmodi flagitio deſtinata damnare. Exempla paſſim extant. De cauſa hominis hæreſeos accuſati, cognoſcit Eccleſia, vt iudicet an ſit hæreticus, non vt ad ignem damnet hæreticis conſtitutum. De cæteris criminibus quæ morte plectantur, in Eccleſiaſtico foro eadem ratio. Ibi an rei ſint excutitur, mox in foro ſæculari pœnas luūt. Neq; dicas hæreticum per Eccleſiaſticam ſententiā, quæ non nouit ſanguinem flammis dari; licet Eccleſiaſtica ſententia eum pronunciauerit eſſe hæreticum, dignumque ijs pœnis quæ in hæreticos ſtatuuntur. Sic igitur ex hoc ſophiſmate, ſi quis ludi gratia illud admiſerit, non aliud colligas, quàm iudicari a Papa Regem eſſe deponendum, ſeu non eſſe à populo tolerandum. At non ideò erit depoſitus, dū eum populus toleret. Non inquam ex ea ratione ſequitur, Regem per Pontificis ſententiam cadere, regni iure, ſed populum inde teneri eum regno amouere. Quod ni faxit, peccare quidem illum populum, Regem tamen interim, nihil obſtante Pontificis ſententiâ & de facto & de iure regnare.

§. 2.

POTVISSE *autem Eccleſiam*, inquis, *ſi vires adfuiſſent, imò etiam debuiſſe Regibus illis imperium ſuper fideles abrogare, niſi cauſa aliqua eſſet, cur hæc abrogatio in tempus commodius differenda videretur: probamus hoc argumento, quod eſt prima confirmatio propoſitionis meæ. Prohibiti ſunt Iudæi conſtituere ſuper ſe Regē non Iudæum, Deutero. 17. & quia lex illa moralis eſt, eodem iure prohibentur Chriſtiani conſtituere ſuper ſe Regem non Chriſtianum; ne ab illo pertrahantur ad in-*

fidelitatem: at eiuſdem periculi, & damni eſt tolerare ſuper ſe Regem hæreticum, vel infidelem conantem auertere populum à fide: ergo, ſi vires adſint, tenentur eum non tolerare, ſed deponere.

Ad hoc argumentum ita reſpondet Barclaius, vt admiſſa propoſitione, & aſſumptione, quas negare non potuit, ſolam neget conſecutionem: dicit enim non rectè colligi ex paritate periculi & damni ita ius eſſe populo Regem deiicere, quemadmodum ius illi fuit eum non admittere. Id autem non certe colligi probat tribus argumentis ductis à ſimili: nam qui plagas accipit, aut fortunis ſpoliatur, idem periculum, & damnum accipit, ſiue id a latrone per vim, ſiue à Iudice per iniquam ſententiam patiatur: & tamen Latroni armis reſiſtere poteſt, Iudici non poteſt. Rurſus, eiuſdem periculi, & damni eſt in nauim cogitato conſcendere, cuius carinam ſcis eſſe quaſſatam, & illud intrare quod putas eſſe bonum, cùm reuera rimoſum, ac diſſolutum ſit: & tamen non eſt eiuſdem peccati ex induſtria, & ex ignoratione periculo naufragij ſe commmittere. Denique eiuſdem periculi, & damni eſt, vxorem ducere valde moroſam & rixoſam, ſiue id conſultò propter fortunas, aut formam ſiue ex errore & imprudentia fiat: & tamen neque per peccatum eſt, eiuſmodi matrimonio ſtudioſè, vel ignoranter implicati: neque licitum eſt vxorem repudiare, etiamſi licitum fuit eam initio non ducere.

Ad hæc argumenta reſpondeo, ea non à ſimili, ſed à diſſimili duci, ac per hoc non impedire, quo minus conſecutio rationis meæ optima ſit. Primum argumentum non ducitur à ſimili: quoniam populus ad quem pertinet Regem eligere, non ſolum poteſt, ſed debet Regem eligere de fratribus ſuis, vt lex iubet, id eſt, Chriſtianum, atque Catholicum, & grauiſſimè peccat, ſi ſecus fecerit: qui autem incidit in latrones poteſt, ſi velit, vim vi repellere: ſed poteſt etiam iniuriam illam æquo animo tolerare, & magis apud Deum meretur, ſi malit iniuſtè à latrone occidi, quàm iuſte ſe defendendo latronem occidere.

Alterum exemplum de aſcendente nauim rimoſam, cum periculo naufragij faciendi, nullam habet cum re, de qua nos agimus, ſimilitudinem: non enim ignoramus non eſſe idem peccatum, ſi quis ex induſtria, vel ex imprudentia eidem periculo ſe exponat: ſed quod dicimus eſt, idem eſſe peccatum conſultò eligere Regem hæreticum, & conſultò tolerare Regem hæreticum, ſi is conetur populum à veritate fidei auocare, & ad eum re-

mouendum vires non deſint; nam ſicut numquam licet adire periculum ſalutis æternæ amittendæ, ita nunquam licet perſeuerare in ſimili periculo, modo poßit illud vitari: qui enim amat periculum, in illo peribit. Eccleſ. 3. Tertium exemplum de vxore rixoſa, non eſt etiam multum ad rem, tum quia vt modo diximus diſputamus de eo, qui ſtudioſè adit periculum, & ſtudioſè in periculo perſeuerat: Aduerſarius autem ponit exemplum de eo, qui per ignorantiam, aut imprudentiam duxit vxorem rixoſam, & de altero, qui ſciens, & prudens id facit. Deinde qui ducit vxorem more Chriſtiano, ſiue prudens, ſiue imprudens id faciat, non poteſt, poſt matrimonium conſummatum vlla ratione ab eo vinculo ſolui: quod enim Deus coniunxit, non poteſt homo ſeparare: populus autem, qui Regem eligit, poteſt per Pontificiam authoritatem ab eius obedientia, & iuramento fidelitatis liberari. Itaque ſi exemplum aptum, & ſimile per omnia Barclaius à matrimonio ducere velit, accipiat matrimoniũ fidelis cum infideli: quemadmodum enim non licet fideli vxorem ducere infidelem, quoniam periculum eſt, ne illum à fide auertat: ſic etiam non licet cum vxore infideli perſeuerare, non ſolum quia matrimonium illud non eſt legitimum, ſed quia idem eſt periculum vxorem infidelem ducere, & cum infideli perſeuerare. Nam etiamſi matrimonium legitimum eſſet, vt eſt matrimonium infidelis cum infideli: tamen ſi alter coniugum conuertatur ad fidem: & altera nolit ſine iniuria Creatoris viro cohabitare, poteſt matrimonium ritè contractum, ritè diſſolui, ex Apoſtolo in priore ad Cor. cap. 7. & vſus Eccleſiæ nunc habet, vt propter ingens periculum fidei, non ſolùm liceat eiuſmodi coniugium ſolui, ſed etiam non liceat viro ad fidem conuerſo cum infideli coniuge cohabitare.

Iam Populi cauſam agis. Dicis Iudæis non licitum conſtituere alienæ religionis Regem; idem autem eſſe periculum tolerare & conſtituere: Chriſtianis igitur illud quoque prohibitum: quia *illud præceptum morale eſt, & naturali æquitate nititur.* Quid hoc autem ad Papam? An iubebatur Pontifex Iudæorum, Regem eiuſmodi non conſtituere? imò ipſe Populus: & argumentum cui firmando hanc rationem ſtatuis, eſt eiuſmodi. *Non licet Chriſtianis tolerare Regem infidelem &c.* Sic, cùm hìc dicis, *potuiſſe autem Eccleſiam, ſi vires adfuiſſent, imo etiam debuiſſe, Regibus illis imperium ſuper fideles abrogare &c.* per Eccleſiam, non Ponti-

fex & Clerici, ſed ipſe populus Chriſtianus, ex tui argumenti vi debet intelligi. Quippe iam quæris, quid populo Iudæo, ne per conſequens, quid Chriſtiano, in Regibus aut conſtituendis, aut tolerandis, Dei lege præceptum ſit.

Ais; Barclaium *admiſſa propoſitione, & aſſumptione, quas negare non potuit, ſolam negare conſecutionem.* Noli tantùm tibi placere, Bellarmine, aſſumptionem non admiſit Barclaius; ſed in eam pepercit inquirere: contentus conſequentiæ vitia annotare. Et verò cui hæc aſſumptio ſimpliciter placeat? an quia *illud præceptum* Iudaicæ legis *morale eſt, & naturali æquitate nititur?* Multa ſunt argumenta, non *morale* potius quàm *ceremoniale* eſſe. Sed ſit ſanè morale reſpectu Iudæorum; an ideò tenebit etiam Chriſtianos? Imaginum vſus Iudæis lege Dei ſublatus eſt (Vide Gabr. Vaſques lib. 2. de adorat. diſp. 4. cap. 2.) ne ad Idololatriam procliuis gens, per rem licitam illicitum contraheret nefas: Et hoc morale iuſſum fuit. Num ideò Chriſtianos deuinciet? Accedit hîc agi de populo libero, & tunc primùm conſenſuro in Regem. Quemcunq. elegiſſet, nemini fiebat iniuria, nemine ad regnum ius habente. Iam ratio in Chriſtianis populis vt plurimum diſpar: vbi ſublatis comitiis, imperium hæreditatis eſt, & ſanguinis. Sed & ibi Iudæi vetabantur Regem conſtituere, non Iudæum; at nuſquam iubebantur, ſi in id præceptum cõmiſiſſent, & non Iudæum, fide data, in Regẽ extuliſſent, Regem illũ contrà quàm iuſſi erãt conſtitutũ, à regno remouere. Sic & illis prohibitum, cum vlla Cananæorũ gente *fœdus percutere*: hoc, inquam, non minus ſanctè prohibitum, quàm ſibi Regem præficere non Iudæum, ob eandem quoque cauſam; nempe ne eiuſmodi commercio à Dei cultu recederent. Percuſſerunt nihilominus cum Gabaonitis; & valuit illud fœdus (Ioſue 9.) imò ob illud per Saulem violatum, qui *voluit percutere eos* Gabaonitas *zelo*, iraſcente Domino, totam gentem Iudæorum triennis fames afflixit. 2. Reg. 21. Nabuchodonozorem quoque, & Cyrũ, vtpote Ethnicos, ſibi præficere ex lege non poterant: at potitos ſemel regno, iubentur per Prophetas colere, obſeruare. Cur, inquam, non tenerentur to-

lerare infidelem Principem, ſi ſe ei iureiurando aſtrinxiſſent; qui tenebantur ſeruare Gabaonitis fidem; quibuſcum pacem inire tam ſanctè vetabantur, quàm non conſtituere ſibi alium quàm ex fratribus Regem? Dico ergo, Bellarmine, Iudæos prohibitos, ne cùm liberi eſſent, neque illorum ſceptrum vlli ſucceſſioni mancipatum, alium quàm Iudæum in Regem eligerent; at nuſquam imperatum, vt ſi alium quàm Iudæum elegiſſent, fidem datam violarent, illum regno extruderent. Imò contrarium ſedatis mentibus, nec affectu occupatis, Gabaonitarum exemplum inſinuat. Nihil inde collegeris, quàm populum etiam Chriſtianum, vbi ſui iuris eſt, nec ſucceſſionis prærogatiuâ alicui regnum debet, teneri eligere hominem Chriſtianum: hoc, inquam, tantùm collegeris, non autem, teneri populum Chriſtianum infideli Principi, cui ſemel fidem dederit, abrogare imperium. Sed videre iam geſtio quo marte tuam *conſequentiam* aduerſus Barclaium tuearis.

Conſequentia hæc eſt; *ergo tenentur Chriſtiani non pati ſupra ſe Regem non Chriſtianum, ſi ille conetur auertere populum à fide.* Et ratio: quia, *eiuſdem periculi & damni eſt, tolerare ſuper ſe Regem hæreticũ, vel infidelẽ, conantem auertere populũ à fide, ac talem cõſtituere.* Hoc ridet Barclaius, cùm ſit longè diuerſũ, *idem periculũ*, & *idem peccatum*; quæ duo confudiſti. Mala, inquam, conſequentia, idem eſſe peccandi periculum ſi toleres, ac ſi conſtituas infidelem Principem; ergo idem eſſe peccatum in eo tolerando, ac in conſtituendo; quod & Gabaonitarum exemplo oſtendimus.

Primum Barclaij exemplum quo hoc ſophiſma redarguat, eſt illius, quem latrones, & illius, quem iniqui Iudicis ſententia ſpoliauerit: Vtrinque par damnum eſt; non par tamen remedium: Licet enim latroni reſiſtere; non Iudici. Dicis hoc argumentum non eſſe à ſimili, quoniam populus non modo poteſt, ſed & debet Regem de fratribus ſuis eligere; poteſt autem à latrone ſpoliatus vim vi repellere, licet ad illam defenſionem nequaquam teneatur. Effugium Deus bone egregium! Imò hoc eſt à ſimili, Bellarmine, neque ſunt res in eo diſſimiles, in quo à

Barclaio

Barclaio conferuntur. Hoc ſcilicet tantùm agitur, num *ſit idem ius, vbicunque eſt idem damnum, vel periculum.* Ita enim ad tui argumenti vim aſſumpſeras; *eiuſdem periculi & damni eſt eligere non Chriſtianum, & non deponere non Chriſtianum.* Hinc omninò idonea ſimilitudo Barclaij, qua eneruet hoc ſophiſma, ex eo quòd quis poſſit ſe ferro in latrones defendere, non autem in iniquum iudicem; licet vtrobique ſit illi par aut damnum aut periculum. Nec intereſt quòd non teneatur ſe à latronibus defendere (quod omninò inſcitè obiicis) Satis eſt defenſionem in illos licitam eſſe, non autem in Iudicem; ſatis, inquam, vt probetur, vanum eſſe quod aiebas, in paribus periculis paria licere remedia.

Secundum Barclaij exemplum; de eo qui quaſſatam & rimoſam nauim imprudens aſcendit, & de eo qui prudens. Idem vtriq; periculũ, at non idem peccatum eſt. Tu dicis hoc ad quæſtionem nõ facere; *non enim ignoramus*, inquis, *non eſſe idem peccatum, ſi quis ex induſtria vel ex imprudentia eidem periculo ſe exponat.* Imò hoc non modo non ad quæſtionem nihil, ſed ipſa eſt quæſtio. Concipiamus duas gentes, quærendo ſibi Regi vacantes. Illa hæreticum ſibi, aut palàm infidelem præficiat; hæc verò quem Chriſtianum credit, ſed qui poſteà ſe apertum fidei hoſtẽ prodat. Nonne illa gens Bellarmine, *ex induſtria*, hæc autem *ex imprudentia* eidem periculo ſe exponet? atqui vt concedis, *non erit idem peccatum.* ergo vbicunque idem periculum eſt; non eſt idem quoque peccatum; quo nihil amplius hîc quærit Barclaius.

Sed quod dicimus eſt, inquis, *idem eſſe peccatum conſultò eligere Regem hæreticum, & conſultò tolerare Regem hæreticum ſi is conetur &c.* Imò aliud longè dicis, nempe ideo in illis caſibus idem eſſe peccatum, quia idem eſt periculum. cuius conſequentiæ rationem egregie refutat Barclaius; Iam quod ais, *conſultò tolerare Regem hæreticum*; vel intelligi poteſt, *eum tolerare quia eſt hæreticus*, vel *ideò quia Rex eſt.* Si prior tibi ſenſus, fatemur facinoroſi hominis eſſe, Regem ob eam rationem aut tolerare aut amare; nam qui alium propter crimen *formaliter* amat, is &

& illud crimen amet neceſſe eſt. At ſi ita accipis, *ideò quia Rex eſt*, tum negamus idem eſſe peccatum, etiam ſi idem periculum. Regem enim qui legem Dei violat, ideò fideles tolerant, ne & ipſi in legem Dei peccent, qui Reges nullo pietatis aut infidelitatis diſcrimine tolerari, imò coli, pręcepit. Probas tamē tuā ſententiam, quia *ſicut nunquā licet adire periculū ſalutis æternæ amittendæ, ita numquam licet perſeuerare in ſimili periculo, modò poſſit illud vitari.* Atqui iſtud eſt, Bellarmine, eiuſmodi periculum, *quod vitari non poſſit.* Nam vt ille, qui quaſſæ & inutili rati commiſſus, poſteaquam in altum prouectus nauigij vitium deprehendit, non ideò ſine peccato in hoc naufragij periculo perſeuerat, quòd inſcius illud adiuerit, ſed quòd non poſſit ab illo recedere, terris & littoribus iam ſubmotis. Ita populus lapſum in hæreſim, aut Apoſtatam Regem, non ideò ſine crimine tolerat, quòd huic periculo ſe inſcius commiſerit, ſed quòd diuino & gentium iure ſaluo, iam illud periculum remouere non poſſit.

Quod igitur dicis, *nunquam licet perſeuerare in ſimili periculo,* explicatione ſoluendum eſt. Certè verum: ſi cui tam liberum recedere à periculo, quàm illud adire: vt qui ſe familiaritati implicuerit, quam pro caſta ſobriaque, maleficam & laſciuam deinde cognoſcat, & qua vti ſine eiuſmodi vitiorum periculo nuſquam poſſit, non minori flagitio in illa durabit, quàm ſi ab initio talem ſciens, adiſſet ſponte periculum. Idem de vitę periculo. Conduxerim ædes quas credidi firmas: mox aduertam perpluere tigna, corruptas trabes, denique ruinam in proximo. Non minori peccato in illis habitem, quam ſi illud periculum ante conductas præuidiſſem. At verò ſi non eſt noſtræ poteſtatis atque iuris, illud *periculum* remouere, tunc ſtatuendum eſt, poſſe nos periculis ad peccata allici, at non cogi. *Fidelis autem Deus eſt* (1. ad Corinth. 10.) *qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere.*

Sed nec ſemper ab eiuſmodi periculis: etiam ſi poſſimus, tenemur recedere. Quot ſub perſecutoribus Chriſtiani, quot ſub Hæreticis Orthodoxi? Neutris tamen imperatur exilio mu-

tare patriam, & ſic periculum declinare. Sed omnium minime, iuxta Apoſtolum, licet *malùm facere, vt inde eueniat bonum*, & peccare vt peccandi vitemus periculum: quod faciet qui in legitimum Regem inuadet (contra Scripturarum normam, primæque Eccleſiæ) ne illius promiſſis, neue minis, auertatur à Numine. Aptè in eiuſmodi homines: *quis furor eſt ne moriare mori?* fuit in eiuſmodi periculis, & in ijs perſeuerauit Eccleſia (vt fuſe diſſeruimus cap. 7.) ſunt in ijſdem hodie, qui ſub hæreticis viuunt, & in eo cum laude perſeuerant. Vide quàm ſit ambiguum & periculoſum axioma, *in periculo perſeuerare non licere*.

Tertium Barclaij exemplum eſt: Qui adeò iurgioſam & moleſtam ducit vxorem, vt manifeſtum peccandi diſcrimen ſit cũ ea viuenti, in æquali eſt periculo ſiue talem ſciuerit, ſiue crediderit probam; ſed non in æquali peccato. Peccat enim tali periculo ſe ſponte per nuptias implicans: At non peccat, qui in eiuſmodi vxorem inciderit, tam ferorum inſcius morum. Hoc argumentum duobus modis ſoluis. primùm: *quia diſputamus*, inquis, *de eo qui ſtudioſè adit periculum, & ſtudioſè in periculo perſeuerat: Aduerſarius autem ponit exemplum de eo, qui per ignorantiam aut imprudentiam ducit vxorem rixoſam, & de altero, qui ſciens & prudens id facit.* Eadem eſt ſolutio, quam tu ad ſecundum exemplum. Atqui probauimus populum Regi impio adhærentem non *ſtudioſè in periculo perſeuerare*: Sed præceptum Numinis ſtudioſè obſeruare; licet per accidens illi præcepto quoddam periculum coniunctum ſit. Veluti nec dixeris importunæ mulieris virum *in periculo ſtudioſè perſeuerare*, niſi *ſtudium* illud accipias, pro deſiderio implendi mandati, quo vxori adhærere præcipitur. Secunda ſolutio eſt, quia, inquis, à rati & conſummati matrimonij vinculo nemo ſoluit: *populus autem qui Regem eligit, poteſt per Pontificiam auctoritatem, ab eius obedientia & iuramento fidelitatis liberari.* Sed illa ſolutio, quæ totius quæſtionis præſupponit victoriam, vt intempeſtiua exploditur: cùm in diſputatione, *an Pontifex hoc in Reges habeat iuris*, ſit ridiculum ipsâ aſſertione, quaſi conceſſâ, aduerſa argumenta refellere.

Conſtat ergo his exemplis te ex arte non inferre, idem eſſe,

peccatum infidelem in regnum attollere, & infidelem, qui iam Rex eſt tolerare: quia ſub vtroque eorum Principum idem eſt peccandi periculum. Illud inquam, abſurdum, ex paritate periculi, metiri paritatem aut officij, aut peccati.

Iam ſimilitudinem ipſe componis, à matrimonio ad hanc Pontificis poteſtatem: fruſtrà. Nec Barclaius matrimonij vinculum Regiæ poteſtati contulit; aut ritè ab vllo conferatur, cùm *matrimonij rati & conſummati* vinculum nullo partium cōſenſu ſolui poſſit; Rex autem aſſentiente populo exonerare animum curâ, & de publicâ poſſit maieſtate decedere. Non hæc, inquam, contulit Barclaius; ſed periculum, quod populus in conſtituendo Rege, & vir in deligenda vxore tenentur effugere; tum illud quod conſtituto iam Rege, & vxore iam ductâ vitari, nec à populo, nec à marito poteſt. Aufer igitur hanc tuam ſimilitudinem in rebus nihil penè ſimilibus.

CAPVT XXI.

Argumentum, quo vbique vtitur Bellarminus, refutatum, de Iudicibus, quos præcepit Apoſtolus à Chriſtianis conſtitui, qui inter Chriſtianos iudicarent. Eos non fuiſſe veros Iudices; ſed tantùm Arbitros. Hinc peßimè à Bellarmino colligi, tam potuiſſe Apoſtolum præcipere Chriſtianis, vt Imperatorem ſibi eligerent, quàm vt Iudicem. Apoſtolum non potuiſſe præiudicare poteſtati Regum; cùm diuini iuris ſit. Soluta Bellarmini argumenta; quibus aſſerit, poſſe Reges (licet eorum poteſtas de iure diuino ſit) multis caſibus regno cadere; non igitur mirum, ſi potuerint ab Apoſtolo abdicari. Verba Apoſtoli de conſtituendis inter Chriſtianos arbitris, plus eſſe conſilij quàm præcepti. S. Thomam non ſibi conſentire in hac quæſtione de Regibus. Diluta argumenta, quæ in eos pro Eccleſiæ iure texit. Excuſſa defenſio, quam pro illo Bellarminus. Non poſſe Principes à Pontifice abdicari, admiſſâ ſententiâ quam Bellarminus ad grauem ſenectutem ſequutus eſt, nempe fuiſſe Apoſtolos & Pontifices, de iure & de facto Ethnicis Principibus ſubditos. Soluta in eam rem Bellarmini inanis ſubtilitas; qui ſuis etiam verbis, & ſententiis conuincitur.

Titulus apud Bellarminum eſt:

Defenditur confirmatio rationis tertiæ principalis.

§. I.

IN CAPITE *viceſimo*, inquis, *Barclaius magno ſtudio, nec minore dicendi vi refutare conatur alteram cõfirmationem rationis meæ tertiæ principalis. Confirmatio hæc erat, Quod ſi Chriſtiani olim non depoſuerint Neronem, & Docletianum, & Iulianum Apoſtatam, ac Valentem Arianum, & ſimiles: id fuit, quia deerant vires temporales Chriſtianis: Nam quod alioqui iure potuiſſent id facere, patet ex Apoſtolo* 1. *Cor.* 6. *vbi iubet cõſtitui nouos Iudices Chriſtianos tẽporalium cauſarũ, ne cogerẽtur Chriſtiani cauſã dicere corã Iudice Chriſti perſecutore. Sicut enim noui Iudices conſtitui potuerunt, ita & noui Principes & Reges propter eandem cauſam, ſi vires adfuiſſent.*

Hanc confirmationem multis modis reprehendi poſſe Barclaius dicit: ac primùm reprehendit, quod dixerim defectionem virium in cauſa fuiſſe, cur Chriſtiani olim nõ depoſuerint Neronem, Diocletianum, Iulianum, & Valentem, ac Lectorem remittit ad ea, quæ ſuprà ſcripſit de hac re cap. 6. 7. & 8.

Nos quoque Lectorem remittimus ad ea, quæ ſcripſimus cap. 6. 7. & 8. *Id ſolùm hoc loco admoneo, quod ego hoc loco dixi, dictum antea fuiſſe à S. Thoma in* 2. 2. *q.* 12. *art.* 2. *ad primum. Itaque non me ſolùm, ſed S. quoque Thomam Barclaius reprehendit: ſed qui legere voluerit loca paulò antè notata, facilè iudicabit à qua parte ſtet veritas.*

Aſſentior Bellarmine: iudicium eſto Lectoris. Quæ à nobis ſcripta ſunt de viribus antiquæ Eccleſiæ legat (Cap. 6. 7. 8.) *& facilè iudicabit à qua parte ſtet veritas.*

§. 2.

DEINDE *refellere nititur*, inquis, *quod dixi, Apoſtolum iuſſiſſe, vt Chriſtiani conſtituerent ſibi Iudices Chriſtianos ciuilium controuerſarum: ex quo deduxi, potuiſſe eodem modo iubere, vt Principes Chriſtianos ſibi Chriſtiani populi eligerent, infidelibus & perſecutoribus abrogatis, ſi vires ad id efficiendum præſto fuiſſent. Dicit autem Barclaius, Iudices illos de quibus Apoſtolus loquitur, fuiſſe meros Arbitros, ſiue iudices voluntarios, ſine imperio; ex quorum conſtitutione nihil iuriſdictionis detrahebatur Principibus Ethnicis, ſub quibus tunc Chriſtiani viuebant. Atque ad hunc ſenſum confirmandum allegat S. Thomam, & Nicolaum Liranum, in commentario ad hunc locum Apoſtoli.*

Ego verò fateor quidem, non habuiſſe Iudices illos Chriſtianos iuſſu Apoſtoli conſtitutos vim coactiuam in foro exteriore, & ſi Chriſtiani vocati fuiſſent, ſiue ab Ethnicis, ſiue à Chriſtianis, ad tribunalia Iudicum Ethnicorum, debuiſſe omninò parere: & hoc eſt ſolùm quod S. Thomas & Liranus docent: tamen nego, eos fuiſſe meros Arbitros, ſiue Iudices voluntarios: Arbitri enim eliguntur à perſonis litigantibus, neque aliam habent iudicandi poteſtatem, niſi eam, quam litigantes ex pacto inter ſe inito illis attribuunt. Iſti verò conſtituebantur auctoritate publicâ multitudinis, & obligabantur, qui cauſas ciuiles habebant, ad iſtos adire, & prohibebantur ad tribunalia Gentilium accedere. Id ex verbis Apoſtoli facilè probari poteſt: Audet, inquit, aliquis veſtrum negotium habens aduerſus alterum iudicari apud iniquos, & non apud Sanctos? Vbi oſtendit, non eſſe bonum adire tribunalia Iudicum Gentilium, quos iniquos vocat; & ſicut loquitur de vero iudicio, non de ſolo arbitrio, cùm prohibet iudicari apud iniquos, ita loquitur de vero iudicio, cùm iubet iudicari apud Sanctos, id eſt Chriſtianos. Addit Apoſtolus; An neſcitis quia ſancti de hoc mundo iudicabunt? & ſi in vobis iudicabitur Mundus, indigni eſtis qui de minimis iudicetis? neſcitis quoniam Angelos iudicabimus? quãto magis ſæcularia? Vbi demonſtrat authoritatem Eccleſiæ, quæ iure ſuo poteſt de ſæcularibus rebus iudicare, cùm ſit iudicatura cum Chriſto totum Mundum, & ipſos Angelos Apoſtatas in

die vltimi iudicij: & certè Chriſtus, & Eccleſia, non iudicabunt vt arbitri, ſine imperio & iuriſdictione Mundum. Sequitur: ſecularia igitur iudicia ſi habueritis, contemptibiles qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum. Vbi concludit ex dictis, vt quoniam malum eſt iudicari apud iniquos Gentiles, & Eccleſia auctoritatem habet iudicandi, communi conſenſu conſtituant aliquos de Eccleſia, qui ſint Iudices eiuſmodi ſecularium controuerſiarum. & non dicit, vnuſquiſque eligat ſibi arbitros: ſed, vos congregati in vnum conſtituite Iudices. Monet (inquit Cardi. Caietanus in hunc locum) vt ſapiens aliquis conſtituatur Iudex multitudinis fratrum. Adiungit, ad verecundiam veſtram dico, ſic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit iudicare inter fratrem ſuum, ſed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles. Vbi declarat, quod dixerat, contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum; ſe non dixiſſe vt reuera ſapientibus relictis, inſipientes conſtituerent ad iudicandum: ſed vt eos confunderet, qui ſic adibant tribunalia infideliũ, quaſi nullus eſſet in Eccleſia vir ſapiens, qui iudex conſtitui poſſet, cùm contrà deberent contemptibiles, id eſt infimi Chriſtiani, aptiores eſſe ad iudicandum, quàm ſupremi & ſapientiſſimi infideles. Iam verò ex hoc principio, quod videlicet Apoſtolo teſte, habeat Eccleſia ius, & auctoritatem conſtituendi ſibi Iudices, rectè colligunt Theologi, atq; imprimis S. Thomas in 2.2. q. 10. art. 10. habere eandem Eccleſiam auctoritatem abrogandi Principibus infidelibus imperium ſuper fideles. Neque obſtat quod S. Ioannes Chryſoſtomus hunc locum exponens, mentionem faciat Arbitri. Nam neque ipſe, neque alius interpres, quod ſciam, dicit Apoſtolum hic loqui de Arbitris electis à partibus: ſed ſolum Chryſoſtomus dicit, non eſſe neceſſariam magnam ſapientiam arbitro controuerſiæ inter fratres. Vbi vocat Iudicem, arbitrum controuerſiæ, quamuis publicam haberet iudicandi poteſtatem. Quo modo Iuſtinus, initio hiſtoriæ, ſcribit, arbitria Principum pro legibus erant: quamuis enim Principes veri iudices eſſent, tamen eorum iudicia vocata ſunt arbitria, quia non iudicabant ex præſcripto legum, ſed ex naturali ſuo iudicio: ſic etiam Iudices ab Eccleſia conſtituti in cauſis ciuilibus Chriſtianorum, veri Iudices erant, ſed non tenebantur legum ciuilium apices ſequi, ideò à Chryſoſtomo Arbitri dicti ſunt.

Ais

Ais primùm te fateri, *non habuiſſe Iudices illos Chriſtianos iuſſu Apoſtoli conſtitutos vim coactiuam in foro exteriore.* quid his verbis intelligis? an verò vim coactiuam habebant in foro interiore? id eſt, an ſub peccato tenebantur Chriſtiani eorum parere ſententiæ? certè nequaquam. Sic enim recideretur de iuriſdictione Principum (quod hîc non fieri, ex S. Thoma, & Lyrano docet Barclaius; & tu ipſe concedis) recideretur, inquam, ſi in rebus ciuilibus ſummi alij præter ipſos, aut à ſe conſtitutos, iudices in eorum terris eſſent, à quorum ſententijs prouocare Chriſtianis in conſcientia non liceret.

Negas tamen fuiſſe meros Arbitros, ſiue iudices voluntarios. *Arbitri enim*, inquis, *eliguntur à perſonis litigantibus, neque aliam habent iudicandi poteſtatem, niſi eam, quam litigantes ex pacto inter ſe inito illis attribuunt. Iſti verò conſtituebantur auctoritate publica multitudinis, & obligabātur qui cauſas ciuiles habebant ad iſtos adire, & prohibebantur ad tribunalia Gentilium accedere.* Imò verò quantum ad poteſtatem, Arbitri meri erant. Nec intereſt, quòd non ab his aut illis litigantibus eligebantur, ſed à Chriſtianorum cœtu: quia totus ille Chriſtianorum cœtus eos ſibi eligebat in Arbitros; vt deinde falſum eſſet dicere, cùm ex Chriſtianis aliqui litigabant, eos non fuiſſe ad arbitrium à litigantibus perſonis electos. Imò & eorum vis, aliqua quoque parte Arbitris minor. cùm ex litigantium pacto, vt plurimum, ab Arbitri ſententia recedere non liceat, nec impunè prouocare (2. q. 6. Ca. A Iudicibus: Vbi Gratian. & gloſſ.) At ab iſtis qui ſe læſum reuera iudicaret, quid prohibebat Cæſarem appellare? ſatis eſt *ne voluntariè recurrant*, inquit, Lyranus, *ad Iudices infideles in illis negotijs quæ determinari poſſunt per fideles.*

Dicis; *Iſti verò conſtituebantur auctoritate publica multitudinis.* Ita eſt: ſed conſtituebantur Arbitri: & publica multitudinis illius authoritas, non erat vt poſſet Iudices deſignare, ſed Arbitros tantùm. Iudices quippe non dātur niſi à Principe, aut Principis auctoritate. *Pertinet enim*, vt rectè D. Thomas, *ad authoritatem Principis iudicare de ſubditis.* Nemo, inquam, iudicare, aut iudicem poteſt dare, niſi iuris cuſtos & legum, qualis in Demo-

& iuriſdictione mundum. Non vides hoc argumentum nihilò in Barclaium magis, quàm in te contexi? Nam fateris, *ſi Chriſtiani vocati fuiſſent ſiue ab Ethnicis, ſiue à Chriſtianis, ad tribunalia Iudicum Ethnicorum, debuiſſe omninò parere.* At verò in extremo illo die, quo iudicabitur à Chriſto & ab Eccleſiâ iſte Mundus, non vlterius tribunal vllũ erit, quo prouocare liceat: aut quo alius trahi poſſit: neq. erit, qui hoc Eccleſiæ tribunal effugiat. Nõ vim ergo vtriuſque iudicij, aut poteſtatem confert Apoſtolus. Sed monet Chriſtianos eſſe in ipſa Eccleſia dignos, qui de mundanis & exiguis rebus diſceptantium litem finiant, quandoquidem Sancti (id eſt Electi) non ſæcularia tantum, ſed & de Apoſtatarum Angelorum defectione iudicabunt. Confert, inquam, Sãctorum ſiue Electorum, qui & hic iudicant, & in extremo die ſedebunt Iudices, non poteſtatem iudicandi, ſed tantùm dignitatem. Digni, inquit, ſunt qui iudicent: & vos, qui dignos eſſe ſcitis, nolite eorum recuſare iudicium.

Cur tu porrò vbi de hoc Eccleſiæ iudicio, ſubdolè Chriſtum adiungis? quaſi eodem modo, aut eâdem ſpecie iudicij, ſit cum Chriſto iudicatura Eccleſia: *Chriſtus*, inquis, *& Eccleſia non iudicabunt vt arbitri, ſine imperio & iuriſdictione, mundum.* Imò Eccleſia, ſed Electi, in vltimo illo die, non cum imperio & iuriſdictione iudicabunt, Bellarmine. Vnus erit verus Iudex, qui veniet *iudicare viuos & mortuos.* B. Ioannes Chryſoſtomus in hũc locum Apoſtoli. *Iudicabunt autem non ipſi ſedentes*, inquit, *& rationem exigentes, ſed condemnabunt. Hoc quidem certè ſignificans, dicebat, Et ſi in vobis iudicatur Mundus, indigni eſtis qui de minimis iudicetis? Non dixit à vobis, ſed, inter vos: ſicut quando dicit, Regina Auſtri ſurget, & condemnabit generationem hanc. &, Viri Niniuitæ ſurgent & condemnabunt generationem hanc. Quando enim eundem Solem videntes, & earundem rerum omnium participes, nos quidem inuenti fuerimus credidiſſe, illi autem non credidiſſe, non poterunt confugere ad ignorationem: Eos enim ipſos accuſabimus per ea quæ fecimus: & eiuſmodi quiſpiam illic multa inueniet iudicia.* Sic reponam igitur tuum tibi argumentum; Sicut non loquitur Apoſtolus de *vero iudicio*, quod cum iuriſdictione peragitur à

Iudicibus rationem rerum factorumque exigentibus, vbi dicit, *An neſcitis, quia Sancti de hoc mundo iudicabunt?* ita nec de vero iudicio loquitur, cùm hinc infert, *Contemptibiles qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum.*

Dicis Apoſtolũ concludere, *vt quoniam malũ eſt iudicari apud iniquos Gentiles, & Eccleſia habet auctoritatẽ iudicandi, cõmuni conſenſu conſtituant aliquos de Eccleſia, qui ſint Iudices eiuſmodi ſecularium controuerſiarum.* Imponis Apoſtolo. Neq. dixit, malũ eſſe iudicari apud iniquos Gentiles, neque verè aliquis dicat. Nam tenebantur, vt fateris, Chriſtiani, tenebantur, inquam, in conſcientia, ſi vel à Chriſtianis alijs, vel ab Ethnicis, ad Ethnicorum Iudicum tribunalia vocati fuiſſent, inde iudiciũ expectare. Hic quorum reſpectu erat *malum*? An Ethnicorum, qui iudicabant: an Chriſtianorum, qui iudicabantur? ſi Ethnicorum: igitur malum erat, quòd poteſtate ſibi à Deo conceſſa vterentur. Nam non negas hanc illis poteſtatem à Deo conceſſam: alioqui nec Chriſtianos deuinxiſſet conſcientia vt ſe ijs ſiſterent: nec Tertullianus diceret, *Inde eſt Imperator, vnde & homo antequam Imperator: inde poteſtas illi, vnde & ſpiritus.* Sed nec iuberet Chriſtianos Apoſtolus illis eſſe ſubditos, *qui non ſine cauſa gladium portant;* eorũ ſcilicet *poteſtatem eſſe à Deo.* Nullæ enim tunc temporis eiuſmodi poteſtates, niſi Gentilium. An verò Chriſtianorum reſpectu malum hoc erat? imò fateris, illis *propter conſcientiam* ad Ethnicum tribunal accedendum. Si neutro reſpectu *malum* fuit, quo modo, quæſo, *malum*?

Male tu igitur, nec ferendo errore, *quoniam*, inquis, *malum eſt iudicari apud iniquos Gentiles.* Dixiſſes: tunc per accidens malum erat Chriſtianum ab alio Chriſtiano ad Ethnicum vocari tribunal, ſi controuerſia arbitratu fidelium poterat ſolui; vt malum per accidens eſſe poteſt omninò litigare, licet litigare ſimpliciter non ſit malum. Cur autem malum eſſet, tunc Chriſtianos, vnum ab alio, ad ſæculare trahi iudicium, docet Chriſoſtomus, ad hunc locum, *Quomodo enim,* inquit, *non eſt abſurdum, ſi domi quidem ſit contentio, nullum vocare externum; ſed erubeſcere ſi quæ ſunt ſpargantur apud externos, vbi eſt autem Eccleſia arcanorum my-*

ſteriorum theſaurus, omnia foras efferri? Et S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 10. *Infideles contemnunt fidem*, inquit, *ſi fidelium defectus cognoſcant. Et ideò Apoſtolus prohibuit, vt fideles non contendant iudicio coram iudice infideli.* Adde Chriſtianorum animos peruicacius diuidi, vbi non per fratres, & voluntarios iudices, ſed ſummo iure, & contentione forenſi, res ſuas repetiſſent.

Et Eccleſia habebat authoritatem iudicandi, inquis. Nihil tale Apoſtolus; Dixit iudicaturam in extremo Mundi die; igitur non indignam, cuius ſententijs in hæc vilia & temporalia, fideles obtemperent. Sed verſutè hoc verbum vſurpas, *Eccleſia.* Nam penè vbique per Eccleſiæ poteſtatem, ſpiritualem & Pontificiam poteſtatem intelligis: nũc idem adhibes verbum: vt & iſto loco videatur Apoſtolus de eiuſmodi poteſtate ſenſiſſe. Cùm reuera non de Eccleſiaſticis magis agat, quàm Laicis. quos non minus quam Eccleſiaſticos olim iudicaturos Orbem dicit, & hîc in arbitros eligi iubet. (vide ſuprà, Cap. 5. §. 4.)

Sanè porro, ac ſobriè, intelligendus Apoſtolus, de dignitate & poteſtate fidelium ſcribens. Alioqui quot riui errorum ab illo veritatis alueo? Dicit (ad Rom. 8.) *Qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Et 1. ad Corinth 3. *omnia enim veſtra ſunt, vos autem Chriſti.* Cur inde non colligas Ethnicorum omnes opes donatas Chriſtianis? Meliori iure facias quàm ex his ad Corinthios verbis ſomniare abdicandi Imperatoris poteſtatem. Sic etiam 1. ad Corinth. 2. *ſpiritualis autem homo iudicat omnia & ipſe à nemine iudicatur.* Et hinc non ſine prætextu veritatis collegeris, viris ſanctis hîc Iudicem nullum eſſe.

Et non dicit, inquis, *vnuſquiſque eligat ſibi arbitros: ſed vos congregati in vnum conſtituite vobis iudices.* Nihil intereſſe oſtendi ad Arbitrorum poteſtatem, vtrum multitudinis conſenſu eligerentur, qui ſingulorum de multitudine Arbitri eſſent, an conſenſu ſingulorum, qui inter ſingulos arbitrarentur. Semper enim erat verum, eum ſibi conſtituiſſe Arbitrum, qui in communem Arbitrum cum aliis aſſenſus eſt. Hos reipſa iudices non fuiſſe, iam vel ex te oſtendi. Iudicis verò nomen illis à mul-

tis datum haud moror, quod tam vero Iudici, quàm Arbitro, penè promiſcuè iura concedunt (Can. A Iudicibus. Can. Sanè ſi ex conſenſu. 2. q. 6. & ibi Gratian. & gloſſ.)

Iam verò, ex hoc principio, inquis, *quod videlicet Apoſtolo teſte habeat Eccleſia ius & auctoritatem conſtituendi ſibi Iudices, rectè colligunt Theologi, atque in primis S. Thomas in 2. 2. quæſtio. 10. art. 10. habere eandem Eccleſiam auctoritatem abrogandi Principibus infidelibus imperium ſuper fideles.* Atqui hoc tam abſurdum eſt, ex illo inquam principio deducere Eccleſiæ poteſtatem in Reges, vt mirer qua fronte homo tam cordatus id feceris. Nihil etiam falſius, quàm D. Thomam hoc fundamento, ſeu principio, niti ad Eccleſiæ ius probandum in Principes. Nam in commentario ad iſtum Apoſtoli locum, oſtendit nihil hic imperatum *contra ſubiectionem quæ debetur Principibus*: cui eſt conſequens, non illud modò ab Eccleſia, ſed & à priuatis omnibus, & collegiis, & ſocietatibus, potuiſſe inſtitui. Cur enim non poſſint quilibet ciues, Bellarmine, id facere, quod non eſt *contra ſubiectionem quæ debetur Principibus?* Quæ verò illa concluſio? Hoc aut illud collegium iudices ſibi conſtituit, imò omnes priuati, omnia collegia potuerunt ſibi iudices conſtituere; ergo ſequitur omnes priuatos, omnia collegia, *habuiſſe auctoritatem abrogandi Principibus imperium.* Vide quàm affabrè tua procedat ab iſtis principiis concluſio. Non igitur hoc fundamento nixus Thomas, ad aſſerendam poteſtatem Eccleſiæ; ſed alio, quod hoc Cap. § 6. excutiendum.

Opponis tibi ipſe B. Chryſoſtomum, qui ad hunc Pauli locum, *non eſſe neceſſariam*, ait, *magnam ſapientiam arbitro cõtrouerſiæ inter fratres.* Tũ reſpõdes Chryſoſtomũ non dicere, *Apoſtolũ hîc loqui de Arbitris electis à partibus.* Quaſi verò Chriſtiani qui Arbitros eligebant, non eſſent ipſæ partes, quæ ſe illorum committebant arbitrio; aut quaſi ad Arbitrorum poteſtatem interſit, vtrum eos iam orta lite eligam, an verò qui mihi ſint Arbitri ſi lis poſtea oriatur. Ais etiam, Arbitros à Chryſoſtomo dici, quamuis Iudices eſſent, & haberent publicam iudicandi authoritatem. Id ex vſu vocis firmas: quia Iuſtinus initio hiſtoriæ

arbitria Principum pro legibus erant, inquit. Potueras addere, Numen paſſim, *cæli terræque Arbitrum* appellari. Nempe *Arbiter*, & *arbitrium*, ab *arbitror* dictum: iiſque hæ voces attributæ, qui non anxia legum cura, ſed vt illis ex æquo bonoque videtur, ius diſponunt. Hi ſunt aut qui non tenentur legibus, vt Numen, ipſe rectarum legum fons; & Reges, ij præcipuè qui ante leges conditas extiterunt de quibus ibi Iuſtinus, *Populus nullis legibus tenebatur: arbitria Principum pro legibus erant*. Aut qui non coactiuâ diſceptant ſententia, ſed eliguntur à partibus, ſua ſponte in id quod ij ſenſerint conſenſuris: & hi ſunt quos *Arbitros* dicimus. Quos præter hos Latini Arbitros dicãt non habeas. Iam verò ex quorum numero hos facias, Apoſtoli iuſſu electos? Vt ſint Reges? Nuſquam dixeris: Fateris tunc Chriſtianis Imperatorem præfuiſſe: neque hîc quicquam *contra ſubiectionem, quæ illi debebatur*, ab Apoſtolo imperatum. Erũt ergo Arbitri, quales nos volumus, qui à partibus electi ſint, non ſecundum apices legum, ſed vt optimum illis videbitur, laturi ſententiam.

Et hæc quidem de voce *Arbiter*, non quod ad Chryſoſtomum faciant; ſed ne vllum Latinè loquentium, qui hunc locum de Arbitris dicat intelligi, in hos tuos detorqueas ſenſus. At verò Chryſoſtomus Græcè ſcripſit; neque hîc aut Arbitrum nominauit, aut Iudicem; ſed non opus eſſe dixit magnâ intelligẽtia *τῷ μεσιτεύοντι τὴν δίκην*, id eſt, vt Latini loquuti ſunt, *ſecanti ipſam litem*; quod non de Iudicibus minus quàm Arbitris dicas. Sed quoniam de Arbitris reuera agebatur, ideò & hæc verba, in, *Arbitrum litis*, verterunt interpretes. Tu, vt aliquid videreris egiſſe, aut ab interprete certè deceptus, Chryſoſtomi tibi verba opponis; quæ vt dixi, ambigua, neque in te. Videri potuit lis æquior, ſi tu ipſum arguiſſes interpretem; fidum tamen, & ex Chryſoſtomi ſenſu.

Sed & Chryſoſtomus magis apertus eſt, quam vt eius nomine cuiquam imponas. Ait, *non eſſe opus intelligentiâ & ſolertiâ*, eiuſmodi *litis arbitro*. Quomodo hoc de vero Iudice intelligas? nonne illi neceſſaria ſapientia? imò & ſapiens eruditio, & erudita ſapientia. Alioqui quot calamitatum author, quot crimi-

Reſpondeo. Non præiudicat Apoſtolus per illam Iudicum Chriſtianorum conſtitutionem iuriſdictioni, & Imperio Principum infidelium; quoniam non iubet Chriſtianis, vt non compareant coram Iudice infideli, ſi vocentur: ſed tantùm præcipit, vt ſponte non accedant. Sed quod non potuerit Apoſtolus eximere Chriſtianos à ſubiectione Principum infideliũ, ſi id vtile, vel neceſſarium cenſuiſſet, & vires ad perficiendum habuiſſet: id ſine graui errore dici non poſſe arbitror: & ratio, quam pro ſua ſententia Barclaius profert, omnino infirma eſt. Nam iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apoſtolo declarati eſt, vt omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: ſed non eſt iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apoſtolo declarati, vt non poßit ſublimior poteſtas per aliam ſublimiorem tolli de medio, & per hoc fieri, vt ei ſubiectio, & obedientia non amplius debeatur. Siquidem Magiſtratuum quoque inferiorum poteſtati iure diuino parendum eſt, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam: & tamen poteſt Magiſtratus inferior per Principem tolli, aut mutari, & tunc perſonæ illi, cui Magiſtratus abrogatus eſt, nemo iam ſubiectionem, aut obedientiam debet. Sic etiam cùm Rex, vel à ſpirituali ſuprema poteſtate in caſu hæreſis, vel ab alio Rege in caſu victoriæ de ſolio deponitur, non amplius ad illum pertinet quod Apoſtolus ait, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Idem dici poteſt de patria & deſpotica poteſtate: nam iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apoſtolo declarati ad Eph. 6. eſt, vt filij obediant parentibus, & ſerui Dominis; & tamen filij emancipari, & ſerui libertate donari poſſunt, & per hoc fieri poteſt, vt nec illi parentibus, nec iſti dominis ſuis obedire teneantur. Itaque niſi Barclaius naturalis iuris, à Deo confirmati, & ab Apoſtolo declarati eſſe demonſtret, vt Principes ſeculares, ſiue fideles, ſiue infideles, in certis caſibus, per Eccleſiaſticam auctoritatem deponi non poßint; nihil quod ad rem faciat, adhuc dixit, quantumuis multis verbis ſæpe, ac ſæpius repetitis, ſententiam ſuam in hoc capite perſuadere conatus ſit.

Iam ab argumento tranſis ad aliud; imò das manus. Fateris *non præiudicaſſe Apoſtolum per illam Iudicum Chriſtianorum conſtitutionem, iuriſdictioni & imperio Principum infidelium.* quid ergo magis inſipidum, Bellarmine, quam deducere ex eo Apoſtoli facto, potuiſſe Eccleſiam (vt modò dicebas) omnem iuriſdictionem & imperium infidelibus abrogare Principibus? quis inquam

tam futilis conſequentiæ fetat errorem?

Venis ad verba Barclaij, aſſerentis *nihil contra eiuſmodi ſubiectionem iuſtè iubere potuiſſe Apoſtolum, cùm ſit iuris naturalis Dei auctoritate cõfirmati, vt teſte Ambroſio ipſemet Apoſtolus docet ad Rom. 13.* Et hoc inter graues errores ponis; quia, inquis, *non eſt iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apoſtolo declarati, vt non poſſit ſublimior poteſtas per aliam ſublimiorem tolli de medio; & per hoc fieri, vt ei ſubiectio & obedientia non amplius debeatur.* Non ceſſabis à ſophiſmatis? certè ſublimis poteſtas per aliam poteſt tolli, quæ ſit in eodem poteſtatis genere ſublimior, & à qua iſta minus ſublimis dependeat. Nec aliud exemplo tuo probas. Dicis enim Magiſtratum inferiorem *per Principem tolli aut mutari poſſe.* Licet illi quamdiu Magiſtratus eſt, *iure diuino parendum ſit.* At verò Magiſtratus inferior, Bellarmine, à Principe poteſt tolli, quia ea cõditione ab ipſo Principe conſtituitur, vt poſſit deſtitui: quia, inquam, Princeps eſt eodem poteſtatis genere Magiſtratu ſuperior; imò quia Magiſtratui illi, neque iure diuino, neque humano parendum eſt, niſi quatenus Princeps iubet; adeò vt in inferioris Magiſtratus perſonâ ipſum Principem veneremur, ipſi Principi obſequamur. Quid verò ſimile in Pontifice, atque Rege? Num poteſtas politica vim habet à Põtifice? certè negas. Num Pontificis poteſtas in eodem genere ſublimior eſt poteſtate Principum? Negas quoque. Vis enim nullam temporalem poteſtatem ſublimiorem eſſe regiâ. Quò ergo hoc tam alienæ calliditatis argumentum? quaſi verò poteſtates ſublimiores, id eſt, quæ ex natura ſua excellentiores & potentiores ſunt, hoc ipſo quod tales ſunt, alias non adeò excellentes, ſed quæ alterius ſunt generis, poſſint ſuo iure extinguere. Coneſtablum, ſeu Principem exercitus, quis exiguo aliquo, & municipali Iudice ſublimiorem neget? non poteſt illi tamen abrogare magiſtratum; quia in latiſſima rei militaris poteſtate, quam à Rege accepit, hæc in exiguum iſtum iudicem poteſtas nuſquam ineſt. Quàm igitur tu inſcitè, *Sic etiam,* inquis, *cùm Rex, vel à Spirituali ſuprema poteſtate in caſu hæreſis, vel ab alio Rege in caſu victoriæ de ſolio deponitur, non amplius ad illum pertinet, quod*

Apoſtolus ait, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Atqui ſuprema ſpirtualis poteſtas alias poteſtates non poteſt deſtruere, quàm inferiores ſpirituales. Nec aliud ſuprà probaſti; cùm vt doceres ſublimiorẽ poteſtatem in inferiorem ius habere, vſus es Magiſtratus exẽplo à Rege conſtituti, id eſt ſupremæ tẽporalis poteſtatis, minorem tẽporalem poteſtatẽ abrogantis.

De Rege quem alterius Regis victoria deturbarit à regno, alienum prorſus exemplum. Neque enim victor Rex iure alio quàm victoriæ, quod eſt iuris gentium, principatum victo aufert. vt in eo non Regem, ſed victorem valere intelligas. *Ius* enim *gentium omni humano generi commune eſt*; bellum autem *iuris eſt gentium* (L. 1. D. de iuſt. & iu.) *& ea quæ ex hoſtibus capimus, iure gentium ſtatim noſtra fiunt.* (L. naturalem D. de acq. rer. dom.) Non aliud igitur hoc exemplo collegeris, quàm ſublimem poteſtatem per aliam in eodem genere ſublimiorem poſſe euerti. Nam qui inter ſe bellum gerunt eodem poteſtatis genere, nempe temporali eminent. & Victor de facto ſublimior eſt victo; de iure etiam, cùm poſſeſſas victi & edomiti Principis facultates ius omnium gentium victori concèdat.

Sed in ijs quæ ſequuntur luculentius aberraſti. Ais. *Idem dici poteſt de patria & deſpotica poteſtate: nã iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apoſtolo declarati ad Epheſ. 6. eſt vt filij obediant parentibus, & ſerui dominis: & tamen filij emãcipari, & ſerui libertate donari poſſunt; & per hoc fieri poteſt, vt nec illi parentibus, nec iſti dominis ſuis obedire teneantur.* Quid hic autem audio? an iuris naturalis & diuini præceptum, de obediendo parentibus, emãncipatione, id eſt iure humano & ciuili, tolli poteſt; *vt nec filij parentibus ſuis obedire teneantur*? ô vocem mirandæ libertatis! Apoſtolus docet (ad Epheſ. 6.) id obſequium in parentes ex Decalogi eſſe præcepto. Diuinam verò legem, Bellarmine, putas ciuili conſtitutione poſſe euerti, aut tolli? Aufer à Chriſtianis auribus Philoſophiam tam licentem; quam tamen ne tibi videar affingere, ecce tua in eundem ſenſum verba (infrà Cap. 26.) *Siquidem iuris diuini eſt,* inquis, *non ſolùm vt populus obediat Regi; ſed etiam vt filij obediant patri, ſerui domino, vxores maritis; & ta-*

men ſi filius emancipetur, & ſeruus libertate donetur, & vxor per diuortium aut repudium à marito ſeparetur, non amplius tenentur lege illa diuina.

Scias igitur in liberis duo ſpectanda; primùm, naturale, diuinumque præceptum, obſequendi parentibus, deinde ciuilis iuris vinculum, quod eos ſub parentum manu ponit, apud alias & alias gẽtes nunc mollius, nunc verò ſeuerius. Apud illas iſtaſve diuersè cauetur, vt parẽtibus in liberos vitæ necíſq; poteſtas ſit, ne matrimonium iniuſſu parentum liberi contrahant, ne huic aut illi contractui apti ſint, ne quid ſibi poſſint acquirere, & quæ alia iura paſſim Gentes conſtituunt. Huic ciuili vinculo ciuile remedium quæſitum eſt, emancipatio; quâ liberi ex iſta ciuili poteſtate parentum exirent. Neque tunc *vna poteſtas ſublimior, ab alia ſublimiore tollitur,* quod tu quæris, ſed vna & eadem poteſtas eſt quæ diſſoluit quod antè ligauerat; nimirum ciuile ius, quod eatenus à patria poteſtate ſoluit liberos, quatenus illos eidem aſtrinxerat. *Nihil tam naturale eſt,* (Vlp. l. Nihil tam naturale 36. D. de Reg. iuris,) *quam eodẽ genere quodque diſſoluere quo colligatum eſt.* Sed poſt emancipationem, Bellarmine, manebat apud Ethnicos naturale vinculum, & apud Chriſtianos præceptum Numinis, manet huic naturali legi accedens, vt filij parentibus obſequantur.

Sic & ſeruitus & manumiſſio, cùm non naturalis iuris ſint, ſed Gẽtium; ſequitur in manumiſſione ſeruorũ non tolli vnam poteſtatem ab alia, ſed eiuſdem iuris vim & poteſtatem eſſe, tam quæ ſeruitutem, quàm quæ manumiſſionem inducit. *Quandiu aliquis in ſeruitute eſt,* (l. Libertin. D. de ſtat. hom.) *manui & poteſtati ſuppoſitus eſt: Et manumiſſus liberatur à Domini poteſtate: quæ res à iure gentium originem ſumpſit: vt pote cùm iure naturali omnes liberi naſcerentur, nec eſſet nota manumiſſio cùm ſeruitus eſſet incognita. Sed poſtquam iure gentium ſeruitus ingenuitatem inuaſit, ſecutum eſt beneficium manumiſſionis.*

Iubet Apoſtolus vt ſerui obediant *dominis carnalibus, cum timore & tremore*; Et ſic diuini iuris eſt, vt ſerui dominis obediant; ſed ciuilis tantummodo, & gentium iuris, vt dominos habeant,

& ſerui ſint. Non faciet igitur ius gentium ne ſerui dominis obſequi debeant, nam hoc eſſet ius diuinum euertere; ſed faciet ne ſerui ſint amplius, & per cõſequens nec huic diuino præcepto obnoxij, quod ſancitum in ſeruos. At quoniam non eſt in iuris Gentium poteſtate, vt filij non ſint ampliùs parentum ſuorum filij, nec realis illa relatio vlla legum conſtitutione corrumpitur, ideo emancipatione nullâ, remedio iuris nullo, abrumpitur ſacer nexus, quo lege diuina liberi reuerentiam, & obſequium, parentibus debent.

Vides nullam poteſtatem ab alia tolli poſſe, niſi ab ea, quæ præſit in eodem genere poteſtatis; quod de Pontificis in Reges poteſtate non dixeris. Magnifica tamen iactatione pronuncias, Barclaium *nihil quod ad rem faciat adhuc dixiſſe*: At tu quod ad errorem faciat certè non parum.

§. 4.

A*DDIT poſtea Barclaius*, inquis, *aliam ſolutionem nihilo priore ſolidiorem. Præterea, inquit, ſi quis locum illum Apoſtoli non lumis oculis percurrerit, animaduertet eum id ſibi negocij dare, vt ad Euangelicam perfectionem, quæ conſilij magis, quàm præcepti eſt, Chriſtianos animos erudiat, cùm eos hortetur, vt potius iniuriam ferant, & fraudem patiantur, quàm vt iudicia inter ſe habeant &c.*

Reſpondeo. Cùm Apoſtolus hortatur vt Chriſtiani iudicia inter ſe non habeant, ſed manſuetudine, & patientia occaſiones iudiciorum præueniant, conſilium perfectionis non præceptum iuſtitiæ docet: ſed cùm iubet, vt ſi iudicia inter ſe habuerint, ad Iudices Chriſtianos, non ad infideles cauſas ſuas deferant; tum verò non conſilium, ſed præceptum dare ſe luculenter oſtendit, cùm ait, Audet aliquis veſtrum negotium habens aduerſus alterum, iudicari apud iniquos, & non apud ſanctos? & Contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, hos conſtituite ad iudicandum.

Non aliud quàm creduli aut imperiti Lectoris ſpes tibi fecit huius reſponſi fiduciam. Multò enim apertius videtur Apoſtolus dare præceptum, cùm iubet ne omninò Chriſtiani litigent, quàm cùm iubet vt Iudices ſibi deligant Chriſtianos. Verba ſunt præcipientis Chriſtianos iudices conſtitui. *Audet aliquis*

veſtrum habẽs negocium aduerſus alterum iudicari apud iniquos, & non apud ſanctos? Verba autem damnantis omnem litem. *Iam quidem omninò delictum eſt in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Per Dei & hominum fidem, ſi quis dicat, *audet aliquis veſtrum hoc facere?* alter autem, *omninò delictum eſt in vobis quod hoc faciatis*; Vter apertius eos delicti & peccati damnauerit, qui hoc quicquid ſit fecerint? nonne qui remotis ambagibus dixerit illud eſſe *delictum*? Multo igitur liquidius ex Apoſtoli colligas verbis eſſe delictum ſi quis omninò litem inſtituant, quàm ſi Chriſtiani ſibi Iudices non præficiant Chriſtianos. S. Ioannes Chriſoſtomus, in hunc locum. *Ab initio quidem* Apoſtolus *non euertit iudicium*, inquit, *quod fit apud Sanctos. Poſtquam autem eos multis perculſit, tunc etiam omninò ſuſtulit diſceptare in iudicio.* En vt Apoſtolus ait eſſe *delictum*, ſeu, vt deinde vocat Chriſoſtomus, *crimen*, litigare; etiam coram Arbitris Chriſtianis, quos præcepit conſtitui. Sed & illa iunxit Chriſoſtomus. *Duplex eſt crimen*, inquit, *& quòd iudicio contendit, & quòd apud infideles.* Atqui *iudicio cõtendere* quod *delictum* appellauit Apoſtolus, & Chriſoſtomus *crimen*; vltrò concedis, nec delictum eſſe, nec crimen; ſed perfectionis conſilium ab Apoſtolo commendari, *dati iniuriam, lite & iudicio abſtinere.* Cur alteram igitur partem, nimirum *apud infideles iudicari*, quam non atrocius appellat Chriſoſtomus, Paulus autem non diſertis adeò verbis peccati inſimulat, quæque non alibi in Scripturis arguitur: ſub præcepto ab Apoſtolo prohiberi contenderis, non autem voluntario perfectionis ſtudio atque conſilio? En quàm luculenter aberraris, *luculentum* hîc præceptum arbitratus agnoſcere.

§. 5.

PERGIT Barclaius, inquis, *& omiſſo Bellarmino S. Thomam aggreditur, dicens. Quoniam autem ſingula perſequimur, admonere: oportet D. Thomam in 2.2.q.10. art. 10. in ea opinione eſſe, vt exiſtimet ius dominij, & prælationis Ethnicorum* Principum *iuſtè illis auferri poſſe*

per ſententiã, vel ordinationẽ Eccleſiæ authoritatem Dei habentis, vt ille ait. D. Thomæ magna apud me auctoritas eſt, ſed non tanta vt omnes eius diſputationes pro canonicis ſcripturis habeam, vel vt rationem vincat aut legem. Eius ergo manes veneror, & ſuſpicio: ſed non eſt tamen, cur illa eius opinione aliquis moueatur: tum quia nullam ſuæ ententiæ, vel rationem idoneam & efficacem; vel auctoritatem profe t; tum etiam, quia in explicatione Epiſtolæ Pauli ad Corinth. contrarium planè ſentit: tum denique quia neminem ſecum antiquorum Patrum conſentientem habet, & rationes multæ, auctoritateſque in contrarium ſuppetunt. Ratio autem, quam adfert, eſt, quia infideles meritò ſuæ infidelitatis merentur poteſtatem amittere ſuper fideles, qui transferuntur in filios Dei. Mala ratio, & tanto viro indigna: quaſi verò ſi quis meretur priuari officio, beneficio, dignitate, auctoritate alioue iure, quod poßidet, idcircò ſtatim ſpoliari poßit ab alio, quam ab eo à quo id accepit, retinetque, vel ab alio expreſſum mandatum, & poteſtatem ab ipſo habente.

Reſpondeo. Admiranda eſt huius Ariſtarchi importunitas, qui tam liberè Principem Theologorum reprehendit, vt dicat, mala ratio, & tanto viro indigna: Cùm ipſe Iureconſultum ſe profiteatur, & ſacræ Theologiæ adyta ne à limine quidem ſalutauerit. Illud autem non miror, quod manes S. Thomæ ſe venerari dicat: nam liber eius vocabulis improprijs pleniſsimus eſt: Neque enim ſpiritus huius ſanctiſsimi Doctoris cum Diis manibus apud Inferos, ſed cum Angelis apud ſuperos æuo ſempiterno fruitur. Quod verò Barclaius dicit S. Thomæ ſententiam nulla efficaci ratione eſſe munitam falſum eſt; quamuis ſit verum, vim rationis S. Thomæ ab ingenio Barclaij penetrari minimè potuiſſe. Quod autem addit, eundem S. Thomam in Commentario Epiſtolæ ad Corinth. cõtraria ſcripſiſſe; manifeſtæ ignorantiæ Barclaium arguit. Siquidem in eo Commentario ſcribit quidem S. Thomas eſſe contra ius diuinum prohibere, quod iudicio Principis infidelis non ſtetur, & ſubiectionem deberi Principibus etiam infidelibus: quæ veriſsima ſunt; ſed ex iis non ſequitur, non eſſe in Eccleſia auctoritatem priuandi Principes infide'es dominio, quod habent ſuper fideles: proinde iſta non ſunt contraria, Debetur ſubiectio Principi infideli dum Princeps eſt: &, Poteſt Princeps infidelis priuari dominio, quod habet ſuper fideles per auctoritatem Eccleſiæ: Et Barclaius, qui ea contraria eſſe iudicat; vel. Dialecticam non didicit, , vel eius regulas obli-

uiſcatur.

manes, ſiue animæ, abire poſt mortem. Vnde & turpes illæ, & fœlices Elyſij agri incolæ, vno nomine manes dicti; quòd illa vox ſignificaret omnes animas, quæ à corporibus exceſſiſſent. Sed finge Barclaium impropriè, & ex antiquorum ritu loquutum: an hoc verò damnandum? Cur tu ergo proximâ ſcribebas lineâ, *ſacræ Theologiæ adyta?* quæ ſunt adyta Theologiæ, Bellarmine? hæc loquendi ratio nonne ex prophano & impio vſu Gentilium? qui ex antris ſiue adytis vim fatidicam credebant erumpere, qua vates incitati, qua concepta oracula? nunc transfers adyta ad diuinam ſcientiam; quaſi & ex adytis emergant illius oracula. Ecce vt verborum libertatem in Barclaio damnas, tibi verò eandem, ſeu latij arbiter, facis.

Redis ad contumelias. Dicis illud *manifeſtæ ignorantiæ Barclaium arguere*, quòd ſcribat S. Thomam in Comment. Epiſt. ad Cor. huic ſuæ aſſertioni repugnare, qua in 2. 2. q. 10. art. 10. tribuit temporalem Eccleſiæ poteſtatem in Reges. Tu verò ita Thomam Thomæ concilias; eum quidem in Commentario illo ſcripſiſſe, *eſſe contra ius diuinum prohibere, quod iudicio Principis infidelis non ſtetur, &, ſubiectionem deberi Principibus etiam infidelibus. Sed ex ijs*, inquis, *non ſequitur non eſſe in Eccleſia auctoritatem priuandi Principes infideles dominio, quod habent ſuper fideles*. Atque ita vis B. Thomam vbique ſibi conſonum in iſta quæſtione. Imò vero Bellarmine, aut ſibi hic non conſonus Thomas, aut inconcinno argumento vſus eſt. Nam cùm ſibi in illo Commentario obiecißet; *Sed videtur eſſe contra id, quod dicitur. 1. Petri 1. Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum; ſiue Regi tanquam præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſſis. Pertinet enim ad auctoritatem Principis iudicare de ſubditis. Eſt ergo contra ius diuinum prohibere quòd eius iudicio non ſtetur, ſi ſit infidelis*: Ita ſoluit; nihil Apoſtolum ex auctoritate Principum eo facto delibaſſe. *Sed dicendum*, inquit, *quod Apoſtolus non prohibet quin fideles ſub infidelibus Principibus conſtituti eorum iudicio compareant, ſi vocentur*. Ratio; *Hoc enim*, ait, *eſſet contra ſubiectionem, quæ debetur Principibus*. Quod quid aliud, quàm dicere, Apoſtolum cõtra ſubiectionem Principibus debitam nil feciſſe, *quia hoc fuiſſet contra ius diuinum facere?*

At verò ſi eſt in Eccleſiæ manu Principibus infidelibus abrogare imperium (vt ipſe alibi aſſerit) potuiſſet certè Apoſtolus Chriſtianos liberare ab ea ſubiectione Ethnici tribunalis; nec debuiſſet B. Thomas dicere, *eſſe contra iūs diuinum*, aliquid eiuſmodi imperare. Nam ſi Principes omnino ſpoliari imperio per Eccleſiam poſſunt: cur non & imperij ſeu iuriſdictionis parte? Fundamentum veſtræ ſententiæ eſt, cōmiſſam Eccleſiæ & Pontifici curam, vt caueret nequid res ſpiritualis detrimēti caperet: poſſe igitur, cùm eſt neceſſariū ad ſpirituale bonum, de temporalibus Principum iudicare, ipſis quoque Principibus tēporalia abiudicare. Atqui tam neceſſarium eſſe poteſt, vt Princeps poteſtatis ſuæ parte, quàm vt toto priuetur imperio. Ergo & hanc poteſtatem habet Eccleſia. Iura quoque concurrunt. *In eo*, inquit, Iuriſconſultus, (L. in eo quod plus D. de regib. iuris) *quod plus ſit, ſemper ineſt minus*, & *In toto pars continetur*, (L. in toto & pars. 114. D. eod.) ſic Pontifex (Cap. cui licet 53. de reg. iur. in 6.) *Cui licet quod eſt plus, licet vtiq; quod eſt minus*, & (Cap. plus ſemper 35. Ibid.) *Plus ſemper in ſe continet quod eſt minus.* Quid plura? reuera à Pontificibus vſurpatum dicitis, vt quos Principes de omni Imperio non deijciebant, tamen aliqua ditionis parte priuarent. Hoc apertè in Leone Iſaurico: de quo tu (lib. 5. de Pontif. cap. 8.) *Quintum exemplum eſt*, inquis, *Gregorij ſecundi, qui Leoni Imperatori Iconomacho à ſe excommunicato prohibuit vectigalia ſolui ab Italis, & proinde mulctauit eum parte Imperij.* Tu iterum ſub Fr. Romuli nomine (Cap. 18.) *Sic enim Eccleſia Leonem Iſaurum Imperij parte, & Henricum quartum toto Imperio, & Childericum Regno Franciæ, ſpoliandos eſſe iudicauit.* Ita Franciſcus Victoria, Relect. 1. de poteſt. Eccleſi. ſect. 6. num. 8. *Poteſt Pontifex non ſolùm omnia quæ Principes ſæculares poſſunt, ſed & facere nouos Principes, & tollere alios, & Imperia diuidere.* Et Nicol. Sanderus, lib. 2. de viſib. Monarch. *Ex quo intelligitur*, inquit, *vel totum regnum, vel partem aliquam, ab iniquo Rege per Spiritualem Eccleſiæ poteſtatem auferri poſſe.*

Ecce vt ex veſtra ſententia ſequitur (neque negatis ſequi) non modò Principes de Principatu poſſe per Eccleſiam deijci,

ſed & dum Principes manent, poſſe illis per Eccleſiam aliquid de Imperio & iuriſdictione recidi. Si igitur vobiſcum ſenſit Thomas, perperàm dixit, contra ius diuinum eſſe vt iubeat Eccleſia aliquid fieri quod ſit contra ſubiectionem quæ debetur Principibus; imò dicere debuit, hoc ſuo iure poſſe Eccleſiam; cui datum ſit aut totũ, aut partem poteſtatis, malis Principibus abrogare: Si nobiſcum vero ſenſit tunc certè (vt optimè Barclaius) ſibi repugnat in 2. 2. q. 10. art. 10. dum aſſerit, potuiſſe Eccleſiam abrogare infidelibus ſupra fideles imperium.

Sic tu perperam vt Thomam oſtendas ſibi in hac ſententia non eſſe contrarium, has duas *propoſitiones* elicis; quaſi id ſolùm voluerit. *Debetur ſubiectio Principi infideli dum Princeps eſt.* Et, *poteſt Princeps infidelis priuari dominio quod habet ſuper fideles per auctoritatem Eccleſiæ.* Verius Thomæ ſententias dediſſes, in hæc verba; Ex iure diuino eſt vt ne quidem vllam partem poteſtatis, quã Principes infideles ſuper fideles habent Eccleſia tollat, aut impediat: ita enim Thomas in Comment. Epiſtolæ ad Corinth. Et; Non ſolum parte poteſtatis, & iuriſdictionis, ſuper fideles; ſed etiam tota iuriſdictione & poteſtate, priuari per Eccleſiæ ſententiam poſſunt Principes infideles; vt ait Thomas in 2. 2. q. 10. art. 10. Hæc ſi inter ſe non repugnant, expecto vt quid repugnet, edoceas.

Sed omninò indigna ſimilitudo eſt, quam concinnas: *Nam eſt etiam*, inquis, *contra ius diuinum prohibere filios, ne parentibus obediant, dum ſub patria poteſtate ſunt; nec tamen eſt contra ius diuinum quod aliquando filij eximantur à patria poteſtate, vt reipſa eximitur filius familias, cùm ad Epiſcopale faſtigium euehitur.* Neque enim aut Epiſcopalis dignitas, aut emancipatio aliqua, aut vllum omninò ius, legem Domini delibat, aut tollit, qua in parentes obſequium cultuſque præcipitur. Tollitur tantùm hoc iure humano poteſtas illa patria; quæ à iure humano proceſſerat, vt nos fuſius hoc Capite, §. tertio.

§. 6.

PORRO, inquis, *illa S. Thomæ ratio, infideles merentur ratione ſuæ infidelitatis poteſtatem amittere ſuper fideles, qui transferuntur in filios Dei: Ergo poteſt Eccleſia priuare Principes infideles dominio, quod habent ſuper fideles: non eſt adeò debilis ratio, vt Barclaius dicit: ſed verè debile argumentum eſt, quo Sancti Thomæ rationem Barclaius oppugnat: hoc eſt enim argumentum Barclaij, merentur infideles amittere poteſtatem ſuper fideles; ſed non poteſt eos poteſtate priuare, niſi qui dedit eam poteſtatem, aut qui mandatum expreſſum ab illo habeat, At Principes à Deo poteſtatem habent, & ſolo Deo ſunt minores: ergo à ſolo Deo priuari poteſtate poſſunt: non autem, ab Eccleſia, quæ neque dedit poteſtatem infidelibus, neque habet expreſſum mandatum Dei, quo illam auferre debeat, aut poſſit.*

Hoc, inquam, argumentum nullas vires habet: nam falſum eſt, Principes Politicos à ſolo Deo poteſtatem habere: habent enim illam à Deo, quatenus Deus inſtinctum naturalem in animis hominum inſeuit, vt ab aliquo gubernari velint. Vt autem gubernentur homines à Regibus, vel à Conſulibus; ab vno, vel à multis; à magiſtratu perpetuo, vel à temporario; ab hominum voluntate dependet: quemadmodum etiam quod iſte ſit Rex potius, quàm ille, non Dei ſpecialis iuſſio, ſed hominum voluntas fecit: quare idem ſanctus Thomas loco citato 2. 2. q. 10. art. 10. & q. 12. art. 2. tanquam rem certam & exploratam ponit, dominia, & Principatus politicos, non eſſe de iure diuino, ſed de iure humano: cui nemo doctus contradicit, neque Barclaius contradiceret, ſi rationem non paſſionem in conſilium adhiberet. Præterea etiamſi concederemus, Regem eſſe immediatè conſtitutum à Deo, & ab illo ſolo poteſtatem habere, quod tamen non concedimus, adhuc argumentum Barclaij nihil efficeret aduerſus rationem ſancti Thomæ: reſponderet enim ſanctus Thomas, Eccleſiam habere auctoritatem à Deo per ſuum Rectorem, & Paſtorem auferendi poteſtatem, in certis caſibus, illis, quibus Deus eam dedit: Summus enim Pontifex Vicarius Dei eſt, ac per hoc poteſtatem habet à Deo diſpenſandi, & mutandi in multis, ſecundum voluntatem Dei, cuius ipſe interpres eſt: hoc enim modo diſpenſat Pontifex in votis, & iuramentis, quæ Deus ipſe iuſſit reddi, & quorum ſo-

lutio de iure diuino eſt: diſpenſat autem non quod ſit ipſe ſuper ius diuinum: ſed quia interpretatur Deo placere, vt in tali, vel tali caſu, iuramentum, aut votum relaxetur: quemadmodum & Apoſtolus ait in poſteriore ad Corinth. Cap. 2. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti. Vbi dicit ſe in perſona Chriſti cōdonaſſe Corinthio inceſtuoſo pœnam, quam diuino iure, vel in hac vita, vel in Purgatorio luere debuiſſet: atque hoc eſt, quod ſanctus Thomas in loco notato dicit, Eccleſiam habere auctoritatem Dei, qua Principes infideles priuare poſſit dominio, quod habent ſuper fideles.

Prima reſponſionis tuæ pars omnino inanis eſt. Quid enim ad ius Pontificis, ſi Populus poteſtatem Principi dederit, aut ſi poteſt auferre? Argumentum eſt Barclaij, neminem poſſe Principibus etiam poteſtate indignis, auferre poteſtatem, niſi qui dederit: non autem dediſſe Pontificem, ergo &c. Tu ad Populum curris: an vt in eius turba lateat infirmitas veſtræ cauſæ? Dicis Regem *immediatè* à populo conſtitui; non à Deo. At verò vt non ſolet à Deo immediatè conſtitui, ita eo ipſo quo Rex eſt habet poteſtatem à Deo immediatè venientem. Nec in eo, Pōtificum cauſa diſpar, & Regum. nam *quemadmodum quòd iſte ſit Rex potius quàm ille, non Dei ſpecialis iuſſio, ſed hominum voluntas fecit:* ita etiam, Bellarmine, *quòd iſte ſit Pontifex potius quàm ille, non Dei ſpecialis iuſſio, ſed hominum voluntas fecit.* Cæterùm huic tuæ rationi de Populo, & inſtinctu ſibi, præficiendi Magiſtratum; Sancto quoque Thomæ docenti dominia de iure humano eſſe, iam ſuprà reſpondimus, Cap. 3. §. 17. & Cap. 5. §. 2.

Tandem dicis etiam ſi concederes Regem immediatè à Deo conſtitui, non effici inde tamen, quin Pontifex ei poſſit Magiſtratum abrogare; quod nempe illius ſit Dei voluntatem interpretari. At id nihil neque pro Thomæ ratione, neque in ſolutionem Barclaij. Ratio Thomæ eſt, *quia Principes infideles merentur amittere poteſtatem* quam habent ſuprà fideles. Hāc rationem ſi tueri cupiebas, probandum tibi erat, Eccleſiam poſſe infligere hominibus omnes pœnas quas merentur. quod omnino abſurdum ſit. Vt alia ſileam: lethalis peccati omnis reus, dignus

eſt morte æternâ; quanto magis temporali? quis inde exiſtimet poſſe Eccleſiam, quemlibet, etiam infidelem, ob vnum quodque lethale peccatum, mortis aut æternæ, aut temporalis, pœna afficere? Quod igitur *Pontificis eſſe* dicis *interpretari Dei voluntatem, medium* prorſus eſt aliud, vt Scholæ verbis vtar; quo quidem ipſam Thomæ ſententiam nempe *poſſe priuari imperio Principes infideles* conaris aſſerere; ſed nō iſtam qua vtitur rationem, nimirum *quia merentur &c.* Et hic tamen te propriè illi rationi patronum aſcripſeras. Longè, inquam, aliud, *quia meruerunt abdicari*, & *quia Pontifex interpretatur Dei voluntatē eſſe vt abdicētur.*

Nihil quoque tu in Barclaium: Ait, D. Thomæ rationem eſſe malam quia etiam ſi quis mereatur dignitate, officio, alioue iure priuari, non priuari tamen poteſt, *niſi ab eo à quo id accepit, vel ab alio expreſſum mandatum, & poteſtatem ab ipſo habente.* Tu reſpōdes Pontificem eſſe interpretem diuinæ voluntatis. Quid hoc ad rem? Aut negandum fuerat, Bellarmine, *expreſſum mandatū* requiri in iſto interprete diuinæ volūtatis, ad hoc vt quod Deus conceſſit, ipſe auferăt, aut probandum Pontificem expreſſum mandatum à Deo de Regibus abdicandis habere. Expreſſum requiri mandatum non auſus es ire inficias, imò vltrò fateris, Cap. 5. §. 2. quod autem eiuſmodi mandatum Pontifex acceperit, ſtrictim tantùm, & non niſi leuiſſimo ſophiſmate ibi dicere auſus es; vt pluribus oſtendimus, Cap. 5. §. 2. ſub finem. Quod ſi in liquidiſſima, ſi in certiſſima Dei præcepta hoc Pontifex poteſt, quod in iſto poſſe vultis, nec ideo dicendus eſt ea tollere, ſed *interpretari*: quidni & coniugem ad animi ſui arbitrium atque iudicium, poſſit à coniuge ſoluere? Neq; enim ideo tollet hoc iuſſum, *quos Deus coniunxit, nemo ſeparet:* ſed interpretabitur eſſe Dei voluntatem vt hi vel illi iam amplius coniuges non ſint. De cæteris Dei præceptis eadem ratio: ſi interpretari quidem poteſt, voluntatem Dei eſſe, vt Principes aliqui, quos conſtat legitimos eſſe Principes, & à Numine poteſtatem habere, iam Principes non ſint, nec habeant amplius à Deo poteſtatem.

Quæ tu deinde de Pontificis poteſtate, in iuramentis, votiſ-

que ſoluendis: nihilo in Barclaium magis; Nam in laxandis illis, nihil aufert Pontifex à Deo datum hominibus; ſed potius reſtituit, & remittit, quod homines Deo dederunt. condonat inquã debitum, quo qui iurat aut vouet, ſe Numini ſtatim aſtringit. Ita Apoſtolus pœnas, quas Deo dare debuit Corinthius, in nomine Chriſti remittit. & hoc ſe *donare* dicit, in perſona Chriſti: at nullibi *in perſona Chriſti* ſe aliquid cuiquam temporalis iuris auferre.

§. 7.

DEINDE *Barclaius, vt nihil intactum relinquat,* inquis, *carpit etiam illud, quod S. Thomas in eodem art. 10. quaſt. 10. in 2. 2. dicit, Eccleſiam non ſemper vti iure ſuo in deponendis Principibus infidelibus, ad vitandum ſcandalum: quemadmodum Dominus ſoluit didrachma, ad quod non tenebatur, ne ſcandalizaret eos qui cenſum illum colligebant; & Apoſtolus admonet ſeruos obedire Dominis carnalibus, ne doctrina* Domini *blaſphemetur.*

Non ſolum, inquit, Barclaius, propter ſcandalum abſtinuit, vt putat Thomas eo loco, ſed propter defectum poteſtatis, quia non erat Iudex infidelium, ſecundum illud Apoſtoli 1. Corinth. 5. Quid mihi de ijs, qui foris ſunt, iudicare? & quia Principes à Deo conſtituti ſolum Deum ſuprà ſe Iudicem habent, à quo ſolo deponi poſſunt. nec ad rem pertinet, quod Paulus dum iubet ſeruos Chriſtianos Dominis ſuis infidelibus omnem honorem exhibere, illud ſolum addit, ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur.

Reſpondeo. Intolerabilis eſt huius moroſi Cenſoris carpendi, & vellicandi libido: Sanctus enim Thomas cùm ait Eccleſiam non vti ſuo iure propter ſcandalum: non addit particulam, ſolùm: quare ſi ſint etiam aliæ cauſæ, non ideò reprehendi debet Sanctus Doctor, qui vnã cauſam eamque veriſſimam attigit, & illam ipſam, quam in ſimili cauſa Chriſtus ipſe, & eius Apoſtolus attigerunt: nam neque Dominus dixit propter ſolum ſcandalum à ſe ſolutum fuiſſe didrachma, neque Apoſtolus iuſſit honorandos eſſe Dominos à ſeruis, ea ſolùm de cauſa, ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur. Quod autem addit Barclaius, Eccleſiam non habuiſſe poteſtatem vllam in Principes infide-

ſes, quia ſcribit Apoſtolus, quid ad me de his, qui foris ſunt iudicares non eſt contra ſanctum Thomam, qui in 2. 2. quæſt. 12. art. 2. declarat hunc locum Apoſtoli intelligi de infidelibus, qui nunquam fidem receperunt, quatenus infideles ſunt, non quatenus dominantur fidelibus: ob ſolam enim infidelitatem Eccleſia non poteſt infideles iudicare: quia ad eius regimen non pertinent. Sed quando dominantur fidelibus, & præſertim quando ſubditos fideles auertere conātur à fide: tunc Eccleſia ius habet illos priuandi dominio, quod habent ſuper fideles. Sed non ſemper vtitur iure ſuo, vel quia vires non adſunt, vel ob ſcandalum euitandum. Quod verò dicit, Principes à Deo eſſe conſtitutos, & nullum præter Deum ſuper ſe iudicem habere, antiqua eſt cantilena Barclaij vſque ad nauſeam repetita, & in ipſo capite, atque in ſuperioribus refutata.

Dicis B. Thomam non addidiſſe particulam *ſolùm*. Non addidit quidem; ſed hanc ſolùm cauſam refert. *In illis verò infidelibus*, inquit, *qui temporaliter Eccleſiæ, vel eius membris non ſubiacent, prædictum ius Eccleſia non ſtatuit, & hoc facit, ad ſcandalum vitandum.* Quid autem? an in hæc verba malè Barclaius, *non ſolùm propter ſcandalum*, inquit, *ſed & propter defectum poteſtatis?* Sed quàm tu ipſe moroſus cenſor ſis, quantæ vellicandi libidinis, in ſimili prorſus negotio, ſuprà oſtendimus, Cap. 3. §. 1.

Atqui, inquis, & Chriſtus dicit ſe ad ſcandalum vitandum didrachma ſoluere; & Apoſtolus dominos à ſeruis *honorandos*, ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur. Cùm tamen & aliæ præter ſcandalum cauſæ eſſent, quamobrem Chriſtus didrachma perſolueret, & Apoſtolus dominos à ſeruis coli vellet. Hinc ſtatuis, rectè Thomam aſſignaſſe vnam ex pluribus cauſam, quare Eccleſia ſuo iure in infideles non vtatur. Quam hæc diuerſa Bellarmine! Vera Domino cauſa fuit ſoluendi tributi, ne ſcandalo eſſet; hoc teſtatur ipſe Chriſtus, & in eum ſenſum Chriſti verba acceperunt interpretes: ſi aliæ cauſæ fuerunt, hæ certè remotæ, & plerumque allegoricæ. Apoſtolus quoque, cùm ſeruos admoneret, cauſam addidit, quæ & toti Eccleſiæ communis ſit, & apud illos præcipuè valitura, qui recens in Chriſto geniti, Chriſto omnia & Eccleſiæ concedebant, *ne*

blaſphemetur

blaſphemetur &c. At hæc ratio D. Thomæ, non modò *præcipua*, ſed nec *vera*; cùm etiamſi abſque ſcandali periculo id Eccleſia potuiſſet, iure tamen & legitima poteſtate deficeretur. Rectè igitur Barclaius; Eccleſia non *ſolum* propter ſcandalum (quod reuera eſſet ortum) ſed & quia iure non poterat, nihil infidelibus abrogauit imperij.

Non autem de iure potuiſſe, duæ hîc rationes Barclaio; Vna, quæ multis argumentis nititur, & hoc paſſim libro congeſtis, Principes à Deo habere poteſtatem; Deum quoque ſupra ſe ſolum habere, qui eis poteſtatem abroget. Alia; quia Eccleſia non eſt iudex infidelium, ſecundum illud Apoſtoli (1. ad Corinth. 5.) *quid mihi de ijs, qui foris ſunt, iudicare?* Huic auctoritati Apoſtoli ſic reſpondes, B. Thomam illa verba, *quid mihi de ijs, &c.* intelligere, *de infidelibus qui nunquam fidem receperunt, quatenus infideles ſunt, non quatenus dominantur fidelibus: ob ſolam enim infidelitatem Eccleſia non poteſt infideles iudicare, quia ad eius regimen non pertinent. Sed quando dominantur fidelibus, & præſertim quando ſubditos fideles conantur auertere à fide, tunc Eccleſia ius habet illos priuandi dominio, quod habent ſuper fideles.* Alienum ſenſum ab Apoſtolo, Bellarmine, nec ferendum: Neque is enim de infidelibus ibi tantùm, quatenus infidelibus; ſed expreſsè de ijs, quatenus flagitioſis, & omni vitiorum genere Chriſtianos oculos offendentibus. Verba ſunt, *Fornicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis ſeruientibus.* Mox de ijs pronunciat. *Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt iudicare?* Et; *nam eos qui foris ſunt Deus iudicabit.* Præterea, quo tempore hæc ſcribebat Apoſtolus, Deumque, non verò ſe, infidelium iudicem eſſe dicebat, *Infideles dominabantur fidelibus*, ſed & *ſubditos fideles conabantur auertere à fide.* Sic vt nullo genere rationes tuæ conſtent; cùm, inquam, ibi Apoſtolus, non de infidelibus vt infidelibus tantùm, ſed vt nefarijs, & pernicioſo Chriſtianorũ exemplo viuẽtibus; imò & de illis infidelibus, qui tunc fidelibus dominabantur Neq; verò Thomas habet Apoſtolum ibi loqui de infidelibus, tãtùm quatenus infideles ſunt: non inquã excludit ab illis Apoſtoli verbis eos infideles, qui fidelibus dominantur, aut

quatenus in alia præter infidelitatem labuntur flagitia; ſed ſolos Apoſtatas. Audi illum: *Ad Eccleſiam autem*, inquit, *non pertinet punire infidelitatem in illis, qui nunquam fidem ſuſceperunt, ſecundum illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 5. quid mihi de ijs, qui foris ſunt, iudicare? Sed infidelitatem illorum, qui fidem ſuſceperunt, poteſt ſententialiter punire, &c.*

§. 8.

IN *extremo capite*, inquis, *Barclaius S. Thoma dimiſſo reuertitur ad Bellarminum, quem ex proprijs ſcriptis conuincere ſe poſſe dicit, producit autem verba quædam ex lib. 2. cap. 29. de Summo Pontifice; vbi cum Alberto Pighio admittit Apoſtolos ſubiectos fuiſſe de iure, & de facto, Principibus infidelibus, in ciuilibus omnibus cauſis: & Principes infideles non fuiſſe Apoſtolis ſubiectos, neque de iure, neque de facto. Ex quo loco deducit Barclaius, Bellarminum ſenſiſſe, non habuiſſe illis temporibus Eccleſiam ius vllum ad deponendos Principes infideles.*

Reſpondeo. Iam in recognitione ſcriptorum meorum admonui, improbabilem eſſe ſententiam Pighij, quam ego quoque olim ſecutus fueram, & cum melioribus Doctoribus ſentiendum eſſe, Apoſtolos de iure exemptos fuiſſe ab omni ſubiectione Principum terrenorum. Sed quamuis etiam vera eſſet ſententia Pighij, non tamen ſequeretur non habuiſſe tunc Eccleſiam ius priuandi Principes infideles dominio quod habebant ſuper fideles. Diceret enim Pighius, Eccleſiam, & ipſos Apoſtolos ſubiectos fuiſſe Principibus infidelibus, quamdiu Principes erant: ſed ſi ab Eccleſia auctoritatem Dei habente priuati fuiſſent, tunc demum non fuiſſe amplius de iure ſubiectos. Nam & populus ſubiectus eſt Regi, quamdiu regnat, ſed ſi ab alio Rege victus in prælio, regnare deſierit, non amplius illi ſubiectus erit.

Satis antè diſputatum quàm nulla ratione, Bellarmine, à veteri tuâ receſſeris, Pighijque ſententia. Iam hîc dicis, nec per illam ſententiam poſſe concludi, Principes ab Eccleſiâ non poſſe priuari dominio &c. *Diceret enim Pighius*, inquis, *Eccleſiam, & ipſos Apoſtolos, ſubiectos fuiſſe Principibus infidelibus, quamdiu Princi-*

pes erant: ſed ſi ab Eccleſia Dei auctoritatem habente priuati fuiſſent, tunc demum non fuiſſe amplius de iure ſubiectos. Dic porrò, Bellarmine, Pontifex, qui in eos Principes ſententiam protuliſſet, nonne ſubiectus illis erat? certè non negat Pighius. Qui autem illi ludi? Pontifex & Paſtores Eccleſiæ inſtar cæterorum ciuium ſubſunt Principibus infidelibus; poſſunt tamen iudicare (& illorum iudicio ſtandum eſt) de ipſis Principibus: vt ſi illis viſum fuerit, non ſe modò ab eiuſmodi Principibus liberent; ſed & illis omni in Chriſtianos poteſtate interdicant. Quæ, inquam, illæ nugæ, quæ omnis iuris peruerſio? quis verius dominabitur? An Rex ſubditis, qui poſſunt ſubiectionis iugum excutere; An ſubditi Regi, qui vbi videbitur poſſunt regnum auferre? Vtri alios diligentius verebuntur, aut colent? ciues Regem, cuius regnum ex illorum pendet iudicio; an Rex ciues, quorum eſt iudicium quatenus ipſi parere debeant, aut ille imperare?

Sed & inepta eſt ſubtilitatis iſtius fraus, *Si ab Eccleſia*, inquis, *auctoritatem Dei habente priuati fuiſſent*: quaſi dicas, poſtquam priuati ſunt. Præpoſterè in illud tempus excurris. Vide primùm de tempore, quo priuantur. *Eccleſia*, inquis, *& Apoſtoli ſubiecti erant Principibus infidelibus, quamdiu Principes erant.* Dic igitur, quis facere poterat ne amplius Principes eſſent? eadem *Eccleſia*, inquis, *auctoritatem Dei habens.* Quid autem per hanc Eccleſiam intelligis? certè eoſdem Pontifices, Apoſtolos, Chriſtianos, qui ſubiecti Principibus illis erant. Quæ hæc rerum confuſio, Bellarmine? Ergo Imperatores à Deo poteſtatem acceperant, vt illam Eccleſiam in temporalibus iudicarent; & Eccleſia etiam à Deo poteſtatem acceperat vt illos Imperatores in temporalibus iudicaret? Si aliquos ſaltem velles, Imperatori non ſubditos, ad ferendam abdicationis in Imperatorem ſententiam, fuiſſe idoneos, tunc comptior paulò eſſet calliditatis veſtræ hæc larua; Si per alios, inquam, velles, quàm per eandem Eccleſiam & Apoſtolos, qui ſubiecti Regi erant, ius regium illi Regi potuiſſe auferri. Sed eoſdem vis, ex Pighij ſententia, fuiſſe ſubiectos Principi, & potuiſſe Principi auferre imperium. Quæ quàm ipſi naturæ, quàm ordini rerum, quàm

humano repugnent ſenſui, næ vel cæcæ mentes vident.

§. 9.

ADDVCIT *poſtremò Barclaius,* inquis, *aliud Bellarmini dictū in eodem lib. 2. de Pontif. cap. 29. Quod videlicet, iudicare, punire, deponere, ad ſuperiorem tantùm pertinet. Quod quidem dictum veriſſimum eſt. Sed tamen ex eo Barclaius ſecundum dialecticam ſuam hunc ſyllogiſmum texit. Subiecti non poſſunt iure iudicare, punire, deponere ſuperiorem: Atqui omnes Chriſtiani erant ſubiecti Neroni, Diocletiano, & cæteris Imperatoribus, & Regibus Ethnicis: ergo non poterant eiuſmodi Imperatores, & Reges deponere. Propoſitio conceſſa eſt, itemque ſubſumptio, & certiſſima veritate nituntur: concluſio autem ex antecedentibus neceſſariâ conſecutione pendet, atque ex diametro opponitur ei, quod dixit Bellarminus, Chriſtianos olim iure potuiſſe deponere Neronem, Diocletianum, &c. ſed quia viribus temporalibus deficiebantur, eo conſilio abſtinuiſſe: falſum igitur illud eſt, & reprehenſione dignum: ſi quidem aientia & negantia ſimul vera eſſe nequeunt. Hinc etiam patet falſitas opinionis. D. Thomæ, quam ſupra hoc capite refutauimus.*

Reſpondeo. Magnus omnino Magiſter in arte dialectica Barclaius eſt, qui vnico ſyllogiſmo non ſolùm Bellarminum proſtrauit, ſed S. Thomam etiam, qui Doctoris Angelici cognomento ob eximium ſapientiæ ſplendorem merito celebratur. Ad ſyllogiſmum eius in forma ſic reſpondeo. Propoſitio illa, Subiecti non poſſunt iure deponere ſuperiores; verū eſt, ſed deberet eſſe vniuerſalis, vt ſyllogiſmus legitimus eſſet: & præterea intelligi debet formaliter, id eſt ſubiectus vt ſubiectus, ſiue quamdiu ſubiectus eſt, non poteſt deponere ſuperiorem, vt ſuperiorem, ſiue quamdiu ſuperior eſt. Aſſumptio autem illa, omnes Chriſtiani erant ſubiecti Neroni, Diocletiano &c. falſa eſt, quoniam Apoſtoli, eorumque ſucceſſores, qui Principes erant ſpirituales, non erāt iure ſubiecti Regibus terrenis. Deinde populus Chriſtianus, etiamſi alioqui ſubiectus eſſet Regibus, & Imperatoribus infidelibus, tamen in caſu periculi amittendæ fidei diuinæ, poterat iure iuſtæ defenſionis excutere iugum Principis infidelis: præſertim ſi Eccleſia per ſummos Pontifices ita faciendum eſſe cenſuiſſet. Ex his ſequitur concluſionem Barclaij eſſe manifeſtè falſam, & doctrinam S. Thomæ ac

Bellarmini, qui S. Thomam ſecutus eſt, eſſe veriſſimam.

Imò tu *magnus omninò magiſter*, ſi hoc Barclaij argumentum ex arte exolueris. Quid tu ad propoſitionem? *Subiecti non poſſunt iure iudicare, punire, vel deponere ſuperiorem.* Dicis veram eſſe, *ſed debere eſſe vniuerſalem, vt ſyllogiſmus legitimus ſit.* Quaſi vniuerſalis non ſit. Ipſe dicis (lib. 2. de Pontif. Roma. Cap. 29.) *Non tamen licet* (Pontificem) *iudicare, vel punire, vel deponere; quod non eſt niſi ſuperioris.* Scribis hîc etiam, *ſubiectus, quamdiu ſubiectus eſt, non poteſt deponere ſuperiorem.* Cur igitur vniuerſè dici non poſſit, ſuperiores eius conditionis eſſe, vt à ſubditis *iudicari, puniri, deponi non poſſint?*

Addis, *& praeterea intelligi debet formaliter, id eſt ſubiectus vt ſubiectus, ſiue quamdiu ſubiectus eſt, non poteſt deponere ſuperiorem vt ſuperiorem, ſiue quamdiu ſuperior eſt.* Quàm hæc importuna verborum confuſio? An eſt idem, Bellarmine, *vt ſubiectus,* & *quamdiu ſubiectus*; an eſt idem, *vt ſuperior,* &, *quamdiu ſuperior*? At hæc tamen omninò eadem eſſe fingis. Dicis enim, *vt ſubiectus, ſiue quamdiu ſubiectus eſt;* &, *vt ſuperior, ſiue quamdiu ſuperior eſt.* Sed hæc ipſa etiam in te pugnant. Nam ſi ſuperior, quamdiu eſt ſuperior non poteſt deponi à ſubdito; & ſemper eſt ſuperior antequam ſit depoſitus: dic quæſo quo tempore, quoue modo, poſſit eum ſubditus deponere? Nam quamdiu ille non eſt depoſitus tamdiu eſt ſuperior: nec ſubditus poteſt eum deponere: quia eſt adhuc ſubditus; & *quamdiu ſubditus eſt*, inquis, *non poteſt deponere ſuperiorem.*

Neque aptius etiam dicis, *formaliter vt ſubiectus*; ſiue quatenus ſubiectus. Licet enim, qui ſubiectus eſt conſiderari poſſit aliter, quàm vt ſubiectus, puta vt homo, vt diues, vt parens, vt Clericus, vt Laicus &c. non conſiderari tamen poteſt ſub vlla ratione, quæ ſubiectionem illam & formalitatem deſtruat: alioqui non modò non conſideraretur vt ſubiectus, ſed omnino vt non ſubiectus. Nec igitur ſub illa formalitate tantùm qua quis ſubiectus eſt, ſed vniuerſè & ſimpliciter qui ſubiectus eſt, ſuperiorem non poteſt iudicare, deponere.

Veniamus ad aſſumptionem. *Atqui*, inquit Barclaius, *om-*

nes Chriſtiani erant ſubiecti Neroni, Diocletiano, & cæteris Imperatoribus ac Regibus Ethnicis. Dicis, hanc aſſumptionem falſam eſſe, *quoniam Apoſtoli, eorumque ſucceſſores, qui Principes erant ſpirituales, non erant iure ſubiecti Regibus terrenis.* Imò nihil aſſumptione verius, vt ſæpius diſſeruimus: & tu ipſe ad grauem ſenectutem profeſſus es: licet ante biennium ab ea receſſeris, non ratione vlla compulſus, non iuſto argumēto, vt antè oſtendimus (Ca. 3. §. 11. & Cap. 16. §. 1.) Deniq. hic probandũ ſuſcepiſti, ne ea quidem admiſſa ſententia aliquid ſequi contrà poteſtatem temporalem Pontificis. Ita enim tu ſuperiori paragrapho, *ſed quamuis vera eſſet ſententia Pighij, non tamen ſequeretur non habuiſſe tunc Eccleſiam ius priuandi Principes infideles dominio, quod habent ſuper fideles.*

Quod addis, *Deinde populus Chriſtianus, etiamſi alioqui ſubiectus eſſet Regibus, & Imperatoribus infidelibus, tamen in caſu periculi amittendæ fidei diuinæ, poterat iure iuſtæ defenſionis excutere iugum Principis infidelis.* Iam non pro Pontificis pugnas, ſed pro populi poteſtate. At nec iſta ſuo loco obiicis; nihil hæc enim in argumenti aſſumptionem de qua iam agimus, quæ eſt, *Atqui omnes Chriſtiani erant ſubiecti Neroni &c.* Debebas hæc in propoſitionẽ dicere, quam ſic concepit Barclaius, *Subiecti non poſſunt iure iudicare, punire, vel deponere ſuperiorem.* Sed, id agis, opinor, vt reſpõſione confuſa argumentum ipſum turbes. Et quidem dum propoſitioni illi reſpondes *ſubiecti non poſſunt &c.* prorſus es contrarius iſtis ſubterfugiis quæ iã in aſſumptionẽ inueniſti. Ibi quippe abſolutè fateris ſubiectos quãdiu ſunt ſubiecti, nõ poſſe *iudicare, punire, deponere ſuperiorẽ*: Hîc dicis Chriſtianos *potuiſſe excutere iugum Principis infidelis*, cui ſubiecti erant. Dic verò num hoc non ſit *iudicare, punire, deponere ſuperiorem?* Nam quòd addis, *iure iuſtæ defenſionis*, inani fraude dictum; quaſi defenſionis iuſtæ ius ita in ſuperiorem ſit, non modo vt nos ab iniuriis prohibeamus, ſed vt illi abrogemus poteſtatem. An priuatus graſſantem Magiſtratum, an filius iniurium patrem priuabit imperio? quid denique amplius concedis Eccleſiæ, ſi in eius ruinam malus Pontifex incubuerit (Lib. 2. de Concil. Cap. 19.) quàm vt illi ſuo

hoſti in ſceleribus repugnet! cum tamen pro Pontifice ſemper habeat, ſemper iuſta imperanti obtemperet? Longè aliud non obſequi Principi iubenti flagitia, aliud ab eius imperio in totum recedere. Neque ad rem eſt, quod his addis, *in caſu periculi amittendæ fidei diuinæ.* Nam hoc caſu, quem facis, eſt eiuſmodi periculum in quo durare populus poſſit, imo & debeat: vt antè diſſeruimus Cap. 20. §. 2. & proximo Capite dicendum eſt. Debebas denique hāc exceptionem non ſeruare in hunc locū; cùm nihil ſit ad *aſſumptionem* argumenti Barclaij: ſed in propoſitionem afferre, cùm concederes *non poſſe ſuperiorem à ſubiecto iudicari, deponi &c.* Ibi, inquam, cum hoc concederes, hanc exceptionē opportunius addidiſſes, *præterquam in caſu periculi amittendæ fidei diuinæ.* Sed neque addidiſti; & ſi addas tuum illud de Pontificis immunitate argumentum (Lib. 2. de Concil. cap. 19.) iugules. Nam quomodo diuina fides minus ſub impio Pōtifice, & per flagitia *lapidem offendiculi* vbiq. ponente, quàm ſub infideli Principe periclitetur, Bellarmine? Imò inteſtinum illud malū, maioris periculi, damniq. maioris, quam externa tyrānis. Quòd ſi in caſu periculi amittendæ fidei diuinæ, & ſalutis æternæ, licet ſuperiorem iudicare, cur non & Pontificem? Vtra autem maiora pericula, cùm extra caulem lupi demoliuntur ſepta, aut pernicioſi arietes turbant ouile; an cùm domeſticum gregem perdere Paſtor quærit?

multæ: de iure autem humano eſt, quod hunc, aut illum habeamus Regem. Ad hanc confirmationem reſpondet primo Barclaius, argumentum non eſſe in forma ſyllogiſmi, ſed hoc cauillari eſt: nam neque ego volui, nec cogitaui redigere argumentum ad formam ſyllogiſmi, quod vel ex eo poteſt intelligi, quod non expreſſè poſui concluſionem, & multa inſerui ex ſcriptura ſacra, ex prophanis authoribus, & ex experimentis veteribus & nouis, quæ Barclaius omiſit.

Imò tu Barclaij argumentum cauillatione eludis. Neque enim tantùm voluit tuum ſyllogiſmum peccare contra Dialecticæ normam; ſed neque ex vi formæ, neque ex vi materiæ valere pro Pontificis poteſtate; Propoſitionem ſcilicet tuam, *tolerare Regem hæreticum vel infidelem, conantem pertrahere homines ad ſuam ſectam, eſt exponere religionem euidentiſſimo periculo*, omnino falſam eſſe: Aſſumptionem porrò; *At non tenentur Chriſtiani, imò nec debent, cum euidenti periculo religionis, tolerare Regem infidelem*; neque ita cum *propoſitione* cohærere vt inde vlla *concluſio* elici poſſit, neq; aliud penè eſſe quàm ipſam quęſtionem, atque theſin, quàm his libris inter nos agitamus.

Ais, te *multa inſeruiſſe ex Scriptura ſacra, ex prophanis auctoribus, & ex experimentis veteribus & nouis, quæ Barclaius omiſit.* Quænam illa, Bellarmine? nimirum ſententiæ aliquot, exempla aliquot, quæ procliuem populi animum in Regum mores probent. Quæ tu *multa* igitur ex Scriptura? iſtud vnum (Eccleſ. 10.) *qualis rector eſt ciuitatis, tales & inhabitantes in ea.* Huic ego Scripturæ, Scripturam vt ibidem ſequitur, non oppono, ſed compono. *In manu Dei poteſtas terræ: & vtilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.* Quæ multa ex profanis authoribus? hunc vnum verſiculum, *Regis ad exemplũ totus cõponitur orbis.* Cætera, quæ hîc profers *experimenta, ſunt*, vt ais, *vetera atque noua*, Hieroboami, ſub quo Iſraël idololatra; Iuliani, ſub quo *refloruit Ethniciſmus*; rerum denique hoc ſeculo geſtarum apud Anglos. Hæc verò cur non omiſiſſet Barclaius? num vllibi negat magni momenti eſſe, quo Rex animum adijciat? aut quo inclinet populus ſæpe ſe ex Regis componens imagine? non id quæritur, Bellarmine, & ideò omiſit Barclaius; ſed vtrùm liceat huius periculi cauſâ, Regem

infidelem, aut hæreticum, à Republica amouere; quod non modò non omiſit veſtigare, ſed toto paſſim libro præcipua diſputatione quæſiuit.

§. 2.

DEINDE *omiſſa cauillatione de forma ſyllogiſmi*, inquis, *vim ipſam argumenti retundere conatur, dicens.*

Demus eum optima forma ratiocinationem confeciſſe, & ad vim argumenti reſpondeamus. Dico igitur propoſitionem eius falſam eſſe. Dico, inquam, non verum eſſe, quod tolerare Regem hæreticum, vel infidelem conantem pertrahere homines ad ſectam ſuam, eſt exponere Religionem euidentiſſimo periculo, ſed eſt tantùm pati Religionem verſari in periculo, in quod incidit vitio Regis hæretici, aut infidelis, & cui iam ſine culpa populi expoſita eſt: cùm nullum eius liberandæ iuſtum, & legitimum remedium, præter conſtantiam, & tolerantiam, populo ſuperſit.

Reſpondeo. Quando non ſuppetunt vires Eccleſiæ excutiendi iugum infidelium Tyrannorum, vt verè temporibus Neronis, Diocletiani, Conſtantij, Iuliani, & Valentis non ſuppetebant: tum verum eſt, tolerare Regem hæreticum, vel infidelem conantem pertrahere populum ad ſectam ſuam, non eſſe Religionem exponere periculo, ſed pati eam in periculo verſari: ſed quando vires ſuppetunt, & poteſt Eccleſia, ſi velit, per auctoritatem Vicarij Chriſti priuare Regem hæreticum, vel infidelem dominio, quod habet ſuper fideles: tum ſi non faciat, verè, propriéque exponit Religionem euidentiſſimo periculo, cùm nolit adhibere remedium quod in promptu habet, niſi fortè ratio ſuadeat, hoc remedium ad tempus differre, & alia leniora interim experiri.

Quod autem hic ſubiūgit Barclaius, facillimum fuiſſe Chriſtianis olim deponere Iulianum, Conſtantium, & Valentem; iam ſuprà copioſè refutatum eſt, Cap. 6. 7. & 8. neque libet Barclaium imitari in ijſdem rebus ſæpius repetendis.

Tam frigidè, Bellarmine, reſpondes, vt videaris noluiſſe fidem ab aliquo impetrare. Primùm in ſolutionem Barclaij; nempe, *tolerare Regem hæreticum, &c. non eſſe exponere religionem euidētiſſimo periculo, ſed eſſe tantum pati, eam verſari in periculo in quod*

incidit vitio Regis,non populi,cui legitimum remedium non ſupereſt, præter conſtantiam & tolerantiam, tu nec vmbram argumenti. De theſi verò tua, *poſſe Eccleſiam, quando vires ſuppetunt, Principem eiuſmodi abdicare,* nihil præter aſſertionem etiam nudam. Dicis præterea Eccleſiam non exponere Religionem periculo, ſi per vires ei non liceat infeſtum Religioni Regem *deponere.* Quis verò dubitauit? aut quis vnquam ſanæ mentis Eccleſiam *ad impoſsibilia* teneri crediderit? At quod addis, *ſed quando vires ſuppetunt, &c.* Eſt ipſa res quam negamus; & tu ſæpe, vt conceſſam, vana fraude aſſumis. Ais, *& poteſt Eccleſia, ſi velit, per auctoritatem Vicarij Chriſti priuare Regem hæreticum, &c.* Iterum dico: hoc ipſum eſt quod negamus; nempe Eccleſiam per auctoritatem Vicarij Chriſti hoc poſſe. *Poſſe* quidem, nullo hic argumento aſſeris. *Non poſſe,* Barclaius confirmauit patrum exemplo quos nullus vnquam dixit *religionem periculo exponere*, cùm Iulianum, Conſtantium, Valentem, ſimileſque pertulerunt; licet ijs coercendis ſatis tunc in Eccleſia virium, ſatis opum. Videat Lector Capita 6.7.& 8. ad quæ ipſe etiam faſtidiosè nos remittis; quaſi Barclaius ad illa exempla, quæ hîc omninò te perdunt, fruſtra confugerit.

Certum igitur Religionem ſub infideli Principe, aut hæretico, adire diſcrimen; non ne euertatur quidem, quod nulla hactenus factum tyrannide, nulla fi[illegible] (vt tu ipſe, lib. 4. de Eccleſia cap. 6. lib. 1. de Concil. cap. 10.) ſed ne palam floreat, nec tot ſequaces inueniat. Hoc verò diſcrimen nec populi culpa ortum; nec à populo tolli poteſt; cùm nullam eo caſu poteſtatem aut Populo aut Eccleſiæ ſcriptura aſſignet in Reges, de quibus abſolutè pronunciat, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Deum timete, Regem honorificate. Data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab altiſsimo, qui interrogabit opera veſtra.* Cùm nec etiam priſca Eccleſia ſui iuris duxerit eſſe, vt quò eiuſmodi pericula à ſe arceret, infidelibus, aut hæreticis Principibus, abrogaret imperium; quorum *opera interrogare,* & punire, ideo non eſt auſa, quoniam *à Domino poteſtas illis, & virtus ab altiſsimo.*

Addo te hoc argumentum pro populi poteſtate inueniſſe. Di-

xiſti, at non tenentur Chriſtiani Regem infidelem tolerare; nũc illos Chriſtianos mũtas in Eccleſiam & Chriſti Vicarium: proxima confirmatione, iterum redibis ad populum, cuius ius ſi quod eſt in Principes, certè cum Pontificio nequaquam confundendum. Ac plura de variatione argumenti, paulò infrà (Capite 23. §. 1.)

§. 3.

PERGIT *Barclaius*, inquis, *& ait: Iam verò ad illud, quod deducit ex pugna iuris diuini & humani, reſpondeo breuiter, illum valdè falli in eo, quod putet eſſe ibi concurſum & conflictum diuini iuris, & humani: non ſunt enim pugnantia, ſeruare veram fidem, & Religionem, & tolerare Regem hæreticum, vel infidelem: neque alterum de iure diuino eſt, alterum de iure humano, vt ille putat; ſed ſunt duo præcepta iuris diuini, colere Deum vera Religione, & ſeruire, atque obedire Regi, quæ ſimul ſeruari, & expleri poſſunt, vt ipſimet Ieſuitæ docent.*

Reſpondeo. Non ignorabam, ſeruire & obedire R*egi, eſſe iuris diuini: & ideò non hoc negaui in meo libro: ſed dixi iuris humani eſſe, vt hunc aut illum habeamus Regem; iuris autem diuini ſeruare veram fidem, ac Religionem: quamuis enim iure diuino teneamur Regi parere, dum Rex eſt: non tamen iure diuino cauetur, vt Regi nullis de cauſis Regnum abrogari poßit: alioqui quotquot ab exordio Mundi* R*egnis exuti ſunt, omnes per iniuriam exuti fuiſſent: neque vlla eſſet Reſpublica, aut penè nulla iure inſtituta: Reſpublicæ ſi quidem vt plurimum exactis Regibus conſtituuntur. Hoc eſt igitur quod dicimus, vt ius diuinum ſeruetur de conſeruanda vera Religione, fas eſſe, aliquando mutari ius humanum, & transferri Regnum ab infideli ad fidelem, quando vel non poßit, aut vix poßit alia ratione vera conſeruari Religio.*

Ais igitur in tolerando Principe, qui Eccleſiæ infeſtus ſit pugnare ius diuinum, cum humano: quia *de iure diuino eſt ſeruare veram fidem: de iure autem humano eſt, quòd hunc aut illum habeamus Regem.* Itane? quis verò hic conflictus? imò certa concordia. Non hæc inquam, ſibi aduerſa ſeruare veram fidem, & hunc aut illum Regem habere? Vis tamen eſſe contraria. *Hoc eſt igitur,*

inquis, *quod dicimus, vt ius diuinum ſeruetur, de conſeruanda vera Religione, fas eſſe aliquando mutari ius humanum, & transferri Regnum ab infideli ad fidelem, &c.* Imò verò iam non mutatur ius humanum, ſed agitur de diuino. Nam etſi humani iuris ſit, vt hic aut ille Rex ſit; non eſt tamen iuris humani, vt hic aut ille, qui iam Rex eſt præcipitetur à ſolio, & Regnum ab eo in alium transferatur. Non hîc inquam mutaretur ius humanum, cuius eſt huic aut illi vacuum imperium tradere, ſed diuinum deſtrueretur, quo cauetur, vt popul⁹ illi in quẽ cõſenſit Regi, ob traditã à Deo poteſtatẽ obtemperet. En quàm rectè Barclaius, non hîc eſſe vt autumas, iuris humani diuinique conflictum, ſed præcepta diuini iuris duo, *Seruare veram religionem, & Deum colere*; quæ neutiquam inter ſe repugnant: licet interdum Principum ſcelere, nonnullæ ſint, in vtroque ſeruando moleſtiæ.

At, inquis, ſi *iure diuino caueretur, vt Regi nullis de cauſis Regnũ abrogari poſſet*, ſequeretur, *quotquot ab exordio Mundi Regnu exuti ſunt, omnes per iniuriã exutos fuiſſe: neque vlla eſſet Reſpublica, aut penè nulla, iure inſtituta: Reſpublicæ ſiquidẽ, vt plurimũ, exactis Regibus cõſtituũtur.* Reſpondeo, iure diuino cautũ eſſe, ne populus qui ſe Regi ſubmiſit, poſſit eidẽ diadema detrahere, ideò nec Reſpublicas, quæ expulſis Regibus inſtitutæ ſunt, initio fuiſſe legitimas; quamuis poſtea aut iis extinctis, qui ad eas ius habebant, aut tacite cõſentiẽtibus, aut legitimo alio modo, iuſtę ac legitimę eſſe cœperint. Sed de diuino iure nõ eſt, ne Princeps ab externo Principe belli iure opprimatur, & ſic pereant, tranſeant, mutentur imperia. Fateor igitur pleroſque eorum, *qui ab exordio Mundi regnis exuti ſunt* per iniuriam fuiſſe exutos; cùm res aut iniuſto vicinorũ ambitu, aut tumultu ferocientis populi, plerumque peracta ſit. Dico præterea, Regem, qui ſemel verus Rex eſt, atque legitimus, tamdiu de iure eſſe Regem, quamdiu de facto eſt: De facto deſinere eſſe Regem, aut cùm ſponte poteſtate illa abit; aut cùm ea committit, quæ ſic Regis eſſentiam deſtruunt, vt ſit contradictorium Regem eſſe, & illa committere: nimirum ſi certo, ſi conſulto, totius populi vltimam moliatur perniciem: ſi imperium, quod liberum accepit à populo, gentis alterius ditioni

ſubmittat, populi ſui proditor, & de ſumma maieſtate vltrò decedens; Aut cum bello denique ita regnum amiſit, vt iuſtis & legitimis modis adactus populus in victoris verba iurauerit. Nam nec illud admitto, (quamquam nihil ad noſtram quæſtionem) quod tu frequenter, captiuitate Regnum, perdi. Niſi fortè S. Ludouicus Rex Franciæ ab Ægyptijs captus, Richardus I. Rex Angliæ ab Auſtriæ Duce: aut Ioannes Francorum Rex cùm in Angli poteſtatem perueniſſet; noſtro quoque ſeculo Franciſcus I. Francorum Rex ab Hiſpano detentus, Reges eſſe deſierant.

§. 4.

AT *rurſum*, inquis, *excipit Barclaius. Id quidem, inquit, totum verum eſt, iure videlicet humano fieri, vt hic aut ille ſit Rex. Sed caue Lector, ne capiaris. Omiſit Bellarminus, quod eſt præcipuum: addere enim debuit, At vbi hunc aut illum Regem ſemel habemus, de iure diuino eſt, vt illi in ciuilibus cauſis cum omni honore, & reuerentia pareamus; Hac adiectione, quam nemo Catholicus negare poteſt, illud eius argumentum prorſus eliditur.*

Reſpondeo. Iam antè docui, Vbi hunc, vel illum Regem ſemel habemus, iure diuino illi parendum eſſe, dum in ſolio præſidet. Sed non eſſe de iure diuino, vt ſemper dum viuit in ſolio regali præſideat. Nam fieri poteſt, vt vel ipſe ſe abdicet poteſtate, vel ab alio Rege ſuperatus cadat à Regno, vel hæreſis cauſa deponatur, & quocumque modo Rex eſſe deſinat, obedientia quoque ei deberi deſinit.

Atqui cùm diceres *de iure diuino eſt ſeruare veram fidem, de iure autem humano eſt, quod hunc aut illum habeamus Regem*; aut hæc verba referebas ad conſtitutionem Regum; quia de iure humano eſt, vt hic potius, quàm ille, conſtituatur Rex: Et tunc nihil ad rationem tuam. Neque enim iam de conſtitutione Regum agimus. Aut certè ad *depoſitionem* referebas; quaſi de humano iure ſit vbi legitimum Regem habemus, eum *deponere*, aliumq; ſubrogare; quo ſenſu nihil falſius, nihil immanius. Inde Barclaius, erraſſe te vehementer cùm in ſeruandâ verâ fide, & tole-

rando infideli aut hæretico Rege, commentus es diuini & humani iuris pugnam. Præceptum hîc ſcilicet vtrobique diuinũ; nihilque repugnans; quandoquidem vbi Regem habemus, licet Apoſtatam, iam non de humano, ſed de diuino iure eſt, vt illum habeamus, illi in temporalibus obſequamur.

At, inquis, *non eſt de iure diuino, vt ſemper, dum viuit, in ſolio regali præſideat.* Imò de iure diuino eſt, ne vnquam in eum populus infeſtis armis ſurgat. Alioqui bellis, tumultibus, regicidiis funeſtum aditum aperias. Non eſt, inquam, de iure diuino, ne externi in Regem inuadant, & iuſto fortaſſis bello premant: Sed de iure diuino eſt, vt populus etiam flagitioſo Regi adſit, Maieſtatem ſectam tectam ad extremum tueatur. Quod igitur dicis, *fieri poſſe vt Rex ipſe ſe abdicet poteſtate*; certè verum. & eo caſu, de diuino iure non eſt, vt ei qui Rex fuit obtemperes. Fieri quoque poſſe, *vt ab alio Rege ſuperatus cadat à Regno*; verum quoque, ſi omnino exutus ſit, victorque legitimo belli iure prouinciam occupet. Nam cùm ſimul populus [illegible] habere non poſſit: & is ſit Rex legitimus, qui Regnum legitimo gentium iure inuaſit; ſequitur iam priorem Regem deſinere eſſe Regem: non quidem ab vllo propriè depoſitum, ſed illis rebus amiſſis, ſine quibus poteſtas regia non poteſt conſiſtere. Addis fieri quoque poſſe, *vt hæreſis cauſa deponatur*: meræ nugæ, & quas tu tot aſtibus nuſquam probes.

§. 5.

AT, inquit Barclaius, ais, Ex Bellarmini ſententia, lib.2. de Pontif. cap. 29. non licet Concilio iudicare, punire, vel deponere Papam nitentem turbare, & deſtruere Eccleſiam Dei; ſed tantum ei reſiſtere non faciendo, quod iubet, & impediendo ne exequatur voluntatem ſuam. Cur non ſimiliter, & potiore etiam ratione idem de Regibus etiam cenſeamus? cùm & ipſi ſint populis (teſte eodem authore, lib.1. de Pontif. cap.9. & lib.3. cap.19.) ſuperiores, & Iudicem in terris nullum habeant? cumque præterea nonnullis magni nominis Theologis viſum ſit, Concilium Oecumenicum maiore ſupra Papam auctoritate

præditum eſſe, quàm habeat populus in Principem?

Reſpondeo. Si Pontifex Maximus hæreticus fieret, & Eccleſiam deſtruere, abducendo eam à fide Catholica, niteretur; ſine dubio deponi, aut certè depoſitus declarari à Concilio poſſet, vt colligitur ex Can. Si Papa, diſt. 40. & hoc neque Bellarminus, neque vllus Catholicus negat. quare ex hoc ipſo potuiſſet Barclaius intelligere, non eſſe mirum, ſi Reges propter hæreſim, deponi poßint, quamuis non habeant in temporalibus ſuperiores, cùm Papa propter ſimilem cauſam deponi poßit, qui neque in temporalibus, neque in ſpiritualibus ſuperiorem habet in terris. Quod autem ſcripſi in lib. 2. Cap, 29. Pontificem non poſſe iudicari, aut deponi à Concilio, intelligitur extra cauſam hæreſis, ſi vita ſolùm, & moribus Eccleſiam perturbare, atque deſtruere velle videretur. Eſt autem diſcrimen inter Pontificem, & Regem; quod Pontifex, nullum omninò in terris ſuperiore[illegible] habet, cùm ſit ille ſeruus principalis, quem poſuit Dominu[illegible] ſuper omnem familiam ſuam, Luc. 12. de quo idem Dominus eod[illegible] loco dicit, quod ſi ſeruus ille malè ſe geſſerit, [illegible]re ſeruos, & ancillas, manducare, & bibere cum ebrioſis: Veniet Dominus in die, qua non ſperat, eumque ſeuerißimè puniet: [illegible] à familia, vel aliquo de familia puniatur; ſed ipſe Dominus iudicium de ſeruo illo ſibi reſeruat. Rex autem, qui non immediatè à Deo Regnum accepit; ſed populus in eum poteſtatem ſuam tranſtulit: & præterea ſi Chriſtianus eſt, aut fuit, Pontifici, vt ouis Paſtori, ſubiectus eſt, & quamuis non habeat in temporalibus ſuperiorem aliquem temporalem, habet tamen ſuperiorem ſpiritualem, cuius poteſtas ad temporalia etiam ſe extendit: ideò deponi à Summo Pontifice, vt Chriſti Vicario poteſt. Quod ſi aliqui viri docti ſenſerunt, Concilium eſſe ſupra Papam, magis quàm Regnum ſupra Regem: non multum de eorum ſententia laboramus, cùm ex Scripturis, & Conciliorum etiam generalium decretis contrarium colligatur: de qua re ſatis multa ſcripſimus in ſecundo libro de Concilijs.

Sed fortè quæret aliquis, ſi Papa nullum omninò ſuperiorem habet in terris: quo iure deponi poteſt à Concilio, vel Eccleſia propter hæreſim? Reſponſio eſt in promptu, quoniam cùm propter alia crimina eijciantur homines per excommunicationem ab Eccleſia, hæretici per ſe exeunt, & recedunt, & ipſi ſe quodam modo excommunicant; vt ſanctus Hieronimus

nimus notauit explicans illa verba Apoſtoli ad Titum cap. 3. hæreticum eſſe proprio iudicio condemnatum. Itaque ſi Pontifex, quod fieri non poſſe arbitror, hæreticus, vel infidelis, vel Apoſtata fieret, non tam deponendus, quàm declarandus depoſitus à Concilio eſſet.

Nihil adhuc à te cautius, nihil tamen perpendenti ſubleſtius. In primis iſta duo callidiſſimè, confudiſti, *aliquem deponi*, &, *aliquem declarari depoſitum*. Dicis haudquaquam eſſe mirum, *ſi Reges propter hæreſim deponi poſſint, cùm Papa propter ſimilem cauſam deponi poſsit.* Atqui paulò pòſt dices, eiuſmodi Pontificem ipſo facto eſſe depoſitum, *nec tam deponendum, quàm declarandum depoſitum à Concilio eſſe.* Sed quoniam tibi hic neceſſariæ erant ambages, vt *depoſitum & deponendum* permiſceres, ais *non tam deponendum, quàm declarandum*; & anteà, *deponi aut certè depoſitus declarari à Concilio.* At lib. 2. de Pōtif. Cap. 30. vbi nihil tibi lucri ex æquiuocatione iſta, omninò apertus es, Pontificē non poſſe deponi à Concilio; ſed declarari depoſitū. *Quarta opinio* (inquis ibi) *eſt Caietani in tractat. de auctoritate Papæ & Concilij, cap. 20. & 21. vbi docet Papam Hæreticum manifeſtum, non eſſe ipſo facto depoſitum; ſed poſſe ac debere deponi ab Eccleſia, quæ ſententia meo iudicio defendi non poteſt. Nam imprimis quòd hæreticus manifeſtus ipſo facto ſit depoſitus, probatur auctoritate & ratione &c. Eſt ergo quinta opinio vera, Papam hæreticum manifeſtum, per ſe deſinere eſſe Papam & caput.*

Quæ hæc ergo collatio? Papa eſt non ab homine ſed ipſo iure depoſitus propter manifeſtam hæreſim, *quamuis neque in temporalibus, neque in ſpiritualibus ſuperiorem habeat in terris*: Non igitur mirum *ſi Reges propter hæreſim deponi poſſint, quamuis non habeant in temporalibus ſuperiores.* An verò ſequitur Bellarmine? Ratio ob quam Papa per manifeſtam hæreſim deſinat eſſe Papa, eſt quia eiuſmodi hæreſis pugnat cum Pontificatus eſſentia: ita vt *ipſo iure* ſit depoſitus, & reuera deſinat eſſe Papa. Nam vt tu optimè (Lib. 2. de Pōtif. Cap. 30.) *Non poteſt eſſe caput id quod non eſt membrum.* At verò non pugnat cum Principatus eſſentia, vt Rex ſit aut infidelis aut hæreticus (vt ex tot Regibus, & tot ſeculis conſtat.) Non mirandum igitur, Bellarmine, ſi Papa, manifeſtâ infamis hęreſi, deſinat eſſe Papa, quia repugnat vt ſimul ſit Papa,

& manifeſtè hæreticus. Sed mirum, ſi Rex ideò deponendus; qui ſimul eſſe Rex poteſt, & manifeſtè hæreticus; quique poteſtatem à Deo adeptus eſt, ſummam, nec vllibi Scripturarum, aut Apoſtolicarum traditionum in hoc caſu reſtrictam, vt ſi labatur in hæreſim, poſſit à Pontifice, aut alio vllo deponi. Adeo igitur vitioſa hæc tua collatio, ac ſi diceres, Non mirum ſi Dama non poſſit ſine felle conſiſtere: cum Ceruus, grandius vtique ac nobilius animal, ſine felle non viuat. Nam reponat vtiq; aliquis, cum ex naturâ Damæ ſit vt abſque felle viuat; ex naturâ vero Cerui, vt pereat felle ſublato; ſimilitudinem in eâ re, aut collectionem idoneam, fieri, duciue non poſſe.

Si itaque legitimâ ſimilitudine vti volebas, componendus erat Pontifex manifeſtè hæreticus, cum Principe vltrò in manifeſtam totius Populi incumbēte perniciem. Nam is caſus eſt, qui ipſo iure imperandi poteſtatem adimat, cùm Rex, id eſt Populi Paſtor atque dux eſſe non poſſit, qui non modò non ſingulos, ſed & ipſum Populum non paſcere aut ducere, ſed perdere atque occidere non ficto non dubio, ſed certo ſed cognito, ſed indubitato meditetur conſilio.

Quæ hic addis, Pontificem nulli ſubiici, at Regem *qui non immediatè à Deo regnum accepit, habere ſuperiorem* ſpiritualem, *cuius poteſtas ad temporalia ſe extendat &c.* partim abundè refellimus (vbi actum an Summi Pontifices ſubiecti fuerint ciuili imperio) partim ipſa eſt diſceptationis quæſtio; quam tu antiquo tuo more, vſurpas vt conceſſam.

CAPVT XXIII.

Non ſequi ex eo quod coniux ad fidem accedens ſit liber ab infideli coniuge, populum fidelem liberari etiam ab infidelis Regis iugo. Imò ex hac argumentatione Bellarmini, argumentum pro Regibus certiſſimum texi. Collatio vinculorum, quo coniugi coniux, & populus Regi aſtringitur.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Defenditur tertia confirmatio tertiæ rationis principalis.

§. 1.

IN capite viceſimotertio Barclaius, inquis, *refellere nititur confirmationem tertiam rationis meæ tertiæ principalis: hæc autem eſt confirmatio: Denique cur non poteſt liberari populus fidelis à iugo Regis infidelis, & pertrahentis ad infidelitatem; ſi coniux fidelis liber eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, quando ille non vult manere cum coniuge Chriſtiana, ſine iniuria fidei, vt apertè deducit ex Paulo 1. Corinth. 7. Innocentius III. in cap. Gaudemus, extra de diuortijs? non enim minor eſt poteſtas coniugis in coniugem, quàm Regis in ſubditos, ſed aliquanto etiam maior.*

Ad hanc confirmationem Barclaius ita reſpondet, vt videatur de induſtria intelligere noluiſſe, in quo vis rationis conſiſtat: idque ea de cauſa facit, vt occaſionem habeat multa ſcribendo, vel doctrinam ſuam oſtentandi, vel librum ſuum locupletandi. Sed prudens Lector facilè

animaduertet eum extra rem vagari. Initio enim fingit me loqui de coniugio inter fideles contracto, quorum alter poſteà in hæreſim labitur: quod matrimonium omninò inſolubile eſt, & non rectè comparari poteſt cum vinculo, quod eſt inter Regem, & populum.

Sed mihi nunquam venit in mẽtem de matrimonio eiuſmodi loqui. Igitur locutus ſum de matrimonio contracto inter infideles, quorum alter cùm ad fidem conuertitur, liber eſt à cohabitatione, & à iugo coniugis infidelis. Quod de hoc matrimonio locutus ſim, planum eſt ex Apoſtolo, & Innocentio, quos citaui: non enim Apoſtolus, aut Innocentius liberum pronuntiant à coniugio eum, qui contraxit poſt baptiſmum cum fideli, ſed eum, qui cõtraxerat ante baptiſmum cum infideli, & poſtea conuerſus eſt ad fidem coniuge in infidelitate permanente. At, inquit Barclaius, tu non dixiſti, coniugem fidelem liberum eſſe à iugo, aut vinculo, ſed ab obligatione manendi cum coniuge infideli.

Reſpondeo, Me dixiſſe, quod Apoſtolus dixit, & intellexiſſe, quod Apoſtolus intellexit. Apoſtoli verba hæc ſunt: ſi quis frater habet vxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam: & ſi qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum: quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in eiuſmodi. Vbi loquitur de obligatione cohabitandi, quemadmodum & ego loquutus ſum: ſed non intellexit Apoſtolus per libertatem ab obligatione cohabitandi, ſolam libertatem ab obligatione cohabitandi, manente vinculo, & iugo coniugij, ſed plenam libertatem cum poteſtate ineundi aliud coniugium, ſoluto vinculo, & iugo coniugij prioris: & hoc eodem modo verba mea intelligi volui, quo modo verba Apoſtoli intelligunt omnes Theologi. Itaque poterat Barclaius omittere plus quam partem dimidiam huius capitis xxij.

En vt accuſas Barclaium, quòd de tuo argumento melius ſenſerit, quàm tu ſentiri velis. Præcipua quæſtionis noſtræ pars, & hodie pene vna, quoad praxin, eſt, an Reges Chriſtiani ſi flagitioſi ſint, aut hæretici, aut apoſtatæ, poſſint, per Romanum Pontificem regni iure priuari. Quidni igitur de illis te ſcripſiſſe Barclaius crediderit? Tuum argumentum eſt; quòd cum fidelis coniunx liber ſit ab obligatione manendi cum infi-

deli coniuge, ſi cum eo ſine iniuria fidei eſſe non poſſit; concedi quoque populo debeat, vt liberetur ab infideli Rege, & ad infidelitatem pertrahente. Quidni, inquam, ad hoc Barclaius, id omninò eſſe falſum, ſi de cōiugibus intelligas, qui ſemel Chriſti fidem ſuſceperunt: licet alteruter, vt ait Pontifex, *Nollet permanere cum altero, ſine contumelia Creatoris?* cui eſt conſequens, nec tuam ſimilitudinem conuenire Principi, Populoquè Chriſtianis, ſi deinde ipſe Princeps à Chriſtiana fide receſſerit; cùm hic tamen de ijs agamus præcipuè.

Nec id igitur argumentum quicquam in Principes *regeneratos baptiſmate.* Neque pro Pontificis poteſtate, ſed tantùm pro populo. Non enim per Pontificis poteſtatem eo caſu, quem ex D. Paulo affers, ſoluitur matrimonium; ſed ipſo facto, *ex ordinatione Domini*, id per Apoſtolum permittentis, non iubentis. Vnde Auguſtinus in hunc locum (Lib. 1. de adulter. coniug. Cap 18.) *Sic enim recedere ab infidelibus vxoribus, vel maritis, fideles viri, vel fœminæ non prohibentur à Domino, vt neque iubeantur. Nam ſi dimittere tales coniuges iuberentur, nullus locus eſſet conſilio monentis Apoſtoli ne hoc fieret.* Quid inde per ſimilitudinem deduxeris, niſi fidelem populum poſſe infidelis Principis imperio, ſi lubebit, adhærere; & ſi lubebit, ab eo recedere? Hoc autem quid ad Pontificis poteſtatem? Sed neque ſic rectè aſſerueris ius populi. Cùm enim diuerſa hæc præcepta de iure diuino ſunt, ciues Regibus eſſe ſubiectos, & matrimonij vinculum illibatum: an ſequetur ſi vno caſu in Scripturis expreſſo, vnum ex his præceptis à Deo relaxatur, hanc ſolutionem ad aliud transferendum? Qua tempeſtate Paulus hæc ſcripſit, nōne vt fideles aliqui cum infidelibus matrimonij vinculo tenebantur, ita & fideles aliqui ſubiectionis iure infidelibus erant obnoxij? Imò omnes Chriſtiani; nullis tunc Principibus, præter infideles, regnantibus; & aliquot præterea ſerui fideles, ſub infidelium iugo; vt patet ex 1. ad Timotheum. 6. Nullo tamen Apoſtolus loco, nullo caſu conceſſit, vel vt ciues ab infideli Principe deficerent, vel à Dominis ſerui. Quidni verò Bellarmine, tam fidelem Populum, quàm fidelem coniugem, ſui iuris admoneret Apoſtolus? cur

laqueum inieciſſet? Docet,inquam,matrimonij fœdus firmum eſſe debere; poſſe tamen in infidelibus ſolui, alterutro ad Chriſtum accedente. Docet rurſus,ſubditos atque ſeruos,propter conſcientiam, Principibus & dominis parere debere;nec exceptionem addit infidelis Principis aut domini(vt de matrimonio agens) imò illam manifeſtè excludit, cùm tunc de infidelibus Principibus ageret, & de infidelibus dominis, Ex illius ergo doctrina,fideli populo,ſeruiſq. fidelibus, infidelem Principem, aut dominum, à poteſtate deijcere nulla iura conceduntur. En vt ex tuo argumento argumẽtum perſpicuè pro Regibus natum.

§. 2.

ACCEDIT *deinde,* inquis, *propius ad rem, ſed vt argumentum ſoluat, implicat ſe grauiſsimo errori: ſic enim loquitur.*

Quod ſi de poſterioribus coniugibus argumẽtum intelligat, in promptu reſponſio eſt,ex eadem Innocentij Epiſtola decretali: nimirum inter tales coniuges non eſſe ratum matrimonium, quantum ad indiſſolubile coniunctionis vinculum attinet: & ideò eiuſmodi coniuges plenam diſſoluendi matrimonij libertatem habent, vt vel mutuo conſenſu, & bona gratia, vel cum ira ſui animi, & offenſa diſcedant: & alter inuito altero, vbi ei libitum ſit, nexum illum coniugij per repudium & diuortium, diſſoluat. & infrà. Non mirum ergo ſi coniux ad fidem perductus à coniugis in infidelitate permanentis conſortio, & poteſtate liber ſit: cùm etiamſi ambo in infidelitate manſiſſent, æque liberum alterutri eorum fuiſſet ab altero recedere, & matrimonium repudio diſſoluere, quia nullum initio inter eos ratum & firmum obligationis vinculum interceſſit. & infrà: Cùm itaque nullum inter iſtos ratum coniugium exiſtat: & ſubiectio politica, & regalis dominatio inter omnes gẽtes, & in omni lege, tam iure diuino, quàm humano rata, & probata ſit: quid abſurdius, aut ineptius dici poteſt, quàm illa inter ſe componere, & argumentum aliquod ab infidelium coniugum ſocietate & iugo, quod excuti pro arbitrio poteſt, ad Regalis imperij iugum repellendum deducere, & idem de vtroque, quaſi de planè ſimilibus, iudicare?

Reſpondeo: Mirum eſt cur tantus Iureconſultus ex vno verbo Inno-

centij malè intellecto in tantum errorem ſe præcipitauerit. nam quod ait Innocentius in cap. Quanto, de diuort. matrimonium infidelium non eſſe ratum, non ſignificat eſſe ſolubile ad libitum: ſed non eſſe inſolubile omninò, vt matrimonium fidelium: ſolùm enim ſolubile eſt in caſu Apoſtoli, ipſo Apoſtolo declarante in ea re voluntatem Dei. Quod autem matrimonium infidelium legitimè contractum ſit firmum, & inſolubile, excepto illo caſu, perſpicuum eſt, primò ex ipſo Innocentio in cap. Quanto, iam citato: Vbi dicit, Matrimonium infidelium eſſe verum: Matrimonium autem verum definitur, cõiunctio viri & fœminæ indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens, cap. illud, de præſumptionibus. Vbi Canoniſtæ communiter eam definitionem approbant, vt etiam Theologi apud Magiſtrum in 4. ſentent. diſt. 27. Secundò idem Innocentius in cap. Gaudemus, de diuort. expreſſè docet, repudium etiam apud infideles non eſſe licitum: quod idem habetur in Canone. Si quis iudaicæ 28. q. 1. Vbi dicitur apud infideles valere repudium lege fori, non lege poli. Tertiò Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. in principio: Matrimonij, inquit, perpetuum, inſolubilemque nexum primus humani generis parens, diuini Spiritus inſtinctu pronunciauit, cùm dixit, hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne meâ: quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Et certè Adam non de matrimonio tantùm Chriſtianorum, ſed de matrimonio in genere locutus eſt: proinde omne verum matrimonium perpetuum inſolubilemque nexum habet. Accedit quartò communis Doctorum ſententia: ſiquidem Magiſter ſententiarum lib. 4. diſt. 33. Et cum eo ſanctus Bonauentura, Richardus, Dominicus à Soto, & alij plurimi, docent repudium permiſſum fuiſſe Iudæis à Deo per Moſem, vt minus malum, ſed nunquam fuiſſe licitum, neque apud Iudæos, neque apud Gentiles. Alij verò non pauci, vt S. Thomas, Scotus, Durandus, Paludanus, docent quidem cum Iudæis ita diſpenſatum fuiſſe circa repudium ad duritiam cordis eorum, vt licitum eis eſſet repudium: ſed tamen à Chriſto ſublatam fuiſſe eam diſpenſationem, vt poſteà non fuerit amplius, neque Iudæis, neque Gẽtibus licitum: ſunt enim Chriſti verba ſatis aperta, Marci 5. Qui dimiſſam duxerit, mœchatur, & cap. 10. Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium commiſit ſuper eam: & ſi vxor dimiſerit virum, & alteri nupſerit, mœchatur. Itaque excuſari non poteſt Barclaius, qui Turcarum erro-

rem ſecutus, voluit licitum eſſe infidelibus pro arbitrio matrimonia ſeparare. Tametſi enim Turcæ id faciunt, tamen cum errore manifeſto faciunt.

Non ſatis accepiſti Barclaij mentem; nullibi dixit infideles coniuges dato repudio poſſe ad alias nuptias *in conſcientia* conuolare: ſed hoc tantùm, non eſſe ita firmum eorum coniugium, atque fidelium; quia, inquit, *nulla prorſus obligationis neceſſitate aſtricti ſunt in facie Eccleſiæ, quin conuerſus ad fidem maritus, ſi pars eius ſine ſcandalo ſequi nolit, aliam ſuo ſibi arbitrio aſciſcat: & contrà mulier ad fidem perducta, marito renuente cui volet in Chriſto nubat.* Ac præterea iure ciuili repudium fuiſſe conceſſum; quod etſi nequaquam nouarum nuptiarum in conſcientia licentiam faceret; multa tamen bono iure ex eo ſequebantur, vt bonorum diſcretio, & cætera, quæ ciuile ius poterat in coniugatis ſtatuere, quæque non in Chriſtianorum fauorem conſtituta, ſed pro omnibus vniuersè coniugibus. De iure, inquam, ciuili Barclaius; & iiſdem penè verbis, quibus Gratianus, 28. qu. 1. in fin. *Coniugium*, inquit, *aliud eſt legitimum, & non ratum: aliud ratum, non legitimum: aliud legitimum, & ratum. Legitimum coniugium eſt quod legali inſtitutione, vel prouinciæ moribus, contrahitur. Hoc inter infideles ratum non eſt, quia non eſt firmum & inuiolabile coniugium eorum. Dato enim libello repudij licet eis recedere ab inuicem, & aliis copulari, lege fori, non lege poli, quam non ſequuntur.*

Nihil porrò ex argumento tuo ſequi in Reges; nec Populo ideò concedendum vt ab infideli recedat Principe, quòd coniugi ad fidem accedenti ab infideli abire coniuge permiſerit Chriſtus; iam ſuperiori. §. diſputatum; iſto etiam quiſe quitur diſputandum. Sic tu enim.

§. 13.

EX *quibus*, inquis, *argumentum noſtrum, quod fruſtrà Barclaius ſoluere tentauit, omninò inſolubile demōſtratur. Nam ſi licet coniugi fideli propter fidem & religionem diſrumpere vinculum, alioqui inſolubile, quo alligatus erat coniugi infideli ante conuerſionem ſuam ad fidem:*

ad fidem: quanto magis licebit populo fideli diſrumpere vinculum propter fidem, & religionem, quo alligatus erat Principi infideli, præſertim ſi is populum fidelem peruertere ſatagat? debilius enim eſſe vinculum quo aſtringitur populus Principi ſuo, quàm ſit illud quo aſtringitur vxor viro ſuo, perſpicuum eſt cum vinculum populi ad Principem multis de cauſis ſolui potuerit, & adhuc poſſit: vinculum autem vxoris ad virum, apud Christianos in nullo caſu ſolui poſſit, ſi ratum & conſummatum fuerit: apud infideles autem iure ſolui non poſſit, niſi per conuerſionem alterius eorum ad fidem; altero perſeuerante in infidelitate.

Multò certius iam collegi, ex his omninò cõſtare, argumentum ſine neruis à te produci. Neque enim coniugalis vinculi ſiue robur, ſiue infirmitas, quidquam hîc præſtat; ſed Dei voluntas qui illius vinculi author. Non, inquam, hæc poteſtas fidelis coniugis, vt ab infideli diſcedat, à robore aut infirmitate ortum vinculi coniugalis; ſed ex ſpeciali conceſſione Dei, nobis per Apoſtolum reuelata; ſine qua nihil eiuſmodi licuiſſet.

At nec indiſtinctè concedendũ, matrimonij vinculum fortius quàm ſubiectionis eſſe, aut vt in argumento tuo dixeras (quod hîc tuo more mutaſti) *non eſſe minorem poteſtatẽ coniugis in coniugem, quàm Regis in ſubditos; ſed aliquanto etiam maiorem.* Diuerſo reſpectu, hîc eſt coniugis, hîc Principis maior. Neque enim corporis thorique poteſtas, quæ eſt coniugis, conceditur Regi; nec vitæ mortiſque ius, quod eſt Principis in ſubditos, in coniugem coniux habet. Sed nunc cautè *poteſtatem* in *vinculum* mutauiſti: Dico verò, ne vinculum quidem coniugij eſſe iure diuino æquè firmum ac regni. Nam hoc ſaltem, de quo agimus, caſu, indulgetur coniugi, vt à cõiuge, dum eſt coniux, abeat, & ſe alijs nuptijs implicet. At in Scripturis nullibi locus (addo, nec in bonæ mentis auctoribus) qui populo concedat, à Rege quamdiu Rex eſt, deficere, & in alium conſentire. Infidelis inquam, coniux, eo tempore, quo ab eo poteſt fidelis abſcedere, adhuc verus coniux eſt. Id ex Apoſtoli verbis patet, ſuadentis ne eiuſmodi fiat diſceſſio. *Si quis frater vxorem habet infidelem & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et ſi qua mulier fidelis ha-*

bet virum infidelem &c. & paulò poſt. *Vnde enim ſcis mulier ſi virum ſaluum facies, aut vnde ſcis vir ſi mulierem ſaluam facies.* Ex Auguſtino quoque clarum (Lib. 1. de adult. coniug.) ita exponente Apoſtolum, vt hoc diuortium non iubentis Dei ſit, ſed tantùm permittentis. Atqui ſi poteſt coniux cum eo coniugali affectu remanere, quem poteſt deſerere; certum eſt eum adhuc coniugem eſſe. Nam ſi non eſſet coniux, non poſſet cum eo legitimè commiſceri. En igitur, vt hoc caſu relinquitur liberum coniugi, vt relicto vero coniuge, ad aliud deuolet fœdus. Quod autem populo à Rege non liceat, quamdiu Rex eſt, deficere, vt omittam alios, tu ipſe in hoc libro ſæpe author es. Ita Pontificem loqui facis. (infrà Cap. 31.) *Itaque nunquam ex me audies; nolite quidquam Cæſari, aut Principi veſtro reddere; ſed hoc audies, nolite ſeduci, vt etiam pro Cæſare aut Principe veſtro habeatis, qui reuera Cæſar & Princeps eſſe deſijt.*

Neque ad rem, quod alijs modis poteſt Rex poteſtate excidere, vt abdicatione ſpontanea, belli iure &c. Nihil enim hæc ad ſubditos, quorum reſpectu ſubiectionis vinculum eſt ideò fortius, quàm matrimonij, quòd vno ſaltem caſu coniuges ſuum vinculum permittente Scriptura aut ſeruare poſſint intactum, aut ſoluere. Subditi verò nequaquam: quos tu ipſe vis à Rege, quamdiu Rex eſt, non poſſe recedere.

Vide quam malè ex collatione vinculorum, quæ populum Regi, & coniuges mutuo nexu aſtringunt, nobis nodum quæſieris. Neque erat, vt modo dicebamus, quod de ijs meminiſſes; cùm non propter vinculi laxitatem, ſed priuilegio nominatim in Scripturis expreſſo, alterutri coniugi ad Chriſti fidem accedenti diuortium concedatur.

Nihil denique noſtræ ſententiæ commodius, quàm hæc ſubditorum, coniugumque collatio. Si enim non licet coniugi ad Eccleſiam venienti infidelem partem deſerere, niſi quia Sanctus Paulus de inſolubili matrimonij nexu agens, id à Deo concedi expreſſe perſcripſit: cur licebit fideli populo, ſeruiſque fidelibus ab infidelis domini atque Regis poteſtate recedere; cùm idem Apoſtolus, vbi de obſequio Regibus ac dominis de-

ferendo, non modò hanc infidelitatis exceptionem non addiderit, ſed & contrà docuerit etiam infidelibus eſſe parendum?

CAPVT XXIV.

Vanum eſſe, quod ex cõmentaticijs pactis Regum ad Eccleſiam accedentium collegit Bellarminus. Longè eſſe diuerſum, quod Reges, imò priuati ſpondent, intraturi Eccleſiam, nempe malle regno & vitâ exigi, quàm in Chriſti fidem committere, ab eo quod eos Bellarminus fingit promittere; ſcilicet eâ conditione ſe fieri Chriſtianos, vt ſi à fide reſiliant, poſſint per Eccleſiam ſuarum rerum dominio ſpoliari. Abſurdum exemplum Bellarmini, à Romanorum conſuetudine in ſocios Reges. Pontificem non habere omnem poteſtatem, quam Chriſtus vt homo. Quo iure indulſerit Chriſtus Dæmonibus, vt porcorum gregem vndis perderet. Bellarminum ſibi hîc contrarium; qui vult Eccleſiam habere temporalem poteſtatem directè, ex Principum ſcilicet pactis. Aſſerta ſimilitudo, qua vtitur Barclaius, Cancellarij fidelitatis iuſiurandum à Vaſallis, Regis nomine, acceptantis, qui tamen non poteſt à fide deficientes vlciſci; cum Pontifice Reges ad Eccleſiam admittente. Recipi ad Eccleſiam poſſe, & debere Principes; qui ſi delinquant nolint ab Eccleſiâ temporaliter poſſe puniri.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Defenditur ratio quarta Bellarmini pro poteſtate Pontificis in temporalibus.

§. 1.

IN Capite viceſimo quarto, inquis, *proponit Barclaius rationem quartam, qua ego vſus fueram ad ſtabiliendam poteſtatem Summi Pontificis in temporalibus vſque ad ipſos Principes in certis caſibus abdicandos. Hæc eſt autem ratio. Quando Reges, & Principes ad Eccleſiã veniunt, vt Chriſtiani fiant, recipiuntur cum pacto expreſſo, vel tacito, vt ſceptra ſua ſubijciant Chriſto, & polliceantur, ſe Chriſti fidem ſeruaturos, & defenſuros etiam ſub pœna Regni perdendi: ergo quando fiunt hæretici, aut Religioni obſunt, poſſunt ab Eccleſia iudicari, & etiam deponi à principatu, nec vlla fiet eis iniuria ſi deponantur. Hucuſque recitat Barclaius, quamuis in meo libro plura addantur ad confirmationem huius rationis.*

Reſpondet autem admittendo antecedens, & negando conſequentiam. Nam, inquit, licet verum ſit Principes ad Eccleſiam venientes ſe ſceptraque ſua Chriſto ſubijcere, & vel vltrò ea promiſſa ſeu tacitè, ſeu expreſſè facere; quæ Bellarminus commemorat: non tamen verum eſt, nec inde ſequitur, eos iudicari, & deponi poſſe ab Eccleſia, vel Summo Pontifice, ſi fidem fallant, & pactum, ac iuſiurandum negligant: quia ſuprema illa Chriſti iuriſdictio, & poteſtas temporalis in Reges omnes, & Mundum vniuerſum, quam habet, vt Dei filius, non competit Eccleſiæ, vel Pontifici, ſed tantùm illa poteſtas, quam Chriſtus ſibi aſſumpſit, dùm inter homines humano more verſaretur: at Chriſtus nullum temporale dominium, & poteſtatem vſurpauit, dum in terris, vt homo inter homines ageret, ac proinde neque Eccleſia, vt Eccleſia, neque Papa vt caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti vllam

temporalem poteſtatem, vt pluribus explicat, & probat idem vir doctiſſimus Lib. 2. de Pontif. Cap. 4.

Reſpondeo. Argumentum Barclaij, quo mei argumenti conſequentia oppugnatur, malam habet conſequentiam; & falſum antecedens; quare ſine viribus vllis ſolo ſtrepitu verborum pugnat. Conſequentia, inquam, eius argumenti mala eſt; quoniam etiam ſi Eccleſia, vel Papa non haberet ex ſe poteſtatem Principes hæreticos deponendi, haberet tamen ex ipſa promiſſione iurata, & ex pacto inito cum ipſis Principibus, quando ad Eccleſiam Chriſtianam admiſſi ſunt: id quod exemplo illuſtrari poteſt. quando enim Reges cum Romano Imperio ſocietatem inibant, & fidelitatem illi iurabant; ſi poſtea Rex ſocius ad hoſtes Romanorum deficiebat, non exiſtimabant Romani iniuriam ſe illi Regi facturos, ſi eum Regno priuarent: quoniam tametſi ante initam ſocietatem, nullam haberent Romani poteſtatem in eum Regem: tamen fides data, & iuramento firmata poteſtatem illis dabat. Deinde falſum eſt antecedens argumenti Barclaiani, vt hucuſque ſatis oſtendimus diſputatione tam prolixa, & ex iis, quæ Barclaius hoc loco admittit, nullo negocio demonſtrari poteſt. admittit enim habere Summum Pontificem, vt Chriſti Vicarium, eam poteſtatem, quàm Chriſtus habuit, dum vt homo inter homines vixit. Chriſtus autem quamuis noluerit vllum temporale Regnum eripere iis, qui ea poſſidebant, idque vel ſibi aſſumere, vel aliis tradere; tamen qui negat potuiſſe Chriſtum id facere, Euangelium ipſum negat: quid enim eſt quod idem Chriſtus dicit Ioan. 13. Dedit ei omnia Pater in manus? ſi habuit omnia in manus, certè ſuper omnia poteſtatem habuit: ſi ſuper omnia poteſtatem habuit, cur non potuit de temporalibus rebus omnium hominum diſponere? Item Ioan. 17. idem Dominus ait Patri, Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis. Vbi per omnem carnem omnes homines intelliguntur. Habuit igitur Chriſtus homo in terris poteſtatem ſuper omnes homines, ac per hoc ſuper Imperatores etiam, & Reges, potuitque eos, ſi voluiſſet, iudicare, punire, Regnis Imperiiſque priuare: cuius poteſtatis exemplum aliquod oſtendit, cùm dæmonibus conceſſit, vt in ingentem porcorum multitudinem irruerent, eoſque omnes in mare ſuffocandos præcipitarent: neque timuit ne fortè iniuria afficeret eos, qui ex iis erat tam numeroſi gregis, qui ad duo millia aſcendebat, teſte S. Mar-

co, cap. 5. non leuem iacturam patiebantur. Iudicauit enim Dominus expedire ad gloriam Dei, vt de re illa temporali diſponeret etiam cum detrimento Dominorum, vt ſciretur quanta multitudo ſpirituum immundorum hominem obſediſſet, & quanta facilitate ipſe tantum numerum dæmonum ſolo imperio eieciſſet.

Quid tantillâ fraude agis? Dicis: *Hucuſque recitat Barclaius. quamuis in meo libro plura addantur ad confirmationem huius rationis.* Hinc Lectori perſuadeas, Barclaium aliquid ex tuis verbis ac rationibus ſubduxiſſe, conſultò, vel certè incuriâ? Atqui ne ſyllabam quidem omiſit. Hic tuum proponit argumentum; confirmationem autem, & quæ reſtabant omnia huius quartæ rationis, tranſcripſit ad verbum, hoc eodem capite extremo, iiſque reſpondit. Quid tu igitur vana arma, hac in Barclaium ſuſpicione, quærebas?

Ais, idque cum faſtidiente ſupercilio, conſequentiam Barclaiani argumenti eſſe falſam, *quoniam etiamſi Eccleſia, vel Papa, non haberet ex ſe poteſtatem Principes hæreticos deponendi, haberet tamen ex ipſa promiſſione iurata, & ex pacto inito cum ipſis Principibus, quando ad Eccleſiam Chriſtianam admiſſi ſunt.* Quæ tu mihi pacta, quas promiſſiones memoras? An fando audiuiſti, Principes vllos iſtis aut ſimilibus verbis promiſſionem concepiſſe. Cupio initiari baptiſmate, lubenti animo Chriſti iugum complexurus; quòd ſi vnquam à recta fide defecero, volo vt Eccleſia poſſit mihi regiam dignitatem auferre. Vbi, inquam, quove ſæculo eiuſmodi fœderibus ſe Principes implicuerunt, vt intrarent Eccleſiam? Neque nego, ſi qui ad hæc pacta deſcẽderint, ius Eccleſiæ in ſe feciſſe. Promiſſiones, Bellarmine, queis ſe deuinciat ad Eccleſiam acceſſuri, multo alia cõditione conceperis. Nempe; Volo amplecti Chriſti fidem, malimque opibus, regno, vitâ priuari, quàm ab ea recedere. Cuius generis promiſſio non modò ab iis qui Eccleſiam primum intrant, ſed & qui ad Pœnitentiæ Sacramentalis tabulam cõfugiunt, eſt aut tacitè, aut expreſſè præſtanda. Num enim, Bellarmine, pœnitenti peccata condones, niſi aut tacite aut expreſsè ſpondenti, malle ſe opibus, imò vitâ exui, quàm in antiqua relabi flagitia? An verò ideò ſi

quem imbecillitas naturæ fidem hanc frangere perſuaſerit, aut tu, aut Pontifex ex eiuſmodi promiſſionis vi, illi opes adimetis, illi vitã? Meræ nugæ. Longè aliud, ſi quis palam, & ex animo ſtatuat, malle ſe Regno, facultatibus, vita abire, quàm à Chriſto deficere, & ſi quis eo ſit animo vt velit Eccleſiæ & Pontifici eſſe ius, eum regno ſpoliãdi, facultatibus, vita, ſi à Chriſto defecerit. Hæc, inquam, toto cœlo diuerſa. Denique, num hoc ſolùm Principes ſpondent intraturi Eccleſiam? an illos baptiſmo credis idoneos, ſi non vitam æquè ac regnum parati ſint potius, quàm Chriſti legem proijcere? An ideò in illos, ſi à propoſito recesſerint, extremo ſupplicio animaduertet Eccleſia? Certè enim non regnã, quàm vitam, Eccleſiæ magis volunt eſſe obnoxia.

Neque dixeris, Barclaium conceſſiſſe hæc inter Eccleſiam & Principes pacta ſanciri; Dicit te hæc à Sandero accepiſſe, cuius *captioſæ ſint rationes*, & hæc ſponſionum formula omninò *fictitia. Itaque*, inquit, *ardens in Chriſtum amor, & præſens fidei confeſſio, vnà cum ijs promiſsis quibus generaliter ſpondent ſe Chriſto nomen daturos, & eius Eccleſiæ filios futuros, diabolo & eius operibus renunciaturos, Dei & Eccleſiæ mandata ſeruaturos, & id genus alia, vt recipiantur abundè ſufficiunt.* Addit hoc ipſo capite (quæ illius verba in tuum textum nequàquam retuliſti) *Nec vnquam poterit vel Bellarminus, vel alius quiſpiam, efficax aliquod teſtimonium ex vllius ſeculi monimentis eruere, quo nobis planum faciat, Reges & Principes ſeculares, dum ab Eccleſia ad fidem reciperentur, ita iuri ſuo renunciaſſe, vt & imperium temporale, quod à Deo acceperant, prorſus deponerent, & ſeipſos in negotijs politicis iudicandos, pœnaque temporali plectendos, Eccleſiæ ſubijcerent.* Noli igitur Barclaio imponere; quaſi hæc pacta, à te, & à Sandero ficta, admittat. Cõcedit eos Chriſto, non vt homini, ſed vt Dei filio, Deo ipſi immortali, ſceptra ſubijcere; ſe inquam, Chriſti Dei poteſtati permittere, qui diuino numine eoſdem, ſi rebellent, caſtigare, & à deficientibus poſſit regnum auferre. Sed negat eiuſmodi illos pacta cum Eccleſia inijſſe, & regale ius Pontificio permiſiſſe iudicio.

Id quod exemplo, inquis, *illuſtrari poteſt. Quando enim Reges cum*

Romano Imperio ſocietatem inibant, & fidelitatem illi iurabant, ſi poſtea Rex ſocius ad hoſtes Romanorum deficiebat, non exiſtimabant Romani ſe iniuriam illi Regi facturos, ſi eum regno priuarent: quoniam tametſi ante initam ſocietatem nullam haberent Romani poteſtatem in eum Regem: tamen fides data, & iuramento firmata, poteſtatem illis dabat. Ita me amet veritas, vt hæc vana, hæc abſurda, ſcribi à te potuiſſe demiror, Bellarmine. An idem porrò eſt *ſocietatem inire*, & *fidelitatem iurare*? Cum ambitu, Bellarmine, quærebatur ſocij nomen, quòd non niſi pro magnis in Remp. meritis nanciſcebantur Reges (vide Liuium lib. 35. Cæſarem 1. belli Gallici.) Erat autem ſocietas, vt hi Romanos ſi res ferret, & viciſſim à Romanis iuuarentur; nec Romanis aliam fidem, quàm Romani ipſis dabant; nempe in mutuo fœdere, & quod ſummæ Regum libertati non obſtabat. At *iurare fidelitatem*, quinam ſolent aut ſoledant, niſi victi, & in ius alienum tranſeuntes? niſi latè & omnino impropriè *fidelitatis* nomen pro fœderis fide accipias: ſed & ſignificatione eiuſmodi, ipſi quoque Romani ſocijs Regibus *iurabant fidelitatem*. Quid igitur tam diuerſa iungebas, *ſocietatem inire*, &, *fidelitatem iurare?* Sed eſto, in Romana erraueris hiſtoria, & in publico iure: quid annectis? *Si poſtea*, inquis, *Rex ſocius ad hoſtes Romanorum deficiebat, non exiſtimabāt Romani ſe iniuriam illi Regi facturos, ſi eum regno priuarent.* Hoc demum vix ferendum, in tanto, tamque prudenti viro. Quid enim ſi ſocius non fuiſſet, qui adhæſiſſet hoſtibus, an minus ſibi licere Romani crediſſent eum à regno in catenas deducere? An Iſtri, an Gallogræci Romanorum ſocij? Nuſquam gentium. Domiti tamen quòd hi Ætolis, illi Antiocho fauiſſent in Romanos. Aufer igitur tam alienam rationem, *quoniam tametſi ante initam ſocietatem, nullam haberent Romani poteſtatem in eum Regem, tamen fides data, & iuramento firmata, poteſtatem illis dabat.* Neque enim ius illud perſequendi bello Reges, inde ortum, quòd fidem violaſſent, ſed quòd in violanda fide ſe Romanorum hoſtibus coniunxiſſent. Si enim renunciaſſent fœderi, ſi ſociorum nomen repudiaſſent, neque tamen quid amplius egiſſent in Romanos, nihil iuris certè Romanis in eorum fuiſſet imperia; non magis quàm in Hiſpanum

panum Gallo, ſi ſe non inimicum quidem, ſed nec fœderatum velit haberi.

Quid denique hoc pro Eccleſiæ iure in Reges? imò quàm abſurda collatio? Imperium Romanum, quod politicum erat, & temporalibus armis inſtructum, eos Reges qui temporaliter illi ſuberant, eos quoque qui temporalem ſocietatem cum eo iniuerant, temporaliter vlciſci potuit, regniſque deijcere; ergo Eccleſia, quæ ſpirituale habet imperium, ſpiritualiter ſibi ſubditos, aut ſpirituali ſocietate iunctos, ſi ab officio receſſerint, temporaliter punire poterit, regniſque ſpoliare. Cuius ille imperitiæ cui vitium tui argumenti illuſerit?

Dicis, Barclaium ſuo ipſi argumento contrarium: Nam admittit Pontificem habere *eam poteſtatem quam Chriſtus habuit dum vt homo inter homines vixit.* Atqui Chriſtus potuit regna auferre regnantibus, ſibique ſumere, vel alteri tradere. Ergo & Pontifex idem poteſt. Hic te aio & verba & mentem Barclaij corrumpere. Verba; nam non dixit, *eam poteſtatem, quam Chriſtus habuit*, vt finxiſti; ſed, *quam Chriſtus ſibi aſſumpſit.*, & quam *vſurpauit, dum in terris, vt homo inter homines ageret*; ſeu qua ordinariè vti voluit. Mentem; neque enim vmquam ſenſit eam omnem poteſtatem, qua Chriſtus, vt homo, prædicus fuit, conuenire Pontifici; ſed aliquam *portionem, ſecundum menſuram donationis Chriſti*, vt tu ipſe ſcripſiſti. Lib. 1 de Pontif. Cap. 9. Nam quis ex Chriſtianis dicat (niſi fortè Petrus ille Bertrandi, Ioannes Faber, ſimileſque aliquot per blaſphemas ſententias extollentes Pontificem, ei ius in cælum, in terram, aſſignantes, in corpora, in animas, in temporalia, in ſpiritualia, ei denique omnia concedentes quæ potuit Chriſtus) Pontificem eam omnem habere poteſtatem quam habuit Chriſtus, vt homo? Poterat Chriſtus, vt homo, effectum ſacramentorum ſine ſacramentis conferre, quod nemo alius homo poteſt, vt diſputat D. Thomas, in tertiâ parte quæſt. 64. art. 3. q. 72. art. 2. q. 84. art. 5. *Dedit ei omnia Pater in manus, dedit ei poteſtatem omnis carnis*, inquit Euangeliſta. An tu dices poteſtatem Pontifici in omnem carnem datam? certè in infideles, qui non dominantur fidelibus, nihil poteſt, vt fateris:

FFff

& hi tamen caro ſunt. Vis tu verò cùm *dedit Chriſto Pater omnia in ma ius*, hanc poteſtatem fuiſſe indirectam? at vis poteſtatem Pontificis temporalem eſſe tantùm indirectam, & ratione conſequentiæ Ergo non poteſtatem habet, quam habuit Chriſtus. Quid plura? tu ipſe (Cap. 27. §. vlt.) fateris poteſtatem Pontificis, *non eſſet omninò æqualem illi poteſtati, quam in terris habere voluit, & habuit Chriſtus vt homo.*

Sed nec aliud veſtigium iſtius poteſtatis à Chriſto vſurpatæ inueniſti, quàm quòd dæmonibus indulſerit obruere vndis porcos. O feriũ argumentũ! Mihi crede, ſaltem nobilius animal oppreſſiſſet, ſi hoc fuiſſet in exẽplum, poſſe Reges & Principes, per Vicarios ſuos Põtifices abdicari. Fuit hoc, Bellarmine, ſummæ illius & diuinæ poteſtatis, quæ data illi erat in cœlo, & in terra. vt exſiccare verbo ficum, imperare ipſis ventis, lumen cæcis reſtituere, pedes claudis, languentibus membra. Neque illa humanis peractare mediis; ſed per miraculũ, & ſola voluntate; quæ poteſtas, & agendi ratio, quàm non Pontifici data ſit, nec tu neges. Dicis ipſe, Li. 5. de Rom. Pont. Cap 4. *quòd neque habet Põtifex omnem poteſtatem prorſus, quam habuit Chriſtus vt homo mortalis, ille enim quia Deus & homo erat, habuit quandam poteſtatem, quam dicunt excellentiæ, per quam præerat tam fidelibus quam infidelibus.* & eodem lib. Cap. 5. vis illi Chriſti verbis, *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*, intelligi *poteſtatem quandam ſummam in omnes creaturas, non temporalem, ſed diuinam, vel diuinæ ſimillimam, quæ non poteſt communicari homini mortali.* Conſtat igitur hac ſumma poteſtate præditum Chriſtum, potuiſſe indulgere Dæmonibus, vt hunc porcorum gregem perderent. Ita Corn. Ianſenius, in concord. Euang. Cap. 31. *ſed mirum videri poßit, cur Chriſtus, qui hoc quod dicebatur, hoc eſt Saluatorem ſeſe in omnibus geßit, permiſerit dæmones porcos inuadere, & perdere; quanquam nullum ſit dubium quin iure id concedere potuit, cum eſſet dominus omnium.* Fuit hæc igitur directa Chriſti auctoritas, atque ſumma, qui cùm verus rerum omnium Dominus ac Princeps ſit, potuit Gadarenos mutare Suum grege; tum quia illius omnia; tum quia iuſtæ in Gadarenos cauſæ: qui cùm Iſraëlitæ eſſent, *porcos contra Dei verbum aluerant*, vt ibi-

dem diſputat Ianſenius. Ita Franciſcus Victoria, vir tamen veſtrarum partium, Relect. 1. de Poteſt. Eccleſ. Section. 6. *Eſto*, inquit, *quòd concedatur quòd Chriſtus habuerit dominium totius Orbis, expediebat quidem quòd ipſe haberet, tum propter auctoritatem perſonæ, tum quia erat renouaturus orbem, & ipſe non poterat abuti poteſtate: non autem expediebat vt eam poteſtatem relinqueret in Eccleſia; quia poſſent Pontifices malè vti ad perniciem Eccleſiæ.* Sit itaque Chriſtus, vt homo, non Eccleſiæ modò caput; ſed & omnis terræ, omnis hominis dominus. Pontifex verò in ſpirituali & ordinaria Eccleſiæ gubernatione Vicarius.

Ita reſtat illibata Barclaij in tuum argumentum ſolutio: nempe Reges, cùm in filios Eccleſiæ adoptantur, nulla eiuſmodi cum Eccleſia pacta inire; ſed ſe cum ſceptris ſuis Chriſto ſubijcere, à quo vno plectantur ſi fidem fefellerint; non à Pontifice, qui non poteſt omnia, quæ filius Dei Chriſtus.

§. 2.

QVOD *addit Barclaius*, inquis, *me docuiſſe Eccleſiam, vt Eccleſiam, vel Pontificem, vt caput Eccleſiæ, & Chriſti Vicarium, nullam temporalem poteſtatem habere poſſe: mera impoſtura eſt. Ego enim ſolùm docui, Pontificis poteſtatem directè ſpiritualem eſſe, ſed indirectè extendi ad temporalia, atque ad ipſam etiam Principum terrenorum depoſitionem. Et cur obſecro, tantum laborat Barclaius in examinandis, & refellendis Bellarmini rationibus pro confirmanda Pontificia poteſtate in temporalibus, ſi Bellarminus cum Barclaio conuenit in abneganda Pontificia poteſtate in temporalibus? Sed libri ſæpius recuſi extant, & facile poterit Lector iudicare, vtrum ego in eodem libro mecum ipſe pugnem, an potius Barclaius impoſtorem agat, ea ſententia nobilis poëtæ fretus,*

Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

Bona verba. Nihil tibi affinxit Barclaius. Scribis, Pontificem nullã directè tẽporalem poteſtatem in Reges habere. Atqui hîc agitur de directa poteſtate. Rectè igitur Barclaius tuâ auctoritate in te vſus; De directâ, inquam, hîc agitur. Dicis enim, hanc

poteſtatem Pōtifici, & Eccleſiæ accedere, per Principum pacta, quæ in baptiſmo ineūt. Ius verò, Bellarmine, quod in aliquem per pactum aut ſtipulationem nanciſcimur omninò directum eſt, nec per conſequentiam, ſed primò ac per ſe acquiritur. Si igitur ob hanc cauſam Eccleſia temporalem poteſtatem nanciſcitur: errasti cùm non ei directam concederes, & rectè Barclaius tuis armis in te pugnauit. Vide iam vter impoſtorem egerit, Bellarmine; tu ne, an Barclaius.

§. 3.

ADDIT *poſtea Barclaius,* inquis, *aliam reſponſionem, quoniam non erat tam ſtupidus, vt non videret priorem ſolutionem nullas vires habere. ait igitur: Quæ omnia promittunt quidē Principes Chriſto, acceptante promiſſionem Eccleſia, tanquam eius Sponſa, in cuius ſinu regenerantur, aut ipſo Pontifice, non vt homine, ſed vt Chriſti Dei miniſtro vicariam operam præbente; ac proinde ipſi Chriſto per Eccleſiam, vel Papam, obligatio principaliter acquiritur. & infra: Si pactum conuentum poſtea neglexerint, aut prorſus contempſerint, ab eo ſolo puniri poſſunt, in cuius verba iurarunt, quique omnium rerum temporalium Dominus eſt, & quem ſupra ſe Iudicem in temporalibus ſolum habent: non autem ab eo, cui rerum tantummodò ſpiritualium, & recipiendæ promiſſionis cura commiſſa eſt.*

Reſpondeo. Promiſſio, qua Principes infideles cùm ad Eccleſiam veniunt, pollicentur ſe fideles futuros, & Eccleſiam defenſuros, neque ab ea vnquam receſſuros, aut eam oppugnaturos, ſub pœna priuationis Regni: promiſſio, inquam, eiuſmodi principaliter quidem ad Chriſtum dirigitur: ſed tamen tranſgreſſores non ſolus Chriſtus immediatè, & per ſe, punire poteſt: ſed poteſt etiam Chriſti Vicarius, qui auctoritate à Chriſto acceptâ Eccleſiam regit, tranſgreſſores pacti, & iuramenti punire: quemadmodum quotidie videmus, eos qui abſenti Regi coram Prorege fidelitatem iurant: ſi fortè defectionem moliantur, ab ipſo Prorege continuò puniri: & Clericos, qui abſenti Epiſcopo, coram eius Vicario generali obedientiam ſpondent, ſi fortè contumaces efficiantur, ab eodem Vicario carceribus mancipari, & plecti.

Impoſtor ſim, ſi quis inſignius, quàm hîc tu, Lectori illuſerit. An enim quæ ex Barclaio retuliſti hoc quem fingis ſenſu ſcripta? id eſt, an agebat Barclaius de his pactis, quæ ſomnias intercedere *de committendo regno*? Nihil minus. Ita ait. *Itaque ardens in Chriſtum amor, & præſens fidei confeſſio, vna cum iis promiſſis, quibus generaliter ſpondent ſe Chriſto nomen daturos, & eius Eccleſiæ filios futuros, diabolo & eius operibus renunciaturos, Dei & Eccleſiæ mandata ſeruaturos, & id genus alia, vt recipiantur abundè ſufficiunt.* tunc ſequitur, quod ex ipſo truncatum exſcribis, *Quæ omnia promittunt quidem Chriſto, acceptante promiſſionem Eccleſia &c.* Tu fingis illis verbis, *quæ omnia*, Barclaium loqui de promiſſionibus quibus Principes infideles ſpondeāt ſe non receſſuros ab Eccleſia, *ſub pœna priuationis regni.* Quàm hæc manifeſta fraus! quàm tu illius carminis memineras, quod paulò antè exſcribis, *Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?*

Dico igitur cum Barclaio fictitia eſſe illa quæ ſomnias pacta (vt nos pluribus hoc Cap. §. primo) *& propoſitum ac voluntatem* ſatis eſſe, qua ad Eccleſiam Princeps accedens, ſe regno ceſſurum, imò orbe, atque vita, decernat, antequam fide. Spondet quid facturus ſit, abrenunciaturum nempe Sathanæ, mundi pompis &c. At nemo pœnam ab eo ſtipulatur ſi ſponſioni non ſteterit. Pœnas ergo ſi fidem fefellerit non quaſcunque, neque ex eiuſmodi *promiſſionum* vi, quas hîc fruſtra finxiſti, ſed quę Eccleſiaſtici ſunt iudicij, infliget Pontifex; illi nēpe peccato, illi Apoſtaſiæ, cenſuras, excōmunicationem, anathema: Ita velut ſpiritualium Prorex à ſuo Rege deficientes ſpiritualiter vlciſcetur; ne non putes aliquid tuæ ſimilitudini eſſe conceſſum.

§. 4.

AT, *inquit Barclaius*, dicis, *Rarò Rex ipſe fidelitatis iuſiurandum acceptat, ſed vt plurimum per Cancellarium id opus exequitur. Cancellarius itaque cùm Magnates in verba Regis iurantes ad feuda, & dignitates admittit, eas in ciuili adminiſtratione, & iuriſdictione tem-*

porali ſub Rege partes obit, quas Pontifex ſub Chriſto in ſpirituali gubernatione Eccleſiæ, cùm Principes ad eum venientes interpoſito fidelitatis, & pietatis erga Deum ſacramento recipit. Et vt ille quidem clienti ſemel recepto (licet poſteà fidem frangat, crimenque committat, quod feloniam vocant) ex nulla cauſa feudum auferre poteſt, quod ſolius Regis ſit, minimeque Cancellario conceſſum. Ita neque hic receptos in Eccleſiam Principes, quantumuis grauiter poſtea delinquant, fideique deſertores fiant, Regnis & dignitatibus priuare, aut alio modo temporaliter punire poteſt.

Reſpondeo. Hæc eſt tota ratio deceptionis Barclaij, quòd Summum Pontificem Cancellario ſimilem eſſe dicit, in quo nulla eſt iuriſdictio. Quæ ſimilitudo longiſſimè abeſt à veritate: ſi quidem Scripturæ diuinæ veram poteſtatem, & iuriſdictionem, eamque ampliſſimam, & ſupremam Pontifici tribuunt: Nam quod dicitur Matth. 16. Quodcumque ligaueris, & quodcunque ſolueris, non officium Cancellarij, ſed officium Præſidis iuriſdictionem habentis ſonat. Et illud, paſce oues meas. Ioan. vlt. non officium Cancellarij in Regno, ſed poteſtatem illam Pontifici tribuit in Chriſtianos, quam habet Paſtor in oues, qui eas vtique regere, & ligare, & baculo ferire, & ad omnem obedientiam cogere poteſt. Illud etiam, quod Apoſtolus in Actis Cap. 20. dicit, Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei: non officium Cancellarij, ſed officium Rectoris, & Præpoſiti ſignificat. Denique illud Math. 24. Quis putas eſt fidelis ſeruus, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam? non officium Cancellarij nobis oſtendit, ſed officium Magiſtri domus, qui toti familiæ cum poteſtate præeſt. Quare Summus Pontifex non Cancellario, ſed Proregi in Regno, vel Vicario in Epiſcopatu, vel Rectori in ciuitate, vel Præpoſito in familia, vel capiti in corpore comparari debuit: & hæc quidem à nobis dicta ſunt, ſi admittenda eſſet ſententia illa Barclaij, quòd Principes cùm ad Eccleſiam veniunt, ſoli Chriſto fidelitatem & obedientiam ſpondeant: ſed ea ſententia falſa eſt, neque eam admittere vlla ratione poſſumus. Spondent enim Principes obedientiam, & fidelitatem, expreſſè vel tacitè, non Chriſto ſolùm, ſed etiam iis, qui Chriſti locum in terris gerunt. Atque huc pertinet illa confirmatio argumenti, quam ego rationi meæ quartæ ſubieci, & quam Barclaius in extremo capite viceſimo

quarto refert, & quorſum pertineat ignorare ſe dicit, aut fingit.

Si me audis numquam ad iuris diſputationes accedes. Iſtum campum ſine lapſu te ingreſſum non memini. Nunc autem quã abſurdè, *Cancellarium iuriſdictionem non habere!* Quo id authore? Imò multis in locis ampliſſima illi iuriſdictio, & quæ prouocationem non admittat. certa tamen, & quæ ſuos fines habeat. Sed tu aut Barclaij argumentum non cepiſti, aut cautiſſima diſſimulatione eludis. Neque enim Barclaius Cancellarij, vt Cancellarij, meminit, ſiue propter illius dignitatem, aut iuriſdictionem; ſed quia munus illud *recipiendi homagij* vt plurimum Cancellario tribui ſolet. Vnde non de Cancellario magis, quàm de alio quolibet loquitur ad illam rem delegato. *per ſuum Cancellarium*, inquit, *aliumue ad hoc ſpecialiter delegatum.* quæ tu verba in referendo Barclaij textu cautiſſimè ſubduxiſti. Mens igitur Barclaij. Velut Reges per quoſlibet delegatos fidem accipiunt ad feudos regios accedentium; cùm hi tamen delegati feudos eoſdem auferre non poſſint fallentibus fidem. Ita licet Principes promittant Eccleſiæ ſe ſeruaturos Chriſto fidem; tamen ſi à promiſſo receſſerint, non poſſunt dignitate per Eccleſiam ſpoliari; tum quòd ſit longè aliud, poſſe in fidem accipere, & poſſe violantes fidem vlciſci; tum quòd Principatus atque Regna à ſolo Deo pẽdeant, nec vllis verbis, aut legibus, Principes Eccleſiæ promittentes ſe Chriſto fore obnoxios, ſanciant, vt quod ius in illos ſoli Deo competebat, id Eccleſię quoque competat, & Eccleſiam regenti Pontifici.

Fruſtra igitur Scripturæ percenſes ſententias, quibus probes iuriſdictionem Pontifici tribui. fruſtra, inquam, cum nec Barclaius neget ſpiritualem iuriſdictionem illi datam; temporalem verò, aut in temporalia, nullibi Scriptura aſſignet. Sed non omitto, quod ex Apoſtoli verbis (Act. 20.) refers; *Attendite vobis &c.* An hoc autem Romano Pontifici dictum? imò maioribus natu Eccleſiæ Epheſiorum. Si igitur illis verbis iuriſdictio deſcribitur, quæ poſſit ipſos Reges coercere; non hæc modo poteſtas Summo Pontifici, non vniuerſæ modò Eccleſiæ, ſed maioribus natu omnium Eccleſiarum datur. O ſtabiles ſcilicet

Reges, quos tot Cenſores mouere loco poſſint!

Dicis, Principes *non ſoli Chriſto fidelitatem, & obedietiam ſpondere; ſed etiam ijs qui Chriſti locum in terris gerunt.* Cur verò non addebas ſponſionis huius verba? Quænam hæc formula, ſi expreſſa eſt; aut ſi tacita, ex qua alia, neceſſaria conſecutione deducitur? Nuda hæc tua & inanis aſſertio. Scias ergo; nullibi Principes *fidelitatem & obedientiam* ſpondere Pontifici, niſi *ſpiritualem*, ſiue, *in ſpiritualibus*: temporalem autem, vel in temporalibus, de qua iam agimus, nuſquam; Quin ſi ſponderent, eo ipſo, Bellarmine, vero & ſummo Principatu exciderent. Iam Barclaij verba ſic refers.

§. 5.

QVOD *autem, inquit* Barclaius, *huic quartæ rationi ſubijcit* Bellarminus: *(Nam non eſt idoneus ſacramento baptiſmi, qui non eſt paratus Chriſto ſeruire, & propter ipſum amittere quidquid habet: ait enim Dominus Luc. 14. ſi quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, & vxorem, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.) id quorſum ſpectet non video: nemo certè hoc negat, ſed quid inde? talis ratio non magis ad inſtitutum pertinet, quam quod remotiſſimum eſt: vt nec illud, quod ibidem ſequitur. (Præterea Eccleſia grauiter erraret, ſi admitteret aliquem Regem, qui vellet impunè fouere quamlibet ſectam, & defendere hæreticos, & euertere Religionem) eſt hoc veriſſimum. ſed, vt dixi, nihil ad inſtitutum pertinet: non enim de ea re hîc quæſtio eſt, ſed de poteſtate temporali Eccleſiæ, ſiue Summi Pontificis.*

Reſpondeo. Quorſum iſta pertineant, & quod ad rem propoſitam maximè faciant, ita oſtendo. Fingamus Regem aliquem infidelem ad Eccleſiam venire, & à Barclaio inſtitutum ita loqui, Ego ciuis Sanctorum per baptiſmum effici cupio: & ſanctè promitto, ſceptrum meum Chriſto velle ſubijcere; Eccleſiam eius pro viribus defendere, & nunquam à ſancto propoſito deficere: proteſtor tamen, quòd ſi fortè fidem fregero, ſi hæreticus, ſi apoſtata, ſi paganus euaſero, ſi Religionem Catholicam perſequi, & funditus euertere conatus fuero: nolo ab Eccleſia

Eccleſia, vel eius Præſide, ſed à ſolo Christo pœna temporali puniri: & ſi fortè Præſes Eccleſiæ per ſententiam excommunicationis me de cœtu piorum expulerit; volo vt nihilominus fideles Eccleſiæ filij mihi, vt Regi, ſeruire, & obedire teneantur, neque ab huius obedientiæ vinculo abſolui vllo modo poſſint. Quærò nunc à Barclaio, an eiuſmodi Rex ab Eccleſia, vt idoneus, ad baptiſmum poſſit admitti? affirmabit, opinor, ſed à prudentibus irridebitur. Nam ſi quis ciuitate terrena donari vellet, & proteſtaretur, ſi proditor ciuitatis fieret, nolle ſe à Præſide ciuitatis, ſed à ſolo Rege in longinqua regione manente, immediatè poſſe puniri: quis non rideret? Certè qui paratus eſſe debet, iuxta Euangelium vitam propriam expònere pro Chriſti fide, nonne magis paratus eſſe debet Regnum terrenum amittere? ridiculum autem eſt, dicere, paratus ſum Regno priuari, ſi fidem fregero: ſed nolo priuari per ſententiam hominum, volo per Angelos de cœlo ſententiam pronunciari. Certè etiam Eccleſia valdè eſſet imprudens, ſi in gremium ſuum admitteret eum, qui vellet impunè graſſari in Eccleſiæ membra, & nollet fidelem populum poſſe per vllam hominum mortalium auctoritatem à ſua tyrannide liberari.

Paucis agam in re clara. Nam vt Tranio Comicus, apud nullum Iudicem obtinebis, niſi cui pro omni fide ſit tibi credere. Quid enim apud cordatos liquidius, quàm orationem illam Regis à Barclaio, vt ais, inſtituti, quam ipſe componis, *Ego ciuis ſanctorum per baptiſmum effici cupio &c.* eſſe eiuſmodi quæ nō modò non baptiſmi voto repugnet, ſed quam pij omnes Principes habuerint, ad Eccleſiam accedentes, aut tacitè, aut expreſsè? Dicis tamen, Barclaium à prudētibus irridendum, ſi Regem illius animi, illorumq; verborū, putat in Eccleſiā admitti debere. *Irridebitur*? quamobrem? quia *ſi quis ciuitate terrena donari vellet*, inquis, *& proteſtaretur, ſi proditor ciuitatis fieret, nolle ſe à Præſide ciuitatis, ſed à ſolo Rege in longinqua regione manente, immediatè poſſe puniri, quis non rideret*? quis hanc tuam potius ſimilitudinem non rideret, Bellarmine, niſi res tam ſeria excluderet riſum? Quæ verò iſta collatio? qui temporali ciuitate donari vult, rideretur ſi temporali imperio Præſidis nollet ſubiici; ergo Rex dum cupit in ſpiritualem adoptari ciuitatem, ridebitur, ſi puniri temporaliter nolit ab eo qui illius ſpiritualis regiminis præſes eſt? Non

opinor tibi ipſi has nugas, tam frigidas, tam abſurdas, placuiſſe. Vide autẽ quàm hæc ipſa idoneè in te aptẽtur. Vt non ille vertò ridebitur, qui ciuitatis tẽporalis iura ambiens nolit à politico illius ciuitatis magiſtratu ſpiritualib⁹ cẽſuris caſtigari; ita nec ille, qui ſpiritualem ſanctorũ ciuitatem ambiens, nolit tamen à ſpirituali illius ciuitatis Præſide temporali vindicta coërceri.

Non igitur eiuſmodi Princeps dicit, nolle ſe à Præſide Eccleſiæ, ſed à ſolo Deo immediatè poſſe puniri; imo ſe poteſtati Põtificis quantacunque, & quam lata eſt ſubdit; nimirum vt ab eo plecti ſpiritualibus pœnis poſſit; pœnis, inquam, quæ omnium grauiſſimæ; quarum diſpenſationem Chriſtus conceſſit Eccleſiæ; quas ſolas in ſua poteſtate agnouerunt Apoſtoli, & qui primis Eccleſiæ ſeculis, Apoſtolis ſucceſſere Epiſcopi.

Pergis. *Certè qui paratus eſſe debet*, inquis, *iuxta Euangelium vitam propriam exponere pro Chriſti fide, nonne magis paratus eſſe debet regnum terrenum amittere? ridiculum autem eſt, dicere, paratus ſum regno priuari ſi fidem fregero, ſed nolo priuari per ſententiam hominum, volo per Angelos de cœlo ſententiam pronunciari.* Quàm verſutè res omninò diſſimiles fraude verborum iungis? quaſi idem ſit, dicere, *paratus ſum & regnum & vitam amittere, antequam Chriſti fidem*; &, *conſentio vt ſi fidem Chriſto datam fefellero, mihi & regnum eripiatur, & vita.* Hæc toto cœlo diuerſa. Prima propoſitio oſtendit neceſſariam pietatem animi, omnia præ cæleſtibus contemnentis; ſecunda, voluntariam pœnitentis in ſeſe vltionem. Prima, inquam, oſtendit, quid facere homo intendat; ſecunda, quo ſe modo plecti velit, ſi à propoſito aberrarit. An idem, Bellarmine, ſi quis dicat malle ſe in mille numos tibi teneri quã ſe adulterio obſtringere, & ſi dicat velle ſe ſi vnquam adulterio ſe obſtrinxerit, tibi in mille numos ita teneri, vt ab illo eos poſſis tuo iure repoſcere, & auferre? Vides quàm hæc duo diuerſa ſint; quæ tu tamen cautè permiſces. Sed & omnes omnino Chriſtiani, eo animo debent eſſe, vt vitâ, nedũ opibus abeant; potius quàm in mortale peccatum conſentiant: num igitur Eccleſiæ erit ius, omnes in aliquod eiuſmodi crimẽ lapſos, opibus, vitaque exuere? certè erit: ſi ideò quòd Reges eodem animo eſſe debent,

illis ab hac voluntate deſciſcentibus, per Eccleſiam imperia poſſint auferri.

Certe etiam, inquis, *Eccleſia valde eſſet imprudens, ſi in gremium ſuum admitteret eum, qui vellet impune graſſari in Eccleſiæ membra, & nollet fidelem populum poſſe per vllam hominum mortalium auctoritatem à ſua tyrannide liberari.* An vero impunè graſſabitur, qui poterit excõmunicatione feriri? Dicis ipſe (Lib. 3. de Laicis. Cap. 21.) *excommunicationem eſſe pœnam maiorem morte temporali.* Neque, fateor, baptiſmo idoneus, qui nolit huius pœnæ ius, Eccleſiæ in ſe concedi: Neque etiam idoneus, qui vlla tyrannide meditetur fideles opprimere. Sed qui ſit ea mente, vt piè quidem & Chriſtianè viuat; ſi tamen humana imbecillitas eum deinde ad tyrannidem traxerit, nolit per Eccleſiæ ſententiam eiici regno poſſe: is vero baptiſmo non indignus: ſed omnino imprudens ſententia, quæ Eccleſiæ tales Principes admittenti, imprudentiæ notam aſcribit.

CAPVT XXV.

Chriſtum committentem Petro ſuas oues, ei poteſtatem temporalem non dediſſe. Similitudinem, qua vtitur Bellarminus, carnis & ſpiritus, (quæ duo & coniuncta, & ſeparata inueniuntur) cum poteſtate Eccleſiaſtica & Politica; pugnare in indirectam Pontificis poteſtatem in temporalia.

Apud Bellarminum titulus eſt.

Defenditur quinta ratio Bellarmini pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. I.

IN *capite viceſimoquinto*, inquis, *Barclaius excutit rationem meam quintam, ac primùm eam refert his verbis: Quinta & poſtrema ratio eſt ex cura, & officio paſtorali. Cùm Petro dictum eſt, inquit, Paſce oues meas, Ioan. vlt. Data eſt illi facultas omnis, quæ eſt Paſtori neceſſaria ad gregem tuendum: at Paſtori neceſſaria eſt poteſtas triplex, vna circa lupos, vt eos arceat omni ratione, qua poterit: altera circa arietes, vt ſi quando cornubus lædant gregem, poſſit eos recludere: tertia circa oues reliquas, vt ſingulis tribuat conuenientia pabula; ergo hanc triplicem poteſtatem habet Summus Pontifex.*

His recitatis ſubiungit Barclaius: Ex hoc principio & fundamento tria, vt illi videtur, argumenta vrgentia deducuntur. Sed ne longius abeat, reſpondeo imprimis ad iſtud ipſum fundamentum, totum verum eſſe, ac pro me ſtare, atque inde contrarium eius, quod ipſe aſſerit, belliſſimè colligi. Hæc ille, qui poſt multa inania verba texit hunc ſyl-

logiſmum: Chriſtus commendando ſuas oues Petro dedit omnem poteſtatem neceſſariam ad tuendum gregem. Atqui non dedit ei poteſtatem temporalem; ergo poteſtas temporalis non eſt neceſſaria ad tuendum gregem.

Reſpondeo. Si per poteſtatem temporalem intelligi velit Barclaius poteſtatem, quæ ſit in ſe propriè, & formaliter temporalis; admitti poteſt argumentum: ſed nego inde ſequi, non eſſe neceſſariam Summo Pontifici poteſtatem, quæ licet ſit in ſe ſpiritualis, tamen extendi poſſit ad temporalia, prout ad ſpiritualia referuntur, eiſque ſubordinantur. Sin autem per poteſtatem temporalem intelligat poteſtatem diſponendi de temporalibus in ordine ad ſpiritualia: tùm dico, falſam eſſe aſſumptionem: & addo ſyllogiſmum Barclaij eo vitio laborare, quo nullum eſt in arte diſſerendi notius, id enim aſſumit & ſibi concedi petit, quod vertitur in quæſtionem. Aſſumit enim S. Petro non fuiſſe datam temporalem poteſtatem, quaſi hoc ipſum non eſſet quod in toto libro ſuo probare contendit. Et certè ſi iſto modo diſputare liceret, poſſem ego quoque ita ratiocinari: Chriſtus Petro dedit eam ſolùm poteſtatem, quæ neceſſaria eſt ad tuendum, & paſcendum gregem: atqui dedit poteſtatem ſpiritualem, quæ extenditur ad temporalia, vt ad ſpiritualia referuntur; ergo eiuſmodi poteſtas neceſſaria eſt ad gregem tuendum, atque paſcendum.

Ais Barclaium aſſumere, & ſibi concedi petere, quod vertitur in quæſtionem. Nihil minus. Nam aſſumptionem illam, *Atqui non dedit ei poteſtatem temporalem*; non vt conceſſam, ſed vt probandã contexuit: probat autẽ, idque multis; *Aſſumptio autem*, inquit, *probatur teſtimonio &c.* imò in ea totũ hoc caput inſumpſit. Vis tamen illius rationem eludere. Nam coactus cõcedere, Petrum non accepiſſe temporalem à Chriſto poteſtatem; Ita eſt, inquis; ſed accepit poteſtatem in temporalia: Iam nos ſæpe *diſcrimen hoc Verbale*, vt vocat Ioannes Maior, exploſimus. Poteſtas temporalis, & poteſtas in temporalia, verbo dumtaxat diſcrepant. Cur enim, Bellarmine, poteſtas, quæ vocatur *temporalis*, hoc nomen ſortita eſt? nonne quia de temporalibus, diſponit ac iudicat? nonne inquam poteſtas temporalis, quæ valet in temporalia, ſiue in temporalibus? cer-

tè alia huius nominis ratio non eſt: vt omnino poteſtas temporalis ſit poteſtas in temporalia; & poteſtas in temporalia, temporalis. Quo modo, *imperium in terris*, non de Imperatoriâ dignitate, intelligi; ſed de poteſtate in iſta terrena; quocunque nomine aut imperans, aut imperium appelletur; iam antè docuimus; Cap. 2. §. 10. Cùm igitur Patres antiqui temporalem poteſtatem Petro non datam ſcribunt; intelligunt nec tẽporalem illi datam, nec in temporalia: quando vtrumque verè & ſyncerè loquentibus idem eſt: necdum illorum æuo, hoc tuæ diſtinctionis inuentum implicuerat rei clariſſimæ notionem. Petrum autem hac in temporalia poteſtate non donatum, neque illam ſpirituali neceſſariam fini, iam paſſim eſt à nobis diſputatum. Vide, Lector, Caput. 5. §. 5. Cap. 17. §. 2.

Ignoſce, ſi nolim quicquam Barclaio impunè affingi. Cur vt damnares illius ſcribendi rationem, ſic ipſe ſcripſiſti? *Hæc ille, qui poſt multa inania verba texit hunc ſyllogiſmum; Christus commendando, &c.* Ain tu, multa & inania verba? certè vix quatuor lineæ, eæq; quæ omitti non poſſent: Sed ô te Laconem mirum: aut hæredem pauca loquentis Phocionis!

§. 2.

SED *audiamus*, inquis, *alium ſyllogiſmum Barclaij priori non diſſimilem.*

Deinde, inquit, progredimur hoc modò, Abſurdum eſt Summum Pontificem, quatenus ſucceſſor eſt B. Petri, habere plus poteſtatis, quam habuit Petrus. At Petrus nullam habuit poteſtatem temporalem in Chriſtianos: ergo nec Summus nunc Pontifex, quatenus ſucceſſor eius eſt.

Ac ne hic quoque obiciatur, eum aſſumere, quod erat probandum: probat aſſumptionem ex Bellarmino Lib. 5. de Pontif. Cap. 6. Vbi dicit, poteſtatem ſpiritualem, & temporalem eſſe ſimiles ſpiritui, & carni: & quemadmodum Spiritus, & caro poſſunt eſſe coniuncta, vt in homine: & ſeparata, vt in Angelis & beſtijs: ſic etiam poteſtas Spiritualis, & temporalis poſſunt eſſe coniunctæ, vt nunc ſunt inter Chriſtianos: &

ſeparatæ, vt erant tempore Apoſtolorum, quando nullus erat in Eccleſia Princeps politicus. Ex his ita colligit Barclaius.

Si ſeparatæ erant hæ poteſtates tempore Apoſtolorum, vt erant reuera de iure, & de facto: conſequitur neceſſario D. Petrum nullam habuiſſe temporalem poteſtatem: alioqui falſum eſſet eas fuiſſe ſeparatas.

Hoc argumentum tanti facit Barclaius, vt paulò infrà dicat:

Et verò hæ rationes apertiores ſunt, quàm quibus aliquis ſine fraude reniti, & repugnare poſſit; vt mirum ſit homines eruditos, cæteroſque pios, ita zelo quodam inconſiderato occæcari, vt dubia pro certis, pro perſpicuis obſcura, pro rectis contorta, pro expeditis denique inuoluta, & implicata multis controuerſiis, & contradictionibus amplecti, & ſequi non dubitent: hæc ille, qui vſque ad finem capitis pergit reuerentiam ſuam erga ſedem Apoſtolicam prædicare, noſtram cæcitatem redarguere, & multa ex ijs, quæ antea dixerat, more ſuo repetere.

Reſpondeo. *Veriſſimè dictum eſt à Bellarmino ſimillimam eſſe poteſtatem ſpiritualem, ſiue Eccleſiaſticam ſpiritui, & temporalem, ſiue politicam carni: quam ſimilitudinem ante Bellarminum ad hanc rem explicandum adhibuerunt S. Gregorius Nazianzenus, Hugo de ſancto Victore, S. Thomas, Alexander Alenſis, Thomas Vualdenſis, & alij. Nec minus verè dictum eſt, eas poteſtates tempore Apoſtolorum fuiſſe ſeparatas, quo modo ſpiritus Angelicus ſeparatus eſt à carne: & caro brutorum ſeparata eſt à ſpiritu: nunc autem coniunctas eſſe, quo modo ſpiritus & caro coniunguntur in homine. Ex his autem rectè colligitur, S. Petrum habuiſſe poteſtatem Apoſtolicam id eſt, ſpiritualem, & Eccleſiaſticam, ſupremam, & ampliſſimam, & non habuiſſe poteſtatem Regiam, ſiue Imperatoriam, aliamue merè temporalem, atque politicam: Sed non rectè colligitur, poteſtatem ſpiritualem* S. *Petri non ſe potuiſſe extendere ad omnia temporalia, & ad ipſa Regna, & Imperia dirigenda, & corrigenda, ſi Reges, & Imperatores Chriſtiani fierent. Itaque diſcrimen inter tempus Apoſtolicum, & noſtrum, non eſt circa poteſtatem, quæ ſemper eadem fuit in S. Petro, & in ſucceſſoribus; ſed circa materiam ſubiectam, ſiue circa vſum poteſtatis: tunc enim poteſtas Apoſtolica non exercebatur in Regibus dirigendis, quia nulli erant Reges in Eccleſia Chriſtiana, cuius Eccleſiæ Paſtor & Rector eſt Chriſti Vi-*

carius: nunc autem eadem illa poteſtas exercetur in Regibus dirigendis, & corrigendis, quoniam non deſunt in Eccleſia Reges, & Principes politici.

Ac vt exemplis rem illuſtremus, certè ſpiritus humani a corporibus ſeparati, ijdem ſunt, qui antea erant, cum corpora animarent, & eandem ipſam poteſtatem habent, quam antea habebant: & tamen nunc ſeparati non regunt corpora, vt antea regebant, & iterum poſt reſurrectionem regent. ſic etiam ſpiritus Angelici ſiue boni ſiue mali dum corpora nulla aſſumunt, non exercent poteſtatem in membra corporis: cum autem vel corpora aërea ſibi adiũgunt, vel in corpora humana ingrediuntur, corpora illa nutu mouent, eiſque imperant, & moderantur: nec tamen vllus erit tam imprudens, qui exiſtimet Angelos acquirere poteſtatem nouam, cùm corpora aſſumunt. pari ratione cùm in corpore humano membrum aliquod abſcinditur, & à reliquo corpore ſeparatur; non poteſt ſpiritus membrum illud mouere, eique dominari; non quod poteſtas ſpiritui deſit, ſed quia deeſt membrum, in quo mouendo ſpiritus exerceatur. Denique initio Eccleſiæ Chriſtianæ antequã Apoſtoli Diaconos ordinarent, non poterant Apoſtoli Diaconis vti, eiſque imperare: poſteaquam autem ordinati ſunt, ijs Apoſtoli vtebantur, eiſque imperabant. Num igitur concedemus defuiſſe Apoſtolis aliquam poteſtatem Eccleſiaſticam antequam Diaconi eſſe cœpiſſent in Eccleſia? concedemus omninò, ſi cum Barclaio deſipiamus, qui ex defectu materiæ defectum colligit poteſtatis. Ex his apparet quàm leuia ſint argumenta Barclaij, quæ ipſius iudicio demonſtrationes indiſſolubiles videbantur.

Tot verbis nihil dicis. Non habuit Petrus, inquit Barclaius, vllam poteſtatem temporalem; ergo nec ſucceſſores Pontifices. Non habuiſſe Petrum, ex te docet; qui ais Apoſtolorum æuo ita diſtinctam fuiſſe temporalem poteſtatem ab Eccleſiaſtica, vt caro quæ eſt ſine ſpiritu in brutis, diſtinguitur à ſpiritu, qui eſt ſine carne in Angelis. Hinc Barclaius; *Si ſimilitudini*, inquit, *ab eo propoſitæ locus eſt, conſequens erit, vt quemadmodum nihil carneum in Angelis reperitur, nihilque in brutis ſpirituale: ita tempore Apoſtolorum nihil temporalis poteſtatis in Eccleſia eſſet, aut ſpiritualis in humana Politia.* Reſpondes; Primùm, B. Petrum non habuiſſe

pote-

poteſtatem temporalem, ſed in temporalia. Deinde non illi defuiſſe poteſtatem; ſed materiam, circa quam poteſtatem exerceret.

Quod ad primum; paulò antè oſtendimus, poteſtatem temporalem & poteſtatem in tēporalia, nihil eſſe aliud, quàm poteſtatem diſponēdi de temporalibus, quocunque fonte, aut lege, promanet hæc poteſtas, quocunque etiam nomine appelletur.

Defuiſſe verò Apoſtolis materiam exercendæ poteſtatis in temporalia, prorſus abſurdum. Alibi multus es, vt probes non in temporalia modò Regum, ſed & priuatorum hominum, cùm ad Chriſti fidem accederēt, ius quæſitum Eccleſiæ. Si tunc igitur Principes nulli erant; at erant diuites Chriſtiani, de quorum temporalibus iudicaret Eccleſia; erant domini quorum ſeruos Pontificia ſententia à dominica poteſtate eximeret: cùm ſit, inquam, idem ius quod in Reges priuatoſque Pontifici vultis competere, aut malè aſſeueras defuiſſe illius iuris materiam Apoſtolorum æuo, & tunc ſpiritualem poteſtatem omninò à ciuili diſtinctam; aut iam rectè Barclaius ex ratione tua infert, ne nunc quidem Apoſtolorum ſucceſſores in temporalibus aliquid poſſe.

Accedit, te hîc tecum apertiſſimâ lite pugnare. Dicis enim, Petri temporibus, vſum iſtius temporalis poteſtatis in Reges defuiſſe, *quia nulli erant Reges in Eccleſiâ Chriſtianâ.* Atqui alibi, (Cap. 3. §. 18.) Vis hanc in temporalia poteſtatem, in Ethnicos etiam Reges extendi En vt tibi ipſi diſcors, nil cordatos aliud doces quam à tuâ ſententiâ, tam turbatâ, tam incertâ recedere. Ais, ex eo quod fateris *eas poteſtates tempore Apoſtolorum fuiſſe ſeparatas*, colligi, *S. Petrum non habuiſſe poteſtatem Regiam ſiue Imperatoriam.* Si hoc ex eâ propoſitione colligi voluiſti, Bellarmine; certè ex eo quod addis, *eas poteſtates hoc tempore eſſe coniunctas*; vis colligi, *Papam hodie habere poteſtatem Regiam, ſiue Imperatoriam*; vt horum illorumque tēporum diſcrimen ſit, quoad illas poteſtates, quòd S. Petrus nullum principatum temporalem habuerit, qualem habent ipſius ſucceſſores. Hoc autem quid ad Reges, ac Principes? qui, vt ipſe fateris, non magis Pontifici ſubſunt tem-

poralem adepto principatum; quàm ſi inops, nec lautius quàm quondam ipſe Petrus, patrimonium obtineret.

Quantò rectius Barclaius, B. Petri temporibus, licet Chriſtiani non deeſſent, liberi, opulenti, omnino diſtinctam fuiſſe poteſtatem quæ de temporalibus diſponeret, à poteſtate quæ in ſpiritualibus imperabat: Ergo nec hodie Pontifices in temporalibus quicquam poſſe; quibus nec maior poteſtas conceſſa quàm Petro; nec alia in Reges, alia in priuatos. Quin ſi ſtare tuam ſimilitudinem cupis, fatendum tibi idem. Diſtinctæ tunc, inquis, erant hæ duæ poteſtates, vt eſt ſpiritus, qui eſt in Angelis, à carne quæ eſt in brutis. Atqui ille ſpiritus præſtantiores quidem effectus poteſt, ſed non eoſdem producere quos caro brutorum; nec animare, nec informare illam carnem: Rurſuſq; bruta animantia, vt minores, ita diuerſos ab Angelis producunt effectus. Ergo neque poteſtas Eccleſiæ ea efficere poterat, quæ ſunt propria, & eſſentialia ciuilis poteſtatis; ex natura, inquam, ſua non poterat, licet illi nihil obſtitiſſet externum, nihil infeſtum. Non igitur poterat de bonis temporalibus diſponere, non illa auferre, non ſtatuere de regnis, de imperiis, de libertate magiſtratuum: quæ ſunt præcipua, propria, & vt dicam eſſentialia iuris gentium, & ciuilis. Hæc autem ſi tunc Eccleſia non potuit, nec nunc poſſe fatendum eſt. Quæ porrò verboſè congeſſiſti, vt probes, non vbique poteſtatem deficere, vbi deficit poteſtatis materia; vt ſuperuacuam diſputatione omitto: neque enim de eo diſputauit Barclaius quem *deſipuiſſe*, Bellarmine, non illis perſuaſeris, qui nouêre quàm acriter, quàm aſſiduè illius ſapientia tuam mentem verſauerit, tuum pectus perfoderit.

CAPVT XXVI.

Non ſequi ex eo quòd Papa ſit ſpiritualis Paſtor, poſſe eum de temporalibus Regum diſponere. Tam ſpiritualem Paſtorem, quàm temporalem, habere certos & definitos modos paſcendi ſuum gregem. Infeſtiſſimam eſſe rebus publicis ſententiam, qua dicitur deponi Reges poſſe. De iure diuino eſſe, vt pareamus Regibus, ſeu ſublimioribus poteſtatibus. Papam non poſſe contra ius diuinum diſpenſare.

Titulus eſt apud Bellarminum.

Defenditur prima pars rationis quintæ pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. 1.

IN *capite viceſimo ſexto,* inquis, *aggreditur Barclaius refutare primam partem rationis meæ quintæ: erat autem hæc ratiocinatio. Paſtori neceſſaria eſt poteſtas circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poterit ab ouili: lupi autem, qui Eccleſiam vaſtant, ſunt hæretici: Ergo ſi Princeps aliquis ex oue, aut ariete lupus fiat, id eſt, ex Chriſtiano fiat hæreticus, poterit Paſtor Eccleſiæ eum arcere per excommunicationem, & ſimul iubere populo ne eum ſequatur, ac proinde priuare dominio, quod habet in ſubditos.*

Ad hanc ratiocinationem Barclaius reſpondens admittit omnia, excepta illa extrema parte concluſionis, qua diximus, Poſſe Paſtorem iubere populo, vt non ſequatur amplius Regem ſuum: diſtinguit enim

hanc partem, ac dicit, Poſſe quidem Paſtorem iubere fidelibus, vt non ſequantur Regem hæreticum in hæreſibus, ſed non poſſe iubere, vt non ſequantur eum in rebus politicis.

Addit autem poſſe quidem Regem hæreticum priuari communione fidelium in rebus ſacris, ſed neque hoc eſſe faciendum, ſi periculum ſit ſchiſmatis, & ſcandali, & grauiorum malorum, ex Auguſtino lib. 3. cap. 2. contra Epiſtolam Parmeniani: de qua re diximus, cap. 9. Vbi hæc eadem Barclaius fuſius tractauit: iam enim admonui, Barclaiũ in repetitione rerũ earumdem magnã partem libri ſui cõſumere voluiſſe.

His igitur omiſſis, tota ratio ob quam negat Barclaius à Summo Paſtore prohiberi fidelibus, vt Regi hæretico obedientiam etiam in rebus politicis præſtent, ea eſt, quoniam iure diuino debetur Regibus obedientia: & non poteſt vllus homo, ac ne ipſe quidem Summus Pontifex diſpenſare in iure diuino, & ad hoc probandum adducit reſcriptum Innocentij III. qui cap. Cùm ad Monaſteriũ, de ſtatu Monach. dicit, Non poſſe diſpenſari cum Monacho, vt vxorem ducat, vel rerum proprietatem habeat: & hoc loco multa diſputat de iure diuino, & humano, & de matrimonio Conſtantiæ Rogerij Regis filiæ, quæ cùm eſſet ſanctimonialis, ex diſpenſatione Clementis III. Pontificis nupſiſſe dicitur Henrico VI. Imperatori.

At nos ſuprà, rationem Barclaij nullius roboris eſſe demõſtrauimus: quoniam de iure diuino eſt, vt inferior obediat ſuperiori, quandiu ſuperior eſt, ſed ſi deſierit eſſe ſuperior, deſinet etiam præceptum de obedientia illi exhibenda. Id quod oſtendimus ex multis ſimilibus: ſiquidem iuris diuini eſt non ſolùm, vt populus obediat Regi, ſed etiam vt filij obediant patri, ſerui domino, vxores maritis: & tamen ſi filius emancipetur, & ſeruus libertate donetur, & vxor per diuortium, aut repudium à marito ſeparetur, non amplius tenentur lege illa diuina: quemadmodum etiam promiſſio iurata iure diuino ſeruanda eſt, & tamen ſi is, cui promiſſio facta eſt, eam relaxet, non tenebitur eam implere qui promiſit. Reſtitutio iure diuino ſancita eſt, & tamen ſi creditor debitum remittat, reſtitutionis obligatio nulla reſtat: atque exempla ſimilia plurima poſſent adduci. Sic igitur, iure diuino tenetur populus Regi ſeruire, dum Rex eſt: ſed ſi Rex deſinat eſſe, quod multis modis fieri poteſt, nulla remanet obligatio ſeruitutis aut obedientiæ. Non eſt

autem de iure diuino vt Rex iuſtis de cauſis deponi non poſſit: multoque minùs iuris diuini eſt, vt Summus Pontifex declarare non poſſit, Regem hæreticum non eſſe legitimum Regem, multamque ei deberi à fideli populo obedientiam.

Nihil verius quam quod antè præmonui, te nullo magis vitio, quàm quo Barclaium inſimulas, laborare; vt nimirum ex paucorum repetitione ſophiſmatum, diſtinctionum, ſimilitudinum, non modicum librum abſoluas. Barclaius negat Pontificē poſſe iubere ne populus Regem ſequatur in Politicis rebus, licet lupum ſiue hæreticū; quia obſequium illud de diuino iure eſt. Tu dicis, iuris diuini eſſe vt Rex quamdiu Rex eſt, obſequentem populum habeat; ſed poſſe Pontificem Regi dignitatem auferre, vt Rex amplius non ſit. Confirmas hoc, ſi Deo placet, veris exemplis, emancipati filij, vxoris repudio dimiſſæ, ſerui libertate donati. Sed illa omnia iam antè obiecisti: & nos fusè reſpondimus. Vide omninò Cap. 21. §. 3. Cap. 22. §. 3. & 4.

Nihil igitur in Reges hæc ratio; *Paſtori neceſſaria eſt poteſtas circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poterit.* Cùm ex ea ratione, ſequatur hoc tantùm; *ergo Pontifex qui eſt ſpiritualis Paſtor, habet poteſtatem arcendi ſpirituales lupos omni ratione qua poterit.* Nemo hoc neget? ſed ex iſto argumento non ſequitur, inter rationes, quibus Pontifex poteſt ſpirituales lupos arcere, abdicationē ſeu depoſitionem Principum eſſe. Ita quod in confeſſo eſt, probas; quod in quæſtione, non fulcis. Nam vt certis rationibus temporalis paſtor: ita & ſpiritualis poteſt, lupos arcere; & cum hoc cōceſſum ſit, poſſe vtrumque lupos depellere *omni ratione, qua poterit*; relinquitur diſputandum, *quæ ſint illæ rationes.*

Quàm autem ſeditioſa illa vox! *non eſt*, inquis, *de iure diuino vt Rex iuſtis de cauſis deponi non poſſit* (iam enim, nequidē de depoſitione agis per Pontificē facienda; vt patet ſequentibus hiſce verbis, *multoque minus iuris diuini eſt, vt Summus Pontifex declarare non poſſit &c.*) Quæ verò illæ cauſæ? multæ, an paucæ? certæ & numeratæ, an indefinitæ & incertæ? quàm immanis in turbi-

nes, in ſeditiones hic aditus! niſi fortè magnates, populus, prouinciæ, vbicumque à Rege deficient, iuſtam cauſam *depoſitionis* non aſcribent rebellioni ſuæ: ſi & de diuino iure non eſt, ne deponatur Rex; & depoſitionis cauſæ non certæ, & in numerato (nec tu enim, aut alius vllus enumerat) ſed velut ex æquo & bono, reuera ex libidine faſtidientium Regem, ſtatui poſſunt. Qui rem ab aliquo per Iudicem cupit auferre, repellitur, niſi determinatè rem illam *ſuper qua quæſtio vertitur, oſtenderit*. aut ſi *nolit exprimere quare ſibi dicta res debeatur* (Cap. Significantibus, Cap. Dilecti, de libell. oblat.) Vos autem ſacram illam Principum, & antiquam poteſtatem, inclamatis poſſe illis auferri; neque modos, neque cauſas præciſè proferentes: ſed infinitam rebellibus, pro tempore atque re, ſeruantes inſurgendi libertatem. Nam quis ex ſeditioſis vnquam non cauſam publicam, ipſamque iuſtitiam, ſuis armis titulum fecit? Maximus Valentinianum oppreſſurus, ſe illum ob hæreſim pro Principe non habere edixit. Vulgus in Anglia à Richardo II. deficiens, ſe non ferendis vectigalibus premi clamabat. Optimates Iacobũ III Scotiæ Regem ad internecionem perſequuti ſunt; quòd dicerent patricium ordinem, contra fas regni, ab eo contemptum. Quid de Ludouico XI Galliæ Rege dicam? In eum Frater, Cognati, Principes duxerunt exercitum; prætextus omnibus, & ipſius belli nomen, *bonum publicum*. Nam piget referre recentia. fumat penè Gallia incendijs, quæ nuper illa ſententia excitauit, cùm prodire liber auſus, *De iuſta Henrici* III. *abdicatione è Francorum Regno*. Ad extremùm, rebellibus penè cunctis prætextus egregius, cauſa mala; nec illos vtique prætextus deficiet, ſi hoc inualuerit, *deponi Reges poſſe*.

Quantò melius dicas: docuiſſe Apoſtolos, de diuino iure eſſe, vt Principibus pareamus; & tunc quidem docuiſſe, cùm impij, cùm tyranni Reges eſſent, cùm omnia in Deum homineſque auderent? Ludicrum autem, & Spiritu ſancto indignum, vt tam ſancta præcepta, & toties repetita, in hunc ſenſum darentur, *tenemini obedire Principibus etiam flagitioſis*, *donec ſuppetent vobis vires amouendi eos à regno*. Vanum certè hoc Spiritus ſancti

preceptum, ſi ſubditi poſſunt, aut ipſa Eccleſia, Principes deponere non ineptiores Claudio, non ſæuiores Nerone, aut infeſtiores Chriſtianis. Nam illi ipſi erant quibus deferendum à Chriſtianis de iure diuino obſequium ſcripſerunt Apoſtoli. Imò cùm de colendis Principibus præceptũ habeamus in Scripturis, de deponendis conceſſionem nullam: ſanctè placideque fateamur, eos deponi non poſſe. Nec intereſt ſi alijs modis poſſunt de regno excidere, vt ſuprà oſtendimus, Cap. 22. §. 3. & §. 4.

§. 2.

Q*VOD autem*, inquis, *attinet ad cap. Cùm ad monaſterium, de ſtatu monachorum, res facilis eſt: id enim ſolùm Innocentius docet, non poſſe conſiſtere matrimonium, & proprietatem rerum cum ſtatu Monachorum; cùm ad eſſentiam vitæ monaſticæ pertineant continentia, & paupertas. Itaque non poterit Summus Pontifex facere, vt idem Monachus ſit, & coniugatus: idem Monachus, & diues opum in particulari. Aliud autem eſt, vtrum poſſit Summus Pontifex diſpenſare cum Monacho, vt tranſeat à vita monaſtica ad vitam ſecularem, & ſæcularis effectus matrimonium inire poſſit, & opes proprias retinere, de hoc enim variè ſentiunt Doctores. De Conſtantia verò Rogerij Regis filia fabulam eſſe exiſtimamus, quod ſanctimonialis & vetula cùm eſſet, diſpenſatione Clementis III. nupſerit Henrico VI. Nam Gotefridus Viterbienſis, qui Henricum VI. in literis & moribus inſtituebat, ſcribit, nuptias Henrici cum Conſtantia celebratas Mediolani anno ſalutis 1186. ſedente in Apoſtolica Sede Vrbano Tertio, & ipſa Conſtantia annum tricesimum agente. ex quo ſequitur, vt falſum ſit diſpenſaſſe cum ea in votis monaſticis Clementem III. vel, vt alij dicunt, Cæleſtinum III. vel, vt alij, Alexandrum Tertium: Nam hic iam obierat, illi nondum ſedere cæperant: falſum quòque ſit, eam nupſiſſe cùm eſſet vetula annorum ſuprà quinquaginta: falſum denique fuiſſe anteà ſanctimonialem, cùm id nullus ſcribat ex ijs, qui eo tempore vixerunt. Vide Card. Baronium tomo 12. Annalium ad annum. 1186.*

Non diſputo qua ratione Pontifex poſſit diſpenſare cum

Monacho; Sed quocunque ſenſu accipias Cap. Cùm ad monaſterium, pro Barclaio facit, illius teſtimonio in hoc vtentis, vt probet non poſſe Pontificem diſpenſare *contra Dei voluntatem, in vetere aut noua lege comprehenſam.* Igitur cùm & Spiritus ſancti per Apoſtolos loquentis præceptum ſit, vt Principibus ſeruiamus, (nulla de iis deponendis mentione) non poterit Pontifex contra diuinum illud ius facere; facere, inquam, vt iiſdem hominibus, quibus obſequi Scriptura imperat, non ſit amplius obſequendum.

De Conſtantia Rogerij Siculi filia, nihil moror: ſit hæc hiſtoria, ſit fabula, quid in Barclaium? qui rei veritatem non aſtruit: dicit tantùm Canoniſtis faceſſiſſe negotium *quòd audierant Conſtantiam Rogerij Normani filiam monialem à Clemente III. eductam de monaſterio Panormitano &c.* Atqui id Canoniſtas audiuiſſe, imò magni nominis hiſtoricos in eam famam conſenſiſſe, non neges. Ita Archiepiſcopus Florentinus, ita Platina, ita alij paſſim. Saluæ igitur res Barclaij, nihil aliud aſſerentis, quàm ipſos Canoniſtas de hac re inaudiuiſſe, & in *diſpenſationis adeò extraordinariæ* gratiam, inania argumenta, vt plurimum, eſſe commētos; ne id ſcilicet factum cum Innocentij reſcripto pugnaret. Sed non fero malam fidem, qua Gotefridi Viterbienſis ſcripta laudaſti; qui, inquis, *ſcribit nuptias Henrici cum Conſtantia celebratas Mediolani anno ſalutis 1186. ſedente in Apoſtolica Sede Vrbano III. & ipſa Conſtantia annum triceſimum agente.* ex quo ſequitur, inquis, vt *falſum ſit eam nupſiſſe cum eſſet vetula annorum ſupra quinquaginta.* Atqui in Viterbienſi de Conſtantiæ ætate nec verbum: licet Henricum dicat *anno ætatis ſuæ viceſimo primo, anno autem regni ſui decimo ſeptimo*, duxiſſe Conſtantiam.

CAPVT

CAPVT XXVII.

Cur Pontifex diſpenſare potius in Monachorum votis poßit, quàm in iuramento, quo ſe populus Regi, aut ſummo Magiſtratui aſtringit. Ex Bellarmini ſententia, fieri illicitam obligationem, quâ Populus Principi fidem dedit, ſtatim ac ille Princeps in hæreſim labitur: quo nihil in Eccleſiam, aut Rempublicam immanius. Etiamſi Pontifex iuriſiurandi gratiam Populo poſſet facere, quo Regi ſe obſtrinxit, non ideò colligendum, Populum ab illius Regis iugo fore immunem; cui ſcilicet non ob ſolum iuramentum, ſed iure gentium deuincitur. Tam de diuino iure eſſe, ne Rex ſuperiorem in temporalibus habeat, quàm ne Pontifex in ſpiritualibus.

Apud Bellarminum titulus eſt.

Vtrum votum, an iuramentum magis obliget.

§. I.

IN *capite viceſimo ſeptimo Barclaius*, inquis, *vt cauſæ ſuaadiumenta cõquirat, confert votũ Monachorũ cum iuramẽto illo, quo populi Regibus fidelitatem, & obedientiam pollicentur. Ac dicit, Pontificem ex aliquorum Doctorum ſententia diſpenſare poſſe in votis Monachorum; ſed etiam ſi hoc detur, non eſſe admittendum, vt diſpenſare poßit in iuramento, quo populi ad Regis obedientiam ſe adſtringunt. Videtur igitur ſentire*

Barclaius maius vinculum iuramenti eſſe, quàm voti, cuius tamen contrarium diſertè docet S. Thomas in 2. 2. quæſt. 89. art. 8. & omnis ferè Schola Theologorum in 3. Sent. diſt. 39. Votum enim eſt promiſſio facta Deo; iuramentum eſt confirmatio promiſſionis homini factæ: magis autem tenetur homo implere promiſſionem factam Deo, quàm homini. Deinde qui votum violat, infidelis eſt Deo; qui iuramentum frangit, crimen irreuerentiæ in Deum committit: grauius autem crimen infidelitatis eſt, quàm irreuerentiæ; cùm infidelitas omnis erga ſuperiorem irreuerentiam coniunctam habeat, non omnis irreuerentia infidelitatem. Igitur grauius peccat votifragus, quam iuramenti violator; proinde magis obligat votum quàm iuramentum. Denique votum res eſt abſolutè bona, iuramentum bonum eſt neceſſitate cogente: alioqui Dominus Matth. 5. dicit, Ego autem dico vobis non iurare omninò. Et Iacobus in Epiſtola ſua cap. 5. Ante omnia, inquit, fratres mei nolite iurare: nuſquam autem legimus, nolite vouere; ſed contra, Rex & Propheta Dauid hortatur, dicens in Pſal. 75. Vouete, & reddite Domino Deo veſtro. Igitur votum nobilius iuramento eſt, ac per hoc grauius peccat, qui votum frangit, quàm qui iuramentum violat; proinde magis obligat votum, quàm iuramentum: quare ſi ſummus Pontifex diſpenſare poteſt in votis, multò magis poterit in iuramento.

In vmbram tuam pugnas. Vbi vel in Barclaio verbum, quo voti vinculum iuramento poſtponat? quod tamen nec abſque auctoribus faceret. Vide Almainum de ſum. pot. Eccl. &c. quæſt. 3. Cap. 5. vbi dicit, quòd *ſecundum Holcot, iuramentum magis obligat quàm votum &c.* Sed his miſſis, alias cauſas affert Barclaius, & quas deinde tu recenſes, cur potius Pontifex poſſit à votis Monachos, quàm ciues à fide Principibus datâ exſoluere. Tu vel vt eruditionē tuā miraturo Lectori expromeres vel vt imponeres Barclaio, hāc ſuperfluā de voti dignitate diſputationē exors' es.

§. 2.

SED Barclaius, inquis, *reſiſtit hac ratione: Totus ordo Monachalis, aliique in Eccleſia, vt quidam volunt, ab humanis conſtitutionibus, & iure poſitiuo profecti ſunt, in quos idcircò plena & omnimoda*

poteſtas Pontifici eſt, vti ſuperius paulò diximus: at ſubmiſſio, & obedientia Regibus ac Principibus, atque omninò Præpoſitis, & ſuperioribus debita, eſt iuris naturalis, & diuini vtroque teſtamento confirmata. Nam licet de humano iure ſit, vt hac, aut illa Reip. forma vtamur, vel hunc, aut illum Principem habeamus: tamen vt eum, quem ſemel accepimus, reuereamur, eique in omnibus, quæ Dei mandatis non repugnant, ſubmiſsè pareamus, non humanæ ſolùm, ſed naturalis, & diuinæ eſt ordinationis.

Reſpondeo. hoc argumentum ab omni parte nutat: nihil enim ſolidi, nihil firmi habet. Nam quod totus ordo Monachalis ab humanis conſtitutionibus, & iure poſitiuo profectus ſit, non modò falſum, ſed etiam hæreticum eſt. ſi quidem conſilia Euangelica, in quibus ordo monaſticus fundatur, non ex humana conſtitutione, ſed ex ipſo ore Domini, ac Dei noſtri Ieſu Chriſti profecta ſunt: de qua re fusè tractaui in Lib. de Monachis, neque id vllus Catholicus negat. Deinde vota ipſa monaſtica in quibus eſſentia Monaſticæ vitæ conſiſtit, iuris eſſe diuini, non modò Catholici omnes docent, ſed & ipſe Barclaius paulò antè confeſſus eſt. Vnde ergo nunc totum ordinem Monaſticum ab humanis conſtitutionibus, & iure poſitiuo profectum eſſe dicit? Præterea ſi, vt ipſe in hoc ſuo argumento aſſumit, ſubmiſſio Regibus ac Principibus, atque omnibus Præpoſitis, & ſuperioribus debita, eſt iuris naturalis, & diuini in vtroque teſtamento confirmata; ergo ſubmiſſio Monachorum ſuis Præpoſitis, & ſuperioribus debita eſt iuris naturalis, & diuini in vtroque teſtamento confirmata. Vnde igitur Barclaius colligit, poſſe Pontificem diſpenſare in obedientia, & ſubmiſſione Monachorum erga ſuos Præpoſitos & ſuperiores; & non poſſe in obedientia & ſubmiſſione populorum erga Reges, & Principes, cùm vtraque ſit iuris naturalis, & diuini in vtroque teſtamento confirmata? quin etiam cùm obedientia Monachorum habeat votum, idque ſolemne adiunctum; & obedientia populorum ſimplici iuramento confirmata ſit: videtur omninò facilius poſſe diſpenſari per Summum Pontificem, in obedientia populorum, quam Monachorum, cùm voti vinculum maius ſit, quam iuramenti, vt Theologi docent. Denique quemadmodum Barclaio teſtè iuris humani eſt, qua forma Reip. vtamur, & hunc aut illum Principem habeamus: ſed poſteaquam aliquem accepimus in Principem, vt ei pareamus iuris diuini eſt: ſic etiam iuris humani eſt, quo ritu, & forma viuendi Monachi vtantur, & hunc aut.

illum Præpoſitum habeant; & tamen vti, quem in Præpoſitum ſemel ſuſceperunt, ſubmiſſè pareant, iuris diuini eſt. Ergo omnia paria ſunt, neque vlla eſt ratio cur poſsit Summus Pontifex in vno diſpenſare, & non in altero, id eſt, cur poſsit Monachos à vinculo obedientiæ Præpoſito ſuo promiſſæ abſoluere, & non poſsit abſoluere ſubditum à vinculo obedientiæ Regi ſuo promiſſæ.

Cui tu rei dicis Barclaium reſiſtere? ne dicatur voti vinculum iureiurando fortius? atqui de ea re non agit Barclaius. Dicis, eſſe falſum & hæreticum, ordinem Monachalem ab humanis conſtitutionibus, & iure poſitiuo, eſſe profectum. Poſſim dicere non id ſimpliciter à Barclaio affirmari; ſed ex opinione quorundam. Ait enim, *vt quidam volunt.* Sed hac excuſatione non vtar. Nihil facilius quàm iſtam ſententiam à falſo, hæreſique defendere. Certum quidem perfectionis conſilia, ore Chriſti, non humana inſtitutione profecta; ſi igitur idem eſſe ſtatuis *eſſe Monachum, & hæc inſiſtere conſilia*; fateor *ordinem Monachalem ab humanis conſtitutionibus non profectum.* At vide quid ſequatur: ergo Ieſuitæ Monachi, ergo Melitenſes Equites, & quicunque Religioſi vota hæc fundunt. Verius dicas; nec eſſe de votorum illorum eſſentia vt ſit Monachus qui iis aſtringitur (ex Ieſuitis ſatis patet) rurſuſque non diuino præcepto, ſed conſtitutione Eccleſiæ factum, ne quis dicatur Monachus, niſi qui ſe illis aſtrinxerit votis. Ex Anachoretis conſtat. Synceri monaſticæ vitæ Patres, qui totam vitam ſecreti degebant, num ſemper obedientiæ voto aſtricti? Nam cui Heremita Paulus obedientiam promiſiſſet, non alio quàm ſe duce eremum ingreſſus, ſolus & verè Monachus, à prima iuuentute ad multam ſenectutem? Sic ordo Monachalis, qualis eſt hodie, ab humanis Eccleſiæ inſtitutionibus, eſt formatus, non in veſtitu modò, rituque viuendi, ſed & in hoc, ne Monachum eſſe dicamus, niſi caſtitatis, paupertatis, obedientiæ voto deuinctum. Hoc, inquam, ab humanis conſtitutionibus. Licet enim horum votorum conſilia ſint à Chriſto, tamen nullibi Chriſtus iuſſit, vt ſimul illa omnia vouerentur, vetuitue ne Monachũ crederemus, niſi omnib⁹ illis aſtrictũ. Quin & ſæpe vnum ſine alio nuncupatur: quot enim caſtitatis

voto aſtricti, nec opes, nec libertatem reliquerunt? Igitur quod hæc vota laudanda ſint, reique votorum ad ea teneantur, conſtitutionis diuinæ eſt; quòd Monachi iis omnibus aſtringendi, poſitiui, & Eccleſiaſtici iuris.

Dicis tamen, *vota ipſa Monaſtica in quibus eſſentia monaſticæ vitæ conſiſtit, iuris eſſe diuini non modò Catholici omnes docent, ſed & ipſe Barclaius paulò antè cõfeſſus eſt.* Nihil aliud fatetur Barclaius, niſi de diuino iure eſſe, *vt ſi voueris, reddas, Deo vota tua.* Nec de aliis votis egit, quàm paupertate, & caſtimonia. Dicis in ijs cõſiſtere eſſentiã Monaſticæ vitæ: Ergo & Ieſuitæ, Bellarmine, eſſentiã Monaſticæ vitæ habent. Iam Barclaij argumentum ita retorques. Submiſſio, inquis, ſuperioribus debita, eſt iuris naturalis & diuini; ergo iuris naturalis & diuini eſt vt Monachi ſuis Præpoſitis obediãt. Tũ cõcludis, *Vnde igitur Barclaius colligit poſſe* Pontificẽ *diſpenſare in obediẽtia & ſubmiſsione Monachorũ erga ſuos præpoſitos & ſuperiores, & non poſſe in obedientia & ſubmiſsione populorũ erga Reges & Principes?* Primum dico, Barclaium non id colligere. Nullibi enim dixit, poſſe Pontificem ita diſpenſare cum Monacho; imò in alteram partem inclinat: addit tantùm, quòd etiam ſi id Pontifex in Monacho poſſet, vt quidam ſentiunt, non ideò tamen idem illi concedendũ in Principe. Mox *diuerſitatis*, cauſas exponit. Monachus non aliter *obediẽtiam* ſpõdet, quàm ſecundũ monaſterij leges in quo ipſe profitetur: quę leges ſãcitę ab Eccleſiâ, vt in his locis laxius, in his ſtricti⁹ teneãt; & omnimoda huius rei diſpoſitio ſpectet ad Papam; qui ſummus omnium tam Monachorũ, quàm Abbatum ſuperior: Vt tacitè hæc ſpiritualis promiſſio cenſeatur cùm hac conditione facta, quamdiu & quo modo Pontifici videbitur, cui libera ſpiritualium rerum adminiſtratio à Chriſto commiſſa eſt. Iurat, inquam, Monachus ſe pariturum ſecundum ordinem monaſterij, in quo vouet: atqui ordo eſt vt omnis illa obedientia ſit ad nutum Pontificis, tam ex parte Monachi, quem poteſt in Epiſcopum promouere, quàm ex parte Superioris, qui poteſt amoueri, & transferri, & deponi, & ſuſpendi à Pontifice, *cuius reſpectu omnia beneficia ſunt manualia.* Cùm igitur Pontifex Monacho obedientiæ aut alterius

voti vinclum exoluit; facit vt ſuperior Monachi, & vt Præſul cui iura Eccleſiæ ſunt commiſſa. Hæc dicere, inquam, poſſunt, qui Papam votorum gratiam Monacho facere poſſe contendunt.

Nihil ſimile in Populi iuramento, quo Regi aſtringitur. Populus ſcilicet nihil ſpectato Pontificis nutu, auctoritate, potentiâ, fidelitatem iam electo Regi iurat, cui etiamſi fidelitatem non iuraret, iure diuino parere teneretur; & quidem fidelitatem temporalem: cuius negotij neque diſpenſatio, neque cura, neque imperium comiſſum Pontifici; ſine quo, & ante quem, iam regalis imperij iura à Deo conſtituta vigebant; vt in hac parte neque populo ſuperior, neque Rege, dicendus ſit.

Addis: *cum obedientia Monachorum habeat votum, idque ſolemne adiunctum, & obedientia populorum ſimplici iuramento confirmata ſit, videtur omninò facilius poſſe diſpenſari per Summum Pontificem in obedientia populorum, quàm Monachorum &c.* Erras largiter, Bellarmine; Ex Monachali voto, ſolemnis obligatio nulli naſcitur niſi Deo, & Eccleſiæ, cuius eſt Pontifex diſpenſator; At per populi iuramentum ſe Regi obſtringentis quæritur obligatio ipſi Regi: cuius quidem obligationis diſpenſatorem Pontificem nulla iura conſtituunt. Præterea obedientiæ Monachorum, nullum aliud vinculum, aut fundamentum, quàm hoc votum. At populi in Principes obſequium, non ex iuramento illo ſimpliciter pendet; quod ſcilicet in confirmationem tantum præcedentis obligationis inuentum eſt; Sed ex diuino, naturali, & gentium iure; cuius vi, etiam abſque iuramenti cautione, tenetur populus ratâ fide Regem colere, tueri, obſeruare. Hinc ſequitur, Bellarmine, quæſtiones longè eſſe diuerſas; nũ poſſit diſpenſare Pontifex in obſequio & fidelitate populi; & num poſſit tantùm diſpenſare in iuramento, quo ille idem populus fidem ſuam Regi promiſit: quandoquidem obſequij & fidelitatis obligatio, quæ populum Regi aſtringit, non ex iuramenti robore, ſed ex diuino & naturæ iure conſequitur: Cùm è contrario *obedientia Monachalis* vim omnem ex voto accipiat, ideoque omnino intereat, voti obligatione ſublata.

Sed audiamus in hanc rem Almainum. De ſum. poteſt. Eccl. & laic. quæſt. 2. Cap. 5. *Dico*, inquit, *quod Duplex eſt iuramentum. Quoddam eſt quod fit ſolùm in reuerentiã Dei. Aliud eſt, quod fit in fauorem certæ perſonæ, altera à iurante, vt, Sortes iurans perpetuo ſeruare caſtitatem, hoc iuramentum non fit in vtilitatem alterius perſonæ à iurante, ſed ſolùm in vtilitatem propriam ipſius iurantis, & reuerentiam Dei. Exemplum ſecundi, Sortes iurat ſe ſoluturum Platoni decem aureos, iſtud iuramentum fit in vtilitatem alterius perſonæ à iurante: ſcilicet in vtilitatem Platonis. Similiter iuramentum fidelitatis præſtitũ Principi à ſubditis fit in vtilitatem domini, & non ſolùm propter reuerentiã Dei. His ſuppoſitis, quantũ ad iuramenta primi generis Papa poteſt diſpenſare cùm ſit Vicarius Dei; quantũ verò ad iuramẽta ſecundi generis, non poteſt diſpenſare, hoc eſt ius relaxare, quia Papa non habet poteſtatem aliquam faciendi, contra ea, quæ ſunt in perniciem & damnum alterius.*

§. 3.

PERGIT *Barclaius*, inquis, *& aliud argumentum texit ex natura voti, & iuramenti: quod argumentum, quia non multum ad rem facit, & tamen verboſiſſimè ab ipſo proponitur, ego in pauca contraham, vt vis argumenti quanta ſit appareat: ſic igitur ille ratiocinatur. Votum eſt promiſſio facta Deo, & Eccleſiæ, proinde creditor principalis eſt Deus: poteſt autem Pontifex, qui Vicarius Dei eſt, & caput Eccleſiæ loco Chriſti, declarare non diſplicere Deo, & Eccleſiæ, vt promiſſio illa, ob iuſtam aliquam cauſam, & magis Deo gratam, quàm ſit promiſſionis illius adimpletio, remittatur, & condonetur ei, qui vouerat. At iuramentum, quo pactum aliquod, vel ſponſio obſignatur, non facit Deum propriè creditorem, ſed hominem, cum quo pactum initum, & cui promiſſio iurata facta eſt: quod ex eo perſpicuum eſt, quòd homo creditor poteſt etiã ſine vlla cauſa liberare debitorẽ, & iuramento ſoluere; ſi illi promiſſionẽ ſibi factã liberè remittere velit: neque hic habet locum interpretatio, aut declaratio Summi Pontificis, cùm homo ipſe creditor per ſe loquatur. Ergo non poteſt Summus Pontifex homines à iuramento ſoluere, quoniam priuaret creditorem inuitum obligatione ſibi optimo iure quæſita, & omni iure diuino, & humano licita.*

Reſpondeo. Quando Summus Pontifex ſoluit homines iuramento non collit ius quæſitum ex iuſta, & licita obligatione: ſed vel declarat obligationem, & promiſſionem fuiſſe. vel factam eſſe illicitam, vt cùm abſoluit populos à iuramento fidelitatis præſtito Principi hæretico, vel qui poſtea in hæreſim lapſus eſt: aut tollit vinculum iuramenti relicta promiſſione in ſuo vigore, ad eum finem tantum vt poſſit, qui promiſerat, ſine periculo ſacrilegij proſequi ius ſuum coram legitimis Iudicibus.

Quæ mens tibi, iam non Barclaium accuſandi; ſed Patres, ſed Martyres, ſed totam Eccleſiam? Dicis, Pontificem iuramẽtũm remittentem, non tollere obligationem licitam, ſed *declarare fuiſſe vel factam eſſe illicitam, vt cùm abſoluit populos à iuramento fidelitatis præſtito Principi hæretico, vel qui poſtea in hæreſim lapſus eſt.* Itane, Bellarmine? illicita eſt obligatio, qua populus Principi in hæreſim lapſo tenetur? Ergo Chriſtiani qui Conſtanti, Valenti, Iuliano paruerunt, imò Patres, qui illis de iure parendum docuerunt, rem omnes illicitam docuerunt & fecerunt? Nec obijcias vanum clypeum; vires illis defuiſſe. neque enim defectus virium vnquam facit, vt aliquid illicitum liceat; nec qui ſanguinem profundebant ne per illicita Numen offenderent huic rei illicitæ tam ſtrictè, imò tam religioſè, ſe, Populum, Eccleſiam irretiſſent. Potuiſſet inquam fieri, vt eiuſmodi Principi de facto parerent: at nuſquam vt de iure eſſe parendum decernerent. Dixit tamen Hoſius, vt de cæteris ſileam, ad Conſtãtium hæreticum, *qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi diuinæ.*

At, ſi Pontifex illo caſu (vt ais) non tollit obligationem licitam, ſed tantùm declarat eiuſmodi obligationem illicitam eſſe; ſequitur Reges omnes, ſtatim vt ſunt hæretici, iam non Reges eſſe, non Principes. Nam qui declarat, nihil facit; ſed quid factum ſit tantùm oſtendit. Cùm Pontifex ergo declarat, eſſe illicitum vt Orthodoxi hæretico Principi pareant, non facit vt illa obligatio ſit illicita; ſed illicitam eſſe oſtendit. Hinc ſequitur; etiam ante Pontificis ſententiam, poſſe Principem hæreticum ab Orthodoxis ciuibus plecti, tolli, exigi regno; aut ſi viribus pares non ſũt, nõ eos illi aliter quàm tyrãno debere obſequium,

ſequium; quandoquidem illicita obligatio facta eſt, qua ſe illi aſtrinxerant. Nec obijcias expectandum, vt à iuramento, quod Principi hæretico præſtiterant, per Pontificem *abſoluantur.* Quippe illicitum iuramentum eſt, quod ad rem illicitam obligat; cùm non debeat *iniquitatis vinculum eſſe*, vt rectè Auguſtinus, ad Seuerum Mileuit. Epiſc. Porrò *iuramentum illicitum nullatenus obſeruandum* eſt (Capite Quanto de Iureiurando,) & Iſidori verbis, *non eſt obſeruandum iuramentum, quo malum incautè promittitur.* (Can. Non eſt. 22. q. 4.) Nec expectanda eſt ſuperioris authoritas, ſed ſibi quiſque idoneus author eſt ab eiuſmodi iuramēto recedendi. Vnde Anton. de Rozell. Monarch. part. 4. Cap. 27. *primùm dico*, inquit, *conſiderandū, ſi iuramentum eſt illicitum. Nam ſi conſtat, quis poteſt contra illud propria auctoritate venire.*

Cùm igitur nihil illicitum fieri debeat etiam iuramento promiſſum: Sit autem, vt ais, illicita obligatio populi qua ſe Regi obſtrinxerit aut hæretico, aut deinde in hæreſim lapſo; ſequitur Populum, ſtatim ac eius Princeps in hæreſim cadit, etiam ante Pontificis ſententiam, non illi amplius deuinciri, nec fidelitatis iureiurando teneri. Nec diu laborandum, vt veſtra ſententia ferat hunc ſenſum; Hanc enim diſertis verbis aſtruit Gregorius de Valentia in 2. 2. diſputat. 1. q. 12. punct. 2. aſſert. 4. *Si crimen hæreſis*, inquit, *ſiue Apoſtaſia à fide ita ſit notorium, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, etiam ante iudicis ſententiam incurritur, ex parte prædicta pœna, nimirum eatenus vt ſubditi quidem licitè poſſint negare obſequium domino hæretico, aut apoſtatæ à fide.* Et in eam rem, citat Caietanum & Bannem. Et apertiſſimè Alfonſus de Caſtro, De iuſta hæreticorum puniti. Lib. 2. Cap. 7. *Rex*, inquit, *factus hæreticus, ipſo iure eſt Regno ſuo priuatus, & Dux ſuo Ducatu, & Comes Comitatu; & idem de alijs populorum Dominis, quocunque nomine cenſeantur, dicendum eſt.* Nollem & Innocentij III. nomen tam infauſtis maculari ſententijs; Author tamen creditur Capituli, *Abſolutos*, De hæretic. vbi hæc verba, *Abſolutos ſe nouerint à debito fidelitatis, hominij & totius obſequij, quicūq; lapſis manifeſtè in hæreſim, aliquo pacto, quacūque firmitate vallato, tenebātur aſtricti.* Quò igitur ſimulationis veſtræ verba, Regibus hæreticis, apoſtatis, eſſe pa-

rendum, donec à Papâ deponantur, qui eos, prout expedire exiſtimat, aliquando tolerat, aliquando deponit? Nunc proiecta denique larua, proclamatis, populos à fidelitatis iuramento abſolui, eo ipſo quo Reges manifeſtæ ſe hæreſi mancipariunt.

O vt vos non audiant qui ab Eccleſia exerrant Principes, ne iuſtum in hanc ſententiam odium, in innoxiam, & nil tale ſentientem effundant Eccleſiam. O vt vos nec audiant viri leues, cæcæ pietatis, inconſulti iudicij. Sat ſuperque parricidarum habuimus: nec accepta iam vulnera dignè totis ſæculis Orbis eluxerit.

§. 4.

SED hæc Barclaio, inquis, *non erant incognita, vt qui iuris prudentiam præcipuè profiteretur: ideò ſubiungit, Sed eſto auferre ex cauſa poſsit, & promiſsionem iuriſiurandi vinculo liberare (ne de hac re amplius cum Canoniſtis hic contendam) auferat igitur, quid ei deinde facto conſequens in noſtro hoc negotio videtur? liberum fore populum, dices, ab imperio, & ſubiectione Principis, ſtatim atque iuriſiurandi nexu ſolutus eſt: Itane verò? an non perſpicis, iuſiurandum hoc non eſſe niſi acceſsionem tantum confirmatricem illius obligationis, qua fides, & obedientia Principi promiſſa eſt? an ignoras acceſsiones tolli, & liberari poſſe ſine interitu principalis obligationis? manet ergo adhuc obligatio, cui iuſiurandum acceſſerat: quæ quoniam iuris naturalis, & apud Deum diuini eſt, non minus tenet hominum mentes, & conſcientias, quàmſi eſſet iuramento ſuſtentata.*

Reſpondeo. Poteſt quidem, vt ſupra dixi, ſolli vinculum iuramenti, etiamſi non tollatur promiſſionis obligatio. ſed quando Summus Pontifex propter hæreſim, aut aliam iuſtam cauſam, ſoluit populos à iuramento fidelitatis, ſimul etiam ſoluere ſolet à vinculo promiſſionis, ac iubere, vt populi non ampliùs obediant ei, cui promiſſionem obedientiæ fecerant: poſſe autem id Pontificem vt Chriſti Vicarium, præſtare, iam ſuprà ex Doctoribus, & Conciliis, & ex ipſis etiam diuinis literis oſtendimus, & ante multos annos idipſum quinque rationibus Theologicis oſtendimus: neque Barclaius omnibus ſuis argumentis, & cauil-

lationibus eas rationes refellere potuit. Nam quod hoc loco iterum repetit, & inculcat, obligationem parendi Regibus eſſe iuris naturalis, & diuini: non ſemel à nobis explicatum eſt, id eſſe intelligendum de obligatione parendi Regibus, dum Reges ſunt: non eſſe autem iuris naturalis, & diuini, vt Rex non poſsit Regno priuari, ſi hæreticus efficiatur, & ratio manifeſta & vſus frequens apertiſsimè demonſtrauit.

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? Superiore paragrapho dicebas Pontificem, *cum abſoluit populos à iuramento fidelitatis &c. non tollere ius quæſitum ex iuſta & licita obligatione; ſed declarare obligationem & promiſsionem fuiſſe vel factam eſſe illicitam.* Hic dicis, *quando ſoluit populos à iuramento fidelitatis, ſimul etiam ſoluere ſolet à vinculo promiſsionis.* Dic autē, Bellarmine, vinculū illud promiſſionis, nōne eſt *iuſta & licita obligatio*, ex qua ius quæritur Regi? Cur igitur illic negas ius ex licita obligatione quæſitum per Pontificem tolli: hic autem affirmas? Nemo neget, nec *iuſtiorem, nec magis licitam obligationem* eſſe, quàm quæ ex conſenſu, & promiſſione naſcitur populi ſibi Regem imponentis; cùm diuino, naturali, ac gentium iure firmetur. Cùm igitur Pontifex maieſtatem abrogat Regi, aut nondum ſolutum eſt obligationis illius vinculum; & tunc falſum quod dixiſti: *non tollit ius quæſitū ex iuſta & licita obligatione*: Aut iam ſolutum eſt; & ſic verum non erit quod hîc dicis *ſimul etiam ſoluere ſolet à vinculo promiſsionis.*

Sed vt immanè à diſputatione abis! Dixit Barclaius, Pontifici ſi poſſit monaſtica vota ſoluere, non tamē idem ius fore in Populorum fide à Regibus liberanda; quia tota obligatio Monachorum conſiſtit in votis, at non tota obligatio Populi in iuramento. Tu quod reſponderes cùm non eſſet, omittis de Monachis votiſque quæſtionem; & extra aliam currens, ais Pontificem poſſe iuramenti vinculum remittere Populis, & omnem præterea obligationem qua Regi tenebantur. Hîc verò eſt quæſtionis noſtræ cardo, hoc totum quod lite tam anxia diſceptatur. Nec tu rem tantam nouis argumentis aſtruis. Ais te id ſuprà probauiſſe ex Doctoribus, Concilijs, Scripturiſque. Ais id à te factum; Nos negamus. Dicis id te quinque rationi-

bus Theologicis ante multos annos oſtendiſſe, quas *Barclaius omnibus ſuis argumentis & cauillationibus refellere non potuit.* Magnificè à te dictum, & de te; de aduerſario certè contemptim. Iactes apud tuos; at Orbi innotuit, quàm ſplendidè per tuarum quinque rationum ruinas triumphet Barclaius. Quòd addis, *Non eſſe autem iuris naturalis, & diuini, vt Rex non poßit Regno priuari, ſi hæreticus efficiatur, & ratio manifeſta, & vſus frequens apertiſsimè demonſtrauit*; pari iure à te dictum: quæ illa manifeſta ratio? imò exilis, & quam nec emiſſitij oculi videant. quàm autem frequens vſus? Pauciſſimi certè hæretici, cui Pontificia ſententia abſtulerit Regnum. Iam multis, & in te valentibus, ex Barclaio omiſſis, hęc ex illo verba ſic refers.

§. 5.

AT inquit Barclaius, ais: *hoc axiomate Bellarminus præcipuè nititur, dum vult oſtendere Papam non poſſe ſubiicere ſeipſum ſententiæ coactiuæ Conciliorum: quoniam (inquit Lib. 2. de Concilijs cap. 18.) Papæ poteſtas ſuper omnes eſt de iure diuino: non autem poteſt Papa diſpenſare in iure diuino.*

Reſpondeo. Si Papa ſe ipſe ſubiiceret ſententiæ coactiuæ Conciliorum, aut Principum quorumcumque, verè ſubiiceret ſuperiorem inferioribus; ac per hoc cum diuino & naturali iure pugnaret: Nam iure diuino Papa eſt Paſtor, & Pater, & Præpoſitus *omnium Chriſtianorum, ac per hoc ſuperior omnibus, qui oues, & filij, & ſubditi ipſius ſunt: & iure etiam diuino ſuperior ab inferiori iudicari non poteſt iudicio ſaltem coactiuo. At verò cùm Papa iudicat Regem vel etiam deponit, nihil agit contra ius diuinum, quoniam ſuperior inferiorem iudicat, Paſtor ouem, Pater filium, Præpoſitus ſubditum, quod eſt iuri diuino, & naturali rationi maximè conſentaneum. Quamuis enim Reges in temporalibus non agnoſcant ſuperiorem temporalem, vel etiam nullum agnoſcant directè niſi Deum: tamen agnoſcere debent ſuperiorem ſpiritualem, cuius poteſtas ad temporalia ſe extendit, quatenus ea ſpiritualibus ſubordinantur, vt ſuprà non ſemel dictum eſt.*

Imò verò, Bellarmine, non magis diuini iuris eſt, vt Papa ſpi-

ritualis Paſtor ſit, quàm vt Rex temporalis. Summus vtriuſque poteſtatis author Deus, Pontificatum, & Principatum, actibus proprijs, dignitatibus, officiiſque diſtinxit. Non igitur magis de iure diuino eſt, ne Papa ſuperiorem in ſpiritualibus habeat, quàm ne Princeps in temporalibus; Vt è contrario de diuino iure non eſt, ne aut Papa in temporalibus iudicetur, aut in ſpiritualibus Princeps. Ais Papam eſſe *ſuperiorem omnibus, qui oues, & filij, & ſubditi ipſius ſunt.* Verum quidem, ſi *de ſpirituali ſuperioritate* tibi ſermo; de temporali falſum. cùm & Pontifex poſſit ſpiritualiter ſibi ſubdito temporaliter eſſe ſubiectus. quod & priſcis æuis factum. *At verò*, inquis, *cùm Papa iudicat Regem, vel etiam deponit, nihil agit contra ius diuinum, quoniam ſuperior inferiorem iudicat, Paſtor ouem &c.* Aptè quidem, ſi Pontifex eo modo Regem iudicet, quo Rex ouis illius eſt, filius, ſubditus; id eſt ſi ſpiritualiter, & ſpiritualibus pœnis, ſpiritualem ouem, filium, ſubditumque. Sed in ius diuinum eſt, cùm ad temporales venit pœnas, & in temporalibus eum iudicat, quē in temporalibus ſummum eſſe de iure diuino eſt. Quod addis de ſuperiori ſpirituali, cuius poteſtas ad temporalia ſe extendit, tum vbique hoc opere, tum præſertim Capite 12. §. 2. excuſſimus.

§. 6.

AD *extremum*, inquis, *ſic loquitur Barclaius. Ne qua erremus tenendum eſt, Apoſtolicæ poteſtatis plenitudinē eam tantùm poteſtatem complecti, quam Dominus Ieſus Dei filius, cùm in hoc Mundo verſaretur, vt homo inter homines habere voluit: & eatenus Papam nobis Chriſtum referre, & eius eſſe Vicarium; non autem poteſtatem illam, quam vt Dei filius, Deus ipſe Patri æqualis ab æterno habuit, & diuinitatis ſuæ omnipotentiæ reſeruauit, de qua ait, Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra.*

Reſpondeo, Non admitto ſolum, quod Barclaius hic poſtulat, plenitudinem Apoſtolicæ poteſtatis, non eſſe parem omnipotentiæ diuinitatis Chriſti: ſed addo etiam non eſſe omninò æqualem illi poteſtati, quam in

terris habere voluit, & habuit Chriſtus vt homo. Chriſtus enim etiam dum mortalis cùm mortalibus verſaretur, habuit poteſtatem, quam Theologi vocant, excellentiæ, per quam ſacramenta inſtituere poterat, & ſine ſacramentis peccata remittere, & alia id genus, ad quæ plenitudo poteſtatis Pontificiæ non pertingit. Itaque non ſum de numero eorum, de quibus, ais, Ioann. de Turrecremata ſcripſiſſe, in Can. Coniunctiones 35. q. 2. Mirum eſt, quod Summi Pontifices loquantur moderatè de poteſtate eis data, & quidam Doctorculi ſine aliquo vero fundamento volunt adulando eos, quaſi æquiparare Deo. Nihilominus tamen ſecurus affirmo, potuiſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum tempore mortalitatis ſuæ, diſponere de temporalibus omnibus, & Reges ac Principes Regnis dominiſque priuare; & hanc poteſtatem Vicario ſuo ſine dubio conceßiſſe; vt ea vtatur, quando neceſſarium iudicauerit ad animarum ſalutem, quæ illi præcipuè curæ eſſe debet.

Hîc tu nihil niſi verba; quæ ſat erit retuliſſe; Dixiſſe etiam, quòd è contrario *ſecurus affirmo, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ*; cui non indirecta, non per conſequentiam, ſed vera, & directa *poteſtas in omnem carnem* data eſt, *hanc*, de qua agimus, *poteſtatem Vicario ſuo nequaquam conceſsiſſe.*

CAPVT XXVIII.

Cur Barclaius hîc digreſſus ſit, ad excutiendam Canoniſtarum ſententiam, de ſenſu Cap. II. III. & IV. de Tranſlatione Epiſcopi, in Decretal. Eos ex Innocentij III. verbis non benè perceptis, diuinam auctoritatem Papæ tribuere.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Digreßio circa ſententiam Cap. Inter corporalia, De tranſlatione Epiſcopi.

§. *VNIC.*

IN *capite viceſimo octauo,* inquis, *inuehitur Barclaius in Canoniſtas, quos dicit poteſtatem omnem diuinam, & humanam Pontifici attribuere, ex ignoratione veræ ſententiæ verborum Innocentij III. Pontificis, quæ habentur cap. inter corporalia, de tranſlatione Epiſcopi. Ibi enim Innocentius dicit fortius eſſe vinculum coniugij ſpiritualis, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, quàm ſit vinculum coniugij carnalis inter virum, & mulierem. Et quoniam vinculum coniugij carnalis homo ſoluere non poteſt, iuxta illud Matth. 19. Quos deus coniunxit, homo non ſeparet: vinculum autem coniugij ſpiritualis non rarò Papa diſſoluit: videtur ſequi, vt, aut falſum ſcripſerit Innocentius, aut Papam Deo æquare voluerit.*

Sed quoniam hæc diſputatio ad inſtitutum noſtrum non pertinet, & Barclaius, ideò ſolum hãc digreßionem libro ſuo inſeruit, vt occaſionem haberet Canoniſtas carpendi: Nam, & in hoc capite audacter ſcribit, nihil eſſe meris Canoniſtis imperitius; & in capite ſequenti non vere-

tur dicere, Innocentium quartum, & Ioannem Andream Canoniſtarum facilè Principes ineptiſsimè hunc locum Innocentij III. explicauiſſe: propterea non ero in hoc capite confutando prolixior. Nam neque Canoniſtæ, inter quos viri doctiſsimi inueniuntur, defenſione mea indigent; neque ego ſcientiam Canonum itá calleo vt audeam me patronum Canoniſtarum profiteri. Illud vnum annotare placuit, Barclaium calumniatorem videri, dum dicit Canoniſtas ſummo Pontifici diuinam auctoritatem ex verbis Innocentij perperam intellectis, tribuere. Id enim tantùm abeſt à vero, vt contrà potiùs nonnulli eorum propter iſtum canonem Pontifici detrahere, aut illum corrigere, non vereantur. Gloſſa certè, vbi Innocentius dicit, fortius eſſe vinculum ſpirituale, corrigit, dicens, dignius, non fortius: & Oſtienſis in Summa, de Elect. Num. 21. vt ipſe hoc loco Barclaius refert, Illa, inquit, ratio non eſt ſufficiens, ſalua auctoritate & reuerentia reddentis. Denique neque Innocentius quartus, neque Ioan. Andreas, neque Abbas Panormitanus, neque Ancharanus, neque vllus alius ex iis quos videre potui, ex verbis Innocentij III. diuinam poteſtatem, ſummo Pontifici tribuunt, vt Barclaius calumniatur.

Non ceſſabis conuitiari? quaſi vllum Barclaio in Canoniſtas odium; quem ais, *ideo ſolum hanc digreſsionem libro ſuo inſeruiſſe, vt occaſionem haberet Canoniſtas carpendi.* Quis verò Canonum ſtudioſior, aut cur in Canoniſtas diceret ipſe in eorũ numerum iureuenturis? At dixit, *meris Canoniſtis nihil imperitius.* quid verius? deficiet me charta, ſi eorum hominum nugas coner ad publicum riſum hîc dare; ſed feciſſes ſimplicius ſi apertè Barclaij mentem exhibuiſſes Lectoribus. Dixit, *nihil nudis & meris Canoniſtis imperitius*, id eſt, hominibus, qui non imbuti ſcientiis ſine quibus ad veram Canonum ſcientiam nemo pertingat & totos vnis Canonibus dediderunt; hos enim nudos vocat & meros Canoniſtas. tu reciſo *nudi* vocabulo, tantùm *meros* exſcribis; quòd ab inuidentibus poſſet intelligi de omnibus qui ex profeſſo ſcientiæ illi incumbunt. At Innocentium interpretem, & Io. Andream dixit *ineptiſsimè partem iſtam reſcripti Innocentij III. eſſe interpretatos:* quis vero ineptus adeò vt illos excuſet? Viri magni: at hoc loco, quàm abſurdè lapſi, nec tu ipſe ignoras.

Cauſa

Cauſa ergo Barclaio digrediendi in Canonum campum, hęc fuit. Ait Regum poteſtatem diuino & naturali iure niti; in quo iure nec poſſit ſummus Pontifex diſpenſare; Quia tamen Canoniſtarum aliqui neſcio quam omnipotentiam aſſignant Pontifici, qua etiam in diuino iure diſpenſet; in tam abſurdam dicturus ſententiam Pontificis reſcripta annotauit, ex quibus perperã expoſitis natus hic error. Ea ſunt tria potiſſimũm Capitula, ſecundum, tertium, & quartum, Extra, de Tranſlatione Epiſc. ex Innocentij III. reſcriptis exſcerpta. quæ tu ita confundis, Bellarmine, vt ex veritate magis, quàm ex humilitate videaris eſſe locutus, cùm dixiſti te *neque ſcientiam Canonum ita callere &c.* quaſi enim de vnico capitulo Barclaio ſermo eſſet, facis tuo Capiti titulum, *Digreſsio circa ſententiam Cap. Inter corporalia.* cùm non minus de ſententia Capituli, *quando perſonam*, 3. & Capituli, *licet in tantum*, 4. hic agat Barclaius: Primum enim hęc verba exſcribit ex Cap. licet in tantùm, *Sic & ſpirituale fœdus coniugij &c.* Tum ex Cap. Inter corporalia, *Cùm ergo fortius ſit ſpirituale &c.* Illa denique ex Capit. Quanto perſonam. *Non enim homo, ſed Deus ſeparat &c.*

Sed quàm tu iniuriè, *Barclaium calumniatorem videri, dum dicit Canoniſtas ſummo Pontifici diuinam auctoritatem ex verbis Innocentij perperàm intellectis tribuere.* Vt omittam cæteros, vide quid ex hoc Innocentij reſcripto, *Quanto perſonam*, Petrus Bertrandus collegerit (in addit. ad gloſſ. Extrau. Vnam ſanctam. De maior. & obed.) *Chriſto data erat omnis poteſtas in cœlo & in terra. Matth. 28. Ergo ſummus Pontifex, qui eſt eius Vicarius habet hãc poteſtatem. extra. de Tranſlat. cap. Quanto.* Quid quod Innocentius interpres, & Ioannes Andreas in eadem ſcribũt capitula, *quòd non ſeparat homo carnale matrimonium, cùm Epiſcopus, vel etiã Archidiaconus per conſtitutiones Papæ diſſoluit.* quaſi verò, vt rectè Barclaius, poſſit ratũ & legitimũ matrimoniũ per cõſtitutiones Pontificis ſolui. Aſtenſis etiam, in Summa, lib. 2. tit. 58. art. 40. *Certum eſt enim*, inquit, *quòd Deus eſt ſuper omnes poteſtates, diſt. 8. quæ cõtra mores. in fin. Ergo & eius Vicarius, qui vices gerit in terris. Extrà. De tranſlat. Prælat. Inter corporalia.* Audi denique Ioan-

nem de Sylua, tract. de Beneficio, part. 3. q. 8. *Item Papa,* inquit, *aliquando diſpenſat ſuper matrimonio copula carnali conſummato. text. in Cap. quanto de diuort. licet ſit contra ius diuinum, in quo dicitur quos Deus coniunxit homo non ſeparet. Cap. 1. & 2.* (id eſt Cap inter corporalia) *De tranſlat. Epiſc.* Si id non eſt, *Pontifici diuinã authoritatem ex verbis Innocentij* (cuius ſunt omnia Capitula ab hoc Sylua producta) *perperam intellectis tribuere,* author ſum ne quis mihi vel humanam habeat fidem.

CAPVT XXIX.

Num vinculum coniugij ſpiritualis ſit fortius vinculo carnalis coniugij. Bellarminum pleraque omiſiſſe, ex ijs Innocentij verbis, de quibus, vt obſcuris, & malè à quibuſdam Caniſtarum explicatis, hîc egit Barclaius.

Apud Bellarminum titulus eſt.

De vero ſenſu Cap. Inter corporalia, de tranſlatione Epiſcopi.

§. *VNIC.*

I*N capite vigeſimonono,* inquis, *Barclaius reiectis aliorum explicationibus; profert ſententiam ſuam de vero ſenſu Cap. Inter corporalia, de tranſlatione Epiſcopi: & in ſummâ dicit, verba huius capituli pugnare cum mente legiſlatoris, vt aliud Pontifex ſenſerit, aliud ſcripſerit. Hoc autem, quid aliud eſt, niſi Pontificẽ facere vel ignorantem, qui neſcierit mentem ſuam explicare, vel malignũ, qui voluerit mentiẽdo Lectores decipere? At fuit Innocentius omniũ conſenſu Pontifex optimus, & ſapientiſſimus, vt procul ab eo abfuerit tum ignorantia, tum malignitas. Dicam igitur*

quid mihi videatur Pontifex in hoc obſcuro capitulo docere voluiſſe; & niſi fallor, oſtendam, verba capituli non tantùm in ſe eſſe veriſſima, ſed etiam ad mentem Pontificis explicandam aptiſſima. Fortius eſſe dicit Pontifex vinculum coniugij ſpiritualis, quàm carnalis. Id eſſe verum probatur hac ratione, quoniam vinculum coniugij ſpiritualis non poteſt in totum ſolui, ne per mortem quidem. ſemper enim manet impreſſus character Epiſcopalis, qui nulla vi deleri poteſt: vinculum autem coniugij carnalis per mortem ita ſoluitur, vt ſi maritus defunctus ad vitam rediret, non poſſet vxorem repetere, quam viuens duxerat. Doctrina eſt Apoſtoli ad Rom. 7. Deinde vinculum coniugij ſpiritualis à ſolo Pontifice maximo ſolui poteſt, non quidem omnino, vt diximus, ſed in ordine ad Eccleſiam particularem, cui iunctus erat. Solus enim Chriſti Vicarius Epiſcopos transferendo, vel deponendo, vel facultatem renuntiandi tribuendo, ſoluit à vinculo, quo Eccleſiæ ſuæ tenebantur obſtricti: vinculum autem coniugij carnalis non ſolus Papa, ſed ipſi etiam contrahentes aliquando licitè, libereque diſſoluunt. Siquidem matrimonium ratum, non conſummatum poteſt alter coniugum iure ſoluere, ſi ordinem religioſum profiteri velit, ex Concil. Trident. Seſſ. 24. Can. 7. neque in hac re vllam à Summo Pontifice facultatem petere debet. Item matrimonium inter infideles contractum, & conſummatum, quod vtique verum matrimonium eſt, poteſt diſſoluere alter coniugum, ſi ad fidem Chriſtianam conuertatur altero coniuge in infidelitate remanente, ex Apoſtolo 1. Corinth. 7. Item in teſtamento veteri, matrimonia etiam conſummata paſſim ipſi coniuges per libellum repudij diſſoluebant, neque Pontificis auctoritatem expectabãt, ex Deuteronom. cap. 24. Denique matrimonia rata, & conſummata fidelium ſolui poſſunt quoad thorum, & cohabitationem certis de cauſis ab Epiſcopis particularibus: matrimonium ſpirituale, ne quoad cohabitationem quidem ab alio, quàm à Summo Pontifice ſolui poteſt. Ex his igitur manifeſtè colligitur vinculũ ſpiritualis coniugij quod à ſolo Pontifice ſolui poteſt, firmius ac fortius eſſe, quàm vinculum coniugij carnalis, quod ab ipſis coniugibus, vel ab inferioribus Sacerdotibus ſoluitur. Atque huc reſpexiſſe videtur Innocentius Pontifex, cuius propoſitum in eo capitulo erat docere, tranſlationes Epiſcoporum ſine Pontificis Maximi conſenſu fieri non poſſe.

Iam monui non de vno Capitulo, *Inter corporalia*, ſed & de

duobus ſequentibus à Barclaio agi, vt fruſtra ſis illis verbis, *profert ſententiam ſuam de vero ſenſu Cap. inter corporalia.* Imò de tribus Capitulis ſimul profert. nec tu illius ſenſum aggreſſus es oppugnare: nimirùm magni hominis, & in ſuâ quidem arte. Culpas tamen quòd dixerit, *pugnā in iis eſſe* ῥητῶ καὶ διανοίας *mentem ſcilicet optimi Pontificis, & ſenſum verborū, inter ſe diſcrepare.* Dicis hoc nihil aliud eſſe, *niſi Pontificem facere, vel ignorantem vel malignum.* Bona verba. Nullū ingenium adeò ſyncerū aut perſpicax, quod non aut perplexis aut turbatis verbis interdum ſuos ſenſus impediat, *quod in aliorum legiſlatorum ſcriptis*, inquit Barclaius, *ſæpe contingit:* Vt omittam, hæc reſcripta Pontificum non magis Pontificis verbis ac manu, quàm Regum ſanctiones regiâ manu & calamo eſſe conſcripta. Sufficit, Pontifices hominibus ad ſcribendum conſtitutis ſuam mentem oſtendere, qui Pontificios quidem ſenſus, ſed ſuis verbis exponant. Fuerit igitur Innocentius III. vir ſolertiſſimus (neque illum accuſat Barclaius) at ſcriptore vſus eſt dubiis nimium verbis implicante domini mentem.

Omitto de Barclaij expoſitione dicere; quòd prolixa, & omnibus ex ipſius libro nota; etiam quòd à te non carpatur. Ad tuam venio.

Putas ergo Pontificem dicere *vinculum coniugij ſpiritualis fortius eſſe, quam carnalis*, quòd ſpirituale coniugium in totum ne quidē in morte ſoluatur: quia poſt mortem *manet impreſſus character Epiſcopalis*; ſed nec poſſit ab alio ſolui, quàm à Pontifice maximo. Contrà, ſtatim à morte in totum ſoluitur carnale coniugium. & ipſi contrahentes poſſunt illud exoluere: puta ſi alteruter ante conſummatum matrimonium velit ordinem religioſum profiteri; inter infideles etiam conſummatum poteſt alterutrer ſoluere, ad fidem accedens. Denique matrimonia rata, & conſummata fidelium, quoad thorum & cohabitationem, non à ſummo tantùm Pontifice, ſed & à cæteris ſolui poſſunt Epiſcopis. Ergo, inquis, rectè Innocentius, coniugij ſpiritualis vinculum fortius eſſe carnali. Vt non ſolicitem has tuas rationes, vanas mehercule, ecce oſtēdo carnale coniungiū ſpirituali eſſe

fortius, vel ex eo quòd memini à Deo conceſsũ, vt maritũ à cõnubio legitimo ratoq; extractum alteri fœminæ iungat, & illius vxorẽ viro alteri nuptũ tradat. At verò conceſſum Pontifici, vt Epiſcopum ab Epiſcopatu priori remotum in alium transferat; relictamque ab illo Epiſcopo Eccleſiam, velut nouo marito, ita ſuccedenti Epiſcopo collocet. Rurſus, matrimonium ratum & conſummatum tenet adeò, vt nec poſſit Pontifex diſpenſare cum coniuge religionem, inuitâ ſua parte, profiteri volente. ſecus in ſpirituali coniugio. Ecce vt ijs rationibus carnale matrimonium ſpirituali validius.

Sed vt illa, penè ſuperuacua, Bellarmine, omittam: dic porrò, an id ſolùm eſt, quod perplexum & malè à Canoniſtis acceptum in his capitulis notauit Barclaius? Imò alia, & quidem grauiora, vt ſunt illa, *non enim homo ſed Deus ſeparat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris) Eccleſiarum neceſsitate vel vtilitate penſata, non humana, ſed diuina potius authoritate diſſoluit.* iſta quoque: *ſicut legitimi matrimonij vinculum, quod eſt inter virum & vxorem homo diſſoluere nequit, Domino dicente in Euangelio, quos Deus coniunxit homo non ſeparet: ſic & ſpirituale fœdus coniugij, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, ſine illius authoritate ſolui non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri, & Vicarius Ieſu Chriſti.* Hæc ſunt, inquam, quæ impoſuerunt Canoniſtis; vt etiam dicerent Pontificem ratum matrimonium poſſe diſſoluere, & omninò *in iure diuino & naturali diſpenſare*, His verò obſcuris lucem dare debueras, tueri Canoniſtas, & interpretationem Barclaij, ſenſumque refellere.

CAPVT XXX.

Bellarminum aliud ex argumento ſuo colligere, quàm quod ex eo conſequitur. Certiſſimæ Barclaij rationes pro Regibus. Iis non aliter reſpondere Bellarminum, quàm per dubia nouæ doctrinæ commenta, & per incertos ſyllogiſmos. Oratio, & pœnitentia morientis Rudolphi, quem in Henricum IV. Imperatorem, Gregorius VII. Papa excitauerat.

Titulus eſt apud Bellarminum.

Reſpondetur ad obiectiones contra primam partem rationis quintæ pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. 1.

IN *capite triceſimo,* inquis, *Barclaius poſt longas digreſsiones reuertitur ad primam partem rationis quintæ Bellarmini, quam in capite viceſimoquinto ſibi refutandam ſuſceperat. Ait igitur. Admittimus quidem eius propoſitionem, Paſtori ſcilicet neceſſariam eſſe poteſtatem circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poteſt. Admittimus & aſſumptionem, lupos videlicet, qui Eccleſiam Dei vaſtant, eſſe hæreticos. Ex quibus concludit hoc modo, ergo ſi Princeps aliquis ex oue, aut ariete fiat lupus, id eſt, ex Chriſtiano fiat hæreticus, poterit Paſtor Eccleſiæ eum arcere per excommunicationem, & ſimul iubere populo ne eum ſequatur, ac proinde priuare eum*

dominio in ſubditos. Vitioſa collectio, cuius loco in bona dialectica reponendum eſt, Ergo ſi Princeps aliquis ex oue, aut ariete fiat lupus, poterit Princeps Eccleſiæ eum arcere omni ratione, qua poteſt.

Reſpondeo. Nullum hîc eſt vitium, ſed compendio dictum eſt, quod longiori circuitu dici potuiſſet: nam ratio, qua poteſt, & ſolet Paſtor Eccleſiæ hæreticos, quaſi lupos ab ouili ſuo arcere illa eſt, vt per ſententiam excommunicationis eos remoueat à commercio Catholicorum, & per abſolutionem à vinculo ſubiectionis efficiat, ne populus Catholicus Principem hæreticum deinceps ſequatur. Neque propoſitum mihi fuit in libris ſcribendis, ſyllogiſmos propriè formare ſecundum figuras, & modos, vt in ſcholis faciunt, qui de propoſitâ quæſtione exercendi ingenij gratia diſputant: ſed vim rationum explicare, atque oſtendere, vt alij faciunt qui libros Theologicos ſcribunt.

Quis hæc patiẽs legat? Ais te *compendio dixiſſe, quod longiori circuitu dici potuiſſet*; cùm è cõtrario, multitudinem verborũ hîc in te reprehendat Barclaius. Tuo enim argumento longam concluſionẽ facis, quã ipſe ex tui argumenti vi non ſequi oſtendit, Sed longè breuiorem; nempe, *Ergo ſi Princeps aliquis ex oue aut ariete fiat lupus, poterit Paſtor Eccleſiæ eum arcere omni ratione, qua poteſt.* Id ſequitur, inquam, tantùm ex prima hac parte tuæ quintæ rationis; cui & aſſentitur Barclaius. Nam quod addis, *abſolutionem à vinculo ſubiectionis* eſſe modum quo Paſtor Eccleſiæ ſolet lupos arcere: id verò nec per vmbram ex tuo argumento collegeris. Sed diſputandum ſupereſt, quinam modi ad expellendos lupos Eccleſiaſtico Paſtori conceſſi. Tuo inquam argumento probaueris, debere Pontificem arcere hæreticos à commiſſo ſibi grege, *omni ratione, qua poteſt*: ſed quæ illæ rationes ſint eodem argumento nequaquam oſtenditur; vt ridiculè inferas, *ergo poteſt Reges deponere.*

§. 2.

AT inquit Barclaius, ais, Poteſt quidem Paſtor Eccleſiæ iure ſuo excommunicare Regem hæreticum: ſed abſoluere populum à iuramento fidelitatis, aut iubere ne populus Catholicus Regem hære-

ticum in rebus Politicis ſequatur, iure non poteſt, cùm hoc iuri diuino, & naturali repugnet.

Ac ne illi fortaſſe obijciamus, quod non ſeruauerit formam argumentandi, format hunc ſyllogiſmum.

Summus Pontifex nihil præcipere, vel diſpenſare poteſt contra ius naturale & diuinum: atqui ſubiectio, & obedientia Principibus, & ſuperioribus debita, eſt de iure naturali, & diuino: Ergo Summus Pōtifex nihil contra eam præcipere, vel diſpenſare poteſt: & per conſequens non poteſt præcipere ſubditis, ne Principi ſuò temporali obediant in eo, in quo Princeps eſt; & ſuperior: & ſi de facto præceperit, licebit ſubditis, tanquam extra territorium ius dicenti, impunè non parere. Vtrumque propoſitum eſt certo certius, ex quibus conclusio neceſſaria conſecutione inducitur. Qui huius argumenti vim eneruauerit: is magnam mecum gratiam inibit. Ego mehercle, vt ingenij mei tenuitatem ingenuè fatear, non ſatis perſpicio, qua poſſit ſolida ratione elidi.

Reſpondeo. Hæc ſunt omnia refutata in capite viceſimo ſexto, neque aliquid noui Barclaius attulit hoc loco, ſed alijs & alijs verbis more ſuo eadem repetiuit. Sed ne queratur nihil nos ad inſolubilem eius demonſtrationem in formā reſpondiſſe, diſtinguo aſſumptionem: nam cùm aſſumit, Atqui ſubiectio, & obedientia Principibus, & ſuperioribus debita eſt de iure naturali, & diuino: ſi intelligat de Principibus, & ſuperioribus, pro tempore quo Principes, & ſuperiores legitimi ſunt; verum aſſumit, ſed nihil inde concludere poteſt: Nam Principes hæretici poſt ſententiam Summi Pontificis declarantis illos excommunicatos, & depoſitos, non ſunt amplius legitimi Principes, vel ſuperiores: ſin autem intelligat de Principibus, & ſuperioribus, pro quocunque tempore, etiam poſt abrogatum illis imperium; falſum aſſumit, neque de hac re vllum eſſe dubium poteſt. Nam iure diuino tenentur ſubditi non ſolùm obedire Regi tāquam præcellenti, ſed etiam Ducibus tanquā ab eo miſſis, vt ſcribit S. Petrus in priore epiſt. cap. 2. & tamen poſteaquam Rex abrogauit Duci poteſtatem, non tenentur amplius illi obedire, quemadmodum neque ipſi Regi obedire tenentur, quando iure à regni ſolio deiectus eſt. Quare Barclaius ſi aliquid ſolidi adferre voluiſſet, debuiſſet probare, Principes terræ cùm ſemel Principatum adepti ſunt,

ſunt, iure diuino in Principatu ita ſtabilitos eſſe, vt nulla vi, nulloque iure deijci poſſint à Principatu: hoc autem in quo totius vertitur cardo quæſtionis, nunquam probare potuit.

Fruſtra quæris, de quibus Principibus loquatur Barclaius, Quaſi de alijs, quàm de iure Principatu fungētibus. Dicis, illos *poſt ſententiam ſummi Pontificis declarantis illos excommunicatos & depoſitos, non eſſe amplius legitimos Principes, & ſuperiores.* hoc verò eſt, quo euicto tota cauſa viceritis; Sed cum ex iure naturali & gentium nobis cōſtet qui ſint noſtri Principes: Cùm deinde diuino & naturali iure iterum cōſtet, noſtris illis Principibus deberi à nobis obſequium; non dubijs authoritatibus, dubijſque ſyllogiſmis, quales in iſtâ re contexitis, ſed eodem diuino, naturali, & gentium iure conſtare perſpicuè debet, quando illos deſeri, nec amplius pro Regibus haberi oporteat. Alioqui pias mentes iuſtus horror violandi ſacri iuris à defectionis immanitate auertet. Hæc erat morientis Rudolfi pænitentia, quem in Henricum IIII. Gregorius VII. incenderat. Ita Abbas ſtadenſis in Chronic. Anni M.LXXX. *bellum*, inquit, inter *Henricum & Rudolfum iuxta fluuium Elleſtram geritur, in quo Rudolfus vulneratus in manu dextra, fugit Merſeburg, mortique iam proximus dixit ad familiares ſuos. Videtis dexteram meam de vulnere ſauciam: Ecce hæc manus, qua Domino meo Henrico fidem firmaui ſacramento. ſed iuſſio Apoſtolica, Pontificumque petitio, me ad id duxit, vt iuramenti tranſgreſſor honorem mihi indebitum vſurparem. Quis igitur finis nos exceperit, videtis, quia in manu, vnde iuramenta violaui, mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergo hi, qui nos ad hoc inſtigauerunt, qualiter nos duxerint, ne fortè deducti ſimus in præcipitio damnationis æternæ. Et hæc dicens diem clauſit extremum.* Habes eadam verba Rudolfi apud Helmoldū Presbyterum, in Chronic. Slauor. lib, cap. 28. & apud Abbatem Vrſpergenſem, ad Ann. 1080. Ratio ergo Barclaij, nēpe, eſſe de iure diuino, vt Principibus pareamus, neq; contra ius diuinum poſſe diſpenſare Pontificē; non ex dialectico conſtat, aut incerto ſyllogiſmo; ſed ex demonſtratione certiſſima, cuius fundamentum in iure gentium, inque Scripturis. Tua porrò ſolutio; nimirum, poſſe fieri vt per Pontifi-

ciam ſententia Principes deſinant eſſe Principes; ideoque nec illis amplius debeatur obſequium; ex remotis dubiiſque conſequentijs, ex obſcuris incertiſque ſubtilitatibus, extorquetur: quàm valere in apertiſſimam iuris diuini rationem ſi quis exiſtimet, næ dignus ſit, qui exul à Sole, in Cimmeriâ nocte verſetur.

Eſt & aliud Barclaio argumentum; Neminem alteri poſſe dignitatē abrogare, niſi qui ſit in eodem dignitatis genere illo ſuperior, cui abrogat; Certùm porrò Pontificem non eſſe in tēporalibus ſuperiorem Regum; certum igitur nec eum poſſe temporalia illis auferre. Sed videamus quid huic Barclaij argumento reſponderis. Sic tu igitur.

§. 3.

SED dicet, inquis, eſto, Principes deponi poßint, non tamen deponi poſſunt, niſi à ſuperiore.

Reſpondeo. Papam omninò ſuperiorem eſſe, cùm ſit Vicarius Ieſu Chriſti, non puri hominis, ſed Dei & hominis, ac per hoc ſit vice Chriſti Paſtor, & Pater, & Rector, & caput omnium Chriſtianorum, etiam Principum, Regum, & Imperatorum, vt ſæpe dictum eſt, & ex ipſis diuinis literis manifeſtè deducitur.

At, inquit Barclaius, Papa quidem ſuperior eſt, ſed non in eadem ſpecie ſuperioritatis: ſuperior enim eſt Regibus & Principibus, in rebus diuinis, & ſpiritualibus: in temporalibus autem fatentur ipſi Pontifices, ſe Regibus ſuperiores non eſſe; vt notum eſt ex cap. Per venerabilem: Qui filij ſint legitimi, vbi Pontifex dicit, Regem non habere ſuperiorem in temporalibus.

Reſpondeo. Iam hæc omnia ſuprà eſſe tractata, & diſcuſſa: oſtendimus enim, Pontificem ſuperiorem eſſe Regibus etiam in temporalibus, quando propter ſpiritualia neceſſe eſt diſponere de temporalibus, quæ ſpiritualibus ſubordinata eſſe debent: idque oſtendimus ex communi ſententia Doctorum, allatis teſtimoniis ſupra ſeptuaginta; item ex concilijs Eccleſiæ generalibus non paucis, denique ex ratione in diuinis literis fundata; aduerſus quæ nihil attulit Barclaius, niſi clamores tragicos, & verba turgida, ſed inania. Quod autem Innocentius ſcribit,

Reges non habere ſuperiorem in temporalibus, veriſſimum eſt in eo ſenſu, in quo id Innocentius dicit, quod videlicet ſunt Reges, ſupremi Principes temporales, neque habeant ſuper ſe alios Reges, vel Imperatores, excepto Deo, qui eſt Rex Regum, & Dominus Dominantium: ſed hoc non prohibet, quominus habeant Reges ſuperiorem ſpiritualem tanta praditum poteſtate, vt poßit temporalia dirigere ad ſpiritualia; cum ordinis ratio poſtulet, vt poteſtas temporalis ſubiecta ſit ſpirituali, quando in vnum conueniunt, & vnam Eccleſiam faciunt, quomodo corpus in homine ſubijcitur ſpiritui, & ab eo regitur, &, vbi opus eſt, corrigitur, & caſtigatur.

Ecce vt tu nec verbum in validiſſimam Barclaij rationem, & quæ hanc Pontificis, quam ſomniatis, poteſtatem, prorſus elidit. Nihil tu, inquam, ad tantum argumentum, niſi, *hac omnia ſuprà eſſe tractata.* Ad auctoritates profugis; Ais te ſuprà probaſſe hanc Pontificis *ſuperioritatem, ex communi ſententia Doctorum,* ex *Concilijs, ex Scriptura.* Nos verò quid ad Doctores illos, quid ad Concilia, fusè in Prolegomenis. Vana quoque & extorta tela ex inuita Scripturâ, facile retudimus. De ſenſu denique verborum Innocentij, in Cap. Per venerabilem, actum ſuprà (Cap. 12. §. 2.) vbi & tua, quæ & hic ex parte repetis, excuſſa ſophiſmata. Reſtat igitur incōcuſſa Barclaij ratio; à nemine poſſe dignitatem auferri; niſi ab eo qui ſit in eodem genere ſuperior; qualis, reſpectu ſecularium dignitatum, nequaquam Regibus, cæteriſque Principibus, Papa.

CAPVT XXXI.

Examen dialogi à Bellarmino inter Populum & Pontificem inſtituti. Deum in Scripturis imperaſſe, vt Reges infeſtiſſimi ſaluti fidelium, eoſque ad Idololatriam omni vi trahentes, ab ipſis fidelibus ſine rebellione colerentur: Pontificem igitur non poſſe ſtatuere contrarium. Reges, etiamſi ſiant ſpirituales lupi, manere Paſtores temporales. Poſſe mutari, aut euerti, per Pontificem pleraque Dei præcepta; ſi illi concedatur, vt poſſit facere de Rege non Regem. Non licere Populo ab iniquo Rege deficere, quò melius ſit Eccleſiæ; quia non licet facere malum, vt inde eueniat bonum. Periculoſam, falſam, imò ſuſpectam in fide aſſertionem aduerſariorum eſſe; qua dicunt, Populum, ſi cenſuras verè timet, debere Pontificis ſententiam obſeruare, etiam quæ videatur iniuſta.

Apud Bellarminum titulus eſt.

Dialogiſmus inter Populum nimis addictum Regi terreno, & Pontificem Populo ſalubriter conſulentem.

§. 1.

S*VBIVNGIT poſtea Barclaius*, inquis, *longiſsimam apoſtrophem populorum ad Pontificem, in qua quod ipſe millies repetiuit, iterum repetendo tribuit populis; quæ imperitos, & leues permouere forſitan poſsint; ſed homines cordati, & prudentes facilè intelligent, hæc eſſe refugia miſerorũ, quiquod viribus obtinere non valent, ea gemitibus & importunitate extorquere conantur. Verumtamen, ne lector exiſtimet, nos laborem reſpondendi ſubterfugere velle, aut quæ*

Barclaius in perſona populi dicit, maiora eſſe quàm reuera ſint, inſtituam reſponſionem per modum dialogi, & populum verbis Barclaij loquentem, & Pontificem verbis meis reſpondentem inducam.

POP. *Pater ſancte, nequaquam es Rege noſtro in temporalibus ſuperior: eoque non potes obſequium temporale, quod illi præſtamus impedire.*

PONT. *Quando ſalus tua æterna in periculum adducitur propter obſequium temporale, quod Regi præſtas; tunc omninò ſuperior ſum Rege tuo, etiam in temporalibus: nam & illum, & te, ad vitam æternam dirigere debeo; & omnia impedimenta de medio tollere, quæ hoc iter impediunt.*

His Pontificis verbis audi iam populum reſpondentem. Non cum eiuſmodi diſtinctione Scriptura, Pater ſancte, ſed omnimodè, & abſolutè decreuit, Reges & Principes, ſummos rerum temporalium eſſe præfectos. Imò cùm Apoſtolus dixit, Non reſiſtendum poteſtati, quæ *non ſine cauſa gladium portat*, Tunc ij Principes præerant, ob quorum dominatum, ſi vnquam alias, *ſalus Chriſtianorum æterna periclitari videbatur.* Quid enim crudelius quàm nouis & infandis Nero tormentis adhuc teneram & ſugentem Eccleſiam concutiens? Sed nec ratio ſatis apta, quam tuæ ſuperioritatis hîc reddis; *quòd & illum, & me, ad vitam æternam dirigere debeas.* Illa quippe directio, ſpirituali poteſtate inſtructa, non eget temporali imperio; alioquin cum eo actibus, dignitatibus, officijs miſceretur. Et ſi verum eſt, vllo te modo, vlla ue de cauſa, poſſe Regibus abrogare Imperium; tunc ambage remota fatendum eſt, te omninò & in ſpiritualibus, & in temporalibus, arbitrum & dominũ Regum eſſe. Nec obijcias, hoc tantùm modo tibi in eos poteſtatis cõpetere, cùm delinquunt, & perniciosè imperant. Nam nec Reges in ciuium vitam, aut opes ita ius habent, vt hæc illis, niſi iuſtâ de cauſa, poſſint auferre; nihilominus abſolutè dicuntur temporaliter regnare in ciues. Sed quod addis, tuum eſſe *omnia impedimenta de medio tollere, quæ iter vitæ æternæ impediunt*; Omninò mirandum eſt. Hinc enim ſequeretur, neminem, niſi culpa certè tua, damnari; quod

crudelitatis genus tuæ ſanctitati nuſquam aſcribam. ſequeretur & poſſe te ſedare Tyrannos, fidem infundere, mortales ab improuisâ morte eripere; vt innumera prætereа taceam, quæ vitæ æternæ impedimenta ſunt; & certè grauiſſima. Scimus omnino tibi tributum, vt quantum eſt ex parte tuæ ſanctæ poteſtatis, poſſis id omne, quod ad ſalutem ſufficit, miniſtrare mortalibus; Non autem vt impedimenta refutes attollas, quæ ex parte mortalium, hanc poteſtatis tuæ ſufficientiam, aut morantur, aut turbant. Certi ſunt fines, rationes, & modi; non autem infinita iuriſdictio, quibus Paſtorale officium à te Chriſtus voluit procurari. Et de his quidem ſuprà (Cap. 3. §. 6.)

§. 2.

POP. *Cur nos facere prohibes, quod Deus nos facere imperat?* PONT. *Abſit; non hoc prohibeo, ſed cōtrà potius impero ne facias, quod Deus te facere prohibet. Ego Paſtor ſum à Chriſto, qui Dominus gregis eſt, conſtitutus. Vos populi, ouiculæ eſtis, Reges veſtri arietes ſunt. Itaque dum Reges veſtri arietes eſſe perſeuerant, ſino vt vos regant, & ducant: ſed ſi vertantur in lupos; æquumne erit, vt patiar duci oues Domini mei à lupis? Itaque iure veto, ne illos ſequamini: nam & hoc Dominus vetat, quoniam cum nimis grandi periculo ouiculæ reguntur à lupis.*

Non tuis, Sūme Pontifex, ſed Bellarmini veteris verbis: Sine me igitur cum eo, non tecum, rem habere. Licet verum ſit Pontificem poſſe dici Paſtorem, Principes arietes, Populum ouiculas: ſi hæc tamen ex amuſſim obſeruantur; omnium rerum, omniū ordinum, confuſa naſcetur calamitas: Nam ſequetur Principes malos, qui ex arietibus fient lupi, poſſe à Pontifice non de imperio tantùm, ſed de vita deijci: poſſe illum priuato cuilibet indulgere, vt hos lupos occidat; imò priuatum quemlibet poſſe hos lupos ſuo iure occidere. Quippe & hoc in arietes Paſtor poteſt, & abſque Paſtoris imperio ſinguli omnes in lupos. Vide quàm infandi errores ac turbines, ſi Pontifici concedis in Reges, quod Paſtori in oues. Sed dicendum; ſpiritualem hunc eſ-

ſe Paſtorem, Reges autem ſpirituales quidem arietes; ſed Paſtores temporales; qui ſi labantur in hæreſim, ſi ſint infeſti Eccleſiç, licet ſpirituali reſpectu ex arietibus in lupos abeãt, nihilominus politici regiminis Paſtores ſint; ideoque ſemper à ciuibus, tanquam Paſtores, politici ſequendi, audiendi. Falſum autem hoc à Domino vetitum eſſe, vt ait Bellarminus; imò verum hoc à ſpiritu ſancto iuſſum, & à ſancta Eccleſia per multa ſæcula, religioſiſſimâ ratione, ſeruatum.

§. 3.

POP. *An quia tuum eſt voluntatem Dei in lege diuina, & ſcripturis comprehenſam interpretari?*

PONT. *Tu dixiſti.*

POP. *At non eſt tamen illa interpretatio adhibenda, quæ legem penitus euacuet, & mandatum omninò deſtruat, ac diſſoluat.*

PONT. *Quam legem Dei interpretando deſtruximus, aut diſſoluimus vnquam, vel prædeceſſores mei, vel ego?*

POP. *Si quid dubij aut obſcuri eſt, in lege diuina, ad Sedem Petri, id eſt ad Sedem, quam tu nunc tenes, interpretationis veritatem accepturi confugimus: quod autem per ſe clarum eſt, & perſpicuum, id nulla interpretationis luce indiget.*

PONT. *Quid tum?*

POP. *Cùm Dominus, & Saluator noſter iubeat, nos reddere Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo: & deinde per Apoſtolum Principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, & dicto obedire: tuum eſt nobis declarare, quæ ſunt Cæſaris, id eſt, quæ à nobis Regi noſtro debentur; & quæ ſunt Dei; vt ſua vtrique reddamus: & in ea diſtinctione vocem tuam libenter audiemus. At cùm dicis, nolite quidquam Cæſari, ſiue Principi veſtro reddere, contradicis Chriſto; ac proinde vocem tuam non audimus.*

PONT. *Quando Dominus dixit, Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, iuſſit cenſum dari ei, qui tunc imperabat, neque Iudæos ad idololatriam cogebat, neque adhuc erat ab vlla legitima poteſtate depoſitus: quod idem iuſſit multò antea per Hieremiam Prophetam Deus fieri*

erga Nabuchodonoſor Regem Babylonis propter eandem cauſam. Sed cùm tempore Machabæorum Antiochus Rex populum auertebat à fide, & religione diuina, non iuſſit Deus vt eum pro Rege habere pergerent, ſed inſpirauit Mathathiæ, & filiis eius, viris fortiſſimis, & religioſiſſimis, vt exercitu congregato bellum cum Antiocho tanquam cum hoſte gererent, & populum in libertatem vindicarent. Sic igitur & tu popule Chriſtiane Regi legitimo, & qui à lege Dei, & Catholica Religione te non auertit, quique propterea à me Chriſti Vicario amatur, vt filium reddes obedientiam debitam, in iis quæ contra legem Dei, & fidem Catholicam non iubebit. Regem autem, qui te ſiue minis, ſiue blanditiis, ſiue alio modo à via, quæ ducit ad vitam, reuocare conatur, & per ſententiam meam à cœtu piorum eiectus, & Regno priuatus eſt, pro Rege non habebis; ſed obedientiam ciuilem Regi debitam alteri exhibebis, qui in eius locum legitimè ſucceſſerit. Porrò Deo, quæ Dei ſunt, reddes, quando fide, ſpe, & charitate Deum coles, neque vllius hominis timore, vel amore, à Dei timore, vel amore, ſeparari te ſines. Itaque nunquam ex me audies, nolite quidquam Cæſari, aut Principi veſtro reddere; ſed hoc audies; nolite ſeduci, vt etiam pro Cæſare, aut Principe veſtro habeatis, qui reuera Cæſar, & Princeps eſſe deſiit.

Debebas plus vereri Pontificis ſanctitatem, quàm falſa illi tribuere, & in Scripturam verba. Sic eum loqui facis; Tyberium, & ante eum, Nabuchodonoſorem, Dei iuſſu in Regem à Iudæis agnitum, quòd eos ad idololatriam non cogeret. Non cogebat Nabuchodonoſor, ad idololatriam? quid immanis ergo ſtatua, Bellarmine, (Daniel.3.) in cuius *dedicatione* ſic præco clamabat: *Si quis non proſtratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis*; Quid Sidrach, Miſach, & Abdenago, in ignem iniecti, cùm Rex his verbis interrogaſſet, *Deos meos non colitis, & ſtatuam auream, quam conſtitui, non adoratis?* Illum tamen, vt fateris, Deus voluit pro Rege haberi; quàm iniquè tuo iudicio, cùm oues duceret lupus! De Antiocho ſuprà diſſerui, eum nec fuiſſe Iudæorũ, nec Machabæorum, legitimum Regem. Cap. 6. §. 4.

Non erit igitur reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, neque Dei mandatum interpretari, ſed tollere; ſi Papa decernat, propter

flagitia,

flagitia, aut errores in fide, remouendos à ſceptro Reges eſſe; cùm & flagitioſiſſimus Tyberius, & Populum Dei ad idololatriam cogens Nabuchodonoſor, Dei voce ponantur inter illos, quibus vt ſublimioribus poteſtatibus Populorum animæ ſubditæ eſſe deberent. Nec facere Pontifex poteſt, vt Rex propter illa crimina deſinat eſſe Rex, quæ non tollere Regalem maieſtatem, Numen ipſum in Scripturis oſtendit.

§. 4.

P*O P. Fatemur quidem, & profitemur ſanctitatis tuæ expoſitioni atque interpretationi in legis diuinæ obſeruatione locum eſſe: ſed eam non admitti aſſerimus, quæ facit vt ius naturale, & diuinum ſit ludibrio, & penitus contemnatur, veluti ne à re, quâ de agitur, aberremus, iubemur Principibus, & poteſtatibus obedire: tuas in huius mandati obſeruatione explicationes, & reſtrictiones, quæ modò mandatum ipſum non extinguunt, tanquam filij obedientes libenter amplectimur: veluti cùm nullam inde obligationem parendi Regibus oriri dicas, niſi in iis, quæ ad temporalem ipſorum iuriſdictionem pertinent; ſpiritualia omnia Vicario Chriſti, atque Eccleſiæ reſeruanda eſſe. Item cùm admones, non eſſe Regi obediendum in eo, quod contra ius diuinum, vel naturale imperat, aut quod alioqui bonis moribus aduerſatur. At quando ſimpliciter, & abſolutè præcipis, ne Principi noſtro legitimo, eiuſue monitis, mandatis, & legibus vllo modo obediamus: præcepto tuo parere non poſſumus; quia hoc non eſt mandata Dei interpretari, quod ſanctitati tuæ conceditur: ſed penitus antiquare, & abrogare, quod nullo modo potes.*

P O N T. *In multiloquio non deerit peccatū: videris enim ex Barclaij alicuius ſchola prodiſſe, dū tot verba ſine ratione, multiplicas: grauius autē peccas dum Doctorem tuum docere, & legiſlatori legem dare præſumis: ſed grauiſſimè delinquis & erras, dum Chriſti Vicario imponis, quòd faciat ius naturale, & diuinum ludibrio haberi, quodque mandatum Dei de obedientia Principibus debita antiquare, & abrogare velit. nuſquam enim ego, aut prædeceſſores mei ſimpliciter & abſolutè (vt tu loqueris) præcepimus ne Principi legitimo, eiuſue monitis, mandatis, & legibus vllo modo obediatur. Iſtæ calumniæ, & impoſturæ ſunt Doctoris tui Barclaij: quod*

NNnn

enim dicimus, & docemus hoc eſt, vt Principi ab Eccleſia, publicâ auctoritate excommunicato, & depoſito, qui proinde legitimus Princeps eſſe deſiit, nulla deinceps obedientia debeatur. Id verò cum nullo diuino mandato pugnat: diuinum enim mandatum non hoc habet, vt ei, qui Princeps legitimus eſſe deſiit, obedientia deferatur. Tu verò diligenter attende, & expende, vtrum maiorem fidem habere debeas Patri tuo, Chriſti Vicario, & Matri tuæ Eccleſiæ; an vni filio fratri, qui te ſeducit, ut facit, vt contra mandatum Dei, Patri, & Matri non obedias, dum obedientiæ Regiæ zelum ſine ſcientia vis habere.

Nullum hîc multiloquium; ſed à Chriſto, non à Barclaio verba. Tu verò quàm audacter, & veluti de re conceſſa pronuncias; *Principi ab Eccleſia publica auctoritate excommunicato, & depoſito, qui proinde legitimus Princeps eſſe deſijt, &c.* Quaſi ob eiuſmodi depoſitionem Princeps deſinat eſſe Princeps. Id negamus Bellarmine; cum à Chriſti Vicario adimi nihil poſſit, quòd à Chriſto conceſſum ſit, ſine expreſſo mandato; quale de deponendis Regibus Pontifex nullum habet, vt ſupra docuimus, Cap. 5. §. 2. Quàm in contrarium denique pugnent Scripturæ, Apoſtolorum traditio, vſus primæuæ Eccleſiæ, Patrum antiquorum monimenta, tum apud Barclaium, tum hoc opere etiam paſſim habes. Quid hoc autem niſi ſupra Chriſtum eſſe; aut certè *præcipere ne Principi legitimo obediatur*; Si vbi legitimum Regem habemus (quem proinde cognoſcimus miſſum à Chriſto, & à Chriſto auctoritatem habere) Pontifex dicat, nolo vt hic amplius Rex ſit, nolo vt auctoritatem à Chriſto amplius habeat; Chriſtus hunc vobis dedit, cui eſſetis obſequentes; Ego verò ſi illi obſequamini; vobis Eccleſiæ liminibus interdico? Hac diſtinctione, quam facitis, cœlum, orbem, omnia concutitis. Quidni & matrimonij vinculum iam dicatur eſſe in eadem poteſtate Pontificis; vt cum Deus dixerit coniugem non poſſe à coniugio recedere, intelligas, non poſſe quidem recedere, quamdiu verus & legitimus coniux eſt; ſed poſſe Pontificem facere, ne qui maritus eſt, maritus ſit amplius; ac proinde nec ius in vxorem habeat. Nihil, inquam, eâdem ratione non erit in poteſtate Pontificis; ſi quod abſolutè in Scripturis dicitur, de perſonis;

aut rebus, id ita capiatur, quatenus Pōtifex voluerit eas ipſas res aut perſonas tales eſſe, vt de ijs ſint intelligendæ Scripturæ.

Quæ hîc in Barclaium conuitia acerbus effundis, poſſem æquiori ratione refundere, niſi mallē te inuĉtorem impunè iniuriæ quàm me in vltione tumētem. Non tamen ferri potes, cùm Barclaium dicis eſſe *vnum falſum fratrem, qui populū ſeducit.* Quaſi dicas eſſe hunc vnum, qui iſtam pro Regibus propugnet ſententiam, cùm reuera ſingulis ſentientibus tecum, totam Catholicorum hominum, & pro nobis ſtantium, decuriam, poſſimus opponere.

§. 5.

POP. *Chriſtus cùm claues Regni cœleſtis Petro tradidit, non dedit ei poteſtatem faciendi de peccato non peccatum.*

PONT. *Neſcis quid loquaris: ſi quidem in bono ſenſu dedit Chriſtus Petro poteſtatem faciendi de peccato non peccatum, & de non peccato peccatum. peccatum eſt inire matrimonium in gradu prohibito, non ieiunare in quadrageſima, die feſto laborare ſeruiliter: & tamen hæc omnia, & alia id genus plurima, diſpenſante Petro, auĉtoritate clauium ſibi datarum, peccata eſſe deſinunt. contrà verò, poteſt Petrus addere nouum gradum conſanguinitatis, & affinitatis, addere nouum diem ieiunij, addere nouum diem feſtum, & hinc fient peccata, ſi quis in gradu illo addito coniugium contrahat, aut diebus additis non ieiunet, aut ab opere ſeruili non ſe abſtineat; quæ tamen antea peccata non fuiſſent. Sic igitur peccatum fuiſſet* Regi *tali, vel tali non obedire, & tamen ſi per claues Petri ille talis Rex, hæreticus declaretur, excommunicetur, & deponatur, iam non erit peccatum illi non obedire. Verum eſt tamen claues Petri ad id non ſe extendere, vt poßit Summus Pontifex declarare, non eſſe peccatum, quod eſt peccatum, aut eſſe peccatum, quod peccatum non eſt: id enim eſſet dicere malum bonum, & bonum malum: quod longißimè abeſt, & ſemper abfuit, & aberit à doĉtrina illius, qui Eccleſiæ præeſt, quæ eſt columna, & firmamentum veritatis.*

Quid hîc probas, Bellarmine, niſi Pontificem iuris Eccleſiaſtici poſitiui poteſtatem habere? Nec negamus, in his rebus

ſtatuere Pontificem poſſe, vt hoc aut illud obſeruetur, & ſanctione, aut abrogatione eiuſmodi legũ, facere, vt quod peccatum modò erat, iam nequaquam peccatum ſit; in ijs, inquam, rebus, quæ non ex natura ſua malæ; conſcientiam hominum idcircò tantùm tenent, quod ab Eccleſia aut iubentur, aut vetantur. At de Regum & Principum iure, ratio omninò diuerſa, quod non ab Eccleſiæ conſtitutionibus ortum, aut iis innixum, ſed ipſius Dei verbo, & naturali gentium iure. Vt proinde nec ab Eccleſia poſſit tolli. Hæc igitur de conſanguinitáte, de ieiunijs, de feſtis exempla, fruſtrà, & extra rem, cumulaſti.

§. 6.

POP. *Nos igitur communem Canoniſtarum doctrinam in hac parte ſequemur, qui tradunt, mandato Papæ non eſſe parendum, ſi vel iniuſtum ſit, vel ex eo multa mala, ſeu ſcandalum veriſimiliter eſt futurum, aut turbatio ſtatus Eccleſiæ, & Reip. Chriſtianæ oritura: & ideò ſi Papa mandaret Religioſis aliquid, quod eſſet contra ſubſtantiam ordinis, id eſt, quod repugnaret regulæ ab iis profeſſæ, vt interpretatur Felinus, in cap. Accepimus, de fid. inſtrum. & cap. Si quando de reſcrip. non tenentur obedire; vt idem Innocentius docet in cap. Ne Dei, de ſimonia, quem refert, & ſequitur Martinus de Corazys in tract. de Principibus quæſt. 408. & Felinus dicto cap. Si quando, & dicto cap. Accepimus: quanto igitur minus debent Regum ſubditi* Ponti*ficem, eos ab obedientia iure diuino, & naturali Regi ſuo debita, & arctiſſimo iuriſiurandi fœdere ſancita, retrahere conantem audire?*

PONT. *Quæ ſit communis ſententia non ſolùm Canoniſtarum, ſed etiam Theologorum, & iuris ciuilis peritorum, imò & ipſorum ſacrorum Conciliorum, diſcere poteris ex prolegomenis huius libri, vbi communi conſenſu affirmatur iure poſſe à Summo Pontifice iuſtis de cauſis Regem excommunicari, & deponi, & ſubditos ab omni obedientia & fidelitatis vinculo liberari. Non eſt autem credibile, Canoniſtas omnes ſecum ipſos pugnare. Cùm ergo dicunt aliqui Canoniſtarum, non eſſe obediendum Pontifici, quando mandatum ipſius iniuſtum eſt, aut ſcandalorum, & perturbationis cauſa; primùm non loquuntur de Pon-*

tifice ex Cathedra docente Eccleſiam vniuerſam: deinde non loquuntur abſolutè, ſed conditionaliter, id eſt, ſi id fieret, ſi forte contingeret, vt Pontifex alicui particulari homini mandaret aliquid cõtra legem Dei: tunc enim nota eſt S. Petri doctrina, Act. 5. Obediendum eſt Deo magis, quàm hominibus. Sed quando Pontifices prædeceſſores mei, vt Gregorius VII. Innocentius IV. & alij, Principes magnos excommunicare, ac deponere, & ſubditos eorum ab obedientia liberare voluerunt: id fecerunt ex Cathedra, in Concilio, publica ceremoniâ, ex auctoritate Dei, & ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ſibi diuinitus communicata: proinde, qui dicit, non eſſe obediendum Vicario Chriſti, ita præcipienti, is vniuerſam condẽnat Eccleſiam, & non tam Canoniſta, quàm Canonum deprauator dici debet. Et quamquam non exiſtimamus vllum bonum Canoniſtam in hunc errorem incidiſſe: tamen ſi quis eſſet, ſecurè poſſet fidelis Chriſtianus, & prudẽs, vni, vel alteri Canoniſtæ conditores Canonum anteponere. Quòd autem dicis, iure diuino, & naturali deberi obedientiam Regibus; verum eſt de Regibus legitimis, & nondum per ſententiam Iudicis depoſitis: & quoniam ab horum non ab illorum obedientia te retrahimus; propterea vel falſum nobis imponis, vel fruſtra de nobis quereris.

Hæc in Barclaio verba, in quæ declamas, *mandato Papæ non eſſe parendum &c.* non illius ſunt, ſed vt fideliter annotauit, Innocentij, & Panormitani. Vide porrò nunquid ex abdicatione Regum non vt plurimum oritura ſint, quæ illi Scriptores obſtare crediderunt, quominùs Pontificio imperio parendum ſit; nimirum, *ſi ex eo multa mala, ſeu ſcandalum veriſimiliter eſt futurum, aut turbatio ſtatus Eccleſiæ & reip. Chriſtianæ*; quæ omnia & ob Gregorij in Henricum IV. ſententiam accidiſſe, Otto teſtis eſt (cuius verba ſuprà retulimus) & ob Fredericum II. ab Innocentio IV. depoſitum, Trithemius teſtatur his verbis (in Chronic. Monaſt. Hirſaug. in anno 1244.) *Intrauit Fredericus poſt depoſitionem ſui in Italiam, & tantis malis Papam, ſubiectoſque illi populos afflixit, vt Pontificem viuere tæderet, voluiſſetque ſe nunquam depoſitionem illius cogitaſſe.* Hæc igitur fecerunt Pontifices, etiam in Cõcilio etiam inuocata Apoſtolorũ poteſtate; at non ſequitur hæc eos feciſſe legitimè, atque iure. Quod addis eos id *feciſſe ex Ca-*

thedra, relinquis ambiguum; num intelligas in cathedra aliquá ſediſſe Pontificem, dum in Concilio, aut alibi promulgarētur hæ in Imperatores ſententiæ; quod non magis ad rem erit quã ſi ſtetiſſe tunc Pontificem dixeris, aut decubuiſſe; an verò ſic capias, id ita ex cathedra Apoſtolica docuiſſe Pontificem, vt hæc res in articulum fidei tranſiſſe credenda ſit; qua aſſertione nil falſius; alioqui & Otto Friſingenſis hæreticus, & eruditi viri Trithemij æuo, quos non cenſuiſſe tecum docet; hæretici denique in Anglia Sacerdotes, Sorboniſtæ in Gallia, plerique ex eruditis præſulibus, religioſorum hominum vbique pars maior; denique vt hanc aſſertionem, quam tuemur, hæreſim appellares, aut Barclaium hæreticum, quamquam in immani tuo, & præcipiti Pontificiarum partium ſtudio, nuſquam factum.

§. 7.

POP. *Si ob eam cauſam nos iubes Regis noſtri iugum abijcere, quòd per obedientiam illi exhibitam, ſpirituale bonum impediatur: reſpondemus id quicquid eſt mali, ex quodam accidente euenire, ſiue per accidens fieri: malum enim ex bono, aut bonum ex malo per ſe oriri non poteſt: accidens autem illud dolenter ferimus, ſed impedire non poſſumus. Nos officium Regi debitum Dei iuſſu perſoluimus, & ſecundum patiētiam boni operis gloriam, honorem, & incorruptionem quærimus. Ille ſi debito ſibi obſequio, & tanto Dei beneficio abutatur, Deum ſupra ſe iudicem, & vindicem acerrimum ſentiet: nobis non licet officium deſerere, & Dei mandatum præterire, vt bonum inde quantumuis magnum conſequatur; ne eam, quam Apoſtolus nunciat, damnationem nobis ipſi acquiramus.*

PONT. *Videtur tibi ſatis aptè conuenire, quod Spiritus ſanctus per os Dauid Prophetæ, & Regis, ait, Noluit intelligere, vt benè ageret: ſi quidem detrimentum ſpirituale, id eſt periculum ſubuerſionis animarum, quod eſt annexum obedientiæ ad Regem hæreticum, præſertim quando is Rex fidem Catholicam molitur euertere, ſufficiens cauſa eſt Vicario Chriſti, qui ſuper totam Chriſti familiam conſtitutus*

eſt, vt Regem illum excommunicationis ſententia feriat, & dominio illo priuet, quod ſuper fideles habebat. Vbi verò Rex, alioqui legitimus, ob detrimentum ſpirituale Regno priuatus eſt, per ſententiam eius, qui Eccleſiam vniuerſam regit, non ſolùm non tenetur populus illi parere; ſed tenetur non parere; ac per hoc cùm illi iure depoſito obedientiam præbet, non per accidens, ſed per ſe cauſa eſt mali, & inobedientiæ peccatum incurrit, vt inobedientiæ peccatum euitet. Neque officium Regi debitũ Dei iuſſu perſoluit: ſed officiũ Regi indebitũ, Deo prohibẽte perſoluit: qui verò Regi, vt dictum eſt, iure depoſito obedientiã denegat, non facit malum vt bonũ inde ſequatur, ſed facit bonũ, vt malum grauiſſimum euitetur: neque damnationem ſibi ipſe acquirit, ſed à damnatione, quàm alioqui incurreret, liberatur. Quod ſi hæc non intelligis popule ſtulte, & inſipiens, cur non audis me Paſtorem tuum? Cur iudicio tuo fidis? cur ſeduceris ab alieno? Oues certè Paſtorem propriũ ſequuntur, quia ſciunt vocem eius: alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum, inquit, Veritas, Ioan. 10.

Hîc nihil video, niſi quod iam vbique repetiſti. Nam vt qui vna potione tentabat omnes morbos, ita tu ad omnia argumenta, velut tela, vno te clypeo tutum credis; Nempe ſi dixeris, *Pontifex poteſt Reges à Principatu remouere*; cùm idipſum ſit, vt monui, quod à te probari, non in argumentum oportuit trahi. Nihil tu inquam ad validiſſimam Barclaij rationem, nimirum non prætextum Pontifici alium eſſe, vt Reges amoueat, *quàm ſi per obedientiam illis exhibitam ſpirituale bonum impediatur*; atqui hoc vidiſſe Chriſtum, vidiſſe Apoſtolos, vidiſſe naſcentem & florentem Eccleſiam, cùm nihilominus abſolutè iuberent; vt Principibus deferretur obſequium: Neque opus, imò neque fas, vt quod ex improbitate imperantis expurgat incommodum, populus ipſe refutet: cùm id mali ſit non ex illius obſequio, ſed ex malitia Principis; cuius quàm iniqua vita eſt, tam ſacra & inuiolata poteſtas ſit. *Non igitur* populo *licet facere malum*, id eſt à Principe legitimo deficere, *vt inde eueniat bonum*, nempe Eccleſiæ tranquillitas. At, inquis, non erit hoc *malum*, quia Princeps à Pontifice abdicatus iam non Princeps

eſt. Certè hoc remedium antiqua neſciuit Eccleſia. Audi Auguſtinum in I ſalm. 124. *Aliquando iniuſti perueniunt ad honores ſaculi. Cùm peruenerint, & facti fuerint vel Iudices, vel Reges, quia hoc facit Deus propter diſciplinam populi ſui, non poteſt fieri, niſi vt exhibeatur illis honos debitus poteſtati.* O inſcitum Auguſtinum, ſi *poteſt fieri* vt à Pontifice abdicentur illi iniuſti Reges, nec amplius *exhibendus ſit illis honos debitus poteſtati!*

Si itaque ſpiritualis Paſtor dicet, illum, aut illum Principem, iam non eſſe Paſtorem temporalem, non magis vox eius audienda, quàm Paſtoris temporalis oues à ſpirituali auocantis. Paſtor vterq; à Deo eſt. Oues eædem ſpiritualem vocem vnius, temporalem alterius tenentur audire. Neque inſtitutio aut deſtitutio Paſtoris vnius ab altero pēdere credenda eſt. Fidem itaque ſpirituali habebo Paſtori, quando dicet, ſpiritualis tuus Paſtor ſum; at non loquetur vt Paſtor, cùm aſſeret hunc Paſtorem, cui diuino & humano iure in temporalibus ſubſum, iam non meum eſſe Paſtorem.

§. 8.

POP. *Qui iubet nos Regibus obedire, & reddere Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, nullam bonos inter & malos* Principes *diſtinctionem facit; ac per hoc nec nos diſtinguere debemus.*

PONT. *Addo etiam cum Apoſtolo Petro, obediendum eſſe, non tantùm bonis, & modeſtis, ſed etiam dyſcolis* 1. *Petri.* 2. *Itaque non diſtinguimus inter bonos & malos, dum ſuperiores ſunt: ſed quæſtio noſtra eſt, An ſit obediendum Regi per ſententiam reiecto, ac depoſito; huic enim obedientiam exhiberi Chriſtus non iubet, & Vicarius Chriſti prohibet, vel potius per Vicarium ſuum Chriſtus ipſe prohibet: proinde, qui obedientiam illi exhibet, Chriſto non obſequitur, & Vicarium Chriſti lædit.*

Hæc cùm paſſim, tum hoc capite, §.4. excuſſa ſunt.

§. 9.

POP. *Si, vt docet B. Auguſtinus, is qui continentiam Deo vouerit, nullo modo debet iſta compenſatione peccare, vt ideò credat vxorem ſibi eſſe ducendam; quia promiſit quæ nuptias eius appetit, futuram ſe eſſe Chriſtianam atque ita acquirat Chriſto animam in morte infidelitatis poſitæ fœminæ, quæ parata eſt, ſi huic nupſerit, fieri Chriſtiana: qua nos apud Deum excuſatione vtemur, ſi vt ſperatũ aliquod bonum eueniat, iuriſiurandi religionem, & fidem violemus Deo, Regique noſtro datam? nihil enim anima precioſius; pro qua Dominus, & Saluator mori dignatus eſt: ſi ergo vt eam Chriſto lucremur, peccare non liceret, eccuius rei cauſa peccandum?*

PONT. *Non ſunt facienda mala, vt veniant bona. Hæc doctrina Apoſtolica eſt, ac per hoc & noſtra: hinc non licet votum caſtitatis violare, vt animas Chriſto lucremur: neque licet contra iuriſiurandi religionem aliquid facere, vt Mundum vniuerſum ſaluum faciamus: ſed non ideò non licet mihi, cui Chriſtus dixit in perſona S. Petri, Quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis, & in votis diſpenſare, & à iuramenti vinculo ſoluere: qui autem Apoſtolica auctoritate, vel voto, vel iuramento ſolutus eſt, iam non peccat contra votum, vel iuramentum, ſi ea faciat, quæ antea ligatus voto, vel iuramento facere non poterat: quemadmodum enim inter homines, qui debet alteri pecunias peccat, ſi non reſtituat: ſed ſi creditor ſoluerit debitorem obligatione reddendi, iam non peccabit etiam ſi nunquam reſtituat: ſic etiam dum votum, aut iuramentum viget, & ligat; peccat qui illa non ſeruat; ſed ſi Vicarius Dei, accepta à Deo auctoritate, & ipſius Dei nomine relaxat obligationem voti, vel iuramenti, iam non peccat, qui ea non ſeruat; ſtulta igitur eſt illa interrogatio tua, eccuius gratia peccandum? quaſi hoc à populo Sacerdos diſcere opus habeat.*

POP. *Quod autem præterea dicis, te nos ab huius officij vinculo abſoluere, atque abſolutos declarare: id non omnem conſcientiis noſtris ſcrupulum adimit; ſed animo pendere, ac dubitare magis de tua pote-*

ſtate facit: quod ſciamus præceptum, cuius tu nobis gratiam te facturum promittis, Dei & naturæ lege eſſe ſancitum, ſanctitatem verò tuam non poſſe, ne quidem de plenitudine poteſtatis, legis naturalis, & diuinæ gratiam cuiquam facere.

PONT. *Iam indocilem omnino te præbes, cùm ad eadem ſemper reuolueris. Non ego tibi gratiam facio præcepti naturalis, vel diuini, cùm ab obedientiæ vinculo te abſoluo, non enim permitto vt Regi non pareas, quod eſſet contra ius diuinum; ſed facio, vt ille qui tibi Rex erat, non ſit tibi deinceps Rex: quemadmodum, qui donat ſeruum libertate, non cõcedit, vt ſeruus non teneatur obedire Domino, quod eſſet etiam contra ius diuinum: ſed facit vt dominum non habeat, cui obediat. & qui filium emancipando eximit à poteſtate patria, non docet liberum eſſe filiis, parẽtibus non obedire, ſed facit vt ille, qui filius erat, iam non cenſeatur filius. Et qui votum, aut iuramentum relaxat, non dat facultatem violandi vota, vel iuramenta, ſed facit, vt non habeat votum, vel iuramentum.*

Potuiſſem quæ hoc Capite apud te ſequuntur, in iſtum paragraphum cõiicere, cùm in iis nihil noui, nihil non centies dicti. Ais, Pontificem poſſe iuriſiurandi gratiam facere, quo ſe populus Regi obſtrinxit: poſſe igitur populum abſque ruptæ fidei piaculo in Regem inſurgere, etiãſi hoc de iuramento Pontifex poſſet; at ſuprà docuimus, non ob ſolum iuramentum deuinciri Regibus ciues, ſed diuino, naturali, & gentium iure: quibus accedit iuramentum promittentis populi, ſe hæc iura non violaturum. Si daremus igitur Pontifici, vt iuſiurandũ hoc ſoluat; at principalem obligationem, qua populus fidem & obſequium Regi debet, non ideo Bellarmine exſoluet, cui hoc iuſiurandum acceſſit. Vide Cap. 27. §. 2. Non repeto rem toties dictam; Pontificem non interpretari præceptum, ſed tollere: quoties iubet, ne eũ qui Rex eſt legitim⁹ iam amplius pro Rege ducam⁹: quandoquidem nõ in genere modò iubemur, parere Regibus, ſed & in indiuiduo, illi, qui iam Rex eſt, in temporalibus obſequi. Rem, inquam, toties, & tot verbis explicitam, tuo more non repeto.

Quod Pontificis nomine ais, *facio vt ille, qui tibi Rex erat non*

ſit tibi deinceps Rex, quemadmodum, qui donat ſeruum libertate, non cōcedit &c. iam ſuprà §. 4. refellimus. Et quidē qui ſeruos manumittunt, & qui emancipatione filios laxant, & omninò qui quorumcunque conditionem, ſeu extollendo, ſeu premendo, immutant, ij ſunt, quibus nominatim hæc poteſtas legibus conceditur: qualem nuſquam in Principes Pontifici, vel inſtitutio iuris humani, vel Scripturæ indulſit auctoritas.

§. 10.

POP. *Tibi igitur in ſpiritualibus, Regi in temporalibus obſequemur: vtrunque Deus iubet, vtrunque præſtabimus.*

PONT. *Si (vt paulò antè dicebas) pendebas animi, & dubitabas: cur in re dubia te ipſe Iudicem conſtituiſti, & tam audacter concluſiſti? Deus certè in Deuter. cap. 17. in rebus dubiis, & obſcuris remittit homines ad Sacerdotem, nec vult vt vnuſquiſque ſit Iudex. Et tu ipſe paulò antè dixiſti, in rebus dubiis ad Sedem Petri eſſe confugiendum; cur igitur in dubitatione tam graui, ad locum quem elegit Dominus, id eſt, ad Sedem Petri non confugiſti? Ac vt intelligas te tua concluſione nihil effeciſſe: attende primùm, Deum quidem iubere, vt Pontifici obedias in ſpiritualibus, ſed non iubere vt in ſpiritualibus tantùm; imò iubere, vt conſequenter etiam obedias in temporalibus, ſed Regi, qui legitimè regnat, non Regi, qui ob hæreſim, vel aliâ iuſtâ de cauſa Regno priuatus eſt: nam & ipſi Pontifici obedire non deberes in ſpiritualibus, ſi fortè (quod fieri non poſſe piè credimus) in hæreſim lapſus ab Eccleſia Pontificatu priuatus eſſe denunciaretur. Attende poſtremò, dubitationem de poteſtate Papæ, an ad temporalia ſe extendat non eſſe dubitationem de re temporali, ſed de re ſpirituali, & ſupernaturali, quæque non arbitrio, vel iudicio hominum, ſed ab intelligentia Scripturarum, & interpretatione voluntatis diuinæ dependet. quare non tuo iudicio, ſed Eccleſiæ in tam graui dubitatione ſtare debuiſti. Eccleſia verò, & per caput ſuum Chriſti Vicariū, & per Concilia, id eſt, per principalia membra ſua, & per Doctores Theologos, & Canoniſtas, id eſt, per linguas ſuas, nō obſcurè docuit; Poteſtati ſpirituali ſubiectam eſſe poteſtatem temporalem, vt corpus animæ, & ideò poteſtatem temporalem etiam Regiam, à poteſtate ſpirituali, quæ pleniſſimè reperitur in*

Papa, dirigi, & corrigi, iudicari, & mutari poſſe, cum deuiat.

Reſpondebit hic populus, quod ſe pendere animi dixit, ac *dubitare de poteſtate Pontificu*, id eſſe poſt penſata cauſæ merita, illamque, quam iam affers rationem, quod nempe in ambiguis Pontifici credendum ſit: Ita nihilominus pendere animi, vt plus ſuperſit ſcrupuli ſi deſerat Regem, quàm ſi non audiat Papam: Exemplũ obuerſari oculis Rudolphi decedentis, cuius anxiam mentem in morte, quòd Pontificis iuſſu defeciſſet ab Henrico, ex Hiſtoricis dedimus ſuprà, Cap. 30. §. 2. In ambiguis quidẽ ad Pontificem recurrendum: cùm de Catholica agitur fide, non cùm de temporalibus rebus: adeò vt & ciues bellum gerenti in Pontificẽ Regi, à quo tẽporalia ſua iura dicat inuadi, aut illatũ refutanti, adhærere, nec de cauſæ æquitate quærere, aut anxios magis eſſe oporteat, quàm ſi in aliũ quàm Pontificẽ (nõ tamen vt Põtificem) hæc arma ſtringerẽtur. Neq; verũ, obſcura iudicia remitti ad Sacerdotes ſolos, Deuter. 17. Tam ad ſeculares remittũtur Iudices, quàm ſpirituales, Bellarmine. Sed nos ſatis de hoc ſophiſmate à corrupta Scriptura extorto, in Prolegom. Num. 52

Quod igitur hanc in temporalibus poteſtatem ſpirituali iuri Pontifex cupit annectere, id abs re & violenter factum, contra omnium Patrum & Pontificum mentem, qui primis mille annis in Eccleſiâ floruerunt. Neque magis credendum Pontifici, ex Scripturis colligenti hanc indirectam poteſtatem, quàm ſi directam colligeret; quàm ſi omnium vitam & bona ſedi Apoſtolicæ adiudicanda contenderet; quàm Regi denique iura Eccleſiæ vindicanti. Imò Gregorius VII. eumque ſequuti, vt antè docuimus, non ad indirectam, ſed directam, in Principes auctoritatem, traxere Scripturas; quem tamen ſenſum audet, & iure, Bellarminus aſpernari. Quid porrò in rem tuam Canoniſtæ, quidue Theologi, in Prolegomenis fusè excuſſimus. Neque certius tibi ex Conciliis auxilium; vt à nobis diſputatum, à Numero 73. ad finem Prolegomenon: tum Capite 4. §. 1. Cap. 9. §. 6. Iactas tamen Conciliorum nomina, & ſingulis penè verbis, vt his omnino Pontificis aſtrui cauſam credat tibi populus, tam ſæpe eorum auctoritatem, tam ſecurè vſurpanti.

§. 11.

POP. *Minas denique, quas mandato inſeris miramur quidem, & ex parte metuimus, ſed non ita ſumus meticuloſi tamen, vt plus eas, quam oportet timeamus; aut ijs ita terreamur, vt metu iniuſtæ excommunicationis, iuſtum, ac iure debitum obſequium Regi noſtro denegemus. Licet enim vulgo iactetur, omnem excommunicationem eſſe timendam: ſcire tamen oportet iniuſtam excommunicationem, non lædere eum, in quem fertur, ſed eum potius à quo fertur: ſi ideò nos anathematis mucrone ferias, quia nolumus mandatum Dei, te iubente, prætergredi, & malum facere: maledictio vertetur in benedictionem, vt quamuis ligati exterius videamur, interius ſoluti, atque innocentes maneamus.*

PONT. *Hoc nimirum eſt quod ſapiens dicit, Impius cùm in profundum venerit, contemnit. In hanc te foueam præcipitem egit ſuperbia, quia te ipſe iudicem rerum diuinarum, & cæleſtium conſtituiſti: & in huius foueæ profundum demerſus iudicium non ſolùm Vicarij Chriſti, ſed ipſius etiam Chriſti contemnis. Nam etiam ſi timere te dicas minus cenſurarum Eccleſiæ; tamen cùm audacter pronuncias, eis te non pariturum, non ſolum timorem excludis, ſed addis manifeſtè contemptum: qui enim verè timet, ſaltem ex timore mandatum obſeruat. Quod autem dicis, iniuſtam ſententiam non lædere eum, in quem fertur: verum eſt quando is, in quem fertur, eam humiliter tolerat, & obſeruat, donec iniuſtitia, vel potius nullitas eius manifeſtè ſe prodat. Sed cùm is, in quem fertur, eam ſuperbè contemnit, & audacter mandata tranſgreditur, ſi non lædit eum excōmunicatio iniuſta, vel nulla, lædit tamen ſuperbia, & tumor, quo Paſtoris mādata cōtemnit. Sed hæc dicēda eſſent, ſi cēſura, & mādata, de quibus nūc loquimur aliquā iniuſtitiæ, vel nullitatis ſpeciē præ ſe ferrēt. At cùm Vicarius Chriſti ſub excōmunicationis pœna populis iubet, vt Regi hæretico, vel alias iuſtè excommunicatō, atque depoſito, non obediant: quæ ſuſpicio iniuſtitiæ ſubòriri poteſt? Non enim vt tu falsò affirmas, Pontifex anathematis mucrone te ferit, quia non vis mandatum Dei, ipſo iubente prætergredi, & malum facere; ſed contra potius, quia mandatum Dei Pontifice prohibēte vis tranſgredi, & malum inobedientiæ facere. Nuſquam enim mandauit Deus, vt Regi hæretico, & excommunicato, ac depoſito populus obſe-*

quium præſtet: ſed mandauit, vt hæreticos vitet, & ne Aue quidem illis dicat, vt Paſtori ſuo obediat, & vocem eius audiat.

Atque hæc ſunt, quæ Barclaio in perſona populi diceri placuit ad, quæ non ſine ſtomacho reſpondi, cùm valdè me pigeat eadem toties replicando tempus, & operam perdere: & tamen hac puerili apoſtrophe tandem finita, iactat Barclaius firmiſsimis demonſtrationibus, & ineluctabilibus argumentis rem totam eſſe concluſam.

O quàm ſanam hîc doctrinam propinas credentibus! eum qui ad cenſuras Eccleſiæ etiam iniuſtas horreſcit, ad eorum obſeruationem teneri, quæ per illas præcipiuntur: *Qui enim verè timet*, inquis, *ſaltem ex timore mandatum obſeruat.* Vox imperitè meticuloſis ad iniquitatis laqueum prorſus idonea. Quanto melius Innocentius III. Cap. Inquiſitioni. Extra, De ſentent. excomm. *debemus potius*, inquit, *excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quàm peccatum operari mortale.* Et Gerſonus, de iniuſtis Pontificis ſententijs (Opuſcul. 1. de excommunic. valor.) *Poſſunt timeri*, inquit, *à timoratis conſcientiis in aliquo caſu, quamuis non ob hoc ſint tenendæ. Multum enim refert dicere, quòd ſint tenendæ, & dicere quod ſint timendæ. Et ideò aſſertor prædictus, qui addit de ſuo, quòd ſententiæ Paſtoris iniuſtæ ſunt tenendæ, valdè temerariè, & ſcandaloſè, & erroneè videtur fuiſſe locutus.*

Neque eſt contemptus manifeſtus, ſi *audacter pronunciem me non pariturum* iniqua præcipienti Pontifici ſub cenſurarum pœnis; neque hoc reuerentiam & *timorem excludit*, ſed eſt ſatis ſi *tumidæ reprehenſionis ſuperbia* abſit; vt fuſius actū à nobis, Cap. 4. §. 4. qui locus & huic paragrapho ſatis erit.

Hæc igitur propoſitio, *ſententiæ Pontificis etiamſi eſſent iniuſtæ ſunt tenendæ & timendæ*, vt Gerſonis verbis vtar Opuſc. 1. de excomm. valor. *falſa eſt, cenſenda eſt erronea, contra bonos mores, & Canones, & reddit aſſertorem ſuum in fide ſuſpectum.* Idem Gerſon. conſiderat. 10. *Contemptus clauium*, inquit, *etiam non ſemper inuenitur apud illos, qui nedum non obediunt ſententijs excommunicationum promulgatis per Papam, vel ſuos: ſed etiam non eſt iudicanda eſſe apud illos, qui per poteſtatem ſæcularem aduerſus tales prætenſas ſententias tueri ſe procurant.*

Petis, *quæ ſuſpicio iniuſtitiæ ſuboriri poſſit*, cùm Pontifex iubet, vt populus à Rege recedat. Suſpiciones multæ, verius dixerim, apertæ rationes; cùm nempe ſit in naturale ius atq; diuinum, vt Rex in temporalibus ſummus ſit; cui conſequitur poſſe à nemine in temporalibus iudicari: cùm ſit etiã abdicatio eiuſmodi contra priſcæ normam Eccleſiæ, contra antiquorum Patrum mentem, & ſcripta. Sed & indicandis rationibus (nam ſunt innumeræ), quæ hanc ſententiam iniuſtitiæ arguant, totus hîc liber datur.

Reſpondiſti, vt ais, non ſine ſtomacho huic Barclaianæ Apoſtrophæ, quàm vocas puerilem. Credo doluiſſe ſtomachum, qui in deſperatione rerum labantibus nauſeat membris.

CAPVT XXXII.

De Clementis VII. & Pauli III. Sententijs, in Henricum VIII. Regem Angliæ. Quo ſenſu dicantur Principes, legibus eſſe ſoluti.

Titulus apud Bellarminum eſt,

Refutantur falſa quædam pronunciata Barclaij, quæ digrediendo effutiit.

§. 1.

IN *capite triceſimo primo*, inquis, *Barclaius multa repetit, quæ ſupra dixerat de maioribus noſtris, qui Principes infideles, cùm facile poſſent eos opprimere, patienter tolerarunt: item de turbis excitatis in Eccleſia occaſione Gregorij VII. & Bonifacij VIII. qui Principes Chriſtianos vel re ipſa depoſuerunt, vel deponere tentarunt. Addit verò reprehenſionem Clementis ſeptimi, & Pauli tertij in hæc verba.*

De poſtremis duobus Pontificibus auſim affirmare (eſt enim orbi notiſſimum) in cauſa eos fuiſſe perdendæ Religionis in Anglia, quod iſtam tam inuidioſam, & latè patentem poteſtatem in Regni illius Principem, & populum ſibi aſſumere, & exercere conati ſint.

Hæc verò falſitas & calumnia tam eſt manifeſta, & notoria, vt mirum ſit ab homine, qui ſe in hiſtorijs verſatum profitetur, proficiſci potuiſſe. Sed odium in Pontifices, & maledicendi libido, non ſolum mentem excæcat, ſed etiam memoriam perdit. Quis enim ignorat Clementem ſeptimum optaſſe modis omnibus Henrico VIII. Angliæ Regi ſibi amiciſſimo gratificari, modo iuſtitia & Religio id paterentur? At Henricum anathemate ferijt, & extat ſententia Clementis in Henricum apud Nicolaum Sanderum lib. 1. de ſchiſmate Anglicano. Verum eſt; ſed coactus fuit, & cauſa anathematis adeò iuſta fuit, vt ne Barclaius quidem eam reprehendere poſſit, quamuis maximè vellet: nimirum Henricus contra omnia iura, cum maximo totius orbis terræ ſcandalo, lite pendente ad tribunal Summi Pontificis, & ipſo Summo Pontifice palàm prohibente, & cenſuras Eccleſiæ comminante, Catharinam legitimam coniugem à ſe abdicauit, & Annam Bolenam ſibi multis modis affinem matrimonio iunxit; ita ſeparauit quod Deus coniunxit, & coniunxit quæ Deus ſeparari mandauit. Quæro igitur à Barclaio an potuerit Clemens Pontifex, ſalua pietate, aliud agere, quàm quod egit? certè peccare non licet vllius boni acquirendi gratia: quòmodo autem Pontifex non peccaſſet, ſi matrimonium Regis cum Catharina iure contractum diremiſſet: & matrimonium eiuſdem Regis cũ Anna, quæ ipſius Regis ſoror & filia ex affinitate erat, approbaſſet? id enim ita ſe habere, ex confeſſione ipſius Regis, Nicolaus Sanderus demonſtrat. lib. 1. de Schiſmate Anglicano. Ergo cauſa perditionis Angliæ, non Pontificis iuſtitia, ſed Regis impotens libido fuit. Paulus verò tertius ſeueriorem quidem ſententiam in Henricum protulit, ſed quando iam Rex, à Catholica fide defecerat, ſeque per nouam & inauditam hæreſim caput Eccleſiæ conſtituerat, & Regnum ſuum à communione corporis Chriſti myſtici ſeparauerat. Quare non potuit eſſe cauſa Paulus Pontifex perditionis Angliæ, quæ iam perierat: neque aliud propoſitum fuit Pontifici, niſi, vt gregem, & Regem perditum, ſi quo modo poſſet, inueniret, atque ad viam veritatis, errantem reduceret, & mortuum in peccatis ad vitam gratiæ reuocaret; vt de eo dicere poſſet, filius meus

mortuus

mortuus erat, & reuixit, perierat & inuentus eſt. Vide apud Sanderum loco citato, defectionem Regis, & Regni anno 1534. *& ſententiam Pontificis Pauli tertij anno* 1535. *quam etiam ſententiam idem Pontifex ob ſpem aliquam conuerſionis Regis oſtenſam, vt eodem loco Sanderus notat, executioni mandari noluit.*

Tanta *verò falſitas, & calumnia tam manifeſta & notoria*, vt tuis verbis vtar, hîc à te in Barclaium producitur, *vt mirum ſit ab homine, qui ſe in hiſtorijs verſatum profitetur, proficiſci potuiſſe.* Nam quid certius, quàm magnos illos in Eccleſia Anglicana turbines horum Pontificum ſententijs cõcitatos? Piget ad illorũ fluctuum recordationẽ excitare memoriã. Cogis tamen; tum quidem ad futurorum Pontificũm cautionem: nam vt ſpero hanc infelicem & ſuæ Sedi noxiam poteſtatem deuouebunt; tum vt expurgationem habeat tuis maledictis laceſſitus Barclaius.

Henricus VIII. nouarum nuptiarum cupidine flagrabat: cùm has ſperare non poſſet, niſi eiecta Catharina, matrimoniũ ipſe ſuum apud Clementem Pontificem accuſat; negat legitimis nuptijs ſibi iunctam Catharinam. Mox cùm moras non ferret amor impatiens, non expectato Pontificis iudicio Catharinam expellit, vt eius diademate Anna Bolena ornaretur. Nulli tamen in religione motus; antiqua omnia; & nunc etiam credo forent, ſi Pontifex vnum hominem à Romanæ præceptis Eccleſiæ abire, quàm regnum vniuerſum maluiſſet. Neque exigua mutationis ſpes in Henrico, vt ſubitis amoris motibus, ita non duraturis ardente; magni denique Romanam amicitiam æſtimante; vt literis legatiſque docebat: Cùm ecce atrox anathematis ſententia, vigentibus Henrici inimicis, profertur in Regem, qua ille incitatus, tumultu omnia & iracundiæ æſtu permiſcuit; vnde Onuphrius (in vita Clementis VII.) dicit Clementem, *cùm terribiles minas & anathema intentaſſet in Henricum, eo impuliſſe, vt patriâ religione deſerta, noua & nefaria Lutheri dogmata ſequeretur.*

Fruſtra igitur à Barclaio quæris, *an potuerit Clemens Pontifex ſalua pietate aliud agere, quàm quod egit? certè peccare non licet vllius boni acquirendi gratia: quomodo autem Pontifex non peccaſſet ſi*

matrimonium Regis cum Catharina iure contractum diremiſſet &c. Neque enim opus erat, vt Clemens matrimonium cum Catharina dirimeret, aut in eo vertebatur res Anglicanæ Eccleſiæ; ſed tantùm vt Deo vltionem relinqueret, parceretque cenſuris nō in aliud valituris, quàm vt exaſperatus Rex profeſſo contemptu in ipſas cenſuras inſurgeret. Certè Henricus Rex *habebat ſociam multitudinem*; vnde illius excommunicandi conſilia ab Auguſtino dicerentur, *& inania & pernicioſa: quia & impia & ſuperba fiunt, & plus perturbarunt infirmos bonos, quàm correxerunt animoſos malos.* Satis erat, neque annuente, neque cōſentiente Pōtifice Henricum Annæ Bolenæ iungi: & hoc ſine peccato poterat Clemens, imò cum prudentis patientiæ laude: Neque Romanam Eccleſiam ab Angliâ expuliſſet Henricus, niſi prior Clemens Henricum à Romana eieciſſet Eccleſiâ. Audi & alium in hac tragœdia Actum. Reuocatus Rex in priſtinæ religionis deſiderium, cum Pontifice egit, vt anathemate ſolueretur, & regnum Catholicæ Eccleſiæ reconciliaret; Pontifex mitiori conditione pernegauit annuere, quàm ſi Henricus poſſeſſiones Eccleſiaſticas reſtitueret, annuaſque ex ijs penſiones quas ſibi ſuiſque vindicarat. Id verò non multò facilius potuiſſet Henricus quàm vertice aſtra pulſare. cùm enim opulentiſſima monaſteria, cùm immenſa Eccleſiarum bona, aut per ſe, aut per ſuos iam annis aliquot obtineret, vix immenſa ditiſſimi illius Principis gaza compenſationi tot rerum, vix annorum aliquot vectigalia ſuffeciſſent. Adde infenſos tot Nobilium tot Procerum animos; ſi Eccleſiarum fundos, quos in perpetuum patrimonio adieciſſe credebant, adacti Eccleſiaſtico iuri reddere, plus ſibi à Rege ereptos meminiſſent, quàm donatos.

Hinc vt deſperatis rebus Henricus acrius viam ſchiſmatis inſtitit. Ac ne dicas, non potuiſſe Pontificem harum rerum gratiam facere pœnitenti Henrico; Vide mox Mariam Henrici filiam; Has illi conditiones libentiſſimus Pontifex tulit, mobilia & immobilia quæcumque ſub Henrico Eccleſijs eſſent ablata, ad Eccleſiam ne redirent; vti quiſque laicorum, qui ea poſſidebat, pleno iure, neque *læſa conſcientia* retineret. Redeo

ad Henricum, qui reconciliatione fruſtra tentata, à Pontifice omninò defecit. Paulus verò tertius, qui Clementi ſucceſſerat abdicationis ſententiam in illum eo fato protulit, vt Rex velut habenis omnibus ſeſe in Pontificem effunderet. Tunc plurimis acrius in omnes Pontifices odium, & Anglia plus eâ tempeſtate quàm ſuo Oceano à Romanâ Sede diuiſa. Vide num iniuria Barclaius hanc tot animarum cladem illis Pontificum ſententijs aſcripſerit. Audi etiam doctiſſimum VVidingtonun, eo libro, cui titulum dedit. *Apologia Cardinalis Bellarmini pro iure Principum.* Audi, inquam, quam conſentanea Barclaio habeat. Numer. 456. *Atque vt cæteras depoſitiones taceam, quàm innumeras ſtrages ac infinitas calamitates in Eccleſiam inuexerit prætenſa hæc Pōtificis auctoritas Principes deponendi, tantaque vi, tum ſcriptis, tum factis propugnata, nimis clarum, ſed non ſatis lugendum Anglia noſtra præbet teſtimonium.*

Neque hæc ego vt Clementis & Pauli ſolicitē famā ac manes. Malū has clades huic ipſi ſententiæ, & adulatorum ſtudio illam fouentium, quàm Pontificibus aſcribere; ſibi hoc licere infeliciter perſuaſis. Sed non me teneo, cùm res Angliæ das nobis ex Sanderi fide, ſecurè, & tanquam ex oraculo; quem tot authores arguunt ſiue in Principum ſuorum odium, ſiue in Pontificum ſuorum gratiam, res geſtas in Anglia, & geſtarum rationem, paſſim adulterata narratione corrumpere. Refers ex eo, quòd Paulus. III. ſuam in Henricum ſententiam, *ob ſpem aliquam conuerſionis Regis oſtenſam executioni mandari noluit.* Vbi hîc Democritus? quæ verò illæ acies, qui milites, qui ad Pontificis nutum potuerint Henricum regno deijcere? mihi crede, non voluntate Pontificis, ſed fide ſuorum, Henricus in auito conſenuit Regno.

Omitto fœda dicta de affinitate Henrici cum Bolena, quod ab inimico iactata homine; & ad quæſtionem, cui iam incumbimus, aliena.

§. 2.

SVBIVNGIT poſtea, inquis, *falſitatem aliam, non in hiſtoria, ſed quod grauius eſt, in fide, & Religione Catholica. Reges, inquit; non in eadem cauſa ſunt, ſed ſupra omnes leges humanas; omnéque ius poſitiuum, ſoli Deo adminiſtrationem reddituri, & quanto tardius, tanto ſeuerius puniendi. Aduerſus priuatos executio parata eſt, quã nequeunt niſi ex indulgentia Principis euitare. Aduerſus Principes quæ poteſt fieri exequutio, cùm nullis humanarum legum ſanctionibus teneantur, nulliſque ad pœnam vocentur legibus, tuti imperij poteſtate? Nam quod in iure expreſſum eſt, Principem legibus eſſe ſolutum, cùm de omnibus legibus, tùm maximè de pœnariis intelligunt, vt iis Princeps, etiamſi delinquat, non coërceatur.*

Hæc verò Barclaij ſententia primùm ſecum ita pugnat: nam ſi legibus omnibus humanis Reges ſoluti ſunt, certè non delinquunt, cùm ſecundum eas non operantur. Vbi enim non eſt lex, nec præuaricatio, inquit Apoſtolus ad Rom. 4. quo modo ergo Barclaius in vltimis verbis dixit, Principes non puniri, etiamſi delinquant? admittit enim eos delinquere, cùm leges humanas non ſeruent, & tamen affirmat eos legibus non teneri: qui autem legibus non tenentur, vtique non delinquunt, ſi eas non ſeruent. Reſpondebit fortaſſe, Principes non teneri legibus, quantum ad coactionem, teneri autem quantum ad directionem. Quamuis autem videantur verba eius Principes ab omni legum humanarum obligatione liberare: tamen admiſſa reſponſione paulò antè allata: iterùm quæro, velitne Barclaius Principes ſolutos vi coactiua legum humanarum omnium tum ciuilium, tum Eccleſiaſticarum, an ciuilium tantùm: nam ſi dixerit eos ſolutos eſſe vi legum ciuilium tantùm; certè aliter ſentit, aliter loquitur: diſertis enim verbis dixit, Principes eſſe ſuper omnes leges humanas, omnéque ius poſitiuum, & nullis humanarum legum ſanctionibus teneri: leges autem Eccleſiaſticas, quæ à Summis Pontificibus, Conciliiſue Epiſcoporum conduntur, humanas eſſe & ad ius poſitiuum pertinere dubitari non poteſt. Sin autem vt verba ſonant, ſolutos vult eſſe Barclaius Principes legibus Eccleſiaſticis Pontificum, & Conciliorum, errat in doctrina fidei manifeſtè, &

repugnat iis quæ ſuprà non ſemel repetiuit, Principes Chriſtianos omnes ſubiectos eſſe ſpirituali poteſtati ſummi Pontificis, vt oues baculo Paſtoris; & poſſe cenſuris Eccleſiaſticis, & ipſa etiam excommunicatione, coërceri. & Cap. 32. addit, Poſſe Principes per Summum Pontificem priuari omnibus commodis regenerationis in Chriſto, item tradi Satanæ vſq; ad legitimã errati, & contumaciæ ſatisfactionem. Et quoniã priuari tot commodis, & Satanæ tradi, grauiſsima pœna eſt omnium conſenſu, fateri debet, paratam eſſe aduerſus Principes executionem, & eos quoque ad pœnam legibus vocari: quæ ſunt omninò contraria iis, quæ hoc loco ſcripſit. Sed veniamus ad ea, quæ ad inſtitutum noſtrum propriè pertinent.

Demiror ingenij tui aſtum ſuperuacuas diſtinctiones implicantis, vt per omnia Lectorem decipias, per omnia imponas Barclaio. Is enim impunitatem Regum, ad eas referri legum partes aſſeruit, quę *pecuniariam, vel corporalem pœnam* imponunt; quibus in illo omiſſis, ais neſcire te de quibus loquatur legibus. En quàm vana quibus hîc Barclaium cõmittis Barclaio. Neque enim illa contraria; Reges delinquere, ſi committant in leges; &, Reges tamen ita ſupra eiúſmodi leges eſſe, vt ſi in eas commiſerint, non ideò temporaliter puniantur. Certum igitur Principes legibus coactiuè non teneri quatenus pecuniariam vel corporalem mulctam imponunt. Et hæ leges ciuiles ſunt. Eæ enim ſolæ, quæ eiuſmodi pœnas infligant. Et cùm Eccleſiaſticis edictis eædem cautiones adhibentur; non hoc facit Eccleſia, ſuo iure, ſed conſentientium Regum. Vnde gloſſa Cano. Delatori. 6. q. 1. dicit Papam corporales pœnas in delatores ſtatuentem, non *dare iura, ſed docere quid facere debeat iudex ſæcularis*. Ecce vt diſtinctionum tuarum moles ruit. Ciuilibus legibus Princeps, cum ſupra illas ſit, *in conſcientia* non tenetur; niſi talibus vt qui ab iis receſſerit, in naturam aut æquitatem pugnet. Sed & quæ tales ſunt directiuè Principem, non coactiuè tenent; *peccans enim non punitur,* vt græcam ſententiam latinè eloquar. Eccleſiaſticis verò legibus ita aſtringitur, vt in eas non minori ſcelere delinquat, quam quiſque priuatus. Pœnis idcircò quæ verè & propriè ſunt in Eccleſiæ poteſtate, omninò obnoxius; at ciuilibus liber; quæ licet Eccleſiæ edictis aſcriptæ, non

tamen propriè ſunt in Eccleſiæ, ſed politici Magiſtratus imperio. Luculentum à D. Ambroſio documẽtum. Theodoſium impia cæde fœdum in Eccleſiam non recepit; atque ita Eccleſiaſtica pœna mulctauit; ſcripſit tamen, Principes *nullis ad pœnam vocari legibus tutos Imperij maieſtate*; & hoc de eo ſcripſit Principe, qui adulterio homicidium cumularat; quod certè niſi de temporali ac Politicâ pœna, nequaquam intelligas.

Eſſe igitur Reges *ſuper omnes leges humanas, omneque ius poſitiuum*, ſiue quod antiqui dixerunt, *legibus eſſe ſolutos*; ita capiendum eſt, *pœnis ſanctionum temporalium non teneri*. Nam alia ratione verum non eſt, eos ciuilibus vniuersè legibus eſſe ſolutos, cùm nimirum naturali æquitate nixas leges (vt pleique contractus ſunt) ſine ſcelere violare nec Principes poſſint. Hinc mos Regibus, aduerſus ſe quoque ius reddere: Et tam damnari in iudiciis fiſcus ſolet, quàm defendi. Dixit ergo Barclaius, *Reges legibus non teneri*; illo ipſo quo Ambroſius ſenſu (vt fuſius dictum ſuprà, Cap. 8. §. 4.) Neque hæc eſt *falſitas*, vt putidis conuitiorum tuorum verbis hîc vtar, *in fide & religione Catholicâ*; niſi & in fidem ac religionem Catholicam peccauit Ambroſius; & eodem poſtea modo loquutus Otto, Epiſc. Friſingenſis: De cuius ſenſu ac verbis, nos Cap. 8. §. 7.

Sed mirum, quod de iis taceas, quibus fusè Barclaius docet, *ne expedire quidem Eccleſiæ & Reip. Chriſtianæ Papam ea in Principes ſæculares poteſtate præditum eſſe*: quæ non tecum, illius Lector omiſerit.

CAPVT XXXIII.

Futilis reprehenſio Bellarmini, arguentis Barclaium, quòd vſus ſit affirmatione, Mehercule. Nō licere Paſtori ſpirituali omnia in oues ſpirituales, quæ temporali paſtori in temporales. Excommunicatum Principem temporalibus bonis non priuari. Excuſſæ auctoritates, quas in contrarium producit Bellarminus.

Titulus eſt apud Bellarminum.

Defenditur pars ſecunda rationis quintæ principalis pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. 1.

I*N capite triceſimo ſecundo*, inquis, *Barclaius ex longa digreſſione domum rediens, proponit, ac diſcutit, & refellere nititur ſecundam partem rationis meæ principalis: quæ hac ratiocinatione continebatur: Poteſt Paſtor arietes furioſos deſtruentes ouile ſeparare, & recludere: Princeps autem eſt aries furioſus deſtruens ouile, quādo eſt Catholicus fide, ſed adeò malus, vt multum obſit Religioni, & Eccleſiæ, vt ſi Epiſcopatus vendat, Eccleſias diripiat &c. Ergo poterit Paſtor Eccleſiæ eum recludere, vel redigere in ordinem ouium.*

Hanc ratiocinationem Barclaius impugnaturus incipit à cenſura vocabulorum, ac dicit, excludere, dicendum erat, non recludere: recludere enim aperire eſt. At ego per recludere nō excludere ſed includere, ſignificare volui: ſolent enim Paſtores Arietes furioſos includere in aliquem lo-

cum, vt non poſſint cornibus ouiculas petere, vel pedibus conculcare. Sed recludere, inquit ille, aperire eſt, non claudere. Verum eſt id quidem, cùm dicimus, recludere fores, aut domum, aut carcerem. ſed cùm dicimus, recludere aliquid intra fores, aut hominem in domo, vel carcere recludere, tum recludere, accipitur pro eo quod eſt claudere, vel includere: & hoc poſteriore modo ſignificare volui, Arietem à Paſtore recludi in loco aliquo anguſto & munito, vnde non facile poſſit egredi. Ac ne putet Barclaius, me ſine auctore locutum, legat Hincmarum in vita S. Remigij, Iuonem in epiſt. 49. Aimoinum in lib. 4. Hiſtoriæ Cap. 57. & inueniet paſſim recludere ab auctoribus non malis vſurpari pro includere, quomodo religare, non eſt ſoluere, ſed iterum, vel arctius ligare. Ac vt os Barclaij penitus obſtruamus, audiat Sanctum Hyeronimum auctorem primæ claſſis, in libro aduerſus Vigilantium, ſic loquentem, Aut vel in Sinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei animus Apoſtolorum, & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & vbi voluerint, adeſſe præſentes: Senatoriæ videlicet dignitatis ſunt, & non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera, honeſtaque cuſtodia, in Fortunatorum inſulis, & in Campis Elyſijs recluduntur: hæc ſanctus Hyeronimus, cui non audebit, opinor, Barclaius dicere, recludere aperire eſt, proinde includuntur dicendum erat, non recluduntur. Ac vt ex eodem S. Hieronymo referamus Barclaio gratiam fraternæ correptionis: meminerit ſe capite triceſimo iuraſſe per Herculem, cùm ait. Ego me hercle, &c. & audiat ſanctum Hieronymum in epiſtola ad Damaſum, de filio prodigo dicentem, Abſit vt de ore Chriſtiano ſonet, me Hercule, & me Caſtor, & cætera magis portenta, quàm Numina. Sed his omiſſis, veniamus ad ſeria.

Quid tu tam vana in Barclaium? cùm ſcripſiſſes, *recludere*, pro *includere*, aut *excludere*, dixit Barclaius, *dicendum potius excludere, recludere enim aperire eſt.* tu illud *potius* ſuppreſiſti; mox profers auctores qui recludere pro includere ſcripſerint; quorum vix aliquem, Bellarmine, vel in ſcholis pueri linguæ Latinæ auctorem admiſerint; præter vnum Hieronymum, eloquentem hominem, ſed in quo iam ſigna emorientis linguæ. Nec negauit Barclaius recludere apud aliquos capi interdum pro includere; ſed dixit, *potius dicendum &c.* Nempe, quòd *recludere* apud veros genuinnæ

genuinæ latinitatis Patres non alio inuenias ſenſu, quàm pro *includere*.

Quæ verò gratia fraternæ correptionis, quam dicis te referre Barclaio? Quaſi ille verbo *mehercule*, vt iurandi particulâ; non autem ornatus, & affirmationis ſimplicis, vſus; Neque id reprehẽdat Hieronymus; qui ſolùm voluit, Chriſtianos in affirmãdo formulis abſtinere; quas Ethnici adhuc illa tempeſtate frequentes in iurãdo cõcipiebant. Nunc mutatis temporibus, & Ethnicorum ritibus penè ſepultis, manent illa latinæ linguæ verba, non quidem ad iurandum; ſed ad aſſerendum, ex ipſius linguæ vſu. Quis autem latinè ſcribentium culpa vacet, ſi hæc culpa eſt? Plures non aduoco in re tantilla teſtes; Nonne & Couarruuias non Chriſtianus modò; ſed Canoniſta, ſed Clericus; (lib. 1. variar. reſol. cap. 10. de confirm. Sacram. Num. 13.) hac eadem aſſertione vtitur *me hercle?* Ita ille, *Quibus me hercle verbis manifeſtum ſit, diuum Gregorium hac in re diſpenſatione vſum, &c.* & Platina (in Ioann. 3.) habet, Iuſtinum fuiſſe habitum *Deorum atque hominum contemptorem?* Sed vrgeas, *his omiſsis, veniamus ad ſeria.*

§. 2.

A*DMITTIT Barclaius*, inquis, *ratiocinationem meã totam, & omnia, quæ inde per bonam conſecutionem deducuntur. Sed negat inde aliud effici poſſe; niſi vt Paſtor, id eſt Papa, Arietem furioſum, id eſt Regem deterrimum poſſit per excommunicationem ab ouili excludere, & priuare ſpiritualibus beneficijs Sacramentorum, & ſuffragiorum: ſed non vltra procedere ad vllam pœnam temporalem, qualis in primis eſt priuatio temporalis iuriſdictionis, aut dominij.*

Sed Barclaius non percepit vim argumenti ex propoſita ſimilitudine, quam admiſit, vt aptam atque idoneam ad hanc rem explicandam & probandam. Neque enim Paſtor arietem furioſum ſolùm excludit à grege; ſed alligat, & recludit, ſiue includit in aliquo angulo, vt non poſſit amplius Duxeſſe gregis. Et ad huius Paſtoris ſimilitudinem ſucceſſor ſancti Petri, & Vicarius Chriſti Principem Chriſtianum de-

quare apud Gratianum, 15. q. 6. Can. penultimo ſic legimus, Nos ſanctorum prædeceſſorum noſtrorũ ſtatuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate, aut ſacramẽto conſtricti ſunt, Apoſtolica auctoritate à iuramẽto abſoluimus; & ne ſibi fidelitatem obſeruent omnibus modis prohibemus, quouſque ipſi ad ſatisfactionem veniant. & Canon. vlt. Iuratos milites Hugoni Comiti, ne ipſi quamdiu excommunicatus eſt, ſeruiant prohibeto, qui ſi Sacramenta prætenderint, moneantur, oportere Deo magis ſeruire, quàm hominibus. Denique in caſu hæreſis priuari etiam dominio docet ſanctus Thomas in 2. 2. q. 12. art. 2. his verbis. Quàm citò aliquis per ſententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, ipſo facto ſubditi abſoluti ſunt à dominio eius, & à fidelitatis iuramento, quo ei tenebantur. Et quamuis extra caſum hæreſis ex vi ſententiæ excommunicationis non ſequatur priuatio dominij temporalis, ſiue rerum particularium, ſiue Regnorum, & Principatuum; tamen poſſe per Summum Pontificem priuari Reges alioſque Principes iuſtis de cauſis regno, vel Principatu; probatum eſt ſuprà teſtimonijs, & rationibus multis, neque ea potuit Barclaius cauillationibus ſuis vllo modo conuellere.

At, inquit, bona temporalia, quæ ciuili & humana poteſtate poſsidentur, de manu Principis politici accipiuntur, ergo non poſſunt auferri per excommunicationem quæ eſt ſententia Iudicis ſpiritualis: quemadmodum ſpiritualia non poſſunt tolli per ſententiam Iudicis temporalis.

Reſpondeo. Bona temporalia, quamuis humana, & ciuili poteſtate poſsideantur, tamen bonis ſpiritualibus ſubordinantur, & poteſtas ipſa temporalis poteſtati ſpirituali ſubijcitur. Ideò verum quidem eſt, non poſſe ſpiritualia tolli per ſententiam Iudicis temporalis, quoniam ſpiritualia non ſubordinantur temporalibus, neque poteſtas ſpiritualis temporali ſubijcitur: ſed non eſt verum non poſſe temporalia aliqua tolli per excommunicationem, quæ eſt ſententia iudicis ſpiritualis. Neque hoc in dubium reuocari poteſt, cùm ſatis conſtet commercium ciuile, & actiones forenſes, bona eſſe temporalia, & ciuilia: & tamen iſtis bonis temporalibus priuari excommunicatos, præſertim poſt publicam denunciationem, vel declarationem.

Vis igitur Principem poſſe per excommunicationem iuriſdictione priuari, cùm inter excommunicationis effectus numeretur, *priuatio commercij ciuilis, & præcipuè forenſis, vt non poſſit ex-*

communicatus pro tribunali ſedere, &c. Quaſi neſcias, hoc non de ſummis ſtatutum iudicibus, vt ſunt Reges; ſed de ſubordinatis, vt cæteri Magiſtratus, quibus non cenſura Pontificis, ſed conſtitutio Principum, & conſuetudo piè ab iis inſtituta, iuriſdictionem adimit, vbi excommunicantur. Neque enim illa commercij ciuilis priuatio, *ſolum procedit de iure canonico, ſed etiam de iure ciuili*, vt ait gloſſa ad Cap. decernimus de ſent. excomm. in 6. & vt Bartolus notat ad l. placet. Co. de Sacroſ. Eccleſ. Sed nec ſtricte obſeruatum, vt excommunicati repellantur à foro, adeò vt eadem gloſſa dicat; *ſed tamen hodie in foro ſeculari iſtud non ſeruatur.*

At de Regibus ſecus: Dicis ipſe, *extra caſum hæreſis ex vi ſententiæ excommunicationis non ſequi priuationem Regni.* Sit Rex igitur excommunicatus non propter hæreſim; ex tua ſententia ius regium non amittet. Poterit ergo ius reddere; cùm hoc poſſe ſit proprium & *eſſentiale* Regis munus. Ita Auguſtinus (tractat. 6. ad cap. 1. Ioan.) *iura humana per Imperatores & Reges ſeculi Deus diſtribuit generi humano.* Et tu ipſe habes lib. 5. de Pontifice Cap. 7. Et infrà, hoc libro cap. 37. Oziam à Pontifice *regno priuatũ*, ideo quia non poterat ipſe ius reddere, nempe ob lepram à populo ſegregatus. Si igitur non poſſe ius reddere, ſit non eſſe amplius Regem, & excommunicati præter cauſam hæreſeos non deſinant eſſe Reges, ſequitur neceſſariò poſſe excommunicatos illos ius reddere; atque ita *commercio ciuili, ac præcipue forenſi non priuari.*

Venio ad auctoritates quas ex canonico iure habes. Prima eſt, Capitulum, Ad probandum, Extra, de Sent. & re iudic. Vbi nihil in rem tuam. Iubet Pontifex ne Eccleſiaſticum iudicium (ibi enim agitur de electione monialis in Abbatiſſam) per excõmunicatos iudices peragatur. Id verò potuit ſuo iure, cùm hoc iudicium, nempe ſpiritualis rei, & illi iudices, vt pote Eccleſiaſtici homines, Põtificij iuris eſſent; cùm, inquam, eiuſmodi iudicij cõſtitutio, ad Pontificem ſpectet. Secus porrò de Rege, & ſeculari foro: cùm nec à Papâ pendeant, nec illius auctoritate gubernẽtur. Sequitur Cap. Decernimus, De ſent. excomm.

in 6. Ne ibi quidem pro te aliquid. Decernitur vt Iudices ſæculares repellant excommunicatos, *ab agendo, patrocinando, & teſtificando.* Iſtud, inquam, Capitulum, de litigantibus, non de iudicibus; multò minus de Regibus. Id verò ſancire Pontifex potuit, tum quòd Principes ſæculares conſentirent, in excommunicatorum odium, vt ex gloſſa iam retuli, tum quòd, vt eadem gloſſa habet, *Iudex Eccleſiaſticus per cenſuram Eccleſiaſticam poteſt iudicem ſecularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum obſeruet, & faciat obſeruari.* Hic autem *materia peccati* eſt, ſi excommunicato, qui ab omnibus vitandus eſt, copia fieret in publica & frequenti iudicij luce verſandi. Quod de Regibus non dixeris, quibus excommunicatis communicare ſubditi debent, vt excommunicato domino ſerui, parentibus filij, coniuges viris. Hic eſt denique, vt monui, Canon non de ipſis iudicibus, ſed de iis, qui ad iudicum tribunal accedunt.

Venis tandem ad Can. *Nos Sanctorum*, & Can. *Iuratos*, 15. q. 6. & vt cautius agas, ſcribis, *De qua re apud Gratianum, &c.* ne nimirum quis in iſtorū Canonum authores inquirat. Atqui Canon *Nos Sanctorum*, Gregorij VII. eſt, cùm ardentiſſimè in conceſſu Epiſcoporum Romæ, in Henricum IIII. & eius fautores ageretur. Canon, *Iuratos*, Vrbani II. qui pene ipſo Gregorio vehementior in Principes, pro hac abſoluta poteſtate Eccleſiæ; tùm cùm Epiſcopus Oſtienſis, tum cùm ad Pontificatum euectus. Vnde Vincentius Belluacenſis quæ de abuſu clauium dicit, ad hos duos Pontifices refert; quem vide in ſpec Hiſtori. lib. 25. cap. 84. Hi ſunt, inquam, ſententiæ veſtræ authores; quorum verbis ſi in iſta re ſtandum eſt, fruſtra tot ad eam ſtabiliendam alia argumenta, tam ſedulâ, tam inutili diligentia comparaſti. Dic autem. Non agebaris toto ſplene, dum illos homines, de quorum iuſticia diſceptatur, iam vt iudices cautè proponeres?

De ſententiâ D. Thomæ actum ſatis in Prolegomenis Num. 2. & deinde Cap. 21. §. De ſubordinatione denique, quam tuo more repetis, tum alibi, tum maximè Cap. 3. §. 6. Cap. 14. §. 1. vt non opus ſit in re eâdem toties Lectorem fatigare.

Sit igitur poſitum, Reges, cùm eorum dignitas ab Eccleſia non pendeat, nec ab ea aliud, quàm ſpiritualia commoda habeant, non etiam ſæculari dignitate, ſed ſpiritualibus dumtaxat commodis, ab eâdem poſſe multari.

CAPVT XXXIV.

Priuilegia Clericorum non diuini iuris eſſe; ſed promanaſſe ex pietate Principum ſeculariũ; cùm olim, etiam ſub Chriſtianis Imperatoribus, Clerici iiſdem iudicijs experirentur quibus Laici. Papam non potuiſſe eos eximere inuitis Principibus. Excuſſæ Dominici à Soto rationes in contrarium. Nihil ſtatutum eſſe in Concilio Carthaginenſi III. contra poteſtatem Principum ſeculariũ in Clericos; Neque in Concilio Chalcedonenſi; Neque Agathenſi; Neque in Matiſconenſi. 1. Neque in Toletano. 3. Neque in vllo alio Concilio.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Refutatur error Barclaij de exemptione Clericorum.

§. I.

TRANSIT *deinde Barclaius,* inquis, *ad exemptionem Clericorum, ſumpta occaſione, ex eo quod dixerat, bona temporalia non poſſe dari, nec auferri, niſi à Principe temporali, & neminem poſſe iudicium Principis in temporalibus declinare. Et quia poterat aliquis obijcere Clericos exemptos eſſe à poteſtate Principum, ac per hoc etiam in temporalibus poſſe eorum iudicium declinare: reſpondet Clericos priuilegio Principum exemptos eſ-*

ſe, cùm alioqui iure communi ſubditi eſſent, ſicut cæteri. Digreditur igitur in hoc capite, & ſequenti ad exemptionem Clericorum, & multa dicit, quæ non ſolùm à veritate, ſed etiam à communi Scriptorum ſententia abhorrent.

Primùm dicit, antequam Clerici beneficio Principum eximerentur, iure communi ſubiectos fuiſſe iudicio Magiſtratuum temporalium. Id probat duplici ratione: primùm ex eo, quod Clerici, non ſolùm Clerici ſunt, ſed etiam ciues Reipublicæ politicæ; & citat librum meum de Clericis, Cap. 28. Deinde ex eo quod olim ſub optimis, & piiſſimis Principibus cauſæ Clericorum tam ciuiles, quàm criminales, exceptis cauſis Eccleſiaſticis, apud Politicos & temporales Iudices agitabantur, & citat caput quintum decimum huius libri, vbi hoc demonſtraſſe ſe putat.

Ad hoc Reſpondeo, Clericos non ſolo priuilegio Principum, ſed etiã decretis Sũmorũ Pontificũ, & quod maius eſt, diuino iure exẽptos fuiſſe, ac per hoc exẽptos fuiſſe, antequam Principum priuilegio eximerentur. Quod autem Clerici ſint ciues, & pars quædam Reip. politicæ, probat, eos teneri ab obſeruandas leges ciuiles vi rationis, non vi legis. atque ad hoc probandum ego rationem illam adduxi, qua nunc abutitur Barclaius ad probandum iure communi ſubiectos fuiſſe Clericos ciuili magiſtratui: quod tamen inde non rectè probatur. Quod verò ſub pijs Principibus ante Iuſtiniani tempora cauſæ ciuiles, & criminales Clericorum apud Magiſtratus politicos aliquando agitarentur, dico, inueniri quidem leges Principum in Codice, tit. de Epiſcopis, & Clericis, quæ diſponunt de cauſis Clericorum apud ſæculares Iudices terminandis: ſed inueniri etiam Canones Conciliorum eiuſdem ætatis, vt Carthaginenſis tertij can. 9. Mileuitani can. 19. Calcedonenſis can. 9. & aliorum, quibus prohibetur Clericis acceſſus ad iudicia ſæcularia. Itaque pijs Principibus nondum ſatis nota, & explicata erat exemptio, quàm iure diuino Clerici habebant: & Sancti Patres paulatim eam explicare, atque introducere nitebantur.

Hanc de Clericis diſputationem orſurus, profiteor me nihil in Eccleſiæ libertatem, nihil in Clericorum iniuriam eſſe dicturum. Abſit vt optimam Matrem, optimos Patres, aut animi, aut ſententiæ acerbitate violem. Sed nihil eſt veritate præ-

ſtantius; & eſt magis ad Eccleſiæ gloriã, ſuis, & veris titulis inſi-gniri, quàm illâ potẽtiâ, quæ in ipſam aut adulatione quorundã, aut ambitione, cõgeritur. Sint igitur Clerici, vt sũt, à ſæculari foro immunes, ſint & priuilegiis aliis cumulati: At saltẽ videamus qui illis tot beneficiorũ auctores ſint, & quo tenus illa procedãt.

Ais exemptos eſſe *iure diuino*; ſed non affers, in hanc rem vel vmbram argumenti: aſſertionem igitur nudam nudâ negatione refellimus. Dicis, etiam decretis Pontificum liberatos; quod & probare vis ſequenti paragrapho; vbi de eo fusè dicendum. Ex eo verò quod Clerici ciues ſint, ais, nihil aliud ſequi; quàm vt vi rationis leges obſeruent. At iam oſtendimus lõgè aliud ſequi; vt nimirum Clerici ſint Principis ſubditi, qui illorum ciuium Princeps, quorum partem ipſi faciunt; cùm ciuitas ſiue regnum, ſit hominum ſocietas in eandem regiminis formam, & ſub eodem capite conſpirantium. Vide quæ diximus ſuprà Cap. 15. §. 1. & 2.

Nunc ad rationem Barclaij, nempe, *olim ſub optimis & piiſſimis Principibus Chriſtianis cauſas omnes Clericorum ſolitas, tã ciuiles, quàm criminales, modò non Eccleſiaſticæ, apud Politicos & temporales magiſtratus agitari: Suã igitur quã nunc fruuntur in hac re libertatem, Clericos omnes Principibus ſecularibus accepto ferre debere:* Reſpõdes, inueniri quidem leges eiuſmodi; ſed *& inueniri Canones Cõciliorũ eiuſdẽ ætatis, quibus prohibetur Clericis acceſſus ad iudicia ſæcularia.* Atqui nihil liquidius, quàm ea quæ tu profers Cõcilia nihil in Principum poteſtatem edixiſſe; vt hoc Capite, ſuo loco, id eſt paragrapho quinto & ſexto, docendum eſt. Concludis: *Itaque pijs Principibus nondum ſatis nota & explicata erat exemptio, quam iure diuino Clerici habebant; & ſancti Patres paulatim eam explicare atque introducere nitebantur.* Quid? non vides te damnare Patres antiquos, tanquam Eccleſiaſticæ libertatis proditores? An difficilius fuit illis Principibus quos tu pios appellas, & appellare iure potes, indicare exeptos *iure diuino* ab eorum auctoritate Clericos eſſe, quàm eos edocere cæteras fidei partes, cæteras prærogatiuas Eccleſiæ? cùm inquam Antiſtites illi, tam eximia ſanctitate, tam libera, caſtigarent Principes committentes in Numinis legem,

aut

aut aliquid Eccleſiaſticæ iuriſdictionis ad ſe trahentes, cùm auderent inclamare, *non ſacrorum aut thymiamatum iura Imperatori eſſe cōmiſſa*, an tāto Eccleſiæ præiudicio torpuiſſent, vt Clericos ad ſæcularia trahi iudicia, nihil reluctātes, paterētur; ſi eos quidem *ius diuinum* ab hoc Politico exemerat foro? Paterentur ſub piis, ſub Chriſtianis Principibus? & hoc quidem ſeculis aliquot: donec ipſimet Principes, non auctoritate id iubentis Eccleſiæ, ſed *motu proprio*, Clericos, per priuilegiū, à ſeculari exemere iudicio? An verò ſancti Patres, qui illa tempeſtate non pauci, ius Clericorum & Eccleſiæ in tantum tacuiſſent, vt nullum monerent Principem, non ſibi licere iudicare de Clericis; apud nullum quererentur poteſtatem Eccleſiæ violari? denique vt nec in Concilijs ſtatuerent id Imperatori non licere; aut ſcripto aliquo, in tanta librorum frequentia, teſtarentur? An interim Ambroſius, Nazianzenus, Auguſtinus, ſe in iis numeraſſent, qui iure diuino obſequium & tributum Regi deberent; ſi immunes diuino iure erant?

Ais, Patres voluiſſe paulatim exemptionem, Clericorum explicare; id autem feciſſe in Concilijs. Cur verò id paulatim, ſi hæc erat diuinæ legis pars? cur, inquam, ſiluiſſent in tantum Eccleſiæ damnum? Nec id ipſe credideris, Bellarmine, nec cordatis perſuaſeris, magna quidem calliditate ſophiſmatum, ſed non ſatis imponentium apertiſſimæ veritati. Sed nec aliquid in Concilijs aduerſus hanc Principum poteſtatem eſſe ſtatutum, mox hoc Capite oſtendemus.

§. 2.

SECVNDO, inquis, *Barclaius dicit, mirari ſe, Bellarminum aſſerere, Papam potuiſſe eximere ſimpliciter Clericos propria auctoritate per legem canonicam, à ſubiectione temporalium Principum. Id enim, inquit, pace tanti Viri dicam, eſt falſo falſius: quia lex Chriſti neminem priuat iure, dominioque ſuo: priuaret autem, ſi per eam ius & Dominium temporale, quod Principes antequam fierent Chriſtiani in Clericos habe-*

bant, ipſis inuitis auferret. Hæc ille.

Sed vt magis Barclaius miretur, non ſolus Bellarminus, neque ſoli illi, qui inter Theologos, & Iureconſultos maximè fauere videntur exemptioni Clericorum; ſed illi etiam, qui parum fauere exiſtimati ſunt, idem prorſus dicunt. Hæc enim ſunt verba Dominici à Soto in 4. Sentent. diſt. 25. q. 2. art. 2. concluſ. 6. Papa potuit etiam inconſultis Principibus, & debuit Clericos ab eorum exactionibus, & foro excipere: cui quidem exemptioni Principes contrauenire nequeunt. Atque hoc idem docet Didacus Couarruuias Iureconſultus nobilis Sotum ſequutus in pract. quæſt. q. 31. Concl. 3. His verbis, Potuit Summus Pontifex Clericos, & eorum res à iuriſdictione ſæculari eximere: idque conueniens fuit, & eſt Chriſtianæ Reip. non tantum in ſpiritualibus, quod iure diuino iam erat inſtitutum, ſed etiam in temporalibus. & concluſ. 4. Quamuis exemptio Clericorum à iuriſdictione ſecularium iure tantùm humano ſit introducta, Princeps tamen ſecularis, vtcunque Summus ſit, non poterit huic immunitati, aut exemptioni proprijs legibus, propriaque auctoritate derogare. Deſinat ergo iam Barclaius mirari, ſi Bellarminus dicit, quod ferè omnes dicunt, & nolit ipſe, quaſi ſolus ſapiat, id negare, quod ferè nullus negat.

Non deſinet mirari Barclaius te errare, eò quòd aliqui præter te errauerint. Sed & illi quos profers, ſuam ſententiam veluti ſpontanea proditione peruertunt. Nam concedunt exemptionem iſtam de diuino iure non eſſe; Atqui conſtat, ſummum Pontificem non ad libitum poſſe, aut vt credit conueniens, & Eccleſiæ vtile, de ciuilium Magiſtratuum poteſtate recidere. alioqui liberum illi iudicium, quantum velit Principi ſæculari licere; aut verius ipſe ſolus, & Summus, in temporalibus Princeps. . Nihil, inquam, de Principum iure in ciues poteſt auferre, niſi ſi quid auferri de diuino iure eſt. Quomodo igitur poteſtatem eripuiſſet in Clericos, quæ Principibus naturæ iure datur, nec eripitur iure diuino? Ratio Soti eſt: *Quia*, inquit, *poteſtas Eccleſiaſtica eſt per ſe ſufficiens, a ciuili independens: ergo poteſt per ſe condere leges, quæ ſuæ adminiſtrationi ſunt vel neceſſariæ, vel congruentes.* Demonſtratione opus fuit, non ſyllogiſmo cui tot reſponſiones patent, ad aſſerendam poteſtatem, quâ Pontifex tot viros, tot ſubditos, à

ſubiectione eximat, quam Regibus diuino & naturæ iure debent. Diſtinguimus igitur de Eccleſiaſtica poteſtate: ſi intelligit Soto ſpiritualem auctoritatem, Apoſtolis & Eccleſiæ datam, nimirum excommunicandi, abſoluendi, prædicādi, conferendi Sacramenta, interpretandi Scripturas, & cætera, quæ merè ſunt ſpiritualia, ſufficiuntque ad ſalutem mortalium; tunc fatemur eiuſmodi poteſtatem per ſe ſufficientem eſſe, nec pendere à ciuili: poſſe etiam neceſſarias ſuo fini leges ferre. At in illis neceſſariis nimis liquet exemptionem Clericorum nequaquam numerandam. Quis enim dubitet, Chriſtianos poſſe ſaluari, licet Clerici apud illos iure communi in cauſis ciuilibus agerent; vt olim Imperatorum, etiam Chriſtianorum, tempeſtate? Præſertim cùm ipſe Soto teſtis ſit, hanc exemptionem non eſſe de iure diuino. Certum enim omnia quæ per ſe ſunt ad ſalutem neceſſaria, de diuino iure eſſe.

Addit igitur Soto, poteſtatem Eccleſiaſticā, poſſe ferre leges eiuſmodi, quę ſint adminiſtrationi ſuæ *vel neceſſariæ, vel cōgruentes*. Quid illud, *congruentes*? Si intelligit de legibus, quæ ita cōgruant Eccleſiaſticæ poteſtati, vt ſine iis poteſtas Eccleſiaſtica explicari non poſſit; tunc quidem verum erit: ſed illæ *congruentes* coincidēt cum *neceſſariis*. Sin *congruentes* vocat, quæ videantur hominibus conuenire, ſeu eſſe aptæ, licet non neceſſariæ, ad ſplēdorem Eccleſiæ, aut exequutionem Eccleſiaſticarū legum: tunc hæc ratio non ſimpliciter vera. Neque enim poteſt Pontifex ad libitum ferre leges eiuſmodi, quæ ciuili iuri præiudicent. licet illæ ad maieſtatem Eccleſiæ, videantur conducere. Non, inquam, eo prætextu leges tulerit quæ ius lædūt alienum. Nam vt poteſtas ſpiritualis in ſuo genere à Deo ordinata eſt, debetque proſpicere obſeruationi diuini præcepti; ita & poteſtas temporalis in ſuo genere à Deo ordinata eſt, debetque proſpicere ordinationi etiam diuini præcepti. Vt non tamen inde collegeris, poſſe temporalem poteſtatem ferre leges in Eccleſiaſticis rebus, quas credat legi Dei congruentes; ita nec Eccleſiaſticam in temporalibus. In condendis legibus nulla vtrimq; mixtura. Niſi quod Eccleſiaſtica, iubenti Politicæ temporales

quidem res, ſed diuino mandato contrarias, parere non tene-tur; imò & ſpiritualia commoda poteſt ſubtrahere: Ita nec temporalis inuadenti iura temporalia per leges ac edicta Pontifici, parere diuino præcepto iubetur. Imò &, ſi neceſſe eſt, temporalia commoda poteſt auertere; donec ille ſe erraſſe ſenſerit, erroremq; correxerit. Cum lex ergo Eccleſiæ, prætextu ſpiritualis fori, ad temporale progreditur; puta ad iuriſdictionem temporalem, viuendi rationem, Politicos mores; tunc lex eiuſmodi non eſt amplius ex vera ſpirituali poteſtate, ſed ſimpliciter ex Eccleſiaſticorum hominũ ſanctione, cui Principes ſæculares, in rebus Politicis non neceſſariis ad ſalutem, nec obſequi tenẽtur, nec credere. Quaſi verò, ſi Pontifex prohibeat pecuniam in ludos impendi, ſi veſtibus pretium, aut modum ſtatuat, ſi certa priuilegia viduis aut orphanis, in Politicis iudiciis eſſe velit; quaſi inquam, Principes Politici leges eiuſmodi teneantur admittere; licet valdè *congruentes* ſpirituali fini: nempe vt peccata quæ in ludis frequentia, quæq; in veſtibus, de publico eijciãtur, vt denique viduis, pupilliſque, charitate, *quæ Dei verbo valdè conformis eſt*, in iudicijs ſuccurratur. Idem de Clericis. Non potuerunt inuitis Principibus à foro ciuili eximi, quandoquidem illa lex ad ſalutem non fuit neceſſaria, legum verò ad ciuile regimen ſpectantium, non ſunt arbitri latoreſve Pontifices; niſi ſaltem Principum conſenſus acceſſerit.

Vult tamen Dominicus Soto neceſſariam fuiſſe exemptionem Clericorum, *quantum ad perſonas, & quantũ ad bona.* Quoad perſonas; primò, quia *cùm iure diuino ſint Eccleſiæ miniſtri conſtituti, eidem iuri proximum eſſe videtur, vt nequeant à iudicibus ſæcularibus euocari*. Atqui diſtinguimus inter neceſſaria. Quædam enim, per ſe, & ex rei natura, ſunt neceſſaria Eccleſiaſtico fini; & illa omnia de diuino iure ſunt. Nam neceſſaria omnia accepit Eccleſia, à Deo, non à Pontificum ſanctione. Alia neceſſaria ſunt ad ſalutem, aut potius neceſſario obſeruanda; quia imperata ab Eccleſia, & à Chriſtianis recepta ſunt; puta, ieiunia, feſtorum celebratio. Iam ſi exemptionem Clericorum vult Soto eſſe neceſſariam primo modo, ſibi prorſus repugnans eſt; qui

ait, id non de diuino iure eſſe. Si ſecundo modo, non tangit quæſtionem. Neque enim quæritur, an ſit ad ſalutem neceſſariũ Clericorum exemptionem minimè violari, quia iam exempti ſunt; ſed an neceſſarium fuerit, illos eximi. Nunc ad eius rationem; Nego prorſus, id *videri iuri diuino proximum.* Nam quæ illa *proximitas*? Clerici iure diuino ſunt Eccleſiæ miniſtri conſtituti; ergo non poſſunt in ciuilibus cauſis apud ciuiles Iudices accuſari? Ita dicam. Ciuiles Magiſtratus, iure diuino ſunt rerum temporalium miniſtri; ergo nō poſſunt, in Eccleſiaſticis cauſis per Eccleſiaſticos iudicari. Sed & oſtendimus non in omnibus, quæ iuri diuino eo modo videntur affinia, poſſe imperare Pōtificem. Probat Soto ſuam ſententiã, quia Paulus ait 2. ad Timot. 2. *Nemo militãs Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.* Nũ id verò Apoſtolus de Clericis tãtùm? Imò de Chriſtianis in genere. Sequeretur itaque, neceſſariũ etiã, vt Laici à ciuili iudicio eximerentur. Longè alius Apoſtoli ſenſus, monentis, vt quantum in nobis eſt, abeamus ab imis mortalitatis curis, quo ſimplicius Deo vacemus. Sed nec magis Apoſtolus his verbis interdixit ciuili iudicio, quàm honoribus, poſſeſſionibus, pecuniis, quæ & ſummè negotiis ſæcularibus implicant; & tamen ex Clericis nemo id ſibi, ſociiſve, neceſſario prohiberi contenderit.

Secundo, inquit Do. Soto, poteſt contingere, vt cauſis Eccleſiaſticis, quarum Laici iudices eſſe non poſſunt, immiſtæ ſint ciuiles. Quare Clerici, *cùm tunc ad diuerſa tribunalia euocarentur; perplexi eſſent cuinam Iudicum deberent eſſe audientes.* Reſpondeo; nullam inde neceſſitatem inferri, ſed aliquam fortaſſe reorum in hoc caſu moleſtiam. Nam & Laicos ſæpe videmus de eiuſmodi cauſis contendere, quæ partim ſpiritualis notionis ſunt, partimque ciuilis; vt de eadem re apud Eccleſiaſticos iudices, ciuilemque Magiſtratum agendum ſit. Nemo tamen ideò dixerit, eſſe neceſſarium vt laici non alibi, quàm in Eccleſiaſtico foro, aut non alibi quàm in Ciuili diſceptent.

Tertia ratio; *quod non eſſet decorum vt miniſtri Eccleſiæ, qui Paſtores ſunt, etiam Iudicum, & Regum, tanquam rei coram ipſis ſiſterentur.* At longè aliud decorum, aliud neceſſarium. Addo,

ne indecens quidem fore: Vt nec è contrario indecens, Regē, qui in vrbe atque palatio, non Laicos modò, ſed etiam Sacerdotes, aperto capite & humili obſequentis corporis geſtu, ſuę dignitatis veneratores habet, mox in templo decidere in genua opertoque & ſedenti Sacerdoti peccata profiteri.

Quarta rtaio, *quia cùm poteſtas ciuilis & Eccleſiaſtica ſint omninò diſtinctæ, neceſſe eſt vt quemadmodum vtraque habet ſuos miniſtros, ita vtriuſque miniſtri habeant ſuos diſtinctos Præpoſitos.* Certè quidem; nec negamus Clericos, vt Clericos, habere præfectum Pontificem; ſed quoniam Clericus, præterquam quod eſt Clericus, eſt etiam ciuis, quidni, quatenus talis, poſſit habere præpoſitum Regem? Alioqui dicendum ſit, neceſſarium eſſe, ne Pontifex & Eccleſia poſſit vnquam de Laicis iudicare. quandoquidem conſtat Laicos eſſe ſub poteſtate ciuili, quam Soto fatetur ab Eccleſiaſtica omnino diſtinctam. Imò erunt & Laici, quatenus Eccleſiæ filij, Eccleſiaſtico Præpoſito ſubditi; & Clerici Politico Præpoſito, quatenus ciues. Qua ratione verum erit diſtinctas poteſtates diſtinctos habere Præpoſitos; & hoc tamen in ſententiam noſtram nihil.

Hæc Soto de perſonis Clericorum. At *de bonis*, dicit neceſſarium quoque, vt exempta ſint. rationem ex D. Thoma habet, ſed contra Thomæ mentem. Ea enim vtitur Thomas (in 13. Cap. ad Rom.) vt probet ex naturali æquitate eſſe, quod à ſolutione tributorum Clerici ſint exempti priuilegio Principum. Vnde Franc. Victoria, Relect. 1. de Pot. Eccl. ſect. 7. Propoſ. 2. *Clerici*, inquit, *ſunt exempti à tributis non iure diuino, ſed Priuilegio Principum. Hoc expreſsè dicit D. Thomas ſuper illum locum Roman. 13. Ideò enim & tributa præſtatis; & dicit hanc exemptionem habere æquitatem quandam, non autem neceſſitatem.* Soto autem ex ea non congruentiam, ſed neceſſitatem colligit. Hac nēpe ratione, quòd *cum tributa & vectigalia Regibus ad ſuā ipſorū ſuſtentationem pro laboribus, quos in adminiſtratione Reip. perferunt, exſoluantur, & Clerici non minores operas rei Eccleſiaſticæ impendant, æqua ſit recompenſatio, vt alia tributa ab eis non exigantur.* Hęc porrò quàm non neceſſaria ratio! aut cui imponat? Nam &

ipſe Apoſtolus, teſte Thoma, dicit tributa præſtanda à Clericis: ergo non neceſſarium vt non præſtent. Quid quod ipſi Clerici in compenſationem laborum, tot magna, tot eximia acceperunt, vt ex donationibus Regum patet, & opulentia prædiorum?

En vt neceſſarium non eſt, aut bona Clericorum eximi, aut perſonas. Sed & quæro, quando id cœperit eſſe neceſſarium? conſtat enim non fuiſſe ſemper exemptos per Pontificem, aut Principes: an igitur antequā eximerentur aliquid neceſſarium Eccleſiæ deerat; aut aliquid neceſſarium deinde acceſſit? Certè; ex veſtra ſententia. Ergo nec Apoſtolorum temporibus, nec plus quingentis inde annis neceſſaria omnia ad ſuum finem habuit Eccleſia: quo quod magis impium, imò horrendum?

Neque Couarruuias quem ſecundo loco affers, aliis rationibus, aut argumentis innixus, quàm quibus Dominicus, Soto: præter quaſdam Canoniſtarum auctoritates, qui plerique hāc exemptionem ad diuinum ius referunt, contra ipſius Couarruuiæ mentem. Nunc audiamus Barclaij in contrarium argumenta.

§. 3.

AT, *inquit* Barclaius, *lex Chriſti neminem priuat iure dominioque ſuo. Verum eſt per ſe, ac propriè, quaſi hoc ipſum intendat, niſi aliquis culpa ſua priuari mereatur. Sed tamen dum euehit laicos ad ordinem altiorem, id eſt Clericorum, non eſt mirum ſi conſequenter priuet Principes iure, quod in eos habebant, dum eſſent in gradu inferiore: neque deſunt exempla in aliis rebus tam prophanis, quam ſacris. Euehit Rex priuatum hominem, qui ſubiectus erat Comiti, ad Principatum: conſequenter priuat Comitem iure, quod in illo habebat, & fortaſſe Comitem eundem ſubijcit illi Principi iam effecto, cui idem Comes antea iam præerat. Euehit Papa ſimplicem presbyterum, ſubiectum alias Epiſcopo, in Metropolitanum, ac per hoc ſine vllius iniuria facit, vt qui antea ſubiectus erat Epiſcopo, incipiat tāquā Metropolitanus Epiſcopo præeſſe, cui paulò antè ſubiectus erat. Ius habebat Maritus infidelis in coniugem infidelem, con-*

uertitur mulier ad fidem, & conſequenter liberatur à ſubiectione viri infidelis, & ſine iniuria lex vlla Chriſti priuat virum infidelem iure, quod in vxorem ſuam habebat. Pari ratione per matrimonium per verba de præſenti contractum, acquirit vir Chriſtianus ius in vxorem Chriſtianam, & tamen ſi intra tempus à iure præſcriptum, velit illa ad profeſſionem vitæ altioris aſcendere, & ſanctimonialis fieri, lex Chriſti priuat virum iure, quod acquiſierat non per ſe, ſed conſequenter: non enim intendit lex Chriſti virum illum iure ſuo priuare, ſed fœminam ad altiorem gradum euectam honorare. Denique euehitur filiusfamilias in Epiſcopum, priuatur Pater ipſius poteſtate patria, non vt ipſe afficiatur iniuria, ſed quia non decet Patrem ſpiritualem ſubijci poteſtati parentis carnalis.

Vide autem quàm hæc inanis ſolutio. Canoniſtarum, & Theologorum pars melior, volunt exemptionem Clericorum de humano iure eſſe; nec repugnare iuri diuino, ſimul aliquem & Clericum, & ciuili Magiſtratui eſſe ſubiectum. Ita conſtitutio de eximendis Clericis, non neceſſaria erat ad eſſentiam Clericatus; id eſt, non oportebat, ad hoc vt aliqui ad Clericatum cōſcenderent, vt lex vlla de eorum exemptione ferretur. Si igitur edixiſſet Pontifex, vt eſſent Clerici à ciuilium Principum poteſtate immunes, non intendiſſet conſtitutione eiuſmodi *euehere laicos ad ordinem altiorem, id eſt,* Clericorum*:* quod fieri poterat abſque exemptione iſta: ſed priuaſſet iure dominioque ſuo Principes quod habebant in Clericos, *per ſe ac propriè, quaſi hoc ipſum intendens*; intendiſſet enim hoc ipſum, nempe ne Clerici amplius ſeculari ſubiicerentur poteſtati. Atqui negas *legem Chriſti* eiuſmodi effectus parere; ergo & cum Barclaio tibi negandum, hanc exemptionem inuitis Principibus per *legem Chriſti* ab Eccleſia potuiſſe ſanciri.

Si vis autem (nec facile perſuades, ex animo ita te velle) immunitatem iſtam *de diuino iure*, eſſe, falſum erit, quod hîc tecum Barclaius ſæpe laudauit, *legem Chriſti neminem priuare iure ſuo.* Falſum, inquam, cùm hæc duo repugnent. *non priuat iure ſuo Principem, &, priuat iure, quod habebat in Clericos.* Nec intereſt vtrum fauore vnius, an odio alterius quid feceris, vt dicaris idfeciſſe: cùm æquè verum ſit, meas opes per te eripi, ſiue illas

illas ſpoliandi mei gratia, ſiue alterius ditandi eripias.

At, inquis, maritus infidelis, conuerſâ ad fidem coniuge, perdit ius quod in illam habebat: Coniux quoque fidelis, ſuâ parte religionem ante conſummatum matrimonium profitente. Sophiſma calliditatis egregiæ. Scias porrò, Bellarmine, diſcrimen ingens eſſe, inter ſpiritualia, atque Politica. Matrimonium, vt pote Sacramentum, ſpirituale quid eſt & Eccleſiaſticæ notionis; ideoque ex lege Chriſti, & ex illius peculiari præcepto diſpenſandum. Nec iis modò caſibus, quos ipſe proponis: ſed innumeris aliis, in matrimonij negotio, Chriſtiano ius aufertur, quod Iudæo competebat, aut Ethnico. Licebat Patrui, Amitęue filiam ducere: iure communi prohibetur Chriſtiano. Licebat ab vxore per repudium diuertere: iam ex Chriſti præcepto non licet. En, vt illa ſententia, *legem Chriſti neminem priuare iure ſuo*: non de ſacramentalibus & Eccleſiaſticis rebus concepta eſt: Verius dicam, Chriſti lex ſuo iure neminem priuat, ſed de proprio iure diſponit in rebus, quæ ex natura ſua ita ſpirituales ſunt, vt earum diſpoſitio non propriè ex ciuili regimine, ſed ex ſpirituali pendeat lege. Nos verò de temporalibus agimus rebus, deque iure Politico: quod neutiquam Chriſtus ſuâ lege turbauit, ademit: ſed vnicuique, vt antea competebat, reliquit intactum, imò firmatum: Quale ius eſt Principis, in omnes ſuos ciues.

Quod de Epiſcopo dicis, huic errori penè conſentit, quem iam antè notauimus. Si vis enim Epiſcopos ab ea patria poteſtate liberari, quæ diuini iuris eſt, aio illam ſententiam eſſe blaſphemam: ſin de poteſtate intelligis, quæ ex ciuili iure pendet; dico auferri non poſſe hanc ipſam poteſtatem, niſi conſenſu Principum, quorum poteſtati ius ciuile commiſſum eſt: & qui poſſunt ex cauſa ius auferre priuato; ſi ſic ad publicam vtilitatem videatur: Vnde & Papa (vt ais) presbyterum poteſt ſubiectum Epiſcopo in Metropolitanum euchere, & Rex priuatum hominem Comitique ſubiectum ita extollere, vt Comiti ipſi præſit. Nimirum quia Papæ, atque Regi, nō presbyter tantùm ille aut, homo priuat⁹; ſed & Epiſcopus, Comeſque ſubiicitur: & Rex in ciuili-

bus, Papa in ſpiritualibus rebus ad vtilitatem publicam, poteſt, cæterorum iure diſponere.

§. 4.

AT *rurſus*, inquis, *obijcit Barclaius dicens: Deinde cum ipſemet Papa exemptionem ſuam, non alio iure, quàm Principū largitate, & beneficio nactus ſit, (nam vt aduerſarij fatentur, ſubiectus erat de iure, & de facto Ethnicis Principibus, ſicut alij ciues) abſurdum eſt dicere eum potuiſſe liberare alios ab illa ſubiectione: alioqui id in eum conueniret, alios ſaluos fecit, ſeipſum non potuit ſaluum facere.*

Reſpondeo. Argumentum Barclaij duplici vitio laborat: nam & antecedens habet falſum, & conſecutionem vitioſam. falſum imprimis eſt, Pontificem non alio iure, quàm Principum largitate, & beneficio, exemptionem ſuam nactum eſſe: qui enim Vicarium ſuum in terris eum conſtituit, is hoc ipſo exemit eum ab omni poteſtate Principum terræ: ſed etiamſi ſubiectus iure fuiſſet Regibus, vel Imperatoribus Ethnicis: non tamen ſequeretur eum ſubiectum quoque eſſe debere Regibus, vel Imperatoribus Chriſtianis, niſi ipſorum largitate & beneficio eximeretur. Nam cùm ſit ipſe ſuper omnem familiam conſtitutus, & Reges atque Imperatores ab eo in eandem familiam coaptentur, vt ab ipſo regantur, & dirigantur, certè nulla ratio patitur, vt ipſe illis ſubijciatur, quibus iure diuino præſidet. Sed benè habet, quod Barclaius ita irridendum putauit Vicarium Chriſti, quo modo perfidi Iudæi Chriſtum irridebant: qui tamen vel inuiti confitebantur, multos à Chriſto ab ipſa morte ſaluos factos fuiſſe, & ſacrilegè mentiebantur, eum non potuiſſe ſeipſum ab interitu ſaluum facere.

Nullo vitio laborat argumentum Barclaij. Nam quod ſcripſit, Pontificem primis illis Principibus fuiſſe ſubiectum, id tum ex cæterorum Theologorum, tum ex tua ſcripſit ſententia; Necdum enim Recognitiones emiſeras; nec poterat diuinare te vnquam à ſententiâ receſſurum, quam ad multam ſenectutem ſequutus es. Quid verò tua ratione futilius? nempe Chriſtum exemiſſe Pōtificem à poteſtate Principum, hoc ipſo quod eum in Vicarium ſibi elegerit: Certè quidem, ſi eum conſtituiſ-

ſet generalem, & in omnibus Vicarium. At multò ſecus factū. *Pater dedit Chriſto omnia in manus; & poteſtatem omnis carnis.* Chriſtus porrò tam latè patentem potentiam non vni commiſit Vicario. Temporalia Magiſtratui reliquit Politico: Pontifici verò conceſſit, vt ſit illius Vicarius in adminiſtratione ſpiritualis ſuæ Sponſæ; quæ dignitas non magis ſubiectionem ſuſtulit temporalem, quàm ſæcularium Principum ſumma & à Deo conſtituta poteſtas, eos à ſpirituali iuriſdictione Papæ exemit.

Sed &, inquis, ſi Pontifex ſubditus Ethnicis fuit, non ideò & Chriſtianis Principibus; *cùm ſit ipſe ſuper omnem familiam conſtitutus, & Reges atque Imperatores ab eo in eandem familiam cooptentur, vt ab ipſo regantur, & dirigantur.* Imbecillimum argumentum, & quod ſæpe diluimus. Papa ſuper Chriſti familiam conſtitutus eſt, cui ſpirituàliter præſit: cooptantur ab eo in Eccleſiam Principes, vt ſpiritualiter ab illo regantur. Hęc autem quid ad Principum poteſtatem? aut quid in eo repugnans ſit, ſi (quod S. Gregorius magnus profeſſus eſt) is in temporalibus præſit, qui in ſpiritualibus ſubeſt?

Cur autem addebas, *Barclaius ita irridendum putauit Vicarium Chriſti, quomodo perfidi Iudæi Chriſtum irridebant*? Abſit hoc ab integritate Barclaij: Dicit tantùm eorum ſententiam, qui Clericos credunt à poteſtate Principum eximi per Pontificem potuiſſe, eſſe abſurdam; quia id in Pontificem conueniret (vtpote qui & ipſe ſubditus Principibus erat) *quod impij Iudæi blaſphemantes Chriſto ſaluatori exprobrarunt: Alios ſaluos facit, ſeipſum non potuit ſaluum facere.* Expectabam, vt hoc loco diceres in conſequutionem Barclaiani argumenti. Scribis enim, *Argumentum Barclaij duplici vitio laborat. Nam & antecedens habet falſum, & conſecutionem vitioſam.* Nihil tu tamen de conſecutionis vitio. Nec ſcio quod tu ibi vitium deprenderis. Nam quid eâ *conſecutione* liquidius? Papa, erat *de iure* ſubiectus Principibus, ita vt non poſſet hoc ius Principū tollere (ſcilicet lege Dei firmatum) ſeque ab eo eximere. Ergo nec poterat cæteros Clericos ab eâdem ſubiectione ſubtrahere.

§. 5.

TERTIO, inquis, *Barclaius dicit non eſſe verum quod multi dicunt à veteribus Conciliis fuiſſe Clericos à poteſtate, & iuriſdictione Magiſtratuum ciuilium exemptos, qui etiam addit Patres, qui in Conciliis interfuerunt, vetuiſſe quidem ne Clerici adirent tribunalia Iudicium ſecularium: ſed non vetuiſſe, ne vocati reſponderent: neque vllo modo prohibuiſſe temporalibus Iudicibus, ne cauſas Clericorum audirent: ſed nec prohibere vlla ratione potuiſſe. Ac primùm id oſtendere conatur ex Concilio III. Carthaginenſi Can. 9. vbi ſic legitur: Item placuit, vt quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, ſiue Clericorum, cùm in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel ciuilis cauſa fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico iudicio, publicis iudicijs purgari voluerit, etiam ſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali iudicio: in ciuili verò perdat, quod euicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos Iudices vndique patet auctoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio indicat, qui de vniuerſa Eccleſia malè ſentiendo, de Iudicio ſeculari poſcit auxilium: cùm priuatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibi determinari præcipiat. Hactenus verba Concilij, in quibus nihil videre potuit Barclaius, pro Clericorum exemptione: ſed tantùm id ait egiſſe Patres, vt eorum Clericorum leuitatem, & procacitatem coërceret, qui poſt cauſam in Eccleſia tractari cœptam, ſpretis, & relictis Iudicibus Eccleſiaſticis, Laico ſe arbitrio, iudicioque committunt.*

At nos multa videmus in huius Concilij verbis pro exemptione Clericorum. Primùm enim apertè damnant Patres recurſum ad iudicia ſecularium Magiſtratuum: quod certè non facerent, ſi ſeculares Magiſtratus omni ex parte legitimi Iudices Eccleſiaſticorum fuiſſent. quæ enim culpa erat appellare à iudicio Epiſcopi ad iudicium Præſidis prouinciæ, vel ipſius Principis, ſi Præſes vel Princeps legitimus iudex erat, non ſolùm Clerici, ſed etiam Epiſcopi? Deinde Concilium reſcindit ſententiam iudicis ſecularis contra Clericum latam, dum

iudicat, vt in criminali iudicio clericus a ſæculari iudice abſolutus amittat locum ſuum; & in iudicio ciuili, perdat quod euicit, id eſt, neutri proſit ſententia in fauorem eius a iudice ſæculari pronunciata: quamuis autem hæc loco pœnæ decernãtur, tamen iniuſta fuiſſet pœna, ſi crimẽ nõ fuiſſet clerico ſæculare iudiciũ agnoſcere. Deniq; quia Barclaius dicit, conciliũ reprehẽdere ſolùm eos clericos, qui poſt inchoatã cauſam in iudicio Eccleſiaſtico, eam transferunt ad iudicium ſæculariũ poteſtatum, quod iniurioſum videri poteſt Eccleſiaſticis Iudicibus: audiat Mileuitanum concilium eiuſdem ætatis, & in eadem Africã celebratum: ſic enim loquitur, can. 19. Placuit, vt quicunque ab imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, Honore proprio priuetur; ſi autem Epiſcopale iudicium ab Imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit. Vbi videmus non agi de iudicio inchoato, ſed abſolutè, & ſub pœnâ grauiſſimâ prohiberi clericis ne confugiant ad Imperatorem pro ſæculari iudicio obtinendo: concedi autem in Epiſcopale iudicium ab Imperatore petatur, ad euitandum videlicet ſæculare iudicium.

Non modò in hoc Carthagin. Concilij Canone nihil *pro Clericorum exemptione*, à foro ciuili; ſed & multa contra illam. Nam ſi ciuili Magiſtratui non licuiſſet Clericorum cauſas audire, cur non huius Concilij Patres ſub cenſuris vetuiſſent, ne illos ad ſuum admitterent forum? Atqui ne verbum quidem in Iudices, qui de Clericorum cauſa cognoſcunt. Cùm præterea conſtitutionis ſuæ (nempe ne Clerici ſponte velint Ciuilibus purgari iudicijs) rationem redderent, non dixerunt id ſe ſancire, quòd Laici, neutiquam Clericorum legitimi Iudices eſſent; ſed quòd *ipſe ſe indignum fraterno conſortio iudicat*, qui cùm poſſit per Eccleſiaſticos iudicari, *de vniuerſa Eccleſia male ſentiendo, de iudicio ſæculari poſcit auxilium*. Res, inquam, liquida, Concilium credidiſſe, Clericos legitimè poſſe per ſæcularem iudicari Magiſtratum; quandoquidem, Clericos damnans, qui relicto Epiſcopo, ad ſeculare forum accedunt, non ideò Iudicem tamen damnat, qui Clericos ad ſuum forum admittit. Sed nec Clericis, ſeculari foro vtentibus, vitio vertit, quòd ad Iudices non ſuos recurrerint; ſed tantùm, quòd cùm potuerint

per Eccleſiaſticos iudicari, idque noluerint; ſe eorundem Eccleſiaſticorum conſortio prodiderint eſſe indignos. Nam in poteſtate Clerici erat cum Clerico diſceptantis apud Epiſcopum agere, aut apud Iudicem ſæcularem: Inde huius Canonis ratio, *Cui enim ad eligendos Iudices vndique patet auctoritas &c.* Poterant etiam Clerici apud Iudicem Eccleſiaſticum cõueniri; ſed non tenebatur actor laicus hoc Eccleſiaſtico foro vti; Vnde Imperator Marcianus, aliquot annis poſt hoc Carthaginenſe Cõcilium, in lege *Cum Clericis* 25. Cod. de Epiſcop. et cler. decernit, vt ſi actor apud Epiſcopum nolit Clericum conuenire, eum apud Præfectum Prætorio conueniat.

Magna igitur ratio his Patribus; vt Clericos prohiberent, ne ſe ſponte ſeculari committerent foro; quam tu ex Barclaio fusè habes: nimirum, ne ſcandalo eſſent ſecularibus viris, illas lites ad ſugillandum, ridendumque, trahentibns: Neue illi, qui charitatis exemplo eſſe debebant, in eiuſmodi rixas viderentur incidere, quas nollent de fratrum, Patrumque ſuorum, id eſt Eccleſiaſticorum Iudicum, ſententiâ ſedatè componi:

Quæ & ratio mandanti Apoſtolo ne Chriſtiani ad Ethnicum tribunal adirent: Cuius etiam exemplo innixi hi Carthaginenſes Patres; *Cùm priuatorum Chriſtianorum cauſas*, inquiunt, *Apoſtolus ad Eccleſiam deferri atque, ibi determinari præcipiat.* Atqui conſtat non vetuiſſe Apoſtolum, ne Chriſtiani, ad Ethnicum vocati tribunal, adeſſent, Iudicique parerent; vt ait Diuus Thomas in ſuo ad hunc locum commentario (vide ſupra Cap. 21. §. 2.) Neque Concilium igitur iſtud, cùm prohibet ne Clerici ſponte ad ſæculare adeant forum; vetat illos, ſi vocantur, adeſſe, aut parere. Sed videamus quid tu contrarium.

Dicis primò, *Patres apertè damnare recurſum ad iudicia ſecularium Magiſtratuum.* Certè damnant; ſed tunc demum cùm Clericus abſque illo recurſu poteſt apud Eccleſiaſticos iudicari. Damnãt, inquam, hanc Clerici contumaciam ſuos fratres & conſortes aſpernantis; non verò aut actorem qui Clericum trahat ad forum ſeculare, aut Magiſtratum de Clerico iudicantem. Quæ autem culpa fuerit, Clerici à proprio Epiſcopo ad Præſi-

dem prouinciæ decurrẽtis, licet legitimũ Iudicem, & in Barclaio habes, & iam antè monuimus. Vt omittam, hoc culpandum, ſi Clericus huic ipſi Epiſcoporum Concilio, ac præcepto, contumaci tumore repugnaret, quorum decreta vereri, vt parentum, debeat; quos ipſe, vt filius, obſeruare.

Deinde, inquis, *Concilium reſcindit ſententiam Iudicis ſæcularis contra Clericum latam:* nihil minus. Sed Clericos in hunc Canonem delinquentes, pro ſua iuriſdictione, caſtigat. Eccleſiaſticæ enim iuriſdictionis eſt decernere, num Clericus dignus ſit eo loco, quem in Eccleſiâ poſſidet. Punit igitur Clericos iſte Canon; non ſæcularem reſcindit ſententiam. Dicit enim, vt *ſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat; & hoc in criminali iudicio.* Ecce, vt non in dubium ſententiam Iudicis vocat, neque retractari cauſam iubet, & in Eccleſiaſtico foro iterũ diſceptari de crimine, quod eſt per ſecularem dilutum ſententiam. Sed Clericum loco mouet, qui contempto hoc Canone apud ſæculares, quàm Eccleſiaſticos Iudices purgari maluerit. *In ciuili verò perdat, quod euicerit, ſi locum ſuum obtinere voluerit.* Num hoc eſt ſententiam Iudicis ſæcularis reſcindere? imo vel priuatus omnis poteſt, donationibus, aut legatis eiuſmodi conditiones inſerere; ne legatarius, neue hæres, apud Iudicem, de hac aut illa cauſa agat. Si fecerit, hæreditate, donatione, aut legato excidat. Num ideò vir priuatus dici poteſt ſententiam Iudicis reſcindere? Si priuatis, quanto magis Eccleſiæ liceat, in ſuas leges committentem vlciſci, & ab Eccleſiaſticis commodis remouere.

Dicebat Barclaius, *illius Concilij Patres decretum hoc ſuum ad eum caſum reſtrinxiſſe, quo crimen Clerico in Eccleſia fuerit intentatum, vel ciuilis cauſa fuerit commota;* Siue, vt interpretaris ipſe; *cùm Clerici poſt inchoatam cauſam in iudicio Eccleſiaſtico, eam transferunt ad iudicium ſecularium poteſtatum, quod iniurioſum videri poteſt Eccleſiaſticis iudicibus.* Obiicis Mileuitanum Concilium, quo vetatur non modò ne inchoata in Eccleſiâ cauſa deferatur ad forum ſæculare, ſed ne omnino Clerici *confugiant ad Imperatorem pro ſæculari iudicio obtinendo.* Reſpondeo; diuerſa à diuerſis Conciliis poſſe inſtitui: illud verò certiſſimum, nihil amplius ab hoc Carthagi-

nenſi eſſe ſancitum, quàm quod Barclaius retulit: qui non per interpretationem, aut paraphraſim, ſed ipſiſmet Concilij verbis vſus eſt, Verba ſunt: *cùm in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel ciuilis cauſa fuerit commota.* Aude nunc dicere aliquid amplius eo Canone eſſe ſancitum. Quod eſt ad Mileuitanum Concilium, ibi quidem prohibetur, ne Clerici ſæculare Iudicium vltrò efflagitent; nō autem, ne ſæculares iudices de eorum cauſa cognoſcant: Vetat, inquam, ne Clericus ſeculares Iudices petat à Principe; non verò ne Princeps rogatus à Clerico illi iudices ſeculares aſſignet: aut ne Clericus ad tribunal ſeculare vocatus à Laico, ſe ſiſtat, pareatque ſententiæ. Vt idem ſenſus ſit, qui Carthaginenſis Concilij, niſi quod Clericis prohibet, non modò ne inchoatum in Eccleſia iudicium ad ciuile forum trahant: ſed ſimpliciter, ne quærant publicis iudiciis experiri. At hæc omnia nihil ad immunitatem Clericorum; qui tantùm prohibentur eiuſmodi efflagitare iudicium. Neque ad reſtrictionem poteſtatis ſecularis; cui hîc neutiquam interdicitur, de Clericis iudicare.

§. 6.

TRANSIT deinde Barclaius, inquis, *ad Concilium Chalcedonenſe, in quo ſic ſtatuitur, Can. 9. Si quis Clericus aduerſus Clericum habeat negotium, non derelinquat proprium Epiſcopum, & ad ſecularia percurrat iudicia: ſed prius actio ventiletur apud proprium Epiſcopum, vel certè conſilio eiuſdem Epiſcopi apud quos vtræque partes voluerint, iudicium obtinebunt: ſi quis præter hæc fecerit,* Canonicis *correptionibus ſubiacebit. Ex hoc* Canone *dicit Barclaius nihil colligi, niſi vt prima inſtantia apud* Epiſcopum *cauſa ventiletur: deinde, ſi opus fuerit, ad ſecularis iudicis examen deferatur. Sed iſta gloſſa deſtruit textum: nuſquam enim in toto* Canone, *vel apertè, vel obſcurè mentio fit iudicij ſecularis; & expreſſe in hoc* Canone *dicitur, vt* Clerici *ad ſecularia iudicia non recurrant. Præterea in eodem loco Concilium addit, Quod ſi Clericus cauſam habeat aduerſus Epiſcopum proprium, vel aduerſus alterum, apud Synodum prouinciæ iudicetur. Quod ſi aduerſus eiuſdem prouinciæ Me-*

tropolitanum

tropolitanum Epiſcopum, vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem diœceſeos, aut ſedem Vrbis Regiæ Conſtantinopolitanæ, & apud ipſam iudicetur. Vbi cùm optima eſſet occaſio nominandi Præſidem prouinciæ, aut ipſum Imperatorem: nulla tamen eorum mentio facta eſt. Quid igitur (quærit Barclaius) ſibi vult illud, ſed prius actio ventiletur apud Epiſcopum? prius enim refertur ad poſterius: & cùm non ſit in Concilio explicatum, quid poſteriùs faciendum ſit, ratio poſtulat, vt intelligamus, poſteriùs recurrendum eſſe ad iudicium ſæculare, vt conſtituit poſtea Iuſtinianus, Nouella conſtitutione 83.

Reſpondeo. Priùs cauſa Clerici ventilanda eſt apud Epiſcopum proprium: quòd ſi ibi terminata non fuerit, recurrendum eſt ad ſuperiores mediatos, Metropolitanum videlicet, Patriarcham, & Papam: ſed id nō expreſſit Concilium, quia notum erat, tum vſu aliorum tribunalium, vbi ſemper à minore Iudice appellatur ad maiorem: tum ex Cōcilio Sardicenſi generali can. 4. & 7. vbi vltima prouocatio Eccleſiaſticorum, declaratur eſſe ad Epiſcopum Romanum, ad quos Canones reſpiciens Gelaſius Papa primus, in Epiſtola ad Fauſtū ſcribit; ipſi ſunt Canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad huius ſedis examen voluere deferri: ab ipſa verò nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt. & in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, Ad illam, inquit, de qualibet Mundi parte canones appellari voluerunt: ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus. Neque oportet Canones Eccleſiæ per Nouellas Iuſtiniani exponere, cùm poſſumus per alios canones, aut per vſum Eccleſiæ illos explicare.

Quid tu? an refers bona fide quæ Barclaius ex hoc Canone colligi dicat? Audi ipſius verba. *Ecce vt Concilium hoc ſermonem dirigit ad Clericos, ne proprijs Epiſcopis relictis, iudices adeant ſæculares: non autem ad Magiſtratus & iudices temporales, ne venientes ad ſe Clericos audiant, & cauſâ cognitâ pronuncient, ac iudicatum facere iuris ordine compellant: Nihil ergo poteſtati Laicorum hoc canone detrahitur.* Hæc ſunt quæ Barclaius colligit, & cui tu nullius reſponſi argutia potuiſti obſtare. Nullis enim huius Concilij verbis, dicitur, Laicos non eſſe legitimos Clericorum Iudices, aut peccare ſi cauſas eorum ad ciuile tribunal admittant; nullibi, inquam, aut ſuæ culpæ admonentur Laici, qui tunc in Romano vbique imperio (vt ex Imperatorum legibus patet, & Iuſtinia-

ni Codice) de Clericorum cauſis non dubitabant cognoſcere: Sed prohibentur ipſi Clerici, ne ad eiuſmodi recurrant iudicia; Vt idem ſenſus ſit, qui Carthaginenſis Concilij, quem fusè ſuperiore paragrapho dedimus, & qui nullo præiudicio in laicam poteſtatem.

Sed nec vllum validius argumentum ipſo textu Concilij. *Si quis Clericus aduerſus Clericum habeat negotiū non derelinquat proprium Epiſcopum, & ad ſecularia percurrat iudicia. ſed prius actio ventiletur apud proprium Epiſcopum &c.* quò illa particula, *prius?* niſi vt Clericis liceat, poſt ventilatam apud Epiſcopum quæſtionem, ad ſeculare iudicem Clericum deuocare? imò, inquis, *Prius ventilanda eſt apud Epiſcopum, poſt apud Metropolitanum &c.* Vnde id tu? aut cur illud non exprimunt Patres? notum, inquis, id erat, ex Concilio Sardicēſi Can. 4. & 7. vbi oſtenditur prouocationem vltimam eſſe ad Romanum Pontificem. quid? an in Sardicenſi Cōcilio dicitur ſeculari Iudici nō licere iudicare in Clerici cauſa, ſi is ad eū aut trahatur, aut prouocet? imò tātum decernitur, licere Epiſcopo damnato à fratribus appellare Romanum Pontificem, quod vtique non negamus. At non additur, non licere laico Clericū ad ciuile tribunal trahere; aut ciuilem Magiſtratū in Clerici cauſa legitimū Iudicem neutiquā eſſe. Gelaſij quoq; Epiſtola eo ſenſu ſcripta eſt, vt in Eccleſiaſticis cauſis, Papa ſit vltimus iudex, &, ne poſt Papæ ſententiam ſit vlterius aliquod Eccleſiaſticum iudicium, ad quod lites deuocentur.

Verba igitur Chalcedonenſis Concilij, *prius actio ventiletur, &c.* Cū Iuſtiniani Nouella conſentiunt (vt rectè Barclaius) *vt Clerici apud proprios Epiſcopos primùm couemantur, & pòſt hoc apud ciuiles iudices*: quam conſtitutionem Imperator, vt ibidem dicitur Mennæ Conſtātinopolitani Patriarchæ precibus motus ſanxit. Prohibetur Chalcedonenſi Concilio ne Clerici prius Clericos apud Laicum Iudicem quàm Epiſcopum conueniāt: Iuſtiniani verò lege, ne etiam Laicus Clericum priùs apud laicum, quàm apud Epiſcopum. Neque Patres ita dixerunt. *Si quis Clericus aduerſus laicum*, aut, *ſi quis laicus aduerſus clericum*, ſed, *ſi quis clericus aduerſus clericum.*

Quod ſi abſque præiudicio perpendatur hæc dictio, *prius*; aut conſentiet ſenſui noſtro, aut ridiculè additam eſſe, non neges. Neque enim ita dicitur, Clericus non derelinquat proprium Epiſcopum, & ad Metropolitani percurrat iudicium. ſed prius actio ventiletur apud Epiſcopum (vt tu ſcilicet interpretaris Belmine) At disertè prohibetur, ne *clericus derelinquat propriũ Epiſcopum, & ad ciuilia percurrat iudicia; ſed prius actio ventiletur apud proprium Epiſcopum.* At hoc impropriè, niſi poſt illud iudicium, quod *prius* ſubeundum, ſubiri & hoc aliud poſſet. Niſi fortè nõ loquetur ridiculè, qui dixerit *Romani non penetrarunt vltra Gangem, ſed prius ſuperarunt Hiſpaniam.* Ridiculè inquam, quia Romani poſt ſuperatam Hiſpaniam non peruenerunt ad Gangem.

At inquis, iubet idem Concilium vt ſi Clericus cum Epiſcopo litiget, de ea controuerſia Metropolitanus iudicet, ſi lis Clerico cum Metropolitano ſit, Patriarcha Conſtantinopolitanus. *Vbi,* inquis, *cùm optima eſſet occaſio nominandi Præſidem prouinciæ, aut ipſum Imperatorem; nulla tamen eorum mentio facta eſt.* Imò occaſio nulla fuit. Primùm, non decernit hîc Concilium de Iudicum ſecularium poteſtate in Clericos; Sed de officio Clericorum, quos vult Eccleſiaſticis contẽtós Iudicibus, neque vltrò ſecularibus iudiciis experiri. Præterea non hîc à Concilio ſtatuitur, ad quos prouocandum ſit, ſed apud quos prius actio ventilanda. Qualem eſſe vult Epiſcopum in Clerici negotio, Metropolitanum in Epiſcopi, Patriarcham in Metropolitani cauſa.

Nihil hîc igitur aliud Chalcedonenſe Concilium, quàm tertium Carthaginenſe, conſtituit. Nimirum, ne Clerici ad ſecularia iudicia ſponte recurrerent; non autem, ne ad ſecularia iudicia traherentur; aut ſi ſponte accederent, ne Iudex Laicus de cauſis eorum legitimus diſceptator exiſteret.

§. 7.

ADDVCIT *poſtea*, inquis, *contra ſe Barclaius Concilium Agathenſe vbi Cano 32. ſtatuitur, ne Clericus quemquam præſumat apud ſecularem Iudicem Epiſcopo non permittente pulſare: & queritur corruptum eſſe hunc Canonem à Gratiano, qui in ſua collectione, 11. q. 1. Can. Clericum, ita poſuit, Clericum nullus præſumat apud ſæcularem Iudicem Epiſcopo non permittente pulſare: miratur etiam cur Bellarminus maluerit in huius canonis citatione ſequi potius Gratiani corruptionem, quàm Concilij veritatem.*

Reſpondeo. Non eſt vllo modo credibile, Gratianum, virum probum, & Chriſtianæ perfectionis ſtudioſum voluiſſe textũ Cõcilij deprauare: ſed potius credendum eſt, habuiſſe Gratianum aliam lectionem illius Canonis, quàm nos habeamus. Sed vt vt res ſe habeat, vtraque lectio exemptionem Clericorum apertè demonſtrat. Nam in ipſo Concilio etiamſi verba illa prima, Clericus nec quemquam præſumat apud ſæcularem Iudicem pulſare, non multum pro exemptione facere videantur: tamen ſequentia verba: Sed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat: multum omnino faciunt pro exemptione: mandatur enim Clerico vt in iudicium coram ſæculari Iudice vocatus, non compareat. quo nihil apertius dici potuit: & in eundem ſenſum recidit, quod eſt apud Gratianum, Clericum nullus præſumat apud ſæcularem Iudicem pulſare. Nam ſi non licet Clerico reſpondere in iudicio ſæculari: neque licebit Clerico, vel Laico, Clericum ad iudicium ſæculare vocare.

Quod autem notat Barclaius in ſecunda parte canonis, puniri Laicum grauiſſima pœna, qui per calumniam clericum, vel Eccleſiam, fatigare tentauerit: non ſignificat licitum fuiſſe Laicis trahere clericum, vel cauſam Eccleſiæ, ad forum ſæculare, modò id ſine calumnia fieret: ſed ſignificat crimen longè grauius eſſe, & pœna grauiſſima puniendũ, ſi addatur calumnia, quàm ſi abſque calumnia id fiat. Sed neque certum eſt, concilium loqui de foro ſæculari: poteſt enim fieri, vt Laicus clericum accuſet quidem ad ſuum forum, id eſt Eccleſiaſticum, & tamen eum per calumniam iniuſtè fatiget.

Si Gratianus, Bellarmine, habuit *aliam lectionem illius cano-*

nis, quàm nos habeamus; omnino corrupta illa lectio; & ſi inde fortè excuſandus Gratianus, at certè non vitium lectionis. Certa res, ex conſtanti Codicum Agathenſis Concilij ſententiâ; ſiue eorum qui excuſi, ſiue qui manuſcripti. Mendum hîc porrò in Gratiano ingens, & quod illius Concilij euertat ſententiam, cùm pro *clericus nullum &c.* repoſuerit, *clericum nullus*. Iure ergo Barclaio mirum fuerit, te ſequi illius lectionem, quā Conciliorum omnium, quæ habemus editiones, & Codices, damnant. Nec error Gratiani vnus fuit; qui in Marcellini Papæ Epiſtola iterum pro *clericus nullum*, ſcripſit *clericum nullus*. Sed nec dicas hunc errorem Gratiani vacare periculo: imò corrumpit in hoc Agathenſis Concilij Canone prioris partis ſenſum, & viam obſtruit ad poſteriorem tendentibus partem. Nam his veris Cōcilij verbis, *clericus nullum &c.* ſenſus eſt, actorem Clericum, etiam cum Laico litigantem, non poſſe ad ſæcularem Iudicem vocare hūc Laicum iniuſſu Epiſcopi. Quod etiā in Concilio Triburienſi Cap. 21. ſtatutum eſt. Illinc conſtat, hunc Canonem, non de ijs rebus ſcriptum, quæ aut de fide, aut de diuino iure ſunt; ſed de locali tantùm conſuetudine, Politicorū Magiſtratuum iuſſu, aut nutu, ſancitâ, vel admiſſâ; deque externa gubernatione Eccleſiæ, quæ prò temporum & prouinciarum conſuetudine diuerſa eſt. Nam & iſta pars Canonis XXXII. Agathenſis Concilij & xxj. Triburienſis Concilij, ſunt, ipſa Populorum ac gentium conſuetudine abrogata; cum hodie de communi obtineat iure, vt Clericus in Laicum agens ad Laicum Iudicem adeat. Cap. Si Clericus. 5. De foro competēti.

Si hæc igitur Agathenſis Concilij verba, *clericus nec quemquā præſumat apud ſæcularē Iudicem Epiſcopo non permittēte pulſare*, nec de iure communi Orbis ſint, nec aliter quàm ex paucorum aliquot locorum ciuili conſuetudine obſeruata, quis ſequentem in eodem Canone ſententiam, quæ eodem tenore procedit, *Sed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat &c.* exiſtimet, aut firmius à Concilio eſſe ſancitam, aut obſeruandam fidelius? Nam quod vtrumque ex illius Prouinciæ more ſtatuerint, in qua agebant, vel inde ſatis patet, quòd in Romano tunc Orbe aliter-

res haberet, vbi Clerici ad tribunal ciuile vocati, adeſſe conſueuerant, non vetantibus, non reluctantibus Concilijs. Nam nec Agathenſe Conciliũ in finibus Romani coactum Imperij; ſed ſub Alarico Rege Gothorum, tunc Aquitaniam iure hæreditario obtinente. Vnde Concilij initio, non de Imperatore ſermo, ſed Rege. *Cùm in Dei nomine, ex permiſſu Regis, in Agathenſem ciuitatem ſancta Synodus conueniſſet &c. Ibique flexis genibus in terra pro regno eius, pro longæuitate populi Dominum deprecaremur. &c.*

Eſt igitur totus hic Canõ non ex neceſſaria religione aut vbiq; obſeruãdâ; ſed ex cõſuetudine moribuſq; tũc in exiguâ illâ obſeruatis prouinciâ. vt patet, vel ex eo, quòd nec prima pars Canonis obtineat, ſed è cõtrario hodie paſſim Clericus Actor ſequatur forũ Rei: nec ſecunda, quæ eſt ne Clericus ad ſæcularem tractus Iudicem reſpõdeat, ſit per plurimos ab illo Concilio annos ſub Rom. Imperio vſurpata Cùm tunc tamen & omninò Chriſtiani Imperatores, & ſancti liberique Antiſtites. Quod autem in vltimis Canonis verbis Barclaius notat, non ſatis diluiſti; nimirum tunc demum puniri Laicum, ex conſtitutione Agathenſis Concilij, ſi *per calumniam* Clericum fatigare tentauerit: nihil, inquam, liquidius, quàm interpretationem Barclaij ex Canonis ſenſu eſſe.

§. 8.

ADDIT *deinde Barclaius*, inquis, *canonem octauum concilij primi Matiſconenſis, vbi ſic legitur. Vt nullus clericus ad Iudicem ſæcularem quemcumque alium fratrem de clericis accuſare, aut ad cauſam dicendam trahere, quocunque loco præſumat: ſed omne negotium clericorum aut in Epiſcopi ſui, aut Presbyteri, aut Archidiaconi præſentia finiatur. Addit denique canonem tertium decimum concilij tertij Toletani, in hæc verba, Diuturna indiſciplinatio, & licentiæ inolita præſumptio vſque adeò illicitis auſibus aditum patefecit, vt clerici conclericos ſuos relicto Pontifice ſuo, ad iudicia publica pertrahant: proinde ſtatuimus hoc de cætero non præſumi: ſi quis hoc præſumpſerit*

facere, & cauſam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

His teſtimoniis Conciliorum allatis, ſubiungit Barclaius.

Hæc illa ſunt ſolemnia, & fere ſola, ſacrorum Canonum decreta, in quibus errorem ſuum fundant, qui falsò putant Concilia potuiſſe eximere, & de facto exemiſſe clericos, de poteſtate Laicorum, quos tamen ipſimet Canones adeo perſpicuè redarguunt, vt nihil neceſſe ſit alia ad eam opinionem conuellendam aliunde accerſere.

Reſpondeo. Primum non ſunt hæc ſola concilia, quæ exemptionem clericorum declarant: ſed multa alia, ex quibus hæc breuiter commemoranda cenſui. In Concilio Lateranenſi ſub Innocent. III. cap. 43. ſic legitur, nimis de iure diuino quidam laici vſurpare conantur, cum viros Eccleſiaſticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad præſtanda ſibi fidelitatis iuramenta compellunt. In Concilio Conſtantienſi, Seſſ. 31. habentur hæc verba: Laici nullam in clericos iuriſdictionem, aut poteſtatem habent. In Concilio Lateranenſi ſub Leone X. Seſſ. 9. cum à iure tam diuino quàm humano, Laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas perſonas attributa ſit, innouamus omnes & ſingulas cōſtitutiones &c. In concilio Tridentino Seſſ. 25. cap. 20. de reformatione: Eccleſiæ, & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitas, Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus inſtituta eſt.

Ad hæc, & ſimilia, quæ nimis apertè loquūtur, nihil Barclaius reſpōdit, ſed ea quaſi numquam legiſſet, omiſit. Deinde nos non dicimus à conciliis propriè clericos fuiſſe exemptos, ſed eorum exemptionem declaratam, & pœnis additis confirmatam.

Denique *mirum eſt, cur Barclaius dicere audeat, ex canonibus allegatis redargui, & conuelli opinionem exemptionis, cùm ea multis modis cōfirmetur, & roboretur. Nam ſi Laici Magiſtratus legitimi iudices clericorum eſſent, quo iure Matiſconēſe* Concilium *ſupra citatum, omnia negotia Clericorum in Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Archidiaconi præſentia finienda eſſe decerneret? Et cur Concilium Toletanum etiam citatum, tanta verborum aſperitate vocaret præſumptionem, & illicitos auſus, recurſum ad ſæculare iudicium? Et quo modo denique idem Concilium auderet ſententiam Iudicis ſæcularis irritare, & recurrentem Clericum ad forum ſæcularis Iudicis excommunicare? id enim ſignificant illa verba cauſam perdat, & à communione efficiatur extraneus.*

Neque hæc omnia ignorauit, neque ignorationem finxit Barclaius: ſed hæc tantùm Concilia, quæ iactari vulgò ſolent, tanquam fontes exemptionis Clericorum, contentus afferre, de recentioribus ſiluit, quibus facillima patebat reſponſio. In Lateranenſi Concilio hi dãnantur, qui *viros Eccleſiaſticos nihil temporale obtinentes ab eis ad præſtanda ſibi fidelitatis iuramẽta compellant.* Quid hoc ad rem? aut quid in Reges? à quibus Clerici in eorum ditione degentes, præter agros deceſſorum Regum liberalitate conceſſos, illud temporale etiam habent, quòd & ſub illis viuant, & tranquillitati eorum, tanquam cæterorum ciuium, Regiæ curæ incumbant.

In Conſtantienſi verò, nihil de Clericorum immunitate ſancitum: ſed in illa, quam laudas, Seſſione, agitur de Philippo Comite Virtutum, qui Aſtenſem Epiſcopum in cuſtodiam truſerat: Conſtantienſes Patres in hanc erecti iniuriam ita ſcribunt: *Attendentes quòd ſubditi in eorum Prælatos, & Laici in clericos nullam habent iuriſdictionem, & poteſtatem.*

Per quàm benè, in illo negotio; cum iſte Philippus Comes non eſſet Aſtenſis Epiſcopi ſummus Princeps. Et ex Principum legibus, ac conſuetudine Orbis, iam inualuiſſet ne quis Optimatum, aut Magiſtratuum, de Clericorum cauſis ſua auctoritate cognoſceret. Non eximit igitur Conſtantienſe Concilium Clericos; nec quid noui ſtatuit; ſed præſupponit exemptos, & de eâ tantùm exemptione loquitur, quam iam erant aſſequuti. Quærendum itaque, qualis hæc exemptio, & à quibus. Atqui non à Concilijs ſancitam, hîc multis probauimus; ſed ab Imperatoribus, Regibuſque. Ergo & intelligendum Conſtantienſe Concilium, de Clericorum exemptione à poteſtate laicorũ, quã introduxere ſeculares Principes, & quatenus: qui Clericos ab inferiorũ magiſtratuũ poteſtate liberos, non à iugo regię maieſtatis, eſſe iuſſerũt. Quod ad Lateranẽſe ſub Leone X. Cõcilium, itemque Tridentinum, palam eſt illa verba, *à iure tam diuino quàm humano*; & illa, *Dei ordinatione*, non accipienda eſſe, quaſi de diuino iure ſit, ne Clerici ſint Politicis Magiſtratibus obnoxij: cùm maxima Theologorum pars, cùm non pauci Canoniſtæ

Canoniſtæ fateantur hanc immunitatem de humano iure eſſe. Inter cæteros; ita ſcribunt illi ipſi quos refers, Dominicus à Soto, Didacus Couarruuias.

Hoc igitur iſta Concilia voluere, Dei nutu, qui & Léges, & Principes regit, eſſe factum, vt Eccleſiaſtici homines, conſpirante Legum & Canonum ſenſu, à ſæcularis fori conſuetudine eximerentur: vt iam illa priuilegia temerè violare, in ius diuinum futurum ſit, quo vetatur ne iniuſtè liceat ius alicui legitimè quæſitum auferri. Aliter ſi intelligas, ingens illa Theologorum turba prorſus peccet, quæ hanc exemptionem negat de diuino iure eſſe. Vnde Dominic' Soto (in 4. ſent. diſt. 25. q 2. art. 2.) eiuſmodi verba reſtringit, vt in quibuſdam ſignificent, *maximè iuri diuino conſonum*; & in quibuſdam, id à Pontifice fieri potuiſſe, & debuiſſe, *per poteſt. tem quam diuinitus accepit.* Ecce, vt ne quidem ſententiæ veſtræ homines, hęc verba, *de iure diuino exemptos Clericos*, ad literam, vt aiunt, & præciſè interpretari audēt.

At nec Matiſconenſe, nec Toletanum Concilium, illis locis, quę Barclaius in ſe produxit, quidquid dicas, vllo tibi adiumento; cùm in neutro vetetur, ne Laicus Iudex in Clerici cauſa iudicet; Sed tantùm, ne Clerici Conclericos ad tribunal ſæculare relicto Epiſcopo deuocent. Neque verum eſt illis verbis, *Cauſam perdat, & a communione efficiatur extraneus*, reſcindi ſæcularis Iudicis ſententiā, per ſolam authoritatem Cōcilij: Senſus quippe Matiſconēſis, & Toletani Concilij, idem qui Carthaginēſis; de quo actū hoc Capite. §. 5. niſi, quòd Toletanū ſeuerius vult in Clerici pœnam, idque Rege annuēte, vt quod in ſæculari foro euicerit, perdat: Rege, inquam, Reccaredo annuente, aut potius ratum eſſe iubente; Cuius verba ſunt de confirmatione ipſius Concilij: *Præcedente autem diligenti & cautâ deliberatione, ſiue quæ ad fidem conueniunt, ſeu quæ ad morum correctionem reſpiciunt, ſenſus maturitate, & intelligētiæ grauitate, conſtant eſſe digeſta. Noſtra proinde authoritas hoc omnibus hominibus ad Regnum noſtrum pertinentibus iubet, Vt ſi qua definita ſunt in hoc Concilio, acto in Vrbe Toletanâ, anno Regni noſtri feliciter quarto, nulli contemnere liceat, nullus præterire præſumat.* Nimirum vbi Eccleſia, Ciuiliſque poteſtas conſen-

tiunt, adeò alterna authoritate niti ſolent, vt quidem, quoad verba, videatur Eccleſia in ciuilem iuriſdictionem excurrere; & Politica ſancire eiuſmodi leges, quæ ſint Eccleſiaſticæ notionis, Neutra quidem propriis viribus; ſed certa de voluntate & ratihabitione ſociæ poteſtatis. Vnde & Reccaredus Rex in hac Toletani confirmatione Concilij ſancit, vt ſi quis Concilij *obſeruator eſſe noluerit, ſuperba fronte maiorum ſtatutis repugnans, ſi Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, aut Clericus fuerit, ab omni Concilio excommunicationi ſubiaceat.* Quid? an in Regis manu excommunicatio? aut, an ille Rex vſurpabat Eccleſiæ iura in hoc præſertim edicto, cui ſubſcripſerunt Toletani Concilij Patres? nihil minus. Id egit de voluntate Patrum certus; nec tamen ipſe cōſtituens, quàm promulgans, quid edici vellet Eccleſia. Ita in Canone, *De illicita*, qui ex Pariſienſi Concilio deſumptus 24. q. 3. hæc habentur: *De illicita excommunicatione lex Iuſtiniani Imperatoris Catholici, quam probat & ſeruat Catholica Eccleſia, conſtitutione c. xxiij. cap. cccl. I. decreuit, vt nemo Epiſcopus, nemo Presbyter, excommunicet aliquem antequam cauſa probetur. &c.* quin etiam illam legem de re Eccleſiaſtica à ſe latam Imperator Eccleſiaſticis pœnis ſancit: *is autem qui non legitimè excommunicauerit, in tantum abſtineat à ſacrâ communione tempus, quantum maiori ſacerdoti viſum fuerit &c.* E contrario ipſi Patres ſæpe in Concilijs de adminiſtratione politicâ multa iuſſerunt; certi aut Principes ita iuſſuros, aut iam conſuetudine & legibus ita eſſe ſancitum. Hoc vel clarum ex iſto Concilio Toletano, vbi, *annuente & conſentiente Rege*, quædam ſtatuuntur Politica; & ex primo Matiſconenſi Concilio, cuius Canon 14. ita habet, *Vt Iudæis à cœna Domini vſque ad primam diem poſt Paſcha, ſecundum edictum bonæ recordationis domini Childeberti Regis, per plateas, aut forum, quaſi inſultationis cauſa, deambulandi licentia denegetur.*

Sed nec vllibi liquidius argumentum, Clericos non iure diuino, ſed humanis legibus eſſe exemptos, quàm eiuſdem Matiſconenſis primi Concilij Canon ſeptimus; in quo fatentur Patres, ſæcularem Magiſtratum poſſe in *cauſa criminali, ideſt homicidio, furto, aut maleficio*, de Clericis iudicare.

Addam Barclaij argumentum, quod ſuprà Capite 15. propoſuit, & quod illinc in hoc caput à te reiectum, nuſquam tangis; plus immemorię Lectoris, quàm ſubtilitati tuæ confiſus. Sic igitur ille. *Quæ cùm ita ſint, ſatis patet Reges & Principes ſæculares ſumma poteſtate temporali præditos, ijſque Clericos in rebus Politicis eſſe ſubiectos. Alioqui profectò nec Reges potuiſſent hæc priuilegia concedere: nec viri ſancti & ſapientes, ita male ſibi & toti Eccleſiæ conſuluiſſent, vt liberos ſe ſuo iure, ſolutoſque à vinculo temporalis poteſtatis, talibus beneficiis ac priuilegiis obligari paterentur. Quippe eſſe ſe in ditione eorum fatebantur, à quibus poterant eiuſmodi libertate donari. Solui enim, vel eximi non poteſt, quod non fuit colligatum, vel concluſum. Præterea tantæ pietatis Principes toto orbe tunc erant, vt ſi iure diuino Clericos ab omni iuriſdictione ſeculari exemptos eſſe, vel per ſe reſciuiſſent, vel ab Epiſcopis & Principibus Sacerdotum audiuiſſent, id ſtatim in edicta & leges relaturi fuerint, nec ſibi ius vllum in ipſorum corpora, bonaue, vindicaturi. Si enim quæ ſua propria credebant, ſolo pietatis zelo tam profuſè largiebantur; quanto magis ab alienis & nullo iure debitis abſtinuiſſent?*

CAPVT XXXV.

Barclaium rectè loqui, & ſentire; cùm dicit Clericos, licet multis priuilegijs donatos, tamen manere ſubditos Principum, ſub quibus naſcuntur, & viuunt. Pontificem non magis potuiſſe eximere Clericos à poteſtate Principum fidelium, quàm infidelium. Nec Conſtantinum Magnum; nec Imperatorum alium, exemiſſe à poteſtate ſuâ Clericos. Conſtantini conſtitutio inſcitè, & ridiculè, à Bellarmino explicata. Quid ſignificent hæc verba; Deuocari ad Curias. Aduerſariorum nugæ; quibus contendunt, Regem, eſſe Regem Clericorum; & tamen Clericos non eſſe ſubditos Regis. Longè eſſe diuerſa, num poſſit Rex partem regni à tributis

eximere; & num poſſit eandem partem à regia ſubiectione liberare, ita tamen vt maneat regni pars. Carolum V. Imperatorem, vocaſſe ad tribunal Politicũ, Archiepiſcopum Colonienſem, qui ibi de obiectis criminibus reſponderet. Excuſſæ rationes Franciſci Victoriæ; quibus probare vult, potuiſſe Pontificẽ ſuâ auctoritate eximere Clericos à ſubiectione ciuilium poteſtatum.

Titulus eſt apud Bellarminum.

Refutatur grande verbum Barclaij, quo exemptio Clericorum funditus tollitur.

§. 1.

IN *capite triceſimo tertio*, inquis, *Barclaius omni timore, vel pudore depoſito, ita pronũciat. Amplius dicam, & veritatem dicam, licet odium fortaſsis mihi pariturum ab ijs, quibus omnia ſunt inuidioſa, quæ ſuo ſtudio & deſiderio vel minimum aduerſantur. Dicam ergo, & grande verbum proloquar, cuius forte aut nondum meminit quiſquam, aut ſi meminit, ſaltem eos quorum intererat id ſcire, non vt debuit commonefecit, Clericos ſcilicet per totum Orbem, quocunque ordine, vel gradu ſint, non eſſe adhuc vllo modo exemptos, & liberatos à poteſtate temporali Principum ſæcularium, in quorum Regnis & regionibus vitam degunt: ſed perinde ac cæteri ciues ijs ſubiectos eſſe, in omnibus, quæ ad Politicam & temporalem adminiſtrationem, & iuriſdictionem pertinent, inque eos ius vitæ ac necis, ſicut in cæteros ſubditos, ad eiuſmodi Principes pertinere.*

Hoc grande verbum Barclaij, nihil eſt aliud, niſi grandis temeritas, & intolerabilis error hominis vnius, qui vt Regibus aduletur, non

veretur opponere ſe veritati, & ſcriptoribus omnibus Theologis, & Canoniſtis, quorum duos paulò antè citauimus, Sotum videlicet, & Couarruuiam; quibus addere potuiſſemus ſcriptores alios innumerabiles, & quod maius eſt, Concilia quatuor generalia paulò antè citata, Lateranenſia videlicet duo; Conſtantienſe, & Tridentinum, in quibus generatim affirmatur, non habere Laicos vllam in Clericos poteſtatem: neque excipiuntur Imperatores, vel Reges. Neque eſt quod laboremus in demonſtranda huius doctrinæ nouitate. Nam ipſe fatetur ſe verbum grande prolocuturum, cuius fortè nondum meminit quiſquam.

Iam à titulo incipis eſſe iniurius: Ita hoc Caput apud te conceptum eſt: *Refutatur grande verbum Barclaij, quo exemptio Clericorum funditus tollitur:* funditus tollitur, Bellarmine? qua aſſertione? quibus verbis? cùm nihil aliud Barclaius probet, quàm Clericos, licet priuilegijs multis auctos, non tamen de ea ſubiectione manumiſſos, qua tenentur Principibus naturali iure ciues? An id verò eſt Clericorum priuilegia conuellere? imò nec delibare.

Sub Capitis ſuperioris finem, diſertiſſimis dixerat verbis, *Atque hæc ego quidem, non eo animo & conſilio, vt priuilegia Clericorum exagitem, aut quod ea illis inuideam, aut detrahi cupiam.* Capite decimo quinto, eorum priuilegia, & priuilegiorum ſeriem, doctiſſimâ narratione percenſet. Et tu tamen audeas Barclaio imponere, falsâ, apertâ, pudendâ contumeliâ, & indignâ quam in Chriſtianum inuenerit Chriſtianus? Neque de te Barclaius tantùm queri, ſed & illi quoque poſſunt, qui ſe deceptos dolent, eò quod fidei tuæ fiderint. P. Petrus Cottonius, in Ieſuitarum familiâ, amicitiâ Regum clarus; ſatis duxerat in ſententiam tuam ire pedibus, nec explorare ſcripta Barclaij, ſed tibi ſubſcribere damnanti Barclaium; Deceptus igitur titulo, quem Capiti iſti facis, *Refutatur grande verbum Barclaij, quo exemptio Clericorum funditus tollitur*, in Barclaij famam iratus erupit; eo libro qui ſub *Montoloni Aduocati* nomine circumfertur, titulo, *Actionis pro Ieſuitis*, pag. 408. Dixit, Barclaij ſententiam cum *Sectarijs* conuenire; *Non in eo*, inquit,

quòd dicit, Eccleſiaſticos ſubditos Regum eſſe: hoc enim verißimum eſt, vt ſæpe antea dictum eſt, ſed in eo quòd negat, & ſubuertit exemptiones omnes illorum. At vbi circumſpiciendi ſpatium illi, & ad noticiam non iam tuus, ſed Barclaij liber; non tulit ingenui hominis pudor onerari ſuâ culpâ, & corrumpi Barclaij ſenſum. Parentauit itaque eius famæ; libroque iterum edito, & hac parte omnino mutato, profeſſus eſt, immunitatibus Clericorum, iam non hoſtem, ſed Patronum eſſe Barclaium. Se verò cum Barclaio profiteri, Clericos *Subditos Regum eſſe.* En quò illum adegit in te veritas, en quò pro Barclaio.

Non vult ergo Barclaius, ex eo quod Regibus Clerici ſubſint, exemptiones aboleri iam olim illis datas, vt iam verè non agatur an ſubſint, ſed cui ſubſint, neque de illorum immunitatibus, ſed de temporali, & humana poteſtate Pontificis: cuius ſummo imperio tua ſententia innumeros hominum greges addit. Et quidem, vt omittam Eccleſiæ primæ Patres, qui ſe Imperatorum ſubditos vno ore profeſſi ſunt, cur hodie in benè conſtitutis Imperijs, Clerici, Religioſi, Monachi, ſe Regum Principúmue *ſubditos* palàm ſcribunt, ſi illud eſt *funditus tollere exemptionem Clericorum*? Cur inaugurandi Epiſcopi fidelitatis iuramentum concipiunt, quo ſe Regis ſubditos profitentur? Vnde rectè Almainus, De ſupr. Pot. Eccleſ. & Laic. quæſt. 2. cap. 3. *In Gallia*, inquit, *Epiſcopi præſtant iuramentum Regi quantum ad temporalia, & Papæ quantum ad ſpiritualia.* Cur etiam auſus Dominicanus Coëffeteau, nuper (in ſua Reſponſione ad Epiſt. monitor. Sereniſſimi Regis Magnæ Britanniæ fol. 15.) ſic dicere, *Clerici ſub legibus Regum viuunt, & eorum authoritatem recognoſcunt, non ignorante Pontifice. Mos etiam in hoc Chriſtianißimo obtinet regno, ne aut Cardinales, aut Epiſcopi prius dignitatum ſuarum emolumenta percipiant, quàm ſe Regi fidelitatis ſacramento deuinxerint.* Sed & qui Apologiam tuam in Potentiſſimum Britanniarum Regem, Gallicis verbis vertit, licet omnino tuus, tuarumque partium, hanc inſolentiam egregiè diſſimulauit. Cùm enim ſub nomine Torti ſcripſiſſes, *Affirmat quidem Bellarminus, cum communi ſententia*

Les Eccleſiaſtiques viuent ſoubz leurs Loix & recognoiſsét leur auctorité au ſceu du pape: meſme eſt la couſtume en ce Royaume treſ-Chreſtien que les Cardinaux & les Eueſques preſtent le ſerment de fidelité au Roy auparauant qu'ils puiſsét iouir des fruicts de leurs dignitez.

Catholicorum, Eccleſiaſticos exemptos eſſe à poteſtate Principum terrenorum; ita vertit, *Le Cardinal Bellarmin dit bien, ſuiuant la commune opinion des Catholiques, que le temporel n'a rien a voir ſur le ſpirituel.* Id eſt, *Affirmat quidem Cardinalis Bellarminus, cum communi ſentētia Catholicorum, temporalia nihil poſſe in ſpiritualia.* Quaſi verò hæc ſit quæſtio; aut de rebus agamus, non perſonis! Sed ille quiſquis eſt Mediaſtinus indignationē in te veritus, in ſe pœnā, tuā ſententiā hac ambiguitate tēperauit. Quanto melius vir Catholicus, & ipſum ſpiritum præ religione Romanâ non æſtimans, Rogerus VVidringtonus: *Veruntamen*, inquit, *modus ille inuſitatus loquendi, quo in hac materia vtitur Cardinal. Bellarminus, non ſatis ſibi ipſi conſtans, non videtur, pace eius dixerim, eſſe approbandus, qui ait, Principi non eſſe ſubditos Eccleſiaſticos exiſtentes in eius dominiis, neque correlatiua eſſe, Principem, & Eccleſiaſticos in dominio illius commorantes, quia exempti ſunt; Vana enim, inquit, foret exemptio, ſi Eccleſiaſtici propter natiuitatem, aut flagitium perpetratum eſſent ſubditi. Non enim exiſtimo vllum reperiri Principem Chriſtianum, qui non reputaret maieſtatem ſuam ab illo grauiter læſam eſſe, qui affirmaret, ſe ſæcularium tantùm, & non Eccleſiaſticorum in ſuo dominio commorantium Principem eſſe, aut perſonas Eccleſiaſticas non eſſe ſibi ſubiectas. Nam quamuis Eccleſiaſtici à tributis & iudiciis forenſibus Magiſtratuum ſæcularium, iure Eccleſiaſtico, & Principum priuilegiis, liberi ſunt: non tamen exemptio Eccleſiaſticos ab omnimoda ſubiectione Principibus debita immunes reddit.*

Noua hæc veſtra ſententia, regnorū omnium labes, & quam ex Principibus nemo admiſerit; niſi fungus, aut altiori diſſimulatione ſolers. Audi Gerſonum, ignarum ſcilicet Eccleſiaſtici iuris (de excomm. valore op. 1.) *Rex idem debet habere ſubditos ſuos, præſertim Eccleſiaſticos, fauorabiles in dicta proſecutione: & obedientes iuxta monitionem Apoſtolicam debent obedire Regi, tanquam præcellēti.* Paulò poſt, *Rex idem debet protegere ſubditos ſuos, ſi præmiſſorum occaſione, & propter obedientiam ſibi factam pati habeant, & aſſumere cauſam in ſe. & ſub hac protectione ſubditi, tàm ſæculares, quàm Eccleſiaſtici debent & poſſunt in quiete viuere, non plus ſapientes quam oportet.* Deinde. *Rex idem poteſt rationabiliter conqueri de ſubditis ſuis, præſertim Eccleſiaſticis, ſi in prædicta reductione libertatum inueniantur*

tepidi, & tergiuerſatores, & claudicantes: & poteſt ab eis per ſe aut ſuos exigere rationes, quibus mouentur ſentire contra deliberationes, nedum Concilij ſui, ſed ſuorum Prælatorum, ac Vniuerſitatum Regni ſui. Cæterùm de pœnis per eundem infligendis, iubet Eccleſiaſtica modeſtia quieſcere, nec habere ſermonem.

Non eſt igitur Barclaii *grandis temeritas, & intolerabilis error*; quòd Clericos dicat ſubditos Regũ eſſe, neque vllis priuilegijs de eorũ poteſtate exiſſe; ſed iuſta, ſed sãcta ſentẽtia, omni probata ſæculo, omni authoritate firmata. Neque vos dum contrariã aſtruitis partẽ, aliud prçter nugas, preterq; ſophiſmata; nec propugnatis Eccleſiam, aut ſpirituale Imperiũ; ſed tantùm ſæcularẽ Põtificis ditionẽ, durâ & inuisâ ratione, qua plus trecẽtis hominum millibus in vno Franciæ Regno, ortu Franci, ſpiritu, bonis, cognatione Franci, Regum Eleemoſynis, poſſeſſionibus, liberalitate beati, eximũtur à ſubiectione ſui Regis; vt iam velut externi ſint, iã ſoluti, iã liberi; & in Regno degẽtes, non ſub regno. Quid de Hiſpania dicã, quid de Italia, quid de Orbe? Vbiq; idẽ iuris. Põtificis coloniæ diſſipatæ velut per præſidia diſponũtur; & ſat erit homini nato ſub Rege benedictio ſacra Epiſcopi, vt eiuret ſubiectionẽ ſui Regis, & tranſeat in externi. Principis, nempe Romani Pontificis, tẽporalem poteſtatẽ; vt proinde illi faueat, illi adſit, & inimicitijs, tumultu, bello, quacunque occaſione, etiam ciuili & prorſus temporali, inter Regem & Pontificem orto, omnia in Regem, cuius inſiſtit viſceribus, moliatur, pro Pontifice omnia; id enim & pro ſuo Principe, & in ſui Principis hoſtem debet.

Profers Soti & Couarruuiæ authoritatem, quibus ſuprà reſpondimus (ſuperior. Cap. §. 2.) Illorum nominibus nomina quoque opponam, ſed illa magna, auguſta, Ambroſij, Nazianzeni, Auguſtini, Gregorij magni, & cæterorum Patrum, qui, vt retulimus, diſertis verbis dicunt, Clericos, Sacerdotes, Epiſcopos ciuilibus Principibus *De iure & in cõſcientia* eſſe ſubiectos. Neque pro te aliquid illa quæ recenſes Concilia, de quibus etiam paulò antè egimus (ſuper. cap. §. vlt.)

Ais tamen Barclaij ſententiam eſſe nouam. *Nam ipſe fatetur,* inquis,

inquis, *ſe verbum grande prolocuturum, cuius fortè nondum meminit quiſquam*; debuiſſes addere quæ ſequuntur, *aut ſi meminit, ſaltem eos, quorum intererat id ſcire, non vt debuit commonefecit.* Quaſi alius ijs verbis ſenſus ſit, quàm ex quo priuilegia Clericis indulta ſunt, licet non dubitent plerique mortalium, quin Clerici Principibus ſint ſubiecti, vix tamen extitiſſe ſcriptorem, qui illius ſubiectionis ex profeſſo *meminerit*, & de tantæ cõtrouerſiæ pondere, *eos quorum intererat id ſcire cõmonefecerit.* Is inquam Barclaij; ſenſus non verò ſe afferre recentia; alioqui nimis pueriliter in ſe pugnet, qui mox illam ſententiam, tam ex antiquâ, quàm nouâ, accerſit, & probat hiſtoriâ.

§. 2.

SED *videamus*, inquis, *quibus argumentis, tam grande, & adhuc inauditum verbũ Barclaius perſuadere Orbi terrarum nitatur. Contraham autem in breue cõpendium totam eius ratiocinationem, vt quam vim habeat, facilius percipiatur. ſic igitur ille: Chriſtiani tum clerici, tum laici, ſubiecti erant Principibus infidelibus, atque ab eis iudicari poterant: ergo ſubiecti ſunt etiam Principibus fidelibus, & ab eis iudicari poſſunt: quia Chriſti lex neminem priuat iure dominioque ſuo. Rurſus, Principes fideles exemerunt quidem priuilegijs ſuis clericos à poteſtate Magiſtratuum inferiorum: ſed non exemerunt à poteſtate ſua: nuſquam enim memoriæ proditum eſt ab vllo ſcriptore, Principes, qui iſtis clericos priuilegijs donarunt, ita eos à ſe liberos dimiſiſſe, vt ſibi amplius non ſubeſſent. Imò nec potuerunt Principes, nec adhuc poſſunt clericos in ſuis Regnis conſtitutos ea libertate donare: ne ipſis poteſtate tẽporali ſubſint, neue delinquentes ab ijs iudicari & puniri poßint, niſi eadem opera ſeſe Principatu abdicent. Nam propriũ eſt Principis poſſe animaduertere in ciues, & membra ſuæ Reip. Sunt autem Clerici, quod ad temporalia attinet, ciues, & membra Reipublicæ politicæ, cuius caput & Rector eſt Princeps. Quare Carolus V. Imperator Hermannum Archiepiſcopum Colonienſem in ius ad ſe vocari iuſſit, vt de criminibus à Clero, & Vniuerſitate ei obiectis ſe purgaret, teſte Surio in Comment. Anni. 1545. Et multi Principes ſibi quæ-*

dam Clericorum delicta ſpecialiter vindicanda reſeruarunt, eaque ſuis Magiſtratibus iudicanda cõmittunt: vt ſunt illa crimina, quæ in Gallia priuilegiata vocantur, veluti Maieſtatis, geſtationis armorum, adulterinæ monetæ, & ſimilia, Hæc ille, Ex quibus omnibus ſequitur Clericos non eſſe exemptos à poteſtate & iuriſdictione Principum temporalium.

Reſpondebo nunc ordine ad ſingulas propoſitiones, Ad primam illam de ſubiectione clericorum Principibus infidelibus, duæ ſententiæ ſunt, vt ſupra diximus: & neutra fauet Barclaio. Vera ſententia eſt, Clericos iure fuiſſe exemptos etiam à poteſtate Principum infidelium, quamuis de facto ſubiecti eſſent: exemit autem eos, tanquam proprios ſuos Miniſtros ille, qui Apoc. 1. verè dicitur Princeps Regum terræ. Itaque iuxta hanc ſententiam neganda eſt propoſitio prima Barclaij, quam neque ille vſquam probat, neque hoc loco probauit, ſed aſſumit vt conceſſam quam tamen grauiores ſcriptores; non concedunt, videlicet omnes illi, qui exemptionem iſtam de iure diuino eſſe docent. Sed etiam ſi concederetur, nihil inde Barclaius colligeret, quoniam negaretur illa conſecutio, Ergo ſubiecti ſunt Clerici iudicio & poteſtati Principum fidelium: hanc enim propoſitionem, quæ eſt ſecunda apud Barclaium, negant omnes Catholici ſcriptores, tam Theologi, quàm Canoniſtæ: negatur autem illa cõſecutio, quoniam ſummus Pontifex Clericos abſolutè exemit à poteſtate Principum fidelium, qui eius poteſtatem agnoſcunt; à poteſtate autem Principum infidelium qui eius poteſtatem non agnoſcunt, non ita abſolutè exemit; cùm eos cenſuris Eccleſiaſticis coercere non poſſit: ipſi etiam Chriſtiani Principes Clericos exemerunt, intelligentes, quanta ſit dignitas Clericorum, quod Principes infideles non fecerunt, cùm eis ſpiritualis illa dignitas nota non eſſet. Ad illam tertiam propoſitionem, lex Chriſti neminem priuat iure, dominioque ſuo: iam ſupra reſpondi capite ſuperiore, vbi oſtendi, per exemptionem clericorum non priuari Principes iure quod habebant in eoſdem, antequam clerici eſſent, per ſe propriè, ſed conſequẽter, & quaſi per accidens: quemadmodum cùm filius familias euehitur ab Epiſcopale faſtigium, eximitur à patria poteſtate, nec tamen fit iniuria patri, quoniam non priuatur pater iure ſuo per ſe, ſed conſequẽter: non enim intendit Eccleſia priuare patrem iure patriæ po-

teſtatis, ſed euehere perſonam illam ad gradum, quo dignus eſt, quamuis inde ſequatur illa priuatio patriæ poteſtatis. Vide multa alia exempla capite ſuperiore.

Plus aſſeris ſententiam Barclaij, reſponſione tam frigida quàm ipſe argumentis. Primùm dicis, exemptos iure diuino Clericos à ciuilibus iudicijs. Dicis, inquam, neque probas. quàm enim hoc inane, *exemit autem eos tanquam proprios ſuos miniſtros ille qui Apoca. 1. Verè dicitur Princeps Regum terræ:* vbi verò exemit? quibus verbis, quibus locis? Da ex Scripturis verbum, da ex Apoſtolica traditione, quo Clerici ſupra reliquos Chriſtianos exempti. Sed nõ repeto rem à nobis ſuprà actam Cap. 3. à §. nono, ad decimum quartum, & alibi paſſim.

Addis, nihil ad Barclaij ſententiam eos facere, qui ſcribunt fuiſſe Clericos infidelibus iure ſubiectos; non enim ſequi id in eos iuris Chriſtianis Principibus competere. quamobrem? *quoniam*, inquis, *ſummus Pontifex clericos abſolutè exemit à poteſtate Principum fidelium, qui eius poteſtatem agnoſcunt, à poteſtate autem Principum infidelium, qui eius poteſtatem non agnoſcunt, non ita abſolutè exemit, cùm eos cenſuris Eccleſiaſticis coërcere non poſſit.* Vana omnino ratio. Quippe ſi Clerici, certè & Põtifices ſubiecti Principibus. Quis Pontificem ergo exemit, qui Clericos deinde eximeret? Neque ad rem illa diuerſitas, Principum Ethnicorum, & Chriſtianorũ; ex qua non collegeris ſub vnis potius quàm ſub alijs potuiſſe à Pontifice Clericos immunitate *de iure* donari. Quod inquam eſt ad ipſam Pontificis poteſtatem, ſi potuit *de iure* Eccleſiaſticos eximere ſub Chriſtianis Regibus, potuit & ſub infidelibus. cùm hæc poteſtas Pontificis, quoad ius, non ex Principum conditione dependeat.

Diuerſitatem tamen conſtituis, *quòd Papa Principes infideles cenſuris Eccleſiaſticis coërcere non potuerit, fideles potuerit.* Quæ illa diuerſitas? Si tu *de facto* agis; fieri potuit, vt Principes Chriſtiani, licet cenſuris a Papa coërciti, non *de facto* Clericos magis de poteſtate ſuâ mitterent, quàm illi infideles, quos his cenſuris Pontifex non poterat coërcere. Sin de iure; adhuc abſurdior ratio: Quaſi Pontifex non potuerit de iure eximere Clericos,

niſi quia Principes potuit cenſuris coërcere. Nam in quem vſum ſtrinxiſſet has cenſuras? An vt ſub earum interminatione iuberet Principibus, vt *de iure* Clericos a ſuo eximerent foro? Si ita vis; ergo non ipſe Pontifex potuit Clericos de iure eximere; ſed tantùm Principes adigere vt ipſi eximerent. An autem vt ſub cenſuris eiuſmodi imperaret Principibus, vt ſinerent de facto eſſe immunes, quos ipſe de iure exemiſſet? hoc autem eſt deſtruere vanam hanc quam effingis diuerſitatis cauſam. Vt enim omittam quod paulò ante dixi, inueniri potuiſſe Chriſtianos Principes, qui non magis his cenſuris adigerentur ad manumittendos *de facto* tot ciuium greges, quàm ipſi infideles: Certè tota hæc ratio in facto verſaretur non in iure; Non ideò quippe probatur, potuiſſe Pontificem ab Ethnicorum potius iugo Clericos, quàm Chriſtianorum, liberare. Sed tãtùm; potuiſſe illum facilius iam *de iure* exemptos *de facto* quoque eximere. Quod ad quæſtionem nihil. Nam quod ſcribis, *Clericos abſolutè eximit a poteſtate Principum fidelium qui eius poteſtatem agnoſcunt*; Duplici vitio corruit. Primùm; quòd nullibi Papa legatur Canones de exemptione Clericorum condidiſſe, niſi iam Clericis priuilegio Regum exemptis. Immunitates ſcilicet accepit, vt donatas; non vt ſuas, vindicauit Eccleſiam. Deinde, quòd fideles Principes *poteſtates Papæ agnoſcant*; ſed ſpiritualem; ſeu in ſpiritualibus. Non autem poteſtatem eiuſmodi, quæ tot ciues ab eorum temporali iure ſubtrahat; & quidem *abſolutè*: nam id tibi addere pulchrum fuit.

Addis & aliam cauſam, huic primæ diffiſus: *Ipſi quoque Chriſtiani Principes Clericos exemerunt &c.* Exemerunt, ſatis ſcio, à compluribus legibus, muneribus; at non à ſubiectione illa quã Principi ciues debent; de quo vno diſceptamus.

Quæ denique ad propoſitionem hanc dicis, *lex Chriſti neminem priuat iure dominioque ſuo*, iam ſuprà quanti ſint momenti excuſſimus. Cap.34. §.3.

§. 3.

AD quartam propoſitionem, inquis, *quæ erat, à nullo ſcriptore memoriæ proditum eſſe, quòd Principes exemerint* Clericos *à poteſtate ſua; ſed ſolùm quòd exemerint à poteſtate Magiſtratuum inferiorum.*

Reſpōdeo. Videtur qui hoc dicit, aut nihil legiſſe, aut lectores fallere voluiſſe. Scribit enim Ruffinus Lib.10. Hiſt.c.2. Conſtantinū Imperatorem diſertis verbis pronunciaſſe, ſibi non eſſe licitum iudicare Sacerdotes, ſed ab illis potius ſe eſſe iudicandum. Vbi ſatis apertè declarauit, Sacerdotes exemptos eſſe, non ſolùm à poteſtate iudicum inferiorum, ſed etiam ab ipſius ſupremi Principis imperio. Cui declarationi conſentanea eſt lex eiuſdem Conſtantini *ſeptima in* Codice *Theodoſiano, de Epiſcop. & Clericis. Lectores, inquit, diuinorū apicū, & Hypodiaconi, & cæteri* Clerici, *qui per iniuriam hæreticorū ad curiam deuocati ſunt, abſoluātur; & de cætero ad ſimilitudinem Orientis minimè ad curias deuocentur, ſed immunitate pleniſſima potiantur. hæc ille, qui cùm abſolutè prohibeat* Clericos *ad curias deuocari, & velit pleniſsima immunitate potiri, & nihil omninò excipiat, manifeſtum eſt, eum velle, vt neque ad ipſius Principis curiam deuocentur: non enim eſſet pleniſsima immunitas, ſi principali poteſtati eſſent obnoxij. Similis eſt lex Theodoſij, & Valentiniani, Cod.Theod.l. vltima, de Epiſc. &* Clericis, *vbi ſic legimus,* Clericos *quos indiſcretim ad ſeculares iudices debere deduci infauſtus præſumptor edixerat, Epiſcopali audientiæ reſeruamus, fas enim non eſt, vt diuini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio. In qua lege dum nihil excipitur, omnia comprehendi videntur, niſi fortè Principis poteſtas, temporalis dici non debeat. Ipſe quoque Iuſtinianus Nouella octogeſima tertia, quæ ſepe ab aduerſarijs citatur, quaſi in ea Clerici in criminalibus exempti non videantur à foro ſæculari: habet hæc verba, Prius hunc ſpoliari à Deo amabili Epiſcopo ſacerdotali dignitate, & ita ſub legum fieri manu. Vbi videmus Clericos, dum Clerici permanent, non eſſe ſub poteſtate legum, ſed ſolùm poſteaquam Clericali honore per Epiſcopos priuati ſunt: ac per hoc non ſolùm exemptos eſſe dum* Clerici *ſunt, à poteſtate Iudicum inferiorum, ſed ab ipſis Principum legibus, quòd ad coactionem attinet: at-*

que hoc eſt quod Concilium conſtantienſe ſeſſ. 31. dixit, Laicos nullam in Clericos iuriſdictionem, vel poteſtatem habere. Et certè nomine Laicorum Principes etiam ſupremos comprehendit, cùm & ipſi Laici ſint. Denique, vt alia multa prætercam, Imperator Fridericus ſecundus in prima ſua conſtitutione generaliter loquitur, dum ait, Item ſtatuimus, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili, trahere ad iudicium ſæculare præſumat, contra conſtitutiones Imperiales, & Canonicas ſanctiones. hæc ibi. Per ſæculare autem iudicium, non intelliguntur iudicia ſolùm Iudicum inferiorum, ſed etiam ſupremorum, cùm omnia ſint æque ſæcularia. Atque re ipſa ſic obſeruari videmus, vbi ſacrorum Canonum reuerentia viget.

Recipe tua verba. *Videris, qui hæc dicis, aut nihil legiſſe, aut Lectores fallere voluiſſe.* Nihil quippe eo Ruffini loco, quo probes Conſtantinum *exemiſſe clericos à poteſtate ſua.* Dicit quidem, non poſſe ſe de Epiſcopis iudicare, ſed addit rationem, non quòd eximeret illos ipſe; ſed quòd à Deo ad tantam dignitatem eſſent euecti, vt de illis debeat ſolus Deus iudicare. Hæc autē pij Principis erat oratio, non ſtrictè, non ſcrupuloſè capienda; ſed tantùm ad extollendam Epiſcoporum dignitatem; ac vt illos deterreret à litibus; vt ſe denique huiuſmodi iudiciorum moleſtia liberaret. Hanc mentem fuiſſe Cōſtantino, præter ipſam Hiſtoriæ ſeriem, quæ in Ruffino eſt, certiſſimis rationibus poteſt euinci. primùm enim; non alia, vt dixi, ratione Conſtantinus vtitur, quàm quòd Epiſcopi *Dij* ſint, & poteſtatem à Deo acceperint, inquit, *de nobis quoque iudicandi.* Atqui hæc omnia non referuntur ad conſtitutiones humanas; ſed nec ad diuinum ius: alioqui dicendus Conſtantinus meliùs intellexiſſe legem Dei, repudiādo eiuſmodi in Epiſcopos iudicium, quàm tot Epiſcopi, qui in Nicæna Synodo ad eum tanquam iudicem querimonias deferebant, vt ibidē in Ruffino eſt: Sequitur hanc fuiſſe ſolius reuerentiæ, & pietatis, non conſtitutionem quidem, ſed orationē Conſtantini. Quid quòd ne Clericos quidē dicit debere Clericorum iudices eſſe, *ſed illum ſolum, de quo ſcriptum eſt, Deus ſtetit in ſynagoga Deorū, in medio autem Deos diſcernit,* vt ſic illos, non à ſuo tantùm, ſed & Pontificali iure remoueat? quid

denique quod alibi multis locis conſtituit, quantum vellet Clericos eximi, & quantum communis iuris eſſe? vt in Codice Theodoſ. Tit. de Epiſcop. l. 3. l. 6. in Cod. Iuſtin. Tit. de Epiſc. & Cleri. l. 1. l. 2. l. 3. l. 4. Neque igitur credidit Conſtantinus exemptos de iure diuino Clericos, (ita quippe homo ipſe Laicus damnauiſſet tot Epiſcoporum ſententiam, qui ad illum tanquam legitimum iudicem decurrerant,) neque in illa, quam profers Ruffini hiſtoriâ verbum eſt, quo illis per priuilegium indulgeat ab Imperatoria poteſtate diſcedere.

Iam quod eſt ad Leg. VII. de Epiſc. & Cler. in Cod. Theodoſ. ſupinè aberraſti; vis enim exemptos à ſubiectione Principum Clericos, *cum*, inquis, *abſolutè prohibeat clericos ad curias deuocari, & velit immunitate pleniſſima potiri.* Intolerabili errore te decepit illud verbum, *Curia*; putas enim *deuocari ad Curiam*, idẽ eſſe ac in iudiciũ trahi, cùm ſit longè aliud, nẽpe in numerũ Decurionũ & Curialiũ redigi, qui publicis fungantur muneribus. Supinus, inquam, error, ex ignoratione linguæ, rituumque priſcorum; quo magnificè tamen innixus, imperitis Lectoribus, ad eruditorum riſum imponis. Deuocari ad Curiam, erat, publicis oppidorum & municipiorum muneribus implicari: Qui illis curis traditi Curiones, & Decuriones dicti, Opulenti homines & qui ab illis muneribus reſilire non poſſent; ne quidem ſub pretextu Clericatus, aut priuilegio Imperatoriæ domus. Vnde & præcepit Conſtantinus (eod. tit. De Epiſc. leg. 3.) *nullum decurionem, vel ex decurione progenitum, vel etiam inſtructum idoneis facultatibus, atque obeundis publicis muneribus opportunum, ad Clericorum nomen obſequiumque confugere &c.* ſed *illos qui poſt legem latam obſequia publica declinantes ad Clericorum numerum confugiunt, procul ab eo corpore ſegregatos, curiæ ordinibuſque reſtitui, & ciuilibus obſequiis inſeruire.* Imperator deinde Valentinianus (l. 21. eod. tit.) *Hi*, inquit, *qui Eccleſiæ iuge obſequium deputarunt, curijs habeantur immunes: ſi tamen eos ante ortum imperij noſtri ad cultum ſe legis noſtræ contuliſſe conſtiterit, cæteri reuocentur, qui ſe poſt id tempus Eccleſiaſticis congregarunt.* Gratianus quoque & Theodoſius (l. 39. C. de Decur.) *Curiales*, inquiunt, *qui ſeſe priuilegio domus noſtræ defendi poſſe crediderint, ad curiam retrahantur, & propriis functio-*

nibus mancipentur. Gradus ille, *honor* dicitur, l. 1. C. de Decur. & illi immunitates aliquot attributæ l. 21. ibid. *quoniam ſatis eſt ſi ciuitatum munera per eos congrue compleantur.* Sed labore, ac veluti publica ſeruitute deterriti, à Curia refugiebant; cùm nec relicto municipio atu adire Principem liceret, aut vagari, aut etiam militare. Exerceri oportebat publicis curis. Vnde titulus ſic conceptus in Codice: *De Decurionibus, & filijs eorum, & qui Decuriales habentur, & quibus modis à fortunâ curiæ liberentur.* Et Principes magno priuilegio Clericos crediderunt auxiſſe, cùm eos tutelarum, & curiarum exemptione donaſſent.

Hæc eſt igitur immunitas, qua pleniſſima potiri Clericos Conſtantinus voluit, ne vllis nominationibus premerētur, aut ſuſceptionibus, aut aliquo modo curialibus implicarentur negotijs; Neque magis Theodoſij & Valentiniani lex, in rem tuā. Nam quod dicitur, *fas non eſſe vt diuini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio*; idem eſt, ac, *per leges Principum non licere*, vt in omnibus cauſis, Clerici ad ſæculariū Magiſtratuū tribunalia deuocentur. Dixi, *per leges.* Nam ibi agitur de confirmandis & aſſerendis *priuilegijs Eccleſiarum*: *vt quidquid à Diuis Principibus conſtitutum eſt, vel quæ ſinguli quique Antiſtites pro cauſis Eccleſiaſticis impetrarunt, ſub pœna ſacrilegij iugi ſolidata æternitate ſeruentur.* Inde certum, illud, *fas non eſt*, referri tantùm ad *fas* Principum legibus inſtitutum; quandoquidem in iis tantùm caſibus erat nefas, in quibus id Principum legibus vetitum erat; & in reliquis caſibus, qui plerique, licebat: Illud etiam, *temporalium poteſtatum arbitrio*, ad inferiores referri Magiſtratus; qui non poſſunt in iis cauſis Clericos iudicare, quas ab eorum iuriſdictione remouerit Princeps. An id autem eſt dicere, Clericos à Principis ſubiectione immunes? imò quàm non immunes fuerint diſce ex conſtitutione Imperatoris Valentiniani (titul. 12. Leg. Nouel. D. Valentiniani.) *De Epiſcopali iudicio diuerſorum ſæpe cauſatio eſt. Ne vlterius querela procedat, neceſſe eſt præſenti lege ſanari. Itaque cùm inter Clericos iurgium vertitur, & ipſis litigatoribus conuenit, habeat Epiſcopus licentiam iudicandi, præeunte tamen vinculo compromiſſi. Quod & Laicis, ſi conſentiant, auctoritas noſtra permittit. Aliter eos Iudices eſſe non patimur, niſi voluntas*

iurgantium

iurgantium interpoſita, ſicut dictum eſt, conditione præcedat. Quoniam conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de alijs cauſis, ſecundum Arcadij & Honorij Diualia conſtituta, quæ Theodoſianum corpus oſtendit, præter religionem poſſe cognoſcere. Si ambo eiuſdem officij litigatores nolint, vel alteruter, agant publicis legibus, & iure communi. ſin verò petitor Laicus, ſeu in ciuili, ſeu criminali cauſa cuiuſlibet loci Clericum aduerſarium ſuum, ſi id magis eligat, per authoritatem legitimam in publico iudicio reſpondere compellat. Quam formam etiam circa Epiſcoporum perſonam obſeruari oportere cenſemus. &c. En & conſtitutionem aliam, Imperatorum, & quidem Orthodoxorũ, qui etiam poſt hunc Theodoſium & Valentinianum imperarunt. Hi ſunt Leo, & Anthemius: qui in L. Omnes. 33. C. de Epiſc. & Cler. *Omnes* inquiunt *qui vbique ſunt, vel poſt hac fuerint, orthodoxæ fidei ſacerdotes, et clerici cuiuſcunque gradus ſint, monachi quoque, in cauſis ciuilibus ex nullius penitus maioris minoriſue ſententia Iudicis commonitoria ad extranea iudicia pertrahantur: aut prouinciam, aut locum, aut regionem, quam habitant, exire cogantur: nullus eorum Eccleſias vel monaſteria propria, quæ religionis intuitu habitant relinquere miſerabili neceſſitate iubeatur, ſed apud ſuos iudices ordinarios, id eſt prouinciarum Rectores, in quibus locis degunt, Eccleſiarum miniſterijs obſecundent, omniumque contra ſe agentium excipiant actiones.* En cuiuſcunque gradus Clericos, non Imperatoribus modò ſubiectos, ſed & Prouinciarum Rectoribus; qui etiam eorum *iudices ordinarij* in hac lege eſſe dicuntur. Cùm verò priuilegia Clericorum non legantur Piorum Imperatorum legibus, à Theodoſij & Valentiniani temporibus ad hunc Leonem & Anthemium eſſe artata. imò cum paulatim, ac indies, plura indulgerentur Eccleſiæ: & nihilominus ſub Leone atque Anthemio, *Prouinciarum Rectores* adhuc eſſent *Iudices ordinarij* Clericorum; ſatis euincitur illa verba anteà in Theodoſij & Valentiniani lege, *fas enim non eſt, vt diuini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio*, in hunc ſenſum, quem paulò antè dedimus, eſſe conſcripta. quandoquidem, inquam, tunc Imperatores ſibi fas eſſe ducebant, Clericos priuilegijs augere ad libitum, & ad libitum quoque

iuri communi relinquere.

Venis ad Iuſtiniani Nouellam 83. *Habet*, inquis, *hæc verba; prius hunc ſpoliari à Deo amabili Epiſcopo, ſacerdotali dignitate, & ita ſub legum manu fieri. Vbi videmus clericos, dum clerici permanent non eſſe ſub poteſtate legum, ſed ſolum poſteaquam clericali honore per Epiſcopos priuati ſunt, &c.* Quæ hæc ludificatio Bellarmine? Iuſtinianus diſertis verbis ſcribit, vt de Clericis iudicent, ſi *de criminibus conueniantur, ſiquidem ciuilibus, hîc quidem* (nempe Conſtantinopoli) *competentes iudices; in prouincijs autem, earum Præſides, ſiue Iudices.* Et tu neges Politicos tunc Iudices de Clericis *dum clerici permanent*, iudicaſſe? Neque hæc verba, *priùs ſpoliari à Deo amabili Epiſcopo, &c.* in eum ſenſum ſcripta ſunt, quaſi de Clerici cauſa cognoſcere Laicus iudex haud poſſit, niſi prius ab Epiſcopo, vt loquũtur, ille Clericus *degradetur*. Sed dicitur, ciuilẽ iudicẽ prius de Clerici cauſa cognoſcere; & ſi iudicauerit pœnâ dignum, tunc demum tradere Epiſcopo dignitate ſpoliandum, tandemque punire. Illud, inquam, *ſub legum manu fieri*, non ita poteſt intelligi, *ſubiacere ſæculari tribunali*, ſed, *deſtinatis per leges pœnis plecti.* quandoquidem dicitur ante *degradationem* illam, diſcuti debere per ſæcularem Magiſtratum Clerici cauſam, & ex illius iudicio atque ſententia debere ab Epiſcopo degradari Sacerdotem tradendum ſupplicio. Sic *degradatio* quidem illa non fecit, vt tunc demum Clericus ſub Laico iudice eſſet (quippe cùm, Laicus iudex iam antea, de eius cauſa cognouiſſet, eumque iudicaſſet *degradandum*, plectendumque) ſed in venerationem Eccleſiæ introducta; ne antè traderetur ſupplicis Clericus ac Sacerdos quàm eum Epiſcopus ſuo loco mouiſſet; Ne tam dici poſſet Clericus, quàm a Clericatu eiectus, in exilium, aut metallum, aut furcam abire.

Ad Concilium Conſtantienſe, quod apud te ſequitur, iàm ſuprà reſpondimus. Quid denique Imperator Fridericus? Vetat Clericos *in criminali quæſtione, vel ciuili, trahi ad iudicium ſæculare.* An negamus id à Principibus eſſe ſancitum? Sed eſt longè aliud, à ſubiectione Regum, aliud à foro ſæculari eximi. Quid verò ſi Laico alicui Princeps indulgeat, vt conueniri poſſit in

Eccleſiaſtico tantùm foro; an ſequetur Laicum illum iam non ſubditum Principi eſſe? Quæ hæc igitur à te ſophiſmata?

§. 4.

AD *quintam propoſitionem,* inquis, *quæ erat non potuiſſe* Princi*pes ſupremos eximere Clericos a ſua Regia poteſtate, reſpondemus, id manifeſtè falſum eſſe. Nam etiam ſi non poſsit ſummus Princeps, omnes qui in Regno ſuo degunt ab omni poteſtate ſua eximere, niſi principatu ſe abdicet, tamen poteſt aliquam partem populi ſui ab aliqua parte poteſtatis ſuæ, vel etiam à tota eximere, & ſimul verè* Princeps *dici, & eſſe.* Propriũ *enim ſummi Principis eſt, tributũ à populo ſibi ſubiecto exigere, vt Apoſtolus docet ad Rom.* 13. *Ideò enim, inquit, & tributa præſtatis; miniſtri enim* Dei *ſunt, in hoc ipſum ſeruientes: & poteſt tamen Rex, quos vult in ſuo Regno immunes à tributis facere. Dicitur enim lib.* 1. *Reg. cap.* 17. *Qui percuſſerit Philiſtæum, ditabit eum Rex diuitijs magnis, & domum patris eius faciet abſque tributo in Iſrael. Sic etiam ſi magnus aliquis Rex in medio Regno ſuo ciuitatem vnam vel liberam faciat, vel alicui abſolutè donet, non ideò Rex dici non poterit totius Regni ſui, præſertim ſi ciuitatem illam protegat, & defendat: & ciues illi leges Regni ſponte ſeruent: ſic igitur potuerunt Reges, Clericos in ſuo Regno degentes eximere à poteſtate ſua Regia, & Reges tamen dici, & eſſe non ſolum Laicorum, ſed etiam clericorum, qui leges eius politicas liberè ſeruant; & cauſas, quas cum Laicis habent cùm actores ſunt ad tribunal ipſius deferunt: & iudicio ac ſententiâ eius in eiuſmodi cauſis acquieſcunt. Et quoniam Rex pro defenſione non ſolùm Laicorum, ſed etiam clericorum, laborat, & vigilat, ideò non ſolùm Laici, ſed etiam Clerici honorem ei deferunt, qui Regibus debetur, iuxta præceptum Apoſtoli Petri, Deum timete, Regem honorificate.* 1. *Pet.* 2. *Denique pro Rege Deũ orant, vt Apoſtolus monet* 1. *Timoth.* 2. *dicens, Obſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro omnibus, qui in ſublimitate ſunt: nec ſolùm pro Regibus generatim preces ad Deum fundunt, ſed in ſpecie dicunt, pro Rege noſtro N. vel pro Imperatore noſtro N.*

Ais, Regem poſſe *aliquam partem populi ſui ab aliqua parte po-*

teſtatis ſuæ, vel etiam à tota eximere. Probas: quia poteſt aliquã domum, aut vrbem, donare immunitate tributorum. Quid ad noſtram quæſtionem? an exemptio tributorum efficit, vt exemptus nulla ſubiectione Principibus teneatur? Nam id ſolùm quærimus. Fatemur priuilegia Clericis data, maiora etiam exemptione tributorum; ſed negamus de Principum ſubiectione exiſſe. At inquis, eſt proprium Principis tributum exigere; vt eſt proprium imperare, & dominari; ſi ergo vnum poteſt remittere, cur non & aliud? Ingens diſcrimen, Bellarmine. Eſt quidem Principum *proprium* tributa exigere, quia nulli exigunt niſi Principes; ſed & illorum eſt poſſe tributa remittere, nec eo facto ſumma illorum poteſtas remittitur. Imò ſi in vniuerſum tributa remiſerint, vt cogitauit Nero, ſi inquam patrimonio ſuo contenti nihil de publico in fiſcum conferri præcipiant, an ideò de principatu exciderint?

At verò dominari, & præeſſe, non eſt tantummodò proprietas aliquo modo; ſed ipſa Principatus *eſſentia*; vt illâ ſe abdicare nequeat Princeps, & ſimul Princeps eſſe. Nec proficis, cùm id fieri poſſe ais in populi parte, non autẽ in toto. Nam nec in parte poteſt: cùm ſit de Regis *eſſentia* toti Regno dominari, toti Regno prouidere, omnes qui in Regno ſunt aduenas, incolas, habere obnoxios, pœnis, præmijs temperandos. Neque inſtituitur vt partem Regni regat, ſed vt Regnum. Si igitur partem regni à ſuâ ſubiectione eximat (quod non poteſt, abſque Ordinum regni conſenſu) tam deſinet reſpectu illius partis eſſe Rex; quàm in totum eſſe Rex deſineret, ſi regnum vniuerſum ſummá illâ immunitate donaret. Quis verò Franciæ, aut Francorum Regem dicat, cui in opulentiſſimis Franciæ prædijs ius nullum ſit; qui etiam plus trecentis Francorum milibus in Francia degentibus imperare non poſſit? Cur antè nouatas res ſub Henrico VIII. in Angliâ, tàm ille, quàm deceſſores, Angliæ Reges dicti; ſi non ſubditi erant Clerici, tunc innumeri in Angliâ, & penè mediâ Regni parte ditati?

Dicis tamen. *Sic etiamſi magnus aliquis Rex in medio Regno ſuo ciuitatem vnam vel liberam faciat, vel alicui abſolutè donet, non*

ideò Rex dici non poterit totius Regni ſui. Quid his verbis intelligis, *Rex totius Regni ſui?* an ciuitatem adhuc illam in Regno numeras, quam donauit libertate? ſi numeras; non à veritate modò abis, ſed à communi ſenſu: quid eſt enim aliquem eſſe Regem, niſi illis dominari, quorum Rex eſt? Nutu neges, Regem, ſuperiorem eſſe illorum, quorum Rex eſt? Atqui dicis, Cap. 13. §. 2. *Omnis ſuperior poteſt imperare inferiori ſuo.* Diſputant aliqui quatenus poteſtas Regum in ciues prodeat; at nemo, num in eos illi poteſtas ſit. Atqui vis iam non eſſe ſubditam Principi illam vrbem; quam nempe à ſe prorſus exemerit. Rex illius igitur dici non poterit. Nec intereſt, *ſi ciuitatē illam protegat & defendat*: longè enim aliud protegere, aliud regere: aliud defenſorem eſſe, aliud Regem. Quis his vltimis Belgij armis, Reges Fräciæ, aut Angliæ, Batauorū Reges credidit, quos tamē *defendebant?* Quis Henricum II. Galliæ Regem, fœderatorum in Germania Principum Regem dixit? atqui illum in Protectorem elegerant. Minùs ad rem, alia tua ratio, *Et ciues illi leges Regni ſponte ſeruent.* Niſi forte ſi Hiſpani Gallicis legibus vti velint, in eorum ditionem tranſire dicendi ſint, in quorum mores conceſſerint.

Sin intelligis, vrbem illam, quam Rex libertate donauerit, iam non eſſe de Regno, ſimilitudinem illam perperam Clericis aptas; quandoquidem dicis Reges poſt exemptionem Clericorum, *eſſe non ſolùm Laicorum, ſed etiam Clericorum Reges.*

Addis cauſas, cur ſit Rex Clericorum Rex, licet Clerici non ſint illius ſubditi; pueriles, nec re dignas. Prima, quia Clerici *leges eius politicas liberè ſeruant.* At hoc ipſum paulò antè exploſimus. Neque enim ſi gens aliqua Regis exteri leges liberè ſeruet, ideò illum dicetur in Regem agnoſcere. Secunda, quia Clerici *cauſas, quas cum Laicis habent, cùm actores ſunt, ad Tribunal ipſius* Regis *deferunt, & in iudicio ſententiā eius in eiuſmodi cauſis acquieſcunt.* Quis hìc verò à riſu aut ſtupore temperet, te tam indigno, Bellarmine, commento, maculare induſtriæ tuæ famam? An id verò eſt aliquem in Regem agnoſcere? aut quæ hìc Clericorum *ſubiectio*, quæ non vel maxime & peregrinis

externiſq; vſitata, imo in iudicijs neceſſaria? Si cui lis ſit cum lateriꝰs regni homine, annon ſequetur forum rei, & apud eum Principem litigabit, ſub quo ille eſt, cui mouet controuerſiam? an eum ideò in Regem agnoſcet? An Hiſpanus ſi agat in Gallum, & ſub Gallis iudicibus; Belga cum Anglo, & ſub Anglis; ideò hic Regem Galliæ, hic Angliæ, in ſuum Regem dicetur agnoſcere? meræ nugæ. *Actor ſequitur forum rei*: ideoque vt rectè dixeris, illum eſſe Rei Principem, ſub quo Reus conuenitur, ita ineptè collegeris, eum Actoris eſſe Regem, apud quem Actor conuenerit Reum.

Ais etiam, Clericos *in ſpecie* ſic orare, *Pro Rege noſtro N. &c.* At hoc in te: Nam non aliud inde probaueris, quàm Regem, Clericorum Regem eſſe. Quis concipiat Regem, eſſe Clericorum Regem, & Clericos non *ſubditos* eſſe Regis? quandoquidem, vt doctiſſimè Almainus de ſup. pot. &c. quæſt. 2. cap. 5. *aliquem eſſe Regẽ nihil aliud eſt, quàm habere ſuperioritatem erga ſubditos, & in ſubditis eſſe obligationem parendi Regi &c.*

Sed oportuit per hæc abſurda abſurdam concinnare ſententiam; vt diceres Regem, Clericorum eſſe Regem, nec Clericos ideò ſubditos Regis eſſe; vt diceres, liberam abſolutè ciuitatem eſſe poſſe, & habere ſimul Regem; vt denique notionem ipſam Regis, & regnandi argumenta confunderes. Nec quidquam inſignius ad Barclaij rationes, quàm te tam miſerè reſpondere.

§. 5.

DICIS, *At inquit Barclaius, omnia membra debent ſubeſſe capiti; & omnes ciues Rectori ciuitatis, ita vt caput & rector in omnia membra, & ciues animaduertere poßit: ſunt autem Clerici membra corporis politici, & ciues terrenæ ciuitatis, quoad temporalia.*

Reſpondeo. In corpore naturali neceſſe eſt, vt omnia membra capiti ſubſint, quoniam in eiuſmodi corpore locum non habet exemptio. Sed in corpore politico, in quo locum habet exemptio, non eſt neceſſe, vt omnia membra, id eſt, omnes ciues, propriè ſubſint poteſtati capitis, id eſt Recto-

ris, ac per hoc non eſt neceſſe, vt Principes in omnes ciues animaduertere poßint, ſicut non eſt neceſſe, vt omnes ciues ſoluant tributa, neque vt omnes armis Rempublicam defendãt; ſed ſatis eſt, ſi conſilio, vel adhortatione, aut precibus apud Deum Rempublicam temporalem iuuent. At perturbabitur Reſpublica, ſi Clerici leges Principum impunè transgrediantur. Reſpondeo. Non impunè transgredientur, quoniam ab Epiſcopo ſuo, vel Pontifice ſummo coercebũtur. At Carolus *V. vocauit ad Tribunal ſuum Hermannum Archiepiſcopum Colonienſem. Verum eſt, ſed vocauit vt Principem Imperij. eundem enim ad ſuum tribunal vocauit Paulus III. Pontifex, vt Archiepiſcopum, eodem teſte Surio in eodem loco, qui Surius poſtea ſcribit anno* 1547. *iuſſu Summi Pontificis, & Imperatoris, Hermannum loco motum fuiſſe, ſententia verò depoſitionis à Pontifice lata eſt: quàm autem fuerit Carolus V. diligens obſeruator Eccleſiaſticæ immunitatis, ex eo poteſt intelligi, quòd anno ſalutis* 1520. *detecta atroci conſpiratione aduerſus eumdem Carolum, in qua Eccleſiaſtici nonnulli intermiſti erant: Carolus in Laicos animaduertit, Eccleſiaſticos ſuperioribus Eccleſiaſticis puniendos remiſit. teſtis Molin. lib. 4. c. 21. de Hiſp. primog. Addebat Barclaius, eſſe quædam delicta grauia, quæ priuilegiata dicuntur, in Galliâ, ſummis Principibus reſeruata. Sed hoc argumentum in ipſum authorem retorqueri poteſt: illa enim non dicuntur priuilegiata, quia Princeps ipſe ſibi reſeruauerit, quando priuilegium exemptionis Clericis conceſſit, vt* Barclaius *exiſtimat: ſed dicuntur priuilegiata, quia priuilegio ſedis Apoſtolicæ indultum eſt Regibus Francorum, vt ea delicta cognoſcere poßint: id quod explicat Clarus q. 36. §. fin. verſicul. vlterius quæro. & Aufrerius in Clementina, vt Clericorum, de offic. Iudic. ordin. Limit.* 13.

Ais igitur eſſe diſcrimen inter corpus Politicum, & corpus naturale: quia in corpore Politico *locum habet exemptio, ac per hoc non eſt neceſſe vt omnia mẽbra, id eſt, omnes ciues, propriè ſubſint poteſtati capitis, id eſt Rectoris: ac per hoc non eſt neceſſe vt Principes in omnes ciues animaduertere poſſint, ſicut non eſt neceſſe vt omnes ciues ſoluant tributa &c.* At repono, nullam exemptionem in Politico corpore eſſe poſſe, quæ non ciuili corpori per ſimilitudinem poſſit aptari. Poſſunt enim vtriuſque corporis membra illis donari exemptionibus, quæ non ſunt contra membro-

rum in eodem corpore, & per hoc ſub eodem capite exiſtentium, naturam, atque *eſſentiam.* Verbi cauſa in naturali corpore poteſt donari manus, vt ſic dicam immunitate, ne quotidianis vacet laboribus; poſſunt pedes recliui in thorum homine ab officio ſuo eximi; at non ideò, aut pes, aut manus non erit ſub capite. Sic in corpore Politico, poteſt pars ciuium à tributis eſſe immunis, à cæterorum ciuium foro eximi; eſſe tamen ſub corporis Politici capite, id eſt Rege aut Principe. At neque in Politico; neque in naturali corpore, poſſunt membra ita eximi ne amplius capiti ſubſint. Hoc eſt ſcilicet contra membrorum *definitionem, & eſſentiam*; neque eſſet membra eximere: ſed facere vt amplius membra non ſint. Sed & inconcinna tua ratio; *ſicut*, inquis, *non eſt neceſſe vt omnes ciues ſoluant tributa, neque vt omnes armis Rempublicam defendant.* An hæc verò diuerſa à corpore naturali? Imò vna ratio. Neque enim in naturali corpore neceſſe eſt, vt omnia membra ambulent, omnia palpent, omnia auditui apta ſint, omnia viſui. Sed in naturali corpore ſatis eſt; ſatis etiam in ciuili; vt quælibet membra deſtinatis officijs inſeruiant; dum id omnibus commune ſit, quòd in vno corpore, & ſub eodẽ capite, his diuerſis, ſibique idoneis fungantur muneribus. Abſtine igitur à tam abſurdis paradoxis; quis vnquam concipiat, Regem non poſſe de iure eos regere, quorum Rex ſit; caput non poſſe de iure moderari corporis ſui membris?

Negas orituras inde turbas; quia ſi Rex non poteſt coercere delinquentes Clericos, at coërcebunt Epiſcopi. Id verò quid eſt aliud, quàm Epiſcopos ad regale culmen attollere? Cur enim, Bellarmine, inſtituti ſunt Reges, aut quò illorum poteſtas eſt? nonne vt Reip. moderentur, paci ſalutique ciuium prouideant, pœnis & præmijs diuiſis in merentes? Atqui iam id muneris eripis Regibus; aut ſaltem cum Epiſcopis vis eſſe commune: cùm certum ſit nec tranquillam Remp. eſſe poſſe, ſi Clerici leges violent, ſeditionibus incubent, neque velis eos poſſe à Rege de iure coërceri cui conſequitur, nec *de iure* Regem poſſe intra rectum atque iuſtum ſuas continere prouincias. Sed & politicam

liticam illam pacem ex Epiſcoporum etiam pendere arbitrio, quibus ſolis ius in Clericos eſſe vis: vt ſeueritate iudiciorum nocentes vlciſcantur, & eatenus Rempublicam pacent; aut inulta ſcelera impunè permittant. Quantò melius dixeris, Clericos, ex priuilegio Regum, non alteri quàm Eccleſiaſtico foro ſubiectos? ita tamen vt & ipſi Clerici, & Eccleſiaſtici iudices, à ſubiectione Regum non exeant; qui ſummus in temporalibus Princeps, poſſit iubere, prohibere, cauere, ne quis cuiuſcunque conditionis, temporalem ſui Regni violet pacem; atque ita ex cauſâ tam de Clericis, quàm de Clericorum iudicibus, iudicare.

De Hermāno Colonienſi Archiepiſcopo ita ſcripſiſti, vt refutādus ſis ioco, quo neſcio quis ruſticus, in Antiſtitē luſit, ingēti comitatu atque pompa obeuntē forteviam. Ferunt dixiſſe ruſticū, id parum Apoſtolis ſimile, quibus ſucceſſerunt Epiſcopi, & reſpondiſſe de Epiſcopi turba aliquē, illum Præſulem non modò Apoſtolorum ſucceſſorem, ſed & præterea opulentæ ditionis hæredem: Ducem etiam eſſe, & Principem. tum ruſticus: At ſi Ducem illum atque Principem æternis ignibus Numē addicat, quò euadat Epiſcopus? Eodē modo ſcribis; Hermannum quem Carolus V. ad ſe iudicandum arceſſijt, non fuiſſe tantùm Archiepiſcopum, ſed & *Imperij Principem.* Dico cum ruſtico, cùm Imperator illum Principem Imperij de ſuo ſtinaret iudicio, nōne & de Archiepiſcopo iudicabat? At, inquis, de Archiepiſcopo quidem; non tamen vt Archiepiſcopo; ſed vt Principe Imperij. Eſto: Neque volumus Clericos, vt Clericos, ſubijci Regibus; ſed vt ciues, ſed vt corporis Politici partes: quam authoritatem vt fateris, & agnouit & vindicauit Imperator: de cuius pietate quæ addis, fruſtra ſunt. Neque negamus bonorum eſſe Principum, cauſas Clericorum, licet graues, ſummique momenti, Eccleſiaſticis iudicibus relinquere, ſi ex Reip. bono commodè agitari & diſcuti ibi poſſunt.

Dicis priuilegiata crimina vocari in Gallia de quibus Clericum apud Regios iudices accuſari Papa indulſit. Nihil minus. Neque vllam inuenias ſanctionem, qua id priuilegij in Clericos

Regibus Rebuſque publicis Papa conceſſerit; vt facilè iudices, non id ordinariæ iuriſdictionis Regibus à Papa tributum, qui olim vtebantur omni in Clericos poteſtate; ſed ipſorum voluntate ſeruatum, qui de ſuo iure quod libuit remiſerunt, quod libuit tenuerũt. Sed & nuper doctiſſimus, Milleotus, eleganti illo tractatu, quẽ inſcripſit, *De delicto cõmuni, & caſu priuilegiato,* rite oſtendit, priuilegia Clericorum orta à Regibus; ideoque crimina ob quæ Clerici accuſantur in foro ciuili, vocanda propriè *Delicta communia*, quia communi iure de iis cognoſcit Magiſtratus: quæ verò ad Epiſcopum remittuntur, *priuilegiata* eſſe dicenda; ſcilicet, quia Regum priuilegio indulgetur Epiſcopis, vt de ijs *caſibus* cognoſcant, ac iudicent.

Non hîc moror Canoniſtas, qui non modò hæc in Clericos iura, ſed & omnem omninò Principatum, voluntà Pontifice promanare, cum illo Legato qui in Germanorum Principum cõſeſſu dicere auſus eſt, (vt antea ex Radeuico retulimus) *à quo habet Imperator Imperium, ſi non habet à Domino Papâ?*

§. 6.

A*D vltimam propoſitionem*, inquis, *quam colligit Barclaius ex ſupradictis, quod videlicet, Exemptio Clericorum à poteſtate Principum nulla ſit.*

Reſpondeo. Eam propoſitionem ex dictis perperam colligi; tum quia demonſtratum eſt, ſummos Principes potuiſſe & voluiſſe Clericos à ſua poteſtate eximere: tum quia licet ipſi non voluiſſent, aut non potuiſſent, potuit, & voluit ſummus Pontifex illos eximere, aut iure diuino exemptos declarare: neque poſſunt Principes etiam ſupremi hanc exemptionem impedire. Atque hæc eſt communis Doctorum Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, cui hactenus non niſi hæretici reſtiterunt. Et quidem hoc ſentiant illi, qui exemptionem volunt eſſe de iure diuino, ne Barclaius quidem dubitat, & expreſſè docet Nauarrus in cap. Nouit. de iudicijs, notab. 6. num. 30. Quod autem idem etiam fateantur, & doceant illi, qui exemptionem arbitrantur non eſſe de iure diuino, perſpicuum eſt ex Franciſco Victoria, Relect. de

poteſtate Eccleſ. q. 6. propoſit. 5. ex Dominico à Soto, in 4. diſt. 25. q. 2. art. 2. ex Martino Ledeſimo in quartum, parte 2. q. 20. art. 4. ex Dominico Bannes in 22. q. 67. art. 1. & ex Didaco Couarruuia pract. quæſt. cap. 31. concl. 3. & 4. cuius verba, vt etiam Soti, capite ſuperiore adduximus. Hinc ſolaitur quæſtio quam Barclaius in extremo capite inſolutam reliquit, liceatne Principi priuilegium exemptionis Clericorum reuocare. Reſpondent enim Doctores allegati nullo modo licere.

Quàm tu ambiguè de ſententia Barclaij, *exemptionem clericorum à poteſtate Principum nullam eſſe?* Nam nec negat Clericorum bona, perſonaſque exemptas: Ait *omnem Clericorum libertatem temporalem, tam quoad perſonas, quàm quoad res, à ſæcularibus Principibus eſſe profectam.* Sed & *nouam deliberationem, & difficilem* eſſe dicit, liceatne Principibus hæc Eccleſiaſticorum priuilegia *aliquo caſu reuocare, atque ad ius commune, & ſtatum priſtinum, rem totam reducere.* Aſſerit nihilominus, Clericos per hæc priuilegia non exiſſe de ſubiectione Principum; neque illis alia priuilegia eſſe, quàm quibus per Principes ſunt donati.

Dicis, à te *demõſtratum, ſummos Principes potuiſſe, & voluiſſe, Clericos à ſua poteſtate eximere.* Hoc verò, quàm non demonſtraueris, imò quàm aperta ſit aduerſum vos, legum & Imperatorum ſententia, Lectoris eſto iudicium. Addis, potuiſſe Pontificem inuitis Principibus illos eximere, aut iure diuino exemptos declarare: Vtrumque iam antè refellimus. Nam nec eos diuino iure exemptos oſtendit pars Theologorum præcipua; &, ſi iure diuino non ſunt exempti, non potuiſſe per Pontificem ius inuitis auferri Principibus, liquet, omnino vt ad Couarruuiæ, & Soti authoritatẽ ſuperiori Capite. §. 2. reſpondimus; Quibus hîc addis Franciſcum Victoriam, & Martinum Ledeſmium, & Dominicum Bannem. Nihil in ijs non ſolutum præter duas Fr. Victoriæ rationes.

Prima, *Reſpublica Eccleſiaſtica eſt perfecta, & ſibi ſufficiens; ergo in ea eſt poteſtas ad ferendas leges conuenientes adminiſtrationi Eccleſiæ: ergo ſi exemptio Clericorum eſt conueniens, poteſt ferre leges de tali exemptione:* At repono, non requiri ad hoc, vt Reſp. ſit perfe-

ſta, & ſibi ſufficiens, vt ſancire leges poſſit quæ valeant ad maiorem illius ſplendorem, ac decus, ſed tantùm quæ ad illius ſtatum & incolumitatem *ſunt neceſſaria*: qualem non eſſe legem de exemptione Clericorum, reſpectu Eccleſiæ, oſtendimus ſuprà ad Argum. Domin. Soto. Alioqui ſequeretur Rėp. politicam, quæ (vt paulò poſt fatetur idem Victoria) *eſt perfecta, & ſibi ſufficiens*, poſſe leges quoque ferre in præiudicium ſpiritualis poteſtatis, ſi eæ conuenientes decori & maieſtati ciuili viderentur. Imò hæc *conuenientia*, vt ſic loquar, veſtram cauſam elidit. Vtrum enim conuenientius putes, vt Principes temporales, ad temporalis imperij ſecuritatem, ac decus, retineant temporalem poteſtatem in Clericos, quam illis ius diuinum gentiumque concedit; An verò vt Eccleſia, hoc idem ius in Clericos inuitis Principibus detrahat, quo ipſa ornatior, & maioris dignitatis videatur? Quid ſi aliquando *conueniens* quoque putet, partem Laicorum à Principum iugo eximere, qui ſint veluti liberti Eccleſiæ? Illud *conueniens* nimis latè, nimis periculosè excurrit.

Altera ratio Fr. Victoriæ. *Item Papa*, inquit, *poſſet propriâ authoritate deligere miniſtros Eccleſiaſticos, non obſtante quòd poteſtas ciuilis contradiceret, ergo eâdem ratione poteſt ſubtrahere illos à iudicio ſeculari.* Vana ratio; Primùm enim nemo tenetur Clericus fieri, etiam ad electionem Papæ; adeò vt non ſit illius, ex omnibus ciuibus Clericos eligere, ſed tantùm ex eo numero qui ſponte animum ad Clericatum adiiciant. Videmus præterea non olim admiſſos ad ordinem Clericorum, quos Imperatores ad illud vitæ genus prohibebant deſcendere. Hinc tot leges in Codd. Theodoſiano & Iuſtiniano, de iis qui ad Clericatum admitti non deberent, & vt à Clericatu retraherentur, ſi contra Principis legem eſſent admiſſi. Id diſertè præceptum à Chriſtianiſſimis, & omnino Orthodoxis Principibus, Conſtantino magno, Valentiniano ſeniore, Arcadio, & Honorio, Theodoſio Iuniore, Leone, Iuſtiniano. Apertares, ex C. Theod. Tit. de Epiſc. & Cler. l. 3. l. 6. l. 19. & paſſim illo titulo; Etia

C. Iuſtin. Tit. de Epiſc. & Cler. l. 4. l. 12. l. 16. l. 27. & in Authenticis Iuſtiniani, Collat. 9. tit. 6. Nouel. 123. de ſanctiſſim. Epiſcopis. Quid quòd Gregorius Magnus, Mauricij legem, qua cauebatur ne milites monaſticam vitam profiterentur, admiſit, imò etiam promulgauit? ſcribit etiã, ſe in admonendo Imperatore quàm iniqua hæc lex eſſet, reddidiſſe Deo quæ Dei ſunt, & legem eandem ad iuſſum Imperatoris obſeruando, reddidiſſe Cæſari quæ Cæſaris eſſent.

Nullò denique modo concludit hæc ratio Franc. Victoriæ: Nam non ſequitur, ſi poſſit Pontifex deligere Clericos, quòd poſſit *eadem ratione ſubtrahere illos a iudicio ſeculari*, non, inquam, niſi præſuppoſito quòd quicunque eſt Clericus, eſt etiam iudicio ſeculari ſubtractus. Atqui iam non quærimus an Clerici ſint ſubtracti ab hoc foro; ſed an Pontifex potuerit illos ſubtrahere, inuitis etiã Principibus: quod illo argumẽto non probes; quandoquidem illa exemptio non eſt de Clericatus eſſentia, & potuerunt deligi à Pontifice Clerici, imò olim deligebantur, qui eiuſmodi immunitate non gauderent Imperatorum legibus, foroque ciuili obnoxij.

CAPVT XXXVI.

Reditio ad rationem Bellarmini, de Paſtore, & Ariete. Durius cum Regibus agi, quàm cum priuatis; ſi illis excommucatio adimere poſſit regna; quæ priuatis patrimonium non poteſt auferre. Ambigi ab Aduerſariis, non ſine Regum ludificatione, & regnorum periculo, an omnis Excommunicatio maior habeat ex vi ſua annexam depoſitionem à regno. Liquidiſſimis Syllogiſmis probari à Barclaio noſtrã ſententiam. De ſenſu Ioan. Driedonis.

Apud Bellarminum titulus eſt.

Defenditur ſecunda, & tertia pars rationis quintæ principalis pro poteſtate Pontificis Maximi in temporalibus.

§. I.

IN *capite triceſimo quarto*, inquis, *Barclaius poſt longam digreſſionem de exemptione Clericorum, redit ad oppugnandam ſecundam partem* [illegible]*tionis meæ principalis, quàm propoſuerat initio capitis triceſimi ſecundi. Argumentum meum hoc erat, Paſtoris munus eſt Arietes furioſos atque ouile deſtruentes ſeparare, & recludere: Princeps autem eſt Aries furioſus, atque ouile deſtruens, quando eſt Catholicus fide, ſed adeò malus, vt multum obſit Eccleſiæ, & Religioni, vt ſi Epiſcopatus vendat*, Eccleſias diripiat, *&c. ergo poterit Paſtor Eccleſiæ eum recludere, & in ordinem redigere.*

Ad hoc argumentum reſpondit in illo capite triceſimo ſecundo Bar-

claius, totum argumentum poſſe concedi, quoniam ex eo nihil aliud efficitur, niſi poſſe Principem malum, & Eccleſiæ noxium ſeparari à gregis conſortio per ſententiam excommunicationis. Nos verò eam reſponſionem in capite xxxij. refutauimus, ad quam Lectorem remittimus.

Quid ex tuo argumento conſequatur, & quàm nullis rationibus Barclaio obſtes, quandoquidem nihil hîc noui affers, videat Lector ſuprà Capite 33. §. 2.

§. 2.

N*VNC igitur*, inquis, *in capite triceſimoquarto Barclaius hæc addit.*

Ad argumentum, inquit, nunc reuertor, quod capitis triceſimiſecundi initio propoſitum eſt, & reſpondeo nihil illud ad bonorum quorumlibet temporalium, nedum ad Regni ademptionem, pertinere. Certum enim eſt, & certo certius, excommunicationem, qua ſola ſeparantur, & excluduntur peruerſi Chriſtiani à conſortio fidelium, & communione Eccleſiæ, nemini patrimonium, & bona temporalia auferre. Hæc ille, qui poſt multa verba in hac re explicanda conſumpta, concludit, ſi non poſsit Papa per excommunicationem adimere patrimonia priuatis hominibus, multo minus poſſe per eandem cenſuram priuare Reges, ac Principes, Imperijs, atque Regnis.

Numquid, inquit, plus ei poteſtatis in Principes quàm in priuatos Dei lege, tributum eſſe conſtat? aut nunquid Principibus quàm priuatis duriore, & deteriore conditione eſt viuendum, vt quod Eccleſia in priuatum nequeat, id in Principem poſsit exercere?

Reſpondeo. Cùm dixi, Arietem furioſum poſſe per Paſtorem ſeparari, & recludi, non intellexi per ſeparationem & recluſionem ſolam excommunicationem, ſed excommunicationem & depoſitionem: quemadmodum enim Paſtor non ſolùm ſeparat Arietem à grege, ſed etiam recludit quaſi in carcere, vt non amplius gregem ducat: ſic Pontifex ſummus Regem deſtruentem Eccleſiam, Non ſolùm ſeparat per excommunicationem à communione fidelium, ſed etiam deponit, & in ordinem redigit, vt non amplius populos regat. Itaque tota illa longiſsima diſputatio, qua Barclaius probat, per excommunicationem non priuari homines propria,

patrimonio ſuperuacanea eſt; neque vim argumenti noſtri Barclaius aſſecutus eſt quemadmodum etiam vocem, recludere, expoſuit per vocem excludere, cùm exponenda eſſet per vocem includere, vt capite 33. docuimus.

Addo præterea magnum eſſe diſcrimen inter priuatas opes, & publicam iuriſdictionem, vt etiam inter ſubſtantiã ſiue diuitias & poteſtatem ſiue auctoritatem: poteſt enim homo aliquis pauperrimus eſſe priuatus opibus & iuriſdictionem publicam, atque ampliſſimam habere: & poteſt contra ditiſſimus eſſe auro, atque argento, agris & vineis, & armentis: & nullam habere in alios homines politicam poteſtatem. Ex quo diſcrimine fit, vt quamuis excommunicatio non priuet patrimonio proprio & opibus, & diuitijs; priuet tamen iure, & poteſtate commercij humani, electionum, & contractuum, & ſimilium, & ſimul impediat publicam forenſem iuriſdictionem: neque enim licet excommunicatis forenſia iudicia exercere, audire cauſas, ſententiam ferre, inſontes animaduertere, vt ſupra probauimus, ex Cap. Ad probandum, de ſent. & re iudic.

Quamuis autem ex vi ſolius excommunicationis, niſi in caſu hæreſis & Apoſtaſia, non ſequatur amiſsio Regni, vel Imperij: tamen ſummus Pontifex, qui poteſt excommunicando ſuſpendere iuriſdictionem, vt diximus, poteſt etiam deponendo priuare omni iuriſdictione, & poteſtate Regia: quæ vt in prolegomenis oſtendimus, communis eſt Doctorum, & Eccleſiæ ipſius ſententia. Nec tamen hinc ſequitur plus habere poteſtatis Pontificem in Principes, quàm in priuatos: nam priuati non poſſunt deponi à Regno, quia Regnum non habent; non quia minus obnoxij ſint poteſtati ſummi Paſtoris: & tamen poſſunt etiam ipſi priuari rebus, quas habent: quòd fit cùm pœna pecuniaria, aut exilij, aut carceris, aut alia corporali pœna mulctantur: falſum enim eſt, quòd Barclaius nimium ſæpe repetit, corporalem pœnam in ſolius Politici Magiſtratus poteſtate poſitam eſſe: cuius contrarium praxis oſtendit, præſertim in tribunali ſancti officij.

Ais te per recluſionem Arietis, non intellexiſſe *ſolam excommunicationem, ſed excommunicationem & depoſitionem*. Atqui ſuprà oſtendimus, non maiori ratione ex argumento tuo ſequi, poſſe deponi à Pontifice Regẽ, quàm occidi: quàm mactari quando-
quidem

in furioſum Arietem id Paſtori etiam licet. *Vim igitur argumenti tui*, quidquid dicas, *Barclaius aſſecutus eſt*, ſed & vitia proſecutus. Neque aliud ea ratione probaueris, quã Paſtorem ſpiritualem poſſe omnibus modis ſibi conceſſis furioſos vlciſci arietes, & à grege arcere: Modis, inquam, ſibi conceſſis; nam ſi ſimpliciter *omnibus* modis dicas, erit hæc quàm abſurda tàm infanda ſententia, quæ etiam Principum ſanguinem Papæ donet; vt tam eos occidere, quàm deponere liceat. Admiſſo igitur argumento, ſupereſt veſtigandum, quinam illi modi ſint. Excommunicationem eſſe fatemur, ſeu excluſionem à Sacramentis. Tu ais, depoſitionem quoque eſſe. At palàm id ex argumento non inferri; non depoſitionem, inquam, magis quàm cæteros modos, quos nec tu ipſe neges ſpirituali Paſtori eſſe illicitos. Per verbum autem *recludere*, includere, an excludere ſignificaueris, equidem parum motor.

Dicis eſſe diſcrimen, *inter priuatas opes, & publicam iuriſdictionem*: Nec patrimonia excommunicatione auferri; ſed forenſem iuriſdictionem. At nos antè oſtendimus Cap. 33. §. 3. hoc non in Regibus locum habere: vbi etiam argumentis, quæ ex Canonico iure habes, ac inter cætera, Capitulo *Ad probandum*, quod hic profers, reſpondimus.

Vis tamen ex hac tua ſententia non ſequi, quod infert Barclaius; nempe plus iuris fore Pontifici in Principes, quàm priuatos; cùm hos de Regno quidẽ poſſit; at non illos de patrimonio, excõmmunicatione deijcere. *Nam priuati*, inquis, *non poſſunt deponi à Regno, quia Regnũ non habent*. At repono, Regnum eſſe patrimonium Regum, tum quòd ſuccedant in Regnum hæreditatis iure, tum quòd Regnum non iuriſdictionem ſolam habeat, ſed opes etiam, poſſeſſiones, pecunias; quæ non poſſunt à priuatis per excommunicationem tolli: vt omninò effectus maior ſit excommunicationis in Reges, ſi ab iis hæc omnia poſſit auferre. Nam quod addis, poſſe priuatos etiam per Eccleſiam *priuari rebus, quas habent, quod fit cùm pœna pecuniaria, aut exilij, aut carceris, aut alia corporali pœna mulctantur*; ſatis antè diluimus. Cap. 3. §. 14. Ineptiſſimum verò, quod id

AAAaa

conſtare dicis ex praxi; *Præſertim in tribunali ſancti officij.* Nam quis neſcit ſanctum illud officium hac in priuatos authoritate vti, non Eccleſiſtica iuriſdictione tantùm, ſed conſenſu Principum, atque iuſſu? Romæ quidem ſatis eſt Pontificis, ad hanc rem conceſſio, vtroque ſcilicet Magiſtratu fungentis. At extra patrimonium Petri, nulla huic officio authoritas, etiam in populis omninò Catholicis, nulla iuriſdictio, niſi Principum, aut Rerumpublicarum accedat authoritas; Vel ex Gentibus patet, quæ illud omninò *officium* apud ſe repudiauerunt admittere: ex ſuppliciis denique, & modo agendi, qui nullibi vnquam ſimilis in Eccleſia, ſeu pœnarum genera æſtimes, ſeu infligendi rationem.

Ais, *ex vi ſolius excommunicationis*, non ſemper ſequi amiſſionem Regni, ſed ſummum Pontificem poſſe *excommunicãdo ſuſpendere iuriſdictionem.* Quid hoc eſt dicere? Pone excommunicatum Regem, & ſuſpenſam ideò iuriſdictionem; quid Populus, quid Optimates, quid Iudices? certum quidem, Iudices omnes in Regno, à ſolo Rege iuriſdictionem accipere: certũ quoque, multa negotia niſi per ſolos Reges expediri non poſſe: Quid igitur Regno fiet, cùm ſuſpenſa iuriſdictio Regis erit? nonne & omnium Iudicum ſuſpenſa authoritas? Quis legatos exterarum gẽtium audiet? quis obeuntibus, vt in amplo & numeroſo Regno Iudicibus, ſufficiet nouos? quis reſpondebit libellis ſupplicibus? quis maleficia coercebit? quis furta? quis cædes? quamdiu denique ſuſpendi hæc iuriſdictio poteſt? Meræ tenebræ, & in orbis perniciem funeſta ſophiſmata. Denique (vt luditis in Principum & Populorũ fatis) apud vos cõtrouertitur, an omnis excõmunicatio maior priuet Principes ſuo iure. Tu hîc negas; at aſſerit Dominicus Bannes, in 2. 2. q. 12. art. 2. *Secundo, aduertendum eſt*, inquit, *circa illam concluſionem, quòd non tantùm priuantur dominio Principes propter excommunicationem latam aduerſus Apoſtatas & hæreticos, verum etiam propter quamlibet excommunicationem maiorem, dummodo ſint manifeſtè excommunicati*: Quam hîc noctem facitis nobis? Quàm horrendum, atq; indignũ, vt diuina ſummorum Magiſtratuum purpura, diuina, inquam, &

à Deo poteſtatem accipiẽs, ad hoc nuperarum ſcholarum limen pendeat, & nunc laxius, nunc ſtrictius, nunc ſeuerius, nunc benignius, de ſe ferri ſententias audiat; ex amore, ex odio, ex cerebro, ex ſcrupulo ſcripturientium expectans, qui Reges ſint, quandiu Reges, quid denique Reges poſſint? Ais etiam, eſſe *Eccleſiæ ipſius ſententiam*, quòd deponi à Pontifice Reges poſſint. Quid hoc eſt dicere, niſi illam ſententiam eſſe de fide? Quid, inquam, aliud *Eccleſiæ eſſe ſententiam?* quî hoc verò audeas dicere, tante vir, tantæ integritatis opinione? cùm certiſſimum, cùm ex veſtrarum partium viris notiſſimũ, prorſus etiã in confeſſo, nullo modo, nullo tempore, hanc rem ab Eccleſia definitam, aut inter fidei articulos eſſe relatam? Non id paſſus eſt Veritatis author Deus; non patietur immaculatæ cultor Sponſæ. Tu interim vide, ne laqueos tendens, ſiue rudibus, ſiue omnia credentibus tibi, in crimine apud illum ſis, qui humanis animis inutilia, imò ficta onera, vetat imponi.

§. 3.

ADDIT *poſtea*, inquis, *Barclaius aliam rationẽ, quam in forma ſyllogiſticæ ratiocinationis hoc modo diſponit.*

Summus Pontifex non habet nunc maius imperium in Principes temporales, quàm habuit antequam ipſe eſſet Princeps temporalis:

Atqui antequam eſſet Princeps temporalis, nullum in eos temporale imperium vllo modo habuit:

Ergo nullum nunc quoque in eos vllo modo habet.

Et quoniam propoſitio manifeſta videtur, probat aſſumptionem hoc modo.

Nemo inferior, & ſubiectus habet imperium in ſuum ſuperiorem, & dominum, vt poßit eum iudicare in eo ipſo in quo eſt ei ſubiectus:

Papa autem, antequam fieret Princeps temporalis erat Regibus, & Imperatoribus, quantum ad temporalia inferior & ſubiectus:

Ergo non habet in eos temporale imperium, vt poßit eos in temporalibus iudicare.

Reſpondeo. Aſſumptio prioris ſyllogiſmi falſa eſt; proinde etiam falſa

concluſio eſt: Siquidem ſummus Pontifex ius, quod habet in temporalibus ſupra Reges, & Principes Chriſtianos, non acquiſiuit ex Principatu temporali, quem nunc poſsidet, ſed habuit à Chriſto, quando ab eo accepit poteſtatem Apoſtolicam, & ſupremam ſupra omnem Eccleſiam, vt eſſet ipſius Vicarius generalis, Caput, & Rector, & Paſtor, & Princeps omnium fidelium: quamuis enim vt ſæpe dictum eſt, ea poteſtas in ſe ſpiritualis ſit, tamen extenditur ad temporalia eo modo, quo ſpiritus humanus, quamuis verè, & propriè ſpiritus ſit, non corpus, vel corporalis, tamen regit membra corporis, cui præſidet, & ea caſtigat, & punit, prout ad ſalutem expedire cognoſcit. Quare probatio aſſumptionis in poſteriore ſyllogiſmo, nullas vires habet; nam aſſumptio quoque ſyllogiſmi poſterioris eſt falſa, ac per hoc eſt etiam totius ſyllogiſmi falſa concluſio: ſiquidem falſum eſt, ſummum Pontificem fuiſſe vnquam Regibus, & Imperatoribus iure ſubiectum: neque id probauit Barclaius, quod vt probatum aſſumit.

At, inquit, aduerſarij dicunt, exemptionem perſonarum Eccleſiaſticarum iure humano introductam eſſe.

Reſpondeo. Bellarminus, qui citatur in margine non dicit iure humano ſolū, ſed iure humano & diuino. Deinde illi ipſi, qui exēptionē Clericorū dicunt eſſe de iure humano, addunt eādem, quoad perſonas, eſſe valde conformē iuri naturali, & diuino, vt perſpicuū eſt ex Dominico de Soto in 4. diſt. 25. q. 2. art. 2. concluſ. 5. Præterea ijdem authores, qui negant exemptionē Clericorum eſſe de iure diuino diſertè affirmant, ſummum Pontificem potuiſſe, & debuiſſe eximere Clericos, etiam Principibus temporalibus inconſultis: neque poſſe temporales Principes contrarium ſuis legibus conſtituere, vt ſuprà notauimus ex Victoria, Soto, Ledeſmio, Bannesio, & Couarruuia: falſum eſt igitur quod tot verbis inanibus hoc loco Barclaius repetit de exemptione, ſolo Principum priuilegio, & munere, Clericis conceſſa.

Liquidiſſimo Barclaij argumento tenebras fruſtra paras. Nā quid tu in contrarium, Bellarmine? Falſum eſſe Pontifices primis illis & antiquis Principibus de iure fuiſſe ſubiectos. Nihil aliud obijcis: cui conſequitur, veram eſſe Barclaij rationem ſi probetur verum eſſe, Pontifices illis Imperatoribus de iure fuiſſe ſubiectos. Atqui id paſſim hoc libro non dubia ratione iam

euictum; Cùm & Paulum Apoſtolum oſtendimus ſubiectum de iure Tyberio, cùm etiam eius ſententiam de obſequio Poteſtatibus deferendo, *quæ non ſine cauſâ gladium portant*, ex antiquis Patribus aſſeruimus; cùm Auguſtinum, Ambroſium, Gregorium Nazianzenum, Gregorium Magnum, cæteroſque protulimus Patres, qui vno ore Eccleſiaſticos viros ſæculari Poteſtati in ſæcularibus ſubijci dicunt. Tu ipſe denique in libris de Romano Pontifice hanc ſententiam ſequutus es. Cui conſequitur te ibi contrariis implicatum ſententiis, cùm hanc primorum ſubiectionem Pontificum, ſimulque poteſtatem abdicandorum aſſereres Regum. Quandoquidem in hac *demonſtratione* Barclaij, qua negatur hæc Pontificum poteſtas in Reges, nihil aliud inueniſti, quod carperes, niſi quòd ait Pontifices fuiſſe olim Regibus & Imperatoribus iure ſubiectos.

Demonſtrationem dixi Barclaij, ob vim liquidiſſimam argumenti; Nam ipſo meridie clarius, admiſſa Pighij, cæterorumque Theologorum ſententia, qui (quod res eſt) fatentur, Apoſtolos de iure Principibus fuiſſe ſubiectos, Barclaij ſyllogiſmis euinci, non poſſe à Pontifice Principes in temporalibus iudicari; ſyllogiſmis, inquam Barclaij quos ex eo initio huius paragraphi deſcripſiſti.

Quæ reperis de exemptione Clericorum, ſuperioribus Capitibus ſatis excuſſimus. Neque Barclaius inania vt fruſtra iactitas, ſed rectæ rationis hic tu inanis.

§. 4.

TRanſit poſtea Barclaius, inquis, *ad tertiã partem rationis quintæ principalis pro poteſtate ſummi Pontificis in temporalibus, omiſſa enim quæ ipſe repetit ex capite xv. quæ ibidem refutata ſunt, ſic autem loquitur. Supereſt ſupremum Bellarmini argumentum, in qua refutanda non multa opera opus eſt. Tertium inquit argumentũ eſt: Poteſt Paſtor ac debet omnes oues ita paſcere, vt eis conuenit: ergo poteſt Pontifex Chriſtianis ea iubere, atque ad ea cogere, ad quæ quilibet eorum ſecundum ſtatum ſuum tenetur, id eſt, ſingulos cogere, vt eo*

modo Deo ſeruiant, quo ſecundum ſtatum ſuum debent: debent autem Reges Deo ſeruire defendendo Eccleſiam, puniendoque hæreticos, & ſchiſmaticos: ergo poteſt ac debet Regibus iubere vt hoc faciant, & niſi fecerint, etiam cogere per excommunicationem, aliaſque commodas rationes.

Ad hoc argumentum Barclaius reſpondet, ſi agatur de paſtu, & pœnis ſpiritualibus, totum argumentum concedi poſſe: tenetur enim, Summus Pontifex paſcere omnes Chriſtianos paſtu ſpirituali: nam ad paſcendum paſtu corporali, facultates eius quantumuis amplæ ſint, nullo modo ſufficerent: ſic etiam tenetur cogere omnes ad officium ſuũ pœnis ſpiritualibus quarum grauiſſima excommunicatio eſt; ſed vlterius progredi non poteſt: & allegat ad hoc probandum Ioannem Driedonem in lib. 2. de libertate Chriſtiana cap. 4.

Sed hæc Barclaij reſponſio ſupra refutata eſt multis in locis. & nunc ex ipſo Driedone, quem ipſe citat, refutari poteſt: ſcribit enim Barclaius à Driedone nullam aliam iudicij, & correctionis Papalis in Imperatores delinquentes pœnam, niſi ſolam excommunionem poni: At Ioannes Driedo repugnat Barclaio, eumque his verbis confutat lib. 1. de libert. Chriſtiana cap. 14. verùm hoc non eſt ſilentio prætereundum, quod Papa ex plenitudine poteſtatis ſuper vniuerſos Principes Chriſtianos, poteſt Reges ac Principes propter hæreſis crimen priuare ſuis Regnis, atque Imperijs, & in temporalibus prorſus eximere plebem Chriſtianam ab obedientia, & ſubiectione eorum. hæc Driedo, quem in patronum ſententiæ ſuæ allegauit Barclaius; qui certè inſignis Doctor Ioannes Driedo non poterat clarius mendacium & impoſturam Barclaij redarguere. Quod ergo nos diximus, & docent omnes Catholici, poſſe Paſtorem ſummum Chriſtianorum cogere omnes ad officium ſuum præſtandum in obſequium Dei; non intelligitur de ſola coactione per excommunicationem; ſed etiam per priuationem Regnorum, & Principatuum ſi ad ſalutem gregis idem Paſtor expedire iudicauerit.

Quid tu tam cautâ fugâ abis à ſolutione Barclaij; quam primum tuo argumento adhibet, mox confirmat ex Driedone? Tu eâ omiſſâ ad Driedonem etiam fugis: ſed te retraho. Quid aut pro te, aut in Barclaium dicas? Ais, in tuo argumento, de-

beri ouibus paſtum. Barclaius addit, *ſpiritualem*. Dicis Pontificem poſſe imperare Regibus, *per commodas rationes*, ne ab officio abeant: concedit Barclaius; ſed addit has commodas rationes ſpirituales eſſe; per quas plectatur anima, non temporalia auferantur. Tu ad illa nec verbum. Denique ad Driedonem venit. Dicit Barclaius illum ſolam excommunicationem Pontifici tribuere in Reges poteſtate abutentes. Driedonis locum notat. lib. 2. cap. 2. de libert. Chriſt. Tu patruum agis; imò hoſtem triumphantem. Ais Driedonem *mendacium & impoſturam Barclaij redarguere*; quia alibi, ſcilicet libro primo de libert. Chriſt. Cap. 14. dicit Reges propter hæreſim à Pontifice poſſe deponi. At his ipſis iam antè reſpondimus Cap. 2. §. 9. & Cap. 13. §. 5. Nimirum, non dixiſſe Barclaium, vbique pro Regibus ſentire Driedonem: ſed apud illum eiuſmodi extare ſententias, quæ cum hac indirecta poteſtate nequaquam conſentiant. (Nã quis neſcit validiſſimum argumenti genus eſſe, quod ex ipſis aduerſariorum ſcriptis de prõpſeris, ſicubi ſibi contrarij, & inconſtanti ſeipſos refutant ſententia) Deinde nec tecum ſentire Driedonẽ; qui in ſolo hæreſeos caſu poſſe à Pontifice abdicari Reges ſcribit. Verum igitur, quod hic de Driedone Barclaius; cum lib. 2. Cap. 2. de libert. Chriſt. ſolam excommunicationis vim, non etiam depoſitionis in Reges, tribuiſſe Eccleſiæ; licet Regib us alibi, non ſceleſtis & ineptis, vt tu facis, ſed tantùm hæreticis, cenſorẽ, qui eos mouere loco poſſit, Papam eſſe contenderit.

CAPVT XXXVII.

Oziam, nunquam fuiſſe per Pontificis ſententiam regno priuatum; Sed tantùm, vt diſertè Dei lege iubebatur, ob lepra ſeparatum à Populo. Similitudinem ſpiritualis & corporalis lepræ inconcinnè in Reges *à Bellarmino aptatam.*

Titulus eſt apud Bellarminum.

Defenditur primum exemplum allatum pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. 1.

IN Capite triceſimo quinto, & triceſimo ſexto, inquis, *refert & refellit Barclaius argumenta quædam Nicolai Sanderi. quam totam diſputationem omittendam hoc loco eſſe cenſui; quoniam non ſuſcepi onus probandi omnia argumenta, quæ à Catholicis ſcriptoribus proponuntur eſſe inſolubiles demonſtrationes. Scio multa interdum probabilia admiſceri argumentis ſolidioribus, quæ quamuis per ſe ac ſola vim perſuadendi non habeant, tamen addita firmioribus argumentis, non parum iuuant ad rem, de qua agitur, confirmandam. Itaque concluſionem Sanderi, quæ communis eſt inter Catholicos ſcriptores, aduerſus Barclaium, cuius manus ſunt contra omnes, vt ſcriptura de Iſmaele loquitur defendendam mihi deſumpſi, & ſimul ad ea, quæ propriè aduerſus mea ſcripta Barclaius obiecit reſpondendum mihi eſſe iudicani.*

Non eſt cur tam frigidè Sandero patrocineris, cuius authoritatem laudauiſti, vt eximij veſtrarum partium Ducis. *Vide*, inquis,

quis, *plura apud Nicolaum Sanderum Lib. 2. Cap. 4. de Viſib. Monarch.* Nunc perculſum deſeris, nec audes repugnare Barclaio, de eo pronuntianti, illum *neſcio quo affectionis animi fumo vſque adeò fuiſſe occæcatum, vt non viderit ſe multa non ſolum falſa & aliena, ſed etiam à communi ſenſu & rationis iudicio abhorrentia, pro certis & ſolidis argumentis vſurpare.* Ait quippe Sanderus, ex eo temporalem Pontificis po[illegible] poſſe, quòd Sauli ablatum fuerit Regnum, quia diuina mandata ei per Samuelis miniſteriũ nũciata neglexerat; ex eo quòd Propheta Ahias, prædixerit Ieroboã decẽ tribubus præfuturũ: ex eo quòd Elia[illegible]gnem deuocarit è cœlo, qui quinquagenarios in eum ab Ochozia [illegible]ſos abſumeret. quæ omnia quàm à noſtra quæſtione, aliena! quàm etiam ridiculè ad veſtram detorta ſententiam! Sed rem à Barclaio actam, te in contrariũ nihil auſo, non rurſus hîc ago. Non etiam moror, quòd *omnes Catholicos ſcriptores* in Barclaium ſtare dicas, quod nemo tibi credat niſi & ſæculi noſtri expers, & antiquæ ignarus hiſtoriæ.

§. 2.

IGITVR *in capite triceſimo ſeptimo*, inquis, *refert argumentum meum primum ab exemplo, & figura veteris teſtamenti ductum. Hæc autem eſt argumenti ſumma. Ozias Rex in Lib. 2. Paralip. Cap. 26. cùm Sacerdotum officium vſurparet, & à Sacerdotibus repulſus non acquieſceret, continuo lepra diuinitus percuſſus fuit, atque iudicio Sacerdotum ſeparatus è cœtu populi, ſeorſim in domo ſolitaria habitauit vſque ad obitum: ex quo factum eſt, vt Regni adminiſtratione priuatus fuerit, & filius ipſius in ciuitate populum iudicauerit. Hinc argumentum eiuſmodi conficitur, Si ob lepram corporalem poterat Sacerdos olim Regem iudicare, & Regno priuare: quare id non poterit nunc propter lepram ſpiritualẽ, id eſt, propter hæreſim, quæ per lepram figurabatur, vt S. Auguſtinus docet lib. 2. quæſt. Euangel. quæſt 40. præſertim cùm 1. Corinth. 10. Paulus dicat contigiſſe Iudæis omnia in figuram?*

Ad hoc argumentum reſpondet Barclaius, Iudicio Sacerdotum

fuiſſe Regem Oziam propter lepram ſeparatum à reliquo populo; & eodem modo poſſe nunc Regem iudicio Summi Pontificis propter hæreſim ſeparari per excommunicationẽ à cœtu fidelium: negat autem fuiſſe Regem Oziam Regno priuatum, & propterea etiam negat, poſſe Regem à Pontifice propter hæreſim Regno priuari. Quod autem non fuerit Ozias Regno priuatus, probat ex eo, quod ſcriptura teſtatur anno ætatis ſextodecimo regnare cœpiſſe, & quinquaginta duobus annis regnaſſe 4. Reg. 15. & 2. Palcalip. 26. proinde regnaſſe ab anno ſextodecimo vſque ad mortem. Idem etiam probat, ex eo quod eadem ſcriptura dicit Ioathan filius Regis gubernabat palatium, & rexit domum Regis, & iudicabat populum terræ: hinc enim colligitur, filium Regis, non authoritate propria, ſed nomine Patris ſui ægrotantis Regnum adminiſtraſſe: hæc Barclaius.

Reſpondeo. Ozias lepra percuſsus retinuit quidem nomen Regium, ſed inane: filius verò eius ſine Regio nomine Regnum cum plena poteſtate adminiſtrauit. id verbis diſertis teſtatur Ioſephus lib. 9. Antiquitatum, cap. 11. vbi dicit, Oziam priuatum vixiſſe in domo ſolitaria & filium eius Rempublicam adminiſtraſſe, quod idem ſatis apertè indicat ſcriptura, cùm ait, filius Regis iudicabat populum terræ: neque addit id eum feciſſe iuſſu Patris, aut Patris nomine; neque toto eo tempore, quo Rex percuſſus lepra manſit in domo ſolitaria, vllam partem regiminis ad eum vllo modo pertinuiſſe. Atque hoc intellexi, cùm in argumento dixi, coactum fuiſſe Oziam filio Regnum renunciare: per Regnum enim non vocabulum Regis, ſed authoritatem ſignificaui: quam auctoritatem Pater non retinuit, ſed priuatus vixit vt Ioſephus loquitur. In hoc igitur vis argumenti ab exemplo ducti poſita eſt, quod quemadmodum Rex Ozias lepra percuſſus iudicio ſacerdotum coactus eſt habitare in domo ſolitaria, & Regni adminiſtratione dimiſſa priuatus viuere: ſic etiam Rex hæreticus iudicio Summi Sacerdotis per excommunicationem ſeparari poſſit à cœtu piorum, non ſolùm quoad Sacramentorũ, & precum communicationem vt Barclaius admittit, ſed etiam quoad forenſe iudicium, & Regni adminiſtrationem, quod Barclaius negat. At Oziæ relictum eſt nomẽ Regium. Verum id quidem, ſed non ideò nomen Regium relinqui debet homini propter hæreſim excommunicato, atque depoſito: nam lepra ſpiritualis, deterior eſt lepra corporali: & Sacerdos Chriſtianus præſtantior

eſt Sacerdote Leuitico, & res figurata perfectior eſt, quàm ſit ipſa figura, ſic enim Agnus Paſchalis par non erat Chriſto crucifixo, & manna inferius eſt Euchariſtia, & Circumciſio baptiſmum non æquat.

Quod autem Barclaius diſputat de differentia authoritatis regnandi, & adminiſtrationis Regni, non facit ad rem, tum quia Ozias non ſola adminiſtratione, ſed etiam authoritate priuatus fuiſſe dicendus eſt, cùm Ioſephus dicat, eum priuatum in magno mœrore vixiſſe poſt acceptam plagam lepræ: tum etiam quia Barclaius non concedit Regem hæreticum poſſe priuari adminiſtratione Regni. ſic enim ipſe loquitur pag. 312. Quod autem dixi Papam poſſe ſeparare Regem hæreticum à communione fidelium per excommunicationem, de ſeparatione ſpirituali animorum, non corporum intelligendum eſt. ſubditi enim Regi excommunicato obſequium denegare non debent: hæc ille, qui ſine dubio, vt etiam ſupra docuit, non permittit poſſe per Pontificem interdici Regi hæretico adminiſtrationem Regni, & curatorem illi dari, vt ipſe fatetur, datum eſſe Regi Oziæ filium Curatorem. Quare falſò poſtea dicit, figuram Oziæ, lepræ, ſeparationis, belliſſime conuenire cum Rege, hæreſi, & excommunicatione: & ex hac figura temporalem Pontificis poteſtatem omninò fictitiam, vſurpatam, atque à iure diuino alienam oſtendi. Quomodo enim figura cũ re figurata cõcordat, ſi in figura ponitur Rex coactus habitare in domo ſolitaria, & negocia Regni nulla tractare: in re figurata ponitur Rex liberè in Vrbe Regia reſidere, & ius dicere, vt antea faciebat? Et ſi veritas figuræ requirit, vt nihil minus, ſed potius aliquid amplius in re figurata reperiatur, quàm in ipſa figura: & ideò neceſſe eſt, vt Rex hæreticus per ſententiã Põtificis adminiſtratione Regni, & ipſa quoque authoritate priuetur, quo modo ex hac figura tẽporalis poteſtas Papæ fictitia, & vſurpata, & a iure diuino aliena mõſtratur? Maneat ergo argumentum noſtrum ab exemplo appoſitè ductum eſſe, neque à Barclaio potuiſſe conuelli.

Putas igitur Oziam *retinuiſſe nomen Regium, ſed mane*; mox addis, eum *non ſola adminiſtratione, ſed etiam authoritate priuatum.* Dic paucis; an reuera Rex fuit Ozias ad mortem, an non fuit? ſi fuit; falſum eſt eum retinuiſſe inane nomen Regis; falſum quoque non adminiſtratione modò, ſed & authoritate priuatum (quippe Reges qui ſiue ætate, ſiue morbo, ab adminiſtra-

tione excidunt, authoritatem tamen ſeruant, qua adminiſtratores Regni, ſub ijs omnia procurāt negotia, qua etiam ipſemet ſublato, aut mētis impedimēto aut ętatis aut morbi ad gubernacula rurſus accedant) Si non fuit Rex; ergo Scriptura mēdax, quæ eū ab anno ætatis decimo ſexto, ad annum ſexageſimum octauum Regem fuiſſe dicit; mendax quoque Ioſephus Scripturæ adſtipulator. Quàm enim hæc luculenta verba ſcripturæ, *regnaſſe, Regem fuiſſe, &c.* Quibus tu nebulas facis futili, & indigno argumento: Quia nempe Ioſephus ſcribit, *Oziam priuatum vixiſſe in domo ſolitaria.* Quid hinc colligis? *priuatum* hic dici, quaſi publica dignitate ſpoliatum? Iterum dico; ergo Scriptura errat, ergo Ioſephus etiam ſibi repugnat. Scribit enim ibidem, mortuū Oziam anno Regni ſui quinquageſimo ſecundo, ætatis ſexageſimo octauo, cùm decimoſexto regnare cœpiſſet. Igitur *vixiſſe priuatum,* Ioſephus intellexit, vixiſſe ſolitarium, & à turba ſemotum, quod & verbi vis, & Ioſephus luculenter oſtendit, qui apertè Oziam, licet priuatim viuentem, tota vita Regno potitum ſcribit. Quàm autem abſurdum, vnius dubij & æquiuoci nominis ſignificatione niti, ad euertendam ſententiam, quæ tum in Scripturis, tum in ipſo Ioſepho liquidiſſimis concipitur verbis? Lucem pleno Soli, ſi plura huic rei argumenta. Ipſa Scripturæ lectio (4. Reg. 15. 2. Paralip. 26.) pro omnibus argumentis eſt ſemper Oziam Regem vocat, ſemper illius filium Ioatham filium Regis; amiſſi Regni nulla mentio: dicit illum, *habitaſſe in Domo ſeparata plenum lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini.* Cur non verò dixiſſet, ob quam de Regno eiectus fuerat?

Certum denique hunc Oziam non ob peccatum, aliquod, ſed ob lepram à Pontificibus iudicatum. Nam vt alios Iſraëlis Reges omittam, quos homicidas, ſacrilegios, Idololatras, tamen Pontifices non vlti ſunt; hic ipſe Ozias cùm *adoleret incenſum ſuper altare thymiamatis,* quod vtique ſcelus fuit, non eſt aliter, quàm intra verba, & ſalubre monitum, à Pontificibus caſtigatus: *Egredere de ſanctuario,* inquiunt, *ne contempſeris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.* At mox vbi *orta eſt le-*

pra in fronte eius, Sacerdotes eum è templo expulerunt. Ecce vt non ob peccatum aliquod, ſed ob lepram, Sacerdotũ iudicium ſubit. Non ergo quid grauius in eum ſtatui potuit, quàm quod in leproſos omnes per Sacerdotẽ ſtatui Deus iuſſit; Nempe vt à cœtu filiorum Iſrael ſepararẽtur. At nullibi in Lege veſtigium, hos leproſos de ſuarum rerum dominio excidiſſe, aut aliquid illis ablatum, præter celebritatem populi, hominumque conuentus. Cur igitur ſomniare libeat, Bellarmine, Oziam Regem, nouo more, noua pœna, ob lepram affectum, adeò vt & Regni iure priuatus ſit; cùm nihil in Scriptura, quo hanc inſolentiam doceamur, nihil etiam in Ioſepho ſit, nihil denique in Rabinis: Et è contrario, ipſa Scriptura teſtis ſit, non Regno illum prius caruiſſe, quàm vita?

Res igitur ſic ſe habet. Ozias lepra percuſſus nec iure regnandi, nec authoritate priuatus, ex præcepto tamen legis, in ſeparata ac libera habitans domo, gubernationis onus reiecit in filium; cùm vis morbi perpetua eum vrgeret: nihilominus ſi aut noua ſancire edicta aut aliquid in ciuilis adminiſtrationis legibus mutandũ cẽſuiſſet, illum proculdubio audiiſſet populus, vtpote Regem, & obtemperaſſet Ioathan, qui non Rex, ſed filius Regis; qui non Rex, inquam, ſed Regis Vicarius.

Venio ad ſimilitudinem ſpiritualis, & corporalis lepræ: dicis hanc non poſſe ſatis aptari, niſi fateamur Regem hæreticum ad exemplum Oziæ leproſi de Regni adminiſtratione deijci poſſe. *Quomodo enim*, inquis, *figura cũ re figurata cõcordat, ſi in figura ponitur Rex coactus habitare in domo ſolitaria, & negotia Regni nulla tractare: in re figurata ponitur Rex liberè in Vrbe Regia reſidere, & ius dicere, vt antè faciebat?* Primùm nego cõceſſum à nobis, Oziã negotia Regni nulla tractare potuiſſe: Erat quidẽ ita ſolitarius, vt nõ ſolus; per miniſtros corporis poterat ius dicere, quid in legibus, aut iudiciis ſtatui vellet, ad populi notitiam trãſmittere: ſed diximus, incommodum omninò extitiſſe, tum propter ipſum morbum, tum ob ſeparationẽ illã à populo, vt munia Regis obiret; ideoque filiũ Regis egiſſe Regni Patriſque Curatorẽ. Sed demus, quod dediſſe nos fingis. Non ex arte collegeris, ſi lepra corpo-

ralis adminiſtrationem Regni adimat, idem quoq; de ſpirituali lepra dicendum: Iſtæ res alioqui non eſſent *figura & figuratum*, ſed res eadem; non figurata inquam ſpiritualis lepræ vltio, ſed repræſentata Iudæis iam fuiſſet. Satis eſt, vt belliſſimè hæc figura aptetur, leproſum ſpiritualiter Regem à ſpirituali cœtu, per excommunicationem poſſe expelli, vt olim corporali lepra percuſſus, extra ciuitatem habitare coactus eſt. At, inquis, *Veritas figuræ requirit vt nihil minus ſed potius aliquid amplius in re figurata reperiatur, quàm in ipſa figurâ.* Miror hominem tot annos pietati deuotum, non vidiſſe, quàm ſit amplius ab Eccleſiâ per excommunicationem deiici (quæ ſpiritualis lepræ pœna eſt) quàm à ciuili repelli conſortio, quæ Iudæis corporalis lepræ pœna. Sic enim multò *aliquid amplius in re figurata reperitur, quàm in ipſa figura.*

Sed nimis longus ſum in hac parte, cùm nihil liquidius in Scripturis, aut in hiſtoria, quàm Oziam nullo vitæ momento Regni iure à Sacerdotibus fuiſſe priuatum.

CAPVT XXXVIII.

Athaliam, quæ tyrannicè in Iudaicum regnum inuaſerat, regno vitâque priuatam Pontificis Ioiadæ conſilio atque ductu; non ob idololatriam; nec ſpeciali aliquâ authoritate Pontificalis officij ſed gentium iure communi.

Apud Bellarminum titulus eſt.

Defendit... ſecundum exemplum pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. 1.

PROPONIT *deinde Barclaius*, inquis, *in capite triceſimo octauo ſecundum exemplum à nobis adductum ex Lib. 2. Paralip. cap. 23. Vbi narratur, Athaliam Reginam fauentem ſuperſtitioni, & idololatriæ Baal à Pontifice Ioiada Regno & vita fuiſſe priuatam, & Ioas Regem in eius locum inſtitutum.*

Ad hoc exemplum refutandum ſternit ſibi Barclaius viam digreſſiuncula quadam, ex confictis rumoribus, & ſolita maledicentia in Pontifices. Scribit enim hoc exemplum à me allatum, ne indiligentiæ, aut præuaricationis apud Sixtum V. Pontificem accuſarer, ſi illud ab alijs antea notatum omiſiſſem. At ego multo antea quam Sixtus V. Pontifex crearetur, hæc ſcripſeram, & in ſcholis dictaueram: deinde ſi tam multa alia exempla prætermiſi, quæ in Sandero legeram, vt Barclaius ipſe teſtatur cur timere debui offenſionem Pontificis, ſi iſtud vnum prætermitterem? Quod verò addit Barclaius Sixtum V. in animo habuiſſe ordinem Ieſuitarum ad arctiorem formam viuendi,

atque ad certum veſtimenti genus cogere; fabulæ ſunt hominum ocioſorum: & mirum eſt Barclaium in his etiam nugis referendis voluiſſe tempus cõſumere. Quod verò adiungit Bullam eiuſdem Sixti V. qua Pontimuſſanæ Academiæ perpetuus Rectoratus Ieſuitis addicitur, ſuppoſiticiam vel obrepticiam videri, & quamuis verè ſit à Sixto conceſſa, valere tamen non debere, quia ſtatim ab eius creatione fuerit imperata: non iam ad fabulas, vel nugas, ſed ad calũnias & maledicentiã pertinet: qua ſi non potuerit idem Pontifex toto illo quinquennio, quo Pontificatum geſſit, eam bullam reuocare, ſi ſuppoſiticiam aut obrepticiam, aut fraude extortam didiciſſet.

Scripſeris, & in ſcholis dictaueris ante Pontificatum Sixti V. at certè eo ſedente has controuerſias emiſiſti in lucem; illi etiam nuncupaſti. Quàm autem acriter offenſus eſt quod illi indirectam tantùm poteſtatem concederes, Orbi notius, quàm vt neges. Neque mirum, ſi non omnia quæ in Sandero ſunt tranſtuliſti; cùm is prorſus aliena miſcuerit, tu elegeris ſaltem veri ſpecie adumbrata.

De Bulla Pontimuſſanæ Academiæ, vide quid reſpondeas. dixit Barclaius, & firmauit authoribus, res ſtatim à Pontificum creatione ab iis impetratas, non impetratas cenſeri, ſed extortas: certum etiam eſſe eiuſmodi tempore ſcriptam hanc Bullam, nempe cum inaugurearetur Sixtus. Nil reſpondes, niſi potuiſſe Pontificem, reliquo quo vixit tempore eam Bullam reuocare, ſi ſuppoſititiam, aut obreptitiam, aut fraude extortam didiciſſet. At repono, de hac cauſa neutiquam interpellatum Pontificem; vt non mirum ſi in tot curis, & penè immẽſis vnius Bullæ memoria excidit. Iuris quippe Ciuilis & Canonici Profeſſores, cùm non ferrent eiuſmodi Bullam, prohibuit, quorundam gratia, Carolus Lotharingiæ Dux Pontificiũ tribunal appellare: cuius rei complures adhuc teſtes vita habet. Sic Pontifex *diſcere non potuit num hac Bulla fuerit ſuppoſititia, aut obreptitia, aut fraude extorta.*

Si fabula autem fuit, *Sixtum V. in animo habuiſſe ordinem Ieſuitarum ad arctiorem formam viuendi, atque ad certum veſtimenti genus cogere*: certè fabuloſi Ieſuitæ, & innumeri homines,

mines, qui tunc Romæ agitabant. Sed hæc omitto. Abſit enim in Pontificem exornentur, aut Ieſuitas hæc ſcripta. Ius Regum; ius diuinum; ius veritatis propugnandum ſuſcipio. Hic vnus mihi ſcopus; nec animus vllum mortalium violare, niſi ſi cuius inſolentiam importunè obuiam in tam ſancto patrocinio accuſari neceſſe ſit.

§. 2.

SED *his omiſsis*, inquis, *ad exemplum Ioiadæ Pontificis Athaliam Reginam exauctorantis, reſpondet Barclaius, exemplum illud ad rem non facere; quòd Athalia nullo iure regnaret, ſed immani tyrannide per vim, & ſcelus* Regnum *occupaſſet*.

At verum quidem eſt, initium Regni *Athaliæ tyrannicum, & violentum fuiſſe: ſed cùm annis ſex quietè regnauerit, credibile eſt, populum conſenſu ſuo* Regnum *eius approbaſſe, præſertim cùm ignoraretur ſupereſſe adhuc vnum ex filijs* Regis *defuncti, & fama eſſet, omnes omninò interijſſe. Neque nouum, aut inſolitum eſt, vt initia* Regnorum *ſint violenta & tyrannica, & tamen paulò poſt conſentiente populo* Reges *legitimi habeantur. Ipſe certè Auguſtus, qui Imperator optimus habitus eſt,* Remp. *iniuſtè initio oppreſsit, & Principatum ſibi armis violenter vſurpauit. Otho Galbam occidit: Vitellius Othonem eiecit: Veſpaſianus Vitellium; & omnes tamen Imperatores à Senatu, Populoque* Romano *ſalutati ſunt. Quid atrocius, quàm quod Philippus geſsit, cùm Gordianum Imperatorem legitimum ſuſtulit, & Imperium eius inuaſit? & tamen ipſe quoque legitimus Imperator habitus eſt. Mitto Odoacrem Herulum, Gothos, & Longobardos inuaſores Italiæ; & alios propè innumerabiles, qui per vim* Regna *occuparunt, & poſtea tamen accedente conſenſu populorum* Reges *legitimi habiti ſunt.*

At, inquit Barclaius, Sacerdos Ioiada, non authoritate propria Athaliam depoſuit, ſed hortatus eſt Centuriones, & milites, & cum illis in Athaliam conſpirauit. Sic enim ſcriptura loquitur, Miſit Ioiada Pontifex, & aſſumens Cēturiones, & milites, introduxit in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus.

Et hoc verum eſt, ſed non impedit quominus Ioiadæ authoritate Regina *depoſita fuerit. Sacerdos enim non poterat ſolus implere quod pro-*

poſuerat; ideò Centurionibus & militibus ad ſe accerſitis, expoſuit illis propoſitum ſuum deturbandæ Reginæ de ſolio, tum ob alia crimina, tum quòd falſam Religionem Baal foueret: neque ſimplici promiſsione militum contentus eſſe voluit: ſed fœdus cum eis iniit, & adiurauit eos, vt fortiter propoſito ſuo cooperarentur. Denique ipſe armauit milites tradens eis haſtas, & reliqua arma Regis Dauid, quæ erant in domo Domini, ipſe iuſsit interfici Reginam; ipſe nouum Regem coronauit; ipſo authore totus populus templum Baal euertit, & aras Idolorum deſtruxit, & ſacerdotem Baal aram ante ipſam occidit.

Nihil apud vos crebrius, aut importunius hoc exẽplo Athaliæ, quæ fœda, & cruenta Reipublicæ occupatrix, nepotibus, & alijs Regiæ ſtirpis occiſis, in Regnum inuaſerat; *& propterea*, vt rectè Barclaius, *in ea cauſa fuit, vt iniuſſu Ioiadæ ſacerdotis, cædi iuſtè à quolibet priuato potuerit. Sed quia tale quid tentatu periculoſum, & factu difficile videbatur, aduerſus eam, quæ defuncti Regis Ochoſiæ mater erat; ideò Ioiadæ Pontificis conſilio & auxilio erat opus: aut certè alterius cuiuſpiam, qui ſimiliter vel authoritatis ſuæ pondere, vel ſanctitatis opinione, milites & multitudinem ad id facinus egregium conuocaret, atque adeò concitaret.* Tu reſpondes. *At verum quidem eſt initium Regni Athaliæ tyrannicum & violentum fuiſſe: ſed cùm annis ſex quietè regnauerit, credibile eſt populum conſenſu ſuo regnum eius approbaſſe*; vt inde concludas eam legitimè imperaſſe, ideoq, non ob tyrannidem à populo, ſed ob Idololatriam à Pontifice fuiſſe deiectam. Etiamne in re capitali Regum tuas coniecturas, & illud, *credibile eſt*, putas admitti? Addo; nihil *minus credibile*, quàm populum conſenſiſſe in Regnum Athaliæ, niſi quo conſenſu multæ gentes iugum tyrannorum ſubeunt, donec poſſint amoliri. Ita & Syracuſani Dionyſios pertulerunt, & Athenienſes paruere Piſiſtratis, non modò per ſex annos, ſed per ætates duas. Apage igitur hanc coniecturã ſexennij quo regnauit Athalia. Nullum tamen præterea afters indicium conſentientis in eam populi. Vide autem quæ in contrarium habeam; Primò modum, quo in Regnum inuaſit. Nam vt omnis ad tyrannidem via inuiſa ſit, tum illa Iudæo populo ad extremum execranda, cùm viderent illorum Regum ſtirpem, quibus parere

aſſueuerant, illam Dauidis progeniem, cui (rebellantibus decem tribubus) adhæſerant, Reges antiquos, Reges contribules, adeò radicitus per impiam cædem tolli, vt immiſericors mulier etiam Regiorum infantiũ cunas parricidali furore ſcrutaretur; Secundò, Athaliam, Achabi filiam, non *eſt credibile* fuiſſe à tribu Iuda receptam in Dominam; ne cùm ipſi tot bellis dominari Iſraëli contendiſſent, non modò viderentur excidiſſe a victoriâ, ſed etiam Iſraeliticos Reges in Dauidis ſolium recepiſſe. Bellum enim inter Iudam, & Iſrael, à Rege Ieroboam ad Achab Athaliæ patrem, nunquã bona fide deſierat. Tandem Ioſaphat cum Achabo fœdus iniit; mox Ioram Ioſaphati filius Athaliam duxit vxorem. Quæ fœdera vt Iudæi tolerare potuerunt, tum quia à ſuis ita Regibus, tum quòd Principum inimicitiæ ſæpiſſimè in nuptiarum fœdera exeant; ita intolerabile hoc fuiſſet, Athaliam iam non vt vxorem Regis, ſed vt ſuo ipſius iure dominam, & Reginam venerari; nec iam illam coniugis, aut filij, Regum Iuda, ſed ſua authoritate inniti. Tertia ratio, non ex coniecturis, ſed ex Scriptura ducitur; quæ in Athaliæ morte (2. Paralip. 23.) & exordio Regni Ioas, *lætatuſque eſt*, inquit, *omnis populus terræ, & vrbs quieuit.* quæ res iiſdem repetitur verbis 4. Reg. cap. 11. *Lætatuſque eſt omnis populus terræ, & ciuitas conquieuit.* Sic Ioſephus, *populus quoque gaudens ſimul & plaudens, vitam & victoriam nouo Regi congeminat.* Quis dubitet, nequaquam in eam tyrannidem, niſi inuitos, conſenſiſſe, qui eam ſublatam tantopere ſunt lætati? Neque pauci lætati ſunt; ſed *omnis populus terræ.*

Addis Othonis, Vitellij, Veſpaſiani, Philippi exempla; quorum ille Galbam ſuſtulit, Othonem Vitellius, Veſpaſianus Vitellium, Philippus Gordianum, & omnes in eorum, quos interfecerunt, locum Imperatores à S. P. Q. R. ſalutati ſunt. Ergo inquis, Athalia interfectis Principibus, potuit & ipſa Regina ſalutari. Vide quàm hæc abſurda pro Athalia argumenta. Arma Romana per latiſſimum corpus Imperij ſparſa erant, Gallicæ, Germanicæ, Britannicæ, Hiſpanicæ, Pannonicæ, Illyricæ, Syriacæ, Iudaicæ legiones, & omnium perditiſſimi Præ-

toriani Romæ. Horum impetus & licentia, ſæpe priuatis Imperium detulit; neque aliter Otho, Vitellius, Veſpaſianus ad tantùm faſtigium aſſumpti ſunt. Nullum ex his S. P. Q. R. elegit; ſed ab exercitu electos pauidi, & ſuppliciorum metu, Auguſtos ſalutauerunt. Vis de ſingulis dicam? Otho Galbam interfecit, adeò acceptus militibus, vt paulò pòſt flagrantibus eorum odijs vix Senatum eripuerit, quem illi credebant in Othonem coniuraſſe; imò vt & multi ad Othonis rogum ſeipſos immolarent. Quid oppreſſi cum populo Patres poſſent, niſi militum ſtudijs voce ſaltem & vultu fauere? Superuenit Vitellius, qui cum victore exercitu paludatus Romam intrauit; feris & horridis militibus, tum aſſuetudine Germanica, tum recenti felicitate. Ecce Populo & Senatui nouas frõtes, & per acclamationes, atque vota, triſtis imitatio gaudiorum. At ſtatim in Oriente legiones ſuas vires reſpexerunt, dignæ de quarum corpore etiam Imperator eligeretur. Per hos Veſpaſianus Vitellij copias cecîdit, ipſum Vitellium abſens in fraternæ cædis vltionem confecit. Sub Veſpaſiano, veluti iam circumactis per Orbem & laſſatis furijs, ſucceſſit pacis felicitas, quæ illius imperium ad vltimam ſenectutem deduxit. Illi igitur omnes Imperatores legitimi? Imò, præter Veſpaſianum nemo. Nam quæ ſuffragia, quæ comitia, tunc Imperatorem iure facerent? ſanè vel togati Romani, populus nempe ac Senatus; vel armati, vt pote omnes exercitus, aut maior pars. Atqui neque tunc liberæ populi & Patrum ſententiæ, furentibus bellis; neque omnes exercitus in Othonem, multo etiam pauciores in Vitellium cõſenſerant. Nec Veſpaſiani Imperium legitimum puto, niſi poſtquam deuictis hoſtibus fecit pacem qua ipſe frueretur. Tunc languens Imperium in eius felicitate acquieuit; Tunc iuſtus & legitimus Princeps fuit, Republica, vt Auguſti temporibus ſe ſponte tradente, nulloque reliquo qui imperium hæreditario repoſceret iure. cùm Otho non minori cautione Piſonem à Galba adoptatum, quàm Galbam oppreſſiſſet, & Vitellij filius periiſſet in patria clade. Sic Philippus, ſic Phocas *legitimi Imperatores habiti ſunt*: quòd in Rep. cùm eam cæſis Principi-

bus inuaderent, ſuamque conſenſu populi facerent, nullos hæredes inueniebant, aut ferebant. Hoc illi Imperatores fuerunt. At verò Athalia neque à Iudæo exercitu ad ſolium euecta eſt, vt à Romano Otho, Vitellius, Veſpaſianus, & Philippus: neque hæredem Regni extinxerat, vt & Otho, & Veſpaſianus: Sic inferior omni iure, non Veſpaſiano tantùm, aut Philippo, aut Phoca, ſed Othone, ac Vitellio, menſtruis & tumultuarijs Principibus fuit.

Fruſtra tu denique de Odoacre Herulo, Gotthis, & Longobardis inuaſoribus ac domitoribus Italiæ. Nam quis negat fortiſſimum eſſe ius belli, & quo ſingulæ penè prouinciæ ad ſuos dominos acceſſerunt. Quo iure Barbara, & Græca Imperia, quo denique iure Romanum, niſi bello conualuit? Vnde Gallia peruenit ad Francos, ad Anglos Britannia, ad VVandalos Hiſpania, & Africa, niſi pugnâ atque victoria? Nimirùm, Iuriſconſulti verbis (l. naturalem D. de acquir. rer. domin.) *Quæ ex hoſtibus capiuntur, iure gentium ſtatim capientium fiunt.*

Sed quid horum in Athaliam cadat? Quæ nullo belli iure, ſed turpiſſimo impetu, & proditione eos oppreſſit, qui ab illa non modo non cauebant; ſed verendam, vt Regum ſuorum vxorem atque matrem, omni obſequio cultuque ducebant.

Non aliæ igitur Ioiadæ Pontificis in deponenda Athalia partes, quàm viri Optimatis ſe ducem præbentis in Tirannum. Videamus rationes, quas in contrarium irrito labore cumulas. Illas quidem vno verbo refutauit Barclaius, quas lib. 5. de Pontifice Rom. conſcripſiſti nempe ex illis Scripturæ verbis ductas; *Fecerunt Centuriones iuxta omnia quæ præceperat eis Ioiada Sacerdos,* &c. *Egreſſus autem Ioiada Pontifex ad Centuriones & Principes exercitus, dixit eis, educite eam extra ſepta templi, & interficiatur foris gladio.* Vno, inquam verbo Barclaius diſcuſſit has nebulas; quod verba *iubere* vel *præcipere*, de quolibet dici ſoleant qui primas in factione vel ſocietate obtinet. Nec tu in contrarium mutire in tua reſponſione auſus. Nihil eum frequentius quàm vt coniurationum & factionum duces dicantur imperare: præcipuè cùm non de capiendo conſilio ſed exequendo agitur. Ita Cicero ad

CCCcc iij

Catilinam (prima in Catili.) *Diſtribuiſti partes Italiæ, ſtatuiſti quò quemque proficiſci placeret; delegiſti quos Romæ relinqueres, quos tecum educeres, deſcripſiſti Vrbis partes ad incendia.* Neque eo loco Scripturæ, *fecerunt Centuriones iuxta omnia, &c.* Præcipiebat Pontifex vt Athaliæ abrogarent Imperium (iam enim inter illos de ea re conuenerat, & Sacerdos *cum eis pepigerat fœdus*) ſed tanquam factionis dux diſponebat inſidias, & coniuratorum exercitum in Athaliam diuidebat. *Tertia pars veſtrum*, inquit, *introeat Sabbatho, & obſeruet excubias domus Regis; Tertia autem pars ſit ad portam Sur, &c.* Tum ſequitur. *Et fecerunt Centuriones iuxta omnia quæ præceperat eis Ioiada Sacerdos.* Tu tamen ita hæc verba retuliſti, vt incautis lectoribus videatur in Scriptura diſertè contineri, præcipienti Ioiadæ vt Athaliam deponerent, obtemperaſſe Centuriones ac milites. O candidæ ſimpliciſque rationis argumentum! Locus alter, *Egreſſus autem Ioiada Pontifex, &c.* multò minùs tuam cauſam aſtruxit. Cur enim non imperaret Pontifex, ne templum Domini, cæde Athaliæ fœdaretur (*neque enim fas erat*, vt Ioſephus loquitur, *templum veneficæ* ſupplicio pollui) ſed ad mortem deſtinata, educeretur extra ſepta templi, & interficeretur foris? Atqui nihil prorſus aliud eo loco.

Sed ad illa veniamus, quæ tu nouiter, in iſtâ, quā carpimus, reſponſione ad Barclaiū. Dicis, quòd Ioiada, *armauit milites, tradēs eis haſtas, & reliqua arma Regis Dauid, quæ erāt in domo Domini.* An infantibus, an Barbaris nullo humanitatis cōmercio aſſuefactis, tam ſtolidâ ratione perſuadeas? Ioiada diſtribuit arma militibus Athaliam confecturis; ergo eam legitimâ ſuâ authoritate confecit? Apuleius Saturninus Tribunus armauit, qui C. Memmium candidatum confoderent, Iugurtha qui Hyempſalem, qui Xerxem Artabanus; ergone legitimo ſuo iure Memmium Saturninus, Iugurtha, Hyempſalem, & Artabanus Xerxem occidit? Armamentarium erat in tēplo; totius templi cuſtodia permiſſa Pontifici: quid igitur mirum, aut quod ſummæ authoritatis indicium, ſi ille coniuratis ſecum in Athaliam militibus arma diſtribuit? Addis, *ipſe iuſſit interfici Reginam*; dico, verbum *iuſſit*, ducibus factionum ſolere tribui; præterea Ioiadam non

iuſſiſſe *ſimpliciter* militibus vt Athaliam occideret; ſed hoc fuiſſe illius conſilium militibus datum, vt Ioſephus loquitur; cùm autem in id facinus conſenſiſſent, & res Ioiadæ auſpiciis, qui tunc authoritate præpollebat, agereturˈ, illum ſane tanquam Pontificem, vt Athalia extra templum duceretur, tanquam verò illius motus ducem, vt de conſilio quod omnibus placuerat, cæderetur, imperaſſe: Dico denique Athaliam legitimam Reginam non fuiſſe, vt à quolibet iure cædi, Regnoque, atque vita, mulctari potuerit. Pergis; *ipſe nouum Regem coronauit*. quidnam inde? Ioiada, Ioam in Regem coronauit, ergo ſua authoritate depoſuit Athaliam? Diceres; Ioiada Ioam in Regem coronauit, ergo eũ credebat ius habere ad Regnum: Niſi fortè qui Chriſtianos Reges in Chriſtos Domini vngunt, ius Regni illis tribuant, aut aliis adimant. Neque verò in coronatione Ioæ memoratur aliquod ſpeciale Ioiadæ factum. Vnxit eum oleo; quod Prophetarum, aut Sacerdotum munus. Ita Samuel Saulem, & Dauidem, ita Nathan Salomonem, ita denique omnes Reges vngebantur. *Inungere vel coronare*, inquit Ioannes Maior, in 16. cap. Matthæi, *nihil ſuperioritatis arguit. Archipræſul Remenſis Francum inungit, & alius Epiſcopus ex more poteſt eum coronare: non ſequitur propterea vlla maioritas in temporalibus. Sicut nec Hoſtienſis eſt maior ſummo Pontifice in ſpiritualibus; eſto quod eum inungat; illa eſt ſolum ſolemnitas.* At verò diadema non ſolus Ioiada, ſed cum eo Optimates ac milites impoſuerunt. Quamuis enim dicatur 4. Reg. cap. 11. *Produxitque filium Regis, & poſuit ſuper eum diadema, & teſtimonium; feceruntque eum Regem, & vnxerunt.* Tamen in Paralipomenis declaratur illud, quidem verbum, *eum vnxerunt*, referendum ad ſolum Ioiadam, & illius filios Domino miniſtrantes: non ſolum tamen Ioiadam impoſuiſſe diadema. (lib. 2. cap. 23.) *Et eduxerunt filium Regis, & impoſuerunt ei diadema, & teſtimonium, dederuntque in manu eius tenendam legem, & conſtituerunt eum Regem: Vnxit quoque illum Ioiada Pôtifex, & filij eius.* Sed quid ad rem, ſi Ioiada, Optimatum qui aderunt facilè primus, Sacerdos nempe ſummus, Regis nutricius, Regiæ amitæ coniux, inaugurando Regi co-

ronam impoſuit?

Addis; *Ipſo authore totus populus templum Baal euertit, & aras Idolorũ deſtruxit, & Sacerdotem Baal aram ante ipſam occiait.* Quid hoc ad depoſitionẽ Athaliæ? An Achabũ deponebat Elias, cùm ſic populo loqueretur, (3. Reg. 18.) *Apprehendite Prophetas Baal, & ne vnus quidem effugiat ex eis: quos cùm apprehendiſſent, duxit eos Elias ad torrẽtem Ciſon & interfecit eos ibi.* An tunc, inquam, Regi poteſtatem abrogabat, cùm ſui Baal Prophetas occideret? imò maximè venerabatur, *Accinctiſq; lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Ieſrahel.* Sed vide quàm aliena cumularis. Interfecta Athalia (2. Paralip. 23. 4. Reg 11.) *Pepigit Ioiada fœdus inter ſe, vniuerſumque populum, & Regem, vt eſſet populus Domini*; nimirum vt populus à diis alienis recederet: quodnam ibi veſtigium poteſtatis temporalis in Reges? atqui nullum aliud Pontificiæ authoritatis iudicium in illa euerſione templi Baal. nam vt populus fœdus illud impleret, templum Idoli, & ſacrificulos ſuſtulit. *Itaque,* (ibid.) *Ingreſſus eſt omnis populus domum Baal, & deſtruxerunt eam, & altaria ac ſimulachra eius confregerũt: Mathan quoque ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras.* O Bellarmine argumentum! Pontifex adiurauit populum vt Deum purè coleret, ſtatimque populus miniſtros alienigenarum deorum interfecit: Ergo Pontifex poteſt Regem deponere. Nam quod dicis, *Sacerdos non poterat ſolus implere quod propoſuerat, ideò Centurionibus, ac militibus ad ſe accerſitis, expoſuit illis propoſitum ſuum deturbandi Reginam de ſolio, tum ob alia crimina, tum quòd falſam religionem Baal foueret:* Mera diuinatio eſt, imò commentum, contra ſacram, prophanamque hiſtoriam. In Scriptura nihil aliud, niſi, *pepigitque cum eis fœdus, & adiurans eos in domo Domini, oſtendit eis filium Regis.* Et alibi. *Iniÿt ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum Rege: Dixitque ad eos Ioiada, Ecce filius Regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios Dauid.* Hæc vna in Scripturis cauſa refertur interfectæ Athaliæ, quòd Regnum ſcilicet ab ea vſurpatum puero Regio deberetur. Nulla, inquam, in Scripturis mentio, in Ioſepho quoque nulla, Athaliam ob Idololatriæ crimen fuiſſe expulſam.

Longus

Longus ſum in hoc commento ad extremum ſubmouendo, quod illo multis locis vſus ſis, & Sanderus, & aliquot alij Pontificis poteſtatem, ſeu decepta religione ſeu ficta, per fas, & nefas prouecturi. Addā igitur verba Ioſephi, qui cū reliqua quæ in ea finxiſti hiſtoria, tum clariſſimè refutet, quod tu ais, Athaliam non ſuaſu & conſilio Ioiadæ, ſed poteſtate & iuſſu, de Regno atque vita fuiſſe deiectam. Sic ille (Antiquit. lib. 9. cap. 7.) *Septimo anno Ioadus cum quinque Centurionibus coniurat, vt communicatis operis ademptum Gotholiæ Regnum ad puerum transferant, dataque & accepta per iuſiurandum ſilentij fide, ſpei plenus negotium hoc modo aggreditur. Centuriones Ioado ad hoc facinus adſciti, peragrata tota regione, ſacerdotes & leuitas, & aliquot in ſuis tribubus potentiores, Hieroſolyma nomine Pontificis euocatos, ſecum adducunt. Ille habere ſe* VTILE REIP. CONSILIVM *ait, aperturumque eis, ſi id apud ſe continere velint: opus enim eſſe non ſilentio tantùm, ſed etiam auxilio. Cumque ſacramentum ab eis accepiſſet, tuto ſe poſſe quidquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis, quem alebat,* HIC EST, *inquit,* REX VESTER, *ex illa natus familia, quam ſcitis Deum prædixiſſe regnaturam in perpetuum. Itaque cenſeo tertiam veſtrum partem cuſtodiam eius in templo agere &c. Illi,* APPROBATO *Pontificis conſilio, rem ſtatim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario quod Dauid in templo inſtruxerat, diſtribuit Centurionibus, & Sacerdotibus &c.*

Quid porrò ex hac Athaliæ, Ioiadæque, hiſtoriâ colligendum; iam antè oſtendimus, Cap. 3. §. 16.

CAPVT XXXIX.

Nihil poſſe colligi pro poteſtate temporali Pontificis, ex Ambroſij facto, Theodoſium ob Theſſalonicenſem cædem liminibus Eccleſiæ arcentis; eumque deinde eâ conditione recipientis, vt legem de prolatanda capitalium ſententiarum executione ſanciret.

Titulus eſt apud Bellarminum.

Defenditur tertium exemplum allatum pro poteſtate Summi Pontificis in temporalibus.

§. *VNIC.*

T*ERTIVM exemplum*, inquis, *attuleram ex ſancto Ambroſio, qui Theodoſium Imperatorem excommunicauit propter cædem, quam Theſſalonicæ nimis crudeliter fecerat: deinde coegit eũ, vt legem ferret ne ſentẽtiæ latæ de cæde, aut publicatione bonorum ratæ eſſent, niſi poſt triginta dies a pronunciatione ſententiæ, nimirum vt ſi quid per iracundiam præcipitanter dictaſſet, intra ſpatium illud ſedato pectore reuocaret. Ex quo exemplo collegeram ab Epiſcopo Mediolanenſe potuiſſe iudicari Imperatorem, qui apud Mediolanum ſedem habebat. Ex quo rurſus deduxeram, ſi hoc potuit Epiſcopus, quanto magis Princeps Epiſcoporum Papa?*

Ad hoc exemplum ita reſpondet Barclaius, vt primum admittat, Epiſcopum poſſe cognoſcere de crimine Principis in foro externo Eccleſiaſtico, & illud punire pœna Eccleſiaſtica, qualis in primis excommunicatio eſt: & hoc modo cognouiſſe Ambroſium cauſam Theodoſij de cæde, vt

peccatum erat, & eundem Theodoſium reum factum excommunicaſſe: deinde concedit, ab Epiſcopo *Ambroſio imperatum fuiſſe, vt Theodoſius legem illam ferret in pœnitentiam peccati commiſſi, ſine quo pœnitentiæ fructu vel ſigno, eum ab anathematus vinculo non ſoluit. Ex his verò colligit, S. Ambroſium habuiſſe in Theodoſium ſpiritualem iuriſdictionem, non autem temporalem, aut politicam.*

At ego exemplum illud, quod attinet ad excommunicationem, non attuli aduerſus Barclaium, qui nondum orbi terrarum innotuerat: ſed aduerſus alios, præſertim Anglos Caluiniſtas, *qui negant Principem ſupremum excommunicari poſſe à Summo Pontifice, vel Summum Pontificem vllam habere in ſupremos Principes iuriſdictionem, vel poteſtatem. Quod verò attinet ad legem politicam, quam Theodoſius ex Ambroſij præcepto tulit; non vtique negamus, eam ad fructum pœnitentiæ pertinere, & à ſpirituali poteſtate Epiſcopi fuiſſe imperatam: ſed oſtendere voluimus, poſſe Principes Eccleſiaſticos, non ſolùm in foro interno conſcientiæ, ſed etiam in foro externo Eccleſiaſtico diſponere de temporalibus, vt ad ſpiritualia ordinem habent. Certè enim qua poteſtate* S. *Ambroſius potuit Theodoſium cogere, ſi à vinculo anathematis ſolui vellet, ad legem illam politicam ferendam: eadem potuit eundem cogere ad aliam legem politicam ſaluti animarum neceſſariam, ferendam, niſi vellet anathematis vinculo alligari. Ex quo manifeſtè colligitur, multo maiore ratione potuiſſe Pontificem Maximum, Eccleſiæ vniuerſæ præſidem, imperare Principibus temporalibus ſub anathematis pœna, vt leges politicas ſpirituali bono neceſſarias ferant, & contra, vt eas abrogent, quæ ſpirituale bonum impediunt: atque hoc modo ſpirituali poteſtati, temporalem poteſtatem eſſe ſubiectam.*

Id exemplum Ambroſianæ in Theodoſium ſeueritatis adeo eximiè à Barclaio exponitur, vt ſit mirum, te iterum huic in Reges aptando incumbere. Dicis, te eo vſum in hæreticos, quo probares excommunicari poſſe Reges. Imò verò, id inter exẽpla conſtituis Principum, quos Eccleſia in rebus temporalibus caſtigarit; vt inde concludas, Pontificem in rebus temporalibus habere poteſtatem.

Ais nõ negare te quin *lex politica quã Theodoſius ex Ambroſij præcepto tulit, ad fructum pœnitentiæ pertineat*; ſed te voluiſſe oſtẽdere,

poſſe Principes Eccleſiaſticos in foro externo Eccleſiaſtico diſponere de temporalibus, vt ad ſpiritualia ordinem habent. Ambigua oratio, & à perplexo ſenſu, Bellarmine, vindicanda. Vbi ſcilicet tẽporalis res cum manifeſto peccato, aut facto, aut faciendo, coniuncta eſt; tunc illa res ratione peccati, eſt Eccleſiaſticæ notionis; non vt abſolutè de ea diſponat Eccleſia; ſed vt moneat, hanc aut illam actionem Dei lege non licere; verbi cauſa, duello decernere, vſuras exercere &c. ac præterea vt Eccleſiaſticis pœnis delinquentes coerceat; non temporalibus verò; quia hæ ſcilicet in ſolius Politici Magiſtratus poteſtate. Alioqui fruſtra forum, fruſtra iudicia, quibus Reges homicidia, furta, inceſtus, vſuras vindicauit. Satis his Eccleſiaſticum forum eſſet; ſi vt ibi hæc temporalia agitari, & ſpiritualiter coerceri, ita temporaliter etiam poſſent: Temporalia itaque agitantur in Eccleſiaſtico foro, ſpiritualiter tamen. Et ſi Princeps non audiat Eccleſiæ vocem, ſi cenſuras aſpernetur, aliquid vltra tentare non eſt in Eccleſiæ manu, nec temporalis pœnæ metu paruit Theodoſius Ambroſio; aut vllum in ea hiſtoria veſtigium, quo videatur Ambroſius Imperatorem, niſi reſipuiſſet, temporalibus pœnis vlturus.

At, inquis, potuit eum, vt ad vnam, ſic ad aliam legem Politicam ſanciendam cogere: Explicandum illum *cogere*: verba hæc etiam, *aliam legem*. Ad nullam quippe legem, temporalis pœnæ metu coactus eſt Imperator; aut temporali iuriſdictione Epiſcopi: Sed cùm cenſeret Ambroſius eſſe periculum ne Princeps præcipiti iracundiæ pronus, ſe iterum innocentium cæde fœdaret, vt paulo ante in Theſſalonicenſium clade, credidit non eum ex animo pœnitere facinoris, niſi eiuſmodi legem ferret, qua hoc peccandi periculum declinaretur: *quam, inquit, pœnitentiam oſtendiſti poſt tantum ſcelus, aut qua medicina curaſti grauiſſima vulnera?* Præcepit itaque confitenti, ac pœnitenti Principi, vt ſanciret *ne ſententiæ latæ de cæde, vel publicatione bonorum, ratæ, eſſent niſi poſt triginta dies à pronunciatione ſententiæ.* Quaſi diceret; non potes veram pœnitentiam præteriti facinoris agere, niſi in futurum caueas: mihi autem, qui ſpiritualis iudex ſum, non vi-

detur te in futurum poſſe iracundiæ occurrere, & iracundiam ſequentibus malis, niſi ſtatuas vt triginta dies interſint inter ſententiã de hominis ſanguine latã; & executionem ſententiæ. *Ad aliam igitur legem*, abſque qua crediđiſſet vanam Principis pœnitentiam, & imperfectam fore, tam Theodoſium adigere, quà ad iſtam potuit Ambroſius: quo modo & priuati Sacerdotes ſingulis è populo poſſunt abſolutionis negare remedium, niſi ille, qui peccaſſe ſe fatetur, ſua vulnera patiatur commodâ aliquâ & ſalubri medicinâ curari. Quid hæc autẽ ad temporalem poteſtatem? aut vbi in Ambroſio verbum, quo vt Principem ab Eccleſiæ limine arcuit, ita contumacem à palatio fugaturum minaretur? Nimis multa; Habet Lector apud Barclaium huius rei diſputationem prorſus egregiam. Neque tu hîc in contrarium quicquam, niſi iam anteà ſatis excuſſum.

CAPVT XL.

De ſenſu verborum Gregorij Magni, Honore ſuo priuetur. *Ea præter mentem Gregorij ab Aduerſarijs vſurpari, quò aſtruant Poteſtatem Pontificis temporalem.*

Apud Bellarminum titulus eſt.

Defenditur exemplum quartum.

§. *VNIC.*

Q*VARTVM exemplum deſumptum fuit,* inquis, *ex priuilegio S. Gregorij Monaſterio S. Medardi conceſſo, quod habetur lib. 12. Epiſtolarum extremo, in quo leguntur hæc verba, Si quis Regum, Antiſtitum, Iudicum, vel quarumcumque ſæcularium perſonarum, huius Apoſtolicæ, & noſtræ præceptionis decreta violauerit, cuiuſcumque dignitatis, vel ſublimitatis ſit, honore ſuo priuetur &c. Et ſimilia habentur in alio priuilegio eiuſdem S. Gregorij Lib. 11. epiſt. 10. ad Senatorem Abbatem.*

De hoc exemplo ſic loquitur Barclaius, Si viueret hodie B. Gregorius, & ſuperiora verba eo ſenſu accipi intelligeret, quaſi ipſe poteſtatem habuiſſet priuandi Reges ſuo honore, & dignitate: exclamaret profectò calumnioſam eſſe interpretationem, & ſe numquam tale quid, vel per ſomnium cogitaſſe: ea verò quæ alibi ſcripta ab eo ſunt, fidem abrogant huic expoſitioni. ſunt igitur iſta non imperantis, ſed imperantis verba: quibus admonet, & adiurat omne genus hominum, ne priuilegium à ſe datum violent: quod ſi violauerint, Deum vindicem fore qui eos ſuo honore priuet. quod genus admonitionis & im-

precationis nunc ſemper addi ſolet extremis Bullarum, & Conſtitutionum Pontificiarum, hoc modo, Nulli ergo hominum liceat hanc paginam &c. ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius incurrat, ſiue quod idem eſt, ſe nouerit incurſurum.

Reſpondeo. Interpretatio verborum S. Gregorij, non mea eſt, ſed alterius S. Gregorij dignitate paris, & ſanctitate non multum inferioris. Sanctus, inquam, Gregorius V I I. Papa in Epiſtola ad Epiſcopum Metenſem, quæ eſt viceſima prima libri octaui, hunc locum Sancti Gregorij adducit ad probandum iure à ſe fuiſſe depoſitum Henricum Imperatorem: B. Gregorius, inquit, Papa Reges à ſua dignitate cadere ſtatuit, qui Apoſtolicæ ſedis decreta violare præſumpſerint, ſcribens ad quendam Senatorem Abbatem his verbis, Si quis verò Regum &c. Quod ſi B. Gregorius doctor vtique mitiſsimus, Reges qui ſtatuta violarent, non modò deponi, ſed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decreuit: quis non Henricum non ſolum Apoſtolicorum iudiciorum contemptorem, verum etiam ipſius Matris Eccleſiæ, quantum in ipſo eſt conculcatorem, totiuſque Regni, & Eccleſiarum improbiſsimum prædonem, & atrociſsimum deſtructorem depoſuiſſe, & excommunicaſſe reprehendat, niſi fortè ſimilis eius? hæc ille, cui Barclaius ſi cedere noluerit in interpretatione verborum, S. Gregorij, nimis temerarius erit: ſi autem ceſſerit, fateri debebit S. Gregorium primum non ignoraſſe, poteſtatem ſibi diuinitus datam extendi vſque ad Regum, & Principum depoſitionem. Sed addamus & alium interpretem verborum S. *Gregorij, vt in ore duorum teſtium ſtet omne verbum. Thomas Valdenſis vir doctiſsimus in lib. 2. doctrinalis fidei antiquæ art.* 3. *cap.* 75. *Profectò, inquit, nec B. Gregorius eminentiæ ſui ſtatus ſuper ſtatum Imperialem præiudicauit in aliquo, cùm Regem ſibi verbotenus præpoſuit, negocio quod tūc tractabatur attento. quod tūc aptè videbimus, ſi poſteriora eius facta & ſcripta quæramus. Vide an ſe Magiſtrum, & Imperatorum, & Regum non arbitrabatur, cùm poſt priuilegia quædam Senatori Preſbytero, & Abbati Xenodochij Francorum directa ſub interminatione dignitatis, & honoris omni eius violatori concluſit, Si quis Regum &c. En quàm bene Doctor iſte Barclaium nondum natum confutauit.*

Barclaius dicit ex alijs ſcriptis S. Gregorij colligi, S. Gregorium non exiſtimaſſe habere ſe poteſtatem ſuper Reges ſæculi, quamuis eius verba id ſignificare videantur: Thomas Valdenſis contradicit, ex aliis S. Gregorij ſcriptis colligi, S. Gregorium verbo tenus ſe Imperatori ſubieciſſe, re autem vera non ignoraſſe eminentiam ſui ſtatus ſuper ſtatum Imperialem. Barclaius dicit, verba Sancti Gregorij ſonare imprecationem, quam etiam quilibet priuatus adiungere poteſt literis ſuis: Thomas Valdenſis contradicit, Verba S. Gregorij ſonare interminationem honoris, & dignitatis, quam literis ſuis adiungere non poteſt, niſi Princeps ſupremus. Vtrum autem maior fides habenda ſit vni Barclaio, quam duobus viris tantæ eminentiæ, atque doctrinæ, ſtultum eſt quærere. Sed etiamſi id quæratur ex verbis ipſius S. Gregorij tota quæſtio nullo negotio diſſoluetur. Si quidem S. Gregorius tria ſimul coniungit, videlicet honore ſuo priuetur, à communione fidelium ſegregetur, in diuino examine ad pœnas æternas damnetur. At duo poſteriora non continent imprecationem, ſed decretum, ſiue declarationem: non enim Prælatus, qui dicit, qui hoc fecerit, excommunicetur, imprecatur excommunicationem, ſed iubet excommunicari: & qui dicit, qui hoc fecerit, in diuino iudicio ad pœnas æternas damnetur, non imprecatur damnationem æternam (quis enim tam crudelis inuenitur, qui hoc imprecetur?) ſed declarat, qui hoc fecerit, eum grauiſſimè peccaturum, & pœnas æternas in diuino examine promeriturum. Igitur eodem modo illud, honore ſuo priuetur, non eſt imprecatio ſed decretum, vt ab honore ſuo decidat, & declaratio, vt liceat populo non obedire eiuſmodi Regi, tamquam honore ſuo ac dignitate priuato. Quemadmodum etiam verba extrema conſtitutionum Apoſtolicarum non ſignificant imprecationem, vt perperam Barclaius exponit. (neque enim Summus Paſtor, & Vicarius boni illius Paſtoris qui animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit, imprecaretur ouibus ſuis indignationem omnipotentis dei) ſed declarationem, & denunciationem continent grauiſſimæ pœnæ, quæ contemptores Apoſtolicorum præceptorum ſine dubio conſequetur. Hoc enim manifeſtè ſignificant illa verba, Indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli ſe nouerit incurſurum. Quare ſi S. Gregorius nunc in terris viueret, haud dubio exclamaret, calumnioſam eſſe interpretationem

Barclaij, & ſe nihil tale vmquam vel per ſomnium cogitaſſe.

Quid tu nobis authoritatem Gregorij VII? Si Scripturæ verba accepit, *quodcumque ligaueris &c.* quaſi ſignificarent; omnium Regum, omnium Principum temporalia, eſſe in Pontificis manu, vt ea poſſit *auferre & dare*; multo magis deceſſoris ſui ſcripta ad alienos ſenſus potuit detorſiſſe. Nemo certior Gregorij primi interpres, quàm ipſe Gregorius; qui vt ſe politico Principi ſubiectum profeſſus ſit, fusè retulmus Capite 3. §. 17. Eius authoritas ſatis ſit Gregorio VII, verbis illius abutenti. Thomæ verò Valdenſi, egregium quoque Anglum opponimus, Rog. VVidringtonum, qui Gregorij primi verba eodẽ prorſus quo Barclaius modo expoſuit; nempe, vt comminationem diuinæ vltionis contineant, non iudicij præſentis ſententiam Iam porrò & imponis Barclaio. *Barclaius dicit,* inquis *verba S. Gregorij ſonare imprecationem, quam etiam quilibet priuatus adiungere poteſt literis ſuis*; At id Barclaius neutiquam dixit; quis ignorat *benedictionem, aut maledictionem, ſuperioris,* ſiue temporalis, ſiue ſpiritualis, maioris longè momenti, quàm priuati hominis, & nulla poteſtate pollentis?

Sed bene eſt; ais *ex verbis S. Gregorij totam quæſtionem nullo negocio diſſolui.* quia nempe Gregorius tria coniungit, *honore ſuo priuetur, à communione fidelium ſegregetur, in diuino examine ad pœnas æternas damnetur.* Atqui, inquis, *duo poſteriora non continent imprecationem, ſed decretum, ſiue declarationem*; ergo & illud primum, honore ſuo priuetur, *non eſt imprecatio ſed decretum.* En vt miniſtras ferrũ, quo cadat tua cauſa. Nã hæc ſcilicet verba Gregorij, *in diuino examine ad pœnas æternas dãnentur,* ſiue vt eſt in ipſo Gregorio, *omnium maledictionum anathemate, quibus infideles, & hæretici, ab initio ſeculi vſque in præſens damnati ſunt, cum Iuda traditore Domini, in inferno inferiori damnetur:* declarationem continent, quid Deus facturus videatur, non verò decretum Pontificis iuſſu implendum: cùm Pontificis non ſit decernere, quos damnari ipſe velit; & quàm grauibus pœnis, aut in quo barathri loco ſeruari, ſed declarare atque oſtendere, qui mereantur ſententia Numinis æterna damnari. Sic igi-

tur ſanctionis illa pars; *honore ſuo priuetur*, non accipienda eſt, quaſi ipſius Pontificis ſententia honorem Regibus poſſit auferre; ſed quòd Reges digni ſint quibus Numen poteſtatem abroget, vt & ſæpe videmus impiorum Regũ ſolium iuſtiſſimo Dei nutu concidere. Vt eſt igitur expectandum, donec Numen hominem æternis addicat ſupplicijs de quo pronunciauerit Pontifex, *cum Iudâ traditore domini in inferna inferiori damnetur*; ſic & expectandum eſt, dum idem omnium Poteſtatum conditor, huic Regi dignitatem & honorẽ adimat, de quo Pontifex edixerit; *honore ſuo priuetur*. Et vt hic homo poſt eiuſmodi ſententiam nec dum *damnatus eſt*, ita neque iſte Rex *honore ſuo priuatus*. Tantùm eſt comminatoria declaratio, ſurrecturum in vindictam ipſum Deum, & hunc honore, illum ſalute multaturum. Hic omninò genuinus Gregorij Magni ſenſus, cuius verba ſi ad tuam capimus mentem, quàm lubrica Regum dignitas, quàm etiam in re ſeria breuis Gregorius, quàm denique ſuæ ipſius oblitus ſententiæ. Qui diſertè perſcripſit obſtitiſſe Dei metum (Lib. 7. Epiſt. 1. *ne in mortem cuiuſlibet hominis ſe miſceret*; ideoque noluiſſe ſe, licet de facto poſſet, Longobardorum Reges ac Duces perdere, tam acerbè vexantes Eccleſiam, vt ſcribat ſe incurſiones illorum *nullis explere vocibus ſuggeſtionis valere*, Homil. 18. ſuper Ezechiel. lib. 11. Epiſt. 45. qui, inquam, tam infeſtos Principes, quibuſque tollendis idoneas vires habebat, tolerauit, ne in Dei legem committeret, etiam impios Principes tolerari iubentem; an iam quoſcunque Principes, & qui ſine maximâ cæde non abeant Imperio; non ob turbatam vt à Longobardis Eccleſiam, ſed ſi *inquietauerint Medardenſis monaſterij fratres*, exire ſolio imperet, Regnoque priuari? Bardus & fungus, cui perſuadeas, Bellarmine.

Sed quem non miſereat Imperatorum, Regum, Principum, ſi ob delictum eiuſmodi, nempe ſi priuilegio Medardenſis Monaſterij *contradixerint, aut negligenter duxerint, vel fratres inquietauerint, vel conturbauerunt*, ſpoliari à Pontifice Regno poſſunt? Dicebas antea (Cap. 12. §. 4.) id Pontificem demum poſſe, *ſi neceſſarium ad ſalutem animarum ſit, ſi antea admonuerit,*

ſi ſpatium reſipiſcendi dederit, ſi pernicioſum & incorrigibilem Regem *eſſe perſpexerit.* Iam hoc fieri poſſe dicis, ſi Rex priuilegium alicui Monaſterio datum violet. An eſt porrò neceſſarium ad ſalutem animarum, vt Rex ob eiuſmodi delictum abdicetur? An *incorrigibilis* qui hoc patrauerit? reſipiſcet fortè monitus; & ſic tamen Gregorij verba capis, vt ſtatim à violato priuilegio Rex eſſe deſinat; ais enim; *eſt declaratio vt liceat populo non obedire eiuſmodi Regi, tanquam honore ſuo ac dignitate priuato.*

Quòd ſi ob eiuſmodi cauſam poteſt Pontifex Regnum auferre, certè & ob alias poterit, puta ob homicidium, adulterium, rapinas, omne denique crimen, ſi id patrari prohibeat, *ſub pœna priuationis Regni, & honoris.* En quò deuenerimus: en tuum illud. *ſi neceſſarium eſt ad ſalutem animarum*; Dicendum tibi fuerat: ſi Rex committat aliquid quod Pontifex vetuerit *ſub priuatione honoris.* Præterea non hic de ſolis Regibus Gregorius: ſed & de minori Magiſtratu. Ait enim; *cuiuſcunque dignitatis vel ſublimitatis ſit.* Erit igitur in Pontificis arbitrio, vt vbique in Chriſtiano Orbe, Præſidibus, Cancellarijs, Iudicibus politicis, poteſtatem abroget, quam à Rege acceperint. Si enim quidpiam *ſub priuatione honoris* iuſſerit, & in illud Cancellarius peccet, iam non erit Cancellarius, ſi Præſes, ſi Senator, à dignitate excidet; & illum licet fidum, licet Catholicum Rex cogetur, ob leue fortaſſe delictum, ſed à Papa damnatum, à curia expellere, faſces auferre. Hanc rem quot ſequantur incommoda, quoniam & innumera ſunt, & obuia, prætermitto. Mihi ſatis oſtendiſſe, S. Gregorium nihil minus illis verbis cogitaſſe, *honore priuetur*, quàm Reges ac Principes per Romani Pontificis ſententiam de ſolio poſſe expelli. Neque diuerto hîc ad diſputationem ſuperfluam, ſuppoſiticiane hæc verba, an verè Gregorij.

CAPVT XLI.

Leonem Iſaurum Imperatorem, neque Gregorij ſecundi, neque Gregorij tertij ſententiâ, Imperio fuiſſe priuatum.

Apud Bellarminum titulus eſt.

Defenditur exemplum quintum.

§. VNIC.

QVINTVM *exemplũ eſt. Gregorij* II. inquis, *qui Leoni Imperatori à ſe excommunicato prohibuit vectigalia ſolui ab Italis, ac proinde Imperij parte mulctauit.*

Ad huius, & ſequentium exemplorum refutationem; præmittit Barclaius ſatis prolixam admonitionem aduerſus argumenta, quæ petuntur ab exemplis, immemor argumentorum, quæ ipſe duxit ab exemplis veterum Pontificum, & Imperatorum, ex quibus pleniſſimè conſtare dixit, nullam eſſe in Pontifice poteſtatem diſponendi de temporalibus. Sed quoniam iſti ſunt loci communes, qui ad omnem diſputationem accommodari poſſunt; ijs omiſſis ad rem propoſitam accedam. Igitur Barclaius præciſe negat, verum eſſe quod Hiſtorici tradunt à Gregorio II. Pontifice prohibitos fuiſſe Italos Imperatori hæretico, & excommunicato vectigalia pendere: tota verò eius ratio eſt, quia Platina in vita Gregorij II. ſcribit, volentibus populis deficere ab Imperatore hæretico, reſtitiſſe Gregorium, & authoritate ſua, eos in fide, & obedientiâ Imperatoris tenuiſſe. Cur autem vni Platinæ maior fides habenda ſit, quàm cæteris Hiſtoricis antiquioribus & pluribus; eam cauſam reddit, tum quia Platina *ſcripſit hiſtorias Pontificum iuſſu Sixti IV. & habuit* Romæ *multa vetera monimenta: tum etiam quia*

Gregorius Pontifex optimus, & iuſtiſſimus cùm eſſet, numquam iuſſiſſet contra Euangelium negari cenſum Cæſari, qui vſque ad obitum Cæſar, & Imperator Auguſtus permanſit.

At hæc Barclaij diſputatio, tam eſt infirma, & debilis, vt mirum non ſit, quod paulò antè tam longa præfatione exemplorum authoritatem extenuare conatus ſit. Videbat enim nihil firmum adferre ſe poſſe ad exemplum tam vetuſtum, & tam euidens refutandum. Primum igitur aio Platinam non eſſe contrarium Hiſtoricis cæteris, ſi tempora diſtinguantur. Verum eſt enim per multos annos Gregorium reſtitiſſe populis Italicis cupientibus ab Imperatore deficere. Sperabat enim aſſiduis cohortationibus ſuis aliquando ceſſurum Imperatorē, & ad meliorem mentē ac ſaniora cōſilia rediturū: atque hoc eſt, quod Platina verò narrat. Sed vbi vidit Pōtifex *ſe operam perdere, & Imperatorē quotidie deteriorem fieri: ſecurim ad radicē miſit, & Imperatorē cœtu piorum, eiecit, ac iuſsit, vt ei tanquā impio Italici populi non parerent neque vectigalia deinceps penderent. Id verò Platina non negat & Hiſtorici plurimi Græci, & Latini affirmant, quos in libro meo citaui. Vide de hac tota cauſa Cardinalem Baronium Tomo 9. Annalium, ad annum ſalutis 726. & 730.*

Aio ſecundo, ſi Platina contrarium dicat, magis credendum eſſe hiſtoricis cæteris, quam ipſi: nam & multi ſunt, & antiquiores, & diligentiores, & Hiſtorias temporum ſcribunt, non vitam vnius Pontificis, *vt Platina facit: quam autem Platina parum diligens fuerit in perſcrutandis monimentis Romanorū Archiuiorū, vel ex eo poteſt intelligi, quod Onuphrius Panuinius in additionibus ad Platinam, multa eiuſdem Platinæ vel omiſſa, vel errata demonſtrat: & in additione præmiſſa vitæ Gregorij ſecundi, admonet Leoni tertio Imperatori hæretico iure ereptum fuiſſe Imperium, quod in Italia habebat, à Gregorio ſecundo* Romano *Pontifice.*

Aio tertiò Gregorium virum ſanctiſſimum non peccaſſe in Euangelium, quando populos Italiæ prohibuit vectigalia pendere Imperatori hæretico. Quod enim Dominus *ait, Reddite, quæ ſunt* Cæſaris *Cæſari, intelligitur de Cæſare legitimè imperante.*

Leo verò ille, qui ob crimen hæreſeos à ſummo Pontifice publicè excommunicatus fuerat, & ab Imperio depoſitus, non erat verè & iure Cæſar, ſed Tyrannus, & perſecutor ſub titulo Cæſaris.

At, inquit Barclaius; vſque ad mortem Leo permanſit in Imperio.

Reſpondeo. Apud Græcos, præſertim hæreticos, Imperator de facto, non de iure permanſit: Apud Latinos, & præſertim Italos, neque de iure, neque de facto.

Faxo non maiori præſidio tibi ſit ſecundus Gregorius, quàm ſanctus ille primus. Prius tamen excutiam quod hîc de argumentis *ab exemplo*, & tu, & Barclaius.

Dicit Barclaius poſſe vos exempla afferre Pontificum aliquot, qui temporalem in Reges poteſtatem extremis his ſæculis vindicarint. Sed hæc exempla, quid factum ſit, non quid faciendum oſtendere. Tu reponis, Barclaium eadem ratione eneruare argumenta *quæ ipſe duxit ab exemplis veterum Pontificum, & Imperatorum, ex quibus pleniſſime conſtare dixit, nullam eſſe in Pontifice poteſtatem diſponendi de temporalibus.* Imò ſummum eſt, Bellarmine, inter veſtra, & Barclaij exempla, diſcrimen. Qui à Barclaio proferuntur, antiqui Patres ſunt; priſcæ illius Eccleſiæ, cùm adhuc in Epiſcopis mores cum fide conſentirent, qui non tantùm obſequebantur Principibus; ſed & eſſe obſequendum decernebant; quorum denique & exemplum & doctrinam nemo carpebat, nemo in Chriſtianis non laudabat. Vos autem nouæ ſententiæ aſſertis, exempla abhorrentia à moribus primis, calamitatum & bellorum incentiua, denique à compluribus Orthodoxis tum omni ætate, tum hoc maximè æuo damnata. Vide quid interſit inter exempla eiuſmodi, & vtra maioris fidei cenſenda ſint. Sed veniamus ad Gregorium ſecundum Pontificem.

Negat Barclaius, arbitrari ſe, hanc hiſtoriam eſſe veram; nimirum quòd à Gregorio II. Leo Iſauricus ſit Imperij parte multatus; cùm etiam Platina contrarium prorſus ſcribat, qui Pontificum vitas, magnâ curâ & ex certiſſimis monimentis exſcripſit. Dicis Platinam nihil aduerſus vos dicere: quippe Gregorium multis annis reſtitiſſe Italiæ alium Principem cupienti deligere, vt Platina ſcribit: At tandem Imperatorem ab eo de piorum cœtu eiectum, multatumque Italiæ Regno, & hoc Platinam non negare. Huic argumento ſat reſpondet Barcla-

ius, Platinam cùm hanc Hiſtoriam nequaquam omiſerit, ſed ſcripſerit de Gregorij in Imperatorem fide, ſcripturum etiam certè de abdicatione illa, ſi eam credidiſſet fidis teſtimonijs comprobatam. Addo ego, reſtitiſſe Pontificem, vt dicit Platina, quominus *Italiæ populi ſibi alium Imperatorem deligerent*: Atqui conſtat Italos nullum vnquam ſibi pro Leone Imperatorē conſtituiſſe; ergo neque vnquã Pontificem, vt facerent, annuiſſe.

Ais denique plus cæteris Hiſtoricis credendum quàm Platinæ; multa eum negligenter de Pontificibus ſcripſiſſe, quæ notantur ab Onuphrio Panuinio: qui Onuphrius, inquis, *in additione præmiſſa vitæ Gregorij ſecundi admonet Leoni tertio Imperatori hæretico, iure ereptum fuiſſe Imperium, quod in Italia habebat à Gregorio ſecundo Romano Pontifice* Nunquam feceris mihi fidem, Bellarmine, additionem illam quæ vitæ Gregorij ſecundi præmittitur, eſſe Onuphrij. Ibi enim dicitur, ereptum Leoni Auguſto Imperium Italicum, à Gregorio. II. At Onuphrius, in *Pontificum Romanorum Chronico* diſertè perſcribit; *Italia ab Imperatore Conſtantinopolitano Leone hæretico Iconomacho, auctore Gregorio. III. Papâ defecit.* Sed & depoſitum ab vllo Pontifice hunc Leonem, adeò apertè init inficias, vt abdicationem illam fabulam vocet (Lib. 4. de Var. creat. Rom. Pontif.) Ibi ſcribit, Gregorium. VII. Pontificum primum eſſe, qui Imperatorem *Regno Imperioque priuare auſus ſit*. Addit. *Res ante ea ſecula inaudita. Nam fabulas, quæ de Arcadio, Anaſtaſio, & Leone Iconomacho circumferuntur, nihil moror.* Obiicias; Sibi ergo non conſtare Onuphrium; qui, *in Chronico*, Gregorium. III. vocat Italicæ defectionis auctorem. Et in Lib. de Var. creat. &c. negat vllum Pontificem ante Gregorium. VII. Principibus abſtuliſſe Imperia. Nulla pugna. Nã non negat fuiſſe ante Gregorium VII. qui ſuaſerint, aut conſenſerint deficientibus à Principe: qualem eſſe vult Gregorium hunc ſecundum: Sed negat fuiſſe ante illum Gregorium VII. Pontificem aliquem qui tãquam poteſtate ſuæ Sedi à Deo conceſſa, præſumpſerit abdicationis in Principes ferre ſententiam: Sic Otto Friſingenſis; ſic Gotfridus Viterbienſis, ſcribunt hoc ius abdicandorum Regum pri-

mò à Gregorio. VII. vſurpatum; hunc tamen Secundum Gregorium *ſuaſiſſe Italis*, ſeu vt loquitur Onuphrius, fuiſſe illis *authorem*, deficiendi à Principe. Et vero ſi Gregorius ſecundus hoc ſummum ius ſibi in temporalibus vindicaſſet; An tu credis vel neminem fuiſſe in Græcis, qui plerumque Romanæ æmuli infeſtique Eccleſiæ, & Leoni Imperatori fideles ad vltimum, qui ius Imperatoris tueretur, negaretque Romani Epiſcopi poteſtatem ad hoc in Principes imperium pertinere? Neminem ſaltem in Orbe qui hanc tantam poteſtatem, tunc primum exertam, aut laudaret, aut carperet?

Sed nec deſunt Authores, qui cum Platinâ teſtes ſint nihil prorſus ab hoc Pontifice actum in Principem. Ita Regino ſentit Lib. 1. Chron. Paulus Diaconus, Lib. 8. de geſt. Roman. Anaſtaſius Bibliothecarius, in Gregorio. II. Neque in *libro Pontificali*, aliud habes de Gregorio I I. in Leonem, præter hæc verba, *Imperatori quoque mandauit ſalutaria ſuadens, & vt à tali execrabili miſeria declinaret, ſcriptis commonuit.* Neque plus à Gregorio tertio actum, quàm à ſecundo, teſtatur: refert enim Gregoriũ tertium miſiſſe ad Leonem & Conſtantinum *comminatoria ſcripta, vigore Apoſtolicæ ſedis & inſtitutionis, quemadmodum, & ſanctæ memoriæ deceſſor ipſius direxerat.* Hæ porrò minæ non depoſitionis, ſed excommunicationis, vt patet ex eiuſdem Gregorij conſtitutione, qui vt vidit intercipi ſuas ad Imperatorem litteras, decreuit in Synodo, vt quicunque imagines violaret, eſſet *extorris à corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel totius Eccleſiæ vnitate atque compage.* Et hoc quidem in genere; nihil autem in Imperatorem nominatim: ad quem è contrario miſit Petrum defenſorem *iterum faciens adhortatorias litteras pro erigendis imaginibus.* Quis denique dignior fide teſtis, quàm ipſe Gregorius I I I? dicitis abrogatum Leoni Imperium à Gregorio I I. & Gregorium I I I. illam abrogationis ſententiam confirmaſſe. Atqui contrà Gregorius I I I. in Epiſtolis hunc Leonem pro Imperatore agnoſcit, etiam vſque ad extrema ipſius Leonis tempora. Verba ſunt Gregorij I I I. in Epiſt. quæ incipit, *Doctoris omnium gentium.* Ad Bonifacium

Archiepiſcopum

Archiepiſcopum Moguntinum, *Deus te incolumem cuſtodiat Reuerendiſſime frater. Data quarto Calendas Nouembris, Imperante Domino piiſſimo Auguſto Leone, Imperij eius anno viceſimo tertio, ſed & Conſtantino Magno Imperatore eius filio anno viceſimo, indictione octaua.* Quid pulchrius, quid liquidius hanc veſtram refutet fabulam, quàm iſta Gregorij III. verba, penultimo Leonis Imperatoris anno ſcripta, poſt Gregorij verò ſecundi obitum annis nouem. Vultis tamē Leonem à Gregorio. II. abdicatum, & illam abdicationis ſententiam à Gregorio. III. eſſe firmatam.

Dicis potuiſſe Gregorium prohibere ne vectigalia Leoni penderentur, quia *non erat verè & iure Cæſar, ſed Tyrannus, & perſecutor ſub titulo Cæſaris.* Atqui ſub Franciſci Romuli nomine ſcribis iudicaſſe Eccleſiam hunc Leonem Iſaurum, non toto Imperio, ſed Imperij parte ſpoliandum: Ita ibi, Cap. 18. *Sic enim Eccleſia Leonem Iſaurum Imperij parte, & Henricum IV. toto Imperio, & Childericum Regno Franciæ ſpoliandos eſſe iudicauit, vt reipſa deinceps, & Leo parte Imperij, & Henricus Imperio toto, & Childericus Franciæ Regno caruerit.* Simili modo lib. 5. de Pontif. Rom. Cap. 7. & hoc libro, iſto capite, dicis mulctatum hunc Leonem parte Imperij. Si igitur duntaxat Imperij parte mulctatus, ergo adhuc Cæſar erat; & perperam dicis, eum *apud Græcos Imperatorem de facto non de iure permanſiſſe.* Sequi etiam neceſſe eſt, poſſe Pontificem non modò totum Regnum, ſed ſi videbitur, Regni partem auferre; atque ita Regna & Principatus diuidere, multarū & euertere Imperia, diuulſis à corpore prouinciis, quarum aliquas antiquo relinquat Principi, aliquas nouo permittat. Quod & apertè docet Franciſcus Victoria, Relect. 1. de poteſt. Eccle. ſect. 6. num. 8. qui ſic de Pontifice: *Poteſt non ſolùm omnia quæ Principes ſeculares poſſunt, ſed & facere nouos Principes, & tollere alios, & Imperia diuidere.* Quæ hæc rerum euerſio, quam vos inducitis? vt debeat ad iudicium Pontificis, verbi cauſa, vel ora Hiſpaniæ ad Regem Gallorum accedere, vel Aquitania ad Hiſpanum: & vt vnius nationis, factionis, nominis, conſanguinitatis Populus ad ſententiam Pontificis diuidatur, & pars infeſto forſitan Regi accedat, exutóque naturæ

FFFff

affectu, in fratres, in populares pugnet? Abſurdior illa ſententia, quàm vt digna ſit refutari.

CAPVT XLII.

Quæ fuerint Zachariæ Pontificis partes in depoſitione Childerici.

Titulus apud Bellarminum eſt.

Defenditur exemplum ſextum.

§. *VNIC.*

S*EXTVM exemplum eſt*, inquis, *Zachariæ Pontificis, qui Childericum Regem Francorum depoſuit, & Pipinum ſubſtituit.*

Ad hoc exemplum Barclaius opponit multa, quæ per partes ſingillatim refellenda ſunt.

Primum contendit, Childericum fuiſſe ſolo nomine Regem, qualis eſt, vt ipſe loquitur, Rex Schaccorum.

Reſpondeo. Negari non poteſt, quin Childericus nihil omninò in Regno per ſe gereret, ſed Regnum, & Regni negocia per Principes, at potiſſimum per Præfectum Palatij adminiſtraret, vt Aimoinius tradit lib. 4. cap. 61. cæterùm verum non eſt, eum ſolo nomine Regem fuiſſe: fuit enim Rex iure ſucceſſionis, & tanquam verus ac legitimus Rex inunctus, & coronatus erat, & à populis iuramentum fidelitatis acceperat. Neque hoc negare Barclaius poteſt, niſi ipſe ſibi repugnare velit: nam paulò pòſt ſcribit, grauiſſimam iniuriam Childerico factam eſſe à Zacharia Pontifice, & à Pipino Principe cum Regno deiectus eſt. At quæ iniuria fieri poterat ei, ſi abſque vllo iure falſum Regis nomen gerebat? & cur Pipinus in ſpem Regni exarſerat, & Regium nomen non

diſſimulanter affectabat (vt paulò pòſt infra Barclaius loquitur) ſi Childericus nihil præter inane nomen habebat?

Secundo Barclaius dicit, Childericum iniuſtè depoſitum fuiſſe; in qua re ſocium habet Ioannem Caluinum lib. 4. inſtitut. Cap. 7. & Illyricum in Hiſtoria Magdeburgenſi Centuria 8. Cap. 10.

Sed nos iuſtè fuiſſe depoſitũ probamus primò ex teſtimonijs omnium Scriptorum: omnes enim cum laude hanc hiſtoriam narrant. Vide Cedrenum in vitâ Leonis Iſaurici, Paulum Diaconum lib. 6. cap. 5. de geſtis Longobardorum, Eginarthum in vita Caroli Magni, Rheginonem lib. 2. Chronic. Marianum Scotum lib. 3. Chron. Othonem Friſingenſem lib. 5. hiſtoriæ cap. 55. Adonem Viennenſem, in Chronic. Aimoinum lib. 4. cap. 61. Abbatem Vrſpergenſem, & Sigebertũ in Chron. Blondum lib. 10. decadis primæ, Paulum Aemilium lib. 1. & 2. de geſtis Francorum, Robertum Gaguinum, Papirium Maſſonium, & alios omnes, hæreticis exceptis.

Secundo ex cauſa: nam non ſolùm Childericus, & aliquot eius prædeceſſores nulla Regni negocia curabant, ſed etiam ob eorum ſocordiam Chriſtiana Religio in eo Regno maximè laborabat, vt ſcribit S. Bonifacius Epiſcopus Moguntinus in Epiſtola ad Zachariam Pontificem.

Tertio ex virtute authoris, & executoris: nam Zacharias cuius authoritate hæc res geſta eſt, omnium conſenſu vir ſanctiſſimus, & ſapientiſſimus fuit. Sanctus verò Bonifacius, qui iuſſu Pontificis Pipinum vnxit, & coronauit, non ſolùm Doctor eximius, ſed etiam Martyr glorioſiſſimus fuit. Denique ab euentu, nam tranſlatio iſta Regni Francorum à Childerico ad Pipinum Deo benedicente fauſtiſſima, & Regno atque Eccleſia vtiliſſima fuit.

At, inquit Barclaius, nullo caſu licet malum facere, vt bonum inde quantumuis magnum conſequatur: deponi autem Regem legitimum à proprijs ſubditis, aut deponentibus conſentire, cùm ille ſolum Deum ſupra ſe habeat, cui ſoli geſtorum ſuorum rationem reddere tenetur, per ſe & ſimpliciter malum eſſe iam ſupra oſtendimus.

Reſpondeo. Childericum non ſubditi eius, ſed Pontifex, qui ſuperior erat, iure depoſuit: non enim Zacharias ſolùm aſſenſum præbuit in depoſitione Childerici, ſed ex authoritate eum depoſuit, vt mox oſtendemus. Neque vllo ſolido argumento ſupra Barclaius probauit,

Reges non habere ſupra ſe niſi Deum, cui ſoli geſtorum ſuorum rationem reddere teneantur. Videat, Lector, quæ ſupra dicta ſunt, & iudicet.

Tertiò Barclaius ridet argumentum illud, quod ab euentu felici duxi, vt probarem iuſtè Childericum fuiſſe depoſitum; ac dicit, plebeium, & puerile argumentum eſſe, & allegat Poëtam dicentem:

---- Careat ſucceſſibus opto,
Quiſquis ab euentu facta notanda putet.

Addit etiam, eundem felicem euentum habuiſſe tranſlationem Regni Francorum à Carolouingis ad Capeningos; & tamen conſtat Hugonem capetum per ſummum ſcelus exuiſſe Carolouingos Regno, & illud ad capeningos ſuos tranſtuliſſe.

Reſpondeo. Argumentum à ſolo euentu fortuito ſine dubio parum valet, vt ſi quis damnaret prudentiam, vel peritiam Imperatoris ex eo ſolùm, quod victor in prælio non fuiſſet: ſæpe enim aliunde accidit amiſſio victoriæ, quam ex imprudentiâ, vel imperitia Imperatoris: argumentum tamen à felici euentu ex prouidentia Dei, non parum valet, præſertim cum adiungitur alijs argumentis. Solet enim Deus Iuſtitiæ fauere, niſi ob aliquam cauſam ſapientiæ ipſius videatur aliter eſſe faciendum.

Quod autem Barclaius reprehendit Hugonem Capetum ſummi ſceleris, & Regni vſurpati; & Gaguinum authorem adducit: nos ei Cardinalem Baronium opponimus, qui tomo Annalium decimo ad annum Domini 987. multis argumentis probat, Hugonem fuiſſe legitimum Regem, & in eo non defeciſſe, ſed propagatam eſſe Caroli Magni ſtirpem. Nec deſunt alij, qui Hugonem iſtum defendunt, vt Papirius Maſſonus, & alij: & Gaguinus non dicit per ſummum ſcelus id ab Hugone factum fuiſſe. Et certè magnum argumentum huius rei eſſe poteſt, quod Robertus Pius, qui vna cum Patre Hugone, & poſt eum regnauit, vir piiſſimus, & ſanctiſſimus fuerit: neque enim tanta pietas cum iniuſta vſurpatione alieni Regni cohærere potuiſſet.

Quartò dicit Barclaius, S. Bonifacium non peccaſſe exequendo mandatum Zachariæ Pontificis, quamuis Zacharias mandando peccauerit: reddit autem rationem, quia tenebatur, inquit, Papæ ſententiam exequi, licet ſciuiſſet illam eſſe iniuſtam, & ideò licet feciſſet Zachariam reum

iniquitas imperandi, innocentem eſſe oſtendiſſet Bonifacium ordo ſeruiendi, & neceſſitas parendi, & allegat Cap. Paſtoralis. §. qui verò, de. offic. Iudic. deleg. & Can. Quid culpatur. 23. q. 1. & Can. miles. 23. q. 5. Reſpondeo. Hoc dictum non plebeium, aut puerile, ſed planè hæreticum eſt; pugnat enim cum expreſſo verbo Dei. Oportet obedire magis Deo, quam hominibus, Act. 5. quod ipſum declarauit S. Auguſtinus, & alij Patres, *qui citantur. 11, q. 3. Can. Iulianus, & alijs multis Canonibus eiuſdem quæſtionis. In illo verò cap. Paſtoralis. §. quia verò, vbi dicitur, ſententiam iniuſtam ab inferiore exequutioni mandandam eſſe; gloſſa rectè docet, quæ ibi dicitur ſententia iniuſta, abſolutè iuſtam eſſe, quia iuſtè à lege inductum eſt, vt is qui in tempore præſcripto non appellauit, aduerſus eum ſententia proferatur, etiam ſi alioqui iuſtam cauſam habuiſſet, & ibidem rectiſſimè eadem gloſſa declarat, non eſſe obediendum mandato ſuperioris euidenter iniuſto. Et Can. Quid culpatur. 23. q. 1. S. Auguſtinus contra Barclaium loquitur, cùm dicit, eſſe obediendum ſuperiori, quando vel certum eſt iuſtum eſſe, vel non eſt certum eſſe iniuſtum quod iubetur. ex quo ſequitur, vt quando certum eſt eſſe iniuſtum, non ſit vllo modo parendum. denique in Can. miles. 28. q. 1. non agitur de iuſtitia, vel iniuſtitia mandati, atque id ſolùm definitur, priuata authoritate hominem interficere peccatum eſſe, ſecus autem ſi publica authoritate id fiat. Quare Barclaius ſententiæ ſuæ amore cœcatus, vel noluit iura intelligere, vel non potuit.*

Quinto dicit Zachariam Pontificem conſenſiſſe Francis volentibus Childericum *deponere, & Pipinum Regem creare, non autem poteſtate, vel authoritate ſua, vel childericum à Regno depoſuiſſe, vel in Pipinum* Regnum *tranſtuliſſe: & propterea nihil ex hoc exemplo trahi poſſe ad oſtendendam Romani* Pontificis *authoritatem in Regibus vel deponendis, vel creandis.*

Sed hæc nimia temeritas eſt, cùm teſtimonijs hiſtoricorum omnium contrarium manifeſtè probetur.

1 *Annales Francorum vetuſtiſsimi ſic habent, data authoritate ſua (Zacharias) iuſsit* Pipinum *Regem conſtitui.*

2 *Eginarthus in vita Caroli Magni:* Pipinus, *inquit, per authoritatem Rom.* Pontificis, *ex* Præfecto Palatij *Rex conſtitutus eſt.*

3 *Aimoinus Lib. 4. Cap. 61. de geſtis Francorum: Pontifex, inquit,*

data authoritate ſua, iuſsit Pipinum Regem inſtitui.

4 *Rhegino Lib. 2. Chronici: Zacharias, inquit, per authoritatem Apoſtolicam iuſsit Pipinum Regem creari & ſanctæ Vnctionis oleo inungi.*

5. *Lambertus Schaphuaburgenſis, in hiſt. Pipinus, inquit, decreto Zachariæ Papæ per Vnctionem S. Bonifacij Rex appellatus eſt.*

6. *Sigebertus in Chronico, Anno, inquit, 750. Pipinus Princeps authoritate Apoſtolica, & Francorum electione à S. Bonifacio in Regem conſecratur. & anno 752. iterum inungitur in Regem à Stephano* Papa.

7 *Hermanus* Contractus, *in Chronico, Anno, inquit, 752. Pipinus authoritate Stephani* P*apæ detonſo, ac depoſito Rege Hilderico Rex Francorum factus eſt.*

8 *Marianus Scotus Lib. 3. Chronici, Zacharias, inquit,* P*apa ex authoritate S. Petri Apoſtoli mandat populo Francorum, Vt Pipinus, qui poteſtate Regia Vtebatur, etiam nominis dignitate frueretur. Ita Hildericus* Rex, *qui Vltimus Merouingorum Francis imperabat, depoſitus, & in monaſterium miſſus eſt.*

9 *Abbas Vrſpergenſis in* Chronico, *Anno, inquit, 750. Pipinus per authoritatem* Z*achariæ Papæ more Francorum electus ad Regnum per manus* S. *Bonifacij eleuatus eſt in Regni ſolium. & infra, Stephanus Papa Pipinum ſacra Vnctione in* R*egiæ dignitatis honore confirmauit.*

10. *Otto Friſingenſis Lib. 5. hiſt. cap. 22. Authoritate, inquit,* Z*achariæ Papæ Pipinus ad* R*egnum eligitur.*

11. *Albertus* Krantzius *Lib. 1. Metropolis cap. 14. Merito inquit, Summus Pontifex, & Gallorum* Rex *mutuis ſe attolunt fauoribus: quando ab initio hæc Sedes domus Caroli hoc præſtitit, Vt Regiam haberet dignitatem.*

12 *Paulus Æmilius in Childerico, Zacharias, inquit, Francos ſacramenti Regi Childerico dicto ſoluit: hique conuentu habito Regem Pipinum ſalutauerunt.*

Habemus duodecim teſtes, quorum aliqui authoritate Pontificis, alij authoritate Apoſtolica, alij authoritate S. Petri, *alij decreto* P*apæ Childericum depoſitum, &* Pipinum *exaltatum teſtantur, poſtremus ſcribit, non auſos Francos* Pipinum *Regem ſalutare, niſi prius ſacramento per*

Pontificem ſoluerentur, quo Regi Childerico tenebantur: & tamen Barclaius ſolita temeritate negat, authoritate, vel decreto Pontificis id eſſe factum. hoc ſolùm ſupererat, vt cum Matthia Illirico noſtri temporis hæretico notiſſimo, & hiſtorico mendaciſſimo diceret, mendacium ac figmentum eſſe, quod noſtri affirmant, à Zacharia Pontifice Regnum Francorum à Childerico in Pipinum eſſe tranſlatum. Vide Illyricum initio libri, de tranſlatione Imperij.

Miror ego, te tot tantique nominis repugnare Scriptoribus, quorum authoritatem ſequutus Barclaius dixit, non modò nihil per ſe Childericum in negotijs Regni, ſed neque aliquid per Præfectum Palatij adminiſtraſſe. Neque enim Regis conſilio ille Præfectus, ſiue Maior Palatij, ſed ſuo ipſius ductu atque auſpicio rem gerebat, ipſis Regibus omni regnandi authoritate deſtitutis. Dicis tamen de Childerico, ſiue Hilderico, *verum non eſt eum ſolo nomine Regem fuiſſe.* Verum non eſt, Bellarmine? audi grauiſſimos viros, illiſque concede. Eginhartus in vita Caroli Magni, ait nihil illum habuiſſe, *præter inutile Regis nomen, & precarium vitæ ſtipendium.* Author antiquiſſimus Annalium Franciæ, quos tu ipſe *vetuſtiſſimos annales* vocas, ad Ann. 749. dicit, Merouingios *nomen tantùm Regis, ſed nullam poteſtatem Regiam habuiſſe*; & hunc Childericum *falſo Regis nomine functum.* Aimoinus Lib. 4. cap. 61. *nomen tantùm Regis*, inquit, *ſed nullam poteſtatem Regiam habebant.* & paulò poſt. *Hildericus verò qui falſo Regis nomine fungebatur, tonſo capite in monaſterium miſſus eſt.* Regino, lib. 2. Chron. *Hildericus verò qui falſò Rex vocabatur, attonſus eſt, & in monaſterium truſus.* Otto Friſingenſis Lib. 5. Chronici. Cap. 21. *Eo tempore Hildericus inane, vt ſuprà dixi, regium nomen tenebat.* Gotrid. Viterbienſis. Parte 17. Chronici, ait, eo tempore *Francorum Reges ſolo nomine regnaſſe*, & paulò poſt, eos *inane nomen Regis habuiſſe*: tum de Childerico, *ſtabat in Rege ſola nominis vmbra.* Abbas Vrſpergenſis, in Chroni. Ann. 751. dicit de Merouigijs illis vltimis; *nil quicquam clarum in ſe, præter inane Regis vocabulum, præferebant.* & de hoc ipſo Childerico ſcribit, in Chron. Ann. 753. *Hildericus verò qui falſò Regis nomine fungebatur, tonſo capite in monaſterium miſſus*

eſt. Abbas Stadenſis iiſdem prorſus verbis ad Ann. 751. & 754. dicit nihil tunc Merouingios habuiſſe *præter inane Regis vocabulum*, & Childericum *falſo Regis nomine functum.*

Quid tu ad tot & tantos? At, inquis, *paulò poſt ſcribit grauiſſimam iniuriam Childerico factam eſſe à Zacharia Pontifice, & à Pipino Principe, cùm Regno deiectus eſt. At quæ iniuria fieri poterat ei, ſi abſque vllo iure falſum Regis nomen gerebat?* Imò repono, nullibi à Barclaio ſcriptum *grauiſsimam iniuriam Childerico factam*: Ait tantùm; *magna nobis cauſa dubitandi de illius facti æquitate relinquitur*; & mox; *nihil proponit* Bellarminus *cur non ſapientiſsimus quiſque iniuſtum id fuiſſe aſſeueret.* Probat denique nihil ab hoc exemplo trahi poſſe ad confirmationem poteſtatis Papæ in Principes, etiamſi, inquit, *demus factum illud fuiſſe iuſtiſsimum.*

Liquet verò, Bellarmine, ſtare hæc ſimul poſſe, vt & Childericus ſolo nomine Rex fuerit, & tamen iniuriam illi fecerint, qui hoc nomē ademerunt. Id enim hæreditarium ſaltem habebat, vt diceretur Rex, & nomen eius in faſtis Regiis poneretur; vt Legatos exterarum gentium audiret, *eiſque abeuntibus reſponſa, quæ doctus erat, aut iuſſus, ex ſua velut poteſtate redderet*; vt etiam *chartæ & priuilegia eius nomine ſcriberentur*; vt denique *in loco eminenti ſedens ſemel in anno à populi viſus publica dona ſolemniter ſibi oblata ſuſciperet*: vt tradunt Eginhartus, Marianus Scotus, Abbas Stadenſis, Vrſpergenſis &c. Licet ergo inani Regis nomine frueretur, tamen iſtas vt ſic dicam prærogatiuas habebat, quæ vt illum abſolutè Regem non faciebant, ita nihilominus eripi iure non poterant. Si Venetorum hodie Duces non electione, ſed iure naſcendi, ad illius dignitatis nomen aſcenderent: quis non illi familiæ iniuriam fieri diceret, à qua hoc ſuccedendi ius tolleretur? Num illis tamen vera, & quam nomen præfert authoritas?

Reſtat oſtendere, Præfectos Palatij, ſiue maiores domus, ante Childericum depoſitum, verè Regiâ dignitate potitos, imò ſæpe & nomine. Sic igitur Gregorius III. Pontifex in Epiſtolâ cuius initium *Doctoris omnium gentium*, Ad Bonifacium Archiep. Mogunt. de Carolo Martello, *ad cen-*

centum milia animas Deus *in ſinu ſanctæ matris Eccleſiæ, tuo conamine, & Caroli principis Francorum, aggregare dignatus eſt.* Aimoinus lib. 4. cap. 57. de Carolo Martello, qui maior domus fuit, *Rex carolus ſalubriter remeauit ad propria, in terram Francorum, ſolium principatus ſui.* Idem lib. 4. cap. 59. *carlomannus itaque, & pipinus, Francorum Regno potiti, &c.* Marianus Scotus, de eodem Martello, lib. 2. Chron. *Carolus ſenior filius pipini ſenioris, anno Regni ſui viceſimo ſeptimo moritur pariſiis, & apud ſanctum Dionyſium ſepelitur; cuius filij Carlomannus & pipinus, ſub obtentu Maiordomatus totius Franciæ Regnum ſuſcipiunt, & inter ſe diuidunt.* Otto Friſingenſis lib. 5. cap. 15. de Pipino parte Martelli, *In Francia ſolo nomine regnante Dagoberto iuniore, pipino verò maiore domus, omnem Regni honorem habente.* Immenſus ſim, ſi ſingulos referam qui poteſtatem Regiam ſcribunt tunc penes Præfectos Palatij conſtitiſſe; Sed & diſertè Sigebertus, eos ipſis Regibus imperitaſſe; Ait enim (in Chronograph. ad Ann. 750.) Childericum in Monaſterium truſum *poſt annos circiter octoginta octo poſtquam maiores domus cœperunt principari ſuper Reges Francorum.*

Habemus igitur, Bellarmine, verum eſſe quod ſcripſit Barclaius, *binos tunc quodammodo Reges fuiſſe in Francia;* quorum ille ſolo nomine Rex fuerit, hic autem poteſtate. Hinc diſputationis facilis nodus. Nam Pipinus cùm ipſum nomen Regis ambiret, & haberet procliuia procerum vota, ſuo & Francorum Principum nomine legatos Romam miſit, ſciſcitatum à Zacharia Pontifice, *vter Rex potius dicendus videretur, an qui ſolum Regis nomen obtinebat, an qui reuera negocia Regni gerebat.* Hæc erat legationis ſumma, vt Scriptores vno conſenſu docent, Regino lib. 2. Marianus lib. 3. Otto lib. 5. cap. 21. & 22. S. Antoninus 2. part. hiſt. tit. 14. cap. 1. Abbas Vrſpergenſis ad Ann. 751. Imò, vt refert Rob. Gaguinus, in Pipino, *vter ad rempublicam gerendam potiſſimum idoneus ex Regibus eſſet: iſne qui ocio domi tempus conteret nihil agens, nihilque omnino curans; an qui induſtriâ virtuteq́, publica negocia moderaretur intentus atque ſolicitus.* Audi, Bellarrmine, *vter ex Regibus.* Reſpondit Pontifex,

vt teſtátur iidem authores, *melius ſibi videri illum Regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm illum, qui ſine Regali poteſtate manebat.*

Non hic igitur quæſtio, an Rex legitimus abdicari per Pontificem poſſit; nec de hac re aut interrogant Galli, aut Zacharias Papa reſpondet; Tantùm quæritur, vter Rex ex duobus dicendus ſit; Neque Pontifex dicit, Childericum eſſe quidem verum Regem, ſed Apoſtolica authoritate deiiciendum; Sed reſcribit, Pipinum reuera eſſe Regem, ideoque & Regis nomine, tanquam iuſto & legitimo decorandum. Hoc autem non magis ad noſtræ diſputationis inſtitutum, quàm vinum in Cereris ſacris. Quærimus an Rex verus & legitimus dignitate ſpoliari per Pontificem poſſit; Ibi autem actum eſt, vter Rex eſſet: nec edixit Pontifex ſe Regem abdicare, ſed quis verè Rex eſſet, oſtendere. At dices; diſputari potuit pro Childerici iure, & argumenta in Pipinum afferri. Fateor, neque quæro, rectè hic an ſecus Pontifex; ſed ſatis eſt, Zachariam in hac cauſa nullum dediſſe veſtigium huius, quam propugnas, indirectæ poteſtatis, cum nuſquam edixerit *ſe Regem deponere*, aut *ius deponendi habere*, neque illius poteſtatis tunc aut quæſtio fuerit, aut mentio; ſed hoc tantùm, *videri ſibi Regem illum eſſe, cui Regiæ incumberent curæ.* Apage igitur hoc exemplum Childerici, à noſtra diſputatione alienum.

At, inquis, multi authores ſcribunt, Pipinum authoritate Apoſtolica Regem factum. Aiunt certè. Nimirum, quia Franci de facti æquitate anxij, à Pontifice quæſiuerunt quid agendum videretur; illius authoritatem in re dubiâ & obſcurâ ſequuturi; hæc autem res anxia, non erat, *vtrum Papa poſſet Regem deponere*, ſed, *vter Childericus an Pipinus, quorum ille Regis nomen habebat, iſte autem poteſtatem, pro Rege habendus videretur.* Hæc enim quæſtionis & legationis Francorum ad Pontificem ſumma erat, vt paulò antè oſtendimus.

Reſcripſit Zacharias, illum qui regni negotia gereret, Regem dici oportere. Ecce vt Pontifex nihil agit, ſed quid agendum ſit, Francis oſtendit: vnde Trithemius in Compendio Annalium;

Hildericus, inquit, *Rex Francorum tanquam inutilis Regno, de vnanimi omnium procerum conſenſu, Zacharia quoque Papa Romano præſtante conſilium, à regno deijcitur.* Et Gotfridus Viterbienſis Chronic. part. XVII. *Reuerſi ſunt igitur*, inquit, *Pipini ab vrbe legati, & omnis Gallia conſilio Papæ Zachariæ libenter conſenſit.* Cæterùm id auctoritate Pontificis actum dicunt, quia, vt rectè Barclaius, eius potiſſimum auctoritatem Galli Principes intuebantur; non vt ipſe Pontifex ea auctoritate, quem vellet, deligeret Regem; ſed illis renunciaret liberum eſſe, vt à Childerico deficerent, tanquam qui iam anteà Rex non eſſet, & Pipinum Regem dicerent, tanquam qui iam anteà verè Rex eſſet. Qui porrò id ſcribunt Pontificis iuſſu factum, aut loquuntur omninò impropriè, vt ex tot authoribus modò probauimus, aut aliud nihil volunt, niſi Pōtificem, quum ex relatione Francorum cognouiſſet eſſe Pipinũ verum eorũ Regem, imperaſſe eo modo, quo poteſt ſpiritualis pater, vt ius ſuum cuique redderent; verum Regem veris honoribus cumularent. Sed longè aliud, Bellarmine, imperare vt ciues vero Regi pareant, & illum deſerant qui falsò Rex appellatus ſit; aliud verò, poſſe Regi legitimo principatum adimere. Nulla hîc, inquam, alia iuſſio. At nec iuſſio propriè, ſed tantùm, vt plurimi tradunt, cōſentiente, conſulēte, authore Pontifice, à Francis res peracta. Vnde author antiquus, tractatu cuius initium *Rex pacificus*, de poteſt. Papæ. *Ad tertiũ*, inquit, *quod dicitur de Zacharia papa, qui depoſuit Regē Franciæ, dicendum quod non eſt verũ: nunquam enim permiſiſſent Barones Franciæ. Vnde & Ioannes in apparatu Decretorum ſuper illud verbum, depoſuit, gloſat, id eſt, deponentibus conſenſit. Et certè ſecundum veritatē hiſtoriæ magis deberet gloſari, depoſuit, id eſt, deponere volentibus conſuluit.* Ita Iac. Almain, in tract. de ſuprem. poteſt. Eccl. & temp. quæſt. 2. cap. 5. *Iam reſpondendum eſt ad capitulum, Alius, & dico quod ſic intelligitur, Zacharias depoſuit* Regem, *id eſt, deponentibus conſenſit. Vnde tunc temporis non erat adhuc vniuerſitas pariſiis, quia tempore Caroli magni fundata eſt, & ſic pauci erant docti in Francia, & habuerunt recurſum ad Papam, & ſic,* DEPOSVIT, *id eſt, conſuluit vt poſſent deponere, & ſic non depoſuit autho-*

ritatiuè. Ioann. Maior paulò aliter, ſed pro nobis nihilominus, in 16. Cap. Matthæi; *fortè* inquit, *dubij Principes Franciæ, rempublicam repræſentantes, dederant authoritatem Zachariæ, vt faceret quod expediens videretur, & ipſe declarauit Regem deponendum, & ipſe depoſuit authoritate ei conceſſa.*

Sed nec magis iuſſit Zacharias, vt Chidericus nominatim deponeretur, quàm vt Pipinus nominatim Regiis ornaretur inſignibus. Atqui, vel ex veſtra ſententia, non poteſt Pontifex iubere nominatim, vt ad ſuum libitum, hic aut ille conſtituatur Rex; ſed debet, vt dicis, *vel ſucceſſioni, vel electioni locum dare.* Ergo vel prætergreſſus Zacharias potentiæ ſuæ metas, vel credebat, iam ante ſuam ſententiam, & Pipinum ius ad Regnum habere, & Childericum non habere. Longè autem, vt monuimus, propoſitiones hæ diuerſæ, *Pontifex conſulitur à dubitantibus Francis, quiſnam è duobus veluti candidatis Rex verus ſit:* Et; *Pontifex poteſt vero & legitimo Regi abrogare Imperium.*

Sed nec mirum, Childericum tam facile in monaſterium eſſe detruſum.; quippe quum tàm Papa, quàm Franci in Pipinum conſentirent, Francis illius virtutem amantibus, pertæſiſque Chiderici: Papâ autem (Platinæ verbis) *accepti beneficij & veteris beneuolentiæ memore*, Factum eſt vt & Papa gauderet, hanc ad ſe quæſtionem delatam à Francis; gauderent quoque Franci votis ſuis annuiſſe Pontificē, ne id temere viderentur, ſed Apoſtolico peregiſſe iudicio. Res itaque vno conſenſu acta. At ſi Pontifex aut adimere Gallis inuitis Regem, aut inuiſum voluiſſet imponere, longe illi, mihi crede, ſuæ Sedis auctoritas, neque tunc minus Franci, quam Philippi Pulchri temporibus, aut Ludouici XII. libertatis & nominis meminiſſent. Vnde Ioannes Maior in 16. cap. Matthæi, ita de Zacharia Pontifice, *Non credo quod tentauerit Francum ſine conſenſu Regni à Regno deijcere; nec ſe in hoc poſuiſſet.*

Ex his patet quàm parum ſit in Barclaium, quòd authores à te producti de auctoritate Pontificis meminerunt. Sed & liquet hàc totam de Chiderico hiſtoriam, nequaquam ad illam, quam

nunc inter nos agitamus, quæſtionem pertinere.

Nunc ad ſingula quæ obiicis veniendum, iam tamen, vt plurimum ſat diluta. Dicis *omnes authores cum laude hanc hiſtoriam narrare.*

Imò authores, factum ipſum, vt plurimũ, neque laudant, neque vituperant: tantùm Merouingiorum ignauiam, & Pipini animum dignis verbis exponunt. neque, vt monui, noſtra intereſt, æquè res an iniquè acta ſit: ideſt, num prætextus ille ſat fuerit ad eijciendum Childericum, quòd Pipinus Regia adminiſtraret negocia, & ideò iuſtus Rex videretur: non intereſt, inquam, noſtra; cum non à Pontifice quæſitum ſit vtrum abdicacari Rex poſſet, ſed vtrum Childericus vere Rex eſſet.

Addis, *Childericum non ſubditi eius, ſed Pontifex qui ſuperior erat iure depoſuit. non enim Zacharias ſolum aſſenſum præbuit in depoſitione Childerici, ſed ex authoritate eum depoſuit.* Paulò ante oſtendi quo ſenſu hæc Zachariæ accipienda authoritas. Quod autem Childericum depoſuerit tanquam verè regnantem, ſed Regno indignum, iam antea falſi conuicimus. quid apertius etiam quàm quod legatis reſpondit è Francia miſſis, *melius eſſe illum vocari Regem apud quem ſumma poteſtas conſiſteret, &, vt Pipinus qui poteſtate Regia vtebatur etiam nominis dignitate frueretur?* Depoſitus igitur Childericus ſi à Regno, certè non vt à Regno, ſed vt ab aliquot honoribus, qui non illi, ſed vero Regi deferendi cenſebantur. Quod autem Pontifex non ſit, vt ais, ſuperior Regum in temporalibus ſat ſuperque hoc libro diſceptatum.

Venis ad argumentum ab euentu: quia felix à Merouingijs ad Carlouingios Regni tranſlatio. Ridenti tam vanum argumentum Barclaio, reſpondes argumentum à ſolo euentu fortuito parum valere; ſed, inquis, argumentum tamen à felici euentu ex prouidentia Dei non parum valet. Reſponſio, ita ita me ames, ipſo argumento futilior; cùm reſtet quæſtio, vtrũ euentus hic felix ſit ex illis, quos dixiſti à ſolo euentu fortuito eſſe, an ex iis qui ex prouidentia Dei.

De Hugone Capeto nil diſputo: ſat mihi, & authores eſſe multos, qui hunc damnent; & neminem hodie non fateri

ſucceſſores illius veros & legitimos Reges. Miror tamen cur ſcripſeris: *Gaguinus non dicit per ſummum ſcelus id ab Hugone factum fuiſſe.* neque enim dixit Barclaius id à Gaguino dictum. Verba Barclaij, *Vnde Gaguinus eum Regni vſurpatorem vocat.*

Pergis ad contumelias. Duxiſti argumentum à Bonifacij ſanctitate qui Pipinum iuſſu Zachariæ Regem inunxit. Reſpondet Barclaius, illum nudas executoris mandati Apoſtolici partes in eo negocio egiſſe; quippe, inquit, tenebatur Papæ ſententiam exequi, licet ſciuiſſet eam eſſe iniuſtam. Cap. Paſtoralis. §. Qui verò, de off. iud delegat. Hîc inſanùm exclamas, *hoc dictum non plebeium aut puerile, ſed planè hæreticum eſſe.* Bona verba. Audi Pontificem Innocentium III. in illo Capite, Paſtoralis: *Quia verò ſæpe contingit, quod executio ſententiæ ordinario demandatur, quæſiuiſti an ſi ipſam iniuſtam eſſe cognouerit, debeat eam executioni mandare: an ſit ei potius ſubſiſtendum: Attendentes itaque quòd non cognitio, ſed executio tantùm demandatur eidem, Reſpondemus quòd cùm ordinarius teneatur obſequi delegato, & ſi ſciat ſententiam illam iniuſtam exequi, nihilominus tenetur eandem: niſi apud eum efficere poßit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat.* Quid nunc? an hæreticus Pontifex? An hæc ſententia in expreſſum, vt iactas, Dei verbum? Sed interpretationem affers ex gloſsâ, eo modo (ignoſce Bellarmine) vt credam te hanc gloſſam vix legiſſe. *Quia iuſte,* inquis, *à lege inductum eſt, vt is qui in tempore præſcripto non appellauit, aduerſus eum ſententia proferatur, etiam ſi alioqui iuſtam cauſam habuiſſet:* vt omittam te mutare verba gloſſæ; eruditius multò loquentis, nempe ſententiam exequutioni mandari, niſi quis intra præſcriptum tempus appellet: certè gloſſa non dicit Pontificem iſto paragrapho *Quia verò.* de hoc ipſo caſu eſſe locutum, hominis ſcilicet non appellantis ab iniqua ſententiâ; ſed hunc caſum cum aliquot alijs ipſa gloſſa in exemplum attulit, vt probaret in pluribus verum eſſe, quod Pontifex ſcripſit, nempe iniuſtæ ſententiæ executionem ſepiſſimè eſſe iuſtam. Aliqua, inquam, profert exempla. At verò non addit, illos tantùm caſus eſſe, quibus iniuſta ſententia ſit exequutioni mandanda. Imò apertè diſtinguit, inter merum executorem, &

mixtum: Mixtum executorem vocat, qui poteſt de cauſa cognoſcere: merum autem, quando Iudex qui iam de cauſa cognouit *mandat alicui quòd ſententiam exequatur* Et hunc merum executorem dicit non debere audire exceptiones; ſed omninò ſententiam exequi, etiam *ſi ſciat illam ſententiam latam iniuſtam, id eſt contra ius litigatoris latam; quia ſuper hoc nullam habet cognitionem; Vnde illam debet tantùm ſimpliciter mandare executioni.* At, inquis, eadem gloſſa monet, *quòd non ſemper obediendum eſt iudici, ſi euidenter iniquum eſt mandatum ipſius, ſiuè contra ius.* Rectè; nam ſi iudex contra iuris rationem iuberet alicui damnum inferri; nimirum vel præcipitari executionem citra tempus damnato conceſſum à iure, vel aliud quidpiam fieri præter ipſam ſententię executionem, tunc *non obediendum eſt Iudici.* At verò ipſa executio ſententiæ, licet iniuſtæ, iuſta eſt, propter illam rationem, *quòd non cognitio, ſed executio tantùm demandatur.* Intellige; ſi eiuſmodi Iudici mandetur executio, qui mandanti ſubiectus, ſuperioris imperium non poteſt auerſari; liquet ex S. Gregorio magno, qui promulgare iniquam ab Imperatore legem iuſſus, nequaquam repugnauit. *Ego quidem iuſsioni ſubiectus*, inquit, *eandem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci; & quia lex ipſa Omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſsimis Dominis nunciaui.*

Sed & imponis Barclaio. Ais eum ſcribere *S. Bonifacium non peccaſſe exequendo mandatum Pontificis, quamuis Zacharias mandando peccauerit.* Atqui non firmat Barclaius peccaſſe Zachariam; ſed ſic tantùm; *licet peccauiſſet Zacharias.*

Quod ad cætera in Barclaium maledicta, iam dudum profeſſus ſum ea me Chriſtianæ charitati, & tuæ ſenectuti donare. Mauult tanti viri anima, me hęredem ſuæ manſuetudinis, quàm tuæ iracundiæ eſſe vltorem.

EPILOGVS.

CVM exempla ſex, inquis, *Barclaius fruſtra refutare tentaſſet; reliqua ſex, quæ ſupererant, aut volens prætermiſit, quod ea clariora eſſe intelligeret, quàm vt cauillationum ſuarum tenebris obſcurari poſſent: aut morte præuentus inchoatum opus dimittere coactus eſt inuitus. Vt cumque ſit, defunctus opere, & vita apud eum Iudicem conſtitutus eſt, quem nemo poteſt fallere, & apud quem Principum gratia neminem iuuat. Ego verò, qui ad tribunal eiuſdem ſupremi Iudicis breui ſiſtendus ſum, hoc bona conſcientia teſtari me poſſe confido, nihil à me ſcriptum in gratiam, nihil in odium. Scripſi quod verum exiſtimaui, quod ab Eccleſia didici, quod ante me plurimi non ſolum docti, ſed etiam ſancti ſcripſerunt. Neque vltrò in hanc arenam deſcendi, ſed laceſsitus ab homine mihi ignoto, coactus ſum defendere ſenex, quod ſcripſi iuuenis. Quod ſi Pontificiam poteſtatem, & ſcripta mea ita defendi, vt oportebat, quod efficere vehementer optaui; Deo in cuius manu ſumus nos, & ſermones noſtri, gratias humillimas ago: ſin contrà accidit, & in aliquo, aut in multis, pro humana imbecillitate defeci, ab illo veniam peto, qui ſuauis, & mitis eſt, & multus in miſericordia omnibus inuocantibus eum. Eccleſiæ quoque, & ipſius Summi Pontificis, Chriſti Vicarij cenſuræ non ſolum præſens opuſculum, ſed omnia ſcripta mea libens, & volens ſubmitto.*

Niſi mores iam effœtum & annîs & labore Barclaium vitæ meliori trānſcripſiſſet, non fuiſſet quod exempla ſex, quæ apud te ſuperſunt querereris, aut iactares, omiſſa. Sed ne lectoris animus, ſemper de ijs quæ abſunt anguſtiùs iudicantis, ſuſpicetur in iis vires tuæ cauſæ conſiſtere, ecce illa ſex. Primum eſt, tranſlatū à Leone III. Imperium à Græcis in Germanos; de quo ſuprà egimus, Capite 4. §. 6. Secundum, *Gregorij V. qui ſanctionem edidit de Imperatore eligendo per ſeptem Germaniæ Principes.* huic argumento, ibidem reſpondimus. Tertium *Gregorij VII. qui Henricum Imperatorem depoſuit.* De hac re paſſim à nobis actum. Quartum Innocentij III. qui *Ottonem IV. depoſuit.* Reſpondimus Capite 2. §. 7. Quintum Innocentij IV. qui *Fredericum ſecundum*

cūdum depoſuit. Id exēplū à nobis in Prolegomenis ſupra excuſſum, Num. 77. Vltimum Clementis VI. qui idē in Ludouicū IV. egit. Scimus inimicitias, quæ inter Imperatorē illum, & aliquot Pontifices. Ante Clementem VI. iam in illum detonuerat Ioannes XX. & Benedictus XII. Neque tamen Orthodoxi ab Imperatore defecerant. Ex profeſſo etiam eius patrocinium ſuſceperunt. Quicquid ſit, his exemplis, non quid fieri debuerit, ſed quid factum, oſtenditur. Potuiſſes addere Iulij ſecundi cenſuras in Reges Galliæ & Nauarræ, Pauli III. in Henricum VIII. Angliæ Regem, Pij. V. in Elizabetham. Nec negamus Pontifices aliquot id poteſtatis vindicaſſe; ſed quærimus, quo id iure. Ita de Chriſtianis Imperatoribus loqueris, vt antè retulimus, qui *ſæpe iudicauerunt ac depoſuerunt Pontifices.* (Lib. 2. de Rom. Pont. Cap. 29.) *Reſpondeo, hæc quidem facta ſunt; ſed quo iure ipſi viderint.* Nec mirere, quòd communi conſenſu Principes, opibuſque communibus, parum hos Pontificum conatus refutarunt. Nihil tam ſolutè negligitur quàm quod à pluribus procurandum. Vt quemque afflauerat triſte hoc ſydus, is quidem ſuæ defenſioni incumbere, hortari cæteros, ne communem proderent cauſam. Sed vt plurimum fruſtra, maximè cùm ex vnius exitio præda multis accederet. Securi itaque de futuris turbinibus Reges, aut hunc metum non tanti putabant, vt præſentem ideo pacem vllo in Pontificem motu turbarent; aut etiam ex alienis malis acceſſionem ſuis opibus indigniſſimâ lite quærebant. Imperatores præcipuè, quorum faſtigium cæteris ſuſpectum Principibus, huic tempeſtati relicti; cùm Reges firmiora ſibi ſceptra crederent, ſi non poſſet Imperator idoneis viribus reſpicere ad magnitudinem deceſſorum. Dabo Friderici II. diploma, vnde illorum temporum ſtatum videas, calamitatem imperij, & dignum qui iuuaretur Principem, ſaltem ad reconciliationem cum Eccleſia; niſi illæ, quas retulimus cauſæ, Regum animos ab his curis auertiſſent.

FRIDERICVS *Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Hieruſalem & Siciliæ Rex, Vniuerſis præſentes literas inſpecturis per Regnum Franciæ conſtitutis dilectis, ſibi ſalutem, & omne bonum. Cum per aliquos retroactos Romanæ ſedis Antiſtites, & præſentē, nos & alios Reges, Principes orbis, & Nobiles, Regna, Principatus, honores quoſlibet, & Iuriſdictionem habentes, grauatos merito ſenſeamus, Ex eo quòd ipſi contra Deum, & Iuſtitiam, poſſe ſibi iuriſdictionem & auctoritatem vſurpant inſtituendi & deſtituendi, ſeu remouendi ab Imperio, Regnis, Principatibus, & honoribus ſuis Imperatores, Reges, & Principes, ſeu quoſcunque Magnates, temporalem auctoritatem in eos temporaliter exercendo, abſoluendo etiam à ſacramentis, quibus dominis ſuis vaſſalli tenentur, contra dominos, excommunicationis tantummodo ſententia promulgata. Quodque queſtione ſiue diſſenſione, inter dominos & vaſſallos, ſeu inter duos nobiles & vicinos inuicem contendentes, prout aſſolet, emergente, prædicti ſummi Pontifices ad petitionem vnius partis tantummodo partes ſuas temporaliter interponunt, volendo ipſos inuitos in ſe compromittere; vel aliter ad concordiam coërcere, & alligando ſe fidelibus contra dominos, aut vni de partibus ſupradictis, quòd non prius pacem cum aliis faciant quàm alligatos ſibi ponant in pace, recipiendo ſimiliter promiſſionem de non faciendo pacem cum dominis à vaſſallis. Item in eo quod prædicti Summi Pontifices, in præiudicium iuriſdictionis, & honoris, Regum, & Principum prædictorum, ad petitionem Clericorum, ſeu Laicorum, cognitionem cauſarum de rebus temporalibus, poſſeſſionibus feodalibus, ſeu burgenſaliciis, in Eccleſiaſtico foro tractandas recipiunt, & committunt. Ecce quod nos ad prædictam iniuriam documentis euidentibus oſtendendam, & ipſam a nobis in eis rationabiliter remouendam, Magiſtrum Petrum de Vinea, magnæ curiæ noſtræ iudicem, & G. de Ocra Clericum, dilectos fideles noſtros, ad Ludouicum illuſtrem Regem Francorum, cariſſimum amicum noſtrum prouidimus deſtinandos, affectuoſe rogantes, ac ob tuitionem, & conſeruationem iurium noſtrorum, & Imperij, Regum aliorum, & Principum, ſeu quorumcunque nobilium, efficaciter requirentes eundem, vt congregatis coram ſe Laicis Paribus regni ſui, aliiſque nobilibus tanto negotio opportunis, per ſe cum eis ſuper omnibus prædictis & ſingulis audiat*

iura noſtra. Cæterùm ſi ipſe prædicta non duxerit aſſumenda, cùm nos qui auctore Domino Romani imperij, Regnorum Hieruſalem & Siciliæ moderamur habenas, tam enormem iniuriam, & tam informem vſurpationem diebus noſtris tolerare nolimus, Regem eumdem iuſta precum interceſſione rogamus, quatenus nobis cauſam noſtram, ſuam, & aliorum Principum, viriliter proſequentibus ſe contrarium non opponat; nec de regno ſuos aliquos Laicos, ſeu Clericos, temporaliter nobis opponi permittat; nullumque præſenti ſummo Pontifici, ſeu ſucceſſoribus ſuis, contra nos, diſcrimine præſenti dùrãte, in Regno, vel de Regno ſuo præſidium ſeu receptaculum tribuat, aut tribui patiatur. Porro ſi forſitan Rex prædictus vnà cum Paribus & nobilibus regni ſui prout tantum Regem & regnum condecet, partes ſuas interponendas viderit in prædictis, ſummumque Pontificem ſiue per iuſtitiæ debitum, vel modo quolibet, ad iſtud induxerit, vt velit prædicta grauamina nobis, & alijs Chriſtianis primatibus inrogata, & id ſpecialiter quod contra nos nuper in Lugdunenſi Concilio ſtatuit, quatenùs de facto proceſſit, cùm prorſus de iure non valeat, reuocare. Nos ob honorem & reuerentiam Dei & Redemptionis noſtri, nec non ob amorem quem ad Regem & Regnum Franciæ præ cæteris ſingularem habemus, cauſam quæ inter nos, & ſummum Pontificem vertitur ſupradictum, quatenus contingit eandem in manibus ponimus Regis eiuſdem; parati omnia quæcumque per nos idem Rex de Conſilio Parium, nobiliumque ſuorum viſis & diligenter auditis noſtris & Imperij iuribus, Eccleſiæ viderit emendanda, corrigere, & in ſtatum debitum integrè reformare, ac deinde pace per hoc inter nos, & Eccleſiã procedente, & reliquis Longobardorum prout tenentur & debent, vel & mandatũ noſtrum & Imperij redeuntibus, vel prorſus ab Eccleſiæ defenſione ſecluſis; promptos nos offerimus, & paratos, vel prædicto Rege ad defenſionem Chriſtianitatis & ſtatum pacificum conſeruandum in ciſmarinis partibus remanente, vel vna cum eo, ſi hoc melius viderit eligendum, ad Tranſmarinas partes per nos, aut Conradum Cariſſimum filium noſtrum Romanorum in Regem electum, & Regni Hieroſolimitani hæredẽ; omine proſpero trãsfretare ad hoc nos obligãtes ſpecialiter, & expreſſim. Quod vel cum Rege Franciæ ſiue ſine eo terram totam Hieroſolimitanam, & quicquid vnquam à diebus antiquis Re-

gno Hieroſolimitano pertinuit, ad proprietatem & ditionem regni ipſius, & Chriſtianitatis cultum; noſtris, Imperij, & regnorum noſtrorum viribus, laboribus, & ſumptibus curabimus reuocare. Nihilominus, tamen ſi forte quod abſit, diſcrimen præſentis diſcordiæ inter nos, Eccleſiam, & Lombardos durare contigerit, prædicto Regi, ac omnibus cruce ſignatis, cum eo quatenus præſentium negotiorum & temporum qualitas patitur, & tempeſtas, præſidia noſtra, terra marique, tam in nauibus, quam victualibus, promptis affectibus offerimus per preſentes; ſuperque omnibus & ſingulis ſupradictis, quæ preſentium ſeries continet literarum, auctoritatem & mandatum plenum prædictis Magiſtro Petro de Vinea, & G. de Orca duximus conferendum, ratum habentes, & firmum, quicquid per eoſdem in his pro parte noſtri culminis extiterit ordinatum.

Datum Cremonæ viceſimo ſecundo Septembris, quartæ indictionis.

Cæterùm & Barclaium iam ad diuinum Iudicem obitus ſtitit; te quoque felix vt ſpero & tarda mors, certa tamen & neceſſaria, tradet illi tribunali, Bellarmine. Spero & illi Iudicē fuiſſe propitiū; & tibi futurum. Me quoque cùm idem exitus exoluet, non pœnitebit huius operis; quod Optimo Maximo Chriſto deuotum, Eccleſiæ vtilitati conſecro. Teſtis mihi animus, me quod veriſſimum, quod certiſſimum credidi, iſtis chartis euulgaſſe: nec quidquam habuiſſe antiquius, quàm ne pietatis ſpecie decepti, extinguamus pietatem.

ERRATA ET OMISSA.

PAG. 11. Lin. 11. Poſt hæc verba, *Sed & ſtatim*, Adde, *eruditiſſimus Præſul VValtramus Naumburgenſis Epiſcopus*; *& paulò pòſt* Pag. 15. lin. 17. *viuis*. lege. *è viuis*. Pag. 28. lin. 22. *Regis Eringij*. Ille Rex Eruingius dicitur in melioris notæ codicibus. Pap. 39. l. 15. Numerus citatæ Epiſtolæ non exigendus eſt ad ordinem qui ſeruatur in operibus B. Hieronymi; ſed ad illum, qui vulgò eſt in ipſius epiſtolis ſeorſim excuſis. P. 41. l. 18. *loquaur*. lege. loquatur, P. 83. l. 32. *qui ſimul in Sacerdotis*, lege, *qui in Sacerdotis*. P. 88. l. 20. *propoſuit*. lege. *præpoſuit*. P. 100. l. 14. *Mayronis*. lege, Mayroni. P. 106. l. 16. ita legendum eſt. etiam ante annum milleſimum & ducenteſimum? Vnde dicis. P. 137. l. 12. *redituros*. lege, *reddituros*. P, 143. l. 29. *Eccleſiæ*. lege, *vt Eccleſiæ*. P. 149. l. 9. Sciendum omnino. P. 162. l. 2. *illis*. lege, *illius*. P. 209. l. 20. *verum*, lege, *virum*. P. 212. l. 18. *eum*. lege, *enim*. P, 219. l, 1. *ſimque ex iure ſeruus reipublicæ*. lege, & adde. *ſimque ſeruus iure reipublicæ, id eſt, iure illo quo omnes ſub Rep. degentes ſerui ſunt reipublicæ, & illius cui ſe ſubmiſit reſpublica*. P. 233. l. 9. *opera eorum*. Adde. Certè non ideò Sanctus iſte Gregorius quòd hoc ius vſurparit in Principes: vt Petrus Damiani. l. 4. Epiſt. 9. de Leone. IX. ſcribit illum quidem ſanctum eſſe; at non ideo quia armis in Pontificatu exercitus. *Dico*, inquit, *quod ſentio*; *quoniam neque Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet Principatum quia negauit*; *nec Dauid idcirco Prophetiæ meretur oraculum, quia torum alieni viri inuaſit*. Eadem lineâ. *plura de illius*. lege, *plura nos de illius*. P. 248. l. 15. *audendos*, lege, *audiendos*. l. 16. *non alicui*. lege. *non alicui*. P. 259. l. 27. *agente*. lege, *agentem*. P. 256. l. 18. *pertineat*. lege, *pertineant*. Pap. 260. l. 14. *poterimus*. lege, *poteramus*. P. 261. l. 12. *illa*. lege, *ille*. P. 277. l. 16. *exſcripta*; lege, *exſcripti*: P. eâdem l. 26. poſt hæc verba, *furto ſubduxit*, Adde; Sed & Petrus Ribadeneira, in Catalogo Scriptorum ſocietatis Ieſu, inter tua opera hoc recenſet, Bellarmine, *In hæreticum carptorem fulminis Sixti. V.* Hoc autem proculdubio nihil aliud, quàm iſta ſub Romuli nomine Reſponſio ad Apologiam, in qua ex profeſſo ſuſcepiſti patrocinium Bullæ illius, quam in Henricum Magnum, Nauarræ tunc Regem, mox & Franciæ, euulgauerat Sixtus. V. Id fateris in eâ Reſponſione. P. 4. *Ex quibus ea ſolum*, inquis, *mihi tractanda eſſe hoc tempore exiſtimaui, quæ ad religionem Catholicam, quam auctor Apologiæ ſimulatione Catholiciſmi per ſummam fraudem euertere nititur; & ad Bullam ſanctiſſimi Pontificis Sixti. V. in Henricum Nauarrenum proximè editam, quam iſte pſeudocatholicus tectè oppugnat, pertinere videbuntur*. Pap. 280. l. 19. poſt hæc verba, *innumeros recenſere*. Adde, *Petrus*

Damiani Cardinalis ſanctiſsimus, *Guilielmus Naubrigenſis*. Pap. 285 A. 17. dele interrogationem. Pap. 288. l. 4. *fuiſſe*. lege, *fuiſſet*. l. 18. *Eccleſię*, lege, Eccleſia. P. 292. l. 5. *exitum*, lege, *effectum*. P. 297. l. 26. *putabis*. lege, *putas*. P. 307. l. 26. *Atque*. lege, Atqui. P. 321. Poſt quartam lineam, Adde, Dic autem, an ſubditis putes ab excommunicatorum Principum abſtinendum conſortio, quorum adeò ſacra Maieſtas viſa eſt antiquæ Eccleſiæ, vt ſi ipſi excommunicatum aliquem *in gratiam reciperent*, is ſtatim iudicaretur excommunicatione ſoluendus. Id expreſſè decretum in xii. Concilio Toletano, Cap. 3. *Quos regia poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit, aut participes menſę ſuæ effecerit, hos etiam Sacerdotum & populorum conuentus ſuſcipere in Eccleſiaſticam communionem debebit, vt quod Principalis pietas habet acceptum, non à Sacerdotibus Dei debet eſſe extraneum*. Eâdem ſententiâ egregiè vtitur Iuo Carnot. Epiſc. quem vide, Epiſtolâ. 171. P. 335. l. 30. *Sanorum*. lege, *Slaubrum*. P. 337. l. 32. Concilijs. lege, *in Concilijs*. P. 348. l. 13. poſt vltima verba. Adde: Vide autem quàm Lanfrancus deceſſor Anſelmi, toties ab Anſelmo laudatus, licet & ipſe à Gregorij. VII. partibus, modeſtè de Gregorio, modeſte de Guiberto ſeu Clemente, qui Gregorij ſedē inuaſerat, locutus ſit. Sic ille igitur. *Lanfrancus Hu. Literas tuas &c. Non probo quòd Papam Gregorium vituperas, quòd Hildebrandum eum vocas: quòd legatos ſpinoſulos nominas: quòd Clementem tot & tantis præconiis tam properè exaltas: Scriptum eſt enim, non eſſe laudandum hominem in vitâ ſuâ, nec detrahendum proximo ſuo. Adhuc incognitum eſt humano generi quales nunc ſint, & quales futuri ſint in conſpectu Dei.* P. 353. l. 12. *quod*. lege, *quo* P. 178. l. 29. *Omnine*. lege. *Omnino*. P. 379. l. 2. *recenſit*. lege, *recenſiti*. P. 396. l. 15. poſt vltima verba, Adde. Audi denique ſanctitate celebrem virum, Petrum Damiani Cardinalem, Epiſt. l. 4. Epiſtola. 9. *Adhæc*, inquit, *ſi quis obijciat, bellicis vſibus Leonem ſe frequenter implicuiſſe Pontificem, verum tamen ſanctum eſſe. Dico, quod ſentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet principatum, quia negauit: nec Dauid idcirco Prophetiæ meretur oraculum, quia torum alieni viri inuaſit: cùm mala, vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex proprijs debeant qualitatibus iudicari. Numquid hoc loquitur vel egiſſe, vel literis docuiſſe Gregorius, qui tot rapinas, ac violentias, à Longobardorum eſt feritate perpeſſus? Num Ambroſius bellum Arrianis, ſe, ſuamque Eccleſiam crudeliter infeſtantibus intulit? Numquid in arma ſanctorum quiſpiam traditur inſurrexiſſe Pontificum?* P. 422. l. 8. *Sed idem*. lege, *Sed ydem*. P. 427. l. 18. *nihil minus*, Adde, *collegeris*. P. 431. l. 15. *illum*. lege, *illam*. P. 433. l. 17. *virtute*. lege, *verſutè*. Ibid. *Atque*. lege, *Atqui*. P. 464. l. 33. *è re veſtrâ, hæc ratio nec ſi eſſet*. lege. *è re veſtrâ hæc ratio; nec ſi eſſet*. P. 465. l. 14. *in Anathot*. lege, *in Anathoth*. P. 466. l. 8. *ſed*. lege, *ſe*. l. 21. *infenum*. lege, *inſenſum*. P. 467. l. 15. *Sacerdotis*. lege, *Sacerdotio*. P. 478. l. 8. *ij*. lege. *filij*. P. P. 491. l. 3.

tyrannis. lege *tyrannidis*. P. 498. l. 9. *hoc iugum*, lege, *hic iugum*. P. 512. l. 8. ad milites, iuſſu ſiue. lege. ad milites iuſſu, ſiue P. 513. l. 33. *diſsimula.* lege, *diſsimulas*. P. 517. l. 27. *tum dicis*. lege, *tu dicis*. P. 523. l. 23. θῷ lege θῷ; Ibid. l. 24. poſt *litem*, Adde, ſeu, *medium inter litigantes agensi*. P. 541. l. 21. *ſed electi*. lege, *ſeu electi*. P. 568. l. 17. *pugnas* lege, *pugnat* P. 597. l. 33. *mutare*, lege, *multare*. P. 626. l. 20. *ferat*. lege, *ferat*. P. 630. l. 4. *Iactes apud ſuos*. lege, *iactes te apud ſuos*. P. 669. l. 17. Malum. lege, Malim. P. 671. l. 21. *Et hæ leges ciuiles ſunt. Eæ enim ſolæ, quæ eiuſmodi pœnas infligant. Et cùm Eccleſiaſticis &c.* Repone; *Id eſt propriè, legibus ciuilibus; Siue enim ciuilia ſiue eccleſiaſtica edicta ſint, quibus apponuntur hæ pœnæ, ſemper hæc ſanctio ex ciuili iure dependet. Cùm Eccleſiæ nempe edictis.* Ibid. l. 24. *conſentientium Regum*; Imò & ipſimet ſæpe Reges hoc iubent. P. 672. l. 23. *eâ in Principes*. lege, *eâ quam propugnas in Principes* P. 727. l. 5. *Nutu*. lege, *Numtu*. P. 731. l. 23. *de ſuo ſtinaret* lege, *ſuo deſtinaret* Ibid. l. 32. Vide autem quàm obtinuerit omni æuo, vt de ſecularibus criminibus Antiſtites coram regijs conuenirentur iudicibus. Iuo Carnot. Epiſcopus, num quęſo Eccleſiaſticæ libertatis aut ignarus, aut proditor? Scribit tamen, Epiſt. 23. ad Philippum I. Franciæ Regem. *De cætero calumniatoribus meis, quibus me reſpondere iubetis, cùm inſinuatum fuerit qui ſint, & quid expoſtulent, reſpondere non ſubterfugiam, vel in Eccleſia, ſi eccleſiaſtica ſunt negotia, vel in Curiâ, ſi ſunt Curialia.* P. 732. l. 5. *Milleotus* lege, *Milletotus*. P, 743. l. 20. *ex eo initio*. lege, *ex eo, initio*. P. 750. l. 30. *Sacrilegios*. lege, *Sacrilegos*. P. 762. l. 19. Bellarmine. lege, Bellarmini.

VA1 1531786